4° Turc. 27

BSB

<36620152440019

<36620152440019

Bayer. Staatsbibliothek

BSB

ANNALES
SVLTANORVM OTHMANIDARVM,
A TVRCIS SVA LINGVA SCRIPTI:

Hieronymi Beck a Leopoldſtorf, Marci fil. ſtudio & diligentia Conſtantinopoli aduecti MDLI; *Diuo Ferdinando Cæſ. Opt. Max D. D. iuſſuque Cæſ. a Ioanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Turcico Germanice translati.*

IOANNES LEVNCLAVIVS NOBILIS
Angriuarius, Latine redditos illuſtrauit & auxit, vſque
ad annum CIↃIↃXXCVIII.

FRANCOFVRDI
Apud Andreæ Wecheli heredes, Claudium Marnium & Ioannem Aubrium,
MDLXXXVIII.

WB/167/184

Bayerische
Staatsbibliothek
München

IO. LEVNCLAVII

AD NOBILEM AC MAGNIFICVM DOMINVM HIERONYMVM BECK A LEOPOLDSTORF, Cæſ. Maieſt. Cameræ aulicæ conſiliarium, in hos annales præfatio.

EQVIDEM *audire non ſemel ex te memini, vir magnifice, te peregrinatione tua ſuſcepta, quum Romam anno Iubileo* M D L *adiiſſes, & Roma Venetias profectus, indidem triremibus maioribus ad Tripolim Syriæ adpuliſſes: Halepum, Damaſcum, Nazareth, S. S. Chriſti ſepulcrum Hieroſolymis, & in Arabia montem Oreb acceßiſſe; peragrataq; deinceps Ægypto, ab vrbe illius Alexandria mari traiecto, per Attaliam Pamphyliæ, Cotyaium Phrygiæ, Pruſam Bithyniæ, tãdem Byzantium Thraciæ peruenisſe. Byzantij vero, in ampliſsima Sultanorum Turcicorum ſede regia, librũ Turcica lingua ſcriptum, Othmanæ familiæ principum res geſtas continentem, magno ſtudio, nec nullo ſumptu, fuiſſe conſequutum: quem Diuo Ferdinando Rom. Cæſ. pientiſsimo, anno Chriſti* M D L I *felici tuo in Auſtriam reditu, dono obtuleris; humiliter orato rege, vt publicæ vtilitatis cauſa in Latinam, vel Ger-*

manicam linguam, vertendum iuberet. Post illa te, officiis negotiisque publicis obrutū, exiguam huius rei curam habuisse; quam tamen penitus haud abieceris. Elapso non exiguo tempore, quum nobilis vir, Vlricus Maschwander a Cranigsperg, qui multis annis Diuo Ferdinando in cubiculo inseruiuit, filiæ suæ, Alphonso de Games in matrimoniū collocatæ, sollemnes Viennæ nuptias celebraret: eum tibi, de illo libro diligentius sciscitanti respondisse; memoria se tenere, Cæsarem interpreti suo Turcico annales quosdam vertendi, exercendique eius gratia, tradidisse: habereque se Turcicam historiam, lingua Germanica, manuscriptam. Hanc igitur anno MDLXXXVI ab illo tibi missam, quum ex interpretis, Ioannis Gaudier, dicti Spiegel, epistola proœmiaca, versionem esse libri tui, magna cum voluptate agnouisses; statim exscribi iussisti. Fueram ego præcedenti hunc anno Constantinopoli Viennam reuersus, cui nō indicasti tantummodo de repertis illis annalibus tuis: verumetiam non inuitus, quæ singularis in me tua est beneuolentia, mecum eos communicasti. Lubens hos equidem perlegi, quumque non parum, pluribus de causis, placerent: eosdem rogatu tuo Latine, vt in lucem editi nationibus exteris etiam vsui essent, transscripsi. Redeunt iginotur ad te nūc typis expressi chalcographicis Annales Turcici, tuo qui debentur studio, quod non tantum eos ex illis locis tecum adtulisti: verumetiā prope sepultos ab annis XXXVII, & ipsos eripuisti rursus e tenebris, & latitantem alibi Germanicam quoque versionem a blattis & tineis adseruisti. Qua de causa, quum libri ad nos perferendi primus auctor, idem perituri vindex & conseruator exstiteris: absque iniuria tua, cuiusuis alterius præferre nomen annales ipsi nequeunt. Meam vero in expoliendis

his

his laborioſam operam probaturum te, cum aliis ſincere iudicantibus, ſane confido. Quum enim vir clariſſ. Hugo Blotius I. C. RVDOLPHI II *Rom. Imp. deſig. bibliothecarius, ex Auguſtali bibliotheca Viennenſi poteſtatē mihi feciſſet inſpiciundi veri horum annalium archetypi, lingua litterisque Turcicis exarati, in quo huius libri ad Ferdinandum Cæſarem tua manu ſcripta dedicatio cernitur, his verbis:*

Piiſſimo Ferdinando Rom. Hung.
Bohemorumque, &c. regi potentiſſ.
Hieronymus Beck a Leopoldſtorf
Suæ Maieſt. deditiſſimus alumnus
ex Hieroſolymis ac monte Oreb
feliciter redux, librum hunc
Othmannorum res geſtas ad noſtra
vſque tempora continentem, D. D
animo deuotiſſimo MDLI:

equidem ad hoc archetypum, aliquot dierū labore Ioannis Gaudier interpretationē recenſui, adiutus a Stephano Vngaro, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæque linguæ gnaro, quem tu ipſe nobis in hunc finem, ab hero ſuo, Illuſtri & Magnifico domino, Andrea Teufel, libero Barone, Imperatori a conſil. & præſidij ad Arrabonem Iaurini ſupremo præfecto, impetraſti. Mahumetanos annos ad Chriſtianos redegi, quos etiam marginibus adſcripſi: quod Ioannes Gaudier prætermiſit. Supplementum adieci, quo geſtæ res annis XXXVII, *vſque ad annum præſentem, exponuntur. In hoc memorabilis exſtat decennalis huius belli Perſici deſcriptio, quod adhuc euentu dubio, ſtudiis & odiis vtriuſque partis acerrimis, geritur. Huic adpendici ſuccedit Pandectes hiſtoriæ*

Turcicæ noſter, quo a Turcis tradita, cum noſtrorum hiſtoriis Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis ita confero: nihil vt inexplicatum relinquam, ne iis quidem præteritis, quæ libri noſtri manuſcripti, multique ſuperſtites adhuc idonei nobis auctores, ſuppeditarunt. Idem Pandectes quàm multa rara contineat, nec ante nos a quoquã prodita; cognoſcere lectorem experiundo malumus, quàm prolixius ipſi, nõ ſine quorumdam inuidia, prædicare. Claudit opus in extremo Viennenſis obſidionis hiſtoria, cum his omnino coniungenda, de cauſis, quas ibidem breui proœmio cõplexi ſumus. Habes rationem totius commentationis, vir magnifice, quam ſi Zoileus dens quiſpiam, in hac ætatis noſtræ licentia, rodere fuerit auſus: vt ipſe, rerum Turcicarũ peritiſſimus, tuendam ſuſcipias, meque animi propenſione ſolita complectaris, etiam atque etiam rogo.

INDEX

INDEX AVCTORVM, QVI citantur in Pandecte.

Abrahamus Bacſchaius Vngarus.
Abrahamus Ortelius.
Agathias Myrinæus manuſc.
Andreas Cambrinius Florentinus.
Antonius Bonfinius.
Antonius Geufræus.
Antonius Melienſis.
Augerius Busbequius.
Auguſtinus Curio.
Aythonus Armenius.
Baſilius Ioannes Heroldus.
Cedrinus integer manuſcr.
Chronica diuerſa manuſcripta, Græca, Latina, Germanica.
De ædificiis vrbis Conſtantinopolitanæ, liber m.f.
Emanuel Muſicius Athenienſis.
Franciſcus Sanſouinus.
Georgius Huſtius Illyricus m.f.
Georgius Pachymerius.
Iacobus Caſtaldus.
Ioachimus Cureus.
Io. Antonius Menauinus.
Io. de Plano Carpi.
Io. Martinus Stella.
Itinerariorũ in Palæſtinam, liber Germanicus.
Karulus Cluſius Atrebas.
Laonicus Chalcocondyles Athenienſis.
Leo Imp. Aug. m.f.
Ludouicus Baſſanus Iadrenſis.
Marcus Paulus Venetus.
Martinus Barletius.
Martinus Cruſius.
Melchior Soiterus.
Natalis Comes.
Nicephorus Gregoras.
Nicetas Choniates.
Nicolaus Nicolaides Delphinas.
Nicolaus Sophianus.
Origines vrbis Conſtantinopolitanæ, liber m.f.
Paulus Iouius.
Petrus Bellonius.
Petrus Bizarus.
Petrus Gyllius.
Petrus Martyr Mediolan.
Philippus Callimachus.
Philippus Mornæus.
Prætor Græciæ, manuſcr.
Procopius.
Reinerus Reineccius.
Secretarius Sigiſmundi Malateſtæ.
Stephanus Broderithus.
Symeon Magiſter Officiorũ, manuſcr.
Tarcagnotæ hiſtoria.
Thomas Ebendorfus Haſelbachius, manuſc.
Thomas Porcaccius.
Thomas Spanduginus Cantacuzenus.
Vincentius Beluacenſis.
Wolfgangus Dreslerus.
Zonaras.
Zoſimus Comes.
Zygomalas Protonotarius Græcus.

EPISTOLA PRÆLIMINARIS AD DIVVM FERDINANDVM ROM. C. ÆSAREM, Ioannis Gaudier dicti Spiegel; Turcici interpretis

Serenißime potentißime Rex, Domine clementißime:

CVM non ita pridem Regia Veſtra Maieſt. librum Turcicum mihi commiſerit, in quo ortus atq; geſta Impp. Turcicorum deſcribuntur: quẽ quidem Regiæ Veſtræ Maieſt. Nobilis, ſtrenuus atq; integerrimus Hieronymus Beck a Leopoldſtorf ex itinere Hieroſolymitano & Turcia rediens, obtulit: qui mihi a Regia Veſtr. Maieſt. Germanice interpretãdus, clementer demandatus: quod humiliter præſtiti, eaq; qua a Turcis ſcriptus eſt methodo, in idioma Germanicum tranſtuli. Licet vero idipſum libenter more & ſtylo Rhetorico effeciſſem: ſed cũ ab ineunte ætate, parum admodũ literis humaniorib. fuerim imbutus, atq; huiuſmodi in rebus minimè verſatus; certæ tamen ſpei, laborẽ hunc exiguũ Regiæ Veſtr. Maieſt. placiturum. Annotaſſem etiã ſimul quo temporis ſecundũ annos ſalutis noſtræ hæc geſta fuiſſent: verũ cum anni Turcorum breuiores ſint noſtris, neq; ipſorũ anniuerſarij dies, ſicut apud nos Chriſtianos, in idẽ tempus coincidant, licet etiam ipſi in anno menſes XII habeant: tamẽ hoc tantũ ratione ſplendoris lunæ. inſuper ſcribunt ipſi diacuntq;, ſpatio triginta duorũ annorum, ſecundum ipſorũ computationem, cælũ mobile ſeu firmamentum, ſuũ abſoluere curſum: id tantundẽ fere eſſet, cum nos Chriſtiani triginta vnũ, ipſi triginta duos annos ſcriberent nominatentq;. Et quantumuis ex mea translatione cõputari non poteſt, quo tẽpore annorũ Chriſti hæ Impp. Turc. res geſtæ ſint: attamen omnino Gubernatori, militiæ Duci, aut Capitaneo, cui eũ inimicis Chriſtiani nominis agendũ, lectu operæpreciũ eſſe exiſtimo. Hinc namq; videre licet, quid Politia aut animus Heroicus valeat, qualiterq; magiſtratus erga proprij cõmodi, auaros atq; ſuperbos homines ſe exhibere remunerariq; debeat; quale etiã detrimẽtum patriæ atq; exercitui, ob inobedientiã, cõfuſionem, perfidiam, ſuperbiã, proprium cõmodum, oriri & accidere poſſit. Propterea facile colligere hinc licet, cũ moderni Impp. Turcici paruæ atq; obſcuræ familiæ, cum exigua manu in immenſum creuerint, vti quidem ex hiſtoria hac intelligo, quod Aſia, Græcia, Bulgaria, Arbaneſia, Boſna, Seruia, nõ niſi propter inobedientiã, confuſionem, perfidiam, ſuperbiã, & rem priuatã, in tot calamitates atq; manus inimicorum nominis Chriſtiani inciderint: quod (proh Deum) hodierno adhuc die euenire videmus. Nam quæ alia eſt cauſa Chriſtianæ deuaſtationis, quã inobedientia, perfidia, auaritia, ſuperbia, & rei priuatæ ſtudiũ? Nam hic propter ſuum cõmodum fauet Turcis, alter Wei Wodæ: tertius, nulli obſequens, ſe ipſum dominũ cẽſet. Vnde fit porrò quod nos omnia bella erga Chriſtiani nominis hoſtes inſtituta, minus proſpere geramus, quã propter inobedientiã, confuſionem, perfidiã, auaritiam, ſuperbiã, & propriũ commodum? Nos exiſtimamus ipſos minime ſubſiſtere, rem noſtrã inconſiderate aggredimur, & proponimus nobis magnas opes ab ipſis acquirẽdas: primo cõgreſſu alacres atq; animoſi ſumus, verũ illico remittimus. Deus omnipotens ſuam dignetur nobis gratiam largiri, quo nos erga eiuſmodi diuini nominis hoſtes dirigamus, ſuperioribus & magiſtratui ſimus obſequentes, bonam Politiam conſeruemus, auaritiæ, ſuperbiæ, & rei priuatæ, quantum æquum eſt, tribuamus; ne & nos tandem (quod Deus præcauere velit) ſicuti nominatæ regiones in maxima damna veniamus, & poſteritas noſtra fidem atque religionem Diabolicam ſuſcipere cogatur. Quod Deus in æternum nobis concedere dignetur. Amen.

Regiæ veſtræ Maieſt.

Humillimus, obedientiſſimus ſeruitor, & interpres Turcicus,

Ioannes Gaudier, alias Spiegel.

Bayerische Staatsbibliothek München

ANNALES SVLTANORVM OSMANIDARVM, AB IPSIS TVRCIS MEMORIÆ PRODITI.

PRimvs apud Turcos rerum potitus fuit Oſman, qui patrem habuit Ertuculem. Hic filius fuit Soleimanis Scachi: Soleimanes, Cabielpis: Cabielpes, Cuſulbugæ: Cuſulbuga Bainderis: Bainder, Oicolucis: Oicoluces, Baiſungeris: Baiſunger, Bakis Agæ: Bakes Aga, Ciacis Agæ: Ciaces Aga, Toctemuris: Toctemur, Verſaiobis: Verſaiobes, Giokelpis: Giokelpes, Oguzis: Oguzes, Carachanis: Carachan, Cutluzeccis: Cutluzecces deniq; Lecrace patre natus fuit. Hi XVII dumtaxat auctores huius familiæ litterarum monumentis prodita recenſentur. Ceteri, quorum ignota nomina, continua ſerie referendi veniunt ad Iaphetum, Nohæ filium. Ipſa quidem hæc Oguziorum dicta familia, ſucceſſione perpetua rerum apud Parthos potita fuit, hominesque fuere ſimplices & rudes: qui poſtea, quàm primo religionem Mahumetanam fuiſſent amplexi, dominatus ſui ſedem in ciuitate Machanenſi conſtituerunt. Ceterum quo tempore Soleimanes Scachus Machanæ præerat rebus Parthicis, præpotens ille Zingis Chan ex regione Chitaia cum exercitu in Parthiam profectus eſt: ibique Belcham ciuitatem copiis locupletem, obſedit, cepit, diruit: totamque regionem Choraſanem populabundus diripuit. Erat id temporis Curiſemes Scachus Belchæ princeps & Choraſanis, qui regno pulſus, cum ſuis aufugit, & in itinere periit. Eius in locum ſucceſſit Vgnan Chan filius, qui copias paternas Bagadatim verſus duxit: quo quum peruen:ſſet, vr-

bem occupauit, incolas occidit, regionem vniuersam sibi suisque vindicauit. Id vbi Zingis Chan intellexisset, armis eum persequu-
5. tus, in suam potestatem redegit. Oriundus ex familia Selgucis Sultanus Aladines, e Parthia profugus, in regionem Ionan, quæ Caramania modo dicitur, peruenit: iisq; locis occupatis, & instaurata vr ÿ be Siuasta, regia cum potestate præfuit. Quum autem in hunc modum Zingis Chan Parthiam ageret, ferret: etiam Machana funditus euersa fuit, quæ id temporis imperio Soleimanis Scachi parebat. Is Tatari violentiæ cedens, & ipse cum suis migrauit, inito consilio inuadendę Romaniæ: quod inaudisset, iis in locis bella geri, &
6. armis rem parari posse. Quapropter relicta Parthia, Erzingam sese contulit: vnde in Romaniam penetrans, Amasiam peruenit, multis & magni pretij potitus spoliis. Conuerso deinde itinere, Chalepum adiit: in qua profectione delatus ad opidum, quod Iaber dicitur, ad Euphratem fluuium castra metatur. Erat heic eis transiciendus Euphrates, sed vadum nullum inueniebant, quod essent homines omnino rudes & rerum imperiti. Quum equorum natatu transmittendum amnem placuisset vniuersis, primus Soleimanes Scachus flumen ingressus, & aquis obrutus, exspirat: quem magna quæsitum diligentia, tamdemque repertum extrahunt, ibidemq; tumulo mandant. Erant huic Soleimani Scacho filij tres superstites, quorum vni nomen Sungursengis, alteri Gundogdis, tertio Ertucules, qui filium habuit Osmanem. Exstincto patre, castra fratres hi promouent, ac propter Euphratem, aduerso flumine profecti, tamdem ad campos Passonios perueniunt. Iis in locis Er-
7. tuculi Osmanis patri, cum quadringentis mapalibus, quæ pro more gentis, de loco in locum promoueri transferrique possunt, subsistere libuit: reliquis duobus fratribus in Parthiam redeuntibus. Hæsit ibidem ad aliquod tempus Ertucules, varie finitimorum iniuriis & rixis exercitus. Denique rumor ad eum perfertur, Sulta-
8. num Aladinem, e Parthia profugum, in Romania complures prouincias sui iuris fecisse, adeoque magno potitum imperio. Erant Ertuculi tres filij, Gundus, Sarigates, & Osman. Vbi, quo in statu res Aladinis essent, Ertucules accepisset: non magna consultationis interpo-

interpoſita mora, filium Sarigatim ad eum ablegat; oratum, vt aliquem ſibi locum concederet, quo in loco ſe cum ſuis ſuſtentare poſſet. Aladines huic poſtulato lubens adſentitur, eisque regionem adtribuit, tam æſtiuis, quàm hibernis aptam menſibus. Id temporis natio quædam aduerſus Sultanum Aladinem arma ſubito moue- 9.
rat, contra quos dum ſuis inſtructis ille proficiſcitur: interea Ertucules cum filiis, Sarigati & Oſmane, verſus Engurim ſeſe confert: 10.
eoque loco ſibi ſuisq; conſtituta ſede quadam, ac domicilio, finitimos Græcos perpetuis excurſionibus & rapinis infeſtare non deſiit. Tamdem rebus humanis Ertucules exceſſit, quum ſuis ad LII 11.
annos præfuiſſet: mortuus anno Mahumetano DCLXXXVII. *Chriſtian.* 1289.

De Oſmanis natiuitate.

ACcidit aliquando, vt feſſus Ertucules interdiu ſemet ad quie- 12.
tem componeret. Ibi tum ei ſomnium ſe quoddam obtulit, quo viſo fuit experrectus. Mox hinc & inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, preces ſuas abſoluit, habituque mutato Coniam profectus, vrbem ingreditur. Agebat iſtic vir auctoritatis ex doctrina maximæ, cui nomen Edebales, operum effector & prodigiorũ admirabilium, in quem coniecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahumetana inſtitueret, ac facultates ceteroquin ampliſſimas poſſideret. Etiam Sultanus ipſe, quem diximus, Aladines plurimum ei tribuebat. Hunc vbi conueniſſet Ertucules, vt ſomnium illi ſuum exponeret: Venerande vir, ait, per quietem viſus ſum videre ſplendorem lunæ, prodeuntẽ e ſinu tuo, qui meum in ſinum penetraret. Eo quum delatus eſſet, ex vmbilico meo mox enatam fuiſſe arborem, quæ regiones aliquot, ac præaltos montes, latosque campos vmbra ſua tegeret. Ad ipſas autem radices arboris perennes aquas emanaſſe, quibus vineæ paſſim, & horti rigarentur: ac ſecundum hæc, experrectus fui. Poſteaquam diu multumque ſemet Edebales, qui a ſuis vir ſanctus habebatur, ob interpretationem ſomnij torſiſſet: tamdem, oratione ad Ertuculem conuerſa, Naſcetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit Oſman. Is bella plurima geret, ac poſteri tui deinceps reges, terra-

rumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura est Osmani, ex qua procreabit ille liberos, qui regiam ad dignitatem perueniẽt, ac populis cum imperio præerunt. Secundum illa natus fuit Osman, qui quum adoleuisset, Mahumetani vatis illius filiam duxit vxorem, de qua natus est ei filius Vrchan. Quumq; prouinciis aliquot occupatis, principatum sibi constituisset: partem ditionum inter duces militares, qui ea in loca cum Ertucule patre venerant,
13. liberaliter distribuit: a quibus illæ regiones hodieque nomina sua sortitæ sunt. Itidem Vrchani filio ditiunculam, cui nomen Chisar
14. Sangagi, & cognomen Inunge, concessit. Deinde natus est Osmani filius alter, Alis bassa: quem perpetuo secum esse voluit. Rebus hoc modo constitutis, pater & filius Vrchan, coniunctis copiis, arma in Christianos expediunt, omnia late populantur, agros eorum occupãt, magnam hominum multitudinem vtriusq; sexus ca-
15. ptiuam abducunt. Vi etiam adhibita, ciuitatem Isnicam, cum vicinis opidis & arcibus, in potestatem redigunt, diripiunt. Qui tum temporis Teggiur siue magistratus erat Prusæ, adiunctis sibi compluribus aliorum auxiliis, & coacto milite suo, de profligandis Turcis cogitare cepit. Igitur hoc magnis cum copiis in Turcos ducente, minime consternatus Osman, animo inuicto Christianis obuiam prodit. Ad manus vbi ventũ fuisset, strenue dimicatum vtrimque. Cæsi fratres Osmanis eo prœlio, Gunduselpes & Aidogdis, ac secundum viam publicam ad fines Dobmuris sepulti. Osman, fra-
16. tribus licet amissis, tamdem tamen victoria potitus est. Teggiur Edrenosius & Prusæus, inita fuga, Prusam delati, semet in vrbem includunt. quos a tergo cum suis insequutus Osman, in itinere opidum Vlubadam militari corona cingit, cuius Teggiur mox certis condicionibus cum eo transegit. Hinc Prusam cum exercitu properans, vrbis obsidionem molitur. Quumque vi admota, nihil effecturum se videret ad eius expugnationem: primũ in aduersa vrbi parte, iuxta thermas, quæ Caplice Turcis dicuntur, vallo ducto, munimentum pro suis erigit, cui fratris Gunduselpis filium Agdemurem præficit, hominem rei bellicæ peritissimum, adiunctis ei militibus egregiis. Inde munimentum aliud excitat versus eum montem,

montem, quem Geſchis dage, hoc eſt, montem monachorum vo- 17.
cant. Illius curam Belebanzuco cuidam ex ſuis, viro ſtrenuo committit. Hoc modo duobus hiſce munimentis exſtructis, & actis ageribus ac foſſis, ciuitatem obſeſſam tam arte clauſerunt: vt nemini vel acceſſus ad eam, vel exitus pateret: atque interim agrum omnem in poteſtatem ſuam redegerunt, nihil vt obſeſſis, præter ipſam vrbem, reliqui facerent. Dum iſtæc durat obſidio, cum parte exercitus Oſman Gaſes ipſe Neapolim, quæ Geniſcheher lingua Turcica dicitur, contendit. Eius viciniæ Chriſtiani omnes, coactis copiis ſuis, cum Oſmane confligunt: ſed Oſman prœlio ſuperior, vniuerſa illa regione potitur. Ea vero Turcicorum militum, qui de ſpoliis opulenti euaſerant, preſidium accepit, abſque prouincialium damno. His rebus ex animi ſententia confectis, Vrchanem filium ad expugnandam Pruſam ablegat. Horum militum acceſſione adauctis Turcorum caſtris, grauior incluſis eſſe cepit obſidio. Quamobrem viribus obſeſſorum exhauſtis, quum omnis iam commeatus defeciſſet, ac nihilo minus ipſi tam noctu, quam interdiu, in armis eſſe, propugnandæ ciuitatis cauſa, cogerentur: tamdem ipſe Teggiur, cui nomen Iuſſuphes, pactis interuenientibus, Vrchani Pruſæ deditionem fecit. Is adeo religioſe pactis cõuentis ſtetit, vt hoſti abſque vllo impedimento & iniuria, cum vxore, liberis, facultatibus vniuerſis, abeundi poteſtatẽ faceret, ne manguro quidem ablato: ſtatimque patrem, Oſmanem Gaſem, de Pruſa in deditionem accepta, certiorẽ reddidit. Occupata fuit ab Vrchane Gaſi Pruſa Mahumetani calculi anno DCCXXVI. Oſman ipſe tum temporis quieſcens, occupationi Pruſæ non interfuit: partim tumore cruciatuque pedum impeditus, partim quod ſe ſuperſtite filium Vrchanem aliquid fortiter agere cuperet, ad excitandos in eo generoſi animi ſpiritus. Tamdem exactis in imperio XXVIIII annis, Oſman Gaſes vitam cum morte commutauit. Eius loco rerum adminiſtrationem conſequutus eſt Vrchan filius, anno Mahumetano DCCXXVII. Ante mortem præcepit, vt Pruſæ in argentea tumba concamerata conderetur: ſed vulgo ad Suguizucam, qui locus a ſalice nomen habet, conditus exiſtimatur. 18. 19.

Chriſtiano 1327.

C. 1328.

Quum primum Vrchanes imperium auſpicatus fuiſſet, duces veterani, quotquot ex Parthia cum ipſius auo in eas terras venerant, nimirum Cugurelpes, Rachman Gaſes, & Accecoza, Gerlenſem agrũ cum Bolenſi occupatum ſui iuris fecerunt. Sed iis non multo poſt exſtinctis, Vrchan ditiones illas filio ſuo Soleimani baſſæ poſſidendas, nomine Sangiacatus, dedit: itidemq; regionẽ alteram non magnam, quam Inungen vocant, alteri filio conceſſit, cui nomen Murates Chan Gaſes. Hunc enim minorem natu filium habebat. Inde recuperatam Iſnicam præſidio impoſito muniuit, & eccleſias Chriſtianorum in ea demolitus, aliquot ex illis in meſſitas ſiue templa Mahumetana conuertit, adiunctis ſcholis & xenonibus. Supereſt adhuc hodie medreſſa quædam Iſnicæ, (ſic ſcholam cum xenone coniunctam vocant) ab ipſo condita. Erat inter alios quidam Cara Meſites, habitus pro viro ſancto, cuius curæ cõmiſſa fuit omnis ea prouincia, militibus in pagos circum Iſnicam diſtributis: vt illã vicinam aduerſus Conſtãtinopolitanas copias, & earum graſſationes, tuerentur. Agbaſſæ regionem Candriam adſignauit, cuius etiam nunc ſuperſtes eſt familia. Quum hoc modo prouincias, quas ab ſe bello captas Oſman Vrchani filio reliquerat, inter ſuos Vrchan partitus eſſet: omnium conſenſu rerum ei ſumma, ceu legitimo Soltano, delata fuit. Quibus peractis, Alim baſſam, fratrem ſuum, ad ſe vti veniret, arceſſit: qui ad eum profectus, Nulla mihi ditione opus eſt, mi frater, ait. ſtatimque facta ceſſione, quam a patre ditionẽ acceperat, Vrchani Gaſi fratri ſponte tradidit & cõmendauit. Certabant id temporis fratres inter ſe mutuis officiis, & honorem alter alteri deferebat. Alis ipſe baſſa quodam tempore compellato fratre Vrchane: Mi frater, inquit, exercitus tui magnopere iam aucti ſunt, & Mahumetana religio non parum incrementi ſumpſit. Excogita rationem aliquam obſecro, qua fieri poſſit, vt tui milites ab extraneis & peregrinis diſcernantur. Ad ea reſpondens Vrchan Gaſes: Fiat, quod ſuades, ait. equidem tibi obtempero. Tum Alis baſſa: Præcipe mi frater, ſubiicit, vt vniuerſi milites tui zercolas rubeas geſtent, eoque ſigno toti mundo noti ſint: tu vero zercolis albis vtitor. Non multo poſt cõuenit Vrchan Gaſes religioſum quemdam Mahumetanum,

tanum,cui nomen Chazis Bectaſes: atq; is albo piléo capiti eius impoſito, illiuſmodi tegminis vſum adprobauit, & a poſteris retineri iuſſit. Quodq; adeo Genizari,qui Sultani Turcici ſclopetarij ſunt, etiam nunc eiuſmodi pileis vtuntur:id ab illius temporis conſuetudine profectum,in hodiernum vſq; diem durat.Erant eius ætatis homines ita comparati, vt frater conſilia ſua cum fratre cõmunicaret: quiq; rectiſſime conſuluiſſet,in eius ſententiã lubens alter ibat.Nulli mutuis ſe paricidiis fratres e medio ſuſtulerunt ante Baiaſitis Chanis imperium,quem Gilderunem adpellauerũt: ſicuti deinceps indicaturi ſuo loco ſumus. Idem Vrchan Gaſes id temporis in regionibus imperio ſuo ſubditis domos immunes atq; prædia deſcribi iuſſit, vti videlicet vnus ex quolibet prædio mitteretur, qui per vnius anni ſpatiũ in regia quoſuis iniunctos ſibi labores ſuſciperet. Eos adpellari placuit Iaias,hoc eſt pedites. Quodq; tales adhuc in regia reperiantur,qui labores eiuſmodi obeunt:ex Vrchanis Gaſis inſtituto ceptum,adhuc in vſu eſt.Ceterum nanctus Vrchan Gaſes quietam vrbis Iſnicæ poſſeſſionem,imaretum in ea condidit,hoc eſt tẽplum Mahumetanum,cum ſchola & xenone:quo quidem in xenone cibi coquuntur,& in egenos diſtribuuntur,preſertim in eos,qui litteris operam dant, & qui peregrinantur. Atq; hoc in imareto ſiue xenone cibos Vrchan ipſe diſtribuiſſe traditur.Secundum hæc Soleimanem baſſam filiũ Iſnicæ præfecit, qui vicinis opidulis Geniſcheheri Goinucæq;,grauis eſſe non deſinebat.Pruſæ vero ſangiacatum cõſequutus eſt ab eo Murates Chan Gaſes, filius natu minor.Nihilo minus Vrchan ipſe velut inſpector imperij totius mãſit.Soleimanes baſſa,præfectus Iſnicæ, Geniſchehere Goinucaque potitus eſt. Eorum locorum incolæ Chriſtiani,perſpecto ipſius ingenio miti & humano, vniuerſi facti ſunt Muſulmani:omniaq; opida ſita in iis finibus, eius ſe poteſtati ſponte permiſerunt. His rebus intento Soleimane baſſa,patri eius Vrchani complures ciuitates, Caraſe,Bale, Coſre, Bargama, Edremitum, ſeſe dediderunt. Inde cum copiis Vlubadam verſus mouit. Nam eius opidi Teggiur, qui ſuperioribus annis cum Turcis tranſegerat, iam violata fide, ab eorum amicitia diſceſſerat. Quum autem ſe peti a Turcis animaduerteret,

22.

23.

manus ipſe ſibi adtulit. Dum hæc iſtic gererentur, Soleimanes baſſa in Græciam tranſiicere ſtatuit: qua quidem occaſione Gallipolis a Turcis capta fuit. Nam forte Soleimanes in regione, quam non ita pridem ſui iuris fecerat, hinc inde obequitabat. Superſunt autem in iis locis rudera ſiue veſtigia quædam ædificiorum admiranda, quæ iſtic ab excidio Troiæ in hunc vſque diem manſerunt. Illa, quum eo veniſſet, cum ſtupore quodam adſpiciens, tacitus & cogitabundus ad aliquod temporis ſpatium ita ſubſtitit: vt nihil omnino ad quemquam proloqueretur. Quamobrem Ezes begus, tamdem ſe conuertens ad Soleimanem: Mi Chan, ait, quid iſtuc nouæ rei eſt? quænam tibi ad animum accidit prodigioſa cogitatio? Tum Soleimanes baſſa: Mecum, inquit, animo voluo, quonam modo mihi tranſmittendum hoc mare ſit, vt interim Chriſtianos conatus iſte meus lateat. Quæſo te, qua via rem adgrediemur? hæ cogitationes meæ ſunt. Ad ea mox Ezes ac Faſil begi: Domine, ſi per te licebit, inquiunt, nos duo fretum hoc tranſiiciemus: tentaturi, num aliquid a nobis effici poſſit. Vbi vero, ſubiecit Soleimanes, tranſiecturi eſtis? Locus heic quidam eſt, inquiunt, vbi facilis eſt tranſiectio, ex interuallo litoris vtriuſque non magno. Quum id Soleimanes eis vt facerent, permiſiſſet: locum ipſum adeunt, trabes ac ligna colligant, ratem conficiunt, trans fretum noctu in aduerſum litus adpellunt, per vineas ſemet abdunt, idoneum quemdam inſtituto ſuo Chriſtianum capiunt. Eum vero celeriter abreptum, ratique impoſitum, hero ſuo Soleimani, ſuperato rurſum freto, ſiſtunt. Is hominem benigne excipere, veſtitu nouo donare, muneribus aliis delenitū interrogare: ecqua via ſit in opidum aduerſum perueniendi, Chriſtianis inſciis & imprudentibus? Mox ille: Ducam vos equidem, ait, per eiuſmodi viam, vt a nemine conſpiciamini. Quo intellecto, colligari complures arbores Soleimanes imperat. Dictum, factum. In eam ratem, ſumma vſus celeritate, cum LXX vel LXXX ſelectis militibus inſilit, ac noctu tranſiicit. Magna deinde ſollertia ducuntur a captiuo Chriſtiano ad caſtrum Zemenicum, in cuius aditu quid a me fimo quaſi tumulus ſitus erat, ipſius caſtri altitudinem æquans. Aberant a caſtro incolæ, nimirum illo tempore

tempore anni, quo colligendis ac triturandis ſegetibus quiſq; foris intentus erat. Hac ſolitudinis occaſione vſi, noctu per illum fimũ, quem diximus, in caſtrum euadunt, eoque potiuntur. Nulla vulgo Chriſtianorum illata vis fuit, aut iniuria: ſed exhibita potius beneuolentia, dataque munuſcula. De præcipuis autem capti quidam, & ad nauigia deducti, quæ iſtic in portu reperta ſunt, trans fretum, pro victoriæ argumento, ad reliquum exercitum miſſi fuerunt. Eiſdem nauigiis in reditu plus minus CC milites tranſuecti, ſe cum Soleimane, ceteriſque Turcis, in opido coniunxerunt. Inde cum nauibus aliquot, equitibus etiam inſtructis, qui terra iter facerent, Bolairem Ezes begus petiit. Eſt autem propter Bolairem portus maris, qui Portus albus dicitur. Eo in portu complura nauigia tunc erant, quibus igne iniecto abſumtis, Zemenicum reuerſi ſunt: & reliquũ exercitum, nauibus impoſitum, in Europam tranſportarunt. Hoc modo Turci primum in Græciam pedem intulerunt. Occupato Zemenico, quum magnus iam Turcorum numerus in Græciam trans mare peruenisſet; nullis oneribus moleſtiiſue Chriſtiani, ad opidum illud pertinentes, ab eis grauati ſunt: ſed tranſactum inter vtramque partem, conſtitutaque pax. Non vxores eorum, non liberi violati: ſed ea cum moderatione habiti, vt Zemenico finitimi Chriſtiani perlubenter ſe Turcis ſubmitterent. A Zemenico non longe diſtat aliud opidum, Agasleuina, quo & ipſo nullo negotio potiti, cum Chriſtianis eius agri pacem componunt, eademque in hos vſi humanitate, qua in illos priores, facile duo iſtæc Græciæ caſtra ſuam in poteſtatem redegerunt. Harum rerum, tam feliciter in Romania geſtarum, fama quum ad Turcos in Aſiam trans mare perlata fuiſſet: quamplurimi ſponte ſua tranſiecerunt, atque hoc modo paſſim per vniuerſam Romaniam diditus eſt de Turcorum aduentu rumor. Neque multo poſt præmiſſi fuere, qui Gallipolim tentarent. Eius loci Teggiur, animaduerſo tam ſuo, quam ſuorum periculo, collectiſque perexiguis Chriſtianorum copiis, animoſe cum Turcis conflixit: ſed prœlio victus, intra munitionem ſe recepit. Turci hoſtem a tergo ſequuti, agrum omnem occupant: & in reditu ipſam quoque Gallipolim ſibi cum arce ſubiiciunt. Factum

C. 1357. hoc anno Mahumetano DCCLVIII.

26 Capta Gallipoli, suos Soleimanes ablegat, vt agros Cherepoli & Zorlo vicinos popularentur, & ferro atque igni vastarent: qui longe lateque direptis omnibus, absque mora Gallipolim reuersi sunt.

27 Habebat secum duos ex omni numero procerum duces eximios, Eurenosem begum, & Chazim Elim begum. Hi nullũ Christianis

28 tempus a perpetuis vexationibus vacuum relinquere, sed absque intermissione Dimotuci ac Burgosines agros agere, ferre: moxque cum suis Gallipolim se recipere. Dum ab illis ea gerũtur, Soleimanes bassa quodam die venatum in equo prodit: inuentoque lepore, mox illum vt caperet, equum ad cursum adigit: qui forte fortuna pede altero delatus in scrobem quamdam, vna cum domino corruit, eumque sic humi adfixit; vt ibidem confestim exspiraret, an-

C. 1358 no Mahumetano DCCLIX.

Eodem tempore mortuus est etiam Soleimanis bassæ pater, Vrchan Gases. Sed filius duobus ante patrem mensibus exstinctus est. Successit in imperio paterno Gases Murates Chan, qui Prusam profectus, magnum ex Carasina regione, ceteriscque prouinciis, exercitũ collegit. Erat in ciuitate Belezuga Mahumetanus qui-

29 dam, religiosus & magnæ vir existimationis, cui nomen Zender- lues Chelíles. Eum ad se vocatum Cadilescheri officio fungi iussit. Hinc cum œconomo regiæ suæ Scachine, ac vniuersis copiis, Gal-

30 lipolim transiecit, ac recta a Zorlum contendit. Eius loci præsidiarij & incolæ fortissime quidem illi se defendebant, sed opidum tamẽ expugnatum vi fuit. Capta deinde Sis, Teggiure deditionem faciẽte. Mox itum versus Burgosinen, quæ inuenta fuit habitatoribus vacua, Christianis fuga dilapsis: ideoque Turcis ingressis; igne deleta. Ex altera parte regionis Eurenoses begus arma cum Chazi Eli bego circumtulit: a quibus ad amnem Merizam occupatum fuit castellum, cui & ipsi nomen Burgos: adeoque ab hoc euentu in hodiernum vsque diem Elis begi Burgos dicitur. In eo castello Chazis El begus interdiu quieti se dabat. sed postea, quam nox adpetiisset, perpetuis excursionibus viciſſim quietem Christianorum turbabat. Idem missis exploratoribus, imprudentem Dimotuci Teggiurem

rem oppreſſit & intercepit, atque hoc modo captum ad opidi mœnia deduxit. Quum in hoſtis poteſtate cõſtitutũ Teggiurem ſuum tam opidani, quam arcis præſidiarij viderent: certis condicionibus cum Chazi Eli bego tranſigunt, eique ciuitatem cum arce dedunt. Nihilo minus Turci, deditione facta, Teggiurem liberum & incolumem abire permittunt. Dimotuco potitus, Ypſalam cum exercitu pergit, vt & illud opidum expugnaret, ac ſub iugum mitteret. 31
Interea Gaſes etiam Murates in armis erat, Hadrianopolim inuaſurus. Præmiſit verò Scachinem, œconomum regiæ ſuæ, cum parte copiarum; qui de Chriſtianis periculum faceret, hoſtine obuiam ituri, ſeq; defenſuri eſſent. Huius aduentu cognito, Chriſtiani mox in aciem aduerſus eum prodeunt. Vtrimque dimicatum acerrime, multis ab vtraque parte cæſis & interemtis. Tamdem de ardore atque impetu ſuo Chriſtiani nõnihil remiſere, ſeque intra muros vrbis & propugnacula receperunt. Scachines, miſſo nũtio, Muratem Gazem rei bene geſtæ certiorem facit: eique capita cæſorum aliquot tranſmittit. Interim begus vterque, Chazis El & Eurenoſes cum Muratis exercitu ſuas coniungunt copias: & aciem primam ſortiti, ante Muratem Hadrianopolim recta ducunt. Admodum id temporis Meriza fluuius, aliarum aquarum acceſſione auctus, intumuerat. Quamobrem vrbis Teggiur, intellecto aduentu hoſtium, nauim ingreſſus Ygnum profugit. Opidanis a Teggiure ſuo deſertis, & omni auxiliorum ſpe deſtitutis; Murates, qui rem per exploratores cognouerat, cum exercitu prima luce caſtris egreſſus, ad vrbem propius acceſſit. Ei ciues, apertis ebſque mora portis, deditionem fecere: Mahumetani calculi anno DCCLXI. C. 1360. 32

Hadrianopoli capta, Murates Scachini, copiarum parte tradita, permiſit: vt omnem Zagoræ Philibæque viciniam depopularetur, & igne deleret. Itaque Scachinis milites eo profecti, regionem vniuerſam prædis agendis vaſtant, & incolas captiuos ſecum abigunt. Itidem Murates Eurenoſi bego poteſtatem fecit, agros Ypſalæ vexandi. Hoc modo ſuis vtrique partibus adſignatis, imperij fines amborum opera fuere prolatati. Geſta ſunt hæc anno DCCLXII. quo quidem anno lumen Solis vſque adeo defecit, vt etiam interdiu C. 1361. 33.

ſtellæ cæli conſpicerentur.

34. Erat id tẽporis quidam Talismanus Turcicus, Cara Ruſtemes, qui ad exercitum e Caramania venerat. Is quum tantam & prædæ Chriſtianis ereptæ copiam, & captiuorum multitudinem in caſtra videret adduci: conuento Cadileſchero, cur talem tantumque thesaurum, magiſtratui ſupremo debitum, auferri temere ſineret, quærit. Ad ea Zenderlues Cheliles Cadileſcherus: Quis tãdem ille theſaurus eſt, ait, quem tu quidem ad magiſtratum pertinere, ſed nullo cum fructu perire, ac prodigi refers? Dei mandatũ eſt, inquit Cara Ruſtemes, vt omniũ, quæ de Chriſtianis capta, rapta fuerint, ſiue mancipiorum, ſiue animalium, ſiue quarumlibet aliarum rerum, quinta quæque portio iuri Patiſcachi cedat. Et cur illam vos non exigitis? Monitus ergo Cadileſcherus, Gaſi Murati Chani rem expoſuit: a quo reſponſum tulit, vt, ſiquidem hoc Dei mandatũ ſit, omnino ius ſuum vrgeant. Igitur arceſſito ad ſe Cara Ruſteme: Volumus, inquiunt, ô ſancte vir, vt ipſe Dei mandatum exſequaris. Ille Gallipolim profectus, ibidem ſibi domicilium conſtituit: ac pro quolibet mancipio Chriſtiano, trans mare vehendo, aſpros XXV a Turcis exegit. Et auctores huius exactionis illi duo fuere, quos diximus: vti nimirum quintæ Gallipoli pro Sultano Turcorum, hodieque, tam mancipiorum nomine, quam reliquorum ſpoliorũ exigantur. Fuit & ab Eurenoſe bego poſtulatum, vt in vſum magiſtratus ſupremi quintum quodque mancipium Chriſtianum a ſuis repeteret, ac imperatori traderet. Si quis vero non quinque, ſed quatuor dumtaxat mancipia poſſideret: vt ab eo ſingulorum nomine aſpri XXV exigerentur, eaque pecunia fiſco imperatoris cederet. Hac nimirum occaſione deinceps ille mos inoleuit, vt ex omni mãcipiorum numero, liberalioris formæ pueri, pro Sultano delecti, retinerentur: quæ quidem in hunc modum exacta tenerioris ætatis mancipia, deinde ad imperatoris Portam deducta, Murati offerebantur. Is vero pueros in Anatoliam trãſportatos, inter Turcos diſtribui iubebat: vt apud eos diſciplinæ pariter, ac laboribus adſueſcerent, & Turcice diſcerent. Exactis autem duobus apud illos, vel tribus annis: iam ad labores condocefacti, linguæque Turcicæ periti,

ad

ad Portam reducebantur, Genizarorum ordinibus adscribendi.
Genizari vero Sultani Turcorum sclopetarij sunt, & inde ab illis 35
vsque temporibus nomen hoc Genizarorum adepti retinent. Secũ
dum hæc Prusam Gases Murates Chan reuersus est, substituto sibi
œconomo suo, Lala Scachine, qui vices absentis in Romania vel
Græcia gereret: ceteras vero prouincias, imperiique limites, Eure-
nosi bego commendauit. Neq; multo post, Gallipolim denuo sese
contulit, atque ibi Zenderluem Chelilem, hactenus officio Cadi- 36
lescheri functum, ad Bassæ ac Veziris dignitatem euexit. Is auctus
hoc honore, Cheradines bassa deinceps adpellatus fuit. Murates
autem, relicta Gallipoli, quo venerat itinere, Bugam profectus; in-
de Prusam rediit, atque ibi se in hiberna contulit. Ex altera parte fre
ti, regiæ Muratis œconomus Scachines Zagoram & Ischebolen
subiugauit, anno DCCLXVI. quibus occupatis, rumor ad Muratem C. 1365
perlatus est, eique significatum, in Seruia Christianorum ad L mil-
lia collecta, de Hadrianopoli adeunda cogitare. Cuius rei nuntio 37
accepto, magna celeritate ad iter sese comparat, & Gallipolim con-
tendit. Vix ad litus, in Europam ex Asia transiecturus, accesserat:
quum Seruij iam Hadrianopoli ex propinquo imminerent, eo ca-
stra loco metati, qui in hunc vsque diem a Seruiorum siue Rascio-
rum clade nomen accepit. Interea Scachines, nulla rebus agendis
interposita mora, noctu per insidias in hostem erumpit. Illi multo
mero madidi, passim per castra, magna cum vociferatione, Turcos
adesse clamitant. quumque prætemulentia, tam præsenti rerũ dis-
crimine, quid agerent, ignorarent: per noctis caliginem alter alte-
rum ad lucem vsque mactant. Equi etiam tanti tumultus causa pa-
uore consternati, abruptis loris & capistris, ad necem vsque sibi mu
tuo calces impegerunt. Vbi denique iam illuxisset, fœdam in fugam
Seruij, nemine persequente, se coniecerunt. Ibi tum hostili vallo su-
perato, Turci castra, nemine resistente, capiunt atque diripiunt: &
amplis ditati spoliis, Hadrianopolim reuertuntur. Scachines Mura-
ti magnum captiuorum numerũ, cum non paucis capitibus inter-
emtorum, misit: quibus conspectis, itinere conuerso Prusam repe-
tiit. Hæc gesta fuerunt anno Turcico DCCLXVII. quo anno Murates C. 1366

38 Chan filios ſuos, Baiaſitem, qui Gilderun cognominatus fuit, & Iacupem Zelebim, circumcidi voluit, magna ſollemnitate adhibita. Belezugæ præterea, quod opidum eſt Anatoliæ ſumtuoſum templum, meſſitam Turci vocãt, eodem anno, cum ſchola & Xenone,
39 conſtruxit. Principis etiam Germiani filiæ nuptias Baiaſiti Gilderuni filio conciliauit, celebratas pompa magnificentiſſima. Secũdum
40 hæc in regionem Hemidam cum exercitu profectus, eam occupauit. Inde progreſſus, Aſpropolim ſiue Albam Anatoliæ, quam nũc Acſcheherim vocãt, & Cutahigen metropolim prouinciæ, & Hierapolim, quæ Seidiſcheheris dicitur, & Geluazen imperio ſuo ſub-
C.1383 iecit, anno DCCLXXXIIII. Atque his rebus geſtis, relictiſque locis iis, trans fretum Gallipolim ſe contulit: ingreſſuſque Romaniam, obſidione Magalgaram cinxit, & in poteſtatem breui redegit. Eo loco
41 regiæ Muratis œconomus Lala Scachines, & Eurenoſes begus, vniuerſis cum copiis, quibus in Romania præerant, ad Muratem acceſſerunt: & coniunctis exercitibus, ad obſidendam Bolinam, locum munitum profecti ſunt. Quotquot erant ea regione Chriſtiani, omnes in illam velut arcem ſeſe receperant. Itaque quum Murates tantis cum copiis & adparatu obſidione inchoata, magniſque laboribus & moleſtiis exanclatis, non potiri ſe opido poſſe videret: intimo dolore animi commotus, ingemuit: & obſidione ſoluta diſcedens, Euertat te Deus, inquit. Erat haud procul inde tilia quædam pulcherrima, quam Felicem vulgo vocabant, hodieque ſermonibus hominum celebris. Ad eam quum peruenisſet, caſtris locũ delegit. Interim ipſe quemdam ad fontem ſeſe reclinans, mæſtus cõſedit. Non magno temporis elapſo ſpatio, nuntium accepit, latus alterum munitionis, mole ſua grauatum, corruiſſe. Qua re intellecta, mox Lalam Scachinem ablegat: qui opinione citius ad opidũ conuolans, eo potitur: Chriſtianis omnibus captis, & magnis inuentis opibus. Inter alia reperti a Turcis aurei catini atque calices, qui caſſidum formam referebant. Iis in capita impoſitis, cum mancipiis Chriſtianis, & omni præda, coram Murate comparuerunt. Et quidem id temporis apud Turcos cepit ille mos geſtandi aureos eiuſ-
42 modi pileos, qui apud ipſos Vſcufiæ dicuntur. Murati vero Chani

collibuit

collibuit eam tiliam honore quodam adficere, atque illam ob causam vetus Felicis tiliæ nomen adprobauit, & ad posteros ratum esse voluit. Inde Christianos incolas vniuersos, qui capti fuerant, cuiuscumque fortunæ, sacramentum sibi dicere iussit: & cum liberis atque coniugibus domum remisit. Castro quidem ipsi nomẽ in hodiernum vsq; diem durat, ab euersione diuina. Murates hinc repetiturus Hadrianopolim, Chairedini Bassæ, ac Eurenosi bego id negotij dedit: vt progressi vlterius, omnem illam prouinciam sibi subderent. Et Eurenoses quidẽ begus animũ ad inuadendum Gumul- 43
zinæ agrum adiecit. Marolia confestim ei se dedidit. Erat inter alios Muratis familiæ ministros quidam, cui nomen Delus Beluban. Ei sangiacatum in limitibus cõmisit, vt Serras opidum bello vexaret. Quum autem suas ille copias istuc adduxisset, Christiani portis occlusis, deditionẽ facere recusarunt. Interea vero, dum his oppugnãdis totus occupatur: Lala Scachines opida complura, Caualam, Di- 44
ren, Sirum, imperio Muratis adiungit: indeq; promotis castris, Manastirum & Selerucã, circũfusis militibus, tentat: & omnẽ agrũ his finitimũ rapinis & incẽdiis vastat. Accidерũt hęc anno DCCLXXXVII. C. 1386.

Id temporis Bagadatim Temirlancus inuasit, cui tum Sultanus 45
Achmetes cum imperio pręerat. Is præ formidine Alcairum, ad Sultanum Borcucem, profugit: anno DCCLXXXVIII. C. 1387

Babylone Temir Chan mouit in regionem Destensem, vbi cum Techmico Chane prœlio conflixit: ac victoria potitus, ferro & igni regionem illam omnem depopulatus est, anno DCCXCI. C. 1390.

Eodem tempore cepit Gases Murates Chan bellum cum Laza- 46
rogerere. Quippe Lazarus præpotenti cõacto exercitu, & iam in Cosouæ campos cum suis progressus, Murati per internuntium dici iussit, in aciem modo prodiret: adpariturum facile, cui cessura sit victoria. Murates ex altera parte, summa diligentia conscripto milite, ambos etiam filios, Baiasitem cognomine Gilderunem, & Iacupẽ Zelebim, ea sibi expeditione adiunxit. Posteaquam in Cosouæ cã- 47
pos vterque cõuenisset exercitus, acri dimicatũ vtrimq; prœlio. Ibi tum Christianus quidã ad Muratẽ transfugit, cũ significatione voluntatis suæ, quasi si militare deinceps ei cuperet. Igitur ad Muratẽ

deductus, vti pro more pedes eius oscularetur, quam sub veste abditam gestabat sicam, ea vi Muratis in ventrem adegit: vt is tam diro vulnere confectus, exspiraret. Turcici vero proceres, hac Sultani sui cæde conspecta, mox consultationem instituunt, & quid hoc casu tam repentino faciundum deliberantes, in eam cõtienere sententiam, vt ad se Iacupem Zelebim arcesserent. Is vbi vocatus comparuisset: Age, inquiunt, tentorium paternum ingredere. Nam est, quod te vult pater. Ille nihil mali suspicatus, ingreditur: & correptus ab eis, necatur. Inde regio solio Gilderun Baiasites impositus, omniũ suffragiis imperator salutatur. Quibus peractis, denuo ceptum pugnari fortiter: adeo quidem, vt victus eo prœlio, captusque Lazarus, in conspectu Baiasitis frustulatim concisus fuerit. His rebus gestis, ex eo loco discessum, & Hadrianopolim versus instituta profectio. Erat is annus DCCXCI. Sultanus Gazes Murates Chan imperio
C. 1390. præfuit annis XXXII. Cadauer eius Prusam deportatũ, propter Ca-
48. plizen, sic thermas Turci vocant, monumento pro more fuit illatum.

Exstincto Murate, Gilderun Chan plene iam potitus imperio,
49. confestim expeditione suscepta, Kiratouum opidum, & vniuersas illas argẽti fodinas occupauit. Erat inter familiares ipsius ministros quidam Feris begus, vir admodum bellicosus. Eum cum copiis ad ipsum vsque Danubium misit, vbi redacto in potestatem opido Vidina Hadrianopolim reuersus est. Baiasites autem rursus bego expeditionem iniunxit, qua Tanabit & Citros fuere domitæ. Interim Feris etiam begus in Valachos ire iussus, inopinato regionem inuasit, magnamque prædam adeptus est. Eodem tempore Bassa quidã, Iagides begus, in Bozinam profectus, omnem illam regionem rapinis exhausit. Ipse Gilderun Chan Prusam se contulit, ibique messi-
50. tæ struendæ principium fecit. Inde relicta Prusa, Caramaniam cum exercitu adiit: vbi opido Alascheheri subiugato, mox ager Aidinẽsis sua sponte deditionẽ fecit. Hinc Sarchaniæ fines ingressus, illa quoque nullo negotio potitus est. Et eo quidem facilius vtrumque Gilderuni successit, quod paullo ante ditionis vtriusque domini rebus
C. 1391. humanis excessissent. Acta Mahumetano anno DCCXCII.

Secun-

Secundum hæc, Constantinum bello adgressus est, cui dum ipse totus incumbit: Rex Vngarorum cum exercitu ad Nigebolim accessit. Eo Baiasites cognito, soluta Constantinopolis obsidione, recta Nigebolim suos duxit. Ad hostem vbi peruentum fuisset, multoties leuibus prœliis, atq; etiam acie nonnumquam iusta dimicatum inter vtrosque. Tamdem nocturna impressione Christianos adortus, adeo repentino & inopinato impetu exterruit: vt eorum plerique in Danubium præcipitare se cogerentur, & in ipso flumine magno numero submersi perirent: reliqui fœdam semet in fugam conijcerent. Factum hoc anno DCCXCIIII. 51 C. 1393

Hoc bello confecto, rursus in Constantinum arma conuertit. Sed composita pax fuit, ea conditione: vt intra Constantinopolis mœnia Gilderunis Chanis subditi ius haberent vicum vnum inhabitandi. Fuit is annus DCCXCIIII. 52

Eo ipso tempore mortuus est Sultanus Alcairi Borcuccs, 53 post cuius obitum Gilderun Chan prouincias ipsius inuasit, & Melatigen suæ ditioni adiunxit. Sed imminentibus iam frigoribus hibernis, Prusam reuersus est: ibique per illam hiemem quieuit. Æstatis initio rursus expeditione instituta, ductisque in Armeniam copiis, Erzingam occupauit. Noui tum motus erant Temiris Chanis apud Parthos, quos Gilderun Chan non magni faciens, Erzinga relicta, & freto ad Gallipolim transmisso, in Romaniam venit: ibique Silistriam & Empolim suo subiecit imperio: quod quidem accidit anno DCCXCV. C. 1394

Hinc in Moream abiit, & castris ad opidum Ferigen collocatis, in diuersas quatuor partes suos milites ad diripiendos regionis agros emisit: a quibus ingens præda collecta fuit. Ipso in opido Ferige templum cum Xenone construi de nouo curauit, atque ita reuersus Hadrianopolim, ad aliquod tempus istic in otio vixit.

Ibi tum Bulcus Despota filiam suam Gilderuni dedit vxorem, 54 quo adfinitatis vinculo sancita fuit inter ipsos societas & amicitia. Quippe Gilderun Chan, professione Musulmanus, Bulci Despotæ, qui religione Christianus erat, gener factus fuit. Ante tamen, quam Bulci filiam Baiasites sibi matrimonio iungeret, vini vsum prorsus ignorabat. Maiores enim ipsius a vino abstinuerant. de

Oſmane loquor, & Vrchane, Murateque. Nam quoties conuiuas inuitaturi erant, varios cibos adparari iuſſerunt, atque his deinde veſci ſoliti ſunt, adhibitis Taliſmanis: quorum præceptis & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi curabant. Quidquid denique Taliſmani conſulerent, illi non inuite obtemperabãt. Quo factum, vt eorum monitis parendo, nequaquam peccare poſſent. In primis Cara Ruſtemes, & Zenderlues Cheliles, magno apud eos in honore habiti, & ſancti homines adpellati fuere. Verum tam ipſi, quam Taliſmani ceteri hac exhibitione honoris arrogantiores facti, multa fecere nequiter & flagitioſe. Tamdem quum eſſent exſtincti Zenderlues Cheliles, & Cara Ruſtemes: Alis baſſa, Zenderluis Chelilis filius, a Gilderune Chane Veziris dignitatẽ adeptus eſt. Tum vero creſcere Talismanorum improbitas, multa ſe indigna committentium, & reiectis moribus atque inſtitutis priſtinis, noua quædam introducentium. Erat enim populus Oſmanicus ſane quam ſimplex & rudis, qui facile ſibi quiduis perſuaderi ſineret. Quo fiebat, vt eis inſidioſe, ac muliplici vafricie imponerent. Inter alia, prohibebãt in commerciis & contractibus vſum antiquæ monetæ, aſprorumque veterum: & emolumẽti proprij cauſa, nummulariorum more, monetam ad ſe veterem aſtute transferebant, eiusq; loco nouam ſignabant. Alis ipſe baſſa, vir ſimple" ac rebus diuinis deuotus erat: cuius exemplo quum populus id temporis etiam ſingulari morum integritate, religioneque præditus eſſet: Taliſmani tanto magis horum bonitate ſimplici, pro lubitu, abutebantur. Quum autem Gilderun Chan fraudes ipſorum, & impoſturas depræhenderet, atque etiam videret, eos belluinam & impuram vitam agere: edicto publicato præcepit, vt omnes Taliſmani, omnesque Cadij, quo nomine iudices Turcorũ veniunt, Neapolim, quam Turci Geniſcheherim lingua ſua dicunt, conuocarentur. Vbi cõueniſſent vniuerſi, quamdam in domum eos concludi iuſſit, eamque præſidio circumdatam, ne quis elaberetur, incendi præcepit: vt omnes flammis abſumerentur. Hoc Gilderunis mãdato magnopere perturbatus Alis baſſa Vezir, præ animi

nimi mœrore, qua illorum ſaluti via conſuleret, ignorabat. Tamdem huiuſmodi quiddam ei ad animum accidit. Erat in deliciis Gilderuni Chani quidam æthiops paruulus, faceto præditus ingenio: qui ab hero quiduis impetrare nullo negotio poterat. Hoc ad ſe venire iuſſo: Quidquid, inquit Alis baſſa, libitum tibi fuerit a me petere, dabo: modo Talismanos & Cadios imminenti periculo eripueris. Æthiops his auditis, mox elegantiori amictu ſumto, & impoſita capiti vſcufia, qui pileus eſt aureus, hoc ornatu Gilderunem Chanem adit, ſeque ante ipſum ſiſtit. Ille, conſpecto æthiope: Quid hoc, ait, rei eſt, æthiopille? cur nobis hoc amictu tam ſplendido? Eſt quod abs te petam, inquit æthiops, exorari te patitor. Et quid tamdem petis? ſubijcit Baiaſites. Ille vero: Ablegari me velim, ait, internuntium ad Teggiurem Conſtantinopolis. At Conſtantinopoli, reſpondet Gilderun, quid tamdem effecturus es negotij? Rogabo Teggiurem, inquit, vti quadraginta vel quinquaginta Calogeros mihi concedat. Quem vero ad vſum, quærit imperator, hi tibi Calogeri ſeruient? Mandaſti, ait, vt omnes eruditi Talismani tui, atque iudices, flammis exurendi tradantur. Quapropter in horum locum nobis illos ſubſtituemus iudices. Tum Baiaſites Chan: Ergone Calogeri nobis neceſſario deligendi iudices? an mei miniſtri iudicum officio fungi nequeunt? Tui miniſtri, reſpondit æthiops, non ſunt eruditi. Quid ais? Subijcit Gilderun: eruditine ſunt iudices illi noſtri? An iudex, inquit alter, eſſe quiſquam poſſit, qui non ſit eruditus? Atenim, reſpondit Chan, ſi docti ſunt, cur ex æqui rectique regula ſeſe non gerunt? cur, quod præcipiunt aliis, ipſi non faciunt? Ad ea, feſſus interrogando iam æthiops, obticuit. Gilderun vero, compellato Ali baſſa: Doctine ſunt, ait, iudices noſtri? Tum Alis: Ecquem putas, inquit, iudicis officio poſſe fungi, qui doctrinæ ſit expers? Et Baiaſites: Cur igitur adeo fœda facinora cõmittunt, nec ſemet ex præſcripto ſuæ doctrinæ gerunt? Ibi commodam reſpondendi nactus occaſionem Alis: Hi noſtri iudices, ait, nullum ſtipendium, nullas annonas habent. Ea ſola nimirum eſt cauſa, cur officio ſuo minus ſatisfaciant. Quid ergo, reſpondit Chan, faciundũ no-

bis censes? Omnino se corrigerent, inquit Alis, si quid eis stipendij numeraretur. Tum Baiasites: Siquidem ita comparata res est, quoddam ipse salarium eis constituito. Alis, hoc a Gilderune accepto responso, req; cum animo suo diligenter expensa, tamdem reperit, quid eis nomine stipendij posset adsignari: videlicet, vt quisquis hereditatem, aliquot millibus asprorum æstimatam, adiret; Cadio siue iudici, cuius ipse iurisdictioni subiectus esset, pro singulis millenis aspris, viginti aspros solueret: ac pro singulis instrumentis, matrimoniorum puta, vel aliorum taliũ cõtractuum nomine cõfectis, itidem aspros xx penderet. Ab hoc ergo tẽpore constituta iudicibus stipendia sunt, & Alis in hunc modũ placato Gilderunis animo, Talismanos & iudices e præsenti vitæ periculo liberauit.

57 Secundum hæc inuasit Caramaniæ princeps, expeditione suscepta, regionem Hemidam, eamq; occupauit. Qua de re Gilderun Chan factus certior, quanta potuit celeritate trãsmisso freto, Prusam accessit: & peragrata Tekiensi prouincia, venit in Caramaniam, ibique ciuitatem Coniam obsidione cinxit. Caramanię dominus hosti aduenienti cessit, & in loca montuosa se recepit. Erat tum id anni tẽpus, quo incolæ segetes suas in areis agrorum habebant, vt eas triturarent: ac per ipsis accidebat incommode, quod frumenti aceruos, qui tunc & triturandi, & ventilandi erãt, relinquere sub dio cogerentur, atque intra vrbis mœnia sese concludere. Quum hoc Gilderun Chan animaduerteret, suis interdixit, ne quid frumenti sumerent, nisi persoluto pretio. Milites illo Sultani edicto promulgato, propius ad mœnia progressi, rogare obsessos, frumentum sibi venderent. Opidani respondere, nec pabulum ab se, nec frumentum vẽdi posse: qui ciuitatis intra muros clausi, obsiderentur. Si Gilderuni Chani placeret, concesso cõmeatu libero, potestatem exeundi facere: perlubenter omnia se vendituros, quæ ipsi poscerent. His Gilderuni continuo renuntiatis, idoneo ciuibus exituris commeatu, publicaq; fide cauit. Itaque illis extra vrbem prodeũtibus, accedere milites Turcici, quibus annona opus esset, ac necessaria comparare, sine cuiusquam

vel damno, vel iniuria, ſoluto confeſtim pretio. Qua ciues, & regionis incolæ, diſciplina militari perſpecta: non ſe modo, cum vrbe obſeſſa, Gilderunis poteſtati permiſerunt: verum eius etiã caſtri, quod Album vocant, ciuitatumq; Nigdes & Caiſariæ, dedi- 58
tionem fecerunt. Tum vero Caramaniæ princeps, rerũ ſuarum trepidus, & quid ageret, ignarus; tamdem capto cum animo ſuo conſilio, & quodam ad Baiaſitem ablegato, ſic cum eo trãſegit: vt opidis nonnullis prouinciæ ſuæ Gilderuni ſponte cederet. Is aũt rebus hiſce geſtis, Pruſam reuerſus, ad duos ibi mẽſes quieuit. In- de noua expeditione ſuſcepta, Borlen adiit, eaq; mox potitus eſt. Hinc ad amnem Kiſam progreditur. Eius regionis princeps, cui nomen Iſuendiar, ad vrbem Sinopen fuga ſeſe contulit. Baiaſites legato ad illum miſſo, pacis componendæ cauſa, quædã opida ſibi retinuit: ditionem reliquam Iſuendiari reſtituit, ac Pruſam cum exercitu rediit. Euenerunt hæc anno DCCXCVII. C. 1396

Secundum hæc rurſus Amaſiam Pruſa contendit. Inde petita Siuaſte, quæ quidẽ vrbs ei mox a Caſi Burchane dedita fuit. Hãc 59
pater Emiri Soleimani filio cõceſſit. Erat princeps quidã, cui nomen Techrin begus. Ei Baiaſites Erzingam, cuius erat dominus, 60
nõ ita pridem ereptã, reſtituit: liberis tamen, tam maribus, quam feminis, obſidum loco retentis, & Pruſam miſſis. Poſt hæc Melatigen copias duxit. Iis in locis opida, Diorrygem & Guxinen, ſui cum iuris feciſſet: Pruſam reuerſus, aliquamdiu quieti ſe dedit. Erat hic annus DCCXCVIII. quo tempore Temir Chan expeditio- C. 1397
ne rurſus inſtituta, per regionem Parthorum arma circumtulit. Tamdem progreſſus vlterius, & Chalepum Damaſcumque ducto exercitu, Chalepum vniuerſa cum regione finitima occupauit: Damaſcum fœde direptam populatus eſt, anno DCCC. C. 1399

Indicatum fuit a nobis antehac, Gilderunem Chanem verſus omnes imperij ſui fines graſſatũ, ditiones alienas inuaſiſſe: quumque ne ſuæ quidem religioni deditis parceret, Melatigen, Diorrygem, Guxinenque Turcomanis eripuiſſe: prorſus deniq; ſuis 61
eos ditionibus per ſummam iniuriam expulſos, profligaſſe.

Quamquam ne hoc quidem diſſimulandũ, Turcomanos eas

regiones, cum opidis non magno labore suo parasse: nec, vti bonæ fidei possessores, ius suum longissimi temporis præscriptione tutari potuisse. Nihilo minus hoc; quo dictum, modo suis ejecti finibus, ad Alcairensis Sultani patrocinium se contulere, sub eius imperio sede sibi constituta. Potuit is tantum efficere, dum Gilderun Chan coniectis in Temirem Chanem oculis, sollicite progressus ipsius obseruaret; vt opera sua Turcomanos exsules in integrum restitueret. Illi tamen facile, certis adducti rerum argumentis, perspiciebant: Baiasitem non multo post haud dubie res nouas moliturũ. Itaq; cum principibus ceteris, qui partim a Gilderune bello petiti, partim suis spoliati fortunis erant; cum Techrine videlicet, cum Germiano, cum Duzinone Aidinensi bego, cum Mentesio denique, fœdus atq; societatem inierunt. Omnes enim hi, quorum enumerata nomina, non minorum quasi gentiũ domini dumtaxat in iis terris, verumetiã principes erãt. Ab his ergo cõmuni nomine missa fuit ad Temirem legatio, quæ quum ad ipsum peruenisset, deploratis illorũ principum ærumnis atq; miseriis, tantum apud eum oratione sua perfecit: vt bellum se facturum Gilderuni, quo illatas ipsis vindicaret iniurias, polliceretur. Ante tamen, quam bellum hoc Gilderuni Temir inferret, exsulum causa suos ad eum misit internuntios, omnem (quod aiunt) lapidem moturos, vt inter vtramq; partem trãsigerent, idq; dumtaxat vnum impetrarẽt, quo fas restitutis exsulibus esset, tranquille ditionibus suis absq; iniuria Gilderunis, vtendi, fruẽdi. Verum hac legatione incassum missa, quum Temir a Gilderune despici se, contemniq; videret: præpotentem coëgit exercitũ, quo ad vrbem, quæ Siuaste dicitur, adducto; magna illã celeritate per vim expugnauit & euertit, ipsa etiam arce diruta. Secundum hæc ingentes illas copias Damascũ duxit. Interim vero Sultanus Alcairi, militibus suis Alcairo, Damasco, Chalepo euocatis, haud procul Chalepo Temiri Chani occurrit. Pugnatũ inter vtrosq; strenue, sed victus Alcairi Sultanus in Ægyptum profugit. Illo sibi fu-
62 ga cõsulente, Chalepũ & Chemesam vi Temir expugnat. Quum Chemesæ cõplura pereleganter exstructa mortuorũ monumẽta cerne-

cerneret, quinam in eis sepulti cõderentur, interrogauit. Responsum ab incolis, esse illa sepulchra famulorũ sociorumq; vatis Mahumetis: videlicet Chalidis, qui Velidis fuerit filius, & Kiabelechbaris, & Omeris, & Mueigæ, qui Mahumetis fuerit cursor. Hoc intellecto, corpora quidẽ incolarum esse libera iussit: sed facultates eis omnes ademit. Chemesa discedens, & Bealbecũ profectus, id opidum prius direptum vastari passus est. Bealbeco Damascũ rediit, arcem vrbis eius occupaturus: verum oppugnatione prima nihil effecit. Igitur eam denuo vehementiori militum adgressus impetu, vi cepit. Damasco in potestatem redacta, reuersus est in Parthiam, & ad vrbem Carabagum castris locum delegit, eoque 63
cum suis in hiberna se contulit. Posteaquã veris tempus adpetiisset, Amasiam sic duxit exercitum, vt Erzingã prius accederet, inde versus Engurim pergeret. Ab altera parte ne Gilderun quidem Chan otiosus erat, sed bello gerendo intentus, maximas cogebat copias. In primis vero Tatarorum ex regione Destensi multitudinem prope infinitam sibi adiunxit: quos per Moldauiam profectos, & in Romaniam effusos, inde secum in Natoliam abduxit. Ad summam, talem ac tantum e Romania, Anatoliaque collegit exercitum: vt aduersariis ille copiis facile comparari posset. Cum his ergo profectionem versus Engurim instituit, sumtis secum in eius expeditionis societatem filiis suis. Vbi iam cum exercitibus imperator alter ab altero non procul aberat, forte Temir Chan die quodam Iouis, prima luce, processit ad spatium mediũ inter amborum exercitus, atq; ibi castris locum delegit, eaque fossa circumducta muniuit. Eodem & Gilderun Chan quum sese sub vesperam contulisset, castra pro suis itidem copiis metatus est. Tamdem die quodã Veneris, summo mane, instructis ab vtraq; parte aciebus, e fossato quisq; suo contra se inuicem progrediuntur. Et Gilderun ita suos ordinarat, vt aduersario se nõ inferiorem futurũ existimaret. Rebus vniuersis recte dispositis, quum signa hinc inde sublata volitarent, tubæ clangerent, tympana castrensia pulsarentur, & iam iamq; concursuræ viderentur acies: tum vero Destenses Tatari, violata fide militari, mox ad Temirem transierũt:

itidemque milites e regionibus Germiani & Menteſij, quod ipſorum principes a Temiris Chanis partibus ſtarẽt, ad eoſdem ſe receperunt. Quo factum, vt potiſſima pars, & ipſum adeo robur exercitus, cui maxime fidebat, ab eo deficeret, ac perfidiæ macula ſe contaminaret. Quinetiam ſuis a militibus Turcicis, qui animis in
64 eum nonnihil offenſis erant, deſertus fuit. Vnus tantũmodo Bulci filius ſuis cum copiis conſtanter aduerſus hoſtẽ ſubſtitit, & animoſe pugnauit. quo Temir conſpecto: Proh quàm feroces & truculenti ſunt iſti Deruiſij, dixit: quanto cum ardore dimicant. Ad quæ de ſenatoribus quiſpiam: Non hi Deruiſij ſunt, ait, ſed Chriſtiani. Tamdẽ & Bulci filius animaduertit, incaſſum ſe tam acriter prœliando laborare. Nam & ipſi Turci iam in vniuerſum fugæ ſe dederant. Itaque collectis ſuis, nonnihil ad alterum latus ex acie deflexit. Idem cum ſuis & Gilderunis filius Muſtaphas Zelebis fecit, qui etiam hoc prœlio periit. Hæc quum ipſi Baſſæ vidiſſent, abducto ſecum Emire Soleimane, fugam arripuerunt. Sultanus Muchemetes cum ſuis Amaſiam repetiit. Solus adhuc cum prætoriano comitatu Gilderun Chan immotus ſtabat. Sed tamdem in hoſtis poteſtatem venit, & ad Temirem perductus fuit. Ei Temir Chan pedes obuiam proceſſit, exceptumque magna cum honoris delatione, ſuum in tentoriũ deduxit. Ibi quum ex equo, Temirianorum adiutus opera, deſcendiſſet: humi, pro more gentis, in eodẽ ambo tapete cõſederunt. Prior Temir Chan de ſuis rebus cum Gilderune colloqui cepit. Inde quum cibũ vna ſumerẽt, rurſum Temir colloquiũ exorſus: O Chan, ait, infinitas præpotenti Deo gratias & hymnos debemus vterque: tum quod mihi miſere claudicanti, ab ipſis Indię finibus, ad portas vſq; Siuaſtæ vrbis, imperiũ largitus ſit: tum quod ex altera parte tibi a Siuaſtæ mœnibus, ad ipſos vſq; limites Vngariæ, dominatum conceſſerit. Si Deo luberet vniuerſum orbem terrarum partiri, quid maius claudo dare poſſet? Iccirco non abs re magnis ipſi gratiis agendis obnoxij ſumus. Tu vero parum fortaſſe Deo gratus fuiſti, ac propterea talis ac tanta tibi calamitas accidit. Quæ quũ dixiſſet, denuo Baiaſitem interrogans: Mi Chan, ait, ſi tua ſi-

tum

tum esset in potestate, mecum vt ageres pro libitu tuo: quid obsecro de me faceres? age, veritatem dicito. Tum Gilderun Chan, quem ferocis & iracundi animi hominem fuisse accepimus, non sine bile respondisse fertur: Equidem te, si fortuna propitia meam in potestatem venisses, ferrea conclusum cauea mecum hinc inde circumduxissem. Quo Temir audito, mox e ferro caueã parari iussit: & in eam, carceris loco, Baiasitẽ inclusit. Secũdum hęc, permissa militi licẽtia per vniuersam regionẽ hinc inde se diffundẽdi, atq; omnia rapinis vastandi: Temir ipse Prusam abiit, ibique thesauros Baiasitis inuentos sibi vindicauit. Et quãdo iam imminebat hiems, simul & hibernauit in Anatolia, & proceres eos qui ad ipsius patrocinium confugerãt, tum fortunis suis restituit, tum muneribus amplissimis adfecit. Atque hoc modo singuli suas ad ditiones reuersi sunt. Osmanis vero prouinciã, cui nomen Osmania, Tataris Temir adtribuit. Quod quum Baiasites inaudisset, magnum animo dolorem cepit. Erat in more Temiri, vt castra loco moturus, nonnumquam ad Gilderunem accederet, eoque perhumaniter salutato, rectene valeret, an secus, quæreret. Quodam ergo die Gilderun, hac vsus occasione, Temirem adloquens: Equidem fateor, ait, o Chan, sic in fatis fuisse. Tibi diuinitus destinata fuit victoria. Sed est, quod abs te petam: modo & audire me, & adnuere petitioni volueris. Ad quę Temir: Quidquid, ait, a me petieris, o Chan, nequaquam tibi denegabitur. Tũ Baiasites: Hoc vnum, inquit, abs te peto, ne familiam meam aboleas, & Tataros vti tecum abducas. Mihi quod accidit, etiam tibi potest accidere. Non bonum est, ita fœuire velle, vt prorsus aboleas. His auditis, facturum se Temir recepit, quod Baiasites postulasset. Adeoque coactis in vnum Tataris, secum eos abduxit. Sperauerat ille quidem futurum, vt quispiam filiorum Gilderunis ipsum conueniret: sed quia sibi metuebant, accessit nemo. Secundum hæc die quodam accidit, vt Temir compellato Gilderune, diceret: Equidem te mecum, o Chan, in regnum meum abducã, ad vrbem Semercandam: atque inde te remittam in regnũ tuũ. Ea Temiris oratio Gilderunis animum tam graui mœroris vul-

nere percussit, vt ipse sibi mortem consciscceret. Temir vero, quũ
ad iter se compararet, Caramaniæ bego complures arces & opi-
66. da donauit: & Isuendiari Castamonam, Congerim, & Calazu-
gen concessit. Atque his rebus gestis, in regnum suum reuersus
est. Acciderunt autem hæc omnia, quæ a nobis exposita sunt ha- §
C.*1403 ctenus, ab anno DCCC vsq; ad annum *DCCCIIII. Temir Chan a-
pud Parthos annis XL rerum potitus fuit: Gilderun vero, cuius
mortem indicauimus, annis dumtaxat XIIII regnauit.

67. Filios Gilderun Chan sex habit: quorũ vnus, Mustaphas Ze-
lebis, amissus fuit in Temiriano prœlio: quinque reliqui mansere
superstites, Emir Soleimanes, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus
Muchemetes, & Casan Zelebis, qui tempore prœlij adhuc erat
ætate tenera.

Exstincto Baiasite, conuenerunt in vnum Alis bassa, Eines be-
gus, & Hazan aga: decretoque vnanimi ex Anatolia in Romaniã
reuerti statuerunt.

Sultanus Muchemetes Amasiam profectus, quieti se dedit, pa
rum de rebus aliorum sollicitus. Isa vero, & Musa, varie se mutuo
68. persequuti sunt in regione Carasina: donec Musa tamdem Isam
cõpræhensum occidit. Quo facinore patrato, Prusam profectus,
in otio viuens, a rebus gerendis abstinuit. Non multo post, arma
contra Musam quiescentem sumsit Emir Soleimanes. Hoc ille
cognito, mox in Caramaniam arrepta fuga se recepit. Emir So-
leimanes, vt res suas constabiliret, sororem suam, cum fratre natu
minimo, Casane Zelebi, Constantinopolim misit, eosque Con-
stantino dedit obsides: ne quod scilicet discidium inter eos exori-
retur, sed pacem potius inter se mutuo colerent.

69. Hinc in Romaniam transuectus Emir Soleimanes, Hadriano-
poli cærimonia Turcis familiari factus est imperator, anno
C.1404. DCCCV.

Eius rei nũtio accepto, legatum Sultanus Muchemetes Ama-
sia misit ad Emirem Soleimanem, fratrem natu maximum, qui
ei tum munera ferret, tum suis verbis hæc renuntiaret: Quando
sic Deo visum fuit, domine ac frater natu maxime, vt parentem

vtriusq;

vtriusque nostrum rebus humanis eximeret: magnopere mihi gratulor, te nobis saluum & incolumem relictum. Cui quum Emir Soleimanes vicissim venustæ formæ pueros, puellas, vestesq; sericas, & alias res varias ac elegantes misisset: sancito fœdere mutuo, pacem inter se coluerunt. Post hæc ablegatis in Caramaniã suis hominib⁹, eius ꝓuinciæ domino significari iussit Emir Soleimanes: daret operam, sic vti custodiretur Musa frater, ne qua posset elabi. Adeoque Caramanum obtestari se, diligenter id curaret: modo ei grata Soleimanis esset amicitia. Siquidem hoc ab ipso impetrasset, vicissim ei se omnia caritatis & beneuolentiæ officia exhibiturum.

Musa quum subolfeciſſet, Caramaniæ principem cum Emire Soleimane mutuam in gratiam rediisse: fuga sibi consulens, ad Isuendiarem propere concessit. Eius rei fama ad Emirem Soleimanem delata, mox arma in Isuendiarem expediuit: cuius ditionem ingressus, propter Gerlen ad ripam fluminis castra locauit, & militem istic in hibernis habuit. Erat in iis locis nigra populus ingens, sub qua genio cottidie indulgebat, & helluabatur. Tandem cõposito cum Isuendiare negotio, relictaq; ipsius regione, profectus est Isnicam: vbi totos dies in conuiuiis & compotationibus exigebat. Nihilo minus secreto Musam secum habuit Isuendiar, eumque nauigio impositum, per pontum Euxinum in Valachiã deportari curauit. Erat id temporis Vaiuoda Valachiæ quidam, cui nomẽ Murzes. Hic & hospitio excepit eum, & viam aperuit, & auxilio fuit, vt Romaniam ingrederetur. Quum Hadrianopolim peruenisset, mox ab exercitibus, eò confluentibus, imperator salutatus fuit. Emir vero Soleimanes, licet occupatam a fratre Romaniam intellexisset vniuersam; nihilo tamen minus perpetuo luxu & helluationibus suis occupabatur. Et quoties e mero iam ebrius incaluerat, sæpenumero voces has ingeminabat: Musa, Musa, quid tibi meis in regionibus est negotij? Neque magno tẽporis interiecto spatio, securus ipse, ac metus omnis expers, a Musa fratre fuit obrutus. Ibi quum a ducibus & administris rerũ suarum, ad Musam transeuntibus, eiusque militiæ se deuouentibus,

70.

71.

deſereretur: fugam arripuit, in qua vicum ad quemdam perueniens, ab eius incolis fuit interemtus. Eum vicum Muſa, cum incolis vniuerſis, cuius cuius tamdẽ vel ſexus, vel ætatis eſſent, igne ſubiecto concremari iuſſit, hac adiecta voce: Cur fratrem meum vobis necare libuit? Secundum hæc reuerſus Hadrianopolim,
C. 1411. plene rerum potitus fuit, anno DCCCXIII. Emir autem Soleimanes imperauit annis VII. Ab hoc inchoata fuit Hadrianopoli ſtructura templi longe ampliſſimi, cuius ipſo ſuperſtite fundamẽta iam ad eam altitudinem perducta fuerant; vt eius loci, quo templum condebatur, ſuperficiem æquarent.

Quum autem Sultanus Muchemetes, cuius Amaſiæ ſedes erat, de hiſce rebus omnibus, vt erant geſtæ, certior factus fuiſſet; nimirũ Muſam, Soleimane de medio ſublato, Romaniæ ſiue Græciæ imperio potitum: bello Muſam perſequendum ſtatuit, & expeditione ſuſcepta, Pruſam duxit: omneſque Anatolię prouincias, Emiri Soleimani fratri non multo ante ſubditas, in poteſtatẽ redegit. Itidem in Romania nec ipſe Muſa rerum ſuarum cura depoſita, quid agendum ſibi foret, circumſpiciebat. Ante omnia Sca-
72. chum Melicum, cui dumtaxat vnus erat oculus, Vezirem creauit: Samobunæ filium, Cadileſcherum eſſe voluit: ducem ſtipendiariorum ſigniferis præfecit: prouincias denique ſuos inter familiares, ac militares viros, diſtribuit. Reliquerat Emir Soleimanes liberos ſuperſtites, filium atque filiam: qui Conſtantinopolim profugerunt. Durantibus hiſce diſcidiis inteſtinis, etiam vrbs Vidina, ad Danubium ſita, defecit: ſed Muſa, ducto aduerſus eam milite, rurſus imperium accipere coëgit. Idẽ Muſa relicta Vidina, Buru-
73. uadam & Materam copias duxit, eaq; opida ſibi ſubiecit. Magnã in omnibus prouinciis tyrannidem exercuit. Occupauit & opidũ Chiupurlim, quod Lazari ditionis erat. Suos etiam excurrere nõnumquam iuſſit, ad ipſa vſque mœnia Conſtantinopolis: ita quidem, vt ipſo imperante, Conſtantinopolitani portas vrbis aperire vix auderent. Accidit autem aliquando, vt ad Silyuriam accederet: quam dum oppugnaret, egregie ſe tuebãtur opidani, & in hoſtem animoſe pugnabant. Dum vtrimque manus conſeruntur,

Scachus

Scachus Melicus, Musæ Vezirazemes, hero deserto, Cõstantinopolim se recepit. His perspectis insidiis & astu Melici, vehementer animo Musa perturbari: conuersoque itinere, Hadrianopolim reuerti: & quis huiusce transfugij futurus esset exitus, secum ipse dispicere. Vicissim ex aduersa parte, Sultanus Muchemetes omnino cum Musa prœlio congredi statuebat. Erat huic Veziramzemes, Baiasites bassa, quo cum sollicite cõsultabat, quonam modo nauigiis in Romaniam transmitti fretum posset. Forte fortuna tum Scachus quoque Melicus ad Sultanum Muchemetem Constantinopoli venerat. Itaque Baiasites bassa Muchemeti auctor erat, vt is etiam arcessitus, deliberationi adhiberetur; quid ipsi faciũdum pareret, explicaturus. Ille vocatus in consilium, accessit: & intellecto, cupere Muchemetem in Romaniam exercitum transportare, modo, de ipsius consilio viam rationemque commode transiiciendi cognosceret: respondit, omnino Constantinopolim mittendos legatos, & cum Teggiure pacis ineunda fœdera, quo fieri permissu ipsius & adiumento transiectio posset. Nõ enim fretum vllo alio transmitti loco posse, quum Gallipolis in potestate Musæ sit. Erat id temporis insigni vir quidam auctoritate præditus, nomine Faselulla, qui Cadij siue iudicis officio Geiuisæ fungebatur. Is & notus erat, & familiaris admodum Teggiuri Constantinopolitano. Hunc igitur ablegarunt, vti cum Teggiure de pace ageret: qua inter vtramque partem sancita, profectus Prusa Sultanus Muchemetes, ad litus maris e regione Constantinopolis accessit. Illi Constantinopolitanus Teggiur naues suas obuiam misit, & ipsum in Romaniam cum exercitu transuehi curauit. Eius Musa rei factus certior: Hadrianopoli relicta, regionem Lazari petiit. Interea venit Inzuam Sultanus Muchemetes, atque ibi castris locum delegit. Mox Alis begus, Eurenosis begi filius, suis cum copiis ad Sultanum Muchemetem defecit: post quem & Michaël, Iochzi begi filius, cum milite suo ad eumdem accessit. Et erat is Musæ beglerbegus. Horum confirmatus subsidiis Sultanus Muchemetes, vlterius processit, & Hadrianopolim venit. Quotquot autem Turcici proceres per Romaniam hinc inde degebant, vni-

74.

uersi Musa deserto, ad Sultanum Muchemetem se contulerunt.
75. Nec a Musæ partibus vlli mansere milites, præter Acanzios. Secundum hæc digressus Hadrianopoli Sultanus Muchemetes, Musam a tergo persequi nõ desiit, & cum eo propter opidum Samocouam prœlium iniit. Quum autem animaduerteret Musa, non satis sibi virium esse ad resistendum: fugæ se dedit, & fugienti equus in profundum cœnum prolapsus fuit. Erat ei famulus quidam, vestium sartor, & seruilis homo condicionis, cui nomen Sarudzes. Hic equo domini, sic humi prostrato, tendines incidit, captumque dominum suum Musam ad Sultanum Muchemetem adduxit. Sub initium noctis in tentorio quodam Musa strangulatus, statim eadem nocte Prusam auehi iussus est, vt istic
76. in aui monumento conderetur. Imperauit annis III & dimidio. Mechemetem begum, Michalis filium, qui Acanziorum dux erat in exercitu Musæ, captiuum Sultanus Muchemetes ad vrbem Tocatam deportari, & ibidem custodiri præcepit. Samobunæ vero filium, qui officio Cadilescheri fungebatur, cum vxoribus & liberis Isnicam iussit abduci, vbi mille asprorum annonam ei singulos in menses adsignauit. Peditum Musæ dux in Valachiam aufugit. Hoc modo Turcorum imperator factus est Sultanus Mu-
C. 1414. chemetes, vniuersa subacta Romania anno DCCCXVI.

Inito regno, legatos ad omnes sibi vicinos principes misit, ac pacis & amicitiæ fœdera cum eis pepigit. Interea vero, dum adhuc Musa Muchemetesq; bello semet inuicem in Romania persequebantur: Caramaniæ princeps Prusam exercitum adduxit. Eius expeditionis rumore ad se perlato, Ibases bassa, qui tum Prusæ cum bassæ imperio præerat, arcessitis ad se Prusæis ciuibus, vti cum eis de imminẽti bello deliberaret: Caramaniæ princeps, ait, arma cepit, vt nos opprimat. Vos operam date, vt ad excipiendã illius vim, instructi sitis, & cum facultatibus vestris in arcem vos recipite. Mox qui locupletiores erant, in arcem suis cum rebus migrant. Posteaquam ad vrbem Caramaniæ begus accessisset, Ibases arci semet includit. quo Caramanus animaduerso, ciuitatem igne subiecto concremauit. Inde versus arcem cuniculos agere cepit.

cepit. Ibaſes ex aduerſo cuniculis ſuis ad hoſtium cuniculos perductis,& aqua in eos deriuata, Caramani foſſores aquis obrutos exſtinxit. Interim vero dum ad Pruſam res vtrimque geritur acriter,& citra intermiſſionem: inopinato Muſæ cadauer eò deportatum, prope thermas monumento paterno infertur. Id vbi Caramanus fieri vidit, confeſtim motis caſtris, ſuam in prouinciam exercitum abduxit.

Secundum hæc profectus e Romania Sultanus Muchemetes, tranſmiſſo freto, Pruſam adiit, ibique maioribus coactis copiis,& adiunctis ſibi duobus in belli ſocietatem principibus, Iſuendiare videlicet, ac Germiani domino; cum eis aduerſus Caramanum expeditionem ſuſcepit. Ingreſſus autem Caramani ditionem, mox opidum Varſacum ſubegit, incolis abſq; mora deditionem facientibus. Inde Coniam cum exercitu contendit, vbi quũ princeps vrbis ei ſuis cum copiis occurreret: prœlium inter ſe commiſerũt, quo Sultanus Muchemetes ſuperior fuit, & Caramanus cum ſupremo copiarum ſuarum duce, Zebuco Muſtapha, in hoſtium poteſtatem venit. Multis vltro citroque colloquiis habitis, tamdem compoſitum fuit diſcidium,& mutua reconciliata gratia: ſed ita tamen, vt Caramanus Sultano Muchemeti tribus opidis,& vni caſtro cederet. quorum locorum deditione facta, viciſſim Muchemetes Caramanum muneribus cohoneſtauit, & libertati reſtitutum ſuam in prouinciam remiſit. Muchemetes ipſe Pruſam reuerſus, non diu iſtic hæſit: ſed iter ceptum proſequens, trans fretum Hadrianopolim properauit, vt bello Valachos inuaderet. In id bellum & a Garamano, & ab Iſuendiare bego copias auxiliares impetrauit: quibus ad ſuas adiũctis, in hoſtem progreſſus, ad Danubium caſtra locauit: vbi dum caſtellum exſtrueret, magnam ſuorum manum in Valachiam trans flumen immiſit, vt prædis actis eam depopularentur. Milites e Valachia ſalui, nullo accepto detrimento, trans Danubium, maximis aucti ſpoliis, rediere. Quod quum regionis Vaiuoda cerneret, aliud quod ageret, nihil habuit; quam vt pace cum Sultano cõpoſita, quotannis ſe tributum miſſurum polliceretur, eoq; no-

mine filium daret obsidem. Quibus rebus gestis, Prusam Muche-
78. metes repetiit, & inde copias ad opidum, quod Samsonis dicitur, traduxit: quo quidem occupato, complures in iis locis Tataros, a Temire Chane relictos, inuenit. Hos, edicto publicato, in Romaniam migrare iussit: & ditiuncula quadam, haud procul a castro
79. Cunuza, donauit; vt ibi domicilia sibi constituerent. Erat enim is locus incultus & desertus. Atque illa quidem vicinia & regio in hunc modum Tataros accepit incolas, qui eam in hodiernum vsque diem possident. Interea dum his rebus intentus erat Muchemetes, in Anatolia seditio quædam coorta fuit, auctore Burgluze Mustapha, qui Scheichis Bedredinis quondam œconomus fuerat. Et Scheiches ille Bedredines, vti supra diximus, apud Musam Cadilescheri munus gesserat, Isnicæ deinceps exsulare iussus. Hic ergo Mustaphas in agrum Aidinensem profectus, magnam ibi seditionem excitauit: persuasis incolis, vt ipsius potestati se permitterent, & imperium lubentes acciperent: nomen interim prophetæ mentitus, vt eo facilius res nouas moliretur. Vbi de hoc motu Isnicæ Scheiches Bedredines accepisset, œconomi videlicet sui res tantum incrementi sumere: mox Isnica relicta fugam arripuit, & Isuendiarem adiit. Apud hunc quum aliquamdiu substitisset, nauim conscendit, & itinere maritimo Valachiam petiit. Sultanus autem Muchemetes intellecto, habere iam Burgluzam Mustapham selectorum militum ad tria millia: copias suas in eum, duce Sultano Murate filio, misit. Is vbi, Baiasite bassa expeditionis socio, cum exercitu ad defectionis auctorem peruenisset: accidit, vt impetu repentino se inuicem inuaderent, & manus tam animose consererent, vt illo prœlio ingens hominum multitudo caderet. Tamdē Burgluzes Mustaphas, in frusta concisus, periit. Hac de illo, & complicibus, obtenta victoria: rediit ad pristinum imperium omnis ea ditio, distributa deinceps
80. inter Sultani Muchemetis militiæ præfectos. His rebus gestis, Baiasites bassa cum Sultano Murate Manissam duxit exercitum: quo ipso etiam in loco quidam erat homo seditiosus, Torlaces Huggiemal, stipatus bis mille viris, qui eum sectabantur.

Hos

Hos quum Baiasites adsequutus fuisset, terga dare coëgit, & ipsum Torlacem, cum aliis aliquot coniuratis captum, ibidem suspendio necari iussit. Interim profectus Serras Sultanus Muchemetes, eam ciuitatem occupauit: & cum animo suo constituit, Salonicam quoque militum corona circumdare. Durante vero Serrẽsis vrbis obsidione, Scheiches ille Bedredines, quem in Valachiam profugisse diximus, Romaniam ingressus, aliquot sophilarios ante se misit in agrum Zagorensem, vulgo persuasuros, imperium Scheichi Bedredini diuinitus esse destinatum. saltim paucos intra dies aduentum eius præstolarentur. Quum er- 81
Scheiches Bedredines iam propius ad eos accederet, magnus seditiosorum numerus ad ipsum confluxit, & illorum quoque non pauci, quos imperante Musa beneficiis obnoxios in magistratu sibi reddiderat, dum apud illum Cadilescheri officio fungeretur: ita quidem, vt hominum copiis non contemnendis cinctus esset. Verum iidem animaduerso, minime felicem futurum, motus illius exitum: Bedredine deserto, etiam arma, quæ sumserant, deposuerunt. Harum turbarum accepto nuntio, insignem exercitum in agrum Zagorensem Sultanus Muchemetes expediuit: qui Scheichem Bedredinem ibi deprehensum ceperunt, & captum Serras ad Sultanum Muchemetem adduxerunt. Erat apud Sultanum magnæ quidam doctrinæ vir, nomine Meulana Cheider, oriundus e Parthia, vnde se ad Muchemetem contulerat, qui eum pro viro sancto colebat, & a latere suo numquam dis cedere patiebatur. Is hanc sententiam tulit, vt capitis quidem supplicium Scheiches Bedredines lueret: sed minime tamen fisco facultates ipsius adplicarentur. Sultanus ergo Muchemetes, hac in eum lata sententia, pœna suspendij apud Serras hominem adfecit. Postea vero, quam exspirasset; cadauer eius de patibulo detractũ, & terræ mãdatum fuit. Inde Sultanus Muchemetes Prusam reuersus, ad aliquod ibi tempus substitit. Hadrianopoli templum, quod frater eius Emir Soleimanes exstruere ceperat, absolui curauit. Aliud etiam Prusæ fanum, cum schola & xenone, condidit. Atque hisce gestis rebus, viuendi finem fecit. Eius loco Sultanus

C. 1422 Murates filius imperator factus est, anno DCCCXXIIII. qui Pru-
sæ cadauer patris monumento, pro more, intulit.

82. Secundum hæc sequuta fuit vniuersorũ in Anatolia defectio,
nimirũ Ismyræ principis, & Mẽthesij: & ad summam, omnium ab
omni parte procerum. In Romania namq; pro Sultano se quidã
83. gerebat, cui nomen Dusmes Mustaphas. Is filium se Gilderunis
84. Chanis profitebatur, & plerumq; solebat in opido Vardario de-
gere. Transierunt in partes ipsius etiam proceres quidã eius fami-
liæ, quos Eurenoses begos vocãt. Horum subsidiis adiutus, Serras
obsedit: quæ quidẽ vrbs, vna cum arce, mox deditionẽ fecit. Hinc
progressus vlterius, Hadrianopolim ire perrexit: quo quũ acces-
sisset, incolæ portis reclusis, eius se fidei potestatiq; permiserũt. Ad
summã, tota Romania in partes eius concessit. Alio tamen Porta
loco non erat, quam Vardarij. Posteaquã Sultanus Murates, qui
hoc tẽpore Prusæ degebat in otio, de hisce motibus certior factus
fuisset: Baiasitem bassam copiis instructũ misit, qui hũc regno de-
pelleret. Quum primum is Hadrianopolim in Romaniã venisset,
ab hero suo defecit, ac Dusmi Mustaphę se dedidit: a quo vicissim
85. Veziris dignitate fuit ornatus. Eidẽ & Ismyræ princeps, Chusei-
nes begus, semet adiunxit. Magnum aũt peditum numerũ, quos
Azapos vocãt, collegit Dusmes hic Mustaphas, & insignia cõces-
sit illis priuilegia, qui sponte militiã ipsius sectabantur. Quum igi-
tur ingentem iam coëgisset exercitum, eo cõsilio discessit Hadria-
nopoli, vt Prusam contenderet. a qua vrbe quum iam itinere v-
nius diei abesset, Vezirem suum, Baiasitem bassam, supplicio ca-
pitis adfecit. Interim Murates quoque de bello gerendo cum
suis deliberabat. Suadebant vero, qui huic a cõsiliis erant, vt Me-
chemetem begum, Michalis filium, e carcere Tocatensi reuoca-
ret, ac libertati restitueret. Hunc igitur arcessitum e custodia, se-
cum in expeditionem hanc Sultanus Murates sumsit, ac Prusa
86. relicta, ad amnem Vlubatam processit, & iuxta pontem castra
metatus est. Eodem quum & Dusmes Mustaphas venisset, ex al-
tera parte pontis locum castris delegit. Hoc modo collocatis ex
87. aduerso copiis vtriusque principis, Mechemetes begus, Micha-
lis fi-

lis filius', militibus a Dusme Mustapha stantibus cognoscendum se præbere, ac peramanter eos compellare. Quo facto, quum proceres atque milites, qui se cum Dusme Mustapha hac expeditione coniunxerant, Michalis filium adgnouissent: noctu fluuium Vlubatam transgressi, ad Sultanum Muratem se contulerunt, eique se dediderunt. Id vbi Dusmes Mustaphas fieri vidit, ad amnem Bugam profugit: magnaque pecuniæ vi Bugæ opidi Cadio donata, eius ope saluus euasit: & propter Gallipolim trans fretum in Romaniam reuersus, ibidem ad aliquod tempus quieuit, nauibus in terram subuectis. Eum sine mora sequutus a tergo Sultanus Murates, copias suas mercatorum nauigiis impositas in aduersum litus vehi curauit, & castris in Ezea planicie locum cepit. Tum vero Dusmes Mustaphas motis castris, versus Bolairem fuga se recepit: vnde quum Hadrianopolim pergeret, a suis desertus fuit. Nec multo post captus, & Hadrianopolim ad Sultanum Muratem perductus, illius iussu de pinna quadam ad murum vrbis suspensus, laqueo vitam finiit. Mox ibidem Sultanus Murates in regium thronum collocatus, & imperator a suis salutatus est, anno DCCCXXVII. Erat ei frater in Anatolia, cui nomen Mustaphas. Is etiam magnas ibi turbas dedit. sed tamdem Murates expeditionem aduersus fratrem suscepit, & Isnicæ captum necari iussit: vnde Prusam vectus, & iuxta patrem conditus fuit. Secundum hæc rediit Sultanus Murates Hadrianopolim, quo quum peruenisset, de Vaiuodæ Valachi defectione cognouit. Quapropter ductis in Valachiam copiis, regionem vniuersam fœde diripuit, & amplis potitus spoliis, Hadrianopolim reuersus est, anno DCCCXXVII. 88. 89. C. 1425.

Inde rursus in Anatoliam profectus, Ismyræ principem ditione sua expulit, & præterea regionibus, Mentesianæ, Aidinensi, Sarchaniæ, & Chemidensi, præsidia suorum imposuit, deductis eodem coloniis, & agris inter suos distributis. Gesta vero fuerunt hæc eodem anno DCCCXXVII. C. 1425.

Post illa quum ad tēpus aliquod Prusæ substitisset, quieti deditus: tamdem susceptа rursus in Romaniam profectione, Lazari

90 ditionem ingressus est, eaq; Despotam senem prorsus eiecit, an-
C. 1427 no Mahumetano DCCCXXIX.

His exanclatis laboribus ac molestiis, quieti se quidem dedit, sed non diuturnæ: dum Anatoliæ montana peteret, captandæ frigidioris auræ causa. Rursum vero transiecit in Romaniam, & armis Lazaro illatis, vniuersam eius regionem populatus est, an-
C. 1428 no DCCCXXX.

Hinc quidam ex proceribus, cui nomen Hoser begus, in Ana-
C. 1429 tolia ditionē Zietucā Muratis imperio adiecit, anno DCCCXXXI. quum interim Sultanus ipse Hadrianopoli quiete se reficeret. Ibi-
91 dem mortuus est Ibrahimes bassa, Chelilis bassæ pater, anno
C. 1430 DCCCXXXII.

Murates autem quietis & otij lōgioris impatiens, bellum se susceperturum suis edixit, diuinitus sibi mandatum. itaque maximas
92 copias ad vrbem Salonicam adduxit, eaque potitus est, exercitu
C. 1431 spoliis opimis ditato: quod quidem accidit anno DCCCXXXIII.

Capta Salonica, nonnihil a bellicis occupationibus abstinere
93 constituit, & ad montana Zogæ profectus est. quo tempore natus est ei filius, cui nomen Muchemetis imposuit, eodem anno
C. 1431 DCCCXXXIII.

Edito in lucem filio, nouos signari iussit aspros: moxque rursus ad montana se contulit. Id temporis etiam Hadrianopoli templum, & ibidem in arce veteri palatium elegans ac delicioſum ex-
C. 1432 struui iussit, anno Mahumetano DCCCXXXV.

Anno autem sequenti proximo, quum Hadrianopoli degeret, quodam Mercurij die, sub vesperam, vsque adeo lumen solis defecit: vt tenebræ terram occuparent. Eodem anno cometes etiam caudatus adparuit.

94 Tunc & Eurenosis begi filius, Alis begus, in Albaniam copias
95 duxit, irrito plane conatu. Neque multo post Herzegouinam ad-
C. 1433 gressus, ibidē quoq; cum exercitu victus fuit, anno DCCCXXXVI.

Hac clade accepta, dum Hadrianopoli Murates Sultanus quiesceret; limitanei duces, præsertim Sinan begus, Isacus begus, & Turchanes begus, eum adeunt, & orant: potestatem sibi faceret,

inua-

inuadendæ ac depopulandæ Albaniæ. Quod quum eis conceſſiſ-
ſet, ipſe præaltum prope Pruſam mõtem adiit, quem nunc mon-
tem Calogerorum vocant: vbi æſtatem illam anni DCCCXXXVIII C. 1435.
exegit. Inde reuerſus Hadrianopolim, adductam iuſſu ſuo Bulci 96.
§ filiam matrimonio ſibi iunxit.

.. Hoc anno rurſus Eurenoſis begi filius, Alis begus, in Albaniam
profectus, maximas prædas egit, & ampla ſpolia reportauit, anno
DCCCXXXIX. C. 1436.

Murates aũt cum exercitu Caramaniã ingreſſus eſt. ſed rebus
110 cũ Ibrahime bego, regionis principe, trãſactis: pax inter eos con- 97.
ſtituta fuit. In reditu caſtrũ Buruzen ſibi ſubiecit, anno DCCCXLI. C. 1437.

Inde repetiit Hadrianopolim, atq; ibi templum ædificare ce-
pit: quum quodam Veneris die, ſummo mane, primum lapidem 98.
manibus ipſe ſuis poſuiſſet.

115 Poſthæc in Vngariam irrupit, & ſex in ea caſtellis potitus eſt,
anno DCCCXLI. Vnde reuerſus, aliquamdiu a bellis abſtinuit: & C. 1437.
inſtituta ſollemnitate maxima, Sultanum Muchemetem filium
circũcidi curauit. Hac feſtiuitate peracta, Semendriam duxit ex- 99.
ercitũ, eamq; munitionem in poteſtatẽ redegit, anno DCCCXLII. C. 1438.

220 Hinc ad Albam, quam Græcã vocant, acceſſit: ſed quum eam 100.
expugnare non poſſet, abductis copiis, aliud iter arripuit, Nouam 101.
adeundo: quam arcem, cum omni agro finitimo, ſuæ ditionis fe-
cit. Vlterius etiam progreſſi, Romaniæ beglerbegus eunuchus,
cui nomen Scachus Abedines baſſa, & Edzes begus, & Iſacus be- 102.
225 gus omnem illam prouinciam rapinis exhauſtam Muratis impe-
rio ſubdiderunt, anno DCCCXLIII. C. 1439

Sultanus aũt Murates, relictis hiſce locis, Hadrianopolim re-
uerſus eſt: vbi quum aliquantiſper ſubſiſteret, Meſiti bego id ne- 103.
gotij dedit, vti per Valachiam in Vngariam penetraret, omnemq;
330 regionem illam direptam vaſtaret. Sed Meſiti Vngariam ingreſ-
ſo, non ex animi ſententia ſucceſſit expeditio. Quippe cũ vniuer-
ſis copiis ſuis cæſus & interemtus fuit, anno DCCCXLV. C. 1440.

Eius cladis accepto nuntio, Sophiam Murates Sultanus ſe cõ- 104.
tulit: ibique caſtrametatus, beglerbegum Romaniæ, Scachum

105. Abedinem baſſam, cum vniuerſis Romaniæ copiis, & Acánziis, & Genizaris, expediuit: vt peragrata Valachia, Vngariam popularentur. Eos in Vngarorum fines delatos impreſſione ſubita Iancus inuaſit, cæcidit, interemit: ipſo etiam beglerbego necato, & eamdem cum Meſite belli fortunam experto. Contigerunt hæc
C.1441. anno DCCCXLVI.

Caramaniæ begus de hiſce Turcorum cladibus certior factus, Anatoliam cum copiis ingreſſus, Belulen opidum tentauit. Id vbi ſignificatum Sultano Murati fuiſſet, expeditione magna celeritate ſuſcepta, Ibrahimi Caramano bellum intulit: quo in mõtuoſa loca, præque ſaxis inuia, dilapſo: tranſactum deniq; negotium fuit, & Sultanus Murates Hadrianopolim rediit.

Accepit autem id temporis nuntium de morte filij ſui, Sultani Aladinis, qui Amaſiæ rebus humanis exceſſerat. Dum propter il-
106. lius obitum adhuc in luctu eſſet, rex Vngarorum, cum Ianco, &
107. Lazari filio, ſeſe mouit, & cum exercitu ad cliſuras Iſladinas acceſſit. Aduerſus hos profectus Romaniæ beglerbegus Caſanes baſſa, cum Turchane bego, & vniuerſis Romaniæ copiis, & cũ Acanziis, prœlio cũ eis congreſſus eſt. Sed quum Turchanes begus, amiſſo vigore animi, præ formidine ac deſperatione ſe fugæ dediſſet: Caſanes baſſa cũ reliquis militibus, quotquot aduerſus hoſtẽ cum eo ſubſtiterant, cæſus fuit. Sultanus aũt Murates, perlata ad ſe rei tam infeliciter geſtæ fama, cum omnibus Genizaris, & aulæ comitatu, Hadrianopoli diſceſſit: & euocatis vndiq; omnibus ad hanc militiam, qui arma ferre poſſent, etiã pedites Europæos magno numero conſcripſit. Gerebantur aũt hæc hiberno tempore, quum ingens frigus eſſet. Vbi ad Chriſtianorum caſtra peruentum fuiſſet, multis vtrimque dimicatum leuioribus prœliis. Tamdem vero Chriſtianis exercitum abducentibus, etiam Murates itinere conuerſo Hadrianopolim ſe recepit: pace prius inter ſe,
108. Lazarique filium ſancita, cui principatum reſtituit, & ex illo tempore ſolida fuit amicitia iunctus.

Interea Caramanus Ibrahimes begus Anatoliã, moto bello, turbauit. quod vbi nuntiatũ Sultano fuiſſet, in Anatoliã tranſiit: &

cum

cum Genizarorũ,aulici comitatus, Anatoliæq; copiis, Caramanum inuaſit; qui mox fuga rebus ſuis cõſuluit. Erat apud hunc in auctoritate maxima Sarumes quidã Iacupes, pro viro ſancto habitus. Is ad Sultanum Muratem ablegatus, inuicem vtrumq; ſibi reconciliauit. qua pace confecta, Murates exercitu dimiſſo, Maniſſam profectus eſt: vbi quum ſponte ſe imperio abdicaſſet, filiũ ſibi Sultanum Muchemetẽ ſubſtituit, eiq; Chelilem baſſam Vezirem adiunxit, cum Meulana Chuſrone, qui officio Cadileſcheri fungeretur: amborũ virtuti ac fidei tam filio, quam prouinciis imperij, cõmendatis. Id factum anno Mahumetano DCCCXLVII. C.1442.

Rex aũt Vngariæ cum Ianco nouę ſemet expeditioni accinxit, ductis ſecum Vngaris, Germanis, Bohemis, Polonis, Italis, & Valachis: quorum omnium ingens erat multitudo, videlicet hominum ad octuaginta millia. Tormenta quoq; bellica rotis impoſita vehebantur, numero quadringenta. Milites ipſi ferro prorſus armati tectiq; conſpiciebantur. Quumque tranſmiſſo ad Albam Græcam Danubio, fines imperij Turcici tranſgreſſi fuiſſent: Materam & Schuliũ opida vaſtarunt. Inde promotis ad Nicopolim caſtris, in omnem illum agrum ferro & igni ſæuierunt. Arcẽ quoque Buruuadam occuparunt, & impoſito præſidio munierunt. Quum a Nicopoli copias abducerẽt, ſequutus eos cum ſuis a tergo Mechemetes Nicopolis begus, Syruſis begi filius, & agmen extremum adortus, complures occidit, cataphractos quoſdam interceptos ad Portam miſit. De hiſce motibus Sultanum Muratem mox Vezires certiorem reddiderunt. Is Maniſſæ tum degebat, quo ſe quietæ vitæ ſtudio non ita pridem contulerat. Quamquam vero ſerius harum rerum nuntium acciperet, tamen ad iter mature ſe comparans, Gallipolim aduolauit: quo iam Itali magna cum claſſe adpulerant, & quo minus in Europam tranſmittere poſſet, impediebant. Quamobrem verſus Conſtantinopolim cum exercitu profectus eſt, & e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ ſtructura cernitur, mercatorum nauigiis vſus, in Romaniam tranſiecit. Quum Hadrianopolim perueniſſet, mõſtrati ſunt ei Chriſtiani cataphracti, quos Mechemetes begus

109. 110. 111. 112.

ceperat, & illuc miſerat. His viſis, vultum erigens: Bene nobis res noſtræ ſuccedent, ait, propitio Deo. Statimque cum præpotenti, tam ex Anatolia, quam Romania collecto exercitu, magnaq; peditum manu recens conſcripta, Hadrianopoli diſcedens, in ho-
113. ſtem recta duxit. Concurrerunt exercitus ad ſtagnum ſiue paludem Varnenſem, vbi dimicatum inter eos acerrime, multa cum effuſione ſanguinis. Rex Vngarus ab vno latere pugnabat, ab al-
114. tero Michaël ille, cognomento Niger: & tanto quidem cum impetu Muratis inuaſere copias, vt hoſtium vtrumque cornu in fugam propellerent. atque hoc in conflictu beglerbegus Anatoliæ
115. cæſus fuit. Solus adhuc Murates cum agmine ſuo ſtabat immo-
116. tus, ceteris ab vtroque latere proſtratis, aut fuga dilapſis. Ibi tum Murates erectis ad cælum oculis, opem ſui numinis & Mahumetis implorare, ſolliciteque precari, ne ſe tam præſenti periculo rerum deſereret. Quibus precibus ita conceptis, mox aleam prœlij mutatam vidiſſes. Quippe Rex immodica ferocientis animi temeritate impulſus, in medios Turcos equũ adegit, & ſummo cum niſu Muratis ipſius caput petiit. Dum in hunc modum furibũdus progreditur, caſu quodam accidit, vt equus regius ad terrã prolaberetur. Tum quidam e peditum numero, & alius ex ordine Genizarorum, adcurrentes; equi tendines inciderunt. Itaq; rege hu-
117. mi proſtrato, mox prouectæ vir ætatis, Cheſer begus, qui tunc adhuc ex Elpia familia ſuperſtes erat, ex equo deſcendens, regi caput amputat, & Sultano Murati offert. Is hoc ſpectaculo lætus, cõfeſtim regium caput haſtæ iubet adfigi. Quod vbi factum fuiſſet, haſta in altum ſublata clamari ceptum, regis hoc caput eſſe. Tum vero Turci, qui prius fugæ ſe dederant, hoc audito clamore, reflexis equis, rurſus ad Muratem confluxerunt. Qua re a Chriſtianis animaduerſa, cum reliquis eorum copiis Iancus in fugam ſe coniecit. Hoc modo victis Chriſtianis, ac fugientibus, Turci eos ab omni parte perſequi, ac plurimos occidere. Interea vero Genizari, ac pedites Turcici, currus & impedimenta Chriſtianorum adorti diripuerunt, & ingenti potiti ſunt præda: qua quidẽ ad Sul-
118. tanum Muratem adlata, mutuo ſibi gratulati ſunt, & illum diem in faſtos

in fastos referri iusserunt. Exactumque fuit ab eis totum hoc triduum omni genere hilaritatis. His rebus gestis, imperium Sultanus Murates iterũ Sultano Muchemeti filio restituit, & ipse Manissam reuersus est. Muchemetes regno rursus inito, mox aspros
55 nouos signari nomine suo iussit, anno DCCCXLIX. C. 1444

In ipsis autẽ Muchemetici regni nouis auspiciis, vrbs Hadrianopolitana tota flammis accensa conflagrauit: & Genizari seditione commota, maiores annonas postularunt: non plebi dumtaxat iniecta trepidatione, verumetiã beglerbego Chadumi bassæ 119.
100 mortis intentato periculo: qui vix in arcem ad Sultanum Muchemetem elapsus, saluti suæ consuluit. Interim Genizari per vrbem fœde grassari, & omnia per summam insolentiam diripere: donec tamdem eis annona semisse vnius aspri augeretur, atque ita tumultuantium animi sedarentur.

155 Compositis hisce turbis, Chelil bassa Vezir, & alij Romaniæ proceres, vnanimi consilio & consensu Manissa Sultanum Muratem iterum ad summam rerum arcessiuerunt: qui hoc accepto nuntio, mox ad Sultanum Muchemetem se contulit Hadrianopolim, & hieme sequenti cum exercitu Moream ingressus est: vbi 120
200 quum ciuitatem Geremen expugnatam dedisset excidio, & alia quædam opidula cepisset: abductis copiis, Hadrianopolim rediit, anno DCCCL. C. 1445.

Castris Hadrianopoli motis, in Albaniam duxit, & arcẽ Cot- 121.
ziacum in ditione Ioannis occupauit, ac vniuersam regionem ra-
255 pinis exhausit. Albanorum princeps, Iscodaræ dominus, cum suis cedens aufugit. Itaque Murates magnam regionis illius partem adiunxit imperio suo. quumque Christianorum templa diruisset, ac in messitas commutasset: Turcorum colonias in illa loca deduxit.

300 His Murate rebus occupato, nuntij aduenere, qui significarẽt, 122.
Vngaros, Saxones, Bohemos, Germanos, & Valachos, maximis coactis copiis, iam ad Albam vsque Græcam adpulisse, progressuros ad ipsos Cosouæ campos. Eius rei fama Sultanus Murates impulsus, Albania relicta, Sophiam summa festinatione accessit, ibi-

que ſubſtitit, in omnem partem intentus, quo ſcilicet erupturus hic motus eſſet. Simul expeditis in omnes prouincias litteris, milites vniuerſos arma capere, & abſque mora in caſtra conuolare iuſſit. Fuere denique collecta decem millia Genizarorum, & alia decem millia peditum, qui Turcis Azapi dicuntur. Præterea magnus hominum numerus ad eum cõfluxit ex iis, qui a militia ceteroquin erant immunes. Habebant enim Muratem pro viro ſancto. Copias ad ſummam innumerabiles collegit, ab aliis etiam rebus, bello gerendo neceſſariis, egregie inſtructus: a tormẽtis maioribus, inquam, bombardis, haſtis, arcubus. Arceſſiuit etiam ad hanc expeditionem Sultanũ Muchemetem filium, vt in ea patri comes adeſſet. Interea vero, dum in hoſtem ipſe proficiſcitur: Valachi Danubium nauigiis tranſiiciunt, vt omnem agrum Nicopolitanum ferro ac flammis vaſtarent. ſed is conatus ex ipſorum animi ſententia non ſucceſſit. Quippe limitanei proceres in iis locis, Mechemetes begus, & Iſa begus, & Vſguris filius, cum Acan-
123. ziorum copiis Valachos adorti, multos ex eis interfecerũt. Quod vbi factum Murates accepit, non parum exhilaratus, alacri mox animo verſus Coſouæ planiciem cum exercitu profectus eſt. Ducebat enim hominum ad octuaginta millia, tam equitum, quam peditum. Ad Coſouæ campos quum peruenifſet, obuium habuit Iancum. Quapropter vtrimq; pugnandi facto initio, diſploſa fuere continuo diei noctiſque ſpatio tormenta bellica. Tamdẽ Iancus in hoſtem acie producta dupliei, Turcos ab vtroque cornu fuſos terga dare coëgit. Iamque ſolus adeo comitatus aulicus, Sultano Murate non deſerto, locum ſuum in acie tuebatur. Obiectabant Chriſtianis ſcuta ſua Genizari, tormenta bellica in eos dirigebant, ſclopetos obuertebant vndiq;. Simul a tergo camelis, mulis, & curribus ſeſe munientes, tam fortiter hoſtis impetum ſuſtinebant: vt Muratem, cum hiſce copiis ſuis, Chriſtiani loco ſummouere nulla vi poſſent, nec aliqua clade adficere. Quum autem profligati prius a Chriſtianis in vtroque cornu Turci, Chriſtianos armorum onere nimio grauatos animaduerterent: de induſtria fugam arripientes, inſequẽdi viam eis aperuerunt. Quippe Chriſtiani

ſtiani ſe mox,inſtar diluuij cuiuſdam, concitatis equis, diffudere. Sed Turci,qui fugam inierant,equorũ curſu ad latus inflexo, expeditos & inermes Chriſtianorum milites inuaſerunt, quos nudos eſſe norant,& in eos alacriter acinaces ſuos ſtrinxerunt.Id illi quum fieri cernerent,celerrime cataphractos equites ſuos ſequuti ſunt:quibus vbi iam non eſſet integrũ, in Turcos aciem denuo conuertere: tamdem mutuis ſe vulneribus conficere ceperunt, atque ita ſolutis & diſſipatis ordinibus,exercitus omnis in fœdam ſeſe fugã coniecit. Tum vero Turci,quos antea fugiſſe diximus, hinc inde cõglobati,Chriſtianis a tergo ad ipſam vſque munitionem caſtrorum inhæſerunt: fuitque deinceps pugnatum vtrimque toto illo die,vſque ad veſperam,& a veſpera rurſus ad diluculum vſque.Iancus autem,quũ ita rem geri videret:aſtu ſe ab exercitus Chriſtiani reliquiis e caſtris ſubduxit ac profugit. Chriſtianis ad extremum victis,Ianci rebus omnibus, cum tormentis, & vniuerſo adparatu bellico potiti fuere Turci: quibus ad Sultanũ Muratem adductis,vnus alteri porrecta manu, mutuo ſemet excepere gratulabundi,totumque triduum eo loco quieſcentes,veluti feſtiuitatẽ quamdã,ſingulari cum hilaritate celebrarũt. Inde Sultanus Muchemetes ante patrẽ Hadrianopolim profectus eſt. 124.

Geſtæ vero fuerunt hæ res in Coſouana planicie anno DCCCLIII. C.1448.

Murates etiam Muchemetem filium ſequutus eſt Hadrianopolim,ibique tempus ad aliquod in otio vixit: ita tamẽ,vt Romaniæ beglerbegum cum copiis ablegaret, ad exſtruendum arcem Gergonim.qua perfecta,Murates in Anatoliæ montana,captandæ frigidioris auræ cauſa,ſe contulit;anno DCCCLIII. 125. C. 1448

E montanis reuerſus,expeditionẽ in Albaniam ſuſcepit,vt arcẽ Beligradẽſem occuparet.Sed irritus ille conatus fuit,ideoq; rediit Hadrianopolim,nec amplius ab illo tempore vlli vel expeditioni, vel bello interfuit: extinctus die quodam Mercurij, qui decimus erat menſis Mucherenís,anno DCCCLV, quũ annis 31 imperaſſet. 126. C. 1450

Succeſſit patri Sultan⁹ Muchemetes filius in adminiſtratione regni,ſtatimq; 16 die dictimẽſis exercitũ in Caramaniã duxit,& bellũ principi Caramano,Ibrahimi bego,intulit. Sed eo nõ multo poſt

compoſito, reuerſus eſt Hadrianopolim, atque ibi nouam arcem
C. 1450. ædificare cepit, eodem anno DCCCLV.
C. 1451. Anno ſequenti proximo, videlicet DCCCLVI, non procul a Cõ-
127. ſtantinopoli, loco quodam a tergo Galatæ opidi ſito, munitiſſimã
128. arcem ad mare condidit.

Abſoluto huius arcis ædificio, mandata cum litteris in omnes prouincias ſuas expediuit, quibus omnes tam Anatoliæ, quam Romaniæ coëgit exercitus, conductis etiam vicies mille peditibus. Genizarorum erant ad decem millia. Conuolarunt & alij complures ad eum, quibus alioqui militandi neceſſitas non incumbebat. Bellica quoque tormenta fundi iuſſit, inſtar draconum. Ita cũ omni tormentorum adparatu, tantiſque cum copiis Hadrianopoli profectus, caſtra Conſtantinopoli admouit: diſploſiſque tormentis, muros, & pinnas eorum, diſiecit. Chriſtiani, quotquot vrbi præſidio erant, fortiter illi quidem ſe defendebant: ſed vrbem tueri contra vim Muchemetis haud poterant. Is enim, conceſſa militi licentia diripiendi Conſtantinopolim, modo eam occupaſſent, vſque adeo Turcorum animos accendit: vt magno illam cũ impetu inuaderent, oppugnarent, per vim denique caperent. Po-
129. titi vero ſunt vrbe Turci, die vigeſimo menſis Rebuilulæ. Sultanus Muchemetes vrbẽ captam ingreſſus, hinc inde per eam obe-
130. quitauit, obſtupeſcens ad inuſitatas ædificiorum formas. Quum in Atmindanem perueniſſet, columnam ibi lapideam vidit, cui triplex erat impoſitus ſerpens aheneus, idemque triceps. Illum conſpicatus, quidnam hoc eſſet idoli, quæſiuit. Simul in eum cõ torta magna vi claua ferrea, quam puſdiganum Turci vocant, vni de tribus illis capitibus ſerpẽtinis labrum inferius cõminuit. Quo facto, mox ſerpentes in vrbe magno conſpici cepere numero. Quapropter auctores ei fuere quidam, vt miſſum dinceps illum ſerpentem faceret: quando per id ſimulacrum effectum fuerit, vti ſerpens in vrbe nullus eſſet. Hinc ea columna in hodiernum adhuc diem durat. Et quamquam vnius ahenei ſerpentis inferiore labro deiecto, ſerpentes in vrbem venerint: nocere tamen nemini poſſunt. Erat etiam erectus equus aheneus, cui ſtatua quædam

eque-

equestris insidebat. Vtrumque Muchemetes demolitus est. Fertur autem hac statua pesti præclusus fuisse aditus, quo minus in vrbem penetraret, ac in ea grassaretur.

Occupata Constantinopoli, Anatoliæ montana, recreandi sui
115 causa, Muchemetes petiit: & inde reuersus in Albaniam copias 131.
duxit: vbi Siurigen in potestatem redegit, anno DCCCLVIII. C.1453.

Anno sequenti, Nouam cum copiis adgressus, cepit. Quippe 132.
Christiani rursus hac potiti fuerant. Factum hoc anno DCCCLIX. C. 1454.

Secundum hæc, ad Albam Græcam exercitum adduxit: sed 133.
1co quum eam expugnare non posset, abscessit. Periit ibi Dais Carat- 134.
zes bassa, qui beglerbegi munere fungebatur. Eodē anno DCCCLX, C. 1456.
conspecti sunt duo cometæ, versus orientem solem vnus, alter ad occasum.

Constantinopolim reuersus, magnam celebritatē Muchemetes
115 tes instituit, dum Baiasitem filiū circumcideret, anno DCCCLXI. C. 1457.

Deinde coacto exercitu, in Moream abiit, & vrbem Gordum, cum opidulis quibusdam, cepit; anno DCCCLXII. C. 1458.

Postea Semendriæ copias admouit. Rex autem Bozinensis spō 135.
te sua Semendriæ deditionem fecit, anno DCCCLXIII. C. 1459.

2co Hinc rursus in Moream profectus, multa castella cum opidulis occupauit. Id temporis, die quodam Veneris, primo diluculo, sol adeo lucem suam amisit: vt omnia tenebris inuoluerentur, anno DCCCLXIV. C. 1460.

Transmisit autem secundum hæc vniuersis cum copiis in Ana-
225 toliam, vlteriusque progressus, Castamonem, Sinopen, & Tara- 136.
bosanem ciuitates occupauit: imperio suo regionibus illis omnibus adiunctis. Vnde deinceps Hadrianopolim rediit, & in otio tēpus ad aliquod se recreauit. Acciderunt hæc anno DCCCLXV. C. 1461.

Rursus expeditione suscepta, Valachiam ingressus est, & Vai-
330 uodam Valachiæ, cui nomen Dracoles, magno cum exercitu in- 137.
uasit. Hoc bello Vaiuoda Valachus consilium cepit opprimendi castra Muchemetis nocturno tempore, sed parum efficere potuit. Ideoque non succedente conatu, profugit in Vngariam: vbi quū in manus regis Vngari peruenisset, carceri mancipatus fuit. In-

terea vero Valachiam sibi Sultanus Muchemetes subdidit.'

138. Misit & classem in insulam Mitylinen, eiusque belli causa etiã ipse relicta Valachia Anatoliam adiit. Occupata vero fuit insula
C. 1462. Mityline anno DCCCLXVI.

139. Ex Anatolia Constantinopolim se contulit, vbi quædam ædi-
140. ficia curauit exstrui: & Machmutem bassam, Vezirem suum, in
C. 1463. Moream ablegauit. Is aliquot ibidem opidula cepit, anno DCCC-LXVII.

Secundum illa productis Muchemetes copiis, Bozinam ador-
141. tus est, & omnem illam regionem in potestatem redegit, regemq; captum occidit. Inde sub iugum ab eo missa fuit Herzegouina, cũ Couadza: quibus rebus gestis, itinere conuerso, Constantinopo-
C. 1464. lim repetiit, anno DCCCLXVIIII.

C. 1465. Annus autem sequens DCCCLXX, exactus ab eo Constantinopoli fuit in otio. Sed in Albaniam deinde profectus, ditionem du-
142. cis Ioannis istic imperio suo subiecit. Quum autem id temporis exercitum ipsius dira quædam lues inuasisset, ipse Philippopolim
C. 1466. adiit, ibique se quieti dedit, anno DCCCLXXI.

Philippopoli discedẽs, rursus in Albaniam perrexit, maioremque prouinciæ partem occupauit, anno DCCCLXXII.
C. 1467. Ex Albania profectus in Anatoliã, Caramaniæ fines ingressus est, & arcẽ Giolchisarẽ expugnauit: vnde postea Cõstãtinopolim
C. 1469. reuersus, aliquãdiu bellicis a negotiis abstinuit, anno DCCCLXXIII.

Non multo post, vt otij sane diuturnioris erat impatiens, ipsemet itinere terrestri profectus est versus Egripon: quum Machmutem bassam eodem ablegasset cum classe, duodecim millibus hominum instructa. Posteaquam huc adpulissent copiæ Turcicæ, Christiani seque fortunasque suas egregie propugnabant. Sed quum tamdem muri tormentorum impetu pulsati corruissent, nõ arce tantum, & ciuitate, per vim potiti fuere Turci: verumetiam omnem finitimam regionem Muchemetis imperium accipere
C. 1470. coëgerunt, anno DCCCLXXIIII.

Egripo deuicta, Constantinopolim se recepit, & aspros nouos
C. 1471. signari iussit, anno DCCCLXXV.

Dum

Dum Conſtantinopoli Muchemetes quieſcit, Vſumchaſanis 143.
Parthorũ regis militiæ dux, cui nomẽ Iuſufzes begus, cũ exercitu
ſe mouit, & magnã illã vrbẽ Armeniæ Tocatã populatus, in Cara-
maniã venit. Erat id temporis Sultanus Muſtaphas iis locis a patre
Muchemete prẹfectus. Is collecto exercitu, Parthis obuium ſe de-
dit, eoſque fudit, Iuſufze bego capto, & Conſtantinopolim ad pa-
trem Muchemetẽ miſſo: quod quidẽ euenit anno DCCCLXXVII. C. 1473.
Tum vero Muchemetes ad arma ſe parãs, Anatoliam adiit: &
mandatis hinc inde miſſis, vt omnes milites ad ipſum in Anatoliã
ſe conferrent, edixit. Peditum ad viginti millia in armis eſſe iuſſit,
& Genizarorum numeros ad decem vſque millia ſuppleri: quum
aulicus etiam comitatus decem hominum millia complecteretur. Ad ſummam, coactus ei fuit exercitus, qui numerum LXX vel
LXXX millium excederet. Cum hoc ergo milite verſus Parthiam
profectus, Vſumchaſani regi bellum intulit: ſumtis etiam ſecũ in
hanc expeditionem filiis, Sultano Baiaſite, Sultano Muſtapha, &
Sultano Zeme. Progreſſus autẽ cũ ſuis in Aſiã, nõ plura dumtaxat
occupauit opida: verũetiã ſublimi ſitã loco, munitamq; inſigniter
arcẽ, Carachiſarẽ cepit. Vſumchaſanes obuiam Muchemeti non 144.
prodiit, ſed aſtu quodã excogitato, militẽ ſuũ hinc inde partitus,
in inſidiis locauit. Et quia primã aciẽ in exercitu Muchemetis Ro
manię beglerbegus, Chas Murates, ducebat: forte accidit, vt ino-
pinato quaſdã in Perſarũ copias incideret, ac manũ cũ eis cõſere-
re cogeretur. Ibi quũ maiores Parthorũ vires eſſent, diſſipatus Ro
maniæ miles, & ipſe beglerbegus occiſus fuit. Interea vero, dũ Par
thi primã hanc Muchemetis aciẽ cæderent: etiã ipſi, deſertis ordi
nib⁹ ſuis, hoſtẽ cõfuſe perſequuti, tamdẽ ad illã peruenerũt aciẽ,
cuius ipſe Sultanus Muchemetes dux erat. Is autẽ Parthorũ per-
turbatos cõſpicatus ordines, cũ ſuis eos adort⁹ eſt. quod a Muche
mete fieri vidẽs Vſumchaſanes, magno animi ardore cõcitatus, &
ipſe ſua in Turcos duxit agmina. Permiſtis vtrimq; tantis exerci-
tibus, acerrimũ prœliũ commiſſum fuit: quũ Muchemetis filij ſuis
cum copiis grauiſſime Parthos vrgerent, & in altero cornu Ma-
chmutes baſſa, cum Daute baſſa, Anatoliæ beglerbego, tormẽtis

145. bellicis hoſtem vehementer adfligeret. Etiam Vſumchaſanis vni de filiis caput amputatum, & Sultano Muchemeti oblatum fuit. Quum ergo Parthi talem ac tantum impetum, præſertim tormẽtorum bellicorum, amplius ſuſtinere non poſſent: Vſumchaſanes cum ſuis vniuerſis fugæ ſe dedit, in qua magnam exercitus partem amiſit. Fuerunt & caſtra Parthi, cum impedimentis, direpta: Turchaneſque begus, Omeris filius, qui captiuus in caſtris hoſtiũ cuſtodiebatur, libertatem recuperauit. Plena denique Sultanus Muchemetes de Parthis victoria potitus eſt, idque factum anno

C.1474. DCCCLXXVIII.

Hoc tam illuſtri prœlio pugnato, Conſtantinopolim Sultanus Muchemetes rediit; & ipſe quidem ab armis abſtinuit, ſed interim Soleimanem baſſam eunuchum, Romaniæ beglerbegum, magna cum militum manu verſus Iſcodaram miſit. Soleimanes eò profectus, diu tormentis rem acriter egit: & quamquam ab vtraque parte magna periret hominum multitudo, potiri tamen Iſcodara non potuit, ſed infecta re copias abduxit. Sub id tempus Vezirem ſuum, Machmutem baſſam, in fruſta conciſum, interfici Sultanus Muchemetes iuſſit.

Soleimanes autem baſſa, quum abiecta ſpe capiundæ Iſcodaræ, militem inde reduxiſſet; in Moldauiam profectus eſt. Ei con-

146. feſtim Vaiuoda Moldauiæ cum exercitu ſuæ gentis occurrit. Pede collato, pugnatum inter eos animoſe. Verum quod partim in oppugnatione Iſcodarę Turcici milites defatigati vires amiſiſſent, partim etiam ipſis Moldauiam ingredientibus, ingens ea loca frigus occupaſſet: alacritate animorum exſtincta, parum fortiter in hoſtem pugnarũt, & a Moldauo Vaiuoda cæſi profligatique ſunt,

C. 1475. anno DCCCLXXIX.

Interim Conſtantinopoli quieſcens a rebus gerendis Sultanus

147. ipſe Muchemetes, Vezirem ſuum, Geducem Achmetem baſſam,

148. per id mare, quod Nigrum adpellant, Cofen cum claſſe miſit, inſigni militum exercitu inſtructa: quo in exercitu Azaporum erãt ad decem millia, totidemque millia Genizarorum. Eò quũ peruentum fuiſſet, obſeſſa ciuitas Cofe, cum finitima regione Muchemetis

chemetis in poteſtatem venit. Quin & illi Tatari, quos Kerimos vocant, & alij, qui totius prouinciæ Deſtenſis incolæ ſunt, Turcis ſe dediderunt. Atque hoc modo Geduces Achmetes baſſa regionem illam vniuerſam Sultani Muchemetis imperio ſubiecit, anno DCCCLXXX. C. 1476.

Secundum hæc coactis Muchemetes omnibus ſuis copiis, in Moldauiam expeditionẽ ſuſcepit. Eam regionem ingreſſo, Vaiuoda Moldauus occurrit, ac ſtrenue quidem ille cum Muchemete pugnauit: ſed prœlio victus, ditione ſua exceſſit, & cũ reliquiis militum ſuorum aufugit. Tum vero Turci agrum illum omnem diripere, ſecumque captiuos abducere, quotquot nanciſci poterant, incolas. Inde Muchemetes relicta Moldauia, profectus eſt ad amnem Morauam. Iis in locis Vngari munimentum & arcem quamdam exſtruxerant, quam Muchemetes quum occupaſſet, Conſtantinopolim reuerſus eſt, anno DCCCLXXXI. C. 1477.

Dum in Vrbe, nullis impeditus belli negotiis, pace fruitur: muro nouam arcẽ Vrbanam cingit. Præterea beglerbegum Romaniæ, Soleimanem baſſam, cum copiis in Moream ablegat. Sed illi parum hæc expeditio proſpere ceſſit. ideoque relicta Morea, maluit Vngariam adgredi. Quum ne iſtic quidem ex voto rem gereret, tamdem graui adfectus eſt clade, maioremque partem exercitus amiſit, anno DCCCLXXXII. C. 1478.

Tum vero Sultanus Muchemetes, qui diutius vitam otioſam agere non poſſet, expeditione inſtituta, ſemet ad oppugnandam Iſcodaram contulit. Fortiter ei reſtitere Chriſtiani, magnamque Turcorum multitudinem occiderunt. Ad extremum, quum hac oppugnationis via nihil efficere poſſet: exſtructis vndique, communitiſque caſtellis ligneis, abſceſſit. Hoc modo quum feſſi diuturnæ obſidionis tædio Chriſtiani, etiam cum inedia, ceterarumque rerum neceſſariarum pænuria conflictati, debilitarentur; nec vlla iam ipſis alicunde ſpes ſoluendæ obſidionis adfulgeret: ita cum Turcis tranſegerunt, vt ſaluis ipſi facultatibus ſuis inde migrarent, & Iſcodaram Turcorum poteſtati permitterent. Factum hoc anno DCCCLXXXIII. C. 1479.

Quo tempore Sultanus Muchemetes Iſcodara diſceſſit, Conſtantinopolim ad quietem ſe recepit. Nihilo minus duces ſuos, quorum indicaturi nomina ſumus, multis cum millibus Acanzi-
150. orum in Vngariam expediuit: Alim videlicet begum, Michalis filium, & Iſam begum, Chuſeinis filium, & Balim begum, Malcozij filium. Quia vero res hoſtium ſuorum Vngari quam exploratiſſimas habebant, inopinato Turcos adgreſſi, prœlio cum eis acerrimo cõfluxerunt: quo Iſa begus interemtus fuit, ceteris diſſi-
C. 1480. patis & cæſis, anno DCCCLXXXIIII.

Nihil hoc anno rerum Sultanus ipſe Muchemetes egit, ſed in-
151. terim tamen Vezirem ſuum, Meſitem baſſam, multis cum millibus hominum, ac præpotenti cum claſſe, mari ablegauit: vt inſulæ, ciuitatique Rhodo bellum inferret. Obſedit autem Meſites Rhodum, ſed expugnare non potuit: ideoque maximo cum detrimento & iactura rerum obſidionem ſoluere coactus fuit. Tum temporis alterum quoq; Vezirem ſuum, Geducem Achmetem baſſam, valido cum exercitu, magnaque claſſe, Muchemetes in
152. Italiam miſit. Is Otrantũ in ea ciuitatem occupauit anno DCCC-
C. 1481. LXXXV.

Secundum hæc reliquit Sultanus Muchemetes Conſtantinopolim, & in Anatoliam trans mare profectus, die menſis Rebuilulæ tertio, qui tum Iouis erat, circa veſperam, in Teggiurum pra-
153. to mortem obiit. Exſtincto autem Muchemete, Conſtantinopolim reuerſi Genizari, vrbem diripuerunt. Die vero XIX menſis Rebuilulæ filius eius, Sultanus Baiaſites, Amaſia Cõſtantinopolim adpulit: & occupata ſede regia, patris loco ſalutatus eſt imperator.

154. Vix Conſtantinopoli paucis diebus hæſerat, quum frater eius, Sultanus Zemes, ductis e Caramania copiis, Pruſam adiit, ibique domicilium ſibi cõſtituit. Sultanus vero Baiaſites, arceſſito ex Apulia cum exercitu Geduce Achmete baſſa, magniſque ceteroquin etiam collectis copiis, aduerſus Zemem fratrem in Anatoliam mouit. Quum prœlio congreſſi fuiſſent, inferior diſceſſit Zemes, ac mox in Caramaniam profugit: vnde quum eum Sultanus

tanus Baiasites expulisset, itinere conuerso, Cõstantinopolim repetiit. Inde Geducem Achmetem bassam in Caramaniam remisit, qui dum istic hæreret, Apuliam Itali recuperarunt. Turcis omnibus, qui Otranti præsidio relicti fuerant, in captiuitatẽ redactis, anno DCCCLXXXVI. C. 1482.

Rursus autem Constantinopoli Sultanus Baiasites discessit, & in Caramaniam cum exercitu venit. Quippe frater eius Zemes e 155. peregrinatione Mechiensi iam reuersus fuerat. Itaque denuo cõmisso in Caramania prœlio, Sultanus Zemes iterũ victus ad mare profugit, & in Italiam se recepit. Hinc castris motis, Constantinopolim Sultanus Baiasites abiit, atq; inde profectus est Hadrianopolim.

Nocte sexta mẽsis Scheualis, omnes ad se Vezires suos inuitauit, vnà cum Geduce Achmete bassa: quo quidẽ in cõuiuio vinũ 156. cum eis hausit, & vnicuiq; Veziri vestẽ donauit, excepto Geduce Achmete bassa: quem & interfici iussit, anno DCCCLXXXVII. C. 1483.

Eodem tempore mortuus est Caramani principis filius, Casanes begus, quem in comitatu suo Baiasites alebat. 157.

Hinc suscepta Baiasites expeditione, Sophiæ tẽpus ad aliquod substitit, vbi magnam militum manum collectam habebat. Horũ maiorem partem ad fluuium Morauam misit, ibique duas arces veteres communiri iussit. Quibus expeditis, Sophia Constantinopolim reuersus est, anno DCCCLXXXVIII. C. 1484.

Mense Rebiulula, die quodam Martis, vrbs Hadrianopolitana, cum omnibus ad distrahendas merces, exstructis ædificiis, igne conflagrauit. Ibidem etiam id temporis Baiasites Xenonem con- 158. dere propter flumen cepit. Inde castris Hadrianopoli motis, Mol- 159. dauiam transiit, & arcem Chilim occupauit. Neque multo post, die quodam Mercurij, etiam arcem Chermen, iisdem in finibus sitam, in potestatem redegit. Atque omni hoc agro potitus, mutata profectione, Hadrianopolim rediit, anno DCCCLXXXIX. C. 1485.

Tunc & lumen solis defecit, & Sultanus Baiasites versus loca montana, recreandi sui causa, se contulit. Heic eum adiere legati tres, quorum vnus ex India missus fuerat, alter Alcairo, tertius ex

Vngaria: quos quidem ordine perorantes audiuit, & postulatis adsensus, liberaliter donatos dimisit.

Postea profectus est Alis begus eunuchus, qui beglerbegi munus administrabat, magno cum exercitu in Valachiam: conciliatoque sibi Vaiuoda Valacho, cum suis & Valachi copiis in Moldauiam irrupit: ac rapinis, ferro, flammis, vastauit omnia: spoliis
C. 1486. onustus denique rediit Hadrianopolim, anno DCCCXC.

Sultanus interim Baiasites domi quiescens, duces suos, Ischenderem begum, & Balim begum, Malcozij filium, ablegauit: vt denuo Valachiam ingrederentur, & Vaiuodę Valacho persuaderēt, vti coniunctis secum armis iterum in Moldauiam impressionem faceret. Adsentiente Valacho, mox ea suscepta fuit expeditio: totaque regione direpta, magna cum præda discessum.

160. Dū hæc in Romania gererentur, Alcairi Sultanus ab vna parte se commouit cum suis, quos inter erat Vsunes Vsbegus; & suas, suorumque copias in locis Adanis ac Terso interiectis, collegit: ab altera Sultani Baiasitis parte, Sangiachi Anatoliæ, itemq; Ferhates begus, Sultani Baiasitis gener, Caramaniæ beglerbegus, Caragosa begus, congregati; iunctis exercitibus, cōtra Sultaninos Alcairenses profecti sunt. Vbi ventū ad manus esset, ab vtraq; parte sane quam viriliter dimicarūt. Sultanini deniq; Baiasiticos terga
161. dare coëgerūt, ipso etiam Baiasitis genero, Ferhate bego, interēto.

Non multo post edixit Baiasites, vti Muchemetes begus, Cheseris begi filius, cum Ducis filio, qui beglerbegus Romaniæ creatus erat, Romaniæ copias in Anatoliam transiicerent: & adsumto Anatolico milite, Sultanum Alcairi bello inuaderent. His igitur Baiasitis imperio parentibus, recta petitus hostis: qui quum & ipse paratus ad dimicandum esset, vtrimq; concursum acerrimo prœ-
162. lio, quo Ducis filius, Achmetes bassa, cum equo prolapsus, in Sultaninorum manus venit: & deductus ad Vsbegum, custodiæ traditus fuit. Ingentem Baiasitici cladem id temporis acceperūt, quæ Baiasiti significata quū fuisset: Vezirem suum, Daudem bassam, præpotenti cum exercitu contra Sultanum Alcairi misit. Minime vero territi Sultanini, mox ei cum suis obuiā progressi sunt. Daudes.

des illis haud occurrendum ratus, mature capto mutandæ profectionis consilio, retro duxit exercitum. Adiit hoc in itinere Dau- 163.
dem Aladeules Dulgadiris dux, cui magnum ipse honorem exhibuit. Posteaquam a Sultaninis se Daudes auertisset, Varsacensem ditionem ingressus, proceres partim in vincula coniecit, partim occidit, partim interueniente transactione recepit in gratiam, fortunisque suis restituit. Turgutensis prouinciæ proceres saluti suæ fuga cõsuluere. Tãdem tamen impetrato saluo cõmeatu, Daudẽ bassam adierunt, & pace cum eo sancita, sacramentũ præstiterũt. His effectis rebus, Daudes exauctorato milite reuersus est ad Sultanum Baiasitem, qui tunc in regione Visenahiesi degebat.

Venit id temporis ad Baiasitem legatus ex Vngaria, vir eximiæ dignitatis, cui nomen Iachoschicius. Is ad Sultanum adductus, & 164.
perbenigne fuit auditus. Expedita legatione, vestem a Baiasite dono, pro more gentis, accepit: & admodum honorifice benigneq; dimissus fuit. In itinere vero, quo domum rediturus erat, quũ iam Semendriæ fines adtigisset: quidam eques Turcicus, vir militaris, cui nomen Gases Mustaphas, & qui forte tum temporis istic erat, equo conscenso, legatum adgressus est, & acinace suo tam graiter vulnerauit, vt cõfestim ibi mortem oppeteret. Id vti faceret, hæc eum impulerat causa, quod quũ aliquando legatus ille Gasim Mustaphã cum fratre captiuũ detineret, Mustaphæ fratrem veru transfixisset; ipsumq; Mustapham coëgisset, vt hoc modo trãsfixũ veru fratrem germanũ assaret: excussis eidem Gasi Mustaphæ 32 dentibus suis. Hac ergo de causa repertum ibi legatum occidit, quamquam & ipse Gases Mustaphas eodem loco vulneribus cõfectus viuendi finem fecit. Acciderunt hæc anno DCCCXCI. C. 1487.

Secundum hæc profectus ex Anatolia Sultanus Baiasites, Cõstantinopolim venit: & missis hinc inde per omnes prouincias suas mandatis, ex Anatolia Romaniaque magnum coëgit exercitum, eumq; misit versus Arabiam: summo copiarum omniũ im- 165.
peratore designato, Ali bassa eunucho. Is vbi cũ milite peruenisset ad ciuitatem Adanorum, arcẽ vrbis instaurauit, refecit, communiuit: & aliis quibusdam opidis captis, præsidia imposuit, anno C. 1489.
DCCCXCIIII.

Interea dũ his arcibus occupandis & exſtruendis intenti ſunt Baiaſitici, etiam ab altera parte Sultanini expeditione ſuſcepta, in hoſtem profecti ſunt. Cõgreſſis exercitibus, vehemens commiſſum fuit prœlium. Ac tametſi Sultaninorum acies tamdem ſolutæ diſſiparentur, non tamen paſſus eſt Alis baſſa militem ſuum a tergo eos perſequi: quod vereretur, ne belli ſe conuerteret alea: ſimulque putaret, ſatis ſe conſequutum gloriæ, qui tam feliciter hoſtiles copias diſiecisſet: cauendum denique cenſeret, ne ſui nimio labore defatigarentur. Ideoque motis hinc caſtris, domum militem ſuum reduxit. Poſtquam vero Baiaſitici diſceſſerant, Sultanini ſuis denuo collectis, Adana Terſumque ciuitates obſidione cinxerunt: quibus quum potiri non poſſent, copias inde ſuas abduxerunt. Verum non multo poſt, tormentorũ & aliarũ rerũ adparatu inſtructi, rurſus adorti ſunt Adana, & expugnatã vrbis arcem diruerunt, atq; ita domum reuerſi ſunt, anno DCCCXCIIII.
C. 1490.

Tunc & die quodam Iouis, circa meridiem, Conſtantinopoli terra mota tremuit, & multa corruerunt ædificia. Fuit & Pruſæ tãtum incendium, vt vrbis regiones XXV flammis abſumerentur.

Baiaſites magnam rurſus militum manum collegit, & in Anatoliam tranſmiſit, dato eis duce Iſchendere bego, Michalis filio: cui præcepit, vt Aladeuli Dulgadiris duci bellum inferret. Hi quũ ducis fines ingreſſi fuiſſent, rerum ſuarum ſecuri, tutos omnino ſe putabant. Ibi tum eos ex improuiſo adortus Aladeules, duobus Iſchenderis begi filiis interfectis, ipſum etiam Iſchenderem viuũ cepit, & Alcairum Sultano miſit. Hac clade accepta, nihilo minus
166. inſigni Baiaſites magnificentia trium filiarum nuptias celebrauit: quarum vna data fuit vxor Vſumchaſanis filio, altera Vſgurlis e filio nepoti, tertia Daudis baſſæ filio. Poſt eas nuptias, denuo litteris hinc inde miſſis, conuenire milites iuſſit: qui dum indies ad eum confluerent, forte legatus ab Alcairenſi Sultano miſſus aduenit. Eum Baiaſites inauditum iuſſit abſcedere.

Hoc tempore Conſtantinopoli, die quodam ſolis, primo diluculo, pluere cepit: ſequutoque tonitru, tactum de cælo templum fuit, in quo puluis tormentarius magna cum nitri copia recõditus erat.

erat. Hac inflãmata materia, templũ ipsum e fundamento disiectũ fuit, & ignis vrbẽ peruagatus, non plurima dumtaxat ædificia, verumetiã quinq; hominũ millia, cuiusuis ætatis & sexus, absumsit.

Ab altera parte Sultanini rursus expeditione suscepta, Laren- 167.
dam captam direptamq; succenderunt, & in cineres redegerunt: aliisq; præterea spoliatis opidis ac vicis, domum rediere. Periit ibidem & Iacupes begus, Vsumchasanis filius. Acciderunt autem hæc anno DCCCXCV.

Baiasites hisce de reb⁹ certior factus, Cõstantinopoli discedẽs, Gumulzinam abiit, ac venando semet oblectauit. Gumulzina relicta, Ypsalam se contulit, ibiq; paucis diebus exactis, Constantinopolim rediit. Venit huc ad eũ legatus alter, Alcairo missus: quẽ perhumaniter exceptum, & amplissimis donatum muneribus, bona cum pace dimisit. Neq; multo post, etiam ipse quemdam e suis Alcairum ablegauit, anno DCCCXCVI. Quum is Sultani Baiasi- C. 1491.
tis legatus Alcairum venisset, pax inter eos sancita fuit: & Sultanus Alcairẽsis Baiasiti Tersum atq; Adana, cum opidulis eodem per- 168.
tinentibus restituit.

Hoc tẽpore mortuo Vngariæ rege, successor eius legatũ ad Sultanũ Baiasitẽ misit. Huius postulata quũ audisset, pacẽ Baiasites cũ Vngaro fecit. Eodẽ anno rursus exorto Prusæ incendio, magna pars vrbis, cũ tabernis mercatorũ plurimis, cõflagrauit. Misit etiã Sultanus Alcairi legatũ cum amplissimo comitatu ad Sultanum Baiasitem. Referenda vero sunt hæc ad annum DCCCXCVII. C. 1492.

Secundum illa discessit Constantinopoli Baiasites, & Hadrianopolim profectus, extra vrbem castra metatus est, ac ibidem ad aliquot dies hæsit. Quodã vero die Vezires suos adloquutus, habere se in animo dixit expeditionem quamdam difficilem: gerendum cum Vngaris bellũ intelligẽs. Ideoq; coactis vniuersis copiis suis, Hadrianopoli Sophiã profectus est. Nõ tamen Vngariam in- 169.
gredi fuit ausus, sed Achmete bego cum milite Anatolico Sophiæ iusso subsistere, Daudem bassam cum parte copiarum Vscopiam misit: ipse cum Iochia bassa, & cum milite Romanię, Manastirum abiit: atq; inde in Albaniam, duciq; Ioannis regionẽ se contulit.

Expediuit & mari naues quaſdam, vt Albanorum itinera præluderentur. Hæc quũ Albani animaduerterent, ad montes ſeрeceperunt, & in eis ita ſe communierũt: vt magnum inde Turcis detrimentum inferrent. Ad extremum tamen Turci, conſcenſis locis altioribus, in eos irruerunt: & viris interfectis, mulieres ac pueros abduxere captiuos, omnemq; regionem illã flammis vaſtarũt. His rebus geſtis, Manaſtirum Baiaſites rediit, ac diebus aliquot i-
170. bi ſubſtitit. Manaſtiro quum diſcederet, obuium habuit in itinere
171. deruiſium quemdam Turcicum, gepeneci lacinia tectũ. Is & auribus, & collo, & brachiis adpenſos anulos ferreos geſtabat, & illorum ſectam profitebatur, quos Calenderes Turci vocant. Vbi
172. propius ad Sultanum Baiaſitem acceſſiſſet, acinacem gepeneco tectum ſtrinxit, ipſum Baiaſitem inuaſurus. Quũ timidiores quidam e Zauſiis illi de via cederent, liberum iam ſcilicet ad Baiaſitẽ habebat aditũ. Sed Iſchender baſſa, qui præſens aderat, ea vi puſdiganum in hominem contorſit; vt humi prolaberetur. Inde proſtratum adgreſſi quidam, in fruſta diſſecuerunt. Tamdem Baiaſites Hadrianopolim peruenit. Acciderunt hæc anno DCCC-
C. 1493. XCVIII.

Quidam id temporis eunuchus, cui nomen Iacupes Aga, com-
173. mẽdatum fidei ſuæ Bozinenſem prouinciam adminiſtrabat. Hic miſſis hinc inde per Romaniam præconibus, proclamari iuſſit: velle ſe cum ſuis in Vngariam irruere. Si cui ſecum proficiſci luberet, vt illa impreſſione rem faceret; is vti quamprimum ad ſe veniret. Hoc intellecto præconio, Acanziorum aliquot millia ſe cũ Iacupe coniunxerunt: qui tantis auctus copiis, Vngariam inuaſit.
174. Eis occurrit Vngaricus Banus, cum quadraginta millibus hominum, magnaque vi Turcis obſtitit. Tamdem ipſi diſſentientes inter ſe Vngari, terga dederunt: captuſque Direnziles Banus, ac vinculis conſtrictus, ad Sultanum Baiaſitem miſſus fuit. Is rei tam bene geſtæ nuntio multum exhilaratus, ad tempus aliquod Conſtantinopoli quieuit. Euenerunt autem hæc anno
C. 1494. DCCCXCVIIII.

Poſteaquã Baiaſites, a rebus gerendis abſtinendo, ſatis diu ſe recreaſſet:

creasset: collectis iterum copiis, Moream ingressus, ad Inebech- 175.
tim accessit, etiam classe instructa, quam eodem adpellere iussit.
His quum Italica classis occurrisset, cõmisso nauali prœlio, tam- 176.
dem Itali remisso pugnandi ardore, discesserunt. Itaque videntes
Inebechtij, se terra pariter, & mari obsessos; aliquamdiu quidem
se defendere fortiter: sed animaduerso, nihil amplius opis ac præ-
sidij sibi reliquum, primatibus egredi iussis, claues vrbis Sultano
Baiasiti per eos obtulerunt: atque hoc modo vrbem ipsius pote-
statipermisere, anno DCCCCV. C. 1499.

Potitus Inebechti, præsidium vrbi captæ imposuit: & Hadria-
nopolim reuersus, ibidem hibernauit. Vbi iam æstas adpetiisset,
coactis Romaniæ Anatoliæque exercitibus, denuo Moream in-
uasit, magna etiam mari classe ablegata, Methonemque militum
corona circumdedit. Qui erant in vrbe Christiani, adeo se defen-
dere strenue; totius vt mensis spatio, citra intermissionem, inter-
diu noctuque dimicaretur, muris ipsis tormentorum impetu dis-
iectis. Videns autem Baiasites, vrbem a Christianis egregie pro- 177.
pugnari: commotus ira, suis spem vrbis diripiẽdæ fecit, siquidem
illa potirentur. Hac Sultani voce milites audita, quodã die, quum
iam adueseraſceret, vehementissima vrbem oppugnatione ad-
orti ceperunt: omnesque mares, quotquot adoleuerant, occide-
rũt; mulieribus & pueris captis. Hoc modo redacta in potestatem
Methone, preces a Turcis in ea fuere conceptæ, quæ die Veneris
haberi solent. Inde Baiasites Coronen copias duxit, vt illam quo-
que ciuitatẽ obsideret, & occuparet. Sed prima statim nocte, post-
quam Methone discesserat, venerũt in castra Baiasitis Coronen-
ses: oblatisq; clauibus vrbis, deditionem fecerũt, anno DCCCCVI. C 1500.

Dum his vrbibus expugnandis intentus esset Baiasites, Vene- 178.
ti auxiliis Hispanorũ impetratis, magna classe Mitylinen adgressi
sunt, & tormentorum bellicorum vi muros opidi ad quingentas
vlnas vsque prostrauerunt. Mitylinenses ab hostibus obsessi, Con
stantinopolim misere, qui opem poscerent. Itaque collectis subi-
to classiariis copiis, insignis exercitus naualis instructus fuit. Nũ-
quam ante hoc tempus Cõstantinopolitani vel pecunias, vel mi-

lites, vel classiarios conferre coacti fuerant. Sed tam graui tũc vrgente necessitate, non hæc dumtaxat ab eis exacta fuere: verum etiam vsu receptum, vti deinceps quoque, rebus ita poscentibus, eadem ab ipsis præstentur. Ante, quam classis illa Constantinopoli profecta, Mitylinen adpuliſſet: iam Christiani decies & octies opidum adorti, non tamen expugnare potuerant. Itaq; quum intellexissent Veneti, venire Constantinopoli talem ac tantam contra se classem: naues suas ingressi, discessere. Constantinopolitani vero Mitylinen delati, muros ab hoste dirutos refecerunt, atque ita domum reuersi sunt. Ad extremum eo redactæ fuerunt Venetorum res, vti muneribus delenito Sultani Baiasitis animo, pacem cum eo facerent, anno DCCCCVII.

C. 1501.

Baiasites e Morea Constantinopolim profectus, ita totum se dedit otio: pluribus vt annis expeditionem plane nullam susciperet.

C. 1509. Anno DCCCCXV, hora secunda noctis cuiusdam, Martis diem sequutæ, terra Constantinopoli vsque adeo moueri cepit: vt turres aliquot templorum Turcicorum corruerent, ipsorumq; templorum testudines partim rimas agerent, partim humi collaberentur. Ædificiorum vero priuatorũ camini siue infumibula deiecta sunt, & parietes partim fissi, partim prostrati. Pinnæ murorum vrbis ad terram præcipitarunt, ipsaque mœnia cum turribus suis conciderunt. Pluribus denique magnifici operis ædificiis vsque ad fundamenta euersis, magna hominum multitudo sub ipsis exstincta fuit ruderibus. Quo se conferret, norat nemo. Plebs vrbana suis ex ædibus migrans, partim in plateas, partim in areas ædium, partim in hortos se recipiebat: ne scilicet a corruentibus ædificiis opprimerentur. Quippe totam illam noctem primam terra tremere non desiit. Quumque somnum oculis nemo videret suis, omnes & numinis, & Mahumetis opẽ votis adsiduis implorabant. Terræ motus hic denique continuis quadraginta diebus in horas singulas sentiri potuit. Quum autem remisisset, expeditis Baiasites per vniuersam Anatoliam Romaniamque mandatis suis; vti sarçhores, hoc est, mercennarij & opifices Constantinopo-

tinopolim mitterentur, edixit. Cõfluxerunt ad vrbem fabrorum, tam cæmentariorum, quam lignariorum, opificumque ac mercennariorũ ad octuaginta millia: quibus id datum negotij, vt accepta mercede, collapsa vrbis ædificia reficerent ac instaurarent. Præfectus a Baiasite fuit operariis hisce Ionuzes Aga, Genizarorum tribunus: qui & inspector, & exactor operarum, summa cum potestate, suis cum Genizaris, esset. Interim ipse, quietis capiendæ causa, semet Hadrianopolim contulit.

Erat id temporis in prouincia Tekiensi vir quidam primarius, 179. cui nomen Chasanes Chelifes. Is filium habebat, qui Scachoculis adpellatus fuit, & totis sex vel septem annis ita latuit, vt numquam prodierit: qua quidem de causa fuit habitus pro viro sancto. Eidem Baiasites quotannis septem asprorum millia suam in speluncam mittere solebat, quum ignoraret, eum & sectæ alterius, & Kiselem bassam esse. Hic ergo, quo tempore Constantinopoli strenue laborabatur in vrbe reficiunda, suis illis e latebris & cauernis tamdem prodiit: & adiutus opera suorum quorumdam complicum, die quodam solis vrbem Antaliensem ingres- 180. sus est: quod eo facilius tum fieri potuit, quia cõmodum id temporis illic anniuersariæ nundinæ celebrabantur. Itaque captam ciuitatem diripuit, & Cadium eius in quatuor frusta dissecari, ac ipsa frusta distinctis locis suspendi iussit. Inde missis in prouincias proximas quibusdam suæ sectæ, suarumque partium hominibus, proclamari præcepit: aduenisse iam tempus, ipsis oportunum: saltim correptis armis, ad se properarent. Quotquot igitur illam sectam amplectebantur, & antehac eam secreto dumtaxat profiteri cogebantur, ad hunc eo numero confluxerunt: vt perbreui spatio temporis, hominum ad decem millia secum in castris haberet. Præterea complures e Tekiensi prouincia cum ipso se coniunxerunt. Itaque tales ac tantas iam consequutus copias, Antali relicta, Anatoliam petiit: & beglerbegũ Anatoliæ, Caragosam bassam, adortus est. Occurrit homini Caragosa cum exercitu Anatoliæ, statimq; inito prœlio, seditiosi victos se simulare, ac pedem nõnihil referre. Tum vero Turci, desertis ordinibus suis, hostium

impedimenta diripere ceperunt. Perduelles vero, in tẽpore con-
1181. uersis habenis, Caragoſę copias cæciderunt: ipſumque captum ad
metropolim Anatoliæ Cutaigen adduxerunt, & opidum ſibi de-
di poſtularunt. Id quum ab opidanis impetrare non poſſent, in
eorum conſpectu Caragoſam baſſam viuum palo transfixere. Se-
cundum hæc profectus Maniſſa cum Sangiacis quibuſdam Sul-
1182. tanus Corcutes, Sultani Baiaſitis filius, copias in ſeditioſos hoſce
duxit. Verum cæſus & ipſe cum ſuis, vix fuga ſaluti cõſuluit. Hinc
indies auctis viribus, Anatoliam Scachoculis vniuerſam agere,
ferre, multaq; fœda committere. Poſt etiam progreſſus vlterius,
Aidinenſem ditionem inuaſit. Corcutes fuga, ceu dictum eſt, e-
lapſus; ſumma celeritate datis ad patrem litteris, eum de re tota
certiorem fecit. Baiaſites excandeſcens aduerſus Vezires ſuos, ac
præſertim aduerſus Alim baſſam, & Ducis filium, quod nihil de
hoc motu ſibi ſignificaſſent: mox Alim baſſam cum exercitu in
Anatoliam proficiſci, ac ſeditionem hanc compeſcere, perduel-
lionis auctoribus capitis ſupplicio multatis, iuſſit. quod niſi feciſ-
ſet, imperaturum ſe minatus eſt, vt cutis ei toto corpore detrahe-
retur. Quapropter Alis, adhibita maxima diligentia, in Anato-
1183. liam ſe contulit: quum Baiaſites ei non exiguam partem aulici
ſui comitatus, & Genizarorum, adiunxiſſet: filioq; præterea ſuo,
Sultano Achmeti, cuius Amaſiæ ſedes erat, mandaſſet; vti ſuis
cum copiis Ali baſſæ auxilio veniret. Achmetes Amaſia profe-
ctus, ad Alim baſſam acceſſit: qui mox inter ſe congreſſi, dies ali-
quot reficiundo militi dederunt, deque bello gerendo conſulta-
runt. Interea vero cum copiis in Caramaniam irruit Scachocu-
1184. lis, cui Caramaniæ baſſa, quem Cheiderem baſſam vocabant, &
Sangiacus quidam in eadem prouincia, Zindis Kemales begus,
obuiam venerunt: prœlioque Culim adorti, non inferiores mo-
do diſceſſere: verumetiam vtrique, pro more, reſecta fuere ca-
1185. pita. Seditioſi deinde Caramania relicta, verſus planiciem Zibuc-
ciam profecti ſunt: quod quum Ali baſſæ ſignificatum fuiſſet, ma-
gnopere perturbatus animo: Quiſquis, ait, me amat, abſque mo-
ra conſcendat equum. Primusque ceteris exemplo præbito, con-
ſcendit

ſcendit equum:& veredariorum in morem feſtinato itinere,perduelles in campo Zibuccio tamdem adſequutus eſt. Scachoculis autem, Oſmanicorum aduentu cognito, ibidem in planicie caſtra vallo cõmuniuit, camelis etiam in circuitu diſpoſitis: & cum animo ſuo conſtituit, hoc loco Martis aleam experiri. Præterea quibuſdam caſtrorum in locis, hoc modo munitis, turres excitauit:de quibus ſui ſeſe defenderent, & hoſtẽ ab oppugnatione caſtrorum arcerent. Erant igitur hi egregie ad prœlium ineundum parati. Ex aduerſo, licet Alis baſſa ſecum & ipſe multa millia militum adduxiſſet: tamen quia totos dies quatuordecim illo itinere veredariis prope paria fecerat, non viros dumtaxat, ſed equos etiam laboribus exhauſtos habebat. Nihilo minus hoſte conſpecto: Tendamus in eos, inquit. Sed erat in exercitu quidam Caramuſes, ſtipendiariorum præfectus, quos Vlofezios dicunt, vir rei militaris inſigniter peritus. Is Alibaſſæ reſpondens: Exſpecta nonnihil, ait, o baſſa, donec exercitus alij, ſe nobiſcum coniungant. Fieri nequit, vt hoſtis e manibus noſtris elabatur. Ad vnum dumtaxat, alterumue diem, prœlium differ. Etiam Ramaſanis filius, Adanorũ begus, nobis ſubſidio venit. Sine quæſo, noſtras vti copias aliorum acceſſione maiores & firmiores efficiamus. Alis autem baſſa viciſſim: Quis, inquit, eſt Alis baſſa, quisue tamdem alter ille, nobis vt eius ſit exſpectandus aduentus? Nimirum Alis e poteſtate totus exierat. ideoque rabie quadam actus hoſtem inuaſit: quo factum, vt acre prœlium committeretur. Eo prœlio Chaſanes Chelifes, Scachoculis pater, ſagitta vulneratus, & paullo poſt exſtinctus fuit. quo mortuo, tumultus atque ſtrepitus ingens audiri cepit in caſtris ſeditioſorum. Quapropter Alis baſſa, concitato calcaribus equo, medios in hoſtes delatus, & ab eis occiſus eſt. Quod quidem ipſius conſpicati milites, terga dedere. Scachoculis hac potitus victoria, verſus Parthicos fines iter direxit, Tebriſium profecturus. Quum prope iam Parthicis a finibus abeſſent, obuiam eis carauana quædam venit, ſecum e Parthia ſericas & alias merces vehens. Eam carauanam Scachoculis diripuit, & quotquot hanc comitabantur homines, interfici iuſſit:

186. 187.

188. quum ignoraret, esse opes illas Ismailis Scachi, hoc est, regis Parthorum. Vbi Tebrisium veniissent, tribuni militum, ceteriq; praefecti, Scachum, Ismailem adierunt: & ad pedes ipsius prouoluti, honorem ei, pro more gentium illarum, exhibuere. Tum vero Scachus Ismail: Quis auctor vobis fuit, inquit, vt adoptiuo patri meo bassas & begos suos occideretis, eiusque praeterea subditos rebus ac facultatibus suis spoliaretis? Illis respondentibus, id ab se factum, vt ipsimet Ismaili Scacho rem gratam facerent, & homines a recta fide alienos, barbaros, facinorosos, de medio tollerẽt; rursus eos compellans Scachus Parthicus: Et quid tamdem, subiecit, carauana culpæ commisit in vos, qua irritati, & homines occidistis, & opes ipsas diripuistis? Ad quæ illi quum nihil haberent, quod sui purgandi causa in medium adferrent: omnem illam colluuiem hominũ ita distribui Scachus Ismail iussit, vt singuli Parthorum proceres eius mandato viginti ad se reciperent:
189. ceteros vero praefectos, atq; tribunos ipsorum, trucidandos Corizzis suis obiecit. Quod sane quum absque mora fieret, dignam facinoribus admissis mercedem tulere.

190. Dum hæc in Asia gererentur, Taraboſane profectus Sultanus Selimes, nauigio Cofen adpulit; illinc in Romaniã abiturus. Itaq; Cofe discedens, Chilim nauigauit: Chili Beligradum venit. Eius rei fama Constantinopolim ad Sultanum Baiasitem perlata, Cadium vrbis Sarigresem, & Seguanem bassam, legatos ad filium misit: quorum & consiliis vteretur Selimes, & monitis instrueretur. Hi quum ad Selimem peruenissent, auctores ei fuerunt, vti suam in ditionem rediret: ne forte fratribus etiam suis occasionem praeberet, consimilia quædam tentandi. Ad ea respondens Selimes: An non mandatum diuinitus est, inquit, vti suos quisq; parentes tertio vel quarto quoq; anno inuisat? Hac equidẽ causa motus, iter hoc perficiã; & patre visitato, meam in ditionẽ reuertar. Ad summam, ab hoc instituto legati Selimem nullo dimouere modo potuerunt. Ideoq; redeuntes ad Baiasitem, filij mentem ac sententiam patri renuntiarunt. Is denuo legatos alios ad Seli-
191. mem misit, ac dici filio iussit, vti Semendriam se reciperet: quem

ipse

ipſe ſangiacatum illi adtribuiſſet. Negauit id ſe facturum filius, omninoque ſe patrem prius aditurum reſpondit, eiusque manus oſculaturum, atque ita deinde diſceſſurum. Euenerunt hæc anno DCCCCXVII. C. 1511.

Secundum illa perrexit in itinere ſuo Sultanus Selimes, & Hadrianopolim petiit. Inde quum non procul abeſſet, relicta Baiaſites Hadrianopoli, verſus Cõſtantinopolim abiit. Habebat autem ſecum omnes vezires ſuos, & begos ſangiacos, & milites. Quippe mandatis publicatis edixerat, vti ſecum eo proficiſcerentur. Qua de cauſa commotus Selimes, & conſiliarios ſuos adpellans: Nullum, inquit, hoſtem habemus inter Hadrianopolim & Conſtantinopolim. Cur ergo tot proceres, & talem ac tantum exercitum pater ſecum ducit? Haud dubie nihil aliud hæc portendũt, quam quod fratrem meum, Sultanum Achmetem, rerum adminiſtrationi præficere cogitat. Ideoque ſumma vſus celeritate, non procul a Zorlo patrem adſequutus eſt. Ibi tum copiis vtrimque concurrentibus, ad dimicationem ventum fuit. Erat id temporis imbecilla Baiaſites valetudine, quum nec pedibus vti, nec equitare poſſet: eaq; de cauſſa curru vehebatur, cui velum obduxerat: numinis interim, Mahumetisque ſui auxilium implorans. Quum perexiguo temporis interuallo pugnatum eſſet, victus Selimes, omni theſauro ſuo relicto, fugæ ſe dedit: ac tamdem peruenit in vicum quemdam, ſitum ad mare, quod Nigrum vocant. Ei vico nomen eſt Midge. Heic nauim ingreſſus, tranſmiſſo mari, Cofen ſe contulit. Sed eadem hieme rurſus in Romaniã nauigauit. Quidam enim proceres aulici partes Sultani Achmetis fouebant, nimirum ipſe Cadileſcherus, & Niſchanzis baſſa, & Ionuzes baſſa: qui muneribus etiam, in hunc finem paratis, populo perſuaſerãt; Sultanum Achmetem breui adfuturum, & loco patris imperaturum. Hic autem conatus eorum quum Genizaris innotuiſſet, nocte quadam in ædes ipſorum irruentes, quidquid in eis repertum eſſet, diripuerunt. Itidem noctu Chaſanis baſſæ domum adgreſſi, fœde ſpoliarunt: adeoque ſeditionem excitauere maximam. Erant id temporis ad vrbem Sultani Achmetis legati, qui

furtim se subducere, salutique suæ fuga consulere coacti fuerunt. Secundum hæc legatos ad Sultanum Selimem misere Genizari, qui nuntiarent, ad vrbem modo veniret: se nimirum & salutaturos ipsum imperatorem, & adgnituros pro domino. Achmetes etiam eodem tempore propius ad vrbem se cõtulit, suis cum copiis ad Iscodarã, e regione Constantinopolis, castra metatus: missisq; patri multis aureorum nummûm millibus, quo venerat itinere, discessit. Quumque vectigalia, tributa, ceterosque fructus ac prouentus imperij, per Anatoliam sibi vindicasset: violenter illas prouincias administrare cepit. Ac licet Sultanus etiam Corcutes opida quædam Anatoliæ sibi subiecisset, retinere tamen ea nõ potuit, quum præfectorum Sultani Achmetis maiores essent vires. Itaque discedens ex iis locis Corcutes, trans mare Gallipolim abiit: ac duobus dumtaxat secum sumtis, Constantinopolim nauigauit. Eo quum peruenisset, exiguum quoddam templum ingressus est, haud procul a domicilio Genizarorum. Hoc vbi nuntiatum Sultano Baiasiti fuisset, aliam ei domum in vrbe iussit adsignari: quam, remotus a Genizaris, inhabitaret. In hanc igitur vbi commigrasset, bona cum venia patrem adiit: eiusque manum
196. exosculatus, in hospitium suum reductus fuit. Zecmen id temporis, quam minorem vocant, Sultanus Selimes aduenerat. Quumque propius Constantinopolim accederet, atque obuiam ei prodiret Sultanus Corcutes frater: equis insidentes, manus sibi mutuo porrexerunt, ac peramanter inter se colloquuti sunt. Hinc
197. vrbem ingressus Selimes, in prato Genibaxeo tentoria fixit, Corcute suum in hospitium redeunte. Tum vero congregati Genizari, decem ex omni suorum numero delegere; quos ad bassas ablegatos, dicere iusserunt: Adgnoscere se pro domino suo Sultanum Selimem, Baiasitis imperatoris filium. Baiasitem, propter aduersam valetudinem, & imbecillitatem virium, non iam amplius ad bella gerenda prodire posse. Quamobrem significarent Sultano Baiasiti bassæ, vt sponte sua rerum administrationem Selimi filio traderet. Id nisi fieret, in ipsos se bassas animaduersuros: & præterea per vim collocaturos Selimem in thronum regium, ac do-

ac dominum & imperatorem ſuum declaraturos. Hęc quum decem illi Genizarorum legati baſſis expoſuiſſent, baſſæ cum his ipſis decem viris Sultanum Baiaſitem adierunt. Is intellectis eorũ poſtulatis, quam quidem diu ſuperſtes ipſe foret, imperium ſe
55 nemini traditurum reſpondit. Ad ea ſupremus vezir, Muſtaphas 198.
baſſa: Vale igitur, inquit, imperator maxime. Nam mox, vbi abs te digreſſi fuerimus, vitam hi nobis adiment. Tum Sultanus: Siquidem iam nos imperio non abdicauerimus, ait, an futurum putatis, vti nos e medio tollant? Minime vero, ſubijciunt illi, vitam
100 eripient tibi: ſed iniectis vncis ſpiculorũ ſuorum veſti tuę, de throno imperatorio te detrahent. Quæ quum ab eis dicta fuiſſent, exiguo temporis ſpatio Sultanus Baiaſites re cum animo ſuo deliberata, caput erigit, &: Rerum equidem, inquit, ſummam filio meo, Sultano Selimi, traditam committo. Qua Baiaſitis oratione
155 Genizaris renuntiata, mox vnanimes ad Sultanum Selimem ſe contulerunt. Hæc autem geſta fuerunt anno DCCCCXVIII. C.1512.

Poſtridie Sultanus Baiaſites ciſtas, quibus imperatorij theſauri cõtinebantur, Sultano Selimi filio miſit: ac vezires, ceterosq; baſſas, dominum ſuum, Sultanum Selimem, adire iuſſit, eique ſigni-
200 ficare: tantummodo ſibi, patri ſuo, dilationem dierum xx concederet: quibus exactis, Dimotucum abiturus, & reliquum ibidem 199.
vitæ ſpatium tranſiturus eſſet. Interim Selimes in hoſpitio Genibaxeo commoraretur. Hæc quum illi Sultano Selimi expoſuiſſent: Quidquid, ait, patri & baſſis viſum fuerit imperare, ratũ eſto.
255 Res enim adhuc in ipſorum poteſtate ſunt & arbitrio. Poſtridie illius diei patrem Selimes adiit, eique manum oſculatus eſt. Tum vero ſurgens pater. Accede fili, ait, atque hoc loco ſede: quum rerum dominus, me quidẽ abdicato, & imperator factus ſis. Ad ea Selimes: Minime vero, mi pater, inquit. Nam equidem domini,
300 patrisq; mei, famulus ſum: nec amplius quidquam petij, quam vt mihi faciem tuam intueri, ac manũ deoſculari liceret. Id quũ impetrauerim, bona cũ pace tua mihi, famulo tuo, nũc abire fas eſto: ſalua tibi rerũ adminiſtratione proſperrima. Sultanus aũt Baiaſites: Fili, ait, toto pectore atq; animo imperium tibi reſignaui. Sed

vnum hoc cõſulo, ne ſanguinẽ innoxium fundas, nec immerito quemquam occidas. Cui patris cõſilio quũ Selimes ſe pariturum promiſiſſet, in hortũ nouũ ſiue Genibaxen, ad tẽtoria ſua ſe recepit. Poſtridie, ſummo diluculo, pro tribunali ſedit, & aduocari Genizarorũ Agam iuſſit: qui mox vniuerſis cum Genizarorũ copiis corã eo ſe ſtitit. Ibi tum cõpellatis ipſis, Selimes interrogare: num ſe vellent dominũ & imperatorẽ adgnoſcere? Cunctis vnanimiter adclamantibus, id omnino ſe velle facere; mox iterũ Selimes eos adpellãs: Si quis, ait, inter vos aliquid culpæ cõmiſerit, an per vos mihi licebit, vt illũ puniam? Licebit vero, ſucclamant omnes. Ergo deinceps, ſubiecit Selimes, imperiũ meũ auſpicabor. Poſtridie, quum illuxiſſet, eodẽ in loco pro tribunali cõſedit: veziribus & baſſis omnibus huc ad ipſum cõuenientibus. Illo die quemdam Genizarum, qui auream in capite geſtabat vſcufiam, ſiue pileum, cõpræhendi iuſſit, & ad arborem ſuſpẽdi: quodã etiam de Vlofeziorũ numero capite truncato. Genizarus ille propterea ſuſpẽdio ſublatꝰ e medio fuit, quod Sultani Achmetis ſocer eſſet. Hoc modo quum ſibi Sultanus Selimes imperiũ cõſtituiſſet, Corcutes cõſcenſa trireme Maniſſam; ditionẽ ſuam, repetiit. Non multis diebus interiectis, Cõſtantinopoli diſcedens Baiaſites, Dimotucum
200. abire cogitabat. Eum Sultanus Selimes extra portã Hadrianopolitanã, officij cauſa, quũ deduceret: Baiaſites e curru cũ filio colloquens, de multis eũ rebus admonuit. Inde mutuo ſibi pater atq; filius valedixere. Sed Baiaſites hoc itinere delatus in vicũ quemdã,
201. cui nomen Chapſe, vitam cum morte cõmutauit. Reuectus aũt a ſuis Cõſtantinopolim, in tẽplo, quod ipſe cõſtruxerat, cõditꝰ fuit.

Secundũ hæc profectus eſt Sultanus Selimes vniuerſis cũ copiis in Anatoliam, quumq; iam perueniſſet Engurim; frater eius, Sultanus Achmetes, ad fines Arabicos profugit. Quod vbi Seli-
202. mes accepiſſet, itinere mutato, Pruſam rediit: ibiq; Muſtaphã baſſam, cum aliquot fratrũ ſuorũ filiis, ſtrangulari curauit. Inde Maniſſam cõtra fratrem, Sultanũ Corcutẽ, mouit. Sed is Tekienſem in prouinciã abiit. quo cognito, primum e ianitoribus ſuis, quem Azemim Caſanem Agam vocabant, fratrẽ a tergo perſequi iuſſit.

Is ad-

Is adhibita diligentia maxima, tamdem illum in ſpecu quodam depræhendit,& cepit: iamq; captum ad herũ ſuum Selimem adducẽs,obuios habuit nuntios, apud opidum Egrigos: vbi mox de mandato Selimis Corcutes ſtrangulatus,& cadauer eius Pruſam vectum,ibidem monumento fuit illatum.

Quum autem Sultanus Selimes etiam alterum fratrem ſuum, Sultanũ Achmetem, magnopere cuperet in poteſtatẽ redactum: aſtu excogitato,Baſſarum & Genizarorũ nomine litteras ad eum perſcribi iuſſit,quarum litterarũ hæc erat ſumma:Sultanum Selimem crudeliter in omnium ſæuire vitam. Ea de cauſa ſe iam pertæſos eſſe pumilionis iſtius. Prodiret modo Achmetes, ac ſe conſpiciendum præberet:mox ei ſe captum Selimem tradituros. Data vero fuit opera, vt eiuſmodi litterarum exempla L vel LX Sultano Achmeti redderentur.Itaq; numero litterarum deceptus,fidem eis habuit, & cum milite Caramano ſuis e latebris in apertũ prodiit. Quotquot erant cum eo proceres, hanc profectionem diſſuadebant; & futurum aiebant, vt circumueniretur. Sed ipſe, litteris illis exhibitis,ac perlectis: Demus,ait,exempla viginti harum litterarũ eſſe falſa & cõmenticia: num idem de ceteris quoq; pronuntiari oportet? Itaque ſuam ſequutus opinionem,copias in fratrem duxit. Quum in planiciem peruenisſet ad Neapolim Caramaniæ, ab exercitu Sultani Selimis obrutus, parum cum ſuis ſtrenue rẽ geſſit:ac victus, fugæ ſe dedit: in qua fuga captus Achmetes, & ſtrangulatus fuit. Exſtincti cadauer Pruſam deportatum, & ibidem in monumento fuit conditum. Hæc autem acciderunt anno DCCCCXX. C.1513.

Sultanus ergo Selimes iam ſolus imperio tranquillo potitus, ad bellum gerendum aduerſus Iſmailem, Scachum Parthorum, ſe cõparauit: & curribus ad vehenda tormẽta, ceterisq; rebus neceſſariis inſtructus,omnes ſuos exercitus collegit, in quibus erant hominũ ad quadringenta millia. Tantis cum copiis in Parthiam profectus, manum cum Iſmaile Scacho cõſerere decreuit. Iſmail vero Sultani Selimis inſtituto cognito, cũ Parthis ſuis & ipſe hoſti obuiã prodiit: ac tamdem congreſſis in planicie quadã,quæ Zal-

derana dicũtur, vtriuſq; partis exercitibus, a diluculo ad poſtmeridianum vſq; tempus dimicatum inter eos fuit. Iſmailis Scachi ſupremus belli dux, Vſtazeluis filius, Anatolico militi oppoſitus erat: Romaniæ copias ipſemet Scachus Iſmail ſibi debellãdas ſumſerat. Sed Anatoliæ beglerbegus adeo fortiter hoſti reſtitit, vt tãdem Vſtazelues occideretur. Ab altero quoq; aciei latere pugnatum vtrimq; ſtrenue, donec ad extremũ Chaſanes baſſa, Romaniæ beglerbegus, occumberet. Nihilominus Thures Alis begus, Malcozij filius, vna cum fratre ſuo, tam acriter hoc prœlio ſe geſſit: vt hoſtibus diſiectis, ad Iſmailis Scachi vexillum primarium penetraret, ipſique Scacho vulnus infligeret. Verum a Scachi ſatellitibus vterq; mactatus cecidit. Sub exitum diei feſſus iam cum ſuis prœliando Scachus, hoſti ceſſit, & fugam arripuit: ordaq; ſua, cum omnibus rebus, quæ illa continebantur, hoſtis arbitrio relicta, Tebriſium ſe recepit. Itaq; Turcis orda Scachi prædæ fuit, qui etiam in ea ceperũt vnam de Scachi vxoribus: quum ceteræ mulieres, quæ illis in caſtris fuerant, pedites cum reliquo Parthorum exercitu Tebriſium abiiſſent. Scachus aũt, relicto Tebriſio, cum non magna ſuorum manu Sultaniam ſe contulit. Interea Tebriſium progreſſus Selimes, omnes vrbis artifices, omnes eximios opifices collectos, Cõſtantinopolim miſit. Quumq; illa hieme cogitaret in hibernis ad Carabagum ſubſiſtere, nõ hoc eum tumultuantes facere paſſi fuere Genizari. Quapropter Amaſiam reducto exercitu, ibidem hibernauit. Sub initium æſtatis Camachum

205. profectus, eam ciuitatẽ occupauit. Interim Sinanem baſſam eunuchum in Dulgadirenſem prouinciam ablegauit, qui ducẽ eius regionis Aladeulem bello inuaderet. Is Dulgadirem ingreſſus, Aladeulem minime reſiſtentem cepit, & capite truncauit: quamquã alij tradant, ſuſpendio necatũ fuiſſe. Ditionem vero Sultanus Selimes Ali bego conceſſit, qui ex Aladeulis fratre natus erat.

206. Hoc tẽpore Genizari magnas Amaſiæ turbas excitauere, quũ in Piris baſſæ caſtra per ſeditionem irruerẽt. Erat tum Sultani Selimis vezira zemes, Achmetes baſſa, Ducagini filius: quem Selimes interfici iuſſit, collata in eum culpa, quod huiuſce Genizarorum

rorum seditionis & conscius, & auctor exstitisset. Hinc Amasia discedens Selimes, Constantinopolim abiit: vbi generum suum, Ischenderem bassam, vna cum Tazisade Cadileschero, & Bali Geme Seguane bassa, supplicio capitis adfecit: quod ipsos etiam diceret Amasiani Genizarorum tumultus auctores fuisse. Contigerunt hæc anno DCCCCXXI. C. 1514.

Secundum hæc collectis Selimes omnibus copiis suis, Cõstantinopoli transiecit in Anatoliam: quum alteram se cõtra Parthos 207. expeditionem moliturum simularet. De hac Selimis profectione certior factus Cansaues Gauris, Sultanus Alcairi; maximopere cum suis proceribus & Mamelucis perturbatus, coactis militibus suis, armatus Chalepum adiit. Qua re Sultano Selimi nuntiata, misso itinere Parthico, in Sultanũ Alcairẽsem mouit. Eius quum fines adtigisset, ac Sultanum haud impigre sibi occurrentem cõspiceret: graui cum eo prœlio conflixit, in quo Sultanus ipse Cansaues Gauris cæsus fuit, eiusq; copiæ dissipatæ fugerunt. Post hãc pugnam Selimes victor omnes munitiones & arces, in finibus sitas, occupauit: ac præsidiis in singulas impositis, Chalepum perrexit. Ibi quum omnia Chalepo vicina loca sui iuris feciisset, begos sangiacos prouinciæ præfecit. Chalepo Damascum abiit, & vrbem cum omni agro finitimo, summa celeritate suo subiecit imperio. Mameluci, qui & Circassi, Alcairum fuga delati; Tommambaim, qui erat id temporis Vlu Duueidar, Sultanum creârunt. Et Vlu Duueidar apud ipsos primus erat dignitate post Sultanũ. Potitus autem Damasco Selimes, Sinanem bassam cum selecta militũ manu Gazam præmisit. Aliquot inde diebus elapsis, etiam ipse reliquo cum exercitu subsequutus fuit, Alcairum ducturus. Ex altera parte Damascum Tommambais Meliculem V- 209. meram, hoc est, beglerbegum Damasci, Zamberdim Gasalim, cum parte sui exercitus miserat. Is quum a Gaza prope iam abesset, etiam Sinan bassa Remlen aduenit, eoq; loco castra metatus est. Quumque certior factus fuisset, esse Gasalim cum exercitu in vicinia: noctu militibus indicta profectione, tanta cum properatione ad hostem accessit, vt prima cum luce Gasalis copias adfe-

208.

quutus, non modo cum eis confligeret: verumetiam victoria potiretur, magnumq; Mamelucorum siue Circassorum numerum internicione deleret; superstitibus fuga dilapsis, & in solitudines illorum locorum semet recipientibus. Quibus rebus gestis, placuit Sultano Selimi legatum ad Tommambaim mittere. Quippe domesticum quemdam habebat, natione Circassum, quem vulgo Muratem Circassum adpellabant. Is ad Sultanum ire iussus, impetrare non potuit, vt a Tommambai vel in conspectū admitteretur, vel audiretur: adeoque cum iis, quos itineris comites secum adduxerat, iussu Tommambais fuit interfectus. Qua legati sui cæde cōperta, motis Selimes castris, Remlen petiit. Eo quum peruenisset, significatum illi fuit, ciues Remlenses id temporis, quo Sinan bassa Remle nocturno itinere discessserat, vt Zamberdis Gasalis copias adoriretur, sparsisse rumorem de fuga Osmanicorum: & quotquot in castris Sinanis bassæ remanserant, non solum mactasse; verumetiam occisorum cadauera passim in puteos & fossas proiecisse. Quo Remlensium intellecto facinore, Selimes & congregari iussit opidanos, & omnes illius sceleris reos trucidari. Secundum hæc Cudsimubarecum profectus est. Quumque sub vesperam eo venisset, nōctem illam istic manere voluit: ac vespertinis precibus in Axa messita, nocturnis in cubei Sahara peractis, omnia loca sacra visitauit. Postridie circa meridiem reuersus ad exercitum, Gazam contendit: vbi Sinan bassa, potitus insigni victoria, suas cum ipso copias coniunxit. Gaza Bethlehemam profectus, illo quoque loco preces suas concepit: quibus absolutis, in animum induxit, Alcairum petere. Præmisit ergo Sinanem bassam, qui suis cum copiis reliquum exercitum antecederet. Quippe proficiscendum eis per illam solitudinem erat, quam ante id temporis numquam tam numerosus exercitus transierat. Et aliam quoque causam habebat, cur eum prę-mitteret: quod vereretur scilicet, ne si tanta hominum multitudo coniuncta maneret; iter illud per solitudinem se suscepturos negarent, atque hoc modo diffluerent. Sultanini quidem hoc desertum semper antehac pro vrbis Alcairanæ propugnaculo quo-

dam

dam habuerant. Verum Sultanus Selimes iacta, quod dicitur, alea; militem cohortationibus animosis ad capessendum hoc iter impulit. Vbi ventum ad prima castra fuisset, in pago, qui Deire vocatur, vezirem suum, Chuseinem bassam, interfici iussit: quod dixisse perhiberetur, non temere per eiusmodi solitudinem, tanto cum exercitu, proficiscendum. Atque hoc modo solitudinem ingressus est, quæ arida prorsus, aquis destituitur. Quum de die in diem progrederetur vlterius, placuit Deo largiri pluuiam: quo factum, vt vniuersæ illæ copiæ nulla premerentur aquæ pænuria. Vbi Salachigen peruentum fuisset, iam vicerant scilicet, superata solitudine. Quapropter oneratis aqua potabili iumentis, Alcairum perrexerunt. Interea Tommambais Alcairi Sultanus, suis & ipse copiis instructus, ex vrbe militem eduxit: eoque modo castra metatus, vt vrbem a tergo haberet, ibidem substitit. Coëgerat enim maximum exercitum, in quo militabant Æthiopes, cum aliis nationibus. Tormentis etiam bellicis ea communierat itinera, quibus hostis venturus exspectabatur. Sed transfuga quidam ex castris ipsius ad Sultanum Selimem se contulit, eique consilia & insidias hostium detexit. Quibus Selimes cognitis, diuerso itinere copias Alcairum duxit. Hæc gesta fuerunt anno DCCCCXXII. C. 1515.

211.

Die XXVIII mensis Silchizis, ante prandium, ingens & cruentum prœlium commissum fuit; quo in prœlio Sinan bassa, cæsus in dextro cornu, occubuit. Tamdem tamen Mameluci, qui & Circassi, dissipati profligatique, partim versus montes, partim in solitudinem, partim ad ipsam vrbem profugere. Verum vbi mox Selimiani milites vrbem occupassent, reliquię Circassorum & Mamelucorum, vrbe deserta, in regionem, Saitensem se recepere. Selimes propter vrbem, ad Nilum fluuium, castris locum cepit: quo in loco dum ipse quiescit, missis Tommambais speculatoribus, quum alia, tum etiam situm castrorum hostilium explorauit; quod ea nocturna impressione adgredi, suo cum animo constituisset. Rebus omnibus exploratorum opera probe perquisitis; vrbem noctu cum suis ingressus, plurimos ex Selimianis in

212.

vrbe oppressit & trucidauit. Sed quum primum hoc Selimi nuntiatum fuisset, iussis arma corripere militibus, hosti semet opposuit: tormentisq; bellicis in ea loca cõstitutis, in quæ facturus impetum credebatur hostis, ab omni parte paratus erat.

C.1516. Anno DCCCCXXIII, quarto die mensis Mucherenis, missus in vrbem fuit a Sultano Selime Ionuzes bassa, cum Genizarorum manu: qui quidem in ipsis plateis & vicis vrbis aduersus Circassos & Mamelucos acerrime dimicarunt. Hoc prœlio sagitta Ionuzes bassa tam grauiter vulneratus fuit, vt a suis sublatus, e media pugna exportaretur. Id conspicatus Selimes, vsque adeo excanduit: vt milites ex equis descendere iuberet, ac pedites suis suppetias ferre. Quod quum absque mora fieret, & illi milites, qui ceteroquin ex equis dimicare solebant, pedites vrbem ingre-
213. derentur: prope templum maximum, quod Chasanis Zami vocant, cum Circassis & Mamelucis manum conseruere: qua pugna tot ab vtraque parte cæsi sunt, vt passim per plateas plena peremtorum cadaueribus essent omnia. Tamdem Selimiani denuo victoria potiti fuerunt, & Tommambais iterum cum nonnullis suorum in regionem Saitensem profugit. Acciderunt hæc anno DCCCCXXIII.

Post illa cum omni exercitu Selimes vrbem ingressus, in ipso palatio Sultanino diuertit. Fuerant in eo, quem diximus, conflictu capti bis mille quingenti Circassi ac Mameluci: quorum ad duo millia Sultanus Selimes iugulari, quingentos reliquos in custodiis haberi iussit. His gestis rebus, adactus extrema necessitate Tommambais, vt pacem peteret: insignem legationem ad Sultanum Selimem misit. Eam Selimes sane quam humaniter excepit, ac postulatis omnibus adsensus, non modo Tommambai rescripsit: verumetiam suos homines ad ipsum vicissim ablegauit, qui pacis ei auctores essent. Hos ad se iussu Selimis venientes, Tommambais interfici curauit vniuersos. Quamobrem summopere cõmotus Sultanus Selimes, Circassos illos omnes, quos in custodia detineri præceperat, mox ita iussit occidi, neminem vt sui reliquum facerent. Ea re patrata, trans Nilum copias duxit,

Tom-

Tommambaim quæsiturus: quo ille comperto, fugam arripuit. Selimes Romaniæ copiis iniunxit, vt eum a tergo persequeren tur. Sed Arabes, qui & Æthiopes, itineribus fugienti Tommambai præclusis, hominem interceperunt, & captum ad Selimem perduxerunt.

Anno DCCCCXXIII, die XVII mensis Rebiululæ, mandato Sultani Selimis, in vmbilico vrbis Alcairēsis, eo loco, qui Bab subeile dicitur, Sultanus Tommambais suspendio necatus fuit. Atque hoc modo radicitus exstirpatis Circassis ac Mamelucis, vniuersum illud Sultaninum Ægyptiumue regnū suo Selimes imperio subdidit, & in Sangiacatus diuisit: quum vrbem Alcairanam Ionuzi bassæ regendam commisisset. Inde rebus omnibus egregie constitutis & ordinatis, Alcairo discessit, Gazam rediturus. Erat autem quidam ex Sultaninis, Cheir begus, qui Sultanis illis adhuc rerum potientibus, Chalepi copiis præfuerat; sed sponte sua Sultani Selimis potestati se permiserat. Hic a Selime, pręter Ionuzem bassam, ad Alcairum relictus; litteras ad eum, iam inde digressum, misit obsignatas: quib⁹ in litteris, Ionuzem bassam accusans, perscripserat; Æthiopes, & plebem vrbanā, Ionuzi bassæ Sultani tribuere titulum, & omnia precari fausta feliciaque; nonnullis etiā criminibus aliis in eum cōgestis. His territus litteris Selimes, mox alias ad Ionuzem bassam dari iussit: quibus ei mandaretur, vti maxima celeritate semet ad Sultanum Seleimem conferret. Eadem Cheiri bego scribi voluit, & vrbem ipsius fidei, per absentiam bassæ, commendauit. Vbi suum ad herum, Sultanum Selimem, in ipsa solitudine Ionuzes bassa perueniisset: equis insidentes, inter se colloquuti sunt ambo. Verum subito Selimes furore correptus, Ionuzem bassam ex equo deiici iussit: & Solachorum præfecto mandauit, vt eum, resecto capite, iugularet. Quod statim factum quum fuisset, Selimes itinere continuato, tamdem Constantinopolim reuersus, quieti se dedit. C. 1517. 214.

Non exiguo temporis interuallo gerendis a rebus abstinens, anno denique DCCCCXXVI, mense Remasane, Constantinopoli digressus, Hadrianopolim petere constituit. Hoc in itinere quum C. 1520. 215.

Inzuam veniſſet, balineum ingreſſo tumor quidam a tergo cepit oriri, qui reuera carbunculus peſtilens erat. Profectus autem vlterius, & illum ad locum delatus, vbi aliquando cum patre conflixerat: vrgente neceſſitate, fixis ibidem tentoriis, ſubſtitit. Interea vero, dum heic morbo ipſius curando ſe totos medici dabant: Defterdaros, & Pirim Achmetemque baſſas, Hadrianopolim præmiſit: vt omnia ſollemnitati Bairami celebrandæ neceſſaria præpararent, ſolo Ferhate baſſa cum eo manente. Sed quum medici morbo remedium inuenire non poſſent, eo ipſo mortuus eſt loco, in quo cũ patre pugna congreſſus fuerat, die ſeptimo menſis Schebalis, anno DCCCCXXVI. Imperauit annis VIII. menſib⁹ VIII diebus VIII. Nihil compertum fuit de ipſius obitu totis diebus decem. Interea ſecreto Ferhates baſſa primarium ianitorem cum litteris Maniſſam ad Sultanum Soleimanem miſit, qui eum moneret, vti quamprimum illuc properaret. Sed quod his nihil litterarum reliquis a baſſis adiunctum fuiſſet, veritus eſt itineri ſe dare Soleimanes. Inde baſſis ceteris, qui Hadrianopoli degebant, rem omnem Ferhates baſſa patefecit: qui mox eò profecti, quum quo res eſſent loco, cernerent; litteris & ipſi perſcriptis, præfectum Iſpachiorum ad Soleimanem Maniſſam ablegarunt: ſignificantes, vt abſque mora veniret prius, quam de patris obitu Genizari, ceterique Portæ milites, quidquam inaudiſſent: ne fœde direptam vrbem excidio darent. Itaque Soleimanes, re tota penitus cognita, confeſtim ſemet adcinxit itineri: nec vlla vel noctu, vel interdiu quiete interpoſita, peruenit Iſcodaram, e regione Conſtantinopolis ſitam. Hoc loci tribunus Genizarorum ad ipſum venit, quo comite triremem ingreſſus, Conſtantinopolim tranſiecit; in occurſum prodeuntibus Genizaris vniuerſis. E triremi quum exſcendiſſet, Genizarorum Aga, ſuos compellans Genizaros: Hic dominus veſter, hic imperator eſt, ait. Qua illi voce audita, mox ordine ceteros antegreſſi, Sultanum ſuum ad imperatorum Saraium deduxerunt. Hinc largiores annonas, & donatiua petiere: Sultano Soleimane poſtulatis ipſorum adnuente. Poſtridie prima luce funus Selimis in vrbem deductum fuit, eiq; celebratæ in tem-

C. 1520.

plo.

plo siue zuma Sultani Muchemetis exsequiæ. Pedes ante paternum funus incedebat Sultanus Soleimanes, idque comitabatur ad zumam ab ipso Selime conditam, vbi monumento suo fuit illatus. Inde Soleimanes ad palatium reuersus, in thronum imperatorium se collocauit, & regni administrationem auspicatus est, anno DCCCCXXVI, die XVII mensis Schebalis. C. 1520.

Factus iam plene rerum dominus Soleimanes, elapsis aliquot mensibus, omnes suos milites conuenire iussit, & cum eis versus Albam Græcam profectus est, anno DCCCCXXVII. 216. C. 1521.

Quum prope iam abesset ab Alba, Vezirem suum, Achmetem bassam, cum Romaniæ copiis ad Burgurdelen ire iussit. Is illuc vbi venisset, tormentis bellicis mœnia disiecit, militem immisit, & opidum cepit. Multi tamen in eius expugnatione Turci fuere trucidati, ac vicissim Achmetes bassa Sultano Soleimani cæsorum Christianorũ capita, cum quibusdam captiuis & vulneratis, misit.

Secundum illa Pirim bassam præcedere iussit Soleimanes, qui Albæ Græcæ situm ac munitionem, circumfusis copiis, specularetur: statimque Pirim sequutus, vniuersum exercitum mœnibus admouit, castra vallo muniuit, tormenta iussit expediri, muros euersos solo æquauit, ac tamdem Albam expugnauit die XXV mẽsis Remazanis, anno DCCCCXXVII. qua potitus, Constantinopolim rediit.

Anno sequenti proximo DCCCCXXVIII, die XX mensis Rezebis, iterum Soleimanes expeditione suscepta, copias vniuersas in Anatoliam transduxit, Rhodo bellum illaturus. Iam ante vero Mustapham bassam insigni cum classe Rhodum nauigare iusserat. Ipse cum pedestribus copiis Anatoliam ingressus, in opidum quoddam Mentesianæ ditionis, cui nomen Mermere, se contulit: vnde non magno ex interuallo in Rhodum transiicitur. Itaq; militibus hinc in Rhodum transportatis, tamdem & ipse suo cum comitatu transuectus in insulam, graui vrbem obsidione cinxit. Obsessi Christiani muros pannis cocco tinctis, & sericis, & auro intertextis, ornabant; ac plurimis in vrbe ludis & spectaculis, ad oblectandos animos, vtebantur. Quum serio denique oppugna- C. 1522. 217.

rentur, longo temporis ſpatio ſe defendebant acerrime; quod vrbem ab hoſte nullo modo capi poſſe ſibi perſuaſiſſent. Ac Soleimanis ſane res eo tamdem loci redactę fuerant, vt quanam ad expugnandam ciuitatem via deinceps progrederetur, ignoraret. Quia tamen mons quidam haud procul ab vrbe diſtabat, ex eo terram peti, qua vrbis foſſæ complanarentur, edixit. Actis præterea cuniculis, ſuffoſſi fuere muri, tormentorum quoque vi magna ex parte diruti. Quapropter exhauſto laboribus ac moleſtiis Chriſtianorum præſidio, quum vrbem non multo poſt in hoſtium po-
218. teſtatem venturam nemini dubium eſſet: ipſorum princeps, quē Megalon Maſtora vocabant, indutias pactus, vrbem ſe dediturū ſignificauit: modo ipſis abeundi poteſtas fieret, ſaluis facultatibus ſuis; & Chriſtianorum vxores atque liberi nulli ſeruituti mancuparentur. In eas condiciones Sultanus Soleimanes abſque mora conſenſit. Itaque quum obſeſſi munera Sultano quædam, in eius conſpectum admiſſi, obtuliſſent: cum rebus ac facultatibus, cum liberis & vxoribus ſuis naues ingreſſi, Turcis Rhodo ceſſerunt, & in Italiam nauigarunt. Quotquot erant in vrbe captiui Turci, libertati priſtinæ reſtituti fuere. Capta vero fuit Rhodus die tertio menſis Sefferis: anno DCCCCXXIX. Simul etiam cum Rhodo Turci arcem Stancoin, & Bedrum, aliam arcem in Anatolia ſitam, in poteſtatem redegere. Soleimanes inde Conſtantinopolim reuerſus eſt.

Ceterum quo tempore ad obſidendam Rhodum proficiſci co-
219. gitabat, Ferhatem baſſam aduerſus Alimbegum, Scachi Suarenſis filium, qui per antiquo maiorum ſuorum iure Dulgadirenſis regionis dux erat, cum copiis ablegauit. Nam falſo delatus is fuerat apud Sultanum Soleimanem, & accedebat alia cauſa, quod Oſmanidæ neminem veteri natum familia ſuo in imperio tolerare poſſunt. Vbi iam prope Ferhates aberat ab Alis begi ditione, inſidioſo aſtu hominem ad ſe pellexit. Quippe morbum ſimulās, ſignificari bego iuſſit: velle ſe teſtamentum condere, atque ipſius fidei exercitum committere. Qua voluntate Ferhatis intellecta, mox Alis begus, nihil ab Oſmanicis periculi veritus, quibus inde

de vsque a prima ætate fidus ipse fuerat, cum vtroque filio bassam adiit: qui & patrem, & filios, innocentes occidi iussit. Hoc facinore patrato, Ferhates ad Sultanum Soleimanem, Rhodum obsidẽtem, Rhodo necdum capta, reuersus est.

55 Quum autem confecto bello Rhodio, Constantinopoli Soleimanes quietus degeret: Genizari die XXIII mensis Rezebis seditionem mouerunt, & Aigasis bassæ, supremique thesaurarij, 220. Abdusselamis ædes expugnatas diripuerunt. Postridie, qui Mercurij dies erat, noctu Ibrahimis ac Mustaphæ bassarum domos itidem adhibita vi aperuere: sed ea cum moderatione, nullam vt inde prædam auferrent. Composito denique Genizarorum tumultu, Soleimanes in Vngariam proficisci statuit: & collectis L vel LX millibus armatorum, pontibus Sauum, Drauum, Danubiumque flumina iunxit: & Varadinum Petri, cum aliis locis mu 221. nitis occupauit, Budam ipsam cum exercitu petiturus. Ea Soleimanis expeditione cognita, se quoque rex Vngarus ad bellum parauit; & cum milite suo, qui ferro totus armatus erat, obuium se Sultano Soleimani dedit. Die quodam Mercurij, circa tempus Ikindi, vtrimque tanto concurrerunt exercitus impetu: multa vt hominum millia ab vtraque parte cæsa caderent, plurimi vulnerarentur. Diu pugnatum quum fuisset, tamdem tamen victus rex Vngarus, etiam ipse periit. Actis autem in fugam Vngaris, Turci hostem persequuti, multa ipsorum millia inter fugiẽdum contrucidarunt. Soleimanes re bene gesta, Budam suos duxit, |& vrbe sine sanguine potitus est; cuiusuis sexus & ætatis hominibus in seruitutem redactis, anno DCCCCXXXII. Post occupatam Budam, reuersus est Hadrianopolim, & ad tempus aliquod se quieti dedit. C. 1526.

Erat tunc quidam in Anatolia, qui Calender Zelebis adpellabatur, ex familia Chazis Bectasis. Colunt autem Turci Chazim 222. Bectasem, ceu diuum quemdam, atque etiam inuocant. Hic ergo Calender Zelebis seditione mota, cum non magno Deruisiorum numero Sangiacos aliquot fudit, & vniuersam Anatoliã ad arma concitauit. Soleimanes accepto motus huiusce nuntio, Ibrahimem bassam, insigni cum exercitu, misit; vti Calenderem Zele-

bim bello adgressus, in ordinem redigeret. Ibrahimes Calende-
rem cum copiis adsequutus, prœlium iniit: quo dimicatum ab v-
traque parte fortiter, eo tamen euentu, Calender vt ipse sua cum
factione victus occumberet.

Compositis Anatoliæ turbis, ad aliam se Soleimanes expedi- 5
tionem parauit, Vngariam rursus inuasurus: ideoque militem, pu-
blicatis edictis, ad Albam Græcam conuenire iussit: quò quidem
& ipse se contulit, Budam inde perrecturus. Hoc in itinere dum
223. esset, Erdelij Banus ad eum venit, delatisque suis obsequiis, Solei-
manis imperio se summisit: quum & munera secum ferret am- 10
plissima, & manum eius exoscularetur. Quæ quidē res adeo gra-
ta Soleimani accidit, vt eum mox Vngariæ regem crearet. Secun-
224. dum illa Budam profectus est, qua occupata, Viennam cōtendit.
Eò quum peruenisset, Germani, qui se intra mœnia tenebant, vr-
bem communiere: quam Sultanus Soleimanes tormentis belli- 15
cis ad xx dies oppugnauit, actis etiam subter muros cuniculis, do-
nec eorum pars corrueret. Ea re perfecta, subito cum niue frigus
adeo vehemens incidit: vt ei tolerando neque milites, neque iu-
menta sufficerent. Ideoq; destitutus omni spe Vienna potiundi,
obsidionem soluere coactus fuit: & Constantinopolim reuersus 20
ad aliquod tempus a bellis abstinuit. Gesta vero fuerunt hæc an-
C. 1529. no DCCCCXXXV.

Dum Constantinopoli quietus hæret, inuitatis magna sollēni-
tate bassis omnibus, & proceribus, & exterorum principum lega-
tis, omnique genere spectaculorum in Atmindane Constantino- 25
poli exhibito; filios suos, Sultanum Mustapham, Sultanum Mu-
chemetem, & Sultanum Selimem circumcidi curauit, anno
C. 1532. DCCCCXXXIIX.

Eodem anno mensis Remasanis die XXVIII, Constantino-
225. poli discessit, Hispano bellum illaturus. Quumque perueniisset in 30
Alamaniam; duorum mensium spatio copias hinc inde circum-
duxit, ferro & igni cuncta vastans atque diripiens. Nullus a Chri-
stianis oppositus ei fuit exercitus, nusquam eorum conspectæ a-
cies: ab vtroque dumtaxat latere Soleimanis agmina carpebant,

ac

ac multos interceptos vel occidebant, vel abducebant captiuos. Misit autem Sultanus Soleimanes, ductore Casane Vaiuoda, qui Michalis begi filius erat, & Vaiuoda, duodecim millia militum, adiunctis eidem Acanziis; qui regiones illas vlterius incendiis & rapinis depopularentur, atque incolas seruituti mancipatos abigerent. Quod quum illi facerent, opima potiti fuere præda. Verum in reditu forte fortuna in Christianorum incidere copias, cũ quibus licet acerrime dimicarent, ac fortiter hosti resisterẽt: tamdem tamen ad internicionem, maiori saltim ex parte, cum ipso Casane Vaiuoda, cæsi captique fuerunt. Et quando iam hiems adpetebat, mutato Soleimanes itinere, Constantinopolim rediit: vbi quum ad tempus aliquod quiesceret, Sultano Mustaphæ filio Manissam adtribuit, anno DCCCCXXXIIIX. C.1532.

Interea vero, dum aberat peregre Sultanus Soleimanes, in Alamania bellum gerens: supremus Hispani classis præfectus, Andreas Doria, cum Megalo Mastore, qui superioribus annis Rhodo cesserat, corrogatis ceterorum quoque principum Italicorum auxiliis, magnam mari classem eduxit, qua naues quinquaginta maiores, & quinquaginta triremes continebantur. Et erant in his militum ad quinquaginta millia. Quo cum exercitu Moream inopinato adorti, primo Coronam vrbem cum arce, deinde insulam Balu, & Badram opidum, cum aliis quibusdam ca- 226.
stellis ceperunt: & immissis in ipsam regionem pedestribus equestribusque copiis, vniuersam depopulati sunt; ingenti marium, feminarum, puerorumque multitudine secum in captiuitatem abducta.

Superioribus annis quidam natus in insula Mityline, cui nomen Chairadines, insigniter naualis militiæ peritus euaserat: ac piraticam exercens, multoties mari cum Christianis conflixerat. Vbi iam rem feciſſet, naues aliquot instruxit: adiunctoque sibi sodalitio quorumdam egregiorum hominum, & neminis addictorũ imperio, cum iisdem in Barbariam profectus, vrbem Cesairem occupauit, ac sibi retinuit. 227.

Qua quidem re feliciter confecta, per vniuersam Italiam nomen ipsius inclaruit: inditumque fuit ei cognomen ab Italis, vti vulgo Barbarossa diceretur. Idem quotannis Sultano Selimi & Soleimani munera quædam missitabat. Quorum alter, Soleimanes, viri virtute, rerumque gestarum fama cognita: missis legatis, inuitauit hominem, vti ad se veniret. Chairadines idoneo Cesairi præsidio impositio, strenuorumque virorum, & sibi amicissimorum fidei ciuitate credita: triremes aliquot milite compleuit, & Constantinopolim profectus est. Eò quum adpulisset, manum pro more Sultano Soleimani osculatus est. Excepit hominem Sultanus sane quam honorifice, constitutoque salario quadragies centum millium asprorum annuo, Beglerbegum maris supremum creauit, & ad Veziris dignitatem euexit: vnde nomen ei datum, vt Chairadines adpellaretur. Nanctus ergo plena cum potestate maris imperium, centum triremes in mare deduci, & instrui, militeque compleri iussit, & cum iis Moream adiit. Qua re Christianis nuntiata, mox illi regionem & arces, quas occupauerant, desertas reliquere: conscensisque nauibus suis, inde discesserunt. A Christianorum abitu, CCC Genizari, Azapique totidem in ea fuere loca missi: qui & Coronæ, & opidis ceteris præsidio essent. Inde Chairadines bassa cum eadem classe in Barbariam profectus, vrbem celebrem Tunisinam, quæ a Mauris incolitur, occu-

228. 229. C. 1534. patam suo subiecit imperio, anno DCCCCXL.

Eodem hoc tempore captæ a Chairadine bassa Tunisis, quidam e numero Parthicorum procerum, Vlumas begus, a Scacho Techmasi, filio Scachi Ismailis, defecit; licet ipsius Scachi sororem haberet coniugem. Itaque profugus e Parthia, Constantinopolim accessit: & præstito subiectionis sacramento, Soleimani se totum addixit. De huius viri consilio Sultanus Soleimanes expeditionem Parthicam suscipere cogitabat, eam prætexens beli causam, quod Scachus, suis cum proceribus & subditis, minime rectam religionis amplecteretur sententiam, nec debito quatuor Mahumetis prophetas honore prosequeretur. Hac de causa dignissimos censebat, quibus bellum inferretur, qui occiderẽtur, adeo-

230. 231.

adeoque penitus exſtirparentur. Itaque Soleimanes hoc bello decreto, Sangiacatum Vlumæ bego ſupra nominato, non procul a Carahemida, conceſſit. Vlumas veto Cõſtantinopoli quibuſdam conductis copiis, in Sangiacatum ſuæ creditum fidei cum eis profectus eſt. Miſſa quoque fuerunt ad ceteros illius prouinciæ Sangiacos a Sultano Soleimane mandata, quibus præcipiebatur, vt Vlumæ bego, quoties in hoſtem profecturus eſſet, obſequerentur. Vlumas ergo decretum ſibi Sangiacatum ingreſſus, collectis eius regionis proceribus Sangiacis, ipſorum adiutus auxiliis, Curdiſtanio principi, cui nomen Serefes begus, bellum intulit: eoque interemto, ditionem ipſius in poteſtatem redegit. Ea re Sultano Soleimani nuntiata, ſupremum Vezirem ſuum, Ibrahimem baſſam, qui apud Sultanum ſummæ auctoritatis erat & potentiæ, ſupra baſſas ac Vezires omnes euectus, idque nomen ab eo conſequutus, vt Ser Aſker Sultani nominaretur, Conſtantinopoli ablegauit in Anatoliam, & Romaniæ Anatoliæque copiis præfecit: cum quibus ille Chalepum adiit, & inde Carahemidam perrexit. Huc vbi veniſſet, Vlumam begum præmiſit in Parthiam, qui dux itineris eſſet: atque ipſe veſtigiis illius inhærens, a tergo ſequutus eſt, anno DCCCCXLI. C. 1535.

232. 233.

Hoc modo continuata profectione, nemine reſiſtente, Tebriſium illi peruenerunt. Aberat enim Scachus id temporis ab illa prouincia, bellum in Choraſane contra Kezien baſſam gerens, qui ei Choraſanem eripere volebat. Quum propius ad Tebriſium acceſſiſſent, vrbem inuenere deſertam, & habitatoribus vacuam. Ibrahimem vero præmiſſum ad expeditionem hãc, anno DCCCCXLI, ſequutus eſt ipſemet Soleimanes, cum Genizaris, & aliis Portæ copiis, ea celeritate: vt quo tempore Tebriſium Ibrahimes ingreſſus eſt, Soleimanes Carahemidæ portis immineret. Interea Scachus etiam Techmaſes propius ad Tebriſium ſuos adduxerat, vt iſtic Ibrahimem baſſam opprimeret. Ibrahimes hoſtis conatu cognito, abſque mora So-

234. C. 1535.

leimanem certiorem reddidit: qui duplicatis cottidianis itineribus, celerrime Tebrisium aduolauit, & cum Ibrahime se coniũxit. Quumque per exploratores intellexissent, quibus in locis Parthorum exercitus degeret: recta in eos duxere. Tum vero Parthi, qui de Soleimanis aduentu cum Genizaris ac Portæ militibus ceteris acceperãt, seque tali machinarum bellicarum ad-
235. paratui, tantisque copiis nequaquam resistere posse cernerent, Sultaniam profugerunt. Osmanici nimia tormentorum, annonæ, tentoriorum, curruum, & aliarum magni ponderis rerum copia grauati, tormenta cum impedimentis ceteris CCC Genizarorum, ac trium Sangiacorum præsidio munita, Tebrisium remiserunt: atque hoc modo facti expeditiores, Parthicum militem acriter a tergo persequi cepere. Tum vero fugere Parthi, fugiẽtibus instare Osmanici: donec haud procul ab opido Hemedane peruentum fuisset. Ibi cum pluuiis, & annonæ pænuria, tantũ frigus Osmanicos oppressit: vt plurimi tam manus quam pedes a frigore læsos amitterent, ac incredibilis hominum iu-
236. mentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit, vt in ipso conatu transmittendi amnis, qui Docus Gezid vocatur, flumen illud aquis pluuiis adauctum vehementer intumesceret. Ideoque dici non potest, quot istic homines, iumenta, rerum aliarum sarcinæ perierint: adeoque de sua quilibet salute desperabat. Quando igitur exercitus Parthicus nusquam adparebat, nec sciri poterat, quonam se recepisset; aliaque nulla regio Bagadate propinquior erat, quæ minus hiberni frigoris, & plus caloris haberet: in hanc sibi Soleimanes ducendum statuit exercitum. Vbi propius ad vrbem accessisset, apertis incolæ portis, eam Soleimanis potestati permisere. Quapropter ingressus, nõ-
237. nihil istic se recreauit. Omnis etiam Bagadati finitima regio se Soleimanis imperio summisit. Quo factum, vt beglerbegum in vrbe constitueret, ipsamque prouinciam in Sangiacatus partiretur. Præterea Bagadati militare præsidium imposuit, eique de tormentis bellicis, & aliis rebus necessariis, annonæque copia prospexit:

proſpexit: quum prius vrbem muniiſſet, & aquam e flumine deriuatam in foſſas vrbanas immiſiſſet. Hoc tempore ſupremus Dephterdarus ſiue maximus ærarij præfectus, Iſchender Zelebis, apud Sultanum Soleimanem delatus fuit, ob tractatos nequiter theſauros regios: quem extra vrbem hoc nomine ſuſpendi iuſſit, vniuerſis facultatibus eius fiſco adplicatis. Interea vero, dum Soleimanes intra Bagadatis muros, exercitus foris in hibernis hærebat: prodiit denuo Scachus Techmaſes in apertum ſuis cum copiis, & Tebriſium iter inſtituit. Inde quum ipſum haud procul abeſſe relicti ad Tebriſium Sangiaci & Genizari, de quibus ſupra dictum, accepiſſent: quid agendum ſibi hoc caſu foret, ignorabant. Quia tamen animaduerterent, nec ad reſiſtendum hoſti tam potenti ſe ſufficere, nec in tempore ſibi ſuccurri poſſe: ſarcinas omnes, & tormenta bellica, cum rebus ad ea neceſſariis, & cuſtodiæ ſuæ commiſſis, ibidem reliquerunt, ac fuga ſaluti ſuæ conſuluere. Scachus Tebriſium ingreſſus, omnes iſtas ſarcinas & impedimenta militi ſuo diripienda conceſſit: bellica vero tormenta, cum vniuerſo ad ea pertinente adparatu, concremari iuſſit: & quidquid de machinis bellicis colliquefactum flammis abſumi non potuerat, ad ſignandos manguros deſtinauit. Vbi iam durior hiemis tempeſtas præterierat, Bagadate Soleimanes mouit eodem anno DCCCCXLI, ac denuo Tebriſium duxit: vnde quum non magno abeſſet interuallo, rurſum cum ſuis Techmaſes fugæ ſe dedit: atque vti facultatem ſui perſequendi Oſmanicis adimeret, ſuam ipſemet regionem vaſtauit, annonam omnem corrupit & exuſſit, ſubditos ſuos paſſim abegit. Vbi Tebriſium Turci perueniſſent, Soleimanes optimum quemque ſuorum, & præſertim egregiis inſtructos equis, delegit: eiſque mandauit, vt ſumma vſi celeritate, hoſtem alicubi adſequerentur. Quod quum illi facerent, omniaque miſere vaſtata conſpicerent: ad animum eis accidit, fieri poſſe, vt in redacta penitus ad ſolitudinem regione aliquod ipſis incõmodum eueniret. Ideoq; conuerſo itinere Tebriſium C. 1536.

rediere. Quum autẽ Soleimanes hoc modo deluſum ſe videret, vehementi commotus ira, Scachi Techmaſis, & maiorum ipſius regias, amœnaque palatia, cum ipſius Sultani Iacupis ædificio, quod Heſte behiſte dicitur, & omnibus cum paradiſis dirui, vaſtari, cremari iuſſit. Præterea plurimos Tebriſij ciues compulit, vt inde Conſtantinopolim commigrarent. Ad ſummam, inſigni regionem illam vniuerſam excidio adflixit, direptis miſerorum incolarum facultatibus, & abſumtis omnibus iumentis. Poſt hanc vaſtationem, Soleimanes exercitum Carahemidam reduxit. Et diſpoſitus ac relictus erat a tergo dundar, vt Turci vocant: quod vereretur, ne in ipſa profectione Scachus impreſſione ſubita ſuos adgrederetur. Quod quidem ita prorſus accidit. Nam Scachus, intellecto diſceſſu Soleimanis, ſelecta Corizzorum quinque millia ſecum ſumſit, ac veredariorum in morem Oſmanicos a tergo ſequutus eſt: in hoc vnum intentus, vt eos aliquo detrimento adficeret. Tamdem in agmẽ illud extremum incidit, quod dundar adpellatur, vti diximus. Eius ductor erat Vlumas begus, cui præter quinque Sangiacos, XVII millia ſtrenuorum militum Soleimanes adtribuerat. Ad hos quum Scachus aduolaſſet propius, mox in eos irruit: & manu conſerta, ſuperior ipſe, Turcis cæſis, euaſit. Interemta fuere Turcorum ad XII millia, deſideratique tres Sangiaci. Quartus in hoſtium poteſtatem venit, quintus cum Vluma bego fugæ beneficio diſcrimini ſemet eripuit. Scachus hoc tam feliciter pugnato prœlio contentus, nihil periclitandum putauit vlterius, quod hoſti ex aliqua parte par pari relatum arbitraretur: ideoq; retro cum victricibus copiis ad ſuos abiit. Ipſe quoque Soleimanes iam Carahemida diſceſſerat, Chalepum petens: vnde digreſſus, die XIIII menſis Rezebis Conſtantinopolim adpulit, anno DCCCCXLII.

238 239. C. 1536.

Dum illic ad tempus aliquod a bellis abſtinens quieſcit, ſuſpectus ei cepit eſſe Ibrahimes baſſa, cuius & ex parte fuit detecta perfidia. Quippe ferebatur cum Italis quoque ſecreto pepigiſſe:

giſſe fœdus, vt imperium Turcorum in ſe transferret. Quapropter eum Soleimanes die quodam Mercurij, qui XXII menſis Remaſani erat, ad cenam inuitauit: qua finita, quum de certis negotiis inter ſe collocuti, iam cubitum pergerent: Ibrahimes quoque ſuum ad conclaue ſeceſſit, & in lecto ſe compoſuit. Quippe quoties ad Soleimanem noctu arceſſebatur, in ipſius imperatoris ſaraio cubabat. Quum obdormiiſſet, interfici hominem Sultanus iuſſit; omneſque facultates ipſius & opes, fiſco addictas, theſauris ſuis inferri. Factum hoc fuit anno DCCCC C. 1536.

XLII.

Diximus antea, Chairadinem baſſam magna cum claſſe profectum in Barbariã, Mauris famoſam vrbem Tuniſim eripuiſſe, ac ibidem ſibi conſtituiſſe domicilium. Is hoc tempore naues atque triremes in terram ſubduxerat, rerum ſcilicet ſuarum plane ſecurus, ſuoque dumtaxat, indulgebat genio. Princeps interrim Maurus, cui prius ea paruerat ditio, profectus in Hiſpaniã, opem Hiſpani principis implorauit. Hiſpanus ad conſilium reuocato negotio, verebatur propterea, quod Tuniſim Barbaroſſa cepiſſet, vt Hiſpanis idem aliquando damnum inferret. Facile putabat ignem exſtingui poſſe, ſi prius ſupprimeretur, quam latius erumperet. Eaque de cauſa datis ad Italicos principes litteris, vti ſubſidio ſibi venirent, petiit. Magnis ergo collectis copiis, & inſigni claſſe parata, eidem Andream Doriam ſuprema cum poteſtate prefecit, atque ita Tuniſinam expeditionem inſtituit. Chairadines re comperta, Raiſos ſuos conuocauit, eiſque deliberandum propoſuit, quid hoc Chriſtianorum motu faciundum cenſerent. Illi reſpondere, claſſem mari prius inſtruẽdam, quam Chriſtiani ſe coniungerent: omninoque præpediundos, ne conuenire poſſent. Ad ea viciſſim Chairadines baſſa: Si tulipantum, inquit, meum dumtaxat excelſo quodam in loco ſuper haſtam defixero, a Chriſtianis vt conſpici poſſit; formidine correpti, ad aliquot milliariorum millia retrofugient: tantum abeſt, vt bellum nobis illaturi ſint. Hac ergo ſecuritate ſuique

240.

confidẽtia cæcatus,omnem ex animo ſollicitudinem & curam depoſuit. Verum non multo poſt Tuniſim præpotens Chriſtianorum claſſis adpulit. Ea quum iſtuc acceſſiſſet,occurrit hoſti Chairadines extra vrbem ſuis cum copiis, tametſi vix nouem decemue militum idoneorum millia ſecum educeret. Ad Chriſtianorum aciem progreſſus,animoſe cum eis conflixit. Et quãquam ingens hominum multitudo in Chriſtianorum eſſet exercitu, fama tamen perhibetur, multa Chriſtianorum millia tum cæſa fuiſſe,quum ex aduerſa Chairadinis parte duo dumtaxat hominum millia deſiderarentur. Quum autẽ Chairadines hoſte ſe videret inferiorem,conuerſa ſuorum acie,ad vrbem ſe recepit. Eò quum ventum fuiſſet,occluſam reperit, & in mœnib⁹ elata Chriſtianorũ vexilla cõſpexit. Quippe captiuorũ Chriſtianorum aliquot in vrbe millia reliquerat, qui quidem interea,dũ extra muros ipſe cum exercitu Chriſtianorum præliaretur;perfractis carceribus,& arreptis armis,portas vrbis clauſerant,& in mœnibus vexilla Chriſtianorum erexerant. Id vero quum accidiſſet,maior pars militum Chairadinis cæſa, cunctaque nauigia,cum machinis & adparatu bellico, fuerunt amiſſa. Chairadines cum reliquiis ſuorum propter vrbem aufugit, & in ſolitudines ſe cum eis abdidit: quorum magna pars fame, ſiti, & æſtu periit. Ipſe varias expertus ærumnas, tamdem ad vrbem ſuam Ceſairem euaſit: vnde cum decem & octo triremibus Conſtantinopolim profectus eſt, quacumque tenderet,damnum Chriſtianis inferens. Acciderunt hæc anno DCCCCXLIII.

C. 1537.

241. Solebat hoc tempore Conſtantinopoli Soleimanes plerũq; degere. Verum iſta quum euenirent,forte migrauerat Hadrianopolim,vt iſtic hibernaret. Sub æſtatis initium reuerſus Con-

242. ſtantinopolim,ad bellum ſe parauit, & Chairadinem Lutſimq; baſſas magna cum claſſe dimiſit,qui mari rem gererent:ipſe Cõſtãtinopoli digreſſus, Albaniam petiit. Auelonam quũ peruenisſet,etiam Chairadines & Lutſis eodem cum claſſe triremiũ, ceteriſq; cum nauigiis,adpulerunt. Soleimanes in loca montuoſa profectus,

profectus,ibidem cum Portæ militibus & comitatu caſtris locũ cepit: reliquum exercitum in Albanos perduelles immiſit, qui res eorum agerent,ferrent,ac liberos & vxores ſeruituti mancirent: licet hic conatus eorum in irritum caderet. Præterea Romaniæ beglerbegum, cum Romaniæ copiis, in Apuliam transmare miſit: qui ea in regione quædã opidula cum pagis diripuit. Quum denique Turcica claſſis Corcyrã præterlegeret, ex Corcyrenſi præſidio Chriſtiani nauim annonariam,quæ claſſem ſequebatur,bellicis petitam machinis demerſere. Soleimanes animaduerſa Venetorum perfidia, quam ex aliis etiam indiciis abunde perſpexerat;non parum excandeſcens,Chairadini Lutſique baſſis præcepit,vti cum claſſe Corcyram inſulam peterẽt, opidula cum vicis deprædarentur, hominesque captiuos ſecum abducerent. Id illi quum feciſſent,nauigia mãcipiis Chriſtianis, cuiuſuis ætatis & ſexus,onerarunt: atque ita Conſtantinopolim rediere. Quo delati, Chriſtiana mancipia ſupra opidum Galatam,eo loco,qui Beſictas vulgo dicitur,ad terrã expoſuere: miſſiſque Conſtantinopolim præconibus,proclamari iuſſerunt; vt ſi quis mancipia Chriſtiana,feminas,mares,iuuenes, ſenes mercari vellet;ad indicatum modo locũ veniret,ibidem huiuſmodi mancipia perexiguo comparaturus pretio. Quod quidem ita factum fuit,tam vili pretio miſeris illis diſtractis: vti pleriq; duob⁹ tribuſue Sultaninis vænirent,hac ipſa pecunia regiis theſauris illata. Poſteaquam domum itura claſſis diſceſſerat,etiã Sultanus Soleimanes motis caſtris iter ingreſſus, die nono menſis illius, qui Zemaſiel Achir Turcis dicitur,Conſtantinopolim reuerſus eſt,anno DCCCCXLIIII. C. 1538.

Quum iſtic aliquamdiu hæſiſſet,armis in Moldauum expeditis,XI die menſis Seferis Conſtantinopoli egreſſus,Moldauiã verſus contendit. Vbi ad opidulum,quod Ishacluam vocãt,peruenisſet: tranſmiſſo Danubio,Moldauiam ingreſſus eſt. Ibi tum fuga ſibi conſulere VaiuodaMoldauus,nec vſquam in apertum prodire:incolæ vero regionis Sultano ſe dedere,qui limites imperij ſui ad amnem vſque Berutem prolatauit. 244.

244. Erat in aduersa ripa quoddam opidulum, quod Sangiac domicilio satis esset idoneum. Quapropter eo loco Sangiacum constituit. Sequebatur id temporis Portam Sultani Soleimanis quidam natus ex familia Vaiuodarum Moldauiæ, cui & annonæ præbebantur. Hunc Soleimanes Moldauiæ Vaiuodam præfecit. Quod prior ille Vaiuoda quum resciuisset, Portam præpotentem ipsemet adiit, & a Soleimane postulata impetrataque gratia, restitutus in integrum fuit. Soleimanes e Moldauia reuertens, Hadrianopolim se contulit: vbi exacta hieme, sub veris initium Constantinopolim abiit, & quieti se dedit, anno DCCCC XLV.

C. 1539.

Secundum illa denuo cum classe Chairadinem mari ablegauit. Is autem egregie instructus, vt hostem suum, Andream Doriam, quæreret: absque vllo impedimento penetrauit in Italiam, ibique nõnulla cum vicis opidula depopulatus, etiam munera maioribus a ciuitatibus accepit. Quum diu hinc inde oberrasset, inopinato Andream Doriam reperit, & strenue cum eo confligens, naues hostiles aliquot submersit, & triremes aliquot cepit. Doria tamdem hosti se imparem animaduertens,
245. cum reliquiis suę classis aufugit. Et quia tunc hiems imminebat, versis Chairadines velis Constantinopolim rediit, anno DCCCC XLV.

C. 1539.

Die Iouis, qui XV mensis Seferis erat, sub vesperam, incendium Constantinopoli, non procul ab illorum carcere, qui criminum rei custodiuntur, in eorum tabernis exortum fuit; qui picem, resinam, axungiam, aliasque res tales vendunt. Hic ignis ex indicatis tabernis in ipsam turrim, siue carcerem prædictum, euasit: qui clausus quum esset, homines in eo DCC flammis exusti perierunt. Ex eo loco dilatatum in vrbem incendium, a dex-
246. tris & sinistris vagari cepit. Ad publicanorum carcerem quum peruenisset, aperto carceris ostio, dimissi fuere publicani. Quo facto, turris ipsa, siue carcer, itidem conflagrauit. Latius inde
247. serpsit, vsque ad portam vrbis, quam Lignariam vocant, vbi tabernæ

bernæ ſunt fabrorum ferrariorum. Iis in locis omnia flammis abſumta fuerunt. Inde ſe conuertit hic ignis ad ædes Balis Agæ, qui tribunus olim Genizarorum fuerat, totaque iſtæc deflagrauit regio. Poſtea perrexit ad Carauanæ ſaraium, vnde tabernas eorum inuaſit, qui torno cælant, quarum ordine ſeries magna conſpicitur. Hinc ad eam erupit aream, quæ Tachtal Cala dicitur: vnde rurſus ad fabros ærarios, ab his ad vitriarios penetrauit: etiam illa regione incendio prorſus exhauſta, quæ pictum balineum ambit. Longius inde progreſſum, ad Iudæorum peruenit ædes; ibidem maximo cum detrimento graſſatum propterea, quod admodum illæ ſibi contiguæ ſint. Hinc ſparſæ fuerunt flammæ vſque ad portam fori piſcarij, & quidquid ædificiorum erat inter hanc, & Iudæorum portam, prorſus ab igne deletum fuit. Ad ſummam, propemodum vniuerſæ Iudæorum domus fuere concrematæ. Nam æſtiuo tempore contigit hoc incendium, quum ingens eſſet ſiccitas. Arbores etiam virides inſtar ſulpuris arſere. Nullus incendij reſtinguendi modus inueniri poterat. Nihil arborum reſectarum deiectio, nihil aqua iuuabat. Vnde factum, vt tota nocte duraret. Erant diſtributi per omnes vrbis regiones Genizari, qui flammas exſtinguerent: ſed incaſſum laborabant. Etenim poſtridie illius diei, a primo diluculo, vſque ad veſperam, ita deſæuierunt: vt etiam maximi pretij merces aut abſumerentur, aut direptionibus eſſent expoſitæ. Quippe quibus in locis vrbis hoc graſſatum fuit incendium, in iis maiori ex parte mercatorum, & aliorum tabernæ conſiſtunt: ideoque potior pars vrbis in cineres abiit, quum idem accideret omnibus ædificiis, quæ extra muros vrbis a foro piſcario ſita ſunt in littore maris. Eodem tempore peſtis etiam in vrbe graſſabatur. Vtrumque Dei contigit nutu, anno DCCCCXLVI. C. 1540.

Secundum hæc rurſum magna cum claſſe miſſus fuit Chairadines, vt arcem Nouam, quam Chriſtiani occupauerant, recuperaret: imperatumque Sangiacis omnibus eius prouinciæ, vt vniuerſis ſuis cum copiis, & adparatu bellico, ad eam ſe con- 248. 249.

ferrent obsidionem. Vbi classis adpulisset, e nauibus in terram expositæ fuere machinæ tormentariæ, propiusque militari more deductæ ad castelli muros, & tam diu displosæ, donec mœniorum pars disiecta corrueret, ac per ipsas ruinas miles ad expugnandam arcem immitteretur. Erant in præsidio castelli milites Christiani virtutis eximiæ, qui tam fortiter hosti resistebant; vt ab vtraque parte plurimi caderent. Ad extremum tamen animorum ardore remisso, succubuerunt; & occisis propemodum vniuersis, captisque superstitibus, euasit nemo. Noua recepta, quidquid erat inter captiuos ætatis vegetæ, damnatum fuit ad triremes. Itidem reperta in arce mancipia Turcica, vindicata sunt in libertatem. His rebus gestis, & arcis mœnibus, quà diruta fuerant, refectis; Chairadines illinc cum classe digressus, aliquot nauigia mercibus onusta Christianis ademit, & opidulis quibusdam maritimis flammis ac ferro coactis, vt incolumitatem suam pecunia redimerent, Constantinopolim rediit, anno

C. 1540. DCCCCXLVI.

Sultanus autem Soleimanes die secundo mensis Schabanis Constantinopoli profectus, Hadrianopolim accessit, & ibidem hibernum tempus exegit: quo durante, exortum incendium in saraio nouo, quo cõclusæ Sultani vxores, liberi, puellæ virgines habitare solent, totum illud ædificium cum magni pretij rebus exussit. Rursus tamen haud magno temporis spatio splendidius est instauratum, quam fuerat prius. Inde Soleimanes Constantinopolim die VII mensis Silchizis reuersus, ibidem ad aliquod

C. 1541. tempus hæsit, anno DCCCCXLVII.

Exposuimus supra, Soleimanem complura per Vngariam opida, cum ipsa regni metropoli Buda cepisse: motumque singulari quadam gratia, Banum Erdelij creasse regem Vngariæ:

250. Quum ad aliquot annos ille regno plena cum potestate præfuisset, filium moriens reliquit heredem, qui per ætatem administrandæ reipublicæ non erat idoneus: eaque de causa mater pueri gubernationem ad se transtulit. Hoc permoleste ferens,

quidam

quidam ex proceribus Vngaris, Petrus Perenius; ſuis ad eam miſſis hominibus, hęc ſignificari iuſſit: Eſſe ipſam feminei ſexus, & inſtitutis maiorum minime permitti, vt in Vngaria mulier regia cum poteſtate ſit. Quamobrem metropolim regni Budam Perenio dederet. Niſi faceret, vēturum cum exercitu, & vrbem vi occupaturum. Mulier legatis reſpondit, vrbem Budam non ſuam eſſe, ſed Sultani Oſmanidæ: a quo ſi Perenius eam repeteret, ac impetraret, omnino ſe deditionem facturam. Vbi Perenius hoc ab ea reſponſum tuliſſet, cum Banis & proceribus ceteris in colloquium veniens, ſummo dedecori vniuerſis dominatum illum muliebrē eſſe dixit. Proceres hominis oratione permoti, libenter in eam ſententiam pedibus ibant, vt remouendā ab adminiſtratione feminam ſtatuerent: nec ipſis aduerſantibus epiſcopis, qui dicerent hoc modo rem Vngaram in poſterū melius habituram. Itaq; proceres mutuo inter ſe fœdere deuincti, magnas coëgere copias, & inſigni cum adparatu bellicorum tormentorum ad Budam acceſſerunt. Ea re conſpecta, repente mulier exiguam militum manum colligit, & hoc vrbem præſidio munit: quum Soleimanem quoque de rebus omnibus certiorē feciſſet. Is ad huiuſce motus famam, confeſtim Muchemetem baſſam cum parte Genizarorum, & copiis Romaniæ præmiſit: ipſe die xxv mēſis Seferis Conſtantinopoli digreſſus, Budam verſus cum Portæ comitatu, & reliquis Genizaris, Muchemetem baſſam continuo ſequutus eſt. Vrgebat interim Perenius vrbis obſidionē, ſed ea potiri non potuit. Vbi Muchemetes exercitum propius ad vrbem duxiſſet, magnopere Soleimanis aduentum deſiderabat. Quippe tam numeroſæ Chriſtianorū erāt copiæ, magnam vt Muchemeti formidinem incuterēt. Quinetiam ſpreto ipſius aduentu, ne latum quidem vnguem e caſtris ſuis ceſſere: ſed mœnia tormentis concutere, atque ipſam vrbem oppugnare perrexerunt. Ea vero quum in Vngarorum poteſtatem iamiam ventura eſſet, in tempore Soleimanes ſuo cum comitatu, & Genizaris, & exerçitu Anatoliæ profe-

ctionem ita maturauit; vt itinere bidui dumtaxat a Muchemetis & hostium castris abesset. Id vbi Perenius resciuit, commodam nactus occasionem, furtim e castris se proripuit, & aufugit. Non enim futurum putarat, vt ipse Sultanus ad soluendam vrbis obsidionem veniret. Milites Vngari, cognita Perenij clandestina discessione, suos & ipsi deseruerunt ordines, seque mox ad ineundam fugam pararunt. Id conspicata mulier ea, quam diximus, ex vrbis sublimiore loco, misso nuntio Muchemetem bassam increpuit, cur hoste fugiente quiesceret. Muchemetes, qui Romaniæ tum beglerbegus erat, his auditis, mox in Christianos suum promouit exercitum. Quod illi fieri videntes, hostisque conatui leuiter admodum repugnantes, in fugam sese coniecere. Quidam naues ingressi, euasserunt: alij semet in Danubium præcipitantes, aquis obruti periere: cæteris aut cæsis, aut captis. Ipso conflictus momento Soleimanes etiam cũ suis aduenit. Direptis Christianorum castris, machinas bellicas, & pertinentem ad eas adparatum, in vrbem conuehi iussit. Hinc Budæ beglerbegum siue bassam constituit, & milites ibidem Turcicos in præsidio collocauit: adsignata mulieri, eiusque filio, Erdelij regione; quam pueri pater antiquo iure maiorum posse derat: atque illuc matrem, cum filio, mox ablegauit. Inde, qua venerat via, regressus Soleimanes, die mensis Schabanis octauo

C. 1542. Constantinopolim rediit, anno DCCCCXLVIII.

Illic dum hæret, filiis duobus, Sultano Muchemeti, & Sultano Selimi ditiones adtribuit: illi Manissam, huic Caramaniam.

C. 1543. Factum hoc anno DCCCCXLIX.

Soleimanes satis sibi diu Constantinopoli substitisse visus, ad aliam se parauit expeditionem, denuo inuasurus Vngariam. Itaque Constantinopoli discedens, Hadrianopolim in hiberna se contulit. Inde magno cum adparatu, & vniuersis copiis, profectus est die mensis Mucherenis octauo. In Vngariam quum

251. peruenisset, arces Petri Perenij primum adortus, Valpoum machinis & militibus admotis, expugnauit & cepit. Inde Pestum ad-

adgreſſus,itidem occupauit. Peſto diſcedens, vlterius perrexit, & Strigonium obſedit:vbi licet præſidiarij milites egregie ſe defenderent, tamdem tamen Soleimanes eo potitus eſt. Hinc exercitum ad Albam regalem adduxit, qua in vrbe reges Vngarorum ſepeliri conſueuerant. Huic quum militem Soleimanes admouiſſet,præſidiariis vrbem ſtrenue propugnantibus,ingens vtrimque cædes edita fuit : ſed nihilominus ad extremum Soleimanis in poteſtatem venit. Is vero poſtea, quam occupatis ciuitatibus , arcibus, opidis, præſidia Genizarorum, & aliorum militum, impoſuiſſet: itinere conuerſo, rediit Conſtantinopolim,& die XVII menſis Schabanis vrbem ingreſſus eſt, anno DCCCCL. C. 1544.

Poſtridie,quam adueniſſet, adlatum fuit Conſtantinopolim cadauer filij , Sultani Muchemetis : quod peractis exſequiis, haud procul ab antiquo domicilio Genizarorum, monumento fuit illatum. Mortem filij Soleimanes pater acerbe luxit. Ideoque magnam ciborum copiam coqui curauit, & epulum funebre quibuſuis, tam pauperibus, quam opulentis, animæ filij cauſa, præbuit. Multa quoque mancipia ſexus vtriuſque, ſuo redemta pretio, libertate donauit. Præterea monumentum filio magnificum exſtruxit. Acciderunt hæc anno DCCCCL. C.1544.

Soleimanes ſecundum illa Conſtantinopoli tempus ad aliquod manſit,nec rei quidquam memorabilis eſt molitus. Interea mortuus eſt die quinto menſis Zemaſiellulæ vir rerum ſtrenue geſtarum gloria clariſſimus, Chairadines baſſa: ſepultus in loco, qui Beſictas adpellatur. Contigit hoc anno DCCCCLIII. C. 1547

Hinc arma Soleimanes iterum expediit,in Parthiam ducturus exercitum: quod quidem bellum hanc cauſam habuit. Erat Scacho Techmaſi frater, cui nomen Ercaſes Imirſa, Siruanæ ſupremo cum imperio princeps. Hic certas ob cauſas ab amicitia fratris, Scachi Techmaſis, diſcedens ; vt ægre faceret 252.

fratri,ad Sultanum Soleimanem profugit,eiuſque ſe fidei permiſit. Hoc autem iter ſic inſtituit, vt per regionem Circaſſorum longis ambagibus Cofen peteret,vnde Conſtantinopolim adpulit. Perquàm gratus Sultano Soleimani principis huius aduentus accidit. Ideoque magno cum honore exceptum, muneribus donauit ampliſſimis. Quinetiam ipſius cauſa numeroſis, vel omnibus potius copiis ſuis coactis,inſigni cum adparatu die
C. 1549. XIX menſis Seferis,anno DCCCCLV, Conſtantinopoli digreſſus, in Anatoliam tranſmiſit,rectaque Parthiam verſus duxit. Poſtea,quam ingreſſus fuiſſet hoſticum, tam arcem, quam ciuitatẽ
253. Wanum Waſtani obſedit. Parum hoſti ciuitas reſiſtere potuit, in quam ab omni parte pateret aditus: ſed arce non niſi magno labore Soleimanes potitus eſt, quod idoneo Parthicorum mi-
254. litum præſidio defenderetur. Vbi Wanum arcem Soleimanes expugnaſſet, ſparſus per omnem regionem miles Sultanicus, eam rapinis & ferro vaſtauit. Nuſquam Scachus Techmaſes reperiri,nuſquam conſpici potuit, nuſquam hoſti ſe oppoſuit. Ercaſes vero laborem nullum recuſans, dum hinc inde cum ſuis excurreret: quoſcumque theſauros adipiſci potuit, Soleimani miſit. Tamdem tamen Oſmanicos proceres, ac duces militares,magnopere belli tam diuturni, parumque fructuoſi, tædere cepit. Ideoque dolum excogitantes, vt vindictam de auctore belli Ercaſe ſumerent; variis eum mendaciis apud Soleimanem delatum onerarunt. Summa rei hæc erat, quod leporem dimittendum,canem vero capiendum ſuadebant. Quum Ercaſes Imirſa conſpirationem ipſorum animaduerteret, atque etiam perſpiceret, eos vitæ ſuæ inſidiari: vehementer animo perturbatus,in arcem cuiuſdam Curdiſtanij principis, præ formidine, ſe recepit: tametſi ne quidem illic vitare calamitatem imminentem potuit. Quippe Curdiſtanius ille princeps Imirſam captum fratri Scacho Techmaſi miſit, qui deinceps eum, cuſtodiæ mancipatum, in carcere detinuit. Expeditio Soleimanis annum durauit integrum, cum nouem menſibus.

Atque

Atque his rebus gestis, Constantinopolim Soleimanes primo die mœnsis Silchizis, anno Mahumetano DCCCCLVI reuer- C. 1550.
sus est..

Hactenus expositi a Turcis annales desinunt in annum Christianum M. D. L.

SVPPLEMENTVM ANNALIVM,

Quo res Turcicæ continuantur ad annum Mahumetanum DCCCCXCVI. *qui Christianus est* CIↃ.IↃ.LXXXVIII. *ex Ioan. Leonclauij aduersariis.*

C.1550. ANNO Mahumetano DCCCCLVI, ineunte vere, Dragutes Raisus, pirata celebris, opidum Barbariæ (sic Aphricam maritimam hodie vocamus, adpellatione Romanis etiam historiis non ignota) quod Mahadian Mauri dicũt, Aphricam nostri, veteres Aphrodisium, sollerter occupauit, ac præsidio muniuit. Quo cognito, Karuli Augusti classis imperator, Andreas Doria, mature cauendum ratus, ne quid ex eo loco barbarus detrimenti reipublicæ, ac præsertim Neapolitanis & Hispanicis litoribus daret: cum classe militeque profectus in Aphricam, Monasterium opidum, Aphrodisio proximum, expugnat; cæsis ex hostium præsidio CCC, abductis CIↃ CC mancipiis. Inde coniunctis cum Ferdinando Gonzaga prorege Siciliæ copiis, Aphrodisium obsidet: quod mense tertio tamdem in potestatem venit. Cæsi ex barbaris plurimi, capta capitum ad VIICIↃ. Vehementer hoc Sultani Soleimanis animum pupugit, cui se non ita pridem, operamque suam, Dragutes addixerat. Cæsaris vero Karuli iussu funditus Aphtrodisium fuit euersum.

Anno sequẽti proximo Sultanus Soleimanes classem instruxit, eiq; Sinanẽ bassam præfecit, adiũctis huic Dragute, Salaque, Raisis:

Raisis: qui quum arcem Melitensem frustra tentassent, transiectis in Aphricam copiis, Tripolim, arcem & opidum ditionis equitum Melitensium, eorumque præsidio munitam, obsidione tentarunt; ac fraude Dragutis & Salæ, præfecti Gasparis Vallerij Galli credulitate, Argosini Hispani formidine, proditione deniq; cuiusdam ex ea parte prouinciæ Narbonensis oriundi, quæ Romano Pontifici sub Auenionensi ditione paret, in potestatem redegerunt. Collata tamen præcipue culpa fuit amissæ munitionis huius, ab ipso equitum Melitensium magno Magistro, ciusq; collegio, atque aliis, in Aramontanum Galliæ regis Henrici legatum: qui Soleimanis vt arma cõcitaret in Karulum Augustum, Constantinopolim missus, huc adpulerat; & sub prætextu cõficiundæ pacis, obsidionisque soluendæ, Melitensibus fraudi fuisse perhibetur. Occupata fuit Tripolis die xv mensis Augusti, anno Mahumetano DCCCCLVII. cui Sultanus Soleimanes Dragutem cum imperio Sangiaci begi præfecit. Is deinceps infestus Caruennæ regi, cuius ditio CCC milliaribus Italicis a Tripoli distat, ob denegatã opem obsesso Aphrodisio, maiori parte ditionis eum exuit: aliaque gessit, de quibus suo loco dicetur. C. 1551.

Superioribus *annis Ferdinandus Cæsar, Vngariæ Bohemiæque rex, post obitum Perenij, Agriam, Vngariæ municipiũ, quod Erlam vulgo vocant, sui iuris fecerat: & illustrissimi Comitis Salmensis Nicolai opera Zabragium, Leuam, Zythnam, Muranum expugnarat. Nec multo post, eiusdem regis mandato, Zolnoccũ Turcis Agrienses eripuerant. Has ob causas iritatus Soleimanes, Temesuarum per suos obsedit, & deditione cepit, interfecto per scelus violatæ fidei Stephano Losoncio, illius loci propugnatore: Lippam, Solimosum, Chianadiam, cum aliis castellis occupauit: Erasmum Teifelum, Ferdinandi ducem, cum Sfortia Palauicino, & Augustino Sbardellato, Vacensi præsule ad Palastum, Alis bassæ Budensis ductu, cæcidit: eaque potitus victoria, Dregeltum arcem, Giarmatum, Zezenum, aliaq; loca vicina sub iugum misit. Tam prospero rerum successu elatus Alis bassa Budẽsis, quem Caram siue Nigrum Alim vocabant, adiuncto sibi Achmete Ro- C.*1548. 1549. 1550.

Bayerische Staatsbibliothek München

maniæ beglerbego, & Casanæ, aliisque pluribus begis, Zolnoccum adoritur: eoq;, præsidiariis die IIII Septembris vltro cedentibus, vt Agriam, quæ moimēti maioris erat, aduersus hostem defenderent, potitur. Inde promotis ad Agriam castris, summo quidem illam impetu adgrediuntur & oppugnant; sed irrito conatu, & magno cum bassarum dedecore: quod feliciter a Stephanis, Dobone Ruscano, Mezikeio, Zoltaio, Gregorio Diaco, Ioanne Figedæo, atque aliis fortibus viris defenderetur. Gesta fuerunt
C. 1552. hæc anno Mahumetano DCCCCLVIII.

Dictum paullo ante, Galliæ regem Henricũ, misso legato, Sultanum Soleimanem aduersus Karulum Augustum, ex lege mutui fœderis, cuius auctor Franciscus pater exstiterat, incitasse. Permotus ab Aramontano Soleimanes, qui ad Persicos fines postulatis eius adnuit, mox classem expediri iubet, quæ Gallicis iuncta copiis, Karuli ditiones maritimas infestaret. Quod quidem ex voto præstitum a fidis sociis, grauissimaque Neapolitaniis & Siculis litoribus illata damna. Corsica quoque, Genuensium insula, capta fuit; & incolæ cum præsidiariis partim cæsi, partim cru-
C. 1553. deliter habiti. quod quidem accidit anno DCCCCLIX. Nec restituta Genuensibus Corsica prius fuit, quam pax inter Philippum & Henricum, Hispaniæ Galliæque reges, anno post sexto coiuisset. Quippe non multo post confectam hanc pacem, infeliciter exstincto patre, Franciscus II, Henrici II F. ex pacis eam legibus reipublicæ Genuensi reddidit.

Erat Sultano Soleimani filius Mustaphas, natu maximus, ex muliercula Circassa, seruilis condicionis; cui pater initio Magnesiam, inde Amasianam prouinciam dederat, vbi cum matre degeret: denique Carahemidam Mesopotamiæ, Persicos ad fines sitam, adsignarat. Erant eidem & alij liberi, quos ex femina formę (veluti quidem perhibetur) liberalis, natione Rossa, siue Roxolana, sustulerat mares quatuor, Muchemetes, Selimes, Baiasites, & Ziangir: vnica femilla Chameria, quam alij Camenam vocant, Rustemis veziris vxor. Hæc Rossa, quum præter Osmanidarum morem, Soleimani legitime nupsisset; de filiorum in imperio succes-

sione

ceſſione ſollicita, Ruſtemis generi criminationibus,& veneficiis quibuſdam, ab Hebræa ſtriga ſubminiſtratis, faſcinatum Sultani animum, a Muſtapha prorſus abalienarat. Fuerãt & baſſæ cuiuſdam patri exhibitæ litteræ, quibus ad Ruſtemem ſcriptis cõtine-
batur; de matrimonio inter Muſtapham, & filiam Scachi Perſarum Techmaſis,quocum Soleimani pluribus ab annis bellũ erat, tractari. Mirifice ſuſpicioſum, ex aliis quoq; delationibus,animũ patris ea res perturbare:quod vereretur,ne Muſtaphas Techmaſis adiutus auxiliis, imperio patrem excuteret. Itaque miſſus fuit
anno DCCCCLVIII cũ exercitu Ruſtemes vezir azemes, ſub præ- C. 1552,
textu quidem belli Parthis inferendi; ſed reapſe cum ſecretis Sul- & 1553.
tani mandatis, vt quocumq; modo Muſtapham e medio tolleret. Ruſtemes in Aſiam profectus, Soleimanem trepide certiorem facit, per calumniã tamen, in magno rem verſari diſcrimine: Ge-
nizaros, ceterosque milites ita Muſtaphæ ſtudere, de patris vt actum imperio videatur. Nullum aliud ſupereſſe remediũ, quam vt ipſemet in Syriam aduolaret. Territus hoc nuntio Soleimanes, ſubito Chalepum cum exercitu properat, quaſi Parthis bellum facturus eſſet. Arceſſitur per litteras filius, vti Chalepum ad
patrem ſine mora ſe conferret. Muſtaphas, licet de paternis inſidiis inaudiſſet,monitusque ſecreto fuiſſet ab Achmete baſſa,ſalutis vt ſuæ rationem haberet; innocẽtia tamen ſua fretus,patris imperio paret.In caſtra quum veniſſet, ad tentorium paternum recta pergit: vbi patre mutis aliquot robuſtis, quos Sultani Oſmanidæ, velut hic etiam Murates III, in deliciis habere ſolẽt, mina-
citer innuente,proſternitur;iniectoque neruo,ſtrangulatur.Inde Ziangir, qui gibboſus erat,minimusque natu Soleimanis filius, a patre quaſi per ludum ac iocum,Muſtaphę fratri,quem necatum ignorabat, obuiam prodire iubetur. Is vbi propius ad fraternum
cadauer acceſſiſſet, quamuis conſternato mox interemti fratris equi,mancipia,tentoria, theſauri, ornamenta cetera, cum Amaſiana prouincia, mandato patris offerrentur: tamen his omnibus ſpretis,& exprobrato patri verbis acerbiſſimis tam impio diroque facinore,ſtatim ſuis manibus in viſcera pugionem adigit,& cada-

ueri fratris incumbens, exſpirat. Nec multo poſt, eiuſdem Roſſæ malis artibus etiam vnico Muſtaphę filio Murati, qui Pruſæ apud matrem educabatur, opera Ibrahimis eunuchi baſſæ iniecto neruo guttur eliditur, ipſius aui iuſſu: quum ei periculum, quod a nepote poſſet imminere, cuius patrem Genizari tantopere coluiſſent, numquam illa furia deſineret ob oculos ponere. Contige-
C. 1553. runt hæc anno DCCCCLIX.

Poſt ſolutam anno ſuperiore, magno cum detrimẽto & ignominia Turcorum, obſidionem Agriæ: nunc tamdem Conſtantinopolim a Ferdinando rege legati mittuntur, Antonius Verantius, epiſcopus Agrienſis, & Franciſcus Zais, Caſſouienſis in Vngaria ſuperiore præfectus: qui de pace cum Sultano conſtituenda dum laborant, totum Conſtantinopoli biennium hærent.

De Galliæ regis, & Soleimanis fœdere diximus, cui Sultanus vt ſatisfaceret, aliquot annis hiſce claſſem ablegauit ad infeſtandum mare Thuſcum. Ea prius, quam longius nunc progrederetur, & cum Gallorum ſe claſſe cõiungeret: Marinianus Marchio, Katulini præfectus exercitus, portum Herculis, quem Galli tenebant, inuadit: arcemq;, præſidiariis obtruncatis, occupat. Secundum hæc Turci Plumbinum obſidione cingunt, & non ſine clade reiecti, Elbam inſulam, conatu itidem irrito, tentant. Accide-
C. 1555. runt hæc anno DCCCCLXI.

Eodem anno, dum miſſi de pace legati necdũ rediiſſent, baſſa Budenſis, qui Tuigon, nomine cum ciconia communi, vocabatur, Capos Vhiuarum, præſidiariis ad deditionem compulſis, cepit. Eidem & Babotza, necdum aliquid ab hoſte perpeſſa grauius, fide militari deſerta, ſe dedidit. Cõſimilem de Zigeto ſibi ſucceſſum pollicebatur, ſed quum fortiter in hoſtem præſidiarij ſe gererent, ſuique monerent, ne temere tentatam obſidionem ſoluere coactus, Sultanum offenderet, ab inſtituto diſceſſit. Hæc per autumnum illius anni, quem diximus, apud Vngaros fuere geſta.

C. 1556. Proximo ſequentis anni DCCCCLXII vere, Soleimanes Alim baſſam cum copiis in Vngariam miſit, qui Zigetũ obſidione premeret, ac in poteſtatem redigeret. Nihil nõ ille fecit, vt voti compos

pos fieret, ad tertium vsque mensem continuata oppugnatione: sed Christianis omnem vim hostilem, magna cum strage Turcorum, intrepide repellentibus, infecta re militem cum machinis bellicis inglorius abduxit. Turci prius, quam Zigeti obsidione soluta se reciperent, Babozam, S. Martinum, Geresgalum, Sallium, S. Laurentium, & Calamanciam, partim flammis iniectis absumsere, partim solo æquarunt.

Secundum hæc, anno DCCCCLXIIII, Selimes Baiasitesque fratres, Solcimanis FF. superstite patre, inter se de imperio successione neque dimicarunt: victusque Baiasites e Caramania cum XXCIC armatorum, & IIII filiis, ad Scachum Persicũ Techmasem profugit. Veritus autem pater Soleimanes, qui Selimis partes fouerat, ne Techmasis auxilio vel filius, vel exstincto filio nepotes, res nouas molirentur: magnis pollicitationibus impetrauit a Techmase, mortis vt genere genti Osmanidarum familiari de medio tollerentur. Ne qua tamen fraus interueniret, missus fuit ad interiorem Persæ regiam Casminũ Soleimanis Zeschnegir, (sic prægustatorem Turci vocant) cui Baiasites cum filiis notus erat. Hoc præsente pater cum filiis, adhibito neruo, suffocatus fuit; & ab eodem necatorum cadauera Sebastiam deportata, proque more monumentis illata. Faciunt vero pleriq; omnes Baiasitem hunc Selime natu maiorem, quod equidem non recte fieri puto. Nam in circumcisione filiorum Soleimanis, videlicet Mustaphæ, Muchemetis, (qui multis ante patrem annis diem suum obierunt) & Selimis, nulla Baiasitis huius in Turcicis mentio: quæ quidem circumcisio celebrata fuit anno Mahumetano DCCCCXXXVIII, Præterea quum Soleimanes anno DCCCCXLIX Magnesiam Muchemeti, Caramaniam Selimi traderet, nulla rursum Baiasitis mentio. De quo sane liquet, Baiasitem hunc Selime natu minorem fuisse.

C. 1558, & 1559.

1532.

1543.

Ante non mustos annos Tripolim Aphricæ Melitensibus ereptam fuisse diximus, & a Soleimane sangiacatum Tripolitanum Draguti concessum, cuius opera potissimum in potestatem venerat. Is suis finibus haud contentus, non modo Caruennæ re-

gem Maurum, cuius ſupra meminimus, maiore principatus ſui parte ſpoliauit: verumetiam progreſſus vlterius, corruptis Maurorum animis, qui Gerbenſem inſulam incolebant, olim (vt opinio multorum eſt) a Lotophagis tantopere celebratis inhabitatam, eo rẽ aſtu gerere potuit; vt Scheches ſiue regulus inſulæ Soleimanes, ſub amicitiæ prætextu, Tripolim deduceretur: vbi dum hæreret imprudẽs, interueniente proditione, Dragutes inſulam occupauit. Neque multis elapſis diebus, Soleimanem Scechem ſuſpẽdio necauit, & alteri Scechi, ſex aureorum millia tributi annui nomine pollicito, per traditionem vexilli viridis, inſulę dominium permiſit. Erat in omnem intẽtus occaſionem magnus Magiſter Melitenſis, vt Tripolis aliquando recuperaretur. Itaque facta inter Hiſpanum Gallumque pace, quod Hiſpani regis auxilio voti ſe compotem fore ſperaret, cuius plurimum intereſſet, mature nidos illos piratarum, Turcis eiectis, in poteſtatẽ redigi: multis Duci Medinæ Celi rationibus oſtendit, poſſe non magno negotio Tripolim expugnari: præſidium in eo quingentorũ dumtaxat Turcorum eſſe: Caruennæ quoque regem, Draguti ac Turcis infeſtiſſimum, ad iungendam armorum ſocietatem haud difficulter acceſſurum; cuius opera tanto futura ſit eis vtilior atq; fidelior, quanto grauius ille ſuam ſibi regionem ereptam doleat, & certius ſibi polliceri poſſit, futurũ, vt Tripoli Turcis extorta, ſuam & ipſe ditionem recipiat. Hiſpanus hiſce propemodum certæ victoriæ permotus argumentis, claſſem inſtrui, militeque compleri iubet, ac ſummæ rerum cum imperio Medinenſem præficit. Feliciter ſucceſſura videbantur omnia, ſi mature Tripolim cum milite claſſis adpuliſſet. Sed profectione varias ob cauſas, & præſertim ventis ac tempeſtatibus aduerſis, impedita: Dragutes, intellecto Chriſtianorum inſtituto, præſidium Tripolitanum duobus auxit Turcorum millibus. Itaque Chriſtiani ſpe, in hoc quidem tempore, Tripolis expugnandæ deiecti; Gerbenſem, quam diximus, inſulam recta petunt, nec magno negotio Scechem Maurorum adigunt, vt tradito caſtello, deinceps Hiſpano ſe regi pariturum, & quotannis tot aureorum millia tributi nomine ſoluturũ,

quot

quot Turcis pendere consueuisset, datis subsignatisq; syngraphis, stipularetur. Mox inutilis & ruinosi castelli loco, arx magnæ capacitatis exstructa; & opinione multorum inexpugnabilis, si plene perfici, rebusque necessariis ex vsu muniri potuisset. Arci nomen inditum, vt Philippalcazer, in honorem memoriamq; regis Hispani, diceretur. Monitus interim a Dragute de Christianorũ conatu, ac progressibus, Sultanus Soleimanes, summa celeritate classem parari, multisque millibus Genizarorum, Spachiorum, aliorumque militum compleri & expediri mandat. Rei summæ Pialim bassam cum potestate præficit, classis ducẽdæ curam Mustaphæ, quem Caram siue Nigrum adpellabant, committit. Eius rei nũtio diuersis ex locis accepto, mox Ioan. Andreas Doria, magnæ vir ob singularem rei militaris ac naualis vsum auctoritatis, cum aliis quibusdã monere, hortari, vrgere Medinensem: vt idoneo nouæ arci præsidio imposito, cum classe, reliquisque copiis, prius inde discederetur; quam Turci, rebus ab omnibus instructi, multitudine superiores, ac recentes adueniissent; ipsosq; nec numero pares, & viribus exhaustos, vel inuitos ad dimicandum cogerent, vel pugnam detrectantes ad extremas rerum difficultates adigerent. Sed nihil apud pertinacem, & ab aliis præceptum Medinensis animum, recta valuere consilia. Nimirum amplissimæ classi fatalis quidam imminebat interitus. Id vel ex eo licebat conijcere, quod expeditionis initio, vix magna cum difficultate trium & medij mensis spatio vicinam Italiæ Siciliæque Barbariam (sic Aphricam maritimam vocari, supra docuimus) adtingere nostri potuerunt: quum Turcica classis adeo secundis vsa sit ventis, vt postea, quam Constantinopoli soluisset, intra diem vigesimum ad Christianam prouecta fuerit. Vtque Turci tanto felicius animis destinata perficerent, sub mediam noctem ventus Christianis aduersus esse cepit, Turcis propitius: quo nimirum prima Christianos aurora nec opinantes opprimerent. Hinc miserabilis illa clades sequuta, qua vel ab hostibus occisi, vel aquis absorpti, vel in seruitutem abducti fuere, vel alioqui variis periere casibus decies & octies mille Christiani. Triremes amissæ sunt

xxvii, naues onerariæ xiiii. Dux Medinensis, arrepta fuga, cum Ioan. Andrea Doria Meliten euasit. Gasto, Medinensis filius, in potestatem hostium venit: qui arce occupata, tamque splendida potiti victoria, sub medium mensem Augustum discessere, cursu versus Aulonem Albaniæ directo. Contigerunt hæc anno Ma-
C.1560. humetano DCCCCLXVI.

Eodem anno Turci Filecum in Vngaria superiore, locum satis munitum, cepetunt. Ibi Sangiacum Soleimanes constituit, qui Budensi Bassæ subiectus esset. Neque multo post, indutias Ferdinandus Augustus & Soleimanes pepigere, quæ vtrique parti gratæ durarunt, quam diu Ferdinandus superstes fuit.

C.1561. Anno DCCCCLXVII Iacobus quidam, natione Græcus, qui & Heraclidis, & Basilici cognomen vsurpans, ab antiquis Valachiæ regulis genus suum repetebat, seque insularum in Ægæo, Sami Despotam, Pari Marchettium siue Marchionem vocabat, apud quosdam Poloniæ proceres, quibus innotuerat, tantum efficere potuit: vti complurium corrogatis auxiliis, inter quos principes erant, Albertus Lascus, Philippouius, Lassocius, in Moldauiam armata manu deduceretur. Erat tum eius regionis princeps, cum titulo Despotæ, Alexander; ob inauditam quamdam immanitatem erga suos infamis. Hunc numeroso instructum exercitu, Lascus longe copiis impar, fundit, fugat, Moldauiæ regno pellit: totamque ditionem, armis domitam, Iacobo possidendam tradit. Victus prœlio fuit tyrannus Alexander die xviii Nouembris. Iacobus Moldauiæ Despota factus, profusis apud Portam largitionibus a Sultano Soleimane impetrauit, vt in occupato principatu pro more confirmaretur.

C.1563. Anno DCCCCLXIX Iacobus Despota suis a Valachis, hominibus improbis, fraude circumuentus, vt elabi non posset, die v Nouembris occiditur. Hoc memorabile, quod moriendum sibi videns, nullum abiecti animi signum dedit: sed indutus amictu regio, vultu intrepido, oratione libera, bene rectequegestam ab se rempublicam, multaq; singularia beneficia Valachis suis exprobrauit; Deum precatus vindicē, vti perfidiam & ingratitudinem barba-

barbaræ gentis vlciſceretur. Equidem aduleſcens hominem vidi & noui prius, quam in Poloniam proficiſceretur. Vultu præditus erat liberali, ſtatura non magna, robuſto tamen, neruoſoque corpore, capillo nigro, lingua diſerta. Rebus in omnibus quamdam præſeferebat dignitatem. Norat ſane quam eleganter Græce, Latine, Italice, Gallice. Cõmemorari & alia de hoc poſſent, quibus ſuperſedendum, quod huius non ſint loci. Quod autem inprimis huc pertinet, quando nulli ſunt in orbe barbari Valachis inconſtantiores erga dominos ſuos, quos frequenter, & temere mutãt: libet heic ſubijcere, quam multos paucis annis Iacobus hic Deſpota ſucceſſores habuerit. Quippe ſtatim ab eius interitu, vocatus a Valachis Dux Demetrius Viſnouecius, Soleimani Conſtantinopolim vinctus ad certam necẽ mittitur. Eius loco Thomſa princeps a factioſis ſalutatur. Is quum perexiguo tempore rem Valacham adminiſtraſſet, ab Alexandro iam reuerſo expellitur, & in Roſſiam profugus, Sigiſmũdi Auguſti Poloniæ regis iuſſu, ad Podoliæ Leontopolim capite plectitur. Alexãdro reduci, poſtquam rebus humanis exemtus fuiſſet, ſucceſſit filius Bogdanus: Bogdano Iuonia, qui ſe Stephani quondam Vaiuodæ filium ex concubina perhibebat. Iuonia, (ſic Ioannem ipſi vocant) quum iniqua petentibus Turcis denegaſſet, adiunctoque ſibi non magno Polonorum equitum militumque numero, nec contemnendis ſuorum coactis copiis, nimis graue barbarorum iugum excutere conaretur: a fideliſſimis ſibi creditis proditus, qui miſſi fuerant, vt a tranſiectione Danubij Turcos arcerent, indignam magnanimitate ſua mortem oppetiit. Ei Petrus, alterius Valachiæ principis frater, fauentibus Turcis ſuffectus fuit. Sed enim de his, hoc quidem in loco, ſatis: quando ad inſequentes annos pertinent. Nunc ad annalium ſeriem redeamus.

Anno DCCCCLXX, menſe Septembri, duce Garzia Toletano feliciter occupata fuit arx in ora maritimæ Aphricæ ſiue Barbariæ ſita, quam vocant Pignonem ſiue rupem Velezi, quod opidi nomen eſt, in continente ſiti, a qua rupes arcis diſiuncta, vndique aquis cingitur. Turcicis ea piratis, Hiſpanum pelagus infeſtanti- C.1564.

bus, ſecurum hactenus receptum præbuerat: quod eſſet in præruptis poſita ſcopulis, & vndique (ceu dictum) mari circumfluo munita.

Sub exitum eiuſdem anni, mortuo prius Ferdinãdo Auguſto, die xxv Iulij, filioq; Maximilliano vix imperium auſpicato, Ioannes Sigiſmundus princeps Tranſſiluaniæ, vel (vt Turci vocant) Erdelij begus, infelix Sultani Soleimanis ſucceſſione paterna cliens, fretus viribus patroni tam potentis, qui tamen ſuum, non clientis commodum captabat, & perduellium quorumdam procerum, inque primis Georgij Bebeci noxiis reipublicæ Chriſtianæ cõſiliis incitatus; Zatmarum, non exigui momenti munitionem, eiecto Melchiore Balaſſa, præfecto Cæſaris, ac theſauris eius, cõiuge, liberisq; captis, ſuam in poteſtatem redegit. Quæ res quum Maximilliano Auguſto nequaquam in ipſo regni exordio ferenda videretur, quum alios bello gerendo duces idoneos arceſſiuit: tum Lazaro Suendio, Baroni Altæ Landiſpergæ, rebus magnis ſollerter & præclare geſtis ad omnem poſteritatis memoriam illuſtri viro, ſummam belli adminiſtrandi, ampliſſima cum poteſtate, commiſit. Sub eo, præter Vngaros, feliciter hoc bello Germani aliquot nobiliſſimi tribuni militarunt: equitum, Ioannes Ruberus a Pixendorfo, Ioannes ab Aſcemburgo, Iacobus a Schulemburgo, Henricus a Gleizentala: peditum vero, Ioãnes Wernherus a Raitenau, Rudolfus a Salis, alijque complures. Suendius abſque mora non exiguas equitum peditumque Germanorum copias in agrum qui a Gepidis, antiqua natione Germanica, Cepiſienſis hodieque dicitur, eduxit.

C. 1565. M. 971. Anni ſequentis initio, media bruma, Tocaium Suendius celeritate admirabili expugnat: quo capto, neq; multo poſt ictu ſclopeti occiſo Franciſco Nemethio præfecto, arx etiam a præſidiariis dedita fuit. Ii ſuis cum gladiis dumtaxat ex pacto dimiſſi, ceteris armis ac rebus in arce relictis. Viduæ Nemethij mundus tantummodo muliebris conceſſus. Quæ licet deinde mariti ſuoſque non exigui pretij theſauros aueheret, reclamãtibus Vngaris, Andrea Batorio, Melchiore Balaſſa, Gabriele Perenio, contraque legem

gem deditionis id fieri cauſantibus: Suendij tamen auctoritate, qui vel cum aliqua iactura fidem datam religioſe ſeruandam diceret, quo minus iis ſpoliaretur, obtinuit. Inde Zerencium in poteſtatem venit, Erdelijque begus de Zatmari defenſione deſperans, incenſam munitionem hoſti reliquit inuitus: quam Suendius, ob naturalem ſitus commoditatem, mox inſtaurauit. Hinc tranſmiſſo Tibiſco, Erdeuda, Cuuara, Bator, Vibania, Sendereuia, (quod a S. Andrea deductum nomen eſt) proſpero victoriæ Suendianæ curſu, Maximilliani Cæſaris imperium acceperunt. Tam denique felices hi ſucceſſus erant, vt opem implorante bego Erdelij, Sultanus Soleimanes non ſuccurrere dumtaxat ei totis viribus: verum ipſus etiam huic in Vngariam expeditioni præeſſe decreuerit. Sed exiſtimabatur ab hoc inſtituto ſuorum conſiliis retrahi, qui ſuadebant, vt ingenti expedita claſſe, Meliten inuaderet, & fractis equitum Melitenſium viribus, inſulam occuparet. Quod quidem vt faceret, inprimis Chaſanes Ceſairis proſultanus, Chairadinis Barbaroſſæ filius, & Dragutes Sangiacus Tripolitanus, vrgebant. Itaq; hanc in ſententiam animo propendens, vt interim vafro commento Maximillianum partim graui ſumtu belli exhauriret, inſtinctu Erdeliani; partim inhiberet, quo minus vlterius progrederetur: apoſtatam Cibinienſem ablegat, qui eum ad pacem cum Erdeliano colendam exhortaretur. Venit & Viennam cum Erdeliani mandatis eodem tempore Georgius Batorius, & Sigiſmundi Auguſti, Poloniæ regis, qui Erdeliani auunculus erat, legatus; vt de componendo bello cum Maximilliano agerent. Verum hæc, vti diximus, aſtute gerebantur a Turcis: vt a curſu victoriæ Cæſar, cui rebus omnibus inferior erat Erdelianus, auocaretur: & Soleimanes interim vires ſuas in Melitenſes poſſet conuertere.

Rhodum his inſulam ſub initium regni, cum omnibus in Ægæo, & Aſia, Græciaque caſtellis, arcibus, ac territoriis; nec multis ante hoc tempus annis, Tripolim Aphricæ, ſicuti narratum a nobis eſt, ademerat. Quibus iniuriis eos adfeciſſe non contentus, etiam prorſus exſtirpatos volebat: quod & mercimonia ſuorũ im-

pedirent, & grauia ſæpe detrimenta nauibus Turcicis inferrent. Accedebat altius animi vulnus, quod hactenus a Melitenſi Chriſtianorum propugnaculo quoddam libidini ſuæ repagulum obijci doleret, quo minus in Hiſpaniarum & Italiæ viſcera iamdudum graſſaretur. Hos igitur vti bello perſequeretur & opprimeret, claſſem inſtruxit, quæ triremibus, onerariis, aliisque diuerſis nauigiis CCL conſtabat. Vehebantur hac claſſe bello idoneorum militum ad XL millia. Terreſtribus copiis Muſtaphas, qui deinceps bello Cyprio ex immani crudelitate magis inclaruit, claſſi Pialis baſſa cum imperio præerat: quibus Soleimanes Dragutem proſultanum Tripolis adeſſe voluit, hominem rebus terra marique gerendis experientem, qui letaliter hoc bello vulneratus, cũ iactura ſuorum, & commodo noſtro interiit: fuitque ſuffectus a Muſtapha in eius locum, vt Tripoli præeſſet, Alis ille Calaber, quem etiam nunc ignominioſo Turcis nomine noſtri vocant Vluzalim, hoc eſt, Alim apoſtatam: quum a Turcis baſſa Capitaneus adpellari ſoleat, veluti maris præfectus: & ſolus poſt Chairadinem Barbaroſſam, ob res contra Chriſtianos gnauiter geſtas promeruerit, vt cum maris præfectura veziris dignitatem coniungeret. Adpulit etiam, durante obſidione, cum XXVII triremibus, Chaſanes Ceſairis proſultanus, Chairadinis F. cuius vt paullo ante, ſic & alibi ſæpius in annalibus hiſce Turcicis facta fuit mentio. Quum igitur hi baſſæ Iunio menſe litora Melites adtigiſſent, ac dies aliquot exponendis in inſulam militibus & annonis, locorumque ſitu explorando, conſumſiſſent: oppugnare machinis bellicis S. Elmum, (ſic Hermetem vulgo vocant) caſtellum in ipſo portus oſtio ſitum, cepere. Quod quum pluribus diebus facere non deſinerent, iamq; magna mœnium pars tormentorum globis deiecta ſic corruiſſet, vt in arcem latus hoſti pateret aditus: equites Melitenſes, perquam ſtrenue ſe gerendo XXXV diebus oppugnationem, magna cum hoſtium clade, ſuſtinuerunt: idque præter opinionem multorum, qui caſtellum cõtra vim hoſtilem nequaquam poſſe propugnari putarant. Tamdem quum equites nec hoſtium impetui ferendo, nec numero ſe pares viderent, &

arx

arx vndique tam terra, quam mari a barbaris cincta, nullum amplius alicũde subsidium exspectare posset: occiso Christianorum, qui supererant, aliquo numero, Turcorum in potestatem venit. Qua hostes elati victoria, deinceps tormentis quatere S. Michaëlis munitionem insanum in modum cepere, globos ferreos & lapideos quinque septemue palmorum eiaculando. Sed quod totos quatuor hoc bello menses absumsissent, & hiems iam adpeteret: de discessu cogitare ceperunt, & eo quidem maiori festinatione, quod iam Garzias Toletanus, Siciliæ prorex, instructis triremibus Hispanicis, quibus ɔcIɔɔ peditum vehebãtur, cum multis aliis Christianis, ad suscipiendam hanc expeditionem religiosæ pietatis zelo commotis, auxiliares hasce copias in insulam exposuisset. Quo factum, vt Turci fœdam, præ formidine, fugam arriperent: & multis suorum millibus desideratis, ignominiose domum redirẽt. Pigebat ac pudebat suscepisse rem tam arduam, in cuius perficiendæ conatu vano XXIIIcIɔ suorum amisissent. Ex Melitensibus CCXL equites, militum IIIcIɔ, bellio inutilis turbæ capita cIɔ Iɔcc cæsa. Bellum ipsum gestum fuit anno Mahumetano DCCCCLXXI. C. 1565.

Inauspicato tentata Melites expugnatio, cottidianique Maximilliani Cæsaris Erdeliano bello progressus, pæne Sultani Soleimanis animum ad rabiem adegerunt. Quumque non cessaret is, quem diximus, Erdelij begus, eum perpetuis, ad inuadendã Vngariam, stimulis excitare: decreuit deniq; bellũ hoc non per legatos tantummodo, sed etiam propriis auspiciis gerere. Interim vero, dum maiorem ipsemet adduceret exercitum, bassæ Budensi mandat, vt ampliſſimis, quas posset, coactis copiis, bello principium daret. Temesuarẽsis etiam bassa, de voluntate Soleimanis, paullatim ad occupandam Giulam aditum sibi patefaciebat, expugnato Pancota castello. Nec sibi, suisque rebus deerat Erdelianus, Zadane Genoque, locis Giulæ vicinis, per suos octo Turcorum millibus adauctos, occupatis. Idem astu barbaro, perniciem ac furiam patriæ, patrem imitatus, qui simili strategemate fuerat vsus, ad obsidendã Viennam aduentante tunc Soleimane,

1566. litteras per Vngariam initio anni Christiani proximi, mense nimirum Februario publicatas sparsit: quibus in litteris Vngariæ se regem electum vocans, aiebat Sultani Soleimanis, clementissimi patroni sui, hanc esse mentem, vt omnes regni ordines ipsius Erdeliani se subijcerent imperio, si salui esse vellent. Eam ob rem indixisse se cõuentum ad Thordam Erdelij, (Torrenburgum Germani Transsiluanienses vocant) celebrandum proximo mensis Martij die decimo: quæ quidem ad comitia cunctos inuitabat, vti de conseruanda patria communibus votis in medium consulerent. Hæ litteræ, ne fucata boni publici specie, minus circumspectorum oculos perstringerent: a Suendio mature solideque, scripto contrario ad eosdem ordines, die Martij quarto, apud Vnguarum publicato, refutatæ fuerunt: quo scripto manifestas Erdeliani fraudes retegebat, quibus fideles Maximilliani Augusti subditos perturbare conaretur, quasi scilicet Soleimanes de salute regni Vngariæ sollicitus esset: quum suis ille cum maioribus a cc annis hoc vnum spectarit, vt nobilis regni fundamenta vel vi & armis, vel discidiis ciuilibus, & machinationibus insidiosis, subuerteret. Cauerent sibi ab eiusmodi tam Erdeliani, quam Soleimanis imposturis: nec cum Erdeliano commune quidquam haberent, nec ad fraudulenta, patriæque nocitura comitia quemquam, sub pœna perduellionis, ablegarent.

Eodem anno, vere ineunte, Pialis bassa prius, quã Cõstantinopolim, rebus ad Melitẽ infeliciter gestis, cũ classe rediret: ne nihil egisse hac expeditione videretur, Chium Ægæi maris insulam, a Christianis partim Italis, partim Græcis inhabitatã, sub iugũ mittere statuit. Ea Genuẽsium in potestate iam vltra duo sæcula fuerat, inde vsque a Græcorum imperatorum temporibus libera. Sed crescente tamdem potentia Turcica, ne prorsus in seruitutem redigerentur, sponte sua tributum obtulerant. Eius tributi nomine quotannis xcıɔ nummûm aureorum, quos Ducatos vocant, soluebantur: ac præterea distribuebantur in bassas Vezires ad duo millia. Causæ, propter quas eam Pialis, abolita libertate pristina, subiugandam ducebat, hæ prætexebantur. Prima, quod explora-

tis Tur-

tis Turcorum consiliis, anno superiore Melitensibus nuntiassent, quæ in eos Turci molirentur. Deinde, quod biennij tributũ Sultano Soleimani deberent. Id auaricia legati, Constantinopoli res ipsorum apud Portam gerentis, acciderat: qui etiam donanda Mechemeti bassæ veziri & aliis munera, suos in vsus verterat. Præterea conferebatur in eos culpa receptorum Christianorum mancipiorum, quæ cottidie Constantinopoli ad ipsos profugerent, eque Chio domum ad suos remitterentur. Et paullo ante ferebatur Mechemetis bassæ veziris nobile quoddam mancipium eo se cõtulisse, cuius ipse vel restitutionem, vel pretium ab eis poscebat. Has igitur ob causas Pialis eos castigaturus, ad insulam vniuersa cum classe feriis paschalibus, quas Christianorum more Chiensis tum celebrabant, adpellit: confestimq; iubet ad se prætoriam in triremem venire præfectum insulæ cum XIIuiris rempublicam administrantibus. Interea, dum hi ab ipso in prætoria detinẽtur; palatium ciuitatis, in quo senatus haberi solebat, in potestatem a Turcis cum arce redigitur, magistratus eis Turcicus datur, templa Christiana solo æquantur. Vnicum S. Dominici relictum, ritibus Turcorum initiatur, vt messitæ loco Turcis esset. Ipsius præfecti, ac XIIuirûm familiæ, cum aliis primariis, Constantinopolim mittuntur, & hinc inde varias in regiones deportantur: donec tamdem subsequentibus annis, intercedente rege Gallo, Turcis cõfœderato, patriæ restituti fuerunt, & vmbra quędam administrationis iudiciorumq; pristinorum miseris Chiensibus concessa, prouocatione dumtaxat ad iudicem Turcicũ remissa: quod eo facilius impetratum, ne Christianis incolis alio cõmigrantibus, insula deserta nulli Turcis esset vsui.

Ad res in Vngaria gestas vt redeamus, Bassa Budensis, vt imperio Sultani Soleimanis pareret, initio mensis Iunij Palotam militum corona circumdare cepit. Eam strenue cum suis propugnabat Georgius Thuris Vngarus, vir magnanimus, & multis rebus fortiter gestis clarus. Toto iam octiduo muros bassa tormentorum continuis ictibus ita labefactarat, ad terram vt prostrati collaberentur, & propugnatores in extremo discrimine versarẽtur:

quum ecce, nec opinatum subsidium diuinitus eis offertur. Venerat Iaurinum Georgius Comes Helfestainus, adductis secum signis XII magnæ virtutis peditum. Is die XIIII Iunij plaustra XC pabulatum emisit, cum peditum DCCCC præsidio: quos conspicati Turci, qui Palotam obsidebant, maioresque copias adesse rati, quam reapse forent: missos suspicabantur, vt obsidionem Palotanam soluerent. Confestim bassa trepidus in fugam cum suis sese conijcere, præquenimia festinatione tentoria, machinas bellicas, magnum vasorum numerum, quibus vel farina, vel tormentarius puluis cõtineretur, cum aliis castrorum impedimentis hosti relinquere: quæ quidem præda mox obsessorum commodo cessit. Soluta præter spem in hunc modum obsidione, præsidium arcis auctum fuit, & instaurati muri, ab hoste diruti.

Liberata obsidione Palota, mox itum ad eripiendam hosti ciuitatem Vesprinien sem: quod captis Turcorum exploratoribus, intellectum esset, huius loci begum, studio nocendi Christianis egressum, meliore præsidij parte Vesprinium nudasse. Quapropter Egone Salmensi Comite illustrissimo suas cum Helfestaino & Nicolao Hatestadio coniungente copias, penultimo Iunij die cœptum obsideri Vesspriniũ, postridie memorabili celeritate fuit
C. 1566. expugnatum, anno Mahumetano DCCCCLXXIII. Quinque dumtaxat exceptis, ceteri ad vnum trucidati fuere barbari, quod non ita pridem captiuos magno numero Christianos immaniter occidissent.

Ab eodem Egone Comite Salmensi capta fuit & Tata, mense Iulio, cæsis præsidiariis: itemq; Gester castellum, ab incolis Turcis metu aduentãtis Comitis desertum: quos imitati Vethaimenses, Iscochiani, & aliorũ castellorum incolæ, flamma castellis suis iniecta, Strigonium se receperunt: quod obsessurus, victoriæ prosequendæ causa, mox erat Salmensis Comes, nisi de quibusdam causis aliud imperatori Maximilliano visum fuisset.

Augusto mense Suendius, qui certo consilio superiore in Vngaria, & agro Cepusiẽsi, dum Maximillianus Augustus insigni & copiosissimo cum exercitu castris ad Iaurinum positis, omnes

Solei-

Soleimanis motus & progressus obseruaret, subsistere suo cum milite iussus fuerat; cum excitis a Soleimane, rogatu Erdeliani, Tataris non parum, quod ageret, habuit. Quippe quum per Vngariæ superioris agros, cis & vltra Tibiscum, late discurrerẽt, prædas abigerent, omnia flammis & ferro vastarent, cuiusuis ætatis & sexus homines partim trucidarent, partim in seruitutem raperẽt: dilato Suendius in eos, multitudine superiores, ad hoc vsque tempus prœlio, quo præcocium illi fructuum, & vuarum ingluuie, semetipsos perditũ ituri erant; tamdem ex morbis languidos, & numero non parũ deminutos adgressus, nullo prope negotio decẽ barbarorum millia superauit, cæcidit, finibus eiecit: begorũ Turcicorum, quibus vsi ducibus fuerant, altero interemto, altero letaliter sauciato. Deinde Georgij Bebeci perduellis, qui cum Erdeliano & Turcis se coniunxerat, arces aliquot, Zabaticam, Pelsozium, Gombazzecum, Crasnahurcam, Gadigen, aliaque his vicina tum castella, tum munitiones expugnauit.

Duo deinceps munita nostrorum loca Turcorum in manus venere, Giula & Zigethũ. Giula, quæ secundo Iulij mensis a Pertauo Vezire bassa, iunctis & bassæ Temesuarensis, & Erdeliani Tatarorumq; copiis, cepta fuerat obsideri; scelerata Ladislai Kerezinij præfecti proditione, Georgij Bebeci perduellis & adfinis sui colloquio corrupti, licet futurum nuntiasset Suendius, vt hostis intra biduum obsidionem solueret, Turcis dedita fuit. Eam Turci, præter Erdeliani spem, sibi retinuerunt: hiantemque coruum, vt est in fabulis, more suo delusere. Violata dediticij fide cru deliter interemti, paucis beneficio noctis & arundinetorum elapsis. Nefarius proditor non multo post in vinculis, apud Sultanũ Selimem, Soleimanis successorem, ob exercitam prius in captiuos Musulmanos sæuiciem accusatus, de sententia Selimis actoribus, vt ex eorum arbitrio pœnas lueret, traditus fuit: qui hominem vasi clauis perforato sic incluserunt, vt dolio de monte per decliuia præcipitato, clauis oblongis & acutis confixus exspiraret. Fuit & filius paternæ particeps exsecrationis, qui misere, nullis relictis heredibus, diem suum obiit: castellis, pagis, & aliis fa-

cultatibus ampliſſimis, ad alienos deuolutis.

Interea dum hæc diuerſis per Vngariam locis gererentur, Sultanus ipſe Soleimanes tranſito primũ Sauo, deinde Drauo, quem ponte operis admirandi conſtrauerat, cum exercitu ducentorum millium, ad ſubiugandas Hungariæ reliquias venit. Occurrit aduentãti cum donis eximiis Erdelianus, fruſtra regnum ambiens, quod auaricie barbara Soleimanes ipſe iam ſpe, licet irrita, totum deuorauerat, ac libidini propriæ deſtinarat.

Die menſis Auguſti ſexto Zigetum obſidere Sultanus cepit, quod licet acerrime propugnaretur a Nicolao Comite Zerinio, fortiſſimo & immortalis gloriæ viro, præſidij præfecto: tamdem tamen die ſeptimo mẽſis Septembris expugnatum fuit, ipſo Comite Zerinio, cum inſigni nobilium Vngarorum, ſtrenuorumq; militum numero, ſic a barbaris interemto; non inultus cum ſuis vt occubuiſſe dici poſſit. Quippe non triginta millia ſuorũ dumtaxat hoſtes deſiderarunt, verumetiam triduo ante ſupremã noſtrorum cladem Sultanus Soleimanes, necdum victoria de Zigetanis potitus, fremens & frendens infelicem exhalauit animam. Eius obitus tantiſper occultatus fuit aſtu vaferrimi Veziris baſſæ Mechemetis, noctu etiam Soleimanis archiatro clam necato, ne per eum Sultani mors emanaret, dum ſocer eius Selimes, Soleimanis filius, occupato citra tumultum imperio, ad exercitum in caſtra veniſſet. Nã ſi tam Genizari, quam reliqui milites, de morte Sultani ſui maturius certiores facti fuiſſent: magno in caſtris excitato tumultu, tentoria theſaurosque regios, cum Chriſtianorum & Hebræorum rebus, pro more libidineq; ſua diripuiſſent: ac ſpoliis hiſce ditati, neminis auctoritate contineri ſe amplius in officio paſſi fuiſſent. Quæ ſane rerum apud hoſtes confuſio militarisque licentia, Maximilliano Cæſari, numeroſis & exquiſitis toto ex orbe Chriſtiano copiis inſtructo, prębere peroptatam occaſionem rei feliciter gerendæ potuiſſet. Exſtinctus fuit Soleimanes anno Mahumetano DCCCCLXXIII, die quarto mẽſis Septembris. Agebat, quum moreretur, ætatis annum LXXVI. Imperio pręfuit annis XLVI, & ſex menſibus.

C. 1566.

Occu-

Occupato Zigeto, Babozam oppugnaturi Turci quosdam e suis mittunt, qui arcem dedi iuberent. Id vero licet facturos se nostri negarent, quod tamen eam defendi non posse cõtra vim tantam scirent, incensam deserunt: quorum exemplum Sachani & Zorgenses sunt imitati.

Eodem anno, die mensis eiusdem XXIII, Sultanus Selimes II, ætatis annum XLII agens, in imperio Soleimani patri successit. Quippe quũ ad Magnesiam intellecta morte patris, ex Asia summa celeritate Iscodaram, e regione Constantinopolis sitam, hoc die peruenisset: mox a Bostange bassa, hortulanorum præfecto, pro more triremi exceptus, & Cõstantinopolim trans Bosporum vectus fuit. Et quia Selimes generum suum, Ischenderem bassam, quem prosultanum Constantinopoli discedens reliquerat Soleimanes, de aduentu suo certiorem reddiderat, cum mandatis, vt eius opera studioque res ad ingressum in vrbem, pompamque regiam pertinentes, sine mora pararentur: mox illo ipso die deductus in saraium, solio consedit imperatorio illius cubiculi, quod solis est Sultanis Osmanidarum gente prognatis occupare permissum. Inde per vrbem proclamationes more maiorum factæ, quibus vota primum cõcipiebantur, vt anima Soleimanis in paradiso felix æuum ageret, ac in perpetua gloria quiesceret: deinde, multos vt annos viueret Sultanus Selimes Chan, prosperique status incremento continuo frueretur.

Postridie, qui dies erat XXIIII Septembris, e saraio prodiit, seque per vrbem populo spectandum exhibuit. Peregit & paternas exsequias, ac magno animalium numero cæso, cibisq; coctis itidem innumeris, epulum funebre quibusuis, cum ingentis summę asprorum erogatione, præbuit. Inde sollemni pompa, maximoq; suorum adplausu, in saraium rediit.

Ante, quam hæc fierent, per Ischenderem bassam prosultanum euocari ex omnibus locis Genizaros, paternæ mortis adhuc ignaros, in opidum non procul a Constantinopoli situm, sub prætextu mittendi ad obsidionem Zigetanam militaris supplementi, iusserat. Ad eos Ischender bassa, Selime iam paternum in solium

collocato, de Selimis voluntate profectus; obitum Soleimanis, & succeſſionem Selimis exponit. Inde pro direptionibus vſu receptis in obitu principis Oſmanidæ, centum millia Sultaninorũ eis offert. Non ingrata fuit oratio baſſæ Genizaris, ea lege tamen adſentientibus, vt largiores annonæ militaturis darentur.

Selimes ergo Genizaris inauctoratis, die menſis Septembris XXVII Cõſtantinopoli diſcedit, & magnis itineribus Albam Græcam contendit. Quum iſtuc adlatum poſtea Soleimanis cadauer in vrbem deduceretur, pedes ante paternum funus incedebat habitu lugubri Sultanus Selimes, comitantibus baſſis, Cadileſcheris, ceterisque begis. Inde Cadios populis, conſuetum donatiuum Genizaris dedit. Quibus peractis, Cõſtantinopolim cadauer paternum auehi iuſſit, & in Zuna, quam ipſe ſibi viuus exſtruxerat, condi. Curata fuit ea res ab Achmete baſſa, Ferhateque Capizilariorum Aga, deducentibus begis & Genizaris, cum vexillo regio: tamdemque die XXII Nouembris peruentum Conſtantinopolim. Ibi funus exceptum fuit frequentiſſimo concurſu mortalium, pręeunte Muphti, qui apud Muſulmanos & iuris, & religionis, omniumq; ſacrorum rex eſt: ſubſequentibus, Iſchendere baſſa proſultano, Dephterdaris, qui Camerę vel ærarij præfecti ſunt, aliisq; begis, omnibus pullatis: quorum terga plebis infinita multitudo claudebat. Exemtam e curru ſandapilam vel arcã ligneam præcipui begi per vices, erectarũ in ſublime manuum palmis ſuſtinuere, ſicque per vrbem geſtarunt: eiulantibus interim Taliſmanis, & ad Zunam vſque leſſum quemdam, Mahumetano ritu, lamentabili voce, concinentibus. Hinc depoſitum in Zuna cadauer: inſtratus ſandapilæ pannus cymatilis præſtantiſſimus: & ſupra hunc alius auro intertextus: ad latus acinax poſitus, index profuſæ bello vitæ: ad caput collocatum e lino ſubtiliſſimo, ſpiris aptatum candidiſſimis tulipantum, quo viuus vti conſuerat, cum nigris ardearũ pennis ſelectiſſimis: pone caput, in pauimento poſiti cum candelabris ingentes, pyramidali forma, rotundi nihilominus cerei; qui tamen numquam accendi ſolent: mox adhibiti Taliſmani & Hoggiæ, (ſacerdotũ hæc Muſulmanis ſunt nomina)

qui

qui more gentis humi diuaricatis ſedẽtes cruribus, perpetuo preces quaſdam in eius Zuna murmurando deblaterarent. Hæc omnia, quum multis poſt annis Conſtantinopoli eſſemus, coram inſpeximus. Circum ſandapilam ipſius, & alię ſunt ſandapilæ; tam Sultanæ (de qua diximus) Roſſæ, quam liberorum Soleimanis. Acciderunt hæc anno Mahumetano DCCCCLXXIII. C. 1566.

Interea Selimes, ob hiemis imminẽtis aſperitatem, Vngariam reliquit: & Pertauum baſſam, ſatis magnis cum Turcorum, Valachorum, Tatarorumque copiis, Erdeliano bego, qui bellum contra Maximillianũ proſequebatur, adeſſe iuſſit. Dolebat Erdeliano, Suendium anno ſuperiori cepiſſe Tocaium, in quo xxx maiora minoraque tormenta bellica, præter ingentem rerum bello neceſſariarum, annonæque copiam reperiſſet. Quapropter eam arcem recuperare ſtatuit, magni ſcilicet ſuas ad res vel tutandas, vel prolatandas momenti: quod eſſet in Vngariæ ſita limitibus, & Erdelij; duobus amnibus circumdata, Tibiſco & Bodrogo. Militem ergo, cum maioribus decem machinis adhibet, omnique vi & impetu oppugnare munitionem incipit. Ex altera parte Suendius eam minime deſerendam ratus, quum alia defenſioni parat idonea, quibus Iacobo Ramingero, cuius ipſe fidei Tocaiũ commiſerat, in tempore ſuccurreret: tum ab imperatore Maximilliano ſubſidia maiora poſtulat. Is Henricum Staupicium, cum mille Germanis equitibus, ſex peditum vexillis, ſtipendiis, & annona neceſſaria, mittit. Sed prius, quam auxiliares hæ copiæ Tocaium peruenirent, ſparſa fuit in caſtris Erdeliani fama, decem millia Tatarorum, a Selime, defendendi eius cauſa, cum Turcis & Valachis relictorum, per ſeditionem totum populari Erdelium, ac inaudita crudelitate paſſim in fortunas & corpora miſerorũ, cuiuſuis ætatis & ſexus, graſſari. Quapropter obſidionẽ ſoluere coactus fuit, ne dum iſtic ipſe pertinacius hæreret; ſuos ad internicionẽ deleri ſineret. Liberato ab hoſtili oppugnatione Tocaió, Ramingerus in abſcedentes erumpens, pluribus cæſis, reliquos palantes & trepidos fugauit. Nec parum Erdeliano cum hiſce Tataricis, Turcicis, Valachicisque copiis negotij fuit, quum aliquot

eorum millia trucidaret, ac Varadini vicissim ab eis obsideretur. Vnde fuga dilapsus, recenti coacta suorũ manu, rursus haud exiguam ipsorum stragem edidit: qua demum territi, semet in Podoliam & Rossiam effuderunt; vbi crudelium belluarum immanes reliquiæ, fortiter a Palatino Rossorum debellatæ, perierunt.

Post discessum barbaricarum & Erdeliani copiarum, Suendius suis media bruma productis, ad obsidendũ Zatuarum profectus est, castrum momenti non leuis, in Erdelij finibus situm, quod Georgij Bebeci ditionis erat, hominis nefarij, qui primus auctor huius inter Cæsarem Erdelianumque belli exstiterat. Bebecus iam ante perspecta victrici toties virtute fortunaque Suendij, quod magnopere metueret, ne castro expugnato, in Maximiliani manus, cum præsenti vitæ periculo, veniret: vxore familiaq; Zatuari cum præsidio relicta, fugæ beneficio saluti suæ mature cõsuluit. Aliquamdiu perstiterunt in obsidione toleranda præsidiarij, quod machinæ bellicæ nihil nec ipsis, nec castro damni dare possent. Cui Suendius incõmodo remedium quæsiturus, dum ipsemet omnia circum arcem loca perlustrat & explorat: agnitus ab hostibus ex insigni proceritate corporis, qua longe supra ceteros eminebat, deque comitatus frequẽtia, parum omnino abfuit, quin discrimen vitæ adiret. Petitus enim globis aliquot tormentariis fuit, e machinis non modicis, quorum vnus humerum ita strinxit: vt etiam vestis eius igne concepto, quod esset ad pellendum frigus hibernũ suffulta pellibus, arderet. Nihilominus commodiore pro machinis reperto loco, & iis mox in illum, magno cum militum labore, quos in officio, si quisquã alius, hic sane dux continere potuit, translatis: ad extremam redacti desperationem præsidiarij, coniugi perduellis, ac familiæ, sibique salutem & incolumitatem pepigerunt, atque ita castrum Suendio dediderũt. Is vero non tantum pacta conuenta dediticiis bona fide seruauit, sed etiam Bebeci coniugem, cum mundo suo muliebri, & aliis rebus, quas caras habebat, abire omni absque iniuria passus est. Potitus fuit Zatuaro Suendius sub medium mensem Ianuarium, anno Mahumetano DCCCCLXXIIII. C. 1567.

Non

Non magno post captum Zatuarum temporis interiecto spatio Suendius, qui bellum in Erdelij finibus gerere non desinebat, nulla frigoris hiberni ratione habita, Muncazium cum suis obsedit, locum munitissimum, & huic bello conficiundo cum primis idoneum: cuius præsidiarij vitam facultatesque saluas pacti, deditionem fecerunt. Ea res animum Erdeliani mirifice perturbauit, nec minus accendit, vt totis viribus amissam munitionem recuperandam statueret. Non enim ignorabat, hac patere transitum in Poloniam & Rossiam: seque præpediri occupato Muncazio, quo minus in posterum subsidiarias e regno Poloniæ copias habere posset: nisi eas per Moldauiam, variis ambagibus, & itinere difficili, venire vellet. At non contentus occupatione Muncazij Suendius, mox etiam corona militari munitionem Hustianam cingere perrexit. Quod quidem non Erdelianus tantum grauiter ac moleste tulit, verumetiam Budensis bassa: qui datis ad imperatorem Maximillianum frequentibus litteris, hortari nõ cessabat, vt a cepta obsidione Suendium discedere iuberet, ne inchoatum pacis componendæ negotium impediretur. Simul etiam suis in cõsilium adhibitis, deliberabat; quanam via posset obsessis opem ferre. Quumq; iampridem de hisce rebus omnibus ad Sultanum Selimem rettulisset, indignatus ille, Pertauum bassam exercitum suum, cum Romaniæ beglerbegi copiis coniunctum, in Vngariam ducere iussit. Vtrumque tamen ab instituta Selimes expeditione mox reuocauit, quum intellexisset, Verantium Agriensem præsulem, & Christophorum Tisembachum baronem, Vienna Constantinopolim ablegatos, ad se contendere. Quamobrem & Budensis bassa, missis ad imperatorem Maximillianum muneribus amplissimis, petiit; ne turbari pacis tractationem pateretur. Sua quidem ex parte futurum aiebat, vt palis transfigerentur omnes, qui per Cæsaris fines excurrendo damnum dedissent. Hæc ille multoties pollicebatur, sed e diuerso duces Erdeliani, quum Suendium viderent abiisse Cassouiam, ne spem pacis interturbaret: collectis non magnis copiis, impressione nec opinata Risuarum adorti ceperunt, occupatis etiam thermis, quas Riuulos Do-

minorum adpellant. Has enim Suendius ante biennium eis ademerat. Id vbi factum Ruberus accepit, legatus Suendij, magnæ vir bellicis in rebus industriæ, mox cum iustis equitum peditumque copiis adcurrit,& hostibus inexspectato suo territis aduentu; Risuarum,adhibita vi maxima,recuperat: præsidiarios interficit: moxque Riuulos etiam nullo negotio recipit. Quippe casu quodam accenso puluere tormentario, castrum ardere cepit; ideoque maiori parte propugnatorum exstincta, in Ruberi potestatem venit.

C.1568. Anno denique Mahumetano DCCCCLXXV, pax octauo quoque anno renouanda inter Maximillianum Augustū, Sultanumque Selimem coiit, qua Erdelianus etiam compræhendebatur. Eius quum aliæ leges & condiciones erant, tum vti quisque sibi retineret, quidquid eo bello cepisset. Id vero plurimum Maximilliani rebus profuit. Nam fines suos opera Suendij sic ampliarat, vt ad XL milliaria Germanica cis & vltra Tibiscum late dominaretur: qua quidem in regione multæ sunt arces, multæ munitiones insignes, partim ab hoste captæ, partim factæ diligentia Suendij, partim inchoatæ. Idem & ærarij noui (Cameram vulgo vocant) in iis locis auctor exstitit, de quo non leue subsidium publicis rebus accessit: castris,aliisque munitis locis, cum imperio Germanos, iustis & grauibus de causis, præfecit: totam denique limitaneam matura prouidentia,tam in Vngariæ,quam vicinæ Stiriæ finibus cõstituit:anno DCCCCLXXV,& DCCCCLXXVI.

C.1568. & 1569.

C.1569. Hoc anno DCCCCLXXVI splendidissimum & instructissimum Venetiis nauale, sub medium mensem Septembrem,accẽso tormentario puluere, maximo cum reipublicæ detrimento conflagrauit. Ibidẽ tam in vrbe,quam terra continente,diuturna & inusitata quædam erat annonæ caritas. Quamobrem Sultanus Selimes,licet initio regni pacem,a Soleimane patre cum Venetis initam,confirmasset; tamen vel ambitione propria, vel suorum impulsu,vel hoc Venetorum aduerso casu permotus, bellum eis inferre statuit, quæsito prætextu, quasi Cyprum nullo iure possiderent, quæ ob successionem gentis Osmanidarum in iura Sultanorum

norum Ægypti, ad ſe directo pertineret. Licet enim Selimes auus & Soleimanes pater, annui tributi, quod a Venetis eius regni nomine pendebatur, ſolutione contenti, poſſeſſionem inſulæ Venetis hactenus reliquiſſent: nullum tamen hoc ſibi gignere præiudicium poſſe dicebat, quo minus iam tributo repudiato, regnum ſui iuris occuparet, ac ſibi retineret.

Itaque menſe Februario ſequentis anni, Cubatem Zauſium Conſtantinopoli Venetias ablegauit, qui a Senatu Cyprum repeteret: ac recuſaturis, bellum denuntiaret. Adpulit is Venetias ſub initium menſis Aprilis, anno DCCCCLXXVII, & mandato Selimis C.1570. expoſito, repulſam tulit.

Quapropter menſe Maio miſſi cum claſſe militeque fuerunt, qui bellum Cyprium gererent, Muſtaphas baſſa, copiarum terreſtrium, & Pialis Alisque baſſæ, claſſiariorum præfecti. Pialis proiectus cum ſuis ad Tenum, inſulam Venetorum in Ægæo, ferro ac flammis eam, non ſine graui tamen ſuorum iactura, direptam vaſtauit.

Menſe Iunio Sebaſtianus Venerius, inſulæ Corcyræ maxima cum poteſtate præſes, Soppotoum caſtrum Albaniæ, non procul a Corcyra ſitum, expugnauit: eiq; præſidio impoſito, ac rebus neceſſariis munito, Manuelem Murmurium, oriundum e Napolio Romaniæ, (Naupliam Argiæ veteres adpellauere) præfecit.

Sub eiuſdem menſis exitum Marcus Quirinus, claſſis in Hadriatico præfectus, arcē ſinus Mainenſis, (Mainam ſunt qui Leuctra veteribus adpellatam putant, ipſum vero ſinū Mainenſem, Meſſeniacum:) ad portum, quem vulgo Qualliarum ſiue coturnicum vocant, poſitam feliciter expugnauit: actisque ſub ea cuniculis, & ſuppoſito incenſoq; puluere tormentario, funditus euerſam diruit: ne barbaris amplius receptum præberet.

Nicoſia, Cypri metropolis, ſub exitum Iulij mēſis a Muſtapha baſſa obſideri cepta, & acerrime tam oppugnata, quam defenſa, tamdem die x Septembris in hoſtium poteſtatem venit, miſereq; direpta fuit: cæſis præſidiariis, exſtincta nobilitate, perexiguis reliquiis ſeruituti mancipatis. Erat olim Cypri regia, quę centum &

amplius ante hoc tẽpus annis redacta fuerat ſub imperiũ Sultani Cairenſis, eiq; hoc modo facta tributaria. An. Chriſtiano 1423 bellũ erat Iano Petri filio, regi Cyprio, qui penultimus fuit inter legitimos reges ex Luſignana familia, cũ Ægyptio ſiue Cairenſi Sultano Melechella: quo bello captꝰ ab hoſte Cyprius, perſolutis CXVCIↃ Seraphinorũ, in regnũ cũ pacto tributi annui reſtituitur. Is moriens filiũ Ioan. reliquit impuberẽ, cui primo matrimonio, poſtquã adoleuiſſet, filia Marchionis Itali Mõtisferratenſ. nupſit: qua mortua, Helenã Palæologinã duxit. Ex ea nata fuit vnica filia Karulota, quæ Io. Luſitano primũ nupſit, cui prębitum venenum mortẽ adtulit. Erat Karulotæ Iac. frater, illegitimo toro natus, cui ſacris initiato pater archiepiſcopatũ Nicoſianũ adſignarat. Is imperãdi libidine ductus, eccleſiaſtica dignitate ſpreta, regnũ inuãdit: a quo tẽpore dictus a Græcis Cypriis fuit Re Zages, (ſic enim in quodam manuſcripto libello meo Græco legitur) adpellatione partim Italica, partim Gallica. Nam Gallis *Roi Iaques*, rex Iacobus eſt. Karulota ſecũdas nuptias cum Ludo. Sabaudi Ducis filio cõtrahit. Is claſſem inſtruẽs, in Cyprũ cum Karulota coniuge proficiſcitur. Redeunte legitima regis defuncti filia, iuſtaq; regni herede, Iacobus nothus regno pellitur. Eiectus ad Sultanũ Ægypti Syriæq; confugit, Aleſſeraphũ, & opem eius ad recuperandũ regnũ implorat. Adſenſus poſtulatis Iacobi Sultanus, eum pulſo viciſſim cũ Karulota Sabaudo, in regnũ reducit: & nomine reſtitutionis huius ac beneficij, tributũ non inuito imperat. Id tributũ ex mercibus quotãnis Sultano ſoluendis cõſtabat, certo merciũ genere, ſpecierumq; numero expreſſo. Necdũ id temporis vxorem Iacobus duxerat. Itaq; Venetias profectus, Æcaterinã Cornarã, prius a Senatu S. Marci filiam adoptatã, conſtituta de publico dote, matrimonio ſibi copulat: vt hoc adfinitatis Venetæ vinculo, potẽtiſſimæ mari reipublicæ præſidio ſeq; regnumq; ſuum ſtabiliret. Nec multo poſt, relicta cõiuge prægnante, moritur. Cõtigit hoc anno Chriſt. 1470, qui Mahum. erat 874. Exſtincto rege, poſtumũ regina marẽ parit, qui tamen non diu ſuperſtes fuit. Tum vero Veneti viduæ perſuadent, vt regno cederet, cui defendendo par ipſa nõ eſſet, annuoq; reditu 4 aut 5 milliũ Zecchinorũ cõtenta, patriã

immortali beneficio ſibi deuinciret. Hoc modo redacta in poteſtatẽ inſula, nihilominus Veneti Sultano Ægyptio, tributi eius nomine, quod Iac. rex illi pollicitus fuerat, merces in pactis cõuentis expreſſas quotãnis mittebãt: donec an. Ch. 1517, qui Mahumetanus erat 923, Sultano Tõmambai & Mamelucis a Sultano Selime deletis, & Ægypto Syriaq; ſubiugatis cõuerſum a Selime victore, Mamelucorumq; ſucceſſore, tributum hoc fuit in certũ pretium, videlicet VIIICIↃ Zecchinorũ: quos Cypri nomine Sultanis Turcicis ex eo tẽpore Veneti perſoluerunt, donec a Selime II, Cyprũ ſibi ceu domino directo, repetẽte; bellũ, de quo nunc agimus, indictũ Venetis fuit. Capta Nicoſia, Famaguſtã Muſtaphas baſſa tãdem obſidere cepit an. Mahu. 978. ſub medium menſem Aug. C. 1571.

Anno DCCCCLXXIX, dum obſideretur, & grauiſſime a Turcis oppugnaretur Famaguſta, claſſis Turcica damnum illatura Venetorum inſulis in Ægæo, Ali baſſa duce Cretam (Candiam nũc vocant) petiit: vbi expoſito in terram milite, ſæuitum in obuios immaniter. Munitis ciuitatibus & opidis ita proſpectum mature fuerat a gubernatoribus inſulæ, nullum vt ab hoſte detrimentum acciperent. Solum Rhetymum adortus Vluzalis, Aphricanæ Barbariæ proſultanus, cuius ante facta mentio, quod ab incolis deſertum fuiſſet, nemine reſiſtente, menſe Iunio vaſtauit. Alis baſſa tamdem recenſitis copiis ſuis, quod apud ipſos per fabas vel aſpros fieri conſueuit, quum IIIICIↃ IↃCC amiſiſſe ſe videret: relicta Creta, Cerigum Veneti iuris e regione promontorij Maleæ ſitam inſulam, (Citheram dixere veteres) ad S. Nicolai portum inuaſit, & maiori ex parte diripuit. Inde Zacynthi & Cephallenię ſuburbiis ac vicis excidio datis, (arces enim præſidiis & opere ſic munierãt Veneti, vt eas hoſtis adgredi non auderet) Soppotoum pergit Alis baſſa: numeroq; militum ſuperior, cæſis captisue preſidiariis, arcem recipit: cuius etiã præfectus Manuel Murmurius, vir bello ſtrenuus, in hoſtis poteſtatem venit. C. 1572.

Hinc obſeſſum terra marique Dulcinium, ſitum in Albaniæ Dalmatiæque finibus opidum, menſe Iulio Turcis ſe dedidit: ciuibus libertatem ſuam, militibus vitę pactis incolumitatem. Sed dum contendunt inter ſe baſſæ, quorum alter opidũ terreſtribus

copiis, alter mari obſederat, vtrius eſſe deberet: pleriq; omnes in ſeruitutem abducti fuerunt, exceptis Sarra Martinengo, Dalmatiæ ſupremo cum imperio gubernatore, ac Marco Venerio, Dulcinij præfecto.

Tunc etiam Turci potiti fuerunt Antibari, per ſummam ignauiam deditionem faciente Alexandro Donato præfecto: itemque Butua, quæ defendi non potuit, quod eſſet verſus mare parum munita.

Vluzalis & Caragoſa Raiſus, quum ad inſulam Lieſenam adpuliſſent, (Farum Dalmatæ vocant, vbi Farenſis eſt epiſcopatus) ſuburbia depopulati ſunt: arcem, quam egregie munitam vidimus, tentare non auſi. Lieſena relicta, Curzolam petierunt, quam Corcyram Nigram vocant, haud procul inde diſſitam: cui quidem inſulæ nihil aliud dedere damni, quam quod Vlatim pagum flammis iniectis exuſſerũt. Nam quum opidum inſulæ, quod ipſum quoque Curzolæ nomen habet, a viris deſertum, adgrederentur: a feminis, animoſe patriam defendentibus, memorabili cum marium Curzolanorum, & ipſorum hoſtium infamia, femineique ſexus immortali laude, reiecti fuerunt.

Famaguſtani per integrum annum obſeſſi, quum fortiter hactenus omnem vim hoſtilem ſuſtinuiſſent: tamdem in extrema rerum omnium pænuria deditionem fecerunt, his legibus: vt Venetis vitæ concederetur incolumitas, & vti cum armis ſuis ac facultatibus in Cretam deducerentur: Græci domos ſuas incolerent, poſſeſſionibus ſuis fruerẽtur, ritu Chriſtiano viuerent. Quibus condicionibus a Muſtapha baſſa, initio menſis Auguſti, anno
C. 1572. DCCCCLXXIX, laudatis & adprobatis, ipſiusque manu ſubſignatis: die quinto dicti menſis Auguſti prodiit ex vrbe Marcus Antonius Bragadinus, ſub quo defenſa fuerat hactenus, & cum illuſtri nobilium virorum comitatu in Muſtaphæ caſtra venit, eiq; claues ciuitatis, quod in deditionibus fieri ſolet, obtulit. Exceptus initio comiter a Muſtapha baſſa, mox ab illa crudeli bellua, per ſummum ſcelus violata fide, quum aliis per ludibrium adficitur exquiſitis iniuriis, tum ad extremum viuus excoriatur. Laurentium

tium Teupolum, Paphi præfectum, qui & ipſe cum aliis Famaguſtam ſingulari virtute propugnarat, ſuſpendio Muſtaphas necari, ceteros dediticios immaniter cõtrucidari iuſſit. Turcorum, qui obſidionis principio in vniuerſum ad ducenta millia cenſebantur, in quibus erant Azaporum LXXXCIↃ, Genizarorum XIIIICIↃ, volonum (Acanzios ipſi vocant) LXCIↃ, periiſſe conſtat obſidione durante, ſupra LXXXCIↃ.

Erat initio belli Cyprij, defendendæ contra Turcorum vim, reipublicæ Chriſtianæ cauſa, percuſſum fœdus inter Pium v Põtificem maximum, Philippum regem Hiſpaniarum, & Senatum Venetum. Eius fœderis copiarum omnium deſignatus fuit imperator, Ioannes Auſtrius, Karuli Auguſti F. Hiſpani frater. Pontifex ſuis triremibus Marcum Antonium Columnam, Ducem Talliacoccianum, nobilitatis Romanæ principem, præfecit: Veneti ampliſſimæ, quam inſtruxerant, claſſis imperium Sebaſtiano Venerio, quem poſtea Ducem quoque ſuum crearunt, commiſere. Præter hos & alij hac erant in expeditione principes & illuſtres viri, magnus regni Caſtiliæ Commẽdator, Aſcanius Cornianus, Ioannes Andreas Doria princeps Melphitanus, Auguſtinus Barbarigus, Marcus Quirinus, Antonius Canalis, Veneti: Alexander item Farneſius, Octauij Ducis filius, princeps Parmenſis; Franciſcus Maria, Guidonis Vbaldi filius, Rouereus, Vrbini princeps; Paulus Iordanus Vrſinus, Dux Braccianenſis; Aluarus Marchio S. Crucis, & alij plures. Hæc claſſis quum menſe Septembri Meſſana Siciliæ ſoluiſſet, hoſtilesque nauales copias ad Inebechtim ſubſiſtere (ſic Turci nominant ciuitatem, quam noſtri Lepantum adpellant, veteres dixere Naupactum) nuntiatum eſſet: tamdem ad portum inſulæ Cephalleniæ, quem vallis Alexandrinæ vocant, adpulit. Stabat haud procul a noſtris in Inebechtino ſinu, qui Corinthius olim nũcupabatur, claſſis hoſtium: cui cum imperio pręerant, Pertauus baſſa copiarum terreſtrium, & Alis baſſa ſociorum naualium dux ſupremus. Inter hos, cognito Chriſtianæ claſſis aduentu, ſententiarũ diuerſitas exſtitit. Pertauus abſtinendum iudicabat a prœlio, quod cõiuncta iam Chri-

ſtianorum claſſis, vnius imperio ducis regeretur: exſpectandum eſſe perexiguum ad tempus, quo futurũ ſit, vt, illo præſertim anni tempore, ſoluatur. Alis e contrario ſentiebat, omnino dimicandum. A Pertauo ſtabant rei naualis peritiſſimi veteranique duces, Sirocus Alexandriæ ſangiacus, Carabuces ſangiacus Souriſaris in Caramania ſiue Cilicia maritima Mechemetes begus, Salæ Raiſi filius, ſangiacus Eubœæ ſiue Negroponti: cum Ali vero ſentiebant, Chaſanes begus, Chairadinis Barbaroſſæ filius, Vluzalis proſultanus Ceſairenſis, & Caias begus Smyrnenſis ſangiacus: quorum ſententia tamdem vicit, Vluzali iubente in medium proferri & recitari mandatum Sultani Selimis, quo victoriam vti proſequerentur, eis iniungebatur. Omnium ergo ſententiis decretum prœlium, quod non minori animorum alacritate noſtris etiam expetentibus, commiſſum fuit ad tres exiguas inſulas, vel marinos potius ſcopulos, quos Cuzolaros hodie tã Græci, quam noſtri vocant. Victoria potiti ſunt multis a ſæculis inaudita Chriſtiani. Periit occiſus Alis baſſa. Pertauus animaduerſo præſenti ſuorum interitu, non magno nauigio fugiens ad terram euaſit. Vluzalis mari profugit cum xxx plus minusue triremibus. Cæſa fuerunt hoſtium ad XXVCIↃ, capta IIIICIↃ. Claſſis hoſtilis vniuerſa, cum ſpoliis immenſis, Chriſtianorum in poteſtatem venit; iis dumtaxat exceptis triremibus ac nauigiis, cum quibus Vluzalim euaſiſſe diximus. Liberata Chriſtiana mancipia ſupra XIIIICIↃ. Pugnatum die VII menſis Octobris, anno Mahumeta-
C. 1572. NO DCCCCLXXIX.

Hac Turcis illata clade, Veneti Margaritinum, in Chimeriotarum regione, quæ Albaniæ pars eſt, (ſic a Cerauniis dictam montibus aliqui putant) haud procul a Corcyra ſitum, deditione ceperunt XII die Nouembris, vitam facultatesque ſaluas paciſcentibus barbaris: & ipſum caſtrum mox igne concrematum diruerunt. Soppotoum quoque deſertum a Turcis, Albani occuparunt, & Venetis reſtituerunt: a quibus redditum deinceps Sultano Selimi fuit.

Anno

Anno sequenti proximo, DCCCCLXXX, XV mẽsis Ianuarij, tentata fuit a Venetis obsidio Castelli noui, captis suburbiis: sed succurrentibus barbaris, ab obsidione discessum. Cupiebant Veneti hoc opido cum arce potiri, vt omni periculo Catarum, ciuitatem sui iuris longe munitissimam, liberarent. Situm est enim Catarum in sinu quodam maris, qui Rizonicus olim vocatus fuit, nunc ab ipsa ciuitate Catarinus dicitur: cuius ostium Turci hactenus Castelli noui propugnaculo claudere, ne Cataro succurri possit, frustra conantur. C. 1573.

Variæ contigerunt ætate nostra mutationes in regno Tunisino, quo superioribus annis rex Assan, Machmetis filius, (Muleassem nostri non recte vocarunt, quum Mule regem vel dominum ipsorum lingua significare tradatur, Assan vero proprium fuerit ei nomen) excluso necatoque maximo natu fratre Mamuna, qui nostris est Maimon, potitus fuit. Idem ceteros quoque fratres suos, quos moriens ei pater XXI reliquerat, aut interfecit, aut ferro candenti oculis adhibito cæcauit: excepto Roscette, qui secundo loco genitus fuerat. Is in conatu pellendi fratris Assanis, re parum feliciter gesta, Cesairim (Algerium nostri vocant) profugit ad Chairadinem Barbarossam: qui Roscette Constantinopolim misso, sub eius tamen reducendi prætextu deceptis Tunisinis, Assanem expulit, vrbem cum arce totoque regno cepit, ac Sultano Soleimani, se prosultanum adpellans, subdidit: quod quidem accidit anno Mahumetano DCCCCXL. Assanem Karu- C. 1534.
lus Augustus in regnum, expulso Chairadine, reduxit anno DCCCCXLIII. quod ille deinceps a nemine vexatus obtinuit vs- C. 1537.
que ad annum DCCCCL, quo aduentantis cum classe Chairadinis C. 1544.
fama territus, in Siciliam Neapolimque traiecit. Amida filius Tunisim cum arce per absentiam patris Assanis occupat, reuersumque patrem capit, & oculorum pupillis candenti scalpello læsis, visu spoliat. Eadem immanitate tractati ab Amida fratres, Nahafer & Abdallas, quos cum patre ceperat. Amidam regno patruus Abdamelechus eiecit. Is enim Guletam profectus, & Franciſci Touaris Hispani, Guletæ præfecti ope Tunisim ingres-

ſus, mox in arcem velata facie pergit, eamque deceptis cuſtodibus, qui Amidam eſſe credebāt, occupat. Abdamelecho poſt trigeſimum & ſextum regni diem rebus humanis exemto, ſuccedit filius Machmetes, annos dumtaxat XII natus: quo necdum gerendæ reipublicæ per ætatem idoneo, quum intolerabilis curatorum eius adminiſtratio pleriſque videretur, rediens Amida, regnum patrueli eripuit. Amidam rurſus excuſſere Turci, duce
C.1573. Vluzali, anno DCCCCLXXX. fuitque Sultani Selimis auctoritate ſuffectus in ipſius locum rex alius. Amida Guletam profugiens, quæ Hiſpanorum præſidio tenebatur, priuatam cum duobus filiis vitam egit. Quumq; magno recuperandi regni deſiderio flagraret, ſuos ad Ioannem Auſtrium, nauali de Turcis victoria toto iam orbe celebrem, mittit: qui opem eius auxiliumque poſcerent, vt regno reſtitueretur. Simul habiturum ſe promittit ingentes ab amicis ſociisque copias, & eam annonæ abundantiam, quę ipſius exercitui vel maximo ſuffectura ſit. Adnuit eius poſtulatis Auſtrius, & inſigni cum claſſe, quam aliis etiam cum triremibus Dux Sueſſanus, & Melphitanus princeps, Ioan. Andreas Doria comitabantur, in Africam tranſijcit, Tuniſim occupat, regem a Turcis datum in poteſtatem redigit, vrbem captam militi ſuo diripiendam concedit. Quum autem promiſſis Amida non ſatisfaceret, fluxæque ceteroquin etiam fidei ſigna quædam præberet, ſollicitatis ſecreto Turcicis auxiliis: cum duobus filiis in Siciliam, iuſſu Auſtrij, trāſuectus fuit. Ibi quum futurum accepiſſet, vt frater eius Machmetes, cui maxime infeſtus erat, regno præficeretur: in eum furorem adactus eſt, vt de triremi ſe pręcipitaturus, & aquis ſuffocaturus eſſet; vix Amida filio, quo minus id faceret, impediente. Machmetes Amidæ frater, ab Auſtrio regnum impetrauit, præſtito prius in Auſtrij præſentia ſacramento, quo ſe perpetuo fidelem Hiſpano regi clientem futurum promiſit. Is proximo deinde bello, quod expoſituri ſtatim ſumus, in Turcorum poteſtatem venit, & Conſtantinopolim trans mare vectus fuit: vbi ſuperſtes adhuc ante triennium, quum iſtic eſſemus, in arce, quæ de ſeptem turribus a Græcis Hepta Gulades, a Turcis Iadicula

cula dicitur, ſub cuſtodia detinebatur. Hinc Auſtrius ſuorum cõcilium cogit, in quo variis dictis examinatisque ſententiis, tandem concluſum: debere nouam munitionem inter Guletam & Tuniſim, ad interiectum vtrique lacum exſtrui, quæ x milliaribus Italicis a Guleta, paulloque minus a Tuniſi diſtaret. Eius rei perficiundæ cauſa relictus iſtic Gabriel Serbellonius Mediolanenſis Iralus, cum IIIcIↃ Italorum peditum; & Salazarus Hiſpanus, cum totidem Hiſpanis: quorum vterque muniendarum vrbium & arcium peritiſſimus erat. Conſilij totius hic erat finis & ſcopus, vt hoc modo Guleta firmior efficeretur, & tanto facilius in fide barbari continerentur, ob viciniam vtriuſq; præſidij, commoditatemque lacus; ad quem quia ſita eſſet vtraque munitio, nullo negotio alteris alteri ſubuenire poſſent. Geſta fuerunt hæc anno DCCCCLXXX. C. 1573.

Ægerrime ferebat Sultanus Selimes hos Chriſtianorum in Aphrica progreſſus. Itaque Sinanem baſſam, virum aſtutum, reique militaris peritiſſimum, claſſi ſupremo cum imperio præficit, qua CLX triremes, & XXXIII diuerſi generis nauigia continebantur. Is in Aphricam menſe Iulio, anno Mahumetano DCCCCLXXXI, adpulit. C. 1574.

Quamquam vero nouæ munitioni abſoluẽdæ præfectus Serbellonius magna rebus in omnibus diligentia fuiſſet vſus, tamen ea necdum erat perfecta, quod ſerius architecti, cum fabris cæmentariis, & omni materia miſſi, tamdem in Aphricam ſub finem menſis Martij perueniſſent: quorum aduentus Octobri menſe præcedentis anni promiſſus fuerat, cum XL triremibus, quarum nauales ſocij muros Tuniſinæ vrbis ad ſtructuram nouæ munitionis demoliri debuerant: quod factum non fuit, quantumuis Auſtrius in vicina Sicilia degeret. Erat etiam præſidiariorum militum deminutus numerus, exauctoratis temere nonnullis, quos omnem in euentum retentos oportuit. Hoc modo per ignauiam ſocordiamque factum, vt in hoſtium poteſtatem munitiones hæ nullo prope negotio venirent.

Turci primum Guletam obsidere ceperunt, cui Petrus Carrera Hispanus præerat. Ei Serbellonium de subsidiis mittendis vrgenti, quamquam loco munitiori esset, Serbelloniano necdum ad finem perducto; tamen DCL pedites partim Itali, partim Hispani fuere missi. Hinc a Turcis etiam Serbellonius obsessus fuit, quorum exercitum nouis adductis copiis Ramadam Cesairis beglerbegus adauxerat. Carrera denuo subsidium petit. Ea res anxium Serbellonij animum non parum torquere. Si nullos misisset, futurum verebatur, vt in ipsum amissæ Guletæ culpa conferretur: sin autem, vt suo semet præsidio nudaret. Nihilominus concessa Carreræ manus subsidiaria. Duobus interea nauigiis adpulerunt ex Hispania DC milites Hispani, qui noctu per ipsas Turcorum excubias penetrantes, quum vexillis & vestibus Turcicis vterentur, & quosdam Turcice loquentes secum haberent, Guletam ingressi sunt. Tamdem & tertio Carrera militem sibi summitti a Serbellonio postulat, & quingentos beneficio noctis vsos impetrat, cum egregiis præfectis, ac inter alios, Salazaro magnæ virtutis & existimationis viro. Nihilo minus arx Guletana Turcorum in potestatem venit. Neque defuere, qui Carreram proditionis insimularent. Prius quidem certe, quam Turci adpulissent, vel per inscitiam, vel superbiam, quingentos milites veteranos Italos admittere noluit: quod minime cõcessurum se diceret, vt in eius gloriæ partem venirent Itali, quam Hispani Guleta defendenda consequuturi essent. Equidem apud ipsos Turcos ex fide dignis hominibus accepi, Carreram fuisse virũ prorsus ignauum & formidolosum, qui pulueris tormentarij nidorẽ ferre non posset, nec tolerare fulmina displosarum machinarum: quæ sane quoties in hostem exonerabantur, ipse subterraneis se testudinibus, cõcameratisq; locis abdebat, bombaceque suas obthurabat aures. Ferũtur ei Turci proditionis obtulisse præmium, regni Cyprij præfecturam: neq; tamen dediticio pepercere, sed tamquam vili mancipio sunt vsi. Capta Guleta, præter aliam prædam, potitus est Sinan bassa quingentis machinis bellicis, cum ingenti tormentarij pulueris, aliarumque bello necessariarum rerum, & annonæ

nonæ copia. Noua quoq; deinde munitio a Turcis occupata fuit, nõ tamen multo ſine ſanguine: capto etiã Serbellonio, qui crudeliter a Sinane baſſa tractat' fuit. Hoc modo prorſus eiecti ſunt Hiſpani ex Aphrica, intra trigeſimum & ſextum diem: amiſſaq; per ſummam ignauiam ea, quæ Karulus Auguſtus in poteſtatem optimo conſilio redegerat, vt ſecuritati Siciliæ, regni Neapolitani, totiusque tum Italiæ, tum Hiſpaniæ conſuleret. Fuerunt autem hæc anno DCCCCLXXXI geſta, cuius initio Veneti certas ob cauſas, non conſultis, & inuitis adeo, Pontifice atq; Hiſpano, contra leges fœderis, pacem cum Sultano Selime II fecerant. C. 1574.

Tunc etiam Corcyrę muniendæ Venetis occaſionem præbuit exſcenſus crudelis in eam inſulam Sinanis baſſæ, redeuntis ex Aphricano bello. Nam licet ab inſulanis ei, placãdi hominis cauſa, cuius præſertim tunc victoris inſolentiã norant, munera quædam offerrẽtur: tamen illis reiectis, immaniter in eos graſſatus eſt. Miſſi hoc nomine fuerunt in Corcyram quum alij rerum militarium periti, tum etiam Sfortia Palauicinus, Marchio Curtis maioris. Horum conſiliis ita tum munitæ cum opido fuerunt arces illæ præaltis in rupibus ſitæ, vereq; caput inter nubila (quod Maro dixit) condentes, quas ipſum mare circumfluit: nihil vt equidem viderim aduerſus omnem vim hoſtilem firmius, nihil inexpugnabilius.

Annus DCCCCLXXXII memorabilis eſt plures ob cauſas. Nam exſtincto Sultano Selime II, filius Murates III eius nominis, auſpicatus eſt imperium, cum ipſo huius anni Chriſtiani principio. Agebat id temporis annum ætatis XXVII. Ante omnia recepto more barbaro ſtrangulari quinque fratres ſuos, natu ſe minores, in præſentia ſua iuſſit: quorũ minimi ceruicibus & iugulo quum pro more neruus adhiberetur, incertum an tenerioris in hunc amoris cauſa motum, an cõſcientia patratæ crudelitatis in omnes, illacrumaſſe quidem ipſum conſtat. C. 1575.

Itidem mortuo Scacho Techmaſe Parthico, ſucceſſit filius nõ primogenitus, Muchemetes Hodabendes; nec Iſmail, eius nominis in hac Sophina familia ſecundus, ſecundo loco genitus; ſed

proximus ab his Haidar Miriſes, qui annis aliquot antea patris in regno ſuprema cum poteſtate vices geſſerat. Is tamen vix xv diebus regno frui potuit, occiſus a Sultanis quibuſdam, ſiue proceribus regni, qui eum oderant. Hi deinde ſecundogenitum Scachi Techmaſis filium Iſmailem, eius nominis ſecundum, e carcere productum regno præficiunt. Fuerat enim a patre coniectus in carcerem, propter quorumdam procerum delationes, & in eo pluribus annis hæſerat. Iam regno potitus, vt animos ſuorum exploraret, ac præſertim vt cognoſceret, quinam eſſent illi Sultani, quorum impulſu & conſilio cuſtodiæ mancipatus a patre fuiſſet: ſecretum in locum ſemet abdit, & quorumdam opera, quibus maxime fidebat, mortem ſuam publicari curat. Eius rei fama diuerſos in hominum animis motus, prout adfectus in Iſmailem quiſque fuiſſet, excitauit: in aduerſariis & hoſtibus læticiam, in amicis luctum. Hoc modo prodentibus ſemet inimicis ac delatoribus, illatum ab Iſmaile mortis ſupplicium fuit. Idem non Sultanos dumtaxat ſibi ſuſpectos, verumetiam fratres ſuos omnes, quotquot nanciſci potuit, e medio ſuſtulit. Et quia deficiente tũc a Turcis ſangiaco quodam Curdo, de quo mox dicturi ſumus, aliqui proceres Iſmaili auctores erant, vt illum Turcis dederet, ne pax inter vtramque gentem dudum inita ſeruataque violaretur: non modo conſiliis eorum non obſequutus eſt, verum etiam dedendi ſupplicis auctores, bellique Turcici diſſuaſores, pœna capitis, vt proditores, adfecit. Qua hominis ſeueritate nimia plerique grauiter offenſi, ſexto regni menſe venenum ei, ſororis opera, propinarunt: quo hauſto, vitam cum morte commutauit.

C. 1576. Anno DCCCCLXXXIIII, Stephanus Batorius, Somlianus, nobilis Vngarus, cereroquin heroici vir animi, qui paucis ante annis extincto Ioanni Sigiſmundo Erdeliano bego, (mortuus enim is fuit an. Chriſtiano CIↃ IↃ LXXI, qui Mahumetan° erat DCCCCLXXVIII) cum onere tributi annui, Sultano Muſulmanorum ſoluendi, ſucceſſerat; commendatione Sultani Muratis, patroni ſui, Poloniæ rex factus eſt: quum Henricus Valeſius Gallus, quem ipſum quoque Poloniæ regno potitum opera ſua Murates iactitare ſolebat,

a morte

a morte Katuli fratris e Polonia profugus, de sententia procerum regno fuisset abdicatus.

Eodem anno Scachi Techmasis filius primogenitus, Muchemetes cognomine Hodabẽdes, quod Persarũ lingua Dei seruum significat, mortuis fratribus, Haidari Mirisæ, atque Ismaili secundo, succedens; licet a natura quietis cupidus esset, inchoatum tamen ab Ismaile fratre contra Turcos bellũ prosequi statuit: quod ei filius esset Emir Chan Mirises, magni iuuenis animi, gerendarumque rerum inprimis auidus. Hunc copiis suis supremo cum imperio præfecit. Causæ belli variæ fuerunt, quas paulo altius heic repetemus, nusquam ab aliis hactenus ita proditas. Operam enim dedimus, vt in ipsa Turcia certi aliquid de rebus hoc bello gestis cognosceremus a fide dignis hominibus, spretis vulgo iactatis, perque litteras sparsis hinc inde rumusculis, & rerum nouarum nuntiis.

Ismaile Scacho superstite, quidam sangiacus natione Curdus, cui nomen Abdallas begus, quum quasdam ob causas in suspicionem veniisset, imperante Sultano Selime II, patre Muratis III, euocatus fuerat a Sultano Selime, sub alio prætextu, qui barbarorum mos est, ad Portam vti se conferret. Paruit Sultani mandato Curdus, nullius sibi culpæ conscius, & Hadrianopolim ad Sultanum Selimem venit. Mãdat Selimes, vt captus in carcerem conijceretur. Solet hoc fieri, quum magnæ auctoritatis vel familię viri adpræhendendi sunt, per Zausiorum bassam, qui præest aulicis nobilioribus, quibus Sultanus Musulmanorum vtitur, quemadmodum principes nostri Commissariorum variis in rebus expediũdis opera. Dum Zausiorum bassa sangiacũ hũc Curdum Hadrianopoli præhendere suis cũ Zausiis conatur in Sultani Muratis II messita, Curdus se cum suis defendẽs, ipsum ibidẽ interficit, ceteris partim occisis, partim vulneratis. Hac de causa Selimes ei, cum omnibus suis, ceruices amputari iussit. Quum illo iugulato, fratris eius filius successionis iure sangiacatũ ipsius possideret: quidã alius adgnatus adita Porta Osmanica, partim oblatis, partim promissis ingentibus donis tam ipsi Sultano, quam cõsiliariis

eius,quos Vezires adpellant,adgnati sui sangiacatum impetrauit. Citatus alter ad Portam, qui rem omnem intellexisset, sibique metueret, ne absque culpa sua ferret eamdem pœnam, qua patruus adfectus fuerat: deuitata profectione ad Portam, quasi de Sultani Selimis obtinenda gratia desperans, in Parthiam profugit ad Scachum Ismailem secundum, qui tunc rerum apud Parthos potiebatur. Sciendum vero, sangiacos illos Curdorum, licet imperio Sultani Osmanidæ contineantur, non tamen ita præfici, quemadmodum alij sangiaci solent: sed similes esse Vaiuodis, siue Palatinis, & præsidibus Erdelij, Valachię, Moldauiæ; quos oportet esse filios procerum, in ipsa regione patria natos, & a suis optimatibus ac populis electos. Curdi vero haud dubie ducunt originem a Chaldæis & Mesopotamiæ populis. Nam in hodiernum vsque diem multi Curdorum principes reperiuntur in regione Bagadatis, quæ Babylonia veteribus est, & Carahemidæ, quæ Amida, & in Diarbekir siue Mesopotamia: quarum regionum populi Chaldæi sunt & Assyrij Wano & Scheherezuli vicini, ac Persarum ad fines vsque se porrigentes. Præterea constat, Arabes hodieque Chaldæam vocare Keldan, quam Persæ cum Osmanicis Curdistanum, hoc est, regnum Curdorum adpellant. Et omnes isti populi sectæ sunt Mahumetanæ. Quum igitur ad Persas sangiacus ille Curdus, de quo diximus, se cõtulisset: nõ modo perhumaniter eum excepit Ismail Scachus, verumetiã omnẽ suam opem illi ad recuperandam auitam patritamq; ditionẽ obtulit. Husreues aũt bassa, qui Wani finitimæq; regionis tum beglerbegus erat, ceteriq; sangiaci limitanei, qui ad beglerbegatum ipsius pertinebant, quum hasce res intellexissent: damnum Persicis finibus per excursiones inferre ceperunt, quod dicerẽt, Ismailis Scachi culpa mutuam pacem violatam esse, qui Sultani Musulmanorum fugitiuos & perduelles suam in tutelam contra pacis leges recepisset, eisq; decreuisset opitulari. Hoc belli grauissimi, quod hactenus inter Persas & Turcos geritur, exordium fuit.

Accedebant & aliæ causæ, præsertim ex superstitionum discidiis, vanaq; somniorum obseruatione, cui gens Turcica nimium

quantum

quantum obnoxia est, collectæ. Nam ante triennium per Anatoliam passim aliquot illorum millia, qui sacris Turcicis, eorumque disciplinis ac studiis incumbunt, (Schophtalarios ipsi dicunt) sese commouerant, ac Persarum siue Sophinorum religionem Turcicis opinionibus anteferre se professi fuerant: adeoque longius ea secta cottidie serpendo, tantum incrementi sumserat; vt etiam Constantinopoli reperirentur, qui eam probarent. Somnia vero fuerunt huiusmodi, quamuis apud Turcos necdum certo constet, an Sultani Muratis hæc fuerint, an eius sacerdotis, quem Sultani sui Scheichem Turci vocant. Creditum tamen a pluribus, ipsimet Sultano Murati oblatum fuisse somnium prius, & alterum Muratis Scheichi: quo nomine veniũt certi sacerdotes, pro viris sanctis apud ipsos habiti. Quippe per quietem stare sibi visus est in medio mundi, sub arbore maxima, cuius essent rami duo, longissimum ad interuallum exporrecti. Nam alter ad extremos solis orientis, alter ad occidentis fines extendebatur. Præterea sibi visus est conspicari serpentem magnitudinis immensæ, quem ab oriente profectum, & ad se prouolutum, fuste, quem manu teneret, interfecerit. Hoc somnio nonnihil commotus, & experrectus fuit. Prius vero, quam ad explicationem alterius somnij accedamus indicandum lectoris causa venit; Mahumetanos, vltra quatuor Mahumetis socios, quorum nomina sunt, Ebubekir, Omer, Osman, & Alis, (& fuere Mahumetis hi successores, ac propagatores Mahumetanæ superstitionis) alios quatuor eximios Imamos siue Doctores venerari: quorum primum Ebuhanifem, propterea quod supremum inter hos locum obtineat, Imamum azemem siue Doctorem summum adpellare solent: alterum vocant Imamũ Malichim, tertiũ Imamum Schaaffim, quartũ Imamum Achmetem Henbelim. Hi quatuor siue doctores, siue sacerdotes, Persis infestissimi fuerunt: ac vicissim magno Persis est in pretio Scheiches Haidar, auctor religionis ipsorũ hodiernæ, quẽ extreme Turci detestantur. Quũ igitur obdormiisset, videre sibi visus est prope portã paradisi Ebuhanifem, quem (vti modo diximus) Imamum azemem vocant, hoc est summũ siue sacerdotem siue

pontificem. Is compellato Sultani Muratis Scheiche vel viro illo religioso: Abi, inquit, ad Chalifen terræ, (hoc est, ad vicarium siue successorem prophetæ Mahumetis. Nam persuasi sunt Osmanici, principem suum esse Chalifen huius sæculi) eique dicito, Imamum azemem hoc ipso die, quum egredi e paradiso vellet, Scheichem Haidarem ante paradisi fores inuenisse: quem prælio adortus, non modo vicerit, verumetiam occiderit: adeoque sectam ipsius nunc finem habituram. Hortaberis ergo Chalifen, vt aduersus hæreticos arma capiat: quos auxilio diuino superabit, deque facie terræ dissipabit.

Recitatis duobus hisce somniis, primũ Sultani Muratis Scheiches sic interpretatus est, vt diceret medium mundi significare sedem ipsius Sultani Muratis imperialem: & arborem cum duobus maximis ramis, denotare amplitudinem imperij Sultanici. Per serpentem intelligi hostem ipsius orientalem, hoc est Scachũ Persicum: quem bello superaturus sit, & occisurus, eiusque regnum adiuncturus Osmanidarum imperio. Consimiliter etiam per id, quod Imamus azemes prœlio Scheichem Haidarem adortus vicerit, futurum significari; vt Persarum hæresis, vna cum omnibus, qui eam sectarentur, vsque adeo dissipetur & abolea-tur: nullum vt ipsorum vestigium futurum sit reliquum. Præterea Sultanum Osmanidam futurum mundi totius Chalifen ac dominatorem.

Hoc modo quum vtrumque somnium Scheiches interpretatus esset, voluit Sultanus Murates etiam Hoggiæ sui (sic apud ipsos vocantur, qui nostris sunt presbyteri) iudicium audire: cui statim ea placuit interpretatio. Neque defuere, qui dicerent, secretum quemdam inter hunc Hoggiam Scheichemque consensum mutuumque de persuadendo Sultano pactum interuenisse. Solus Mechemetes bassa vezir azemes, quem supra Selimis II generum fuisse diximus, & qui deinceps anno Christiano 1579 domi suæ, quum omnibus adeundi se facta copia ius diceret, nequiter a deruisio quodam interfectus fuit; auctor eius belli esse noluit, quod libere consulenti se Murati diceret, nequaquam Per-

sis

sis bellum inferendum, qui iam tot ab annis pacem Osmanidarum cum gente coluissent. Rationibus & argumentis aliis adiungebat elegans, quod Græcis & Turcis vsitatum est, prouerbium: Caudam serpenti, qui dormit, non esse calcandam: ceteroqui futurum, vt excitatus, capite sursum erecto, terribiliter pungat. Ad summam, bellum hoc Mechemetes bassa modis omnibus dissuadebat.

Addendum & hoc, vt odia gentis vtriusque mutua rectius intelligantur, Persas inimicissimos esse tribus Mahumetis prophetæ sociis, Ebubekiri, Omeri, & Osmani: studiosissimos autem quarti, videlicet Alis. Iidem Persæ tradunt, angelum Gabrielem, quum e cælis in terras portaret Alcoranum, (quo libro Mahumetanorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum Mahumeti obtulisse: Deumque, velut ea re nequaquam offensum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum videret, plane nihil obloquutum esse. Præterea dicunt iidem Persæ, primam vxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aische, numquam fuisse castam. Immo prophetam Mahumetem, qui se putaret inuenturum virginem, ac pudicam, reperisse plane contrarium. Addũt etiam, quod exstincto propheta Mahumete, quum Alis, propinquus & gener eius, electus fuisset Chalifes siue vicarius & successor ipsius; Ebubekir fauore malignorum quorumdam adiutus, per iniuriam, contra factum a propheta testamentum, se constituerit Chalifen. Idem post ipsum, reliquos etiam duos, Omerem & Osmanem, factitasse. Alim interea quadam in spelunca semet abdidisse, donec omnes ordine morerentur, atque ita tamdem eis successisse. Quum ergo tres isti contra supremum ellogium testamenti, præceptumque prophetæ Mahumetis deliquerint: nullam iis Persæ fidem adhibent, quæ a tribus illis vel tradita voce, vel litterarum monumentis prodita sunt. Immo vbicumque libros ipsorum & scripta reperiunt, confestim flammis exurunt, & crudeliter in eorum obseruatores animaduertũt. Iidem Persæ Scachum siue regem suum adorant, & ita venerantur, ac si Deus quispiam terrenus esset. Non etiam quinquies in-

terdiu noctuque precari solent, Osmanicorum more; sed semel dumtaxat. Ad summam, sectatores sunt religionis a doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Scheiches Haidar: & quidam ex ipsis alterius quoque doctoris vestigiis insistunt, quem Imamum Haruſtim adpellant. Hi duo doctores vel Imami, exstiterunt in vrbe Persarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, Vsumchasanis Scachi Persarum gener, & Scachus Ismail, eius nominis primus, Erdebilis filius, Vsumchasanis ex Martha filia nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam scribendo, ea proposuissent, quæ diximus: duo illi principes, Erdebil & Ismail, pater & filius, eorum doctrinam sectamq; probarunt & amplexi sunt. Ac filij quidem Ismailis, cognomento Sophini, ea felicitas fuit; vt nouæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipsum paruis initio, deinde maioribus hominum copiis, tamdem prœliis victos Persarum reges, Iacupem auunculum suum, eiusque filium Aluantem, occiderit; ac sibi regnum subiecerit, ad posteros etiam dignitate regia in hunc vsque diem propagata. Nihilominus illi duo Persarum Imami siue doctores, Haidar & Haruſtis, non Osmanicorum dumtaxat, verumetiam aliorum Mahumetanorum exsecratione damnantur, tam in Barbaria vel Aphrica, quam in Keziis bassæ latissimo imperio, qui magnus Tatarorum Chan Chitainus vulgo dicitur. Has omnes igitur ob causas adeo Persis infesti sunt Osmanici, vt horum Muphtis, hoc est patriarcha vel summus pontifex, hanc de ipsis sententiam tulerit: Gratius nimirum, & acceptius esse Deo, religionis Mahumetanæ causa Persam vnum occidi, licet professione Mahumetanus sit; quam si quis LXX Christianos, a Mahumetanis in religione prorsus dissidentes, interficiat. Denique constat id temporis, quum illustris & generosus Cæsaris Christianorum ad Portam Osmanicam orator, Dauides Vngnadius, Baro Sonneccianus, Constantinopoli discessurus, & Sultano Musulmanorum valedicturus erat, eamdem ob causam legatum etiam Persicum ad Diuanum se contulisse. Hunc paullo serius adueniens orator Cæsaris nostri locum primum, sibi debitum, occupasse conspi-

conſpicatus: inſalutato Sultano, diſceſſurus erat. Sed Mechemetes baſſa Vezirazemes, cuius mentionem fecimus, ea re animaduerſa: Perſam, licet Mahumetanum, inferiore loco ſedere iuſſit. Vnde paret, apud Turcos pluris Chriſtianos religione diuerſos, quam Perſas Mahumetis cultores fieri.

Expoſitis belli cauſis & initiis, & plenius quidem ac verius, quam antehac præſtitum a quoquam ſit, cuius quidem labor in publicum exierit: nunc ad ipſas bello geſtas res accedamus.

Dictum ſuperius, inchoatum fuiſſe bellum ſub Iſmaile ſecundo, Scacho Perſarum: quo non multo poſt mortuo, licet frater & ſucceſſor in regno Scachus Muchemetes Hodabendes ceptum a fratre bellum proſequi decreuiſſet: tamen vt eo paratior accederet, aliud agendum, & aliud ſimulandum duxit, regno præſertim non ita pridem adito, nec ſatis adhuc compoſitis rebus, quas Iſmailis temeraria crudelitas non parum perturbarat. Itaque moderationem quamdam præſeferens, qua turbis inter vtramque gentem nuper exortis remedium adferre cuperet: legatos cum litteris ad Sultanum Muratem miſit, quibus ſignificabat, numquam ſe fratris in abrumpenda pace conſilium probaſſe: ſed in primis hoc ſemper deſideraſſe, vti ſemel inter vtramque familiam conſtituta, totq; iam ab annis culta pax & amicitia mutua, perpetuo conſeruaretur.

Ab altera parte Murates, qui veram crederet expoſitionem ac declarationem indicatorum ſomniorum, & citra intermiſſionem ad inferendum Perſis hæreticis bellum accenderetur a prædictis Scheiche atque Hoggia, ſtocci legationes ac litteras Scachi Muchemetis faciebat: adeoque vix auditis legatis imperabat, vt numeroſus ac præpotens cogeretur exercitus. Accedebat impulſor alius, nec minus acer, Huſreues baſſa Wanenſis: qui cottidie veredarios cum litteris Conſtantinopolim miſſitabat, per quas litteras Sultanum Muratem certiorem reddebat, reapſe Perſas paeem non expetere: ſed dicis dumtaxat cauſa, litteras & legatos ad Portam miſiſſe, quo ſcilicet

moram interponerent, ſeque gerendo bello rebus ab omnibus inſtructiores efficerent.

C.1577. Anno Mahumetano DCCCCLXXXIIII Scachus Muchemetes cum iis populis, quorum imperator longe omnium toto terrarum orbe potentiſſimus, Vlu Chan Chitainus, & Kezies baſſa cognominari ſolet, fœdus iniit, eosque ſibi bello contra Turcos gerendo ſocios adiunxit: tametſi maiores ipſius continua cum eis bella geſſiſſent. Licet enim & ipſi Mahumetani ſunt, tamen quibuſdam de religione ſententiis a Perſis diſcrepant. Habuit etiam præter hos, complures ex ipſis Turcis non paruæ auctoritatis auxiliares, qui ab aliis Turcis Oſmanicis in religionis opinione diſſidebant, & ad Sophinos inclinabant. Denique non exiguas a Georgianis quoque copias impetrauit, qui antiquitus Iberi dicebantur, & religionem Chriſtianam hodieque profitentur, nonnihil tamen a Græcis & noſtris diſſidentes. Principibus diuerſis parent, & animis ad Perſas propendunt, quibus hoc bello plurimum profuerunt.

Ex aduerſo Sultanus Murates exercitui ſuo longe ampliſſimo, quo contineri credebantur hominum ad ducenta millia, Muſtapham baſſam ſupremo cum imperio præfecit, cuius immanitas ac perfidia bello Cyprio nobilitata fuerat. Is die Vmenſis Aprilis, anno DCCCCLXXXV, Conſtantinopoli diſcedens maximo cum Portæ procerum comitatu, qui honoris eum cauſa deducebant, Iſcodaram tranſmiſit. Inde ductis ad hoſtium fines copiis, quum ſub initium Auguſti menſis eo peruenisſet: Georgianorum res per ſummam crudelitatem agere, ferre cepit. Inter hos erat femina quædam princeps, quam vulgo vetulam vel annoſam vocabant. Ea quum de potentia Sultani Muratis accepiſſet, ſub fide publica filios duos ad Muſtapham baſſam miſit, vt ſubiectionis & obœdientiæ ſignum erga Sultanum Oſmanidam ederet. Illi quum primum ad Muſtapham tyrannum veniſſent, mox ab eo, viro ſcilicet aſtuto, nulla datæ fidei ratione habita, quam more ſuo tam erga Chriſtianos, quam Mahumetanos, prò libitu ſolebat violare, Conſtantinopolim ad Sultanum Muratem mittun-

C.1578.

mittuntur. Simul ab ipso certior Murates redditur, numquam ditionem principis annosæ, matris eorum, sub Muratis iugum, venturam: ni vel vterque, vel alteruter dumtaxat ad amplectendum religionem Musulmanorum permoueatur. Qua quidem in re tam diu laboratum fuit ab Osmanicis, vt tamdem minor natu frater musulmanissaret anno DCCCCLXXXVI, die XXV mensis Iunij: cui propterea paterna maternaque ditio cum hac lege concessa fuit, vt eam titulo beglerbegatus, beneficio Sultani Muratis possideret. Est autem ea regio Tschildiri Tiphlisioque contermina. Maior natu frater in retinenda religione Christiana constantem se præbuit, ac tametsi multum precibus, promissis, minis denique formidabilibus tentaretur: numquam tamen adduci potuit, vt fidem Christianam desereret. Vnde factum, vt ipsis Constantinopoli profectis eodem anno DCCCCLXXXVI, die XV mensis Augusti, simul ac reuersi fuissent in patriam, frater hic Christianus confestim exspiraret: de cuius morte diuersæ fuerũt hominum opiniones, aliis a fratre venenum ei datum in itinere perhibentibus, aliis pro certo affirmantibus, id ei propinatum fuisse Constantinopoli a Turcis, arte tali paratum, vt ad certum C. 1579. terminum paullatim hominem exstingueret.

Ad Mustapham vero bassam vt redeamus, iter is suum & expeditionem prosequens, post varios conflictus & pugnas, quibus modo cum Persis, modo cum Georgianis, insigni exercitus iactura congressus fuit: (mense quidem Augusto primi statim anni, Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, qui Scacho Muchemeti militabat, vno prœlio Turcorum XVCIO cæcidit) tamdem Tiphlisium cepit in regione Georgianorum, ciuitatẽ finitimam ditioni principis Simonis, & Leuentis begi, qui & ipse princeps Georgianus est. Accidit hoc anno Mahumetano DCCCCLXXXV, C. 1578. mense Septembri.

Posteaquam redacto in potestatem Tiphlisio beglerbegum præfecisset, ac dephterdarum siue Rationalem, vel quæstorem: flumen quoddam suis cum copiis transmisit, quod ab aliis Ares, ab aliis Carasu, id est Aqua nigra vocatur propterea, quod im-

petu veloci fluat, & profundum sit. Dum id flumen transijceret, vno dumtaxat die XVIICIↃ suorum amisit, quos vorticosus amnis, præter equos, camelos, & mulos, absumsit. Aiunt hunc amnem disterminare Mediam, hoc est Siruanum, a Georgiana. Transiectis copiis, iter suum direxit versus eam ciuitatem, quæ communi nomine cum ipsa regione Siruanum dicitur, illaque nemine resistente potitus est: quod Persæ facultates suas omnes auexissent, totamque viciniam ferro & igni vastassent. Istic quoque beglerbegum, cum dephterdaro, constituit. Et ciuitas ea totius Mediæ metropolis est. His rebus gestis, ad XXV dies ibidem Mustaphas hæsit. Inde rediturus Arzerumen, suprema cum potestate ducem limitum & exercituum Mediæ, veziremque Portæ creauit Osmanem bassam, qui post etiam vezir azemes Osmanicæ Portæ factus est: relicto ei satis magno Genizarorum, aliorumque militum numero, cum sufficiente tormentorum bellicorum, rerumque ad ea necessariarum, & annonæ copia. Quibus omnibus ita constitutis, cum reliquo Mustaphas exercitu Arzerumen se contulit, Armeniæ maioris ciuitatem, quæ sex dierum itinere Trapezunte distat. Apud Arzerumen alius est beglerbegus, & dephterdarus Sultani Osmanidæ.

Posteaquam huc reuersus fuisset Mustaphas bassa, Muchemetes rex Persicus numerosum misit exercitum aduersus hostes, Siruani relictos: quibus inter se prœlio congressis, victus fuit Siruanensis beglerbegus, omnique cum exercitu cæsus. Persa tam insigni potitus victoria, triumphabundus ad ciuitatem Siruanum properat, eamque paucissimis diebus obsessam recuperat. Osman bassa, qui ante prœlium hoc ad vrbem erat, quum primum de morte beglerbegi, & exercitus clade nuntium accepit: quod iam præ oculis obsidionem Siruani, suumque videret interitum, nocte quadam cum paucis suorum versus Temircapim, hoc est Portam ferream, siue Derbentum, aufugit. Id situm est ad mare Caspium, quod ipsorum lingua Beherculzum, siue Culzum denizi dicitur.

In

In hunc modum recepto Siruano, res a Turcis relictas Persæ diripiunt, muris Siruanum nudant, propugnacula cepta diruunt, regionem cum incolis ab Osmanico iugo liberant, qui maiori ex parte sunt Armenij, reliqui legis Mahumetanæ sectatores: tam Osmanicæ, quam Persicæ superstitionis. Osman vero bassa quum Temircapim veniſſet, astute sibi Schemhalim Chanem, hoc est regulum siue principem Derbenti, amicum reddidit, addictum Mahumetanæ Osmanicæque sectæ, Persis infestum, natione Tatarum: cuius & filiam duxit vxorem, quæ post instinctu mariti patrem veneno sustulit. Id factum ab Osmane perhibent duas ob causas. Primum, quod vereretur, ne successu temporis eum socer ipse de medio tolleret. Deinde, vt in potestatem redacta munitione Temircapina regioneque soceri, patrocinio Sultani sui Osmanidæ se traderet, quod etiam reapse fecit. Quippe mortuo Schemhali Chane, Osman bassa solus & absolutus princeps mansit in ditione soceri, nemine prorsus impediente. Confestim vero per Capham, quæ inter Tatariam Moscouiamque ad septemtriones sita, Circassiam versus meridiem habet, ablegatis veredariis, cum litteris ad Sultanum Osmanidam Muratem, eius se fidei potestatique totum dedidit & commendauit: simul exponens ea, quæ ab se gesta fuissent: ac petens, vt siquidem non de illius dumtaxat loci ac ditionis, verumetiam de totius Caspij maris, Moscouiæ, Orientalis Indiæ, Samarcandæ Chorasanis & Chilanis, Persicarum regionum, imperio summo cogitaret: primo quoque tempore sibi exercitum, pecunias, annonas mitteret. Sultanus Murates lætis hisce nuntiis permotus, quum alias ei res necessarias curauit, tum etiam LXCIↃ Tatarorum misit, cum duobus fratribus eius Tatariæ regis, qui deinceps anno DCCCCXCI ab Osmane bassa strangulatus fuit. Et hæc quidem anno belli primo gesta fuerunt, nimirum DCCCCLXXXV: quo Turcorum tam in prœliis, quam commeatus inopia, periisse supra LXXCIↃ constat.

C.1584.

C.1578.

C.1579. Hieme vero exacta, quum æstas anni DCCCCLXXXVI adpetiissẽt, auxiliaresque copiæ cum pecuniis ad Temircapim accessissent: solitis in Siruani fines excursionibus Osmanici ex arce Temircapina hosti damnum inferebant. Ea res ingenti cum Persis prœlio causam præbuit, quo Tatari ad internicionem, vna cum altero Tatari regis fratre, cæsi deletique fuerunt; altero fratre viuo ab hostibus capto. Osman ipse bassa cum paucissimis suorum vix saluus euasit. Quumque perexiguas sane copias aduersi prœlij casus ei reliquas feciſſet, more latronum Turcicorum cottidie vicinas sibi ditiones prædis agendis infestare cepit, nullo nec amicorum, nec hostium discrimine ratione-que habita: quibus ex rapinis & ipse victitabat, & suos alebat, subinde se cum eis, si hostis immineret, ad indicatum castellum recipiens. Et perhibetur eius castelli situs natura munitissimus esse, cui quum manum quamdam Genizarorum sclopetis ventium imposuisset, cum machinis aliquot campestribus & falconetis: in loco tantopere a natura munito, contra nudos & inermes illos populos, qui nec oculis suis toto vitæ suæ tempore tormenta bellica sclopetosque vidissent, nec auribus eorum fulmina percepissent, adeo se tutum, ipsumque castellum inexpugnabile reddidit; vt sibimetipsi monarcha quidam esse videretur.

Ab altera parte prædictus bassa Mustaphas hunc rerum succ-
C.1578. essum cõspicatus, nihil omnino per hiemem anni DCCCCLXXXV gessit, ad Arzerumen cum copiis hærens, vti superius indicau-
C.1579. mus. Sub initium vero sequentis æstatis, anno DCCCCLXXXVI, ad fines Persicos exercitum duxit, diuersisque prœliis modo cum Persis, modo cum Georgianis cõfligens, inferior semper, insigni cum suorum clade, discessit.

Eodem anno Carseum muniuit, locum ab Arzerume versus Reuanum, quatuor dierum itinere distantem: eiq; beglerbegum & dephterdarum præfecit. Consimiliter ad Tschildirim, sitam in Georgianæ limitibus, alium beglerbegum cum dephterdaro constituit.

Misit

Misit etiam hoc anno cum classe Sultanus Murates Vluzalim bassam, præfectum maris, in Mengreliam, regionem populorum Colchidis, vt iis in locis munitionem ædificaret. Huic absolutæ beglerbegus ab eo datus fuit, ac dephterdarus. Ipsi loco nomen est Fassa. Curauit autem Fassam Sultanus Murates exstrui, vt iis in locis aperiret iter breuius ac securius: quo facilius in Georgianos duci copiæ possent, & iis ab illa parte debellatis ac sub iugum missis, tanto commodius vltra Temircapim, ad inferendum Siruano bellum, iri. Non multo post tamen, quam inde maris præfectus Vluzalis cum milite classeque discessisset: Fassana munitio penitus ab hoste diruta, vastataque fuit.

Quum parum prospere bellum a Mustapha bassa gereretur, adflictis misere militibus, ob annonæ pænuriam, & immaniter grassantem in castris pestilentiam: litteris Sultani Muratis Amasiam, vt istic hibernaret, concedere iussus fuit. Ille tamen nihilominus in Arzerume cum reliquiis exercitus hac hieme substitit, maiori militum parte propter egestatem, luis contagiosæ vim, & imminens hibernum frigus, dilapsa: domumque beglerbegis etiam reuersis, quum nihil in hostem recte geri posse cernerent.

Interim Persa Casmino, quæ altera penitiorque imperij eius est regia, Tebrisium cum copiis proficiscitur. Ibi quum de dispersis hinc inde, profugisque Turcis, certior factus fuisset; in hosticum procurrit, ingentique præda onustus, in hiberna militem & ipse dimittit. Hac Persarum excursione cognita, veritus Murates, ne hostis progrederetur vlterius: continuo Mustaphæ per litteras imperat, vt omni cum exercitu semet ad Persarum fines denuo conferret. Is vero nihil horum fecit, quod iam de Persarum abitu per exploratores intellexisset: & ceteroqui si maxime copias in hostem ducere voluisset, nihil potuisset efficere, propter contumaciam exercitus, qui prorsus dicto non erat audiens. Immo consultatum aliquando constat in castris de necando Mustapha, cuius in eum odij causæ in primis

erant, inexplebilis quædam auaritia, ſupinaque ſecordia in procurandis annonis, & aliis militum commodis: vnde factum fuerat, vt enectis fame peſteque militibus, caſtra modo non exhauſta conſpicerentur. Has ob cauſas a Sultano Murate reuocatus ad Portam fuit Muſtaphas, & in eius locum ſuffectus Sinan baſſa: quem ſupra commemorauimus Guletam & Aphricæ maritimæ ſiue Barbariæ poſſeſſionem Hiſpanis eripuiſſe. Fuit confeſtim huic imperatum, vt primo vere ſemet ad expeditionem Perſicam, rebus ab omnibus egregie paratus & inſtructus, adcingeret.

Muſtaphas interea ſemel atque iterum arceſſitus, de ſignis minime dubiis iram Sultani Muratis, & odium, ex militum delatione, deprehendebat: accedente præſertim conſcientię morſu, ex officiis in exercitu pecunia venditis, aliisque criminibus. Quippe tanta ſupremi apud Turcos militum ducis, qui Ser asker apud ipſos dicitur, auctoritas & poteſtas eſt: vt non ſolum officia militaria minora maioraque pro arbitrio lubituque ſuo conferre, verumetiam Portæ vezires creare poſſit: quemadmodum & ſupra narrauimus, Oſmanem baſſam ab hoc ipſo Muſtapha ſupremam ad illam dignitatem hoc euectum bello fuiſſe.

Quum igitur ob haſce cauſas vereretur inſidias ſibi ſtrui, diligenter ac mature ſibi cauebat. Mittitur in caſtra denique iuſſu Muratis Capizilariorum Kihaias, qui ianitorum præfectus eſt, cum aliis quindecim Capizilariis ſiue ianitoribus. Huic a Sultano Murate diuerſæ datæ fuerant litteræ ſiue mandata, quibus ad expediundum negotium ſibi commiſſum, prout ferret occaſio, prudenter vteretur. Vnæ ſic erant ſcriptæ, vt ipſi Muſtaphæ, per occaſionem hanc ſtrangulando, redderentur. Alteræ Sultani mandatum continebant, ne qua miſſis ab ſe hominibus hiſce vis inferretur, quo minus id, quod ipſis ab ſe iniunctum eſſet, exſequerentur. Tertiæ diuerſam ab vtriſque ſententiam, vti paullo poſt apparebit, complectebantur. Erant caſtra Muſtaphæ tripertita. Quo factum, vt vbi Kihaias in caſtra

veniſſet,

veniſſet, ab vnis ad altera tertiaque viciſſim perduceretur, nec tamen in Muſtaphæ baſſæ conſpectum, varias ipſo cauſas prætexente, admitteretur. Tamdem quum Muſtaphæ colloquium ſerio poſceret, quodam a Muſtapha deſcripto circulo, intra quem nemini liceret ad ipſum accedere propius: ex interuallo fuit admiſſus, diſpoſitis vndique ſatellitibus armatis: quod procul dubio ſuboleret, quidnam ea ſibi legatio vellet. Ex altera parte Capizilariorum Kihaias & ipſe Muſtaphæ mentem animaduertens, mandatum tertium profert, quo Niſchanzim Muſtaphæ, qui noſtro vocabulo cancellarius eſt, ac dephterdarum, qui Rationalis & quæſtor, nomine Sultani Muratis ſibi dedi poſtulabat. Ibi tum mirifice tergiuerſari Muſtaphas, & Cretenſium (quæ vocant) effugia quærere. Sed quum acriter vrgeretur, & aliud in hoc tempore nullum huic rei remedium inueniret: hac condicione dediturum ſe ſuos promittit, ſi de ipſorum vitæ incolumitate caueretur. Qua condicione admiſſa, dediti & Conſtantinopolim abducti fuerunt ambo, & in Iadiculam ſiue ſeptem turrium arcem, in qua Sultani Muſulmanorum theſauri recondi ſolent, incluſi: velut ibidem ſingulari cum ſeueritate de omnibus Muſtaphæ baſſæ factis examinandi.

Muſtaphas denique Conſtantinopolim IX die menſis Aprilis ingreſſus, anno DCCCCLXXXVII, placato nonnihil Sulta- C. 1580.
no Murate, ſi non ex animo, ſaltim per ſimulationem; ſuos illos homines, Niſchanzim ac dephterdarum, cuſtodia liberat. Ac licet a conſpectu & colloquio Sultani Muratis arceretur, tamdem tamen aliquam largitionibus immenſis, quæ nihil non apud barbaros efficere poſſunt, gratiam redemit.

In eius locum diximus ſuffectum fuiſſe Sinanem baſſam. Hic enim prius, quam vezir azemes, & ſupremus bello Perſico gerendo dux, a Murate declaratus fuiſſet; quoties ad Portam rerum infeliciter aduerſus Perſas geſtarum nuntij venirent, Sinc- niis artibus vtens, per ſummam arrogantiam dictitare ſolebat: ſe, ſi belli dux ampliſſima cum poteſtate deſignaretur, penetra-

turum vel ad intimam Scachi Persici regiam Casminum, indeque regem viuum in potestatem redactum Sultano suo missurum. Hi Sinanis bassæ sermones quum Sultani Muratis ad aures peruenissent, adeo placuerunt: vt eum Sultanus parare se iuberet, quod futurum esset, vti summo cum imperio contra Persas mitteretur. Sinan hoc non contentus, tantum efficere præterea Sultanæ commendatione potuit: vt Murates diceret, siquidem præstaret id, quod toties se præstiturum recepisset, omnino etiam se dignitatem ei veziris azemis, hoc est, supremi consiliarij Portæ, concessurum.

Posteaquam ergo Constantinopolim Mustaphas adpulisset die IX mensis Aprilis, vti dictum est supra: Sinan eodem adhuc mense contra Persas ire iussus fuit. Nullus id temporis Osmanicæ Portæ vezir azemes erat, exstincto nimirum Achmete bassa, qui occiso domi suæ a deruisio quodam Mechemeti bassæ, quemadmodum antea narrauimus, successerat: paucisque mensibus hoc fuerat officio functus. Vacantem vezirazematum Mustaphas bassa non tantum ambiebat, verumetiam spe prope certa sibi pollicebatur: partim, quod inter vezires ordine proximus esset ab Achmete bassa vezirazeme, nuper mortuo: partim, quod ætatis esset prouectioris, humanarumque pariter ac bellicarum rerum maximum haberet vsum. Sed ista spes hominem plane fefellit. Quippe Sultanus Murates Sinani bassæ Constantinopoli profecturo, per Capizilariorum Kihaiam sigillum suum imperiale, cum dignitate veziris azemis, pro more misit.

Discedit ergo Sinan ab vrbe XXV die mensis Aprilis, quum Muratis manum osculatus, quod valedicentes facere solent, acinace magni pretij cinctus ab eo fuisset, vexillumque prætorium, cum equo generoso, accepisset. Ad eum ex Anatolia tota passim confluxere militum copiæ, Tataro quoque noua subsidia parante.

Quamquam vero melius ad ministrare bellum hoc cupiebat Sinan bassa, quam factum a Mustapha fuisset: tamen propter

pter absumtorum inedia pesteque militum paucitatem, nihil admodum memoria dignum efficere potuit: nisi quod in Georgianorum limitibus duos beglerbegos, cum duobus dephterdaris, constituit: alteros ad Sochumam, alteros ad Batinum. Ea ciuitatum in iis finibus nomina sunt. Beglerbegatus tamen illi non magno æstimandi veniunt. Plures nimirum in iis locis limitaneis beglerbegatus instituti fuere, quam sangiacatus. Idem Sinan bassa, quum aliquando regionem Curgginorum, id est Georgianorum ingressurus esset: grauem suorum cladem expertus fuit, multis ibidem machinis etiam bellicis relictis. Et alio tempore,, quum Tiphlisium, quod ab hostibus obsidebatur, auxiliares copias atque pecunias mitteret, tanto cum impetu a Persis & Georgianis inuasus fuit ipsius exercitus: vt omnibus rebus amissis, prope nullus ex eis saluus ad castra Sinanis reueretur. Quo factum, vt intra Tiphlisium obsessi Turci dira fame, gustatis etiam canum muriumque carnibus, exstinguerentur.

Die quarto mensis Augusti, anno DCCCCLXXXVII, Constantinopolim venit a Scacho Persico missus orator, Maxudes Chan, qui regis sui nomine Sultano Murati componendæ pacis auctor esset. Magnifice a Mustapha bassa, & aliis Portæ proceribus, exceptus fuit. C. 1580.

Eiusdem mensis die sexto moritur Mustaphas bassa, quum biduo dumtaxat antea morbum contraxisset ex esu melopeponum auidiore, quibus aquæ saccaro dilutæ (Turcis ea Zerbetum dicitur) copiam largiorem superinfuderat. Plerisque putabatur ipsemet sibi mortem adtulisse, sumto præterea veneno, metu supplicij: quod vereretur, ne priores ad causas, ob quas Sultani Muratis indignationem incurrerat, accedente Persici oratoris accusatione, de suppressis aliquot regis sui legationibus, magna cum infamia vitæ periculum adiret. Constans quidem id temporis erat fama per vniuersam Constantinopolim, futurum, vt strangularetur. Facultates mortui fisco fuerunt illatæ, portione quadam nepotibus relicta, qui tunc adhuc impube-

res, ad Portæ ministeria traducti fuerunt. Olim Sultanus Selimes II eo præceptore fuerat vsus. Inde quum beglerbegus Cairensis factus esset, parum abfuit, quo minus iussu Selimis interficeretur. Dignus omnino, qui sibimet tamdem fieret carnifex, ob exercitam, capta Famagusta, in Bragadinum & alios perfidiam, ac belluinam prorsus immanitatem.

Die XVII mensis Augusti, concessa fuit Oratori Persico legationis exponendæ facultas: quæ licet ab initio per esse grata Sultano Murati videretur, omni tamen fructu caruit. Quo minus enim pax coire posset, hæc erat causa: quod eam Osmanici maximo cum suo commodo, Persarumque detrimento, facere vellent: nimirum vti Persæ Turcis omnia tam Siruano cõpræhensa, quam extra Siruanum posita loca territoriaque relinquerent, quibus hoc bello calces (ita loqui solent) equus Mustaphæ bassæ suas impressisset. Id vero numquam facturi videntur Persæ, qui hac lege dicunt illis se locis cessuros Osmanicæ familiæ, siquidem ea Turci tam armis in potestatẽ redigere, quam gladio tueri ac retinere possint. Præter hanc, nullam se pacis aliã legem admissuros, aliquoties expresse denuntiarunt. Ceterum Maxudes ille Chan legatione sua defunctus, & ad principem suum reuersus: aliquãto post, perduellionis crimen incurrit, & hero suo deserto, Muratis se fidei permisit, Ferhatemq; bassam deinceps ad bellum Persicum proficiscentẽ sequutus est, vt aliquem nanciscì sangiacatum in illis finibus posset.

C. 1581. Anno DCCCCLXXXVIII nihil fere gestũ memorabile, propter extremam in limitibus & castris inopiam: ipsis etiã militibus ab hoc bello prorsus alienis, & quacumque ratione possent, se subducentibus. Sinan quoque bassa belli pertæsus, quod nullo cum fructu gereretur, & redire Constantinopolim cupiens, vbi maiora de vezirazematus officio commoda percepturus esset, vt erat ingenio sagaci, non bellum contra Persam continuandum, sed pacem aliqua ratione statuit ineundam. Ea de causa missis ad regem Persarum Zausiis atque litteris, significat; siquidem suo cum principe pacem facere vellet, legatum modo prudentem,

rem,& auctoritatis eximiæ,tantoque negotio parem,ablegaret. Ita futurum haud dubie, feliciter vti pax inter vtroſque conficeretur, & arma deponerentur. Interea vero pangendas indutias, quæ vtrimque bona fide ſeruarentur. Simul ad componendas æquis legibus diſcordias, omne ſtudium operamque ſuam pollicebatur. Non ingrata Scacho Perſico pacis ea mētio fuit,idcoque mox cōceſſis & adprobatis indutiis, oratorem ſe miſſurum, cauſa prius deliberata, reſpondit. His perfectis rebus, caſtra Sinan baſſa relinquit,& Cōſtantinopolim profectus,ſub medium menſem Iulium exquiſita cum pompa, prodeuntibus obuiam Portæ proceribus,vrbem ingreditur.

Initio veris, anno ſequenti DCCCCLXXXIX, die Martij menſis C. 1582. XXIX, miſſus a Scacho Muchemete quidam ex procerum Perſicorum numero,cui nomen Ibrahimes Chan,Cōſtantinopolim magno & inſigni cum comitatu CCC plus minus equitum venit: partim vti de pace cū Sultano Murate tractaret, partim vt intereſſet cærimoniæ Muſulmanicæ, qua Muratis filius Muchemetes, XVI plus minus annorum aduleſcens ſollemni ritu circumcidendus erat. Die menſis Maij XXVIII cepit inaudita ſæculo noſtro celebritas circumciſionis huius,præſentibus Cōſtantinopoli maximorum prope totius orbis principum legatis, Rudolphi II Chriſtianorum imperatoris auguſti,Henrici III Gallię regis, (cuius tamen orator Germinius Germollæus ſecundo, poſt Cæſaris legatos, loco ſpectare iuſſus, quum primum adfectaret, partim per inuidiam, partim quod obtinere nō poſſet, vt legati Poloniæ regis excluderentur, quem pro rege non adgnoſcebat, hero ſuo regnum illud adſerens,domi ſuæ ſe continuit) Stephani regis Poloniæ,Reipublicę Venetæ,Scachi Perſici, Regum Aphricanorum Maroci & Feſſæ,ac Tatarorum;Principum Erdelij,Moldauiæ, Valachiæ, & aliorum. Durauit ipſa feſtiuitas totis XL diebus & noctibus continuis. Muchemetes tamdem VII Iulij die,ſub ipſum noctis initium, a Mechemete baſſa, poſtremo inter vezires,qui Sultani Soleimanis tonſor aliquando fuerat, non publice,ſed in cubiculo patris circumciſus fuit.

Dum hæc Constantinopoli geruntur, Osman bassa per indutias Siruanum inuadit, maximumq; damnum Persis infert. Sed vicissim ab eis ceditur, omnisque præda recuperatur. Eius rei nuntio, necdum finita circumcisione, Cõstantinopolim adlato: succensus iracundia Murates legati Persici stationem ac sedem in Atmindane dirui iubet, ipsumque in saraio Mechemetis bassæ cum suis includi, donec Osman bassa Temircapi Constantinopolim venisset. Fuit autem habitus eo loco tam stricta in custodia, tamque inhumaniter: vt peste Constantinopoli grassante, suisq; ministris ea correptis, quorum ad C hac dira lue fuerunt absumti, nullam tamen relaxationem, nullam mutationem loci potuerit impetrare.

Non multo post nuntiatum fuit, Persas & Georgianos cõiunctis viribus iterũ Osmanicos adortos fuisse: qui Tiphlisio recentes copias, cum annonis, soluendisq; militi stipendiis inferre conabantur: multis eorũ millibus occidione deletis, & annonis ac pecuniis interceptis. Fertur eius apud Georgianos principis feminæ filius, quam diximus annosam vulgo vocatam, cladis huius auctor Osmanicis fuisse: quod Persas de Turcorum instituto ac profectione monuisset, hostilesque copias adgrediundi viam eis monstrasset. Murates intellecta cæde suorum, & principis annosæ filij collusione cum Persis, qui tamen superioribus annis musulmanissarat, Muratiq; semet in clientelam dederat: prius, quam Ferhates bassa, quem ad gerendum post Sinanem bellum Persicum ablegare decreuerat, Costantinopoli discederet; mandatum ad beglerbegos quosdam limitaneos misit, quo præcipiebat, vt astu principis annosæ filium de medio tollerent. Is vero, patefactis per amicos insidiis, a Sultano Murate defecit, & fuga sibi consulens, ditionem suam ab Osmanico iugo tyrannideque liberauit: seque cum aliis principibus, tam Georgianis, quam Persis, coniunxit: ac perpetuis excursionibus fines Osmanicos infestare non desiit. Iisdem Georgianis etiam princeps Sinon, & Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, fœderis mutui religione obstricti erant.

Huic

Huic Tocmaci, Georgianorum partes sequenti, quasi quoddam vt frænum Murates iniiceret, omnesque nocendi vias intercluderet: Ferhatem bassam magno cum exercitu, fabrorumque non exiguo numero, ad eos fines misit: vt arcem ad Reuanum conderet, quod & ciuitatis & regionis Tocmaci subiectæ nomen est. Ferhates eo profectus, primo castellum quoddam inter Carseum & Reuanum exstruxit: inde cum copiis progressus, arcem Reuani fabricauit. Ei Cigaloglim, (sic bassam natione Genuensem, e nobili Cigalarum familia natum, quasi Cigalæ filium Turci vocant) cum potestate beglerbegi, & cum titulo Veziris in istis limitibus, adiuncto eidem dephterdaro, præfecit: relictis illi numerosis militum copiis, Genizaris sclopetariis, machinis bellicis, rebus ad eas pertinentibus, annonis, & aliis necessariis. Hinc Osmanici more suo per Reuanenses agros aliquoties excurrentes, omnia rapinis exhausere: sed sua potius cum iactura, quam lucro. Gesta vero sunt hæc, quæ commemorauimus, anno DCCCCLXXXIX. C. 1582.

Anno sequenti DCCCCXC, Ferhates bassa Georgianorum in agros eductis aliquoties suis, duas in iisdem finibus arces ædificauit. Cigaloglis, quem diximus, semel atque iterum a principe Tocmace prœlio victus fuit: aliquando etiam vulneratus, tantum non in hostium potestatem venit. C. 1583.

Osman vero bassa, qui ad Temircapim hærebat, vti superius indicatum, suos ad Sultanum Muratem ablegat, qui ab eo mitti sibi peterent Genizaros sclopetarios, artifices machinarum fundēdarum peritos, architectos triremibus tam maioribus, quam minoribus fabricandis, quos calaphagilarios Turci vocant, (hybride scilicet a Græcis accepta, qui calaphatas dicunt) itemque socios nauales, cum Raisis eorum, siue triremium nauiumque præfectis, a quibus gubernarentur. Præterea rogabat, vti pecuniæ sibi subministrarentur, vna cum aliquibus Rumeliæ, hoc est Græciæ, & Anatoliæ, hoc est Asiæ minoris, & Siuastæ siue Sebastiæ Sangiacis. Adsensus est Sultanus Murates postulatis eius omnibus. Quare quum Temircapim hi peruenissent, nauigia

quædã fabricari curauit, eaque misit ad infestãda maris Caspij litora. Consimiliter & terrestres ablegauit copias, vt tam Siruanensium, quam aliorum sibi finitimorum agros, nõ minus amicorum, quam hostium, rapinis dirum in modum agerent, ferrent. Sed plerumque magno cum detrimento, suorumque cæde reuertebantur.

Diximus antea, Persas & Georgianos vnitis copiis, Turcorũ exercitum adortos, qui Tiphlisio succurrere properabat, ingẽtem eorum stragem edidisse. Quum eius cladis acceptæ nuntius Constantinopolim venisset, compellato Sultanus Murates Sinane bassa, qui tũc Vezirazemes erat: Quid hoc, ait, est rei? quę nam indutiæ, quod laxamentum hoc belli? Ad quæ Sinan, temeraria quadam cum audacia, respondens: Vt his rebus, inquit, obuiam eundo remedium inueniatur, Scacho Scachus opponẽdus erit. Quibus verbis innuere volebat, aduersus regem, regis opus esse opera: planeque necessario requiri ad obtinendam de hoste victoriã, vt ipse Sultanus Murates dux belli aduersus Muchemetem Persarum regem proficisceretur. Murates eo Sinanis accepto responso, mox Sultanam matrem adit, & ab ea consiliũ in hac causa dari sibi petit. Tum illa: Mi fili, ait, hæccine sunt illa magnifica promissa Sinanis? itane pollicitus est, iturum se capiẽdi Persici regis causa, vel ad intimam Persarum regiam Casmi num: & nunc auctor esse vult tibi, vt ipsemet ad gerendum hoc bellum proficiscaris? Non dignus est, qui deinceps munere Veziris azemis tui fungatur. Quo consilio Sultanæ matris intellecto probatoque, confestim Murates Sinanem Masulem pronũtiat, hoc est, honoribus omnibus, ac pręsertim dignitate supremi Veziris, exuit. Parum quidem abfuit, quin occideretur. Bona condemnati fisco fuerunt adplicata. Relegatus & exsul, hodieq; Malagræ degit, quod opidum Macedoniæ situm est in itinere, quo Constantinopoli Ragusium itur. Sinani suffectus fuit in Vezirazematus officio Siauses bassa, natione Vngarus, quo cũ nupta Sultani Muratis soror erat. Quod mores & ingenium Sinanis adtinet, crudelem & auarũ se gessit erga quosuis, erga Christianos

ſtianos,infeſtiſſimum, ſuperbum & arrogantem erga maiores & pares. Iactantia tanta fuit,vt quum aliquando negotiorum publicorum cauſa conueniretur ab illuſtri & generoſo Rudolphi II Auguſti legato,Friderico Breinero,Barone Fladiziano, inuerecunde prædicaret;ſe, ſuprema cum poteſtate profectum ad Perſarum fines, tantum in iis locis occupaſſe regionum: vt Sangiacatus ibidem quinquaginta conſtituerit. Id vero quanta cum vanitate fuerit ab ipſo dictum,vel ex eo paret:quod vniuerſa Rumelia,qua tamen ampliſſimæ prouinciæ, nec vno a Turcis adquiſitæ ſæculo, Thracia,Macedonia,Seruia,Bulgaria, Albania, Theſſalia,Morea,ſiue Peloponeſus,Achaia,ſiue Liuadia, Ætolia, ſiue Deſpotatus cum aliis continẽtur,vltra XXII Sangiacatus non habeat. Immo conſtat,Sinanem in iis locis nihil admodum memorabile geſſiſſe, niſi quod vnum & alterum beglerbegatũ inſtituerit. at quales beglerbegatus? Alba Græca, vel Alba regalis; Strigonium, vel Sigetiuarum; quæ loca Sangiacatuum nomine tantummodo cenſentur hactenus,recte iudicantium opinione ſingula præferenda veniunt quatuor eiuſmodi, vel quinque beglerbegatibus. Rident quidem certe viri prudentes, rerumque Turcicarum, & illorum finium periti, quum recitari tot beglerbegatus eorum locorum audiunt: Tiphliſium, Tſchildirim,Sochumam,Carſeum,Batinum,& alios.Reuanum facile nomen hoc tuetur.Itidem Siruanum quoque beglerbegatus titulum mereretur,ſi Turcorum eſſet in poteſtate, quemadmodum initio belli,ductu Muſtaphæ baſſæ Veziris,Oſmanidarum imperio fuerat adiectum.Sed beglerbegatus ceteri ſuis cum territoriis,ad octo decemue dierum iter ab ipſis vaſtati Perſis, vſq; adeo redacti ſunt ad ſolitudines: vix vti paullum aquæ reperiatur,nedum panis,aut carnes, aut aliæ res,tam ad victum hominum,quam iumentorum alimenta neceſſariæ. Quæ ſola certe cauſa eſt,quamobrem hactenus Oſmanidæ in iis locis annonæ caritate laborauerint. Ac ſunt in ipſa Turcia, qui exiſtiment, Turcos hoc bello ſemper inferiores futuros, licet plures ad annos etiam in poſterum continuetur.

Verum ne longius extra oleas, quod aiunt: ad annalium seriẽ redeamus. Misit secũdum hæc aliquoties Osman bassa petitum Sultani Muratis opem atque auxilia, quæ suppeditata quũ fuissent, iamque Temircapim accessissent: ad Siruani fines ciuitatẽ Somachiam cepit, ibique beglerbegum & dephterdarum collocauit. Præterea locum alium redegit in potestatem, cui non longe a Temircapi dissito, nomen est Tabbassaran. Paullo post ibidem & aliam ciuitatem occupauit, quæ Cabba dicitur. In omnibus hisce locis gubernatores & præfectos, idoneis cum presidiis, machinis bellicis, rebus ad eas necessariis, annonisque, reliquit. Turci quidem aiunt, Osmanem præter indicata loca & opida, complures alias quoq; ciuitates & castella cepisse. Quinetiam constat, Osmanem bassam, anno sequenti proximo, quo tempore Costantinopolim profectus, manum Sultano Murati deosculabatur, inter alia munera, quæ pro Sultano Murate secũ aduexerat, eidem obtulisse XVII plus minusue claues argenteas. Et singulis clauibus inscriptum erat nomen certæ ciuitatis aut castelli, ab Osmane in potestatem redacti. Significare nimirum huius oblatione doni XVII clauium volebat, se totidem cepisse vel opida, vel castra, quot essent ipsæ numero claues. Quod equidem memini plerisque viris prudentibus, & rerum Turcicarum gnaris, nequaquam vero visum simile: quum potius ea pagorum esse iudicarent nomina, quam vel opidorum, vel castellorum. Sed enim per me liberum hac de re iudiciũ cuiuis esto.

Quum hic rerum in iis locis succesſus esset, denuo suos ad Sultanum Muratem misit Osman, qui peterent, vt ipsummet Tatariæ regẽ Muchemetem ferre sibi suppetias iuberet. Fecit hoc quidem Osmanis rogatu Murates, sed Tatarus suis hominibus ad Muratem ablegatis, libere respondit: se mandatu Muratis superioribus annis duos fratres suos, cum multis millibus hominum, misisse Temircapim: quorum nemo quum saluus domũ redierit, etiam fratrum altero cæso, altero in carceribus apud hostes mortuo: videri sibi nouum quiddam & insolens, se quoque iuberi tamdem ad bellum hoc proficisci, quod per legatos geri possit.

possit. Nihilo tamẽ minus se, quando Murates ita pro sui auctoritate imperij præciperet, susceptvrum hanc expeditionem: modo sibi mitti curaret arma, pecunias in militum stipendia, cum aliis rebus necessariis. Murates, accepto Tatari responso, rem cum supremo consiliario suo, Siause bassa, & cum Rumeliæ siue Græciæ Cadileschero deliberat. Hi quum ei persuaderent, esse Tataro mittenda illiusmodi subsidia: dari iussit omnia, quæ bello gerendo necessaria requireret. Centum quidem ei missa fuisse iumenta sagmataria perhibentur, onerata nũmulis argenteis, quos aspros adpellatione Græca Turci vocant. Horum summa conficiebat centum & octuaginta millia talerorum Germanicorum, ad ad aspros LX reuocato taleri pretio, quod id temporis huic nũmo statutũ decreto Sultani Muratis erat. Adeoq; iumẽti vnius onus taleros mille cum octingentis cõtinebat. Hanc Tataro pecuniam misit, præter alia donatiua, nimirum vestes ex panno sericoque confectas, & omnis generis arma. Sciat autem lector, propterea fuisse Murati Chanem hunc Tatarorum Muchemetem obligatum ad educendas mittendasue domo suorũ copias, in quemcumque visum Murati fuisset hostem, & quocunque tempore: quod singulis annis eo nomine pro se suisque ducibus acciperet a Murate summam ducentorũ plus minusue millium Sultaninorum: præter impensas diurnas, quarum ei nomine, pro more Turcico, singulos in dies aspri mille numerabãtur. Tatarus vbi a Murate, quæ diximus, accepisset: Crimio, ciuitate regiaque sua, discedit; seque Temircapim perrecturum simulat. Sed aliquãto spatio progressus a Crimio, domum reuertitur: quum modo suis id se facere diceret, ob anni tempestates, profectioni aduersas: modo suspicionis causa, quam de fratribus suis concepisset: modo propter Cosacorum motus, (sic adpellantur in Moldauicis Valachicisq; finibus, qui Marteloſi, Vscochi, Morlachi dicuntur in Vngaricis, Croatinis, & Dalmatinis: nisi quod maiore numero Cosaki rem gerunt) qui cõtemni non possent, quum non dudum adeo Potocoua Polono duce, finitimam sibi Benderiam, Osmanici iuris opidum, versus Ni-

grum mare ſitum, ceperint atque diripuerint: nũc has denique, nunc illas cauſas & excuſationes prætẽdens, expeditionem Murati promiſſam non ſuſcepit. Equidem de viris ſapientibus, & Turcicæ fraudulentiæ gnaris, audire memini: cõcluſum in Muratis fuiſſe conſilio, Tatarum Chanem procul ad remotas illas regiones ablegandum: vt interim, dum abeſſet domo, regnum eius, quod etiam ceteroqui Sultani Muratis contineretur imperio, in formam beglerbegatus redigeretur. Ac fieri poteſt, has eum ſubolfeciſſe Turcorum inſidias, ideoque profectionis conſilium mutaſſe: ne dum alienis augendis & conſeruandis intentus eſſet, proprijs exueretur. Vtut ſeſe res habeat, Murates ægerrime ferẽs, hoc modo deluſum ſe tantam cum pecuniæ, tum aliarum rerum iacturam feciſſe: cogitare cum animo ſuo de vindicta cepit. Itaque mandatum ad Oſmanem baſſam mittit, quo præcipiebat, vt vbi primum id ipſi mandatum offerretur: iſtic ſuo loco relinqueret Giaferem baſſam, (is aliquando Temeſuari beglerbegus in Vngaria fuerat) cum titulo Veziris Oſmanicæ Portæ, ſummique copiarum ducis in illis locis: atque ipſe celeritate, qua poſſet, maxima Capham, ad caſtigandum Tatarum, proficiſceretur. Erat huic Tataro nomen, Muchemet, Kerai Chan, hoc eſt, Muchemetes rex Keraius, ſiue Keraiorũ. Oſman baſſa mandato Muratis accepto, quidquid ab eo ſibi fuiſſet iniũctum, fecit. Quippe Capham profectus, totam iſtic hiemem illã
C. 1584. tranſegit. Quum æſtas adpetiiſſet, anno DCCCCXCI, miſit eò Sultanus Murates fratrem Muchemetis Tatari, cui nomen erat Iſlan Chan. Is hactenus adſeruabatur apud Iconium vrbem Aſiæ. Nunc vero Capham eo conſilio mittebatur, vt Oſman baſſa necato Muchemete, regem hunc Keraijs Tataris loco Muchemetis daret. Cum Iſlane Chane, Muratis mãdato, Capham nauigauit Vluzalis præfectus maris, cum aliquot triremibus, nec mediocri Genizarorum Portæ ſclopetariorum preſidio. Poſtquam hi Capham adpuliſſent, infelix ille Muchemetes Chan deſertus a ſuis, & potiſſimum proditus a Kihaia ſiue præfecto curiæ ſuæ, Turcorum in manus venit: & ab eis, vna cum duobus filiis, eliſo

gutture

gutture ſtrangulatus fuit. In eius locum mox ab ipſis, nemine refragante, ſuffectus eſt Iſlan Chan, ex decreto Sultani Muratis, vt Keraiorum Tatarorum Chan ſiue rex eſſet. Alius quidam filius eius ad Nogaiorum Tatarorum principem, ſocerum ſuum, profugit. Muchemeti quidem non immerito, propter impietatem erga patrem exercitam, eiuſmodi mors obtigiſſe vero ſimile videtur. Nam quum is ſenio confectus, parum filio putaretur ad gubernationem idoneus: ope Sultani Turcici patrem abdicare ſe regno coëgerat Muchemetes, idque mox in ſe tranſtulerat: Tataris fratrem eius, Iſlanem Chanem poſcentibus, cui pater etiam magis fauebat. Iſlan cum alio fratre, natu minore, Polonorum ad regem Stephanum Batorium, fraternæ crudelitatis metu, ſe contulit. Rogatu Muchemetis Sultanus Turcicus Polonũ regem vrget, vti ſibi dederentur. Erat apud Turcos Tranſſiluanus quidam, Marchatzi Paul vulgo dictus, id eſt Paulus Marchatzius: qui rebus Trãſſiluanis inſidiatus fuerat. Eum viciſſim poſcenti regi ſpes aliqua deditionis facta. Quamobrem Tataros fratres Sultano mittit, qui tamen Polonum ludificatus, promiſſo non ſtetit. Auctor enim dedendo fuit, vt muſulmaniſſaret. Quod quum is feciſſet, religione ſe prohiberi Murates Polono reſpondit, quo minus Muſulmanum Chriſtiano ad ſupplicium dederet. Ipſe quidem Marchatzius apoſtata ſuperſtes adhuc eſt, Babotzæ præfectus, haud procul a Zigeto; & Ibrahim beg a Turcis nunc adpellatur. Tataris fratribus Conſtantinopoli degentibus in domo Zauſij cuiuſdam Vngari ſenis, fuga natu minor ad Perſas elabitur: cuius exemplum ne Iſlan imitaretur, Rhodum primo triremibus deportatur: inde transfertur Iconium, ibidem adſeruatus, donec tãdem factus liber, fratri Muchemeti, quemadmodum iam indicauimus, ſubſtitueretur.

Ceterum rebus ex animi ſententia curatis, Oſman baſſa, mariſque præfectus Vluzalis, triumphabundi Conſtantinopolim reuerſi ſunt. Poſt paucos dies Siauſes baſſa, quum alias ob cauſas ſecretiores, tum vero quod mittendorum Tataro pecuniæ reliquorumque ſubſidiorum auctor Murati fuerat, vt antea nar-

rauimus, interuenientibus etiam occultis aduerſus Oſmanem inimicitiis,quæ poſtea patefactæ fuerunt, a Vezirazematus officio remotus, eiuſque loco princeps Sultani conſiliarius factus eſt Oſman baſſa,facile Turcorum omnium, ſecundum Oſmanidas,nobiliſſimus: quod patre Damaſceno beglerbego, matre beglerbegi Bagadatēſis ſiue Babylonij filia natus eſſet. Hoc quidem memorabile, quod Siauſes in publico diuano condemnatus & maſul factus fuit. Sed deinde Sultani Muratis ſoror, cõiux eius,apud fratrem ſuppliciter interceſſit. Cui Murates: Beatus eſt,ait,quod te coniugem habeat.abſque hoc fuiſſet,eum ſine vlla commiſeratione in pleno diuano iuſſiſſem interfici. Amiſſa dignitate,coniugis tamen cauſa ſaluis annonis, quæ ſingulos in annos ſex millibus Sultaninorum æſtimabãtur, & ſaluo timaro duûm millium Sultaninorum, migrauit in domum ſuam, quã ad litus Aſiaticum ſitam in hortis vidimus, quum ad Euxinum nauigaremus.Secretior illa cauſa,cuius modo meminimus,fuit, quod Muratis animum contra Muchemetem filium exacerbaſſet,quum is forte Kihaiam ſiue præfectum ſuum indigne tractaſſet. Ægro tulit hoc animo Sultana, Muchemetis mater, ac maritum in ſuſpicionem adduxit: quaſi Siauſes æmulationis ac diſcidiorum ſeminibus inter patrem filiumque ſparſis, acrius tãdem(quod humanis in rebus fieri ſoleat) iritato patre, vt vnicum filium occideret, imperium poſtea ſuis liberis,ex Sultani ſorore natis quæſiturus eſſet. Hinc in primis illa Siauſis calamitas.

Poſteaquam Oſman baſſa Vezirazemes creatus fuiſſet, tantopere ſuum apud Sultanum laborauit & inſtitit: vt tãdem Perſicus orator,Ibrahimes Chan,qui tamquam incarceratus, in ſaraio concluſus erat, vti ſupra diximus, bona cum pace ſuum ad principem redeundi facultatem impetraret. Sed quum Oſmanici natura duplices ac fraudum pleni ſint,vbi primum Perſicus hic orator perueniſſet Arzerumen,quæ maioris Armeniæ ciuitas eſt,iuſſu Muratis ibidem detentus fuit, ne vlterius progrederetur.

Non multo poſt, certior factus eſt Sultanus Murates, ſtrangulati

gulati Muchemetis Tatari Keraij filium, qui Nogaiorũ ad principem fuga se receperat, vti supra memorauimus, magno cum exercitu, socerique subsidiis, profectum cõtra patruum Islanem Chanem, eo tam ciuitate Crimio, quam ditione paterna ejecto, pleraque amissa recuperasse: Islanemque patruum, fuga sibi cõsulentem, Capham contendisse. Quo quidem Murates accepto nuntio, tum vt obuiam iret ac remedium adferret omnib⁹ hinc orituris incommodis, tum vti perduelles castigaret: Osmanem bassam, qui supremo cum imperio terrestrium copiarum dux in iis locis esset, ablegauit. Eum in castris ad Chalcedonem cum LX plus minusue millium exercitu vidimus, vnde postea per Anatoliam, siue Asiam minorem, iter fecit: hoc est, Iscodara Chalcedoneque profectus est itinere terrestri Sinopen versus, vt inde Capham per Euxinum transiiceret. Sed quod illis in regionibus, Ponto vicinis, ingens tum frigus esset, maluit ad opidum Castamonam subsistere, quod nõ procul a Sinope situm, itinere XIIII vel XV dierum Constantinopoli distat, vt istic vsque ad veris initium hibernaret. Itidem maris præfectus Vluzalis, qui cum triremibus ad Nigrum mare vel Euxinum se contulerat, vt prædictum Osmanem bassam cum terrestribus copiis Sinope Caphã transueheret; in portum Sinopensem triremes deduxit, quo cõmodius nauigationi tempus, & Osmanis Serdaris, hoc est, generalis ac supremi copiarum imperatoris aduentum istic exspectaret. Diuersæ tunc hominum de hac expeditione Constantinopoli opiniones erant, aliis existimantibus, Osmanem iter hoc tractandæ cum Scacho Persico pacis causa suscipere, aliis adfirmantibus, Capham iturum, indeque perrecturum vlterius, vt in vrbe Crimio munitionem exstrueret, ibique beglerbegum cum dephterdaro siue quæstore constitueret. Sed euentus docuit, hanc expeditionem Persici potissimum belli continuandi causa fuisse susceptam.

Expositis hactenus continua serie Persicis rebus, nunc subiicienda quædam veniunt, quæ licet ad superiores annos pertineant: tamen huc referre maluimus, ne belli memorabilis series interrumperetur.

Iam ante diximus obiter, annis superioribus proximis Cosacos, Potocoua generoso viro Polono duce, captam Benderiam, (quod alioqui nomen in genere arcem siue munimentum significat) Turcici iuris opidum, diripuisse. Tantum in hoc Potocoua robur erat, vt equorum soleas ferreas, etiam recentes, nullo negotio manibus, instar chartæ, vel alterius rei fragilis, rumperet. Ideoque sibi ducem hunc Cosaki præfecerant, & auspiciis eius Turcis, qui ab aliis lædi se nolunt, quum maximam sibimet ipsi nocendi licentiam in finibus sumant, grauissima damna dederant. Quum id contra leges antiqui fœderis inter Osmanicam familiam regnumque Poloniæ fieri videretur, mittit ad Stephanum regem Sultanus Murates Zausium Portæ, repetitum res ablatas, & non sine minis postulatum, vti Potocoua quoque, Cosacorum dux, præsente ac inspectante Zausio suo, capite plecteretur. Venerat in potestatem regis Potocoua nefario quorumdam amicorum suorum astu & scelere, qui studio gratificandi voluntati regiæ, per litteras a Potocoua petierãt, vti ad se veniret, quo cum colloqui de rebus ad ipsummet pertinentibus cuperent. Simul fidem nomine liberi commeatus regij, suam interposuerant. Accesserat vir integer, ac minime suspiciosus. Monebatur, Cosacos vti desereret, statimque regẽ adiret: quem sancte pollicebantur, nihil in eum statuturum asperius. Quum hoc modo deceptus, ad comitia se Varsouiam contulisset: deliberatum in senatu, quid agendum hoc esset in negotio. Visum maiori senatorum parti, nequaquam hominẽ Christianum, militem Polonum, virum deniq; fortem, qui robore corporis admirabili cunctis in eo regno præstaret, barbaro certam ad necem prodendum. Ad Zausium, quam commodissimis fieri posset, purgandum rationibus. Omni denique modo consulendum ipsius saluti, qui salui commeatus regij promisso fretus, Varsouiam venire non dubitasset. Rex Stephanus e diuerso dicere, sub fide quidem publica Potocouam arcessitum: sed aliter eam datam non intelligi, nisi quatenus causam suam iustam docere probareque posset. Nunc vero quum pareat, eum contra

fœderis

fœderis pacta conuenta feciſſe, quod indigniſſime Sultanus Murates ferat: non poſſe fœdifragum, paciſq; publicæ violatorem, ſalui commeatus regij beneficio frui. Auditas eſſe minaces Sultani Turcorum litteras, cuius iras ſi tanti non facerent, ac Potocouam potius ſeruatum vellent: ſe quidem ipſorum volũtati nõ aduerſaturum, ſatiſque facturum officio ſuo contra quoſuis regni hoſtes: monere tamen, ne bello Moſchouitico necdum cõfecto, nouas temere ſibi cumularent inimicitias. Hoc modo cedentibus regiæ ſententiæ Polonis, ſumtum de Potocoua ſupplicium fuit. Secundum hæc, anno Mahumetano DCCCCXC C. 1583. quidam Podolouius Polonus, (hoc nomine Conſtantinopoli adpellabatur. alij Polidouium vocant) nobili genere natus, ſtabuli regij præfectus ſecundus, quem vulgo ſuppræfectum vocant, miſſus fuit extra ordinem legatus a Stephano rege cum litteris ad Sultanum Muratem, quibus inter alia petebatur; vt ei regis ſui nomine liceret equos aliquot generoſos in Anatolia comparare, quibus in Poloniam deductis pro ſe rex vteretur. Impetrato Muratis conſenſu, in Aſiam proficiſcitur, & XXIIII equos inſignes ac plane regios emit. Cum his in Europã tranſiicit, domum non ſine ſaluo Sultani Muratis cõmeatu rediturus. Sed quum forte tum noui Coſacorum motus & excurſionis nuntius ad Portam veniſſet, illico Murates Zauſium Conſtantinopoli ablegat, qui Podolouium adſequutus in itinere, cũ ſuis iugularet; & equos regios, cum ceteris legati, comitumq; rebus, Conſtantinopolim reduceret. Venit hic ad Podolouium non procul Hadrianopoli, mandatumque ſibi narrat a præpotẽti Sultano ſuo, litteris etiam prolatis, vt eum cum equis & comitibus Conſtantinopolim reduceret. Negat id ſe facturum Podolouius, litteraſque ſalui commeatus oſtendit. Nec has, nec legati perſonam, contra ius gentium violari debere, præſertim a cõfœderatis, ait. Zauſius ad proximi Cadij ſiue iudicis cognitionem prouocat, qui e loco maxime vicino arceſſitus, quum ad eos veniſſet: quæ in medium ab vtroque proferrentur, audit. Iubet exhiberi ſibi tam Podolouio, quam Zauſio datas a Sultano litteras:

quibus inſpectis, quum Zauſij mandatum recentius eſſe cognouiſſet: vim prioris exſpiraſſe, poſterioris exſequutionem requiri, pronuntiat. Ceptum ergo rediri. quumque de via regia cum eis Zauſius deflecteret: monetur a legato viam vti regiam teneat. Occlamat barbarus, Ipſene Sultano Muſulmanorum, ac ſuis, in regno ſuo præſcribere leges vellet, quo reducendus eſſet itinere? Sic igitur itum in ſiluam, vbi ad mortẽ parare ſe iubẽtur omnes, ex ſententia mandati Sultanini. Erant ei XXXIIII famuli, quibus ordine trucidatis, (vno tantum excepto puero, qui ſollerter in ſiluam profugiens euaſiſſe perhibetur) vltimo Podolouio, poſt cõceptas ad Deum preces, caput amputatum a Zauſio fuit. Res omnes ipſius & comitum Zauſius Conſtantinopolim, cum equis regiis, reduxit. Equi, iuſſu Muratis, partim Sultaninũ in Saraium, ad ipſius Muratis vſus, recepti: partim inter baſſas diſtributi, digitiſque ſingulari cum ignominia Stephani regis paſſim monſtrati fuerunt.

C. 1584. Quum hæc per autumnũ accidiſſent, anni ſequentis DCCCC XCI initio venit Grodnam, quæ in Lituania ſita eſt, ad Stephanum Poloniæ regem miſſus a Sultano Murate Muſtaphas Zauſius, qui cædem legati regij Podolouij, de qua modo dictum, excuſaret. Aiebat is, falſo tamen rem narrans, illum fuiſſe necatũ, nullo Sultani Muratis interueniente iuſſu: quum præſcriptos legationi limites egreſſus, copias Turcicas ſpectatum veniſſet, quę tum temporis contra Perſas mittebantur. Nunc ab ſe mandato Muratis adduci cædis auctores, de quibus rex Stephanus ſupplicium ſumeret. Quia vero Coſaki recẽs magnum finibus Turcicis damnum intuliſſent, viciſſim petere Muratem, vt ablata reſtituerentur, & Coſacorum dux ad necem ſibi dederetur. Venerat is hoc tempore Grodnam, eadem illectus fraudulentorum verborum eſca, qua prius etiam circumuentum fuiſſe Potocouam diximus. Vir erat bellicoſus, & Turcos in finibus more ſuo ſemet inſolentius gerentes, aliquoties cæciderat. Hũc ſibi Muratcs, loco duorum vix triobolarium nebulonum, quique fortaſſis aliud ob maleficium capitis anquiſiti fuerant, mitti volebat. Intercc-

tercedentibus apud regem pro eius incolumitate præcipuis regni proceribus, non ille quidem Turco deditus : sed tamen incertum quo deportatus, nusquam ex eo tempore conspectus fuit. Solebat narrare Constantinopolim reuersus iste Mustaphas Zausius, qui non ex primariis, sed vilis inter suos erat, se a principio conspicatum terribiles ac minaces Polonorum oculos, ob indignam, & contra ius gentium admissam, legati regij cædem, grauiter frementium; non exiguo sibi visum in periculo versari. Verum quod antea Potocouam de medio, præ formidine Sultani sui, sublatum meminisset: animo prorsus obfirmato, tam audacter, minis etiam interiectis, vt voluntati principis sui satisfieret, vrsisse : tamdem vt omnis ei Cosacorum præda cum captiuis: absque cuiusquam impedimento, restitueretur: quam pæne triumphabundus ad Sultanum suum Constantinopolim adtulit.

Iam de nostris etiam rebus vt aliquid interseram, ante biennium sex, plus minusue, Turcorum millia, duce Sangiaco Solnoccensi, qui deinceps Sasuarensis siue Zigetanus bassa nominatus fuit, prædæ faciundæ causa collecta, celeritate quadam inexspectata regionem Cepisiensem inuaserant: Onodium, quod iis in locis opidulum est, direptum incenderant: multa Christianorum capita cum ampliſſima præda secum abduxerant. Quia vero reditum istorum nostri ad Agriam, quam Erlam vulgo vocant, præstolabantur: vbi primum Turci aduenissent, dimicari ceptum, licet illi numero superiores nostris essent. Sed quum nostris auxilia destinata summitterentur, quæ Vngarorum erant equitum ad IIICIↃ: denuo pugnatum acriter, numero Turcis, virtute nostris fidentibus. Iam anceps erat victoria, quum equites Germani sclopetarij CL superuenientes, nostris eam vindicarũt. Nam a latere Turcorũ in aciẽ irrũpẽtes, disploſis sclopetis eam subito soluerunt ac turbarũt. Hostibus in fugã coniectis, plures eorũ cæsi, nec pauciores capti: pręda cũ mãcipiis Christianis recuperata. Cædis huiusce Turcorũ nũtio Cõstantinopolim

adlato, mirificè perturbari Turcorum animi. Sinan baſſa, qui tũ adhuc Vezir azemes erat, fremere, furere, maxime terribilia minari. Sed poſtridie illius diei, quo primum nuntium acceperant, quidam Sangiacus ex Vngaria veniens, ad baſſas Vezires deductus, & ab eis de re, quonam modo geſta fuiſſet, interrogatus; reſpondit, ſuos nulla laceſſitos iniuria regionem imperatoris Chriſtiani temere inuaſiſſe, mancipia Chriſtiana, prædamque maximam, abduxiſſe: qua quidem onuſti, dum ſuos ad fines domum properarent, in hoſtico cæſi fuerint. His intellectis, & indies ab aliis quoque confirmatis, iræ nonnihil ſopitæ fuerunt: præſertimque cogitatum de renouandis & prorogandis vlterius cum
C. 1583. Imperatore Chriſtianorum indutiis, quæ anno DCCCCXC exſpiraturæ eſſent: quamquam illas impediturus videretur Sinan Vezir azemes, ni maſul factus fuiſſet, vti ſupra commemorauimus.
C. 1584. Anno igitur DCCCCXCI, ſequuta fuit inter Rudolphũ II, Chriſtianũ imperatorem, & Muratem III, Imperatorem Muſulmanorũ, indutiarum prorogatio: quæ Kal. Ianuariis, anno Chriſtiano CIↃ.IↃ.LXXXIV, qui Mahumetanus eſt DCCCCXCI, inciperent; & nonum ad annum vſque durarent.

Hoc primo prorogatarum indutiarum anno, ſub finem menſis Auguſti, Rudolphi II Rom. Imp. iuſſu vir illuſtris & generoſus, Henricus Baro de Lichtenſtain, de Nicolſpurg, ſereniſſimi principis Matthiæ, Archiducis Auſtriæ, primus a cubiculis, conſueta munera Sultano Murati, Muſulmanorũ imperatori Conſtantinopolim laturus, Vienna quinque nauibus ſecundo Danubio diſceſſit, Budamque feliciter quinto die menſis Septembris adpulit: ac perhumaniter exceptus, negotia ſibi demandata cũ Sinane baſſa Budenſi, patria Florentino, licet alij Mediolanẽſem ex Vicecomitum familia perhiberẽt, ex animi ſententia peregit. Ibi poſtridie, quàm adueniſſet, qui fuit ſextus dies Septẽbris, quum deduceretur ad baſſam, inſolens ei barbarumque ſpectaculum exhibitum fuit.

Primum magno populi concurſu, tres habitu Turcico præcedebant Zingani, quos Ægyptios nonnulli, Arabes alij vocãt.

Horum

Horum medius teſtudinem, vſitatis maiorem, pulſabat: reliqui duo duabus fidiculis, admodum ſtridulis, ſtrepitum faciebant; & voce barbara Sultanorum Oſmanidarum res geſtas, omnibus ad hunc vſque Muratem ordine recenſitis, accinebant.

Hos ſequebantur tres limphatici robuſti homines, caligis tãtum induti, cetera nudi: niſi quod capitis vertex paruo pileolo rubro, & humeri nudi ſuperiniecta, deque collo pendente pelle tigridis, exornabantur. Hi ad concentum Zinganorum tripudiabant, tenentes ſinguli vexillum Turcicum rubri coloris, cuius haſtile intra cutem & abdomen ventris, emanante multo ſanguine, defixum erat.

Hos duo pueri ſequebantur, qui cuti frontis perforatæ pẽnas gruis inſertas ferebant.

Secundum pueros incedebant quatuor virorum paria, peruulneratis lateribus.

Primi duo clauas ferreas, quas puſdiganos dicũt: proximi duo nudos acinaces, per cutem transfixos, geſtabant.

Rurſus alij duo ſequebantur, quorum vnus ſecurim militarẽ Vngaricam, (ſchacanum vocant) alter oblongum Genizari ſclopetum, apertis lateribus, in transfixo corpore portabat.

Vltimo loco viri duo robuſti ſpectaculum hoc claudebant, qui tempora rectis, latis, & oblongis enſibus, quos Vngari palaſtos vocant, transfixerant. Horum capulos manibus tenebant. In enſium cuſpide pomum erat adfixum, & pomo penna gruis inſerta.

Vniuerſi raſis nouacula capitis & barbæ pilis, excepto muſtace, caligis tantum largioribus, qui Turcorum per æſtatem moſ eſt, induti; ſupra cingulum plane nudi erant: niſi quod in vertice, ſicut & antea diximus, rubrum ſtrictumque pileolum, quem takiam (ni fallor) adpellant, & pendentes de collo per humeros tigridum pelles geſtabant. Omnes etiam tripudiantes continuo ſaltabant, cum multa ſanguinis effuſione, quem ſpongiis abſtergebant.

Hoc genus hominum, quod animo ſcilicet imperterrito

quiduis audeant, a Turcis Delilari, hoc eſt, ſtulti delirique vocãtur, a Græcis Rhipſokindyni, quod præcipites in pericula ruant. Quum autem rurſus eadem peragẽtes, quæ prius, ex ædibus baſſæ noſtros, ad nauium ſtationem, præcedendo deduxiſſent: accepto munere, quod eis legatus auguſtalis darii iuſſit, ad ſuos reuerſi ſunt.

Comitabantur hoc itinere legatum aliquot Barones, virique nobiles, quorum nomina ſubiicere libuit ex commentario Melchioris Beſolti, qui noſtrum hoc iter deſcripſit.

Karulus a Dietricſtain, Baro in Holenburg & Finckenſtain.

Sigiſmundus Ludouicus, Baro de Polhaim.

Ioann. Bernardus a Lembach, &c.

Wolfius Vngnad, Baro in Sonneck.

Ceorgius Hartmanus Baro de Lichtenſtain, legati frater.

Ioan. Vlricus Baro de Starhemberg.

Georgius Andreas Baro de Buchaim.

Stephanus de Reua, Comes Turocenſis, Vngarus.

Wilhelmus a Dietricſtain.

Ioannes Lewenklaw.

Franciſcus Georgius Oberdorf.

Melchior Beſolt.

Maximilian⁹ Mager a Fuchſtat.

Antonius a Stamp.

Georgius Rothut.

Hector ab Eltz, aulæ præfectus.

Ioan. Iacobus Eglof, ſtabuli præfectus.

Iacobus Mielich.

Victor Rechlinger.

Ioannes Baſilius ab Hohenwart.

Aderant Baronum ac nobilium addicti miniſteriis aduleſcẽtes nobiles XVI, præter alios plebeios. Totus deniq; comitatus, extra legatum conſtabat LXXXIX perſonis. Equi LXVI erãt, præter X vel XII cõducticios: currus (vulgo coccios vocant) XVII, quibus Tauruno ſiue Belgrado Conſtantinopolim veheremur. Iſtic enim exſcenditur, & itinere terreſtri, Danubio ad læuam relicto, per Seruiam, Bulgariam, Macedoniæ partẽ, Thraciam,

Con-

Conſtantinopolim itur. Adiunxerat itineris comites Baſſa Budenſis, vnum ex proceribus, qui Begi Turcis dicuntur, itemque tres Zauſios, qui Commiſſariorum in aulis noſtris locũ iſtic obtinẽt, & tres Genizaros. Hi ſuis cum famulis & ipſi præter equites, ſeptem rhedis ſiue curribus vehebantur. Henricus Baro de Liechtenſtain, poſt oblatum Sultano Murati munus, amiſſo fratre Georgio Hartmano, qui Conſtantinopoli obiit, iam & ipſe diuturno morbo debilior factus, maiorem familiæ partem cum equis & curribus Cõſtantinopoli die XII menſis Decembris in Auſtriam remiſit: ipſe naui Veneta, ſub initium veris, per mediã Græciam domum redire ſtatuit. Anno ſequenti, XIII die menſis Aprilis, Calliupolim ad Helleſpontum ſitam, venit: vbi morbo inualeſcente, magno cum ſuorum dolore XVI die menſis eiuſdem, continuas inter preces velut obdormiſcens, vitam hanc mortalem feliciter cum immortali commutauit. Aderat tunc ad beatas piorum ſedes migranti Ioannes Leunclauius, quem in primis vt huius itineris comitem haberet, domo litteris amantiſſime ſcriptis accitum inuitauerat. Is Dionyſio Chienſi, monacho docto, & optimo viro, eccleſię S. Marci Calliupolitanæ prępoſito, memorię defuncti cauſa, ſchidam heic ſubiectam, lingua Græca, Latina, Italica, Germanicaque perſcriptam reliquit: donec a fratribus, generoſiſſimis Baronibus, Georgio Eraſmo, & Ioanne Septimio, quo nullus ordinis ſui noſtro ſæculo Germanus maiorem orbis partem peregrinando felicius perluſtrauit, debitũ virtuti pietatiq; Baronis optimi monumẽtum excitetur.

ANNO CHRISTIANO CIↃ. IↃ. LXXXV.
DIE XVI M. APRILIS. PIE MIGRAVIT
EX HAC AD CÆLESTEM VITAM
ILLVSTRIS ET GENEROSVS DN.
HENRIC. BARO DE LICHTENSTAIN.
DE NICOLSPVRG. RVDOLPHI. II. IMP.
AD PORTAM OSMANICAM LEGATVS.
SEPVLTVS IN HOC TEMPLO S. MARCI
CALLIVPOLI. AD GRADVS. PROPE
CONVERSIONEM S. PAVLI. DIE M.
APRIL. XX. AN. SVPERIVS INDICATO.

Equidem mihi polliceor, humano lectori hãc itineris noſtri mentionem non ingratam fore: qua libuit obiter etiam meo erga beatos Henrici Baronis eximij manes officio defungi, cuius erga me perpetuam inde vſque a primis ipſius aduleſcentis adhuc annis beneuolentiam & amorem expertus fui. Nunc ad inſtitutũ redeuntes, tamdem aliquando penſum hoc abſoluamus.

C. 1584. Hac etiam æſtate anni DCCCXCI, Sultanus Murates dum ſe cum mutis ſuis oblectat, pæne periit. Diximus enim ſupra, mutos Sultanis Oſmanidis in deliciis eſſe, qui animi ſenſa ſignis quibuſdam aperire ſollerter norunt, & viciſſim intelligere nutibus ac ſignis indicata. Solebat hos Murates equis prægrandibus, & ob corporum molem tardis imponere: quum ipſe maxime agilibus, ac præſertim Arabicis, vteretur: & modo in hunc, modo in illum prouectus, nerui bubuli (carauazzam ipſi vocant) verberibus tam mutos, quam equos eorum cæſos, ad curſum impelleret. In hoc ludo correptus comitiali morbo, ſibi familiari, tam graui lapſu ex equo decidit ad pauimentum alliſus: vt omnino per vrbem veliam moriturus, vel mortuus crederetur. Adeoque Genizari, pro more, velut exſtincto Sultano, iam Chriſtianorũ Hebræorumque tabernas inuolando deripiebant: maximuſq; tumultus in vrbe ſequuturus erat, niſi mature Genizarorum Aga, ſiue tribunus, quemdã in ipſo deprehenſum facinore mox, ad incutiendum ceteris terrorem, ſuſpendi iuſſiſſet: mancipiis etiam nonnullis, Genizarorum habitu veſtitis, ad vncos ſcalæ Sycenæ ſiue Galatenſis, pro more Turcico deductis, & ſupplicio mortis ibidem adfectis. Si Muchemetes, Muratis filius, qui Magneſiæ degebat, id temporis ad vrbem fuiſſet: actum plane de vita patris erat, & imperio. Conualuit tamen Murates, ſtatimque poſt aduentum noſtrum, die quodam Veneris, qui Turcorum hebdomadario feſto ſacer eſt, eques e ſaraio nouo (Geniſaraium a Turcis adpellari, deinceps parebit ex annalium declaratione) prodiit, nobis inſpectantibus cupide, quemadmodum fieri ſolet, & ſacræ ſanctæ Sophiæ, ſiue ſapientiæ Dei templum, nunc profanatum a barbaris, adijt: vti ſcilicet nobis & aliis, (erat enim maximus

ximus hominum concursus) ostenderet, se necdum mortuum. Ipsa facies adhuc colore lurido deformis conspiciebatur.

Hoc eodem anno DCCCCXCI, die XXIIII mensis Octobris, aliquot begi Turcici cum suis copiis, in quibus erant, ipsorummet confessione, hominum ad XCIↃ, Carniolæ fines ingressi, grauissimam impressionem fecerunt: direptis passim vicis ac pagis, magnaque Christianorum mancipiorum multitudine secum in seruitutem abacta. Quum nostri nuntium aduentus & populationis hostilis accepissent, hominum ad IICIↃ subito cogũt, Iusto Iosepho Comite Turriano, & Thoma Erdendio Comite Musslouinæ, Sclauoniæque Croatiæque Bano, ducibus: ac sine mora maximis itineribus hostis tergo inhærentes, ad Slunum Croatiæ tãdem eos die XXVI eiusdem mensis Octobris adsequuntur, inuadunt, cædunt. Liberati captiui, & præda recepta fuit, cum interitu IIIICIↃ Turcorum. Eramus nos Constantinopoli, quo tempore de hac suorum clade Sultanus Murates certior reddebatur: qui sane quum intellexisset, a suis iniuriæ factum initium, iure cæsos pronuntiauit. Nam nolle se quidquam aiebat a suis, contra leges indutiarum, ad turbandam pacem in Vngariæ limitibus adtentari. Iussit etiam, illustri & generoso Rudolphi II Cæsaris oratori, Paulo Baroni Eizingano, suarum ad vtrumque bassam Vngariæ, Budensem ac Temesuarensem, litterarum exemplar exhiberi: quibus seuere mandabat, vti milites suos limitaneos in officio continerent. Idem vt a nostris quoque præstaretur, imperari vicissim petebat. C. 1584.

Sub exitum eiusdem anni Turcus quidam Constantinopolim adpulit, nuntius cædis suorum, e qua solus (vt ipse quidem aiebat) opera chirurgi cuiusdam Cretẽsis, cui fuerat antea notus, euaserat. Res ipsa relatu non indigna, quod prope nouo tunc inter Venetos ac Turcos bello causam præbitura videretur. Ramadanis bassæ Tripolitani vidua cum filio, familia, mancipiis vtriusque sexus, Costantinopolim profectura, triremem in Barbaria vel Aphrica maritima curauerat instrui, qua facultates suas ampliſſimas secum aueheret. Eas equidem memini a Turcis &

Hebræis octies cẽtenis millibus nummûm aureorum æſtimatas: veréne, an ſequius, equidem dicere non habeo. Huic triremi, ſecuritatis ſuæ cauſa ſemet adiunxerant aliæ duæ, quas iccirco vulgus nautarum conſeruas adpellare ſolet. Quum ipſum oſtium ſinus Hadriatici, non procul ab inſula Corcyra, (Corphũ nunc dicunt, quæ vox Græcis vulgari lingua ſinũ ſignificat) præterlegerent: ingens ſubito coorta tempeſtas eos vel inuitos in ſinum, quem diximus, Hadriaticum reiecit. Erat id temporis cura ſinus, cum certo triremium numero, cõtra quoſuis piratas & alios tuendi, (quod officium qui gerit, Prouiſor ſinus adpellatur) commendata Petro Emo, patricio Veneto: qui quidem iuniorum ſuffragiis ad eam dignitatem peruenerat. Is vbi Turcos ſinum ingreſſos accepit, mox in eos prouehitur, numeroque triremium ac militum, & aliis rebus longe ſuperior, omnes in poteſtatem redigit. Inde diro quodam & inaudito furore ſæuitum in captiuos, tam mares, quam feminas. Maribus occiſis CCL, filioque Ramadanis baſſæ matris in complexu & gremio confoſſo, feminæ XL prius nefariis pollutæ ſtupris, vberibus mutilatæ, (quæ quidem viuis adhuc, ſpectantibuſque miſellis, a quibuſdã crudelitate plus quam barbara in mare proiecta perhibentur) diſſectæ tamdem atrociter ad vnam omnes, in aquas a piſcibus deuorandæ præcipitantur. Ipſius Emi fratris filius in puellam quamdam egregij oris incidiſſe fertur. Ea quum ipſum pudicitię ſuæ vim illaturum conſpiceret, mox Chriſtianam ſe profiteri, & virginem, & in Cypro natam nobili familia Cornara, quæ ſuam originem ad Cornaros Venetos referret. Captã ante XII annos, quum Cyprus ſub iugum Turcicum veniret, ex eo tempore miſeram apud barbaros ſeruitutem ſeruiiſſe. Nunc quãdo poſt tot ærumnas in hominis Chriſtiani, pudoris virginei vindicis, nobilis denique Veneti manus incidiſſet: obteſtari ſe per immortalẽ Deum, ne Chriſtianæ faceret iniuriam, ne virginem inceſtaret, ne Veneto ſanguini fœdam labẽ aſpergeret: ſed potius in optatũ hũc diem, quo Chriſtianam ad rempublicam poſtliminio rediret, diuina quadam prouidentia conſeruatam, ſaluo pudore libertati

bertati reſtitueret. Nihil apud immitem animum, ac prodigioſe crudelem ſalacemque, tam ſanctæ preces valuere; quo minus violaretur,& ſuffocata cũ aliis mancipiis Turcicis in mare proiiceretur. Exiſtimabantur indignam hanc immanitatem Veneto nomine,tam pio,tam pudoris & omnis virtutis ſtudioſo,tam a ſęuicia denique alieno,exercuiſſe: ne quis ſuperſtes vel amplitudinem prædæ, quam conſequuti fuiſſent,vel admiſſorum ſceleru fœditatẽ proderet. Huius facinoris fama Conſtãtinopoli percrebeſcente, incredibile dictu,quantopere commoti fuerint Turcorũ animi. Paſſim audiſſes omnes omnia Venetis extrema minitantes. Vix a Bailo (magiſtratus Veneti nomen eſt, qui de ſuorum cauſis iſtic cognoſcit,& iniurias ſuis illatas ad Sultanum Turcicum eiuſque Vezires, defert:)abſtinebant,quo minus homini manus iniicerent,aut fœde ſaltim in os exſpuerent. Fungebatur id temporis hoc munere Ioannes Franciſcus,Maurocenorum familia natus, (Moreſinos vulgo vocant) qui paullo poſt epiſcopatum Brixienſem, mortuo doctiſſimo Cardinale Delphino,abſens impetrauit. Is quum Zauſium quemdam Sultani Muratis iuſſu,Conſtãtinopoli die XXVII Decembris Venetias iturum cum mandatis, accepiſſet: interceſſit, ac tantum obtinuit,vt ablegandus Venetias Zauſius Conſtantinopoli maneret. Miſſi tamen,qui Muratis ſententiam Venetis ſignificarẽt. Volebat is pœnas in tanti facinoris auctores ſtatui, ablataſq; res cum perſonis,tam liberis,quam ſeruis,reddi. Habuerat autem vidua Ramadanis Chriſtiana CCCC mancipia, quæ ſane quoniã pro more Chriſtianorum,triremi capta,libertate donata fuerãt: alia Murates horum loco mancipia flagitabat. Simul eam præſe ferebat animi moderationem,vt minime ſe diceret ipſis illaturum iniuriam,nec pacem violaturum; modo poſtulatis, rationi & æquitati conſentaneis, ſatisfeciſſent. Ceteroqui ſe bello ſuorum cædes & iniurias vindicaturũ. Senatus intellecta querela voluntateque Muratis,& re diligenter,vti geſta fuiſſet,perquiſita: Murati reſpondet, exſtincti Ramadanis baſſæ Tripolitani familiam primum ad inſulam Veneti iuris Zacynthum

adplicuisse, neque dumtaxat ab insulanis humaniter exceptam; verumetiam munusculis quibusdam honorariis, ac xeniis adfectam fuisse. Postea vero, quam hinc discessissent, alteram insulã suam Cephalleniam hostiliter inuasisse, prẽterque pacis leges omnia deripiendo, nec hominibus, nec iumẽtis pecoribusue peperciſſe. Præfectum sinus Hadriatici, quum certior de hac ipsorum insolentia factus fuisset, eos e vestigio persequutum, nõ modo intra sinum armatos reperisse: verumetiam ab eis, quũ propius accederet, non fuisse pro more salutatum, nec demissis velis editum signum, quod humiliationis adpellant. Horum vtrũque pactis conuentis aduersari, quibus armatæ naues sinum ingredi vetentur, & omnes Præfecto sinus honorem exhibere, certo salutationis summissionisque genere, iubeantur. His de causis commotum grauius Præfectum suum, acerbius in eos animaduertisse. Nihilominus in hac se causa facturos, quidquid homines æquũ iustique tenaces facere par sit. Nonnihil hoc responso mitigatus fuit Sultani Muratis animus, qui præsertim necdum grauissimo contra Persas bello defunctus, nouis aduersus præpotentem mari rempublicam inimicitiis implicare se nollet. Secundum hæc Petrus Emus capite plexus, & ipsa triremis cum omni armorum & instrumenti genere, totidemque mancipiis, quot in ea Veneti reperissent, reddita fuit: quo tempore nos ad Zacynthum, Cephalleniam, Corcyram, aliquamdiu hærebamus, & classem Venetam, quæ Turcis eam triremem restitueret, vidimus. Ceterum libet obiter hoc loco de interitu ipsius quoque Ramadanis bassæ Tripolitani, cuius viduam cum filio familiaque cæsam ab Emo diximus, perpauca quædam commemorare: futura, vt opinor, auido cognoscendi res exteras animo non iniucunda.

Tripolitanus igitur hic bassa, bellum cõtra barbarum regem Aphricanum gesturus, quum alios milites suos, tum etiam missos sibi a Sultano Genizaros Portæ sclopetarios in hosticum ducit. Constat autem, magnas in Aphrica solitudines esse, per quas profecturi, copiam rerum necessariarum, & in primis annonæ, secum

secum vt ferant, neceſſe eſt. Itinerum quoque periti duces, in lo cis adeo deſertis & inuiis, vel maxime requiruntur. Ramadan baſſa, quum horum vtrumque parum ad animum, ante profectionem, reuocaſſet; in eas tam annonæ, quam viarum difficultates, cum ſuis, incidit: vt neque progredi poſſet vlterius, nec ſine iactura militum, pedem referre liceret. Tamdem tamen nõ ſine ſuorum cæde, ac præſenti cũ periculo totius amittendi exercitus, domum reuerſus eſt. Tum vero cæco perciti furore Genizari, nulla nec ipſius viri dignitatis, nec Sultani ſui ratione habita, qui huic eum prouinciæ præfeciſſet, hominem obtruncant. Neque Murates hactenus eos ob hanc baſſæ ſui cædem, pro auctoritate imperij caſtigare potuit: quod nemini mirum videri debet. Quippe non amplius illa nunc apud Turcos obœdientia, non diſciplina militaris eſt, quæ fuit olim apud ſæculum prius. Quod tametſi docere pluribus exemplis poſſem, tamen ne modum annalium excedam, dumtaxat vnicum adhuc recitaſſe ſufficerit. Anni non multi præteriere, quum Achmetes baſſa, beglerbegus Cypri, Famaguſtæ ſuis & ipſe trucidatus a Genizaris fuit. Illam ſe cædem admiſiſſe palam profitebãtur, ob interuerſa ſtipendia ſua, quæ per auariciam Achmetes ſibi retinuiſſet. Atq; vti prętextum, palliando facinori ſuo, magis ſpecioſum haberẽt: ab eo miſeros etiam inſulanos exactionibus grauiſſimis & intolerandis exhauſtos, aiebant. Indigne Sultanus Murates hanc Genizarorum ferebat inſolentiam, qui beglerbegum ſuum tam fœde necaſſent, nullis ad Portam querelis delatis, nullo crimine quo ſe obligaſſet. Pertinere putabat ad tuendam maieſtatem imperij ſui, ne facinus hoc impune ſic abire ſineret, vt horum exemplo, corruptis & alijs, contumacia militum latius ſerperet. Quapropter in Cyprum alius ab eo beglerbegus mittitur cum x triremibus, tam aliarum rerum adparatu neceſſario, quam eo militum numero inſtructis, quo cædis reorum coherceri petulantia poſſet. Nouus ergo beglerbegus, quum primum ad inſulam adpuliſſet, diſſimulatis illis occultis mandatis, quæ diſcedẽti Murates dederat: homines quoſdam ſibi fidos, adire Genizaros iu-

bet,ac paſſim rumorem didere,quaſi Murates eis ob interemtũ Achmetem baſſam minime ſuccenſeret. Immo dictitare Sultanum confirmarent,iure ſceleſtum hominem de medio ſublatũ, qui Genizaros,vnicos imperij ſui cuſtodes,annonis ſuis defraudaſſet. His auditis, hilari fronte Genizari beglerbegum, & qua par erat obſeruantia,excipiunt. Verum non multo poſt inexſpectato quodam aſtu milites eius circumueniunt,& vniuerſos cædunt,ipſis etiam triremibus in poteſtatem redactis. Murates,licet ægerrime ferret alterum hoc Genizarorum in Cypro facinus,quo grauiſſime lædi ſuam,& prorſus imminui maieſtatem videbat: tamen,quod infeliciter hactenus geſti belli Perſici cauſa,condonandũ his aliquid cenſeret, ne nouas & inteſtinas præterea turbas excitaret: iris animi diſſimulatis, nihil amplius in eos tentauit.

C. 1585. Anno DCCCCXCII,menſe Martio , in omnium erat ore Conſtantinopoli, Ferhatem baſſam , qui Turcico militi ſuprema cũ poteſtate,necdum ad fines Perſicos progreſſo cum exercitu Oſmane baſſa Vezirazeme,præerat;debitam militibus annonam, ſordida quadam auaricia diſtractam,ſuos in vſus vertiſſe: cuius tamen graui pænuria laborabat exercitus. Idem quum imperaſſet,duarum in iis locis munitionum excitandarum cauſa, de prouinciis vti vicinis conuenirent incolarum ad ſexagintã plus minus millia,qui operas ſtructuræ neceſſarias in ſe reciperent: a ſingulis aliquid nummorum,pro ratione facultatum exegiſſe ferebatur: illiſque domum remiſſis , ad functiones ſordidas ipſos Spachios,Genizaros,ceteroſque milites adegiſſe. Menſis eiuſdem die XV conceſſum in diuano fuit Siauſi baſſæ,quem ſupra maſulem factum diximus,vt libere,quibus in locis vellet,verſari poſſet. Hoc decretum ei viam aperuit,priorem ad dignitatem redeundi:quod quidem,mortuo Perſicos ad fines Oſmane baſſa,non multo poſt accidit. Conſtat cum vtroque, tam Ferhate, quam Siauſe mitius egiſſe Sultanum Muratem; quod eorum indigeret opera. Nam qui per Oſmanis abſentiam, ſupremi Veziris loco res adminiſtrabat Meſites baſſa,caſtratus & ſenex ; licet alioqui

alioqui iuſtus & ſeuerus, tanto tamen muneri parum erat idoneus.

Die XIX menſis Aprilis, rediit Sinope Conſtantinopolim Vluzalis præfectus maris: quod argumentum erat, eo loco tum res fuiſſe Tataricas, vt Oſmanis in Tauricam Cherſoneſum trãſiectione non eſſet opus.

Eodem anno, quum Oſman baſſa Perſicos ad limites acceſſiſſet: occurrentibus intrepide Perſis, modo mille, modo plures, ad decem vſq; millia, de ipſius exercitu carptim fuere cæſi. Tãdem Auguſto menſe, Perſis inſciis, & nihil de hoc ipſius itinere cogitantibus, per obſcuras, opacas, anguſtas valles, inter altiſſimos vtrimque montes profectus, vbi militis animãdi cauſa multoties diſploſa fuere tormenta bellica, Tebriſium acceſſit. Facillimũ hoſti fuiſſet, his in anguſtiis eum toto cum exercitu ad internicionem delere, ſi maturius de hac eius profectione cognouiſſet. Oſmanis aduentu intellecto, Cadius ſiue iudex vrbis fuga ſibi conſulit. Tum ceteri, præſertim viri ſexaginta in vrbe primarij, variis cum inſtrumentis muſicis in caſtra Turcorum exeunt: Oſmani ſe baſſæ, ſaluam libertatem immunitateſque ſuas pacti, dedunt: eumque noctu cum ſuis in vrbem, ceteroquin apertam, nec vllis clauſam muris, deducunt. Eſt in vrbe ſaraium longe ampliſſimum, altera Scachorum Perſicorum regia: quum interior ad Caſminum ſit, quemadmodum aliquoties alibi diximus. Hoc ſaraium propugnaculis Oſmanes, intra diem trigeſimum, egregie munit: arci abſolutæ mille Spachiorum, duumque millium Genizarorum, præter alios milites, præſidium imponit: machinarum denique bellicarum in ea magnum numerum, cum aliis rebus neceſſariis, relinquit. Inde Tebriſio copias vniuerſas abducit, ac in itinere dyſenteria, quinto poſt die, moritur. Erat in exercitu ſecundus ab ipſo Cigaloglis baſſa, beglerbegus Reuanenſis, cuius ſupra quoque mentionem fecimus. Hic Oſmane mortuo, ſupremum nanctus imperium, ſuos in tutum reducere nititur. Inſtant Cigalogli a tergo Perſæ, quibus ipſe Scachus adfuiſſe perhibetur.

Acerrimo conflictu,& aliquoties quidē repetito, maxima Turcorum strages editur. Nihilominus, quocumque potest modo, Gigaloglis iter continuat: quum hostis impetum frangeret obiectu Genizarorum, qui sclopetis suis terrori Persis erant. Quoties autem Persæ grauius vrgerent, premerent, Turcorum profectionem impedirent: subsistere legiones, & fortissime prœliari iubet. Transfugas deniq; subornatos in hostium castra mittit, qui de ipsius profectione consilioque longe diuersa referrent ab iis, quæ cum animo suo facere constituisset. Hac eius impostura decepti Persæ, dum & ipsi subsistunt: maxima celeritate cum suis aufugiens Gigaloglis elabitur, & Wanum reliquias incolumes ducit. Persæ fugam hostis conspicati, Tebrisium reuertuntur: & vrbe recuperata, mox arcē obsidere ceperunt. Periisse constat in hisce cōflictibus haud dubie Turcorum ad LXXXCIↃ. in quibus erant veteranorum militum lectissimorū ad XLCIↃ. Prœlia totum continuata triduum trinoctiumque. Captæ centum ac plures machinæ bellicæ maiores. Scachus Persicus, re bene gesta, regno semet abdicasse fertur, idq; sic tradidisse filio: vt eum sacramento prius obstringeret, quo sancte polliceretur, nūquam se cum Turcis pacē facturum, ni prius recepisset omnia, quæ iuris aliquando Persici fuissent. Hæc tametsi gesta fuere post discessum e Turcia nostrum, nec ita comperta damus, vti quæ supra de rebus Persicis, ex interuallo propiori obseruata descripsimus: tamen ab iis accepta referimus de quorum fide non dubitamus: sequius ac illi solent, qui rerum ipsarum, quas scripturiunt, rudes & ignari, ridiculas nobis (vtinam sine fraude periculoque veritatis nugas obtrudunt.

Hac etiam æstate bellum aduersus Maronitas & Truscos gestum fuit. Inhabitant hi populi mōtem Libanum, qui haud procul dissitus ab vrbe Syriæ Phœnices Tripoli, (Tarabolos ea Turcis est) non exiguum ad spatium se porrigit. Religionem Christianā profitentur, ac Maronitis etiā patriarcha sacrorū princeps est. Is habitat in monasterio Virginis Deiparæ, quod itinere medio montem Libanum adscendētibus occurrit. Habent & Hie-

rosoly-

rosolymis Maronitæ tẽplum S. Georgij martyris, vbi vulgo vocantur Christiani cincti siue zonarij, propter longas latasque zonas siue cingula, quibus vtuntur. Aythonus alicubi Maroninos dixit, & his verbis eorũ meminit: Sunt in monte Libano Christiani degentes prope Tripolim, sagittarij pedites valde boni, circa XLCIↃ virorum. Hi multoties fuerunt Soldano rebelles, & damna plurima Saracenis intulerunt. Hactenus Aythonus. Maronitis vicini fœderatique sunt Trusci, qui se profitentur esse reliquias illorum occidentalium Christianorum, quos imperatoris Henrici IIII tempore, sub annum Christianum CIↃ. XCIX Dux Bullionensis Gotefridus in terrã sanctam duxerit, & quorũ vsus opera tam Hierosolymis, quam reliqua Palæstina, potitus fuerit. Gens vtraq; tam est numerosa, tam rei bellicæ addicta studiis. vt hominum iam ad IXCIↃ facile possint in hostẽ educere, qui maiori ex parte peritissimi sclopetarij sunt. Hos populos anno Mahumetano DCCCCLXXXI Sultanus Selimes II subiugum C. 1574. mittere, sed frustra conatus fuerat. Itaque Turcis ex illo tempore libertati ac fortunis eorum insidiantibus, nunc tamdem vndecimo post anno domiti fuerunt ab Ibrahime bassa, Cairi vel Ægypti beglerbego: qui de spoliis thronum regium ex auro puro puto Constantinopolim misisse Sultano Murati dicitur, æstimatum sexies centenis aureorum millibus. Idem Sultanæ, cuius filiam dudum ambit, & haud dubie ducturus tũ credebatur, aliisque saraij mulierculis misisse munera fertur, quorum pretiũ ducenta millia Sultaninorum æquauerit.

Anno DCCCCXCIII, Persis arcem Tebrisianam, ab Osmane C. 1586. bassa superiori æstate munitam, obsidentibus; quum obsessi propemodum ad extremam rerum omnium pænuriam redacti essent, Ferhates bassa, veluti peritus architectus, munitionem nouam e regione Tebrisij struere instituit. Cigaloglis autem bassa Casminum, quæ Persarum (ceu diximus) interior est regia, petiturum se cum exercitu simulat. Dum hoc eius iterũ impedituri Persæ, maximis cũ copiis aduolant: simulatione pugnæ succursum obsessis, eæque res omnes in arcem, cum nouo supplemẽto

militum,inuectæ fuerunt;quarum inopia laborabatur.

Eodem anno magnus ille Chitainus Chan, qui Vlu Chan & Kezies baſſa dicitur,Perſarumque Scachus, quem Kiſelem baſſam vocant,nouum inter ſe fœdus pepigere,quo mutuis ſe ſubſidiis aduerſus Oſmanidas ferendis obligarũt. Nam quod Tatarus oppreſſo Perſa, proximum ſe fore potentiæ Turcicæ videret,cui plurimum ex ruina tanti regis virium eſſet acceſſurum: quam fieri maturrime poſſet, obuiam eundum creſcenti malo cenſebat. Itaque maioris etiam coniunctionis cauſa cõtractum fuit inter liberos vtriuſque matrimonium, Tatari Chanis filia, Scachi Perſici filio nuptui data. Simul etiam ſtipulatus eſt Tatarus, ad vſum Perſæ, hominum ſe xxcio proprio ære tam diu contra Turcos in armis habiturum: donec bello finis, ex voto Perſici regis,impoſitus eſſet.

Iunio menſe huius anni,orta quædam obſcura Cõſtantinopoli nebula fuit: qua deſinẽte,locuſtis pluit,quæ fructus omnes, & arborum abſumſere folia. Diuerſum quid apud nos accidit anno ſequenti 1587,Decembri menſe; quum Croatinis in finibus,ad Wihitzium, Karuli Archiducis Auſtriæ caſtrum, quaſi nubes quędam anatum & anſerum,aliquot ſane myriadum,aduolauit;ſeque proximum, in ſtagnum demiſit: vbi noctu ſtrepitus ingens pugnantium inter ſe volucrum in tota vicinia, ſeque mutuis conficientium vulneribus,auditus fuit. Egreſſi poſtridie milites,ciues,agricolæ, tantam & anatum & anſerum copiam, ad fumum,ad aërem exſiccandorum, congeſſerunt: vt diu tam opima ſint victitaturi commode prædа. Nam alij 100,alij 200, plures alij,pauciores ue collegerunt mactatas ab ſe inuicem volucres. Tamdem e prato quodam ſpatioſiſſimo ſublatis ſuperſtites alis,auolarunt.

Sub finem anni, Decembri menſe, Croatinis in finibus aliquot millia Turcorum a noſtris,numero longe imparibus, fuere cæſa. Periit inter alios,baſſæ Boznenſis frater: cuius caput a ceruicibus reciſum,miſſumque cum captiuis quibuſdam fuit Viẽnam ad ſereniſſimum Auſtriæ Principem Erneſtum. Hic baſſa

Boznenſis,

Boznensis,& frater eius, quem cæsum hoc conflictu diximus, nati perhibentur ex familia Mechemetis bassæ Vezirazemis,cũ quo nuptam fuisse Sultani Selimis II filiam, Muratis sororem, superius ostendimus.

Anno sequenti proximo, nimirum Mahumetano DCCCC XCIIII, mense Februario, nostri Copanum, arcẽ non procul sitã lacu Balatone, tum temporis cõgelato, quo tres Turcorum begi conuenerant, ex inopinato adorti, ceperũt. Erant in arce quũ nostri eam inuaderent, mille Turcorum plus minusue capita. Ex his præter alios vilioris fortunæ, CXC nobiliores, cum LXX feminis, in potestatem nostrorum venerunt: reliquis aut fuga dilapsis, aut sub terra semet intra specus abdentibus. Equi generosiores abducti centum, præda XL nummûm aureorum millib' æstimata. De tribus begis, quos id temporis illic fuisse diximus, Sangiacus Copanensis, Cara siue Niger Alis captus fuit, & Viẽnam prius, inde Pragam ad Rudolphum Augustum missus: alter suffocatus in loco subterraneo concamerato, quo se defendebat, igne vi tormentarij pulueris accenso: tertius fugæ tum beneficio seruatus, vbi cum aliis deinceps Augusto mense, quemadmodum mox indicaturi sumus, fines nostros ingressus esset; quam hoc in loco captiuitatem fugiendo declinarat, istic in potestatem fatali quodam casu redactus, effugere non potuit. C. 1587.

Anno eodem, mensis Augusti die octauo, (fastos veteres Vngari retinent) quatuor begi Turcici, Sasuarensis siue Zigetanus bassa, Sangiacus Mohaziensis, Sangiacus Petscheuius siue Quinquecclesiensis, & nouus ille captiui loco suffectus Copanensis, quinque suorum millibus collectis, intra fines nostros, versus Nemphtim, irruperunt: & pagis aliquot cis & vltra Limpacũ, vna cum opidulis, (Germani marctas, emporia Græci vocant) Moracio, Dobronacis ambobus, Resneccio, Tarnoco, septem ac decem in summa pagis, repentina impressione obrutis, ac miseris vtriusque sexus incolis captis, omnia depopulati diripuerũt. Eius rei factus certior illustris præsidiariorum castri Canisani tribunus, Georgius Comes Zerinius, Comitis Nicolai, fortiter ad Zigetum mortui, filius; quanta celeritate maxima potest,

e caſtellis pröximis aliquam militum manum, cum ſuis ſubditis ex inſula Murakeoza, quæ inter Muram & Drauum amnes eſt ſita, cogit. Præterea proceres ſibi vicinos, vigilantiſſimos Cisdanubiani limitis cuſtodes, Comitem Franciſcum Nadaſdium, Balthaſarem Bathianium Baronem Guſſingenſem, itemq; præfectum Copreinitzæ Ioannem Globitzium, & Ioannem Fridericum Trautmãsdorfianum, Bandi equitũ prẹfectum, per ſuos, & per exploſarum machinarum teſſeras, hoſtilis irruptionis certiores facit, ac ſuas vti copias ſine mora ſecum coniungant, hortatur. Illi mox ſuis excitis, ad locum deſignatum in tempore cõuolant. Inde data diligenter opera, Turcorum vti reditum anticiparent, eoſque loco maxime idoneo, quaſdam inter anguſtias paludum, quæ tranſeundæ ipſis erant, inuaderent. Feliciter noſtris hoc conſilium ceſſit. Reuerſos cum præda, magnoque captiuorum, cuiuſuis ætatis & ſexus, Chriſtianorum numero barbaros, ſupra Catzerolacum, ad vnum a Caniſa miliare, necdum diſſipatis omnino tenebris, ſub primum diei crepuſculum viriliter adoriuntur, manum conſerunt, animoſe cædũt, omni armorum genere vulnerant, cedentibus inſtant, aduerſos mactant: eo denique trepidationis ac deſperationis adigunt, vt acinaces noſtris ſuos vltro porrigerent, obiicerent: itidemque ceteris armis depoſitis, alij vitam & incolumitatem voce geſtuque lamentabili deprecarentur, alij quacumque via poſſent, in ſiluas ac ſaltus aufugerent, ipſiſque ſe paludibus immergerent: vbi quum moribundi, quod viribus exhauſtis, vlterius pergere nõ poſſent, opẽ hoſtis implorarent, a noſtris miſeratione tantæ calamitatis ipſorum commotis, plures erepti ſeruatique fuerunt. In conflictu Machmutes Sãgiacus Quinqueccleſiẽſis, filius Alis baſſæ, prælio nauali ad Cuzzolaros occiſi, de quo ſupra dictum, quique captiuus a morte patris Romam perductus fuerat, noſtrorũ in põteſtatem venit. Mohazienſis, Sinan begus, paluſtris loci tranſiiciendi ſpe, adacto calcaribus equo, dum defixus hæreret in vligine; ſclopeti per frõtem mediam petitus ictu, occubuit. Saſuarenſis baſſa, quo nomine dignitatis illuſtrioris Zigetanus adpellari

lari se vult, vna cum bego Copanensi Chasane, fuga se subduxit e prœlio, quũ res suas iam desperatas cerneret. Copanensis prima post pugnam nocte, quodam in saltu oberrans, cum aliis captus fuit. Zigetanus septimo tamdem die pedes Bresenzam, fame atque animi dolore confectus, euasit. Capti ex hostibus fere CIↃ CCC, de quorum numero multi grauissime vulnerati, post exspirarunt. Cæsi tam in ipso prœlio, quam deinceps, & in paludibus ac siluis exstincti, multo plures, & ad duo fere millia. Capita cæsorum CCCC, pro more militari eorum limitum, cum DC viuis, Canisam dumtaxat relata. Potiti præterea nostri CIↃ ac IↃ, & amplius, Turcorum equis. Erant nostrorum pedites CIↃ IↃ. equites IↃ. ex quibus desiderati dumtaxat vndecim: nonnulli, sed pauci tamen, vulnerati. Præda, cum captiuis Christianis, recepta. Non desiere nostri, iuuantibus etiam agricolis, ad aliquot dies fuga dilapsos indagine quadã, velut in ferarum venatu fieri solet, cingere: quorum quidem non exiguus numerus, vel inuestigantium studio repertus, vel sua sponte, quod omnem euadẽdi spem sibi præcisam conspiceret, nihil profuturas deferens latebras, in potestatem venit.

Et hactenus, in hoc quidem tempore, Turcicos annales, adiecta rerum XXXVII propemodum annis gestarum expositione, continuare voluimus. De quo sane labore nostro, cuicuimodi sit, iudicium lectoris humani, candidi, & intelligentis, minime reformidamus. Ceteros vel improbitatis & malitiæ, vel ignorationis morbo cæcutientes,

Manguri vnius æstimamus omnes.

Veritati quidem certe studuimus, qua, velut anima sua, si careat historia: mox in fumos abeat, necesse est. Testes idoneos, & auctores fide dignos habeo, quum magnificum & amplissimũ virum, Bartholomæum Pezzenum, Cæs. Ma. consiliarium, nuper ad Portam Osmanicam missum cum ordinarij legati munere: tum etiam viros nobiles & egregios, Paulum Rosam Vngarum, beate non ita dudum Constantinopoli mortuum, Nicolaũ Haunoldum Vratislauiẽsem, Hieronymum Arconatum Leon-

torinum: qui Constantinopoli, quum istic ipse peregrinarer, in augustalibus scriniis secretioribus militabant. Horum consuetudine cottidiana, planeque sincera, qui virorum optimorum candor est, multa me percepisse de Turcicis rebus, ingenue fateor. Nec prætereundus silentio Matthias Pharensis, Rudolphi Cæsaris nostri ad Portam Osmanicam Dragomanus vel interpres: ex cuius narratione pleraque de hoc decennali aduersus fortissimam, vereque victricem hactenus gentem Persicam, bello gestis, plene cognouimus. Quod si visum Deo fuerit, diutius hanc nobis prorogare vitam; dabimus absolutam aliquando historiam Constantinopolitanam, qua res inde vsque ab vrbe cõdita, tam a Romanis, Græcis, Flandris imperatoribus, quam a Sultanis Musulmanorum gestæ, serie perpetua contextæ legentur.

Supplementi annalium finis.

PRINCIPES

PRINCIPES MACHANENSES, CONTINVA SVCCESSIONIS SERIE, CVM OSMANIDARVM GENEALOGIA, *qui ab eis originem ducunt.*

Lecrac
Cutludzec.
Cara Chan.
Oguz.
Giokelp, vel Kukelp.
Verſaiob.
Toctemur.
Ciac Agá.
Baki Agá.
Baiſunger.
Oiculuc.
Bainder.
Cuſul buga.
Cabi Elp.
Soleiman Scach.

Sungurſengi. | Ertucul | Gundogdi.

Gundus, qui & Gundus Elp. — Agdemur.

Sarigati, qui & Aidogdi.

I. Oſman Gaſi. regnauit annis 29.

II. Vrchan Gaſi. a. 32. — Ali baſsá.

Soleiman baſsá, Gerlenſis & Bolenſis ſangiacus, mortuus duobus ante Patrem menſibus.

III. Sultan Murat Chan Gaſi. an. 32.

Siaus Zelebi, cæcatus a patre. — Daut Zelebi, exſul apud Vngaros.

IIII. Baiaſit Gilderun Chan. annis 14.

Iacup Zelebi, ſtrangulatus iubente Baiaſite fratre.

* Orthobules, cuius annales Turcici nullã mentionem faciunt, ſed Græci tantum. — * Ziches, quẽ Turci, ſicut & patrẽ, non adgnoſcunt. Vide notas noſtras numero 59.

V. Emir Soleiman. annis 7. regno exutus a Muſa fratre.

Vrchan Zelebi. profugit a patris morte Conſtantinopolim.

Muſtapha Zelebi, cæſus in prœlio Temiriano.

N. filia, quæ & ipſa Conſtantinopolim profugit.

Iſa Zelebi, occiſus a Muſa fratre.

VI. Muſa. regnauit annis 3½. occiſus a Muchemete fratre.

VII. Sultan Muchemet Chan. an. 8.

Caſan Zelebi, obſidis loco miſſus Cõſtantinopolim a fr. Soleimane.

N. filia miſſa Conſtantinopolim cum fratre Caſane.

* Duſme Muſtapha, ſe cæſũ prœlio Temiriano Baiaſitis filiũ Muſtapham mẽtiebatur. De imperio cum Murate II dimicauit annis 3. Tamdem captus, Muratis II iuſſu de muri pinnis Hadrianopoli ſuſpenditur.

VIII. Sultan Murat Chan II. an. 31. — Muſtapha Zelebi. Nicææ necatus a fratre.

Aladin Zelebi, ante patrem mortuus Amaſiæ.

IX. Sultan Muchemet Chan II. an. 30.

N. Zelebi, natus ex Iſuendiaris begi filia, nominatus a baptiſmo Calixtus Oſmanides.

Muſtapha, Caramaniæ begus, ante patrem mortuus.

X. Sultan Baiaſit Chan II. an. 33. veneno ſublatus a Selime filio.

Zemi, qui Gemes, Italica pronuntiatione, pulſus a fratre moritur exſul in Italia.

N. filius Zemis, factus Chriſtianus, Rhodi vixit. Ea vero capta, conſtans in religione Chriſtiana interfectus eſt a Sultano Soleimane.

Sinan Scach, Caramaniæ begus, ante patrem moritur. — Muchemet Zelebi, ſtrãgulatus iuſſu Sultani Selimis patrui, Pruſæ. | Aladin Zelebi, ſtrãgulatus cũ fratre.

Alẽ Scach, qui & Allama Scach: ante patrẽ, miſſus ad fines Perſicos, moritur. | Vrchan Zelebi.

Achmet Amaſiæ præfect⁹, occiſus a Selime. — Murat Zelebi, profugit ad Iſmailẽ Sophinũ Perſam, cuius filiam duxit vxorem. | Aladin Zelebi, profugit ad Sultanum Ægypti, mortuus exſul.

Muchemet, Magneſię prefectus, a patre veneno necatus. — N Zelebi. N Zelebi. N Zelebi. cũ patruelibus necati Pruſæ, iuſſu Selimis.

Corcut primum Caſtamonæ, poſt Magneſiæ præfectus, occiſus a Selime germano fratre.

XI. Sultan Selim Chan. regnauit annis 8. menſibus 8. diebus 8. — XII. Sultan Soleiman Chan II. ann. 47.

N&N filij, necati cum patre. | N&N filiæ abductæ Cõſtantinopolim

Muſtapha necatus in conſpectu patris a mutis. | Murat Zelebi, necatus aui iuſſu poſt patrem.

Muchemet Amaſiæ mortuus ante patrẽ, cui cariſſimus erat, anno Chriſtia. 1544.

XIII. Sultan Selim Chan II. annis 8.

Baiaſit, victus a Selime fratre, fugit ad Perſas, vbi ſtrãgulatus eſt cum 4. filiis. — Omer. Murat. Selim. Muchemet.

Ziangir gibboſus, Muſtapha fratre necato, ſeipſum interfecit.

Chameria, Ruſtemis baſſæ coniux.

XIIII. Sultan Murat Chan III. regnare cepit ſub principium anni Chriſt. 1575. — Muchemet. Aladin. Ziangir. Abdalla. Soleiman.

Muchemet, poſt circumciſionem ablegatus Magneſiam, ibidem adhuc degit.

Selim, iamdudum mortuus.

Hos quinque fratres ſuos Sultanus Murates in ipſis auſpiciis imperij, ſe præſente ſtrangulari iuſſit.

Debet hæc Tabula ſubtici pagina 184.

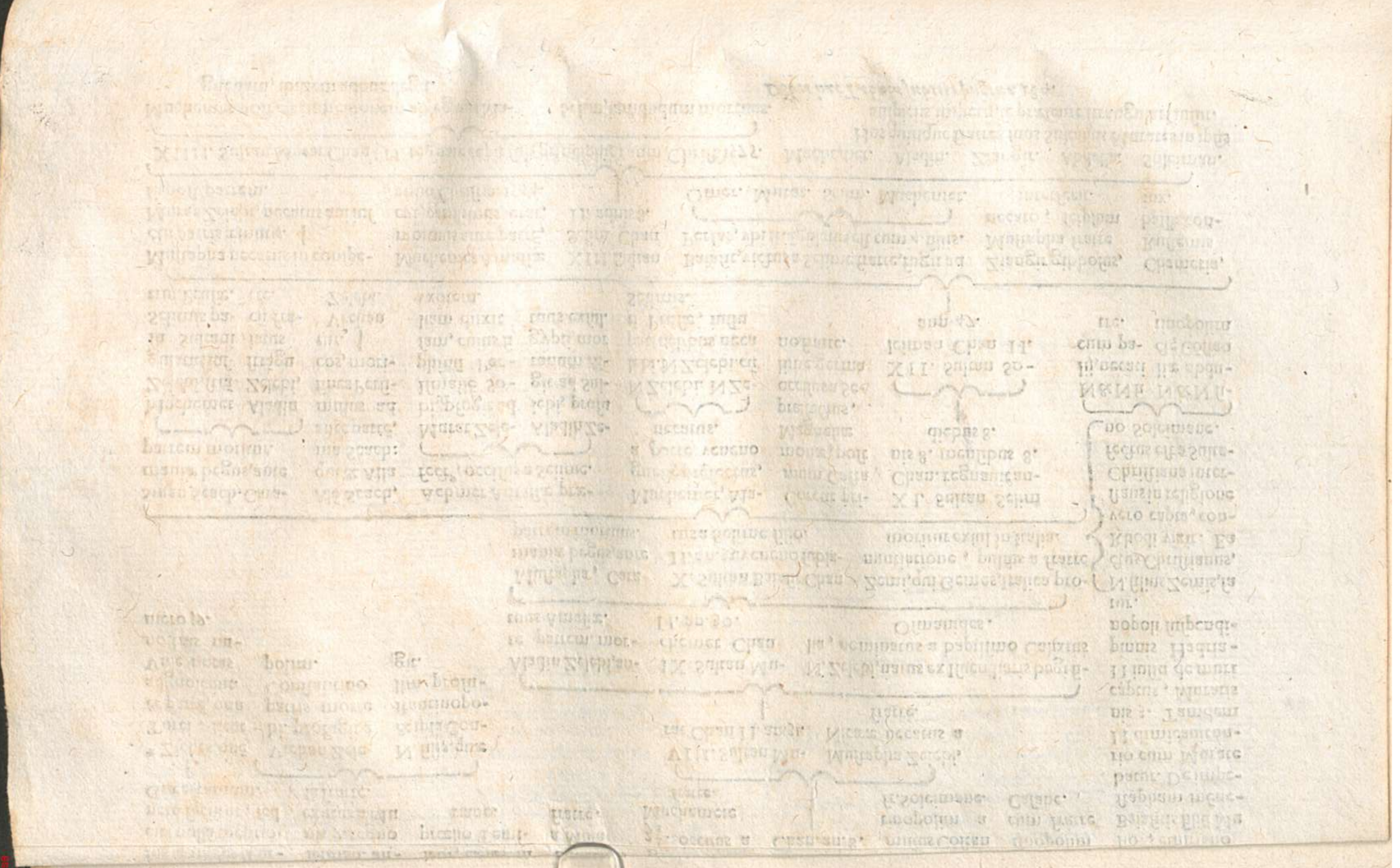

IO. LEVNCLAVII

PANDECTES HISTORIAE TVRCICAE, LIBER SINGVLARIS, AD ILLVstrandos annales.

De Genealogia Sultanorum, Osmanidarum, tum etiam, quid Scach, Gasi, Zelebi, Emir.

ANTE omnia lectori duximus depingẽdam heic seriem principum Machanensium, a quibus Osmanidas ortos, annales hi Turcici tradunt: cum arbore, quam vocant, genealogica Sultanorum, inde vsque ab Osmane primo, ad Muratem hunc tertium, eiusque filium Muchemetem. In hac autem genealogia retinui nomina barbara simpliciter, vti pronutiantur a Turcis: quibus tamen in explicatione Annalium eam dare formam libuit, quam Græcis probari video. Obiter etiam lector animaduertat, Vguzem vel Oguzem heic quarto loco poni, a quo familiam hanc Oguziam Turci dictam aiunt, quã Laonicus Chalcocondyles, Latine Galliceque non magna cum interpretum laude publicatus, adpellat tribum Oguziam: videriq; apud Laonicum, Oguzalpem (licet confusis temporum rationibus) eumdem esse, qui Oguzes Turcis vocatur. Oguzalpes enim dicitur, velut Oguz Elp, id est, Oguzes Elpius, vel familia natus Elpia, cuius in annalibus mentio fit in vita Sultani Muratis II, anno Mahumetano 849, siue Christiano 1444, quæque videtur eadem

eſſe cum Oguzia. Præterea Giokelpem nos vocamus, ſequuti Gauderium, linguæ Turcicæ Cæſareum interpretem, qui Turcis eſt aliorum pronũtiatione Kukelpes vel Gukelpes. Sic apud Vincentium Beluacẽſem corrupte legitur quidam Kiocay, pro Kioc Chan, pronuntiando vocem Kioc vnica tantum ſyllaba, qui alibi Gog Chan dicitur: vt etiam Gukelp, & Gog Elp, pro eodem accipiatur. quod nomẽ indicandum putaui, propter adpellationem gentis, quæ ſacris in litteris exſtat. Scachi autem adpellatio, quæ tribuitur Soleimani, Ertuculis, patri, vel regum, vel magnorum eſt principũ, præſertim apud Perſas: ſicut apud Hiſpanos Doni vocabulum in vſu eſt. Apud Iacobum Fontanum Tſaccus nomen eſt, quod vix adgnouerit aliquis idem eſſe cum Scacho. Nec recẽs hoc eſſe Scachi vocabulum, vel ex eo paret, quod apud Aythonum hæc 15 capite verba, licet corrupte, legantur: Poſtmodum quidam rex Perſarum, nomine Coſſoraſſath, fuit primus auſus Romanorum imperio rebellare, ac ſe fecit imperatorẽ Aſiæ nominari. Quippe vox illa Coſſoraſſath mutanda prorſus in Coſroas Sach, quod Choſroas Scach, id eſt, rex Choſroës, enuntiandum. Obiter hoc indicare propterea libuit, quod inſignis hiſtoricus Reineccius, auctor editionis Aythoni poſtremæ, de Choſſoraſſath putauerit Artaxerxem faciũdum: qui tamen Agathiæ noſtro non Artaxerxes eſt, ſed Artaxares, vti Bizarus quoq; noſter, V.C. ex obſeruationibus noſtris adnotauit. Rurſus alibi apud eumdem Aythonum Soliman Sa, non eſt Soliman baſſa, ſicut in Adpendice ſua Reineccius opinatus eſt, ſed Soliman Scach. Ertucul & Ertucrul (diuerſa nãque ſcriptura reperitur) a Turcis dicitur, quem Laonicus Ortogulem vocat, Oſmanis patrem. Et Oſmanem hunc dico, non Otmanem, vel Otomanum; itemque non Otmanidas, ſed Oſmanidas: quod ita poſtulet Arabicæ Turcicæq; linguæ pronũtiandæ ratio, cui Græca prolatio nominis, per Thita litterã ſcripti, non aduerſatur: quando iſtæc littera non Latinæ *T* vel *T H* reſpondet, ſed ex vſu Græcorum, gemino potius S, cum ſibilo quodam expreſſo. Sic enim Aſſmanem pronuntiauit Chalcocondyles.

condyles,non Athmanem. Nec aliud hoc Osmanis illius est no mẽ,quam Osmanis bassæ,qui ante bienniũ bello Persico periit. Ortelium sane miror Osmanem,quem Ottomanum vocat,Zichi filium facere,tam Græcis,quam Turcis repugnãtibus. Gunduselpis nomen,qui & Gundus a Turcis vocatur, idem prorsus est cum Duzalpe Laonici,per aphæresim, quam vocant,detractionemque primarum litterarum. Et in margine Latini Laonici adscriptum legitur huius Duzalpis nomen aliud ex alio libro, Iudisalpes:quod ad Gunduselpem vel Iunduselpem,propius accedit. Errat autem in his Laonicus, quod Duzalpem ponit primum in hac familia,qui Gundus & Gunduselp, Ertuculis filius: quod Oguzalpem Duzalpis facit filium, qui ab hoc XIII gradu est inter adscendentes: quod Orthogulem Oguzalpis filiũ, Duzalpis nepotem statuit,quum XII gradu absit ab Oguze,qui est inter adscendentes, & Gunduselpis seu Duzalpis fuerit pater. Osman a morte patris annos quidem 39 Mahumetanus ex annaliũ auctoritate vixit, sed 29 tantum imperasse scribitur: quod primis 10 annis principatum adquisiuerit, & cõstituerit. Sultani nomen huic ab annalium auctore non tribuitur,sed Murati primum nepoti, & abnepoti deinde Muchemeti: quod de hoc Muchemete Theodorus etiã Spãdugin⁹ adnotauit. Gazi vero cognomen Osmani datur,sicut & Vrchani filio,Muratique nepoti, quod strenuum magnanimumq; militem significat. In Vrchane(sic enim scribendum)notãda cum Ali bassa fratre cõcordia, quum omnes alij,quorum de rebus Turcicis exstant scripta,dicant ab Vrchane principatus initio sublatos fuisse de medio fratres duos:aperte reclamantibus hisce Turcicis annalibus,qui primum a Baiasite Gilderune Chane paricidium,regni causa commissum fuisse,necato Iacupe Zelebi fratre,docent. Zelebis nomen,quod nobilem significat,a Turcis arbitror vsurpatum,ad imitationem Romanorum & Græcorum,quorum hi filios Imperatorum natu minores Nobilissimos vocabant, illi Nouellissimos,voce nõnihil corrupta,sicuti patet ex historiis, inscriptionibus,nummismatibus antiquis,& Fastis. Vnicam tantum hoc

loco lubet inſcriptionem, fidei cauſa, licet in re manifeſta, ponere. tum quod pro ſe vetus, iam noua ſit, hoc eſt, recens primum inuenta: tum quod antiquitatem nobilis vrbis Auſtriæ Viennẽſis, quõdam ſeu Vindobonæ, ſeu Vindonianæ, quod magis probamus, inſigniter illuſtret. Eam magnifici equitis. DN. HIERONYMI BECK A LEOPOLDSTORF, Cæſ. Maieſt. Cameræ aulicæ conſiliarij, ſtudio liberali debemus: qui columnæ fragmentum veteris, quæ integra Milliarium Romanum fuit, in vinea quadã, haud procul a S. Marci noſocomio, ad vnum a Vienna lapidem, repertum quum intelligeret: operam dedit, vt domũ ſuam deportatum, poſteritati conſeruaretur. Eius inſcriptionis hæc verba ſunt, litteris expreſſa nobis familiaribus. Nam ductus earum, quales in archetypo conſpiciuntur, hoc quidem tempore dici non potuimus.

IMP CÆS
P LICINIO CORNEL
VALERIANO NOBILISS..
CES.. PRINCIPI
IVV..NTVTIS VA..
ET PONTES VETVSTA
CONLAPSA RESTI
A VIND.. M P
II.

Intelligitur autem nomine Nobiliſſimi, iuuẽtutiſq; principis, minor natu frater Gallieni Auguſti. Sic igitur & Turci Zelibes ſuos dixere, quamquam in annalibus his animaduertere liceat, Muchemetis II, & ſucceſſorum filios non amplius Zelibes, ſed Sultanos cepiſſe nominari. Ceterum eſſe Turcos veluti ſimias quaſdam Romanorum Græcorumue, quibus ſucceſſerunt, pluribus in rebus animaduertimus: in titulis, officiis militarib⁹, prouinciarum præfecturis, legibus, & vniuerſo imperio cõſtituẽdo. Iam quod Baiaſitis Gilderunis ſiue Læſapis filios adtinet, in eis recenſendis auctorum magna diuerſitas eſt. Turci primogenitũ faciunt Emirem Soleimanem, quos equidem ſequor. Et Soleimanes hic dictus fuit Emir, auctoritatis maioris cauſa. Nam Emires

res adpellati ſunt præſides & propagatores imperij Mahumetis, quaſi ſuperiores: (Gulielmus Tyrius ſatrapas ſeu principes maiores interpretatur) quos Græci Amires & Amirades vocarũt, de quibus non recte vel Ameres, vel Amerades, vel Admiratos, vel Admirales, vel Admiraldos fecere Beluacenſis, & interpres Cedrini, & alij. Nec hodieq; nomen hoc aſpernantur ipſi Turcorũ Sultani. Laonicus vero poſt Ieſum ſuum maiorem, quem ſimpliciter Iſam Turci vocant (quod nomen etiam propius imitatus eſt Laonicus libro 6, quum Ieſſen Brenezis F. quem alibi Ieſum vocat, ſcribit.) quemdam Mulſumanem nomine ponit. Idẽ facit primogenitum Orthobulem, a patre Sebaſtiæ præfectum, & ibidem ab hoſtibus vrbe capta cæſum. Turcici vero annales expreſſe tradunt, Sebaſtiam Emiri Soleimani filio natu maximo, a patre datam fuiſſe: qui tamen a Temire capta Sebaſtia, nõ fuerit interfectus. Plura de his allaturi deinceps in medium ſumus, ad numerum notarum 59, & 67. Tertij quidem Cyriſcelebim patris Baiaſitis ſucceſſorẽ faciunt, cuius nomen nec in Turcicis commẽtariis, nec apud Laonicum reperitur, & fictitium plane videtur. Eum dicũt a Temire fuiſſe captum, ſed e cuſtodia tamẽ euaſiſſe. Laonicus autem ſcripſit, prœlio Temiriano captũ fuiſſe Moſem, qui videretur reliquis præſtãtior robore. Proinde Temir eum circũduxit, & ſecum in caſtris habuit, victũ miniſtrãs. Poſtea Laonicus hæc ſubiicit: Temir Cheriam properauit, Baiaſitem & filium eius ſecum vehens, cuius paruum reſpectum egit. proinde in patriam regionem fuga euaſit. Denique tertio repetit Laonicus initio quarti libri, Moſem dimiſſum a rege Temire, mari ad regionem patriam rediiſſe. Similis eſt confuſio in minorum natu Baiaſitis filiorũ mentione. Nam Laonicus & Ieſum minorem commemorat, qui nuſquã in annalibus Turcicis reperitur, & vltimo inter omnes loco ponit Muſtaphã, reſpiciẽs (vt arbitror) ad illum Muſtapham, cui Duſmis cognomẽ a Turcis datur, quiq; Baiaſitis ſe filium mentiebatur. Atqui diſerte Turci tradũt, minimum natu fuiſſe Caſanem Zelebim, qui tempore calamitatis paternæ fuerit adhuc ætate tenera: narrãtq; deinceps ab Emire Soleimane fratrẽ hunc natu minimum, Ce-

ſanem Zelebim, fuiſſe Conſtantinopolim miſſum, vt obſidis loco ibidem eſſet. Laonicus etiam alicubi Ieſum minorē, facit minimum natu, & Conſtantinopoli baptiſſatum ait: de quo ſane vero ſit ſimile, Ieſum minorem Laonici, eſſe illum ipſum natu minimum Baiaſitis filium, quem annales Turcici Caſanem Zelebim vocant. Error Sanſouini duplex Oſmanidarum in arbore, quo Sultanos iam ſuperſtites a Cyriſcelebi propagat, & Baiaſitis ex Cyriſcelebi nepotem facit Muchemetem primum, tam manifeſtus eſt: nullius vt refutationis indigeat. Alis vero, qui Conſtantinopolim & ipſe profugerit, nulla Turcicis in annalibus mē tio. Repoſuimus etiam ſuo loco germanum illum, & natalibus opera noſtra nunc reſtitutum, Baiaſitis filium, Muſtapham Zelebim: qui vt Temiriano prœlio, ſic etiam hactenus ex Oſmanidarum ſtemmate, haud ſcio quo fatali caſu excluſus, periit: locū eius inuadente Muſtapha, ſuppoſiticio Baiaſitis filio, quē annales hi Duſmis adpellant cognomēto. De Sauze iuſſu patris excæcato, nullum in annalibus verbum. Nomen Sauzis illud eſt, quod Soleimanes hodierno Veziri azemi adhuc puero dediſſe fertur. Siaus enim baſſa vocatur, cuius ſupra quoq; aliquoties in ſupplemento annalium noſtro facta mētio. Quod autem Sauzi a Reineccio Taures filius adtribuitur, qui exſul in Vngaria vixerit: & quod idem dat Muſtaphæ ſuppoſiticio filium Dauidē, ex auctoritate Ioan. Baſilij Heroldi, qui & ipſe diu exſularit apud Vngaros: errore quodam factum, ex vitioſa ſcriptura, & Heroldi alucinatione, profecto. Nō enim Taures apud Chalcocōdylem legi debet, ſed Tautes, tribus ſyllabis, quod nomen eſt Taut vel Daud, quemadmodum noſtris in annalibus Daud baſſa legitur, ſub imperio Baiaſitis II. Et Turcis Daud dicitur, qui Dauid Hebræis. Hic ergo Tautes verus eſto Sauzis filius, alter autem Duſmis Muſtaphæ filius Dauid, ceu commenticius, expūgitor. Perperam deinde traditur a noſtris, Iſam ſiue Ioſuā, ſiue Ieſum maiorem, a Mulſumane, qui Turcis eſt Emir Soleiman, occiſum: quum eius necis culpam Turcorū annales in Muſam, ſiue Moſem, fratrem alium, deriuent. Volūt etiam noſtri, quos Reineccius in Oſmanidarum ſtemmate ſequitur, Muchemetē II fuiſſe

natum

natum ex Irene, Georgij Bulcouizij, Seruiorum Deſpotæ, filia. Falſum hoc eſſe, manifeſto paret ex annalibus hiſce noſtris, & annorũ ſupputatione. Natus enim fuit Muchemetes anno Turcico 833. Murates autem duxit Irenen quinq; poſt annis, Mahu C. 1430. metano ſcilicet 838. Nõ ergo potuit Irenes eſſe filius Muchemetes. Prętereа non potuiſſet ex Irene natus initio regni plures ætatis annos habere, quam XVI: quũ tamen cõſtet, imperare cepiſſe natum XXI plus minus annos. Nec Irenen fuiſſe dictam Georgij Deſpotæ filiam, ſed Mariam; oſtendemus infra, numero 96, quem locum lector cum hoc coniungat. Quem porro Spõderbeium, nobilem in Panderatia Satrapam ex Ænea Siluio vocat Reineccius, patrem ſecundæ Muratis II coniugis, Spenderem dictum legimus in edito Laonico: quod nomen idem eſt cum Sphendere, quem Iſuendiarem Turci adpellant. Quippe ſolent iis nominibus, quæ a gemina cõſonante incipiunt, litteram I, vel V Gallicũ præponere: verbi gratia, quum pro Scendere dicunt Iſchender, pro Scodra, Iſcodara; pro Scopia, Vſcopia. Frequens vero in annalibus hiſce mentio fit Iſuendiaris, quod cognomẽtum principibus illis datur, quorum erat ad Pontum Euxinũ ditio, in ipſa Ponto prouincia, vicinaque Paphlagonia. Chalcocõdyles quemdam ex eis nominat Iſmailem, Sinopę principem, & alibi principem Sinopæ & Caſtamonis, amicum & ſocium Mohis. In noſtris autem annalibus hiſce legitur, Iſuẽdiari Temirem Chanem vel dediſſe, vel ademtas a Baiaſite reſtituiſſe, Caſtamonam, Congerim, Calazugen. Idem narratur hoſpitio Muſam excepiſſe, clamq; ſecum habuiſſe, quũ ab Emire Soleimane fratre bello peteretur. Notanda quoq; verba Laonici, quũ ait: Scenderis, qui Sinopen regebat, fuiſſe filium Iſmailem. Quippe legendum puto Spenderis, non Scenderis: licet mihi nomen Scẽderis non ſit ignotum. Panderatiæ ſatrapiam quod adtinet, eſt ad Pontum Euxinũ ciuitas, in Ponto prouincia, quæ hodie Penderachi dicitur; eo poſita ſitu, veteris vt Heracliæ Ponticæ locũ occupaſſe videatur. Ab hac ſi dicti non ſunt Sphenderes, Iſuendiareſue begi, quos alij Spẽder aut Sponderbeios vocarũt, ſaltim Spenderes opido regioniq; nomen dedere. De his & alia leges

infra,numero 13. Nunc ad Oſmanidarũ genealogiam vt redeamus,equidem non abs re dubito, an duos ex illius Sphenderis filia Murates ſuſceperit filios. Laonicus certe dũtaxat vnius mẽtionem facit,quem Cambrinius adpellat Calapinum, a cognomẽto potius,quam nomine proprio. Nam Calapinus vocabulũ corruptum eſt ex Zelebi,de cuius ſignificato ſupra monuimus. Alij Chialapum dixere, quod ex eodem Zelebi factum paret. Maior aliorum opinione,qui duos faciũt, Turſines ætatis mẽſe XVII inecatus (vt aiunt)a Muchemete II, nomen habet inſolẽs & incognitum Oſmanidarum familiæ. Per me tamen de his vt quilibet arbitratu ſuo ſtatuat, licet. Similius etiam vero, ſiquidẽ omnino fuere duo fratres, Muratis ex Sphẽderina filij, vnus poſt alterum tam breui temporis interuallo nati; puerum natu maiorem XVIII menſium deportatum fuiſſe Cõſtantinopolim & Venetias, vt ſeruaretur, quod Geufræo placet: quam VI menſium infantem, quod Reineccio. Ceterum inter Baiaſitis II liberos, nec Alim Caphæ ſatrapam, nec Muratem ſatrapam Trapezuntis poſui: tum quod Menauinus, teſtis oculatus, horum non meminerit: tum etiam, quod Trapezuntis præfecturam Selimem obtinuiſſe, noſtris ex annalibus, & ipſo Menauino conſtet, indeque Capham tranſmiſiſſe, quum de occupando imperio cogitaret: quo ſe non contuliſſet, ſi fuiſſet iſtic Alis frater, conatibus haud dubie Selimis obſtiturus, qui aliorum fratrum impedimẽta metuens, hoc ipſum iter arripuerat, Aſiatico magis compendiario, minuſq; difficili, relicto. Zemi fuiſſe filium, tradit etiam Secretarius Sigiſmundi Malateſtæ, qui multis in Græcia tunc & Aſia geſtis rebus interfuit. Fortunam huius, & liberorum, memoriæ prodidit Spanduginus, ſed nomina non expoſuit. Vide quæ infra notabimus, capite 155. Sultanum Soleimanem, Selimis filium, ſecundum voco, non reſpectu Soleimanis, Vrchanis filij, qui non Sultanus, ſed Sangiacus dumtaxat fuit, nec patri ſuccedere potuit, quum ante patrem ſit mortuus: ſed ratione illius Emiris Soleimanis, Baiaſitis Gilderunis filij, Sultanorum in ordine quinti, quem perperam alij Mulſumanem vocant. Deniq; monitũ lectorem volo, me hac in genealogia notaſſe Sultanorũ

annos

annos, quibus imperarint, Mahumetanos: qui quidem ad annos Christianos qua redigi ratione debeant, paullo post exposituri sumus. Cetera huius genealogiæ, prolixioris explicationis haud egent. Vnum dumtaxat hoc addo, liquere de hac serie Sultanorum Osmanidarum, hactenus regnasse Sultanos XII, linea directa, filiis in patrum loca succedētibus: duos vero, videlicet Emirem Soleimanem, & Musam Zelebim, ex transuerso irrepsisse, nullis in imperio post se relictis liberis: quod vaticinij cuiusdam antiqui causa dissimulare non debui, cuius exitum fortasse tamdem aliquando videbimus.

De origine Sultanorum Turcicorum.

Equidem nihil hactenus inueni memoriæ proditum aut plenius, aut verius, aut saltim vero similius, de origine Sultanorum Osmanidarum, quam quod heic in annalibus legitur. Facere tamen non possum, quin lectoris causa, cognoscendi res Turcicas studiosi, quædam hoc loco subiiciam, a Theodoro Spandugino Cantacuzeno tradita. Narrat is, se quanta maxima potuerit diligentia conquisiuisse scriptores rerum Turcicarum, qui originē Osmanicæ familiæ retulerint in litteras, deq; his tamdem intellexisse: principium huius exstitisse quibusdam ab armētariis, natione Tataris, ex posteritate cuiusdam Oguzis. Multas enim Tatarorum familias id temporis, quum Sultanus Aladines, Iconij princeps, rerum in Asia minore potiretur, venisse quæsitum sedes sub Aladinis imperio: quas inter & ista fuerit. Aladines autem grauia bella gerebat, inquit, aduersus imperatorem Constātinopolitanum, qui erat ex familia Comnena. In hisce bellis accidit, vt quidam eques, natione Græcus, vir magnanimus & bellicosus, in omnibus duellis contra quosuis superior euaderet: atque inter alios, etiam quemdā in primis Sultano Aladini carum, prœlio singulari victum, occideret. Aladines magno cum animi dolore conuersus ad suos: Quis vestrum, ait, congredi cum hoc ausit Christiano, qui tot hactenus ex meis, & nunc præsertim vel maxime familiarem hunc mihi de medio sustulit? Quum autē propter illius Græci virtutem, fortiaque facinora, territis omnibus, nemo cum hoc dimicaturus certamine singulari prodiret:

tamdem armentarius quidam ex posteris Oguzis, quem nemo scriptorum Turcicorum alio, quam Delis nomine, propterea quod stulte temerarius, & infimæ condicionis homo fuerit, adpellat; Aladinis in conspectum veniens, vindicaturum se profitetur iniurias ab illo Christiano tot viris fortibus illatas. Quibus auditis, mirum sibi videri dixit Aladines, ex suis tot militaribus viris reperiri neminem, qui sua causa tot neci datas animas vlcisci vellet, præter vnum hunc stultum hominem. Is vero iterum: Obsecro te princeps, inquit, vt pace tua cum hoc mihi Christiano pugnare liceat. Quippe si maxime moriar, exiguã ipse iacturã facies, amisso dumtaxat homine stulto. His dictis, impetrata pugnandi licẽtia, quamuis ægre permoueri se pateretur Aladines, vt ei cum altero congrediundi potestatem faceret: prodit in hostem, manibusq; cum eo consertis, strenue dimicando victoriã tamdem apiscitur. Aladines, vt hominis virtutem aliquo præmio remuneraretur, ei villam Otomanzicam dono dedit: a qua nomen Otomanorum, Delis huius posteri sumsere. Quũ enim per eam, quam diximus, victoriam nominis sui famam longe lateque propagasset: non ipse tantummodo, verumetiam cõplures alij, quos e Tataria veniisse memorauimus, habitatum in Otomanzica pago se contulerunt. Quippe volebat res istic suas cum aliis sibi communes esse: qua de causa nullo prope negotio perfecit, vt eò sponte sua magnus hominum cõcurreret numerus, ipseque pagus incrementum non exiguum caperet. Et quia Christianorum in iis locis excidium, a suis profecturum posteris, præuidebat: etiam durantibus indutiis excursiones in pagos Christianorum faciebat, eosque direptos ferro & igni depopulabatur. Primus ex his pagis Dimbos adpellabatur, quod nomẽ lingua Turcica fidei mutationem significat, quã reuera successores ipsius introduxerunt. Aladines intellectis hisce Delis rapinis, misit ex suis, qui eum arcesseret. Nam ægre ferebat, hæc ab eo pacis & indutiarum tempore cõmitti. Delis ab illo domi suæ quæsitus, forte tunc aberat, excursioni nouæ intentus, qua pagũ occupauit, qui Sar dicitur. In itinere, quo domum cum præda reuertebatur, a suis ei significatũ fuit, Aladinem moleste ferre,

quod

quod per indutias ab eo Dimbos, aliique pagi capti fuissent: ideoque misisse, qui coram Aladine Delim iuberet cõparere. Delis hoc cognito, mox secum statuit prius, quàm cum præda domũ rediret, Aladini se sistere: quo suam illi demõstraret obœdiẽtiã. Id conspicatus Aladines, culpam Deli condonauit ea lege, ne deinceps vicinis molestus esset: ac retinere sibi mancipia iussit, e Sari pago rapta: cuius a pagi nomine deriuata creditur ab aliquibus deinceps Genisarorum adpellatio, quæ Turcica lingua iuuenes e Sari pago significet. Præter ista, nihil ait Spanduginus extare de hoc Deli memoratu dignum: nisi quod historici Turcorum tradant, eum Sultani Aladinis iussu veneno sublatũ fuisse: nec ab illo tempore de hac familia quidquam recitari posse, quod operæpretium sit: donec tamdem primus Turcorum Sultanus Osman in iis locis principatum constituere ceperit. Hæc prima de Osmanidarum origine Spandugini narratio est, cuius fides penes auctorem esto. Deinde subiicit, Sultanum Muchemetem, qui Constantinopolim cepit, nullo modo vmquam admittere voluisse narrationes illorum, qui familiam Osmanidarum a Tataris armentariis ortam traderent: quum ipse referret originem eius ad Comnenos imperatores Constantinopolitanos. Aiebat enim, in iis bellis, quæ gesta fuerint inter imperatorem Comnenum, & Sultanum Aladinem, quemdam magnę nobilitatis ac virtutis virum ab occidente se contulisse ad Comnenum, vt ei militando subsidium ferret. Eum prœlio quodam in hostem fortissime dimicantem, confossum ab hostibus equũ amisisse. Tum imperatorem Comnenum fratris sui filio, cui nomen esset Isacius, mandasse: vt ex equo descendens, eum viro illi forti traderet. Qua quidem re factam Isacius insignem sibi ratus iniuriam, desperabundus ad Sultanum Aladinem se contulerit, ac reiecta desertaque fide Christiana, Mahumetanam religionem amplexus fuerit. Hinc Aladinem ei filiam suam dedisse vxorem, dotisque nomine multa prædia cum pagis adsignasse: quos inter etiam Otmanzica fuerit. Adeoq; statuebat Sultanus Muchemetes, ab hoc Isacio Sultanum Osmanem, qui pater & auctor est stirpis Osmanidarum, originem duxisse. Hactenus a

Spandugino tradita duximus commemoranda, de quibus integrum lectori iudicium relinquimus. Sane reperitur apud Græcos historicos, ac præsertim apud Nicetam Choniatem, mentio Comneni apostatæ, qui tamen non Isacij, sed Ioannis nomen habuerit. Quippe quum Ioãnes Comnenus imperator, quem Caloioannem non a forma, sed bonitate vocabant, in obsidione Neocæsariæ diutius hæreret: Ioannes, Isacij Sebastocratoris, fratris eius filius, tali quadã ab imperatore patruo iritatus iniuria, qualem Spãduginus exposuit, fœde transfugit ad Sultanum Iconiensem, simulque musulmanisauit. Hãc fortassis ad historiam vel Spanduginus, vel Muchemetes respexerit. Ac Muchemeti quidem, longe omnium mortalium ambitiosissimo, natales maiorum obscuros displicuisse, non mirum est: ideoque facile crediderim, ab eo quæsitam fuisse de industria quamdam suorum ab origine magis illustri commendationem. Hoc tamẽ minime silentio prætereundum, Turcos, auctorum bonorum consensu, non e Tataria, sed Persia, pulsos a Tataris, in Asiam minorem cõmigrasse. Qua de causa Græciæ Prætor meus necdum editus, qui Constantinopoleos a Flandris captæ, rursumque recuperatæ a Michaele Palæologo, historiam LX plus minus annorũ descripsit, Sultanos Musulmanorum Iconiẽses, Aladinis posteros, Azatinem & Iathatines duos, Persarchas adpellat, quod e Persia profectis in ea minoris Asiæ loca populis cum imperio præessent. Idẽ obseruare licet, ab aliis etiam fieri Græcis historicis. An autem ex Tatarorum regionibus, & quibus temporibus, in Persiam commigrarint: heic exponi non est necesse, ne nimis excrescat commentatio.

Aiem. Padischach. Sultan.

2. Quod Oguziorum familia successione perpetua rerum apud Parthos potita fuisse dicitur, id his fere verbis in archetypo Turcico legitur: De stirpe in stirpem fuere Padischachler in Aiem. Quæ verba vt intelligantur, sciendum; a Turcis Aiem Vilaget, vel Aiem Memleket, vocari regionem vel regnum Persarum ac Parthorum: Padischachler autem numero multitudinis, a singulari Padischach, esse supremos principes siue Scachos, de qua

voce

voce paullo ante dictum. Rectius enim Padiſcach interpreteris Pantocratora, velut habentem vniuerſum imperium, regemq; regum: quàm ſi vocem Sultani ſic explices, quod Cedrinus fecit. Etenim qui Turcis Sultanus eſt, Græcis hodieque vocem hanc lingua ſua reddẽtibus, Aphentis vel Megas Aphentis dicitur: corrupto nonnihil, ratione pronuntiationis, antiquo vocabulo αὐθέντης, cuius eſt nota ſignificatio. Laonicus libro nono Muchemeti II titulum hunc tribuit. Planeque noſtris etiam Turcorum princeps, in cottidianis ſermonibus, numquã aliter, quam il grand Signor, adpellatur: quod quidem fit imitatione Turcorum Græcorumque. Ne dicam, Aythonum Armenium quoq; tradere, Sultanum Agarenis ſignificare dominum. Quod autẽ apud Chalcocondylem Parthi & Perſæ dicti leguntur Arzamij, ex ſcriptura vitioſa profectum puto. Nam Azamij vel Azemij rectius ſcribentur, quod idem eſt cum Aiemiis propter adfinitatem litterarum I, G, & Z, ante litteram E poſitarum, etiam apud Italos & Gallos. Geufræo, qui Azamiam dictã vult ab Aſſambego (quo nomine alibi vocat, quem Vſum Chaſanem Turci dixere) ſicut a Caramanbego Caramaniam, per me quidem, vt ita ſentiat, licet: quando libere quiuis opinionem ſuam proferre poteſt. Nam tametſi non abs re quis obiecerit diſſimilitudinem vocum Aiem & Chaſan, tamen pluris hoc faciundum, quod idem ſibi parum alibi conſtat, dum ait ab Aramo, Semi F. Nohæ N. Syriam dictam Azamiam, quaſi Aramiam. Nõ enim parum a Perſis, & Parthis, Syri diſtant: vt non immerito quis Geufræo prouerbium vetus Græcum obiecerit:

Sunt ſeparati fines Lydorum & Phrygum.

CHAN. VLV CHAN. HVNGGIAR. HVNCHER. Seriphe. Chalife. Chitaia. Choraſan. Belch. Machan. Tatari.

Qui Turcis eſt Zingis Chan, Beluacenſi eſt Chingis Cham, quod idem eſt pronũtiatione Gallica. Ex Pachymerio, ceteriſq;

Græcis, non Tzinkis, vel Tzincis, sed Tzingis Can scribi debet ratione pronuntiationis vsitatæ. Exstat liber Aythoni Armenij, qui & Curchinus vocatur, & Antonius creditur a quibusdam fuisse dictus post sumtum monasticum habitum: quum Aythonus idem videatur esse cum Antonio: & Curchinus a S. Georgio factum nomen sit, quemadmodum Curchini vel Curggini dicuntur etiam hodie Georgiani, qui Armeniis vicini a S. Georgij veneratione dicti putantur Georgiani, sicut a S. Iacobo Iacobini & Iacobitæ, quorum patriarchæ nomen vitiose scriptum legitur apud Marcum Paulum Venetum Iacelich, pro Catolich, qui Catholicus est. Is Aythoni liber nomen habet Zingis huius nonnihil immutatum, videlicet Changis, vnde Cangius etiam Can ab aliis vocatur. Chanis vel Hanis (aspiratione forti) adpellatio perquàm vsitata Persis & Tataris est, apud quos reges & principes, etiam minorum (vt dici solet) gentium, Chanes dicuntur: verbi gratia, Kerai Chan, Crimski Chan, Precop Chan, Nogai Chan, Schemhal Chan, Maxud Chan, & alij, quorum in annalium quoque supplemento facta mentio. Sic etiam inter Osmanidarum maiores in genealogia quidã Cara Chan legitur, quo significatur rex aut princeps niger. Consimili ratione filij principũ Chanoglani vocantur. Reperitur in historiis Græcis & Latinis nomẽ Chagani Auarum, quod idem est cum hoc Chan vel Chahan. Nam Auarum siue Chazarorum patria Chersonesus est Taurica, quæ hodieque suos habet Chahanes. Maximus vero Tatarorum omnium Chan, cui subiecti sunt Chanes ceteri, quique Chitainus adpellari solet, vti statim dicturi sumus, excellentiæ causa, qua cunctis aliis præstat, Vlu Chan nominatur, hoc est, magnus, vel potius excelsus Chan. Vnde factum, vt Spanduginus & Iouius Chanem interpretentur imperatorem. Turcici quoque Sultani post Osmanem Gasim, se Chanes dici voluerunt, vt ex genealogia paret, idque retinent in hodiernum vsque diem. Solet enim, more maiorum, Murates iste III hoc vti plerumque titulo: Sultan Murat Chan, bin Sultan Selim Chã, elmuzaferu daima: hoc est, dominus Murates rex, domini Selimis regis filius, victorioſus semper. Quibus in verbis obseruare licet

licet obiter imitationem titulorum, quibus imperatores noſtri, veteres & recentes, vocare ſe Victores ac Triumphatores, ſemperque Auguſtos, conſueuerunt. Sed hos titulos aliis interdum adiectis nominibus augẽt, in quibus ſunt Emir, de quo ſuperius dictum, & paullo poſt dicetur numero 14: & Padiſcach, quod itidem explicatum: & Muſulmanorũ Padiſcach, quo nuper Murates vſus eſt in litteris ad ordinum regni Poloniæ comitia, creãdo rege, miſſis: & Huncher vel Hunker, quod Spanduginus ſcripſit Condichiar, Ludouicus Baſſanus Iadrenſis Chunchier, quũ Italico modo rectius exprimatur Hunggiar. Id proprie titulo noſtrorum Auguſtorum reſpondere volunt, quo ſe Imperatores Cæſares adpellant. Et primum eo tradunt vſum Muchemetem II, poſt captam Conſtantinopolim, ſedem orientalis imperij, quem imitati ſunt Baiaſites filius, & Selimes nepos. Qua de cauſa, partim vt ambitionem, partim vt ſuperſtitionem eorum, abeſu ſuillæ abhorrentium, irrideret Scachus Iſmail primus, a quo Sophinorum apud Perſas profectum nomẽ eſt, præpinguẽ alere porcum ſolebat, cui nomen eius Turcorum indebat principis, qui tunc rerum potiebatur: vt vel Hunker Baiaſit, vel Hunker Selim adpellaretur. Denique Seripharum etiam titulum ſibi tribuunt, & Chalipharum nomen ne hodie quidem vitant, velut inuidioſum, potiuſque competens editis Mahumetis ſanguine, quemadmodum Reinerus Reineccius, amicus noſter putauit. Nam hic quoque Murates eo ſe ornat titulo in litteris ad Imperatorem noſtrum, quarum exempla vidi: & ſuperius de hoc a nobis notata quædam ſunt in expoſitione cauſarũ decennalis huius belli, quod inter Sophinos & Oſmanicos adhuc geritur. Diximus enim, Chaliphis nomen ſignificare vicarium, vel ſucceſſorem, vel heredem prophetæ Mahumetis: & Oſmanicis perſuaſum eſſe, principem ſuum eſſe Chaliphen huius ſæculi. Secundum Chaliphen, proximus eſt Seriphis locus. Sic enim & Cedrinus, & Zonaras tradiderunt, Seriphis nomẽ apud Mahumetanos eam reſpectu Chaliphæ rationem habere, quæ fuerit apud Græcos olim Syncelli ad Patriarcham, quum mortuo Patriarcha, mox in eius ſolium Syncellus collocaretur. Ho-

die vero notum, quanto sint apud Mahumetanos in honore, qui recta linea tam a propheta Mahumete, quam ab Ali, Mahumetis genero, descendunt, aut se fingunt descendere. Hi Turcis Tatarisque Seithi vulgo dicuntur, Arabibus autem Seriphæ: quos maxima sane veneratione atque obseruantia quum prosequantur, etiam ipsi Sultani Seripharum adpellatione velut augustiores se reddere volunt. Ad Tatarorum Chanem vt redeam, traditur a plerisque omnibus, hic Zingis Chan in primis claruisse anno Christiano 1202, vel 1203. quo tempore Tatari iugum Indorum, hoc est, eius regis, quem ab aliquot iam sæculis Preteianum siue Presbyterum Ioannem vulgo vocamus, excusserunt. Et exstant pleraque de his rebus a Vincentio Beluacẽsi, & Marco Paulo Veneto, memoriæ prodita, lectu non indigna. Chitaia, (quam itidem Ioannes de plano Carpi, qui vixit anno Christiano 1245, legatus ad illa loca missus a Papa Romano, Kithai vocat) Laonico Chataia; Chitaini Tatari, Chataidæ dicũtur: & vero est simile, Chætas Ptolemæi, & Chatæos Ariani, hos ipsos esse Chitainos horum Annalium, vel Chataidas Chalcocondylis, vel Marij Nigri Chatainos. Chorasanis regionis nomen ne hodie quidem obscurum est, ex recentioribus historiis: populos ipsos Iouius Coraxenos vult dictos antiquitus. Cedrini verba sunt in Iustiniano Rhinotmito: subiugata fuit ab Arabibus (id est Saracenis) etiam Persis interior, quæ Choroſan dicitur. Chorasan ab Ortelio Charassan scribitur, & Belch, tam vrbs, quàm regio Chorasani vicina, Balch eidem est, versus Tatariam tendẽs. quam annales nostri Machan vocant, vrbi regionique communi nomine; haud scio num eadem sit cum illa, quæ Macran ab Ortelio dicitur, versus sinum Persicum, & mare rubrum sita. Tataros scribo, non Tartaros, tum quod ita dicti sint a Tataro flumine, cuius accolæ Sumogli vel Sumongli dicũtur, hoc est, Mogli, vel Mongli, Tatariue aquatici: tum etiam ex auctoritate Saxonum nostrorum, eisque vicinorum, qui Tataros adpellant, & Græcorum quorumdam librorum, quos manu scriptos habeo: in quibus est Prætor ille Græciæ noster, & Pulologus, qui vbiq; Tataros vocant. Adde testimonium veteris epigrammatis, ante

ccc annos Ottocaro regi Bohemiæ positi: qui a Rudolpho imperatore cæsus inter auxiliares Tataros Comanos, hoc epitaphium, versibus factum Leoninis, pro illorũ more temporum, habuit: repertum in libro annaliũ Austriacorum manuscripto, quem Magnificus dominus Hieronymus Beck a Leopolstorf vtendum mihi pro sua humanitate concessit:

O rex Ottocare quondam pugnastis honeste.
Nunc stas in pannis depictus cum Tateranis.

DE VRBE BAGDAT, SIVE BAGADAT.

Vrbẽ Bagadatim accipe de hodierna Babylone, propter priscæ Babylonis ruinas a Sultanis Chaliphis exstructa. Zonaræ Bagdas genere masculo dicitur. Laonicus Pogdatim vocat, & Pogdatinam vel Pagdatinã Babylonem: apud quem nota corrupte scriptum hoc vltimum in Latinis editis, Padagtinam Babylonem. Petrarcha suis in poëmatibus Italicis Baldaccum nominat. 4.

DE ALADINE, SELGVCE, TANgrolipice. Sinas.

Aladinis origo a Turcis refertur ad Selgucem, qui Gulielmo Tyrio, fortasse librarij culpa vitiose, Selduch dicitur. Hunc Reineccius, vir doctissimus, & diligentissimus in explicãdis genealogiis historicis, putat eumdem esse cum Tangrolipice (Tragolipix non recte scribitur) Græcarum historiarum: quod vero nõ absimile, quum Tangrolipix cognomentum quoddam esse videatur, a Tangri deductum, quod Turcis Deum significat, adiecta voce, quam equidem diuinare non possum. Fratris eius filius in Cedrino meo manuscripto, quo eius auctoris non edita fragmenta quatuor, cum aliquot imperatorum vitis hactenus desideratis continentur, non Cutlumus, sed Cutlumuses vocatur: quod significat Musem, siue Mosem fortunatũ ac felicem. Aladin vel Aledin significat diuinũ. Reineccius existimat esse commune nomen omnibus Turciæ vel Iconiensibus Sultanis, ceu cognomentum, vel dignitatis adpellationem, quod equidẽ pro- 5.

bare non possum: perinde ac dicere nõ possum propterea, quod plures inter Osmanidas, velut e genealogia patet, Aladinis habuerint nomen, Osmanidas omnes Aladines vocatos, ceu cognomento quodam, aut dignitatis adpellatione. Similiter & alius restat scrupulus de eo, quod addit, videri quemdam ex Giazadinis liberis Aladinem nominari, qui Chalcocondylæ sit Germianus. Nos de begis Germianis suo loco dicturi sumus. Ibidem Siuastam scripsimus, quæ vulgo Siuas, quasi Siuast, vrbs Armeniæ, (minorem intelligo) secundum constitutionem Leonis Augusti de ordine thronorum, qui Constãtinopolitano Patriarchæ subiecti sunt, quam manu scriptam habemus. In hac Sebastia vocatur, & Camachus ei vicina statuitur, quam idem Leo facit archiepiscopatum siue metropolim Armeniæ. Kemach hodie nominatur, etiam Turcicis in annalibus expressa voce. Apud Laonicum in Baiasite Lælape Iamaca vitiose legitur. Vide notata deinceps capite 204. Libuit autem hæc eam ob causam indicare, quod Ortelius varias, & inter se dissidentes opiniones de Sebastia proferat: alijs eam non procul ab Euphrate statuentibus, alijs in Cilicia: quum Armeniæ sit illa, quæ Siuas adpellatur, Turcis Siuas scheher, hoc est, vrbs Siuaste.

ERZINGA. ROMANIA ASIATICA.

Amasia. Chalep Syriæ.

6. Ertzinga, cuius heic mentio fit, & quæ Erzinzan quoq; scribitur, vrbs est Armeniæ, cuius nomen in edito Laonico diuerse legitur, & ad vicinam Armeniæ Cappadociam refertur, modo Artzinga, modo Artzinganis vrbs. Arzingam vocat Aythonus. Reperitur apud Laonicum & Ertzica, sicut apud Leonem Augustum in eadem Armenia ponitur Artzice, sub metropoli Keltzina. Romaniam vero, non pro Europæa Græcia, in hoc quidem loco, accipies: sed pro Romanorum (sic Græci se volebant vocari) prouincijs Asiaticis, quas etiam recentiores historici Græci Romaniæ vocabulo complexi sunt. Amasia nomen hodieq; retinet, vrbs Cappadociæ: licet in cõstitutione Leonis impera-

peratoris, quam diximus, ad Helenoponti prouinciam, de qua in Iustiniani Augusti nouellis pleraque constituta legunrur, velut eius metropolis referatur, sub qua præter alios episcopatus, etiam Sinope recensetur. Chalepum Syriæ notissimam nunc etiam vrbem,& orientis emporium celeberrimum, male Chalcocondylis interpres cum Geufræo facit Epiphaniam, Bellonius Hierapolim,Seidlizius Antiochiam magnam in Comagena,magis imperite: quum Zonaras,Cedrinus,Niceras,expresse Chalep dictam olim tradant Berrhœam. Halepo iam vulgo dicitur. Ridicula Geufræi notio, qui Aleph vult dictã, & a prima Hebræorum littera deriuat,quod prima Syriæ ciuitas sit; quum hodieque Damascus eam longe superet.

MAPALIA TVRCORVM ET TATARORVM.

Quæ de mapalibus Ertuculis dicuntur, intelligi commode 7.
poterunt ex hisce Marci Pauli Veneti verbis,ædiculas Tatarorũ, siue mapalia potius describentis, antiquis hisce Turcicis simillima: Domunculas,inquit,habent in modum tabernaculorum, filtro coopertas, quas secum deferunt, quocumque migrant. Laonicus tentoria pileata dicere videtur, quibus vtantur pastores apud Turcos.

ROMANIA DVPLEX. ANATOLIA.
Rumelia. Rumiler.

Quum Aladines occupasse complures in Romania prouin- 8.
cias narratur,accipe Romaniam Asiaticã vel Anatolicam; Romanis,hoc est,Græcis imperatoribus ante illa tẽpora subiectam: quemadmodũ paullo ante notauimus. Nam alioqui notum, a Turcis Anatoliã,qua minor Asia cõpræhenditur,a Rumelia distingui: & Rumeliam, siue Rum vilaget, proprie dici Græciam Europæam, vel verbum verbo si reddas,Græciæ regionem: quũ Græci a Turcis eleganter loquentibus,Rumiler vel Rumilar adpellẽtur,Vrumilar a vulgo.Rumes Garzię ab Orta,cuius interp. clar.& opt. viro, Karulo Clusio nostro debemus, Thraces sunt: dum partem pro toto sumit. Quippe vniuersa Europæa Græcia,

ceu diximus, Romania vocatur: cuius & partes duæ, Thracia ſcilicet, Argiuaque regio, cuius vrbs munitiſſima Napoli di Romania dicitur, Romaniæ nomen obtinent.

TANCHARI, TANGORI, TONCHARI, Tatarorum natio.

9. Nomen nationis, quæ bellũ Aladini fecerit, annales hi nõ exprimunt: ſed ex Prætore Græciæ noſtro paret, Sultanis Iconienſibus perpetua fuiſſe cum iis Tataris bella, quos ipſe Tancharos vocat, Aythonus Tangoros. Non enim Tangot apud hunc ſcribendũ, ſed Tangor. Itidem Ortelio Tangut regio vocatur, quæ rectius Tangur. Apud Pachymerium, & alios Græcos, Tochari, detracta littera γ, leguntur: qui verius adpellabuntur Tonchari.

VRBS ENGVRI, ANCYRA. MONVMENTVM vetus Ancyranum.

10. Engurim Turci vocãt vrbem Aſiaticæ Galatiæ, quę dicta priſcis fuit Ancyra, & Leoni Auguſto quarta thronorum in ordine metropolis eſt ſub patriarcha Conſtantinopolitano: ſatis olim celebris etiam ob antiquiſſimam Chriſtianorũ ſynhodum, quæ iſtic habita fuit, & cuius acta decretaque plena pietatis exſtant. Hodie magna illic copia cymatilis vel vndulati panni (camelotum vulgo vocant) longe præſtantiſſimi tingitur & elaboratur, alioque diſtrahenda vehitur.

Quodã in hiſtoriæ Græcę libro, cuius quia perierat initiũ, ne quidẽ auctoris ſciri nomen poterat, legere memini, de Ancyrani municipij cõditore Auguſto. Verbis ea referũtur huiuſmodi.

* Κύπρῳ. Κτίσας ὁ πόλις, μίαν ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ δεύτερον ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἑτέραν ἐν * Συρίᾳ καταπεσοῦσαν ὑπὸ ὀργυιᾶς, ἐνόμασε Σαλαμίνα, αἰτιασάμενος ἐκάλεσε τὴν μὲν, Ἄγκυραν, διὰ τὸ μέσον αὐτὴν εἶναι τῶν δύο θαλασσῶν, ἣ τε Πόντικῆς καὶ τῆς Ἀσιατικῆς· τὴν δὲ, Βόσπορον, εἰς ὄνομα τοῦ κτίσαντος αὐτὴν στρατηγοῦ Βόσπορου· τὴν δ', μετωνόμασε Δίσ πλιν. Quorum hic ſenſus eſt. Quum condidiſſet Auguſtus vrbes, vnam in Ponto, alteram in Arabia: tertiam in * Syria, vi numinis irati collapſam, nomine Salaminen, reſtituiſſet: primam adpellauit Ancyrã, hoc eſt ancoram, propterea quod eſſet medio ſita loco inter duo ma-

* *Cypro.*

ria,

ria, Ponticum & Asianum: alteram Bostram, a prætore Bostro, quẽ structuræ præfecerat: tertiæ nomen in Diospolim mutauit. Busbequius, vir illustris, in itinerario meminit, hãc vrbẽ ab Asiæ cõmunitate (πὸκοινὸν τ῀ς Ἀσίας dixere Græci) Augusto fuisse dicatam. Merito quidem id factum, si vel conditor, vel instaurator eius erat Augustus. Ideoq; non abs re voluit idem Augustus rerum ab se gestarum, quas incidi Romæ duabus in aheneis pilis iusserat, exemplar heic exstare. Cõspiciuntur aũt qualesquales huius reliquiæ marmoreis insculptæ parietibus ædificij veteris, quod ædem Apollinis fuisse putant aliqui, Busbequius prætoriũ. Id vero tam insigne monumentũ antiquitatis Romanæ, quia lector existimare facile potest, a XXXIIII & amplius annis admodũ esse deformatum, & ab infestis omni Græcæ Romanæq; elegantiæ barbaris cottidie magis etiã lacerari ac dirui: placet eorum causa, qui antiquitatũ vere magni æstimandarũ studiosi sunt, sic expressum hoc loco subijcere; quemadmodũ id temporis legatus Cæsaris Ferdinãdi, maximæ vir dignitatis, Antonius Verantius, Episcopus Agriensis, per suos transcribi curauit. Mecum vero cõmunicabat ante profectionem ad Turcos nostram, vir nobilis, & antiqua virtute ac fide, Karulus Clusius Atrebas, acceptũ ab Antonij præsulis nepote, Fausto Verantio: quorum omnium sane mentionem fieri, visum fuit æquissimũ, vti conseruatorum fragmenti penitus aurei, quod cæli ac Turcorum iniuriis expositum, ne ceteroqui nobis Ancyræ prorsus, ac breui quidẽ pereat, haud absq; causa metuendum. Sed reliquas tamdem e naufragio tam præclari tabulas operis lector accipiat, ita dictis in parietibus exstantes: vt dimidia pars intrantibus ædificium ad dextram, altera semet ad sinistram offerat.

Series prima.

RERVM. GESTARVM. DIVI. AVGVSTI. QVIBVS. ORBEM.
TERRARVM. IMPERIO. POPVLI. ROMANI. SVBIECIT.
ET. IMPENSARVM. QVAS. IN. REMPVBLICAM. PO
PVLVMQVE. ROMANVM. FECIT. INCISARVM. IN.

BVABVS.AHENEIS.PILIS.QVÆ.SVNT.ROMÆ.
POSITÆ.EXEMPLAR.SVBIECTVM.
ANNOS.VNDEVIGINTI.NATVS.EXERCITVM.PRIVATO.
CONSILIO.ET.PRIVATA.IMPENSA.COMPARAVI.TERQVE.
M———FACTIONIS.OPPRESSAM.IN.LIBERTATEM.
VINDICAVI------DECRETIS.HONORIFICIS.ORDINEM.
SVVM.

cetera desiderantur.

Series secunda.

PATRICIORVM.NVMERVM.AVXI.CONSVL.QVINCTVM.
IVSSV.POPVLI.ET.SENATVS.SENATVM.TER.LEGI.ET.
IN.CONSVLATV.SEXTO.CENSVM.POPVLI.CVMLEGA.M.
AGRIPPA.EGI.LVSTRVM.POST.ANNVM.ALTERVM.ET.
QVADRAGESIMVM.FECI.LEGI.QVO.LVSTRO.CIVIVM.
ROMANORVM.CENSITA.SVNT.CAPITA.QVADRAGIENS.
CENTVM.MILLIA.ET.SEXAGINTA.TRIA————CVM.
NVPER.LVSTRVM.SOLVS.FECI.LEGI.CENSORVM--SINIO
COS.QVO.LVSTRO.CENSA.SVNT.CIVIVM.ROMANORVM---
QVADRAGIENS.CENTVM.MILLIA.ET.DVCENTA.TRIGINTA.
TRIA.——IN.CONSVLATV.FI————CVM.NVPERIME.
LVSTRVM.CVMLEGA.TIBERIO.SEXT.POMPEIO.ET.SEXT.
APVLEIO.COS.QVO.LVSTRO----ROM.CAPITVM.QVADRAGIENS
CENTVM.MIL——IGINTA.ET.SEPTEM.MIL.LEGI.PNO.——
——EXEMPLA.MAIORVM.EXOLESCENTIA.IAM.EX.NOS.----
MVLTARVM.RERVM.EXEMPLA.IMITANDA————

reliqua desiderantur.

Series tertia.

HONORIS.MEI.CAVSA.SENATVS.POPVLVSQVE.ROMANVS.
ANNVM.QVINCTVM.ET.DECIMVM.AGENTIS.
CONSVLIS.DESIGNAVIT.VT.CVM.MAGISTRATVM.INIRENT.
POST.QVINQVENNIVM.EX.EO.DIE.DVO.DEDVCTI.IN
EORVMVE.INTERESSENT.CONSILIIS.PVBLICIS.DECREVIT.

SENA-

SENATVS.EQVITES.AVTEM.ROMANI.VNIVERSI.PRINCIPEM.
————HASTIS.ARGENTEIS.DONATVM.ADPELLAVERVNT.
LIBRI.ROMANI.VIRITIM----CENOS.NVMERAVI.EX.TESTAMEN
TO.PATRIS.MEI.ET.NOMINI.MEO----DRINGENOS.EX.
BELLORVM.MANIBIIS.CONSVL.QVINCTVM.DEDI.ITERVM.
AVTEM.IN.CONSVLATV.DECIMO.EX.PATRIMONIO.MEO.
BIS.QVADRINGENOS.CONGIARI.VIRITIM.ITERVM.AERE.
MERVI.ET.CONSVL.VNDECIMVM.DVODECIM.FRVMENTATIO
NES.FRVMEMTO.PRIVATIM.COLVMPLO.EMENSVS.SVM.
ET.TRIBVNICIA.POTESTATE.DVODECIMVM.QVADRINGENOS.
NVMMOS.TERTIVM.VIRITIM.DEDI.QVALIMEA.CONGIARIA.
FRVMENTI----NVM.NVMQVAM.MINVS.QVINQVAGINTA.ET.
DVCENTA----SIA.DVODEVIGINTESIMVM.CONSVL.TRECENTIS.
ET.VIGINTI.MILLIBVS.PLEBIS.VRBANÆ.SEXAGENOS.SEX.
AGENOS.DENARIOS.VIRITIM.DEDI.ET.QVINIS.MILITVM.
MEORVM.CONSVL.QVINCTVM.EX.MANIBIIS.VIRITIM.MILLIA.
NVMMVM.SINGVLA.DEDI.ACCEPERVNT.ID.TRIVMPHALE.
CONGIARIVM.IN.COLONIAS.HOMINVM.CIRCITER.CENTVM.
ET.VIGINTI.MILLIA.CONSVL.TERTIVM.DECIMVM.SEXAGENOS.
DENARIOS.PLEBI.QVÆ.TVM.FRVMENTVM.PVBLICVM.ACCE--DEDI.
EA.MILLIA.HOMINVM.PAVLLO.PLVRA.QVAM.DVCENTA.
FVERVNT.AGRIS.QVOS.IN.CONSVLATV.MEO.QVARTO.ET.
POSTEA.CONSVLIBVS.MARCO.ET.CN.LENTVLO.AVGVRE.
ADSIGNAVI.MILITIBVS.SOLVI.MVNICIPIIS.P----ERTIVM.
CIRCITER.SEXGENSIM.ITINERIS.EMIT.QVAM.ROMANIS.
PRÆ——NVMERAVI.——QVOD.PRO.AGRIS.PROVINCIA
LIBVS.SOLVI. VNVS.ET. SOLVS.OMNIVM.QVI.DEDVXERVNT.
COLONIAS.MILITVM.IN.PROVINCIS.AD.MEMORIAM.ÆTATIS.
MEÆ. FECI.POSTEA.NERONE.ET.CN.PISONE.CONSVLIBVS. ITEM.
QVE.——GANTISSIMO.ET.D.LELIO.CONSVLIBVS.ET.L.CANINIO.
ET.Q.FABRICIO.CONSVLIBVS.——QVOS.EMERITIS.STIPENDIIS.
IN.SVA.MVNICIPIA.PRAEM——PERSOLVI.QVAN.--IN.SEST——
MILI——IMPENDI.
QVATER.——AVI.ÆRARIVM.ITA.VT.SESTERTIVM.MILLIA.

QVINGENTA. DEDI——RAVI. AERARIO. DETVLI.——
QVOD. EX. CONSILIO——MILITIBVS.
QVIN——
——MERVISSENT. HS. MIL.——
——O. DETVLI.——
——CN. P. LENTVLO.——
SVLES FVERVNT. CVM. D----CERENT--------CENTVM.
MILLIBVS. HOMINVM——O. FRV——

desunt lineæ quinque.

Aduersi parietis series prima.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. CHALCIDICVM. TEMPLVMQVE.
APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IVLII.
LVPERCAL. PORTICVM. AD CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM.
ADPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. EIVS. QVI. PRIOREM. EODEM.
IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM.
MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS.
TONANTIS. AEDEM. QVIRINIS. AEDES. MVNDO. ET. IVNONIS.
---ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM.
IN. SVMMA. SACRA. VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA.
AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAG DELÆ. IN. PALATIO. FECI.
SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE.
OPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE.
NOMINIS. MEI. RIVOS. AQVARVM COMPLVRIBVS. LOCIS. VETVSTATE.
LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. MARIA. ADPELLATVR.
DVPLICAVI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. EIVS. IMMISSO. FORVM.
IVLIVM. ET. BASILICAM. QVAE. FVIT. INTER. AEDEM. CASTORIS.
ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A.
PATRE. MEO. PERFECI. ET. EAMDEM BASILICAM. CONSVMATAM.
IN. AMPLIATO. EIVS. SOLO. SVB. TITVLO---NOMINIS.
FILIORVM----VIVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB. HE
REDIBVS----VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV-
FECI. FLVVIO, PRÆTERMISSO. QVOD. TEME ----FT.——

VLTI-

VLTORIS, TEMPLVM. QVORVMQVE. AVGVSTVM. ET. TEMPLVM.
APOLLINIS. IN. SOLO. MAGNAM. PARTEM. ---- EMPTO. FECI.
QVOD. SVO. NOMINE. M. MARCELLI. VENERI. ---- MANIBVS.
IN. CAPITOLIO. ET. IN. ÆDE. DIVI. IVLII. ET. IN. ÆDE.
APOLLINIS. ET. IN. ÆDE. VESTÆ. ET. IN. TEMPLO. MARTIS.
VICTORIS. CONSECRAVI. QVÆ. MIHI. CONSTITERVNT. CIR
CITER. MILLENIS AVRI. CORONARI. PONDO. TRIGINTA QVINQVE
MILLIVM. MVNICIPIIS. ET. COLONIIS. ITALIÆ. CONFERENTIBVS.
AC. TRIVMPHOS. MEOS. QVINCTVM. CONSVL. REMISI. ET. POSTEA.
QVOTIENSCVMQVE. IMPERATOR. M. —— AVRI. CORONARIVM.
NON. ACCEEPI. DECERNENTIBVS. MVNICIPIIS. —— QVÆ. ANTE.
TEMPVS. DEFVNCTARVM. AFRICANARVM. DECREVERAM.
MEO. NOMINE. AVT. FILIORVM. MEORVM.
ET. NEPOTVM. IN. CIRCO. —— AVT. IN. FORO. AVT. IN.
AMPHITHEATRIS. POPVL. —— QVIBVS. CONFECTA. SVNT. BESTIARVM
CIRCITER. TRIVM. MILLIVM. ET. QVINGENTA. NAVALIS. PRÆLII.
SPECTACVLVM. POPVL. —— LIBERVM. IN. QVO. LOCO. NVNC.
NEMVS. EST. CÆSARVM. CAVATO. ---- LONGITVDINE. MILLE.
ET. OCTINGENTOS. PEDES. IN. LATITVDINE. PEDES. DVCENTI.
IN. QVO. TRIGINTA. ROSTRATÆ. NAVES. TRIREMESQVE. PLVRIMÆ.
—— RVMORES. INTER. SE. CONFLIXERVNT. ------- RVNT.
PEÆTER. REMIGES. MILLIA. —— CIRCITER ——————
IN. TEMPLIS. OMNIVM. CIVITATVM. PONTI. ET. ASIÆ. VICTOR.
ORNAMENTA. REPOSVI. QVÆ. SPOLIATIS. TEMPLIS. QVIS. PRIVATIM.
POSSEDERAT. STATVÆ. —— QVADRAGENIS. ARGENTEIS.
STETERVNT. IN. VRBE. AC. CIRCITER. QVAS. IPSE. SVSTVLI. EX.
QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. ÆDEM. APOLLINIS. MEO.
NOMINE. ET. FILIORVM. QVÆ. MIHI. STATVERVNT. HONOREM.
HABVERVNT. POSVI.

Series secunda.

MARE. PACAVI. A. PRÆDONIBVS —— DOMIBVS ——————
——— SVIS ——————————————— CONTRA. REM. ———
——— DOMINI. ——————————————————

cetera desiderantur.

Series tertia.

REGIS. PARTHORVM ——————————————

Post aliquot lineas.

A. ME. GENTES. PARTHORVM. ET. MEDORVM. ——————

rursum post aliquot alias.

IN. CONSVLATV ——————————————

cetera prorsus abolita.

Habes, optime lector, reliquias Ancyrani monumẽti, facile omniũ, quæ nunc exstant, præstantissimi; siquidem esset integrum. Eius illustratio, cum aliquorum restitutione, non huius est loci.

ANNI, MENSIVM, DIERVM APVD TVRcos ratio, & adpellationes.

11 Notaui ad marginem libri, annum Mahumetanum 687, quo mortuus Ertucules traditur, esse Christianum 1289. Hoc vti planius intelligi possit, libet hoc loco quam paucissimis explicare temporum apud Turcos rationem, videlicet annorum, mensium, dierum, quantũ quidem hactenus intelligere de his potui. Constat igitur apud Turcos annus XII mensibus, sed lunaribus: & tradunt ipsi, post 32 annos Turcicos firmamentum cæli cursum suum absoluere. Vnde propemodũ colligi pleriq; putant, annis 31 Christianis, respõdere Mahumeranos 32, cum exiguo additamento. Præmittitor id etiam, hunc annum Christ. 1587, quũ inciperet, fuisse cõputatum a Turcis pro Mahumetano 994. Quippe licet hoc intelligere de verbis vltimis in diplomate Sultani Muratis III, quo continetur prorogatio pacis cum Rudulpho II Imp. Augusto. Leguntur enim istic hæc in extremo verba: Die primo proximi mensis Ianuarij, anno Domini Iesu, supra quem sit gratia & auxiliũ diuinum, 1584: qui erit annus transmigrationis magni prophetæ nostri, supra quem sit gratia salusq; diuina, 991: die 27 sacræ lunæ Silchidze. Quibus in verbis notandũ, annos Mahumetanos, Turcis vsitatos, non eosdẽ esse cum annis Hegiræ, quæ incipit a natiuitate Mahumetis, videlicet ab anno Christiano 592. Nam expresse dicitur, a Turcis anno Christiano 1584, fuisse computatos annos 991 a transmigratione siue morte Mahumetis: quibus si tres ab illo tẽpore elapsos adijcias, erit annus hic Christian⁹ 1587, a morte Mahumetis 994. Iam si de 994 detrahas

trahas annos 687, quo tẽpore mortuus Ertucules traditur, reliqui erũt anni Mahumetani 307, qui trãſiere ſcilicet ab Ertuculis morte, vſq; ad hunc annum præſentem. Diximus aũt paullo ante, Turcicos annos 32 propemodũ reſpondere Chriſtianis 31. Quamobrem de 307 Mahumetanis detrahendi veniunt anni $9\frac{28}{31}$, ſiue paullo minus, quàm decem: & erunt 307 Mahumetani, ſi 10 integros deducas, redacti ad annos Chriſtianos 297. His rurſus detractis de 1587, reperiemus annum Chriſti 1290, quo ſcilicet mortuus fuerit Ertucules, Oſmanis pater. Tradunt autem annales hi noſtri mortuum Oſmanem ipſum anno Mahumetano 727, qui Chriſtianus erat 1328. Ergo poſt obitum patris ſuperſtes fuit paullo amplius, quam 39 annis Mahumetanis, ſiue 38 Chriſtianis. Et quia Turci volunt eum regnaſſe 29 annis, noſtri 28, quod idem eſt: neceſſe eſt verum fateamur, quod hiſtorici diligentes & fide digni ſcripſerunt, Oſmanem perpetuis excurſionibus ac rapinis collocupletatũ, magnã partem Bithyniæ, vicinæq; Ponto Euxino regionis, intra ſpatiũ 10 annorũ, a morte patris ſcilicet numerandorum, in poteſtatẽ redegiſſe. A quo decennij tẽpore, principatu iam conſtituto ſtabilitoq;, recte rerũ potitus dicetur annis Chriſtianis 28. Itidemq; veriſſime ſtatuetur, initiũ regni Oſmanici referendũ ad annum Chriſt. 1300, quod ſane multas ob cauſas diligenter obſeruandũ.

Quod mẽſes adtinet, iam antea monuimus, in vſu Turcis eſſe lunares. Hos nominare incipiũt ab ipſis nouiluniis. Et numerantur ab eis 12, ſicut etiã nos totidem habemus. Anni principiũ referunt ad menſem Silchidze, qui late loquendo, quod Græci dicere ſolent, Decembri fere noſtro reſpondere debebat ex opinione cõplurium: ſicuti plerumq; Ramazan menſis ad Septembrem debebat ex eorumdẽ ſententia referri: quo menſe Ramazane ieiunium ſuũ menſtruum ſeruant, a crepuſculo matutino ad ſolis occaſum vſq;, donec ſidera conſpiciantur, nihil cibi potusue ſumentes: & finito ieiunio, ſuum illud buiuc bairam, ſiue magnũ feſtum inſtar paſchatis noſtri, celebrant. Sed progreſſu temporis tam Silchidze quam Ramazan in alios mẽſes noſtros

tranſeunt. quippe celebrandi Bairami tempus ſingulis annis anticipare Turci ſolent diebus vndecim: qui dies emboliſmi fere loco ſunt ad cõplendum annum lunarem. Nam ſi dies vndecim cõputentur tricies & ſemel, efficientur dies 341: qui paullo minus quam integrum annum conſtituunt, addendum triginta & vni Mahumetanis annis; vt Mahumetani triginta duo anni, Chriſtianis triginta & vni reſpondeant; quemadmodum a nobis indicatum paulo ante hoc ipſo capite.

Nomina menſium hæc ſunt.

1.	Silchidzé.	7.	Dſiumaſiel Achir.
2.	Mucharen.	8.	Rezeb.
3.	Sepher.	9.	Schaban.
4.	Rebuil Euel.	10.	Ramazan.
5.	Rebuil Achir.	11.	Schewal.
6.	Dſiumaſiel Euel.	12.	Silcadé.

Sicubi lector aliquod nomen ex his paullo aliter ſcriptum in Annalibus repererit, ſciat id factum a nobis, ſcripturam Ioannis Galderij, interpretis Cæſarei, ſequentibus.

Hos autem menſes in dierum hebdomadas, ſiue ſeptimanas, diuidunt: diebus hæc tribuunt nomina.

1. Baſar iuni, hoc eſt, dies mercatus hebdomadarij, qui reſpondet diei dominico noſtro.

2. Baſar Erteſi, hoc eſt, dies poſt mercatum hebdomadariũ proximus, ſiue poſtridie mercatus: qui dies Germanice dici cõmode poſſet, *Aftermarcktag*. Reſpondet diei lunæ noſtro.

3. Salli. Reſpondet diei Martis noſtro.

4. Dſar ſchambá, id eſt, quartus dies: quem Perſica lingua ſic & ipſi vocant, vti nos feriam quartã dicere ſolemus, qui Mercurij dies eſt.

5. Peſchembé, hoc eſt, dies quintus, lingua itidem Perſica: veluti nos feriam quintam vocamus, qui Iouis dies eſt.

6. Dſiuma, duabus ſyllabis, (alij Zuma ſcribunt, & Zuna) vel Dſiuma iuni, quod ſignificat diem eccleſiæ ſiue templi. Nam Veneris diem feriantur..

7. Dſiu-

7. Dſiuma Erteſi, hoc eſt ὑπὲρβδα, Græco vocabulo Pindarico, quaſi ſi dicas poſtfeſtum, vel *Afterfeirtag* Germanice. Vulgo Saturni dies.

SOMNIVM ERTVCVLIS. CONIA. LVna Turcis auſpicata.

Valde ſuperſtitioſos eſſe Turcos in obſeruandis ſomniis, animaduertere lector potuit ex narratione Supplementi noſtra, de initiis decennalis huiuſce belli Perſici. Hoc aũt Ertuculis de Ofmane filio ſomnium, quo ingenti comparabatur arbori, cum aliis ſequentibus, per eſt ei ſimile, quod Aſtyages rex Medorũ de Cyro, ex filia nepote ſuo, ab Herodoto & aliis expoſitũ, habuit. Conia vero Turcis vrbs eſt Caramaniæ ſiue Ciliciæ, quam Græci dicebant Iconium. Leonis Sapientis imperatoris Nouella de Thronis accuratius hãc in Lycaonia collocat. Chalcocondyles Cariæ facit vrbes Larandam & Toconeium, vbi nota cõfuſum cum nomine articulũ Toconeium, pro To Iconion: vt alibi Toſibiniũ quoq; ſcribit idem interpres, Ardelij ſiue Tranſſiluaniæ vrbem, quæ articulo a nomine diſiuncto Sibinium eſt, vel Cibinium, vt hodie ſcribunt. Conia recẽtioribus Geographis adpelatur Cogna, pronuntiatione Italica. Quod aũt Edebalis filia per Lunæ ſplendorem ſignificaretur, in eo feliciſſimum quoddam omen erat, ex opinione Saracenorum ac Turcorũ: qui Lunam, velut imperio ſuo fatali quadam lege propitiam & auſpicatam, mirum quantum habere virium in portendendis adiuuandisq; ſucceſſibus conatuum ſuorum, vt etiam nunc hodie, ſic ſemper exiſtimarunt. Errant enim, (& in his eſt Franciſcus Sanſouinus Venetus) qui Turcos ſcribunt ſubacto primũ Bozinenſi regno, imperante Sultano Muchemete II, Lunã creſcentem ſignis militaribus adpoſuiſſe. Nam ſi verum hoc eſſet, non Lunam dumtaxat accepiſſent, excluſis ſtellis, quæ in eius regni ſignis cũ Luna coniunctæ cernuntur. Conſtat etiam e Beluacenſis hiſtoria, Saracenos ante conſtitutum hoc imperium Turcicum, eamdem habuiſſe de Luna, Mahumetanorum conatibus & expeditionibus bellicis fauente, perſuaſionẽ. Anno, inquit, 1218, ſtatim poſt

aduentum Christianorum ad Damiatã, facta fuit eclipsis Lunæ quasi generalis: quam cõtra Saracenos interpretati sumus, veluti portendentem eorum defectum, qui sibi Lunam adtribuunt, in incremento decrementoq; Lunæ magnam sibi vim ponentes.

DE DVCIBVS TVRCICIS, A QVIBVS ANATOliæ regiones nomina sortitæ sunt.

13. Annales hi nec ducum nomina, nec prouinciarum, hoc loco exprimunt: quæ nos tum e Laonico, tum alijs annaliũ locis heic eruemus. Facit Laonicus septem numero Duces, qui regionem armis subactam, inter se diuiserint. Hos vno tantum loco nõ recenset omnes. Caramano dicit obtigisse mediterranea Phrygiæ maioris, cum Cilicia: cuius a nomine Cilicia dicta deinde Caramania fuit, in hodiernum vsq; diem hac adpellatione durante.

Caramania.

Sarchani sors maritimam Ioniæ regionem, Smyrnam vsque, tribuit. Vnde Sarchaniæ nomen est adepta, testibus his annalibus, & Laonico, & secretario Sigismundi Malatestæ, qui res in Asia Græciaq; se præsente gestas, ante annos plus minus 80, descripsit. Ortelio Sarcum dicitur. Calami, & filio Carasi, obuenit Lydia, vsque ad Mysiam: quæ regio Carasia fuit adpellata. Reperitur hoc nomen in his annalibus, & apud indicatum modo Malatestæ secretarium, qui Pergamum in Carasia collocat. Ab Ortelio Becsangil ea pars Anatoliæ nominatur. Osman Ertuculis filius Bithyniam, cum regionibus Olympum versus spectãtibus, & cũ Tekie, nanctus est. Ab hoc Osmania, vel Othmania, quẽadmodum hactenus alij scribunt, dicta: cuius in annalibus sub Baiasite primo fit mentio. Atq; haud scio, an non in Synonymia Geographica Ortelij, quo loco de Asia minori agit, Cottomanidia sit rectius hæc ipsa siue Othmania, siue Othmanidia, cuius tamen limites istic latius, quàm par sit, videntur extendi. Amuræ filios tradit Laonicus accepisse Paphlagoniam, cum ijs, quæ ad Euxinum vergunt. Ea fuerit Penderatia scilicet, de qua superius dictum in Osmanidarum genealogia, vel potius Penderachia. Vocatur aũt hic Amuras Pachymerio Amurius, cum quo

Carasii.

Othmania.

Pẽderæia vel Pẽderachia.

Reinec-

Reineccius alicubi, Gregoram sequutus, Alisurium Caramanum confundere videtur: Omer in annalibus Turcicis dicitur, qui Omeris filios adpellant Isuendiares begos, Sinopes etiam dominos, Laonico Sphenderes aut Spenderes, vnde nomẽ Penderachiæ, veluti Sphenderachiæ. Bolli nominatur hæc ipsa Penderachiæ vel Sphenderachiæ regio in Ortelij tabula Natoliæ, priscis Paphlagonia. Et credo Bolli vocem prouinciæ datam a ciuitate Bolli, quæ Turcicis annalibus est Boli, sicut ijdem & agri Bolensis meminerunt. Est etiam in Asia minori Mendesia *Mẽdesia.* regio, cuius principem Laonicus Mendesiem & Mendesem vocat, nepotem Calamis: quod Mendesiæ nomen non Turcicum origine puto, sed Græcum, & eius prouinciæ, quæ sic adpellata fuerit a ciuitate Mendos, cuius mentio fit in constitutione Leonis Augusti de ordine thronorum, tamquam episcopatus pertinentis ad metropolim Stauropolitanam in Caria. Videtur etiam eadem esse Mendus cum illa, quæ Myndus aliis dicitur, & ad Cariam quoque refertur. Regio Mendesia scribitur Ortelio Mentese, sicut & nostris in annalibus. Ædinis denique ducis apud Laonicum typis editum nomẽ legitur, qui regionem à Colophone ad Cariam vsque se porrigentem possederit. Hic Aidin beg Turcis est, vnde reponendum apud Chalcocondylem Aidinis ducis nomen, & apud Ortelium pro Aldinelli restituendũ Aidinelli. Sunt aliæ quoque regiones in Anatolia, quæ nouas adpellationes, veteribus incognitas, habent: sed eas dumtaxat heic enumerare voluimus, quibus indita fuisse certis a ducibus nomina, Laonicus & annales hi nostri tradunt. *Adin, & Adinelli.*

BASSA. EMIR. SARAI. CARAVANSARAI. VEzir. Vezir azem. Beglerbeg. Emir Halem. Emir Achur.

Filius alter Osmanis, Vrchanis frater, alium nõ habet in annalibus titulum, quàm Alis bassa: quod bassæ vocabulũ Turcis caput significat. Falluntur autem qui pro Sultanis vezires fuisse dictos, ac Emirum (Ameres ipsi vocant) in locum putant successisse bassas, & beglerbegos: (quibus & begos ab eis, & sangiacos 41.

adiungi, velut & ipsos Emirum successores, magis etiam miror) quum vox Emir ne hodie quidem exstincta sit, ac præterquam quod ipsi Sultano proprie competat, vt supra diximus, etiam certis in aula tribuatur officiarijs. Quippe sunt ad Portam, Emir Halem, Buiuc Emir Achur, (qui Prætori etiam Græciæ nostro Amyrachures dicitur) & Cudzuc Emir Achur. Bassæ nomen hoc tempore datur ijs primum, qui Vezirum dignitatem obtinent: deinde beglerbegis. Ipsa nomina cum officijs, suo declarabuntur a nobis loco prolixius. Heic paucis addo, Portæ Osmanicæ duum esse generum officia: quorum alia ministerijs obeundis intra saraium Sultani destinata sunt, alia procurandis negotijs publicis extra saraium. Et saraium Turcis palatium principis est, vel aliud amplum ædificium, non a Czar voce Tatarica, quæ regem significat, dictum: vnde Reineccius Saragliam Turcis vocari putat, vt regiam. Nam aliæ quoque domus, extra Sultani regiam, nomẽ hoc ferunt: vt illæ, quas Sultanorum mulierculæ siue concubinæ inhabitant, vt Atschamoglanorum ædes, vt ampla Turcorum hospitia, siue diuersoria publica, quas vulgo Carauasarias nostri vocant. Quippe a Turcis Carauansarai vel serai dicuntur, hoc est, ædificia destinata carauanis: quæ hominum agmina sunt cum iumentis, ob itinerum pericula turmatim se coniungentium. Consule de his exposita prolixius capite 247. De officijs intra saraium alibi, sicut & de alijs extra saraium. Bassæ, de quibus heic agimus, extra saraium muneribus sibi mandatis funguntur. Et inter hos qui primi sunt, Vezires dicuntur: nostris, consiliarij secreti, vel arcani. Supremus autem, Vezirazem nominatur: quæ apud Saracenos etiam in vsu dignitas, & existimatione præcipua fuit. Cedrinus & alij Protosymbulum interpretantur, cuius etiam mentio fit in libro de significatis insomniorum, quem antehac Sambucani exemplaris mutili fidem sequentes, Apomasari tribuimus: quum Achmetis eum postea cognouerimus esse, de libro bibliothecæ Cæsareæ, ex quo viri Clariss. Hugonis Blotij I. C. & Augustalis bibliothecarij beneficio, nostri codicis

codicis lacunas omnes expleuimus. Symeon Magiſter Officiorum alicubi Solemanem Protoſymbulū Balſamæ vocat, quem Zonaras archiſatrapam Maſalmæ dixit. Similiter extra ſaraium ſunt Beglerbegi, qui & ipſi baſſæ vocantur. Prætori Græciæ noſtro, qui ante 320 annos vixit, Peclarpaces ſcribuntur. Et erant in imperio Saracenico ſimul & Emires, & Vezires, & beglerbegi, etiam ante monarchiam Turcicam: prorſus vt dici nequeat, pro Sultanis vezires adpellatos, in Emirum locū ſucceſſiſſe baſſas & beglerbegos. Quippe meminit beglerbegorum officij vetuſtior Prætore Cedrinus, & ipſum nomen interpretatur Archontas Archonton, vt noſtri dominos dominorum: veluti qui ſub ſe, præter gregarios milites, ſpachios, ſubaſſas, etiam ſangiacos & begos habeant: vtroſque minorum (quod aiunt) gentium dominos, de quibus ſuo loco. Prætor addit, officium Beglerbegorum reſpondere dignitati vel officio maximi Stratopedarchi, quem nunc Generalem campi vocare ſolemus. Itidem Sultano ſeruit extra ſaraium is, qui dicitur Emir Halem, cuius paullo ante meminimus. Vexillorum præfectus ſupremus eſt, ac tum ipſe vexillum regium geſtat in expeditionibus, tum vexilla Beglerbegis offert ſua, itidemque ſua ſangiacis begis. Emir achur ſtabuli præfectus eſt, cui vocabulo ſi Buiuc pręponatur, maior vel primus; ſi Cudzuc, minor aut ſecundus ſtabuli præfectus intelligitur. De his iam percepiſſe lectorem opinor, qui Turcis baſſæ, qui beglerbegi, qui Emires ſint. Nec ignoro nomen Emir Quibir, dignitatis in aula Sultanorum Cairenſium maximæ. Sed intra limites cohercenda ſcriptio, nē commentarius prolixior lectorem offendat, aut ſæpius eadem repetat.

ISNIC. BVRSA. TEGGIVR.

Iſnicam dixi, nomen hodiernum & Turcis vſitatum retinens, licet ab aliis aliter ſcribatur, quæ Nicæa priſcis eſt. Caſtaldus per errorem nō vrbem Nicæam vocat Iſnicham, ſed lacum ſiue paludem Aſcaniam, quæ tamen hodie Turcis Acſu dicitur, nomi-

ne significante aquam albam siue limpidam. In multis enim antiqua nomina sic immutant, vt priscorum similitudinem retinentia, tamen aliquid in lingua sua significent. Prusæ nomen antiquum retinui, tametsi nunc Bursa vulgo dicatur: quæ vox in errorem impulit Bonfinium, vt Byrsam adpellaret: quasi nomen hoc aliunde, quam a Prusa rege Bithynorum, acceperit. In Leonis Augusti constitutione de Thronis, etiam Theopolis siue Dei ciuitas cognominatur. Idem Claudiopolitano prouincię Honoriadis archiepiscopatui Prusiadem subijcit, quod ideo notandũ, quia Busbequius in itinerario Prusiadem cum Prusa confudit. Teggiur Turcis est prouinciæ præses, quem ipsi more suo denominant a cuiusque prouinciæ metropoli. Laonicus Harmosten reddidit, quæ vox antiquo Laconum vsu significat eum, qui vel in vrbem, vel regionem imperio subiectam mittitur, vt eius res constituat ac disponat. Prætor noster ducem regionis interpretatur, qui Græcis est Higemon. Sic enim perturbationem rerum in Asia minori describens, post occupatam a Flandris Constantinopolim, ait: Qui duces aliis in locis alij fuerant hactenus, singuli regionem administrationi suæ commissam, nunc sui iuris efficiebant: vel ad hoc impulsi motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem arcessiti. Quæ sane verba mc commonefaciunt de imperij nostri statu non dissimili, post exstinctos imperatores Sueuos.

EDRENOS. VLVBAT. CAPLIZE.

16. Edrenosium Teggiurem dixi, ab opido, quod Turcis vocatur Edrenos. Adranusium ducem siue præsidem dixissent Græci veteres. Ciuitas ipsa Bithyniæ, non procul a Prusa distat. Constitutio nouella Leonis Augusti de Thronis, episcopatũ Adranusium metropoli Nicomediensi Bithyniæ subijcit. Opidum Adranes, genere neutro, priscis adpellabatur. Vlubat opidum vocant Turci, quod Lupadi nostris Geographis dicitur. Prætor Græciæ noster, & Chalcocondyles, Lopadium nominant. Nec

procul

procul a Palormo situm est, (Panormum dixere Græci superiorum ætatum) vbi veteris vrbis Cyzici ruinæ inter copiosa rudera marmorum conspiciuntur,& vina nobilia nascuntur,quibus cum voluptate Constantinopoli salubriter vtebamur. Vox Caplize Turcis calidam aquam siue balineum significat, quæ Græcis thermę sunt.Et superant Prusæ nunc etiam ad montis Olympi pedem thermæ præstantissimæ, ac in primis celebres: quum ex interuallo non magno, aquæ calidæ pariter,& frigidæ, miro naturæ beneficio, largiter ebulliant. Apud Stephanum, qui librum de vrbibus scripsit,Ortelio citante, Therma legitur,locus Prusiæ,(Prusæ vult puto dicere,quamquã & alioquin hæc mendosa arbitror) qui & Basilica vocetur. Hic ille locus est Basilicarum siue regiarum thermarum,quo de nũc agimus. Nam quod opidum Thermarum Basilicarum in Nouella Leonis Augusti reperitur,aliud est,ac longius remotum a Prusa:quum episcopatus ille metropoli Cæsariensi Cappadociæ subijciatur.

MONS CALOGERORVM. GENISCHEher. Iussuph.

Montem monachorum,qui legitur heic in annalibus, Turci sua lingua vocant Geschis dage, Græci Kalogeron oros. Intelligitur autem hoc nomine mons Olympus Bithyniæ, qui Constantinopoli degentibus,& in Propontide nauigantibus, insigni altitudine cõspicitur. Nomen hoc inde tulit, quod olim frequentia Calogerorum haberet monasteria,velut hodieque mons Athos in Europa,quem sanctum vocant: vbi XXIII supersunt monasteria,singula quondam CC aut CCC a calogeris inhabitata,cõtraque vim prædonum ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, tamen adhuc eorum est magna copia. Vocatur autem monachus a Græcis Calogeros, non veluti Kalos Hieros,id est, bonus sanctus, quod nostris persuasum est: sed quasi Kalos geros,(sic enim hodie loquũtur) id est,bonus senex. Nam senilis ætas huic professioni aptissima est. Neapolim interpreta-

tus ſum, vōce Græca, quæ Turcis eſt Geniſcheher, id eſt, noua ciuitas. Ea non procul a Nicæa diſtat, & Busbequio, ſicut & Ortelio, Ieniſar dicitur: ac intelligi eamdem arbitror a Spandugino, in expoſita ſuperius narratione, de origine Sultanorum Turcicorum. Iuſſuph, Pruſæi nomen præſidis, idem eſt cum Ioſepho. Gauderius, Ferdinandi Cæſaris interpres, ſcripſit Iuſſuc in verſione ſua, quod vocabulum Turcis anulum ſignificat.

DE VARIIS MONETIS. QVID MANGVRI, Aſpri, Siderocapſia, Hyperpyra, Hyperpyrarij, Dramæ, Scachi, Sultanini, Seraphini, Byzantij, Chryſini, Altumler. AEgyptiæ Syriacæque monetæ ratio.

18. Neceſſario nobis heic agendum de variis tam Græcorum, quam Turcorum Ægyptiorumque monetæ generibus: vt vno loco poſita, velut in conſpectu lectori ſint. Ac primo quidem, vt pretium ſingulorū, quæ Turcis in vſu ſunt, indicemus: animaduertendum, ante annos 40 vel 50, quo tempore ſcripſit Turcica ſua Theodorus Spanduginus, octo manguros æreos vnū aſprū argenteum valuiſſe. Rurſum quatuor aſpros effeciſſe dramam. Dramas vero nouem pretium fuiſſe taleri vnius Germanici, qui 36 aſpros valebat: quum Sultaninus aureus, tam pondere, quam auri bonitate par Zecchino ſiue Ducato Veneto, 54 aſpris æſtimaretur, hoc eſt, vno talero Germanico, cum ſemiſſe. Deinde pretium taleri diu ſtabile fuit, aſpri quadraginta: Sultanini vero, ſeu ducati, ſexaginta. Nos autem Conſtantinopoli quum eſſemus, ſic erant horum omnium aucta pretia, propter grauamina (quemadmodum aiebant) belli Perſici, & alias cauſas explicatu non neceſſarias: vt manguri 24 vno commutarētur aſpro: aſpri quinque dramam efficerent: dramæ duodecim, talerum Germanicum: vnus cum ſemiſſe talerus, Zecchinū Venetum, hoc eſt, aſpros 90: quum paullo minus eſſet Sultanini pretium. Hoc modo drama, quinque conſtans aſpris, valebat ſex noſtros cruciatos ſeu quarantanos Venetos: decem dramæ, vel aſpri 50, florenum

renum

rēnum Germanicum: aſpri 60, ſeu duodecim dramæ, talerum noſtratem. Quæ ipſa quoque pretia deinceps adeo ſunt aucta, talerū vt vnum aſpris æſtimatum 80 intelligam. Expoſito pretio ſingulorum, addamus nunc de monetis ipſis quædam, futura lectoribus, vt ſpero, non iniucunda cognitu. Primum igitur ærei manguri ſucceſſerunt in nummulorum locum, quos aſſes priſci dixerunt. Ex argento ſignati ſunt his proximi, qui Græcis aſpri, Turcis Acſe nominantur. Reineccius noſter, in Adpendice ad Beluacenſem, perperā ſcribit Aſperos. Ibidem facta mentione de 500 iperperis, addit: hoc monetæ Tataricæ genus eſſe. Ego vero vtrumque dico pro Græcæ monetæ genere habendū. Et aſpri quidem Græcis, Turcis Acſe, ſic ab albedine dicti ſunt; vt Italis bianchi, Gallis les blancs, certa nimirum & ipſa monetę genera. Sicut enim Mauros Græcis eſt niger, vnde Moros Itali noſtrique vocant Æthiopes: ita color albus eiſdem Aſpros dicitur. Nec recens adeo vocabulum hoc eſſe, paret ex gloſſario perueteri, quod Aſpraturam interpretatur Græca voce Κόμυβον, hoc eſt, monetam minorem: cuius generis aſpri ſeu bianchi vel in primis ſunt, cum quibus collybiſtæ ſiue nummularij monetam maiorem, tam argenteam, quam auream, commutare ſolent. Aſpros autem voco, Latinam vocem Nummulos reſpiciēs, quæ ſubintelligitur. Nam Græci quidem Aſpra dicunt. Et ſunt duplicia, maiora minoraque. Minora vulgo in vſu ſunt, maiora vocantur peculiari voce Siderocapſia. Quippe Siderocapſa nomen eſt opidi, quod e regione Thaſſi ſitum eſt, prope montem ſanctum, de quo paullo ante dictum. Eo loco tam auri, quam argēri fodinæ ſunt, (vnde Chryſiten Liuij putat eſſe Bellonius) & aſpra ſignantur, ceteris maiora, quibus ab opido Siderocapſiorū manſit hactenus adpellatio. Recipit hæc tantum Sultanus Turcorū, & ſuis theſauris infert. Eadem erogat in militum miniſtrorumque ſuorum ſtipendia. Minora plane non admittit, quidquid tamdem ei ſoluendum ſit. De iperperis obſeruanda primum vitioſa ſcriptura. Non enim iperpera ſcribi debent, ſed hyperpyra. Pulologus noſter hyperpyri vocem habet. Manuel Muſicius A-

thenienſis interrogatus a me, quanti putaret æſtimandum hyperpyron: reſpondebat, propemodum par huius pretium eſſe Marcelli argentei Veneti pretio. Quidam Italico nummo Iulio putant æquandum. Equidem accurate pretium ſupputans, hyperpyron inuenio valere nouem cruciatos ſeu quarantanos. Incolæ Cyprij regni prius, quam barbarorum ſubirent iugum, in quinque diuerſa hominum genera diſtribuebantur. Horum aliis omiſſis, quod huic inſtituto noſtro quadrat, exponam. Infimi generis adpellabantur Pariki, condicionis homines ſeruilis, vſq; adeo dominis obligati propemodum vt vitæ necisque poteſtatem in eos haberent. Nomen ipſum Pariki, Græcæ originis eſt. Nam παρόικοι dicuntur Græcis coloni, ſicut & Iuſtiniano Auguſto παροικικὸν νόμισμον, ius colonarium eſt. Secundum hos proximi vocabantur vulgo Lefteri, qui quidem & ipſi Paricorum ſeu colonorum erant e numero, ſed qui vel interueniente pecunia, vel gratia dominorum, vel alia quadam via libertatem impetrauerant, diuerſa tamen ratione. Quippe nonnulli abſolute liberi efficiebantur, quum alij perſonali dumtaxat libertate potiti, nihilo minus rerum ſuarum nomine dominis eſſent obligati: puta, quotannis vt ſoluerent principibus aut nobilibus viris, 15 vel 16, plus aut minus, perpira: (ſic enim corrupte vocabant) cuius in perpiris numerandæ pecuniæ cauſa, Perpiriarij dicebantur. Adgnoſcit, opinor, voces lector deprauatas, quum & hyperpyra dici debeant, & Eleutheri, qui liberi ſunt, & Hyperpyrarij, qui ſingulos in annos hyperpyra ſoluunt. Si quis denique pretium hyperpyrorum cognoſcere cupit, expendat hęc Beluacenſis verba, de libri 30 capite 143: Terra Soldani valebat ei cottidie 40000 iperpera, id eſt, 57000 marcas argenti. Sed prius ſcripturæ tollendum vitium, pro 57000 marcis argenti, 5700 marcas vt reponamus. Et nihilo minus hæc ipſa ſumma prouentus cottidiani tanta videtur eſſe, pæne fidem vt mereri nequeat. Sed enim pergendum ad alia. Quam diximus dramam, pro certi ponderis apud Turcos nomine lector accipiat, quod quidem ex drachmę vocabulo Gręco mutilatũ eſt. Ipſius ponderis rationem in aſpris

iam

iam expoſuimus. An vero Turcicum antiquo ponderi Græco reſpondeat, diſputare nunc religio eſt, ne lectori nimium velut extra metas vagando moleſti ſimus. Scachi perquam frequentes in Turcia ſunt hoc tempore, moneta Perſici Scachi ſiue regis, vnde nomen habent, Turcorum hoſtis acerrimi. Singuli valent aſpros Turcicos octo. Sultanini ex auro ſunt, quondam adpellati Soldani. Sic enim apud Beluacenſem loco iam indicato legimus, argentariæ fructum in Lebena (non procul a Sebaſtia) fuiſſe tres rotas argenti depurati, hoc eſt, tria millia Soldanorũ. Eiuſdem cum Soldanis erant tum ponderis, tum pretij, qui Græcorum imperatorum temporibus Byzantij nominabantur, & Byzantini: characteris dumtaxat ratione diuerſi. Cõſimiliter & Seraphini, quos primus ex Soldanis Ægyptiis ſignauit Melechſeraph, a quo nomen etiam hoc conſequuti ſunt. Chryſini Græcis a chryſo dicuntur, vt ab auro nobis aurei: quod imitati Turci, ſuos ſiue ducatos, quod nomen a Venetorum Ducibus profectum arbitror, ſiue Sultaninos, ab Altum vocauerunt Altumler. Chryſinorum quidem in aliquot Græcis & Aſiaticis monumentis antiquis nõmen obſeruauimus, quæ alio lectores habituri loco ſunt.

Quod Ægyptias, Arabicas, Syriacasque monetas adtinet, harum quoque nunc mutata ratio: ſicut ex hac conſignatione D. Hieronymi Beck a Leopoldſtorf videre eſt, qui pretia ſingularum notauit, vt erant anno 1551, quum illas terras perluſtraret. Zibit, ærei nummuli perexigui, ſigna potius ſunt, quam moneta. Duo valent vnum Direm, qui & ipſe nummus eſt æreus. Duo Direm valent Nuccarum vnum, qui nummus eſt æreus maior, cum litteris Arabicis. Nuccari quatuor valent nummulum argenteum, quem Arabes Oſmannũ, Turci Achs, Græci Aſpron vocant. Nuccari ſex faciũt nummum argenteum maiuſculum, quem Maidinum vel Cattam nominant. Maidinus vel Catta, Oſmannum vnum cum dimidio facit, & quatuor Marchettis Venetis æſtimatur, vel octo Bezziis ſiue nigris nummulis Germanicis, quorum tres conficiunt vnum cruciatum. Scachi, ma-

iores argẽtei nummi, quorum ſinguli quatuor maidinos; decem vero, Turcicum aureum valent. Altum, aureus Turcicus, valebat id temporis XL maidinos, vel aſpros LX. Coronati aurei pretium erat, maidini XXXV. Horum vero quam nunc ſint aucta pretia, depræhendere lector ex ſuperius indicatis poteſt.

Obiter deniq; huic explicationi de monetis adiungitor, Sultanos Turcorum tam in ipſis auſpiciis imperij, quemadmodum Spanduginus memoriæ prodidit, quam victoriis potitos illuſtribus, aut natis heredibus maſculis exſultantes, ſicut in annalibus hiſce noſtris paſſim animaduertere licet, aſpros nouos ſignare ſolitos. quod quidem vbi factum eſt, vſum aſprorum veterum interdicto publicato prohibent. Quapropter ab omnibus ad rei monetariæ præfectos deferuntur veteres, ac pro duodecim veteribus aſpri decem noui ſoluuntur. de quo ſane lucrum Sultanis haud exiguum prouenit. Inquiſitores etiam conſtituuntur, qui an aliqui veteres aſpros retineant, obſeruent. Hi variis vtuntur fraudibus, & multa nequiter committunt. Eius autem lucri cauſa Muchemetes II, qui Cõſtantinopolim cepit, ſingulis X annis aſpros ſignabat nouos. Fortaſſe tamen hoc etiam feciſſe videri poſſit ad imitationem antiquitatis Romanæ, cuius in nummiſmatis toties eſt reperire vota decennalia, vicennalia, tricennalia. Non enim dubium eſt, Muchemetem ſecundum, quem diximus, velut in ipſo ſucceſſorem imperio, multa priſcis in Auguſtis, quos pro deceſſoribus ſuis habebat, ex ambitione quadam æmulari voluiſſe.

SVGVTZVC, GERLE, BOLI.

19. Dicit auctor annalium, exiſtimari vulgo, ſepultũ Oſmanem ad Sugutzuc, qui locus a ſalice nomen habeat. Narrat aũt Laonicus, eſſe vicum iuxta Myſiam, quem incolæ Sogutam vocent, vbi flumen ſit eiuſdem nominis. In hoc vico tradit aliquamdiu habitaſſe Oguzios, & ipſum Othmanem domicilium ibidẽ habuiſſe. Putabatur igitur iſtic conditus, vbi plerumque degere ſolitus

ſolitus fuerat. Addit etiam, poſſe locum adpellari vicum Itææ. Sic enim reddidit interpres, ſecum in errorem & alios abripiens. Non enim Itææ, ſed ſalicis vicum dicere debuerat, quæ Græcis itæa vocatur. Germani, quorum lingua componendis nominibus per eſt idonea, Falberdorf interpretarẽtur. Sed notandum, a Laonico poſt Sogutæ vocem, omitti alteram Turcicam Gui, duarum ſyllabarum, quæ vicum ſeu pagum ſignificat. In annalibus noſtris Sugutzug legitur, voce nouellas ſiue teneras ſalices ſignificante, vel ſalicetum potius: ſicut iiſdem Turcis Belezug teneræ ſiue nouellæ quercus ſunt, aut quercetum: quod ipſum quoque nomen eſt opidi Anatolici, cuius infra meminit annalium auctor. Hinc etiam pagi Oſmanzug, vel Othmanzug, nomen deriuo: veluti quo ſignificetur Oſmanis ſiue ſeminarium, ſiue plantatio. Apud Abrahamum Ortelium in tabula Natoliæ legitur Othmangiuch, quod tribus ſyllabis Italico more pronũtiatum, idem eſt cum Othmanzug. In itinerario Busbequij legitur Othmanlick, deprauate puto, quum Otmanſick vel Othmanſuck ab ipſo ſcriptum fuerit: vt poſterius hoc V Gallicum habeat, Turcis etiam vſitatum. Longius ab origine vocis recedunt, qui Otmanic ſcribunt. De Boli, tam regione, quam opido, ſupra diximus numero 13. Bellonius opidum priſcis Abonitichos dictum putat. Gerle non procul a Boli opido diſtat. ſed in Ortelij Natolia puto non recte ſcribi Gerede, pro Gerele, quod idem eſt cum Gerle.

SANGIAC, SANGIAC BEG. MESCHIT, VEL Meſzit. Dſiuma, ſiue Zuma. Imaret. Candri. Cangri. Chiangare.

Sangiac diſſyllabum, ſiue Sanzac, Turcis vexillum ſignificat. 20. Sunt autem ipſis loco vexillorum ſiue ſignorum militariũ, globi, ærei deaurati, ſummo in haſtili defixi: circumplexis ac dependentibus vndique ſeu crinium colligatorum manipulis, ſeu caudis equinis. Vertici pomorum ſiue globorum, quos diximus,

nonnumquam luna crescens imponitur. Huiusmodi signa militaria plura gestari vidimus ante bassam seu beglerbegum Temesuarensem, quum is nobis Constantinopolim ituris occurreret in planicie, post descensum a montis Hæmi clisuris, non procul a Tatarbasare, qui locus a foro Tatarorum nomen habet, ad tertium a Philippopoli lapidem: vbi nos prætereuntem regio cum comitatu, magnoque camelorum & aliorum iumentorum numero, (summarios corrupte vocat Beluacensis, qui Græcis samarij sunt, & sagmarij, & sagmatarij) vidimus. Ab his signis militaribus dicũtur Sangiacbegi, prouinciarum scilicet præsides, siue prætores: qui quum ad expeditiones suscipiendas mandato Sultani euocantur, curant ante se signum eiusmodi, quale diximus, cum strepitu tympanorum, & aliorum instrumentorum, quibus vtuntur valde stridulis, gestari. Græci Turcicũ illud Sanzac, flambarum & flambulum adpellant: Sanzacos autem, flambulares. Leo Sapiens, Imp. Aug. librum de adparatibus bellicis scripsit, conuersum liberius, quam par erat, in linguam Latinam a Ioanne Checo Anglo, quem Græcum habemus. In eo Flamulum, quo Cedrinus etiam vtitur, & forma deminuta Flamulisciũm, & Flamulares reperiũtur, nomina Græcis & Turcicis hisce respondentia. Non enim temere dictum a nobis, simias esse Græcorum Turcos, in rebus plurimis: maxime quæ spectant ad officia militaria, prouinciarumque præfecturas ac præsidatus, & earum distributiones. Messitæ seu Meszitæ Turcis proprie templa dicuntur, e lignis fabricata: qualia scilicet ab eis exstruebantur, quum necdum imperij creuissent opes. Zuma vero, (cuius vocabuli supra quoq; facta fuit mentio) templum significat amplum, operis lapidei. Medressa quid sit, quid Imaretum, Gauderius ipse tam heic, quam aliis in locis, in ipso contextu exposuit. Nimirum xenodochia sunt, vt est videre apud Busbequiũ, haud inelegantes constructa, suisque distincta cubiculis: in quæ non modo Turci diuertunt, sed etiam aliis quibusuis homines addicti de religione sententiis. Quippe nec Christianus quisquam, nec Iudæus, seu diues, seu mendicus, ab iis arcetur. Bassæ quoq;, ac san-

ac ſangiaci, quum peregrinantur, illis vtuntur. Mos ita fert Turcorum, vt ſingulis, qui eò diuertunt, cibum præbeant. Quum cenæ tempus adpetiit, adeſt miniſter cum ingenti ligneo diſco, qui menſæ inſtar videri poteſt. Hoc patinæ plures continentur, impletæ vel oriza cocta, vel decocto ad cremorem ordeo, addito carnis plerumque veruecinæ fruſto. Circum patinas poſiti panes ſunt, & nonnumquam aliquid faui. Sumit ex his, qui vult. Ac fas eſt peregrinantibus, his cibis toto triduo gratis frui. poſtea mutandum hoſpitium. Sane Turcici proceres maximis impenſis exſtruere potiſſimum ſtudent hæc ſeptem: Meſſitas, imareta, Græcis Maratia, carauãſaraia, balinea publica: quibus etiam pulcherrimos fontes adiungunt, in ceteris, ad vſus hominum iumentorumque cottidianos; in meſſitis, ad luſtrationes vel ablutiones quaſdam peragendas prius, quam templa ſua ſiue meſſitas ingrediantur. His adde fluminum pontes, & vias publicas, lapidibus ſtratas. quæ quidẽ omnia perinde ſpectabilia ſunt apud Turcos, & eximia: ſicut apud Anglos iſta, verſu comprehenſa veteri:

Mons, & fons, & pons: eccleſia, femina, lana.

Propemodumque licebit & Turcica diſticho complecti:

Meſſita, maratium: carauanſaraia, lauacra,
Fontes, & pontes fluuiorum, ſtrata viarum.

Obiter hoc etiam addo, Conſtantinopoli Meſſitis, quæ iſtic numero plus minus quadringentæ ſunt, tot huiuſmodi adiuncta eſſe maratia: vt ſi quis in vno triduum victitet, ac deinde pergat ordine ad cetera, totius anni ſpatio vel inuiſere nequeat omnia, vel omnium vti beneficio. Sequitur etiam paullo poſt hunc locum in annalibus explicatus imaretorum vſus, quum narrant, ipſummet Vrchanẽ in exſtructo ab ſe imareto cibos diſtribuiſſe.

Candria regio ſita eſt ad Pontum Euxinum, inter Bithyniam, & Pontum, hoc nomine, prouinciam: vbi & opidum Candria reperitur in Ortelij Natolia, ſitum eo plane loco, quo Dedacana vetus a Nicolao Sophiano ponitur. Diuerſum ab hoc opidum eſt Cangri, verſus Amaſiam ſiue Cappadociam, quod olim

Gangra nominabatur, vnde Turcis & regio Chiangare dicta.

ZERCOLAE, TAM ALBAE, quam rubræ.

21. Zercola capitis e filtro tegumentum est, latam auream fimbriam habens, qua parte capiti imponitur: de penulæ manica tegminis ipsius petita forma, sicut ipsimet aiunt Turci. Superiori Zercolæ parti, sesquispithamam altæ, caput inseritur: inferior a vertice capitis infra ceruices in dorsum non aliter ad tres spithamas vsque demittitur, ac feminarum Gallicarum tegmen, quod Chapperon ab eis dicitur. A media fronte surgit oblonga quædam quasi vel fistula vel vagina ex ære, partim deaurata, partim argento foris obducta, cui gemmas inserunt, non magni tamen pretij. Hæc Zercola Genizaris albi coloris est, aliis nonnullis rubri, de quibus alio dicendum loco. Fistula siue tubulus excipiendo cono de pennis auium facto seruit, vel belli tempore, vel quum satellitio suo Sultanum stipant.

MVSVLMANI, MVSVLMANISSARE. Magarissare. Turci. Laonicus emendatus.

Musulmanos dici se volunt Mahumetani, tamquam re-
22. cte credentes: vt Arianicis temporibus ceteri Christiani, quotquot abominabantur eorum furores, Orthodoxorum nomen profitebantur. Ac tametsi Mahumetanis honestissima sit Musulmanorum adpellatio, principibus ipsis Musulmanorum Sultanos se nominantibus, vti frequenter apud Prætorem nostrum videre est: tamen Græcis vicinis, vt Christianis, erat exsecrabile nomen, qui verbo Musulmanissare de omnium grauissimo apud Christianos flagitio desertæ religionis vtebantur: cuius etiam vim declarantes, aliud Magarissandi verbum adhibebant, quod significat stercore faciem conspurcare. Cedrinus, aliique scriptores historiæ, cum iis, qui ius Canonicum orientalis ecclesiæ tractarunt, vtroque vtuntur. Osmanici tamen adfectant hanc adpellationem, & Turcos se dici nolunt. Quo de vocabulo

cabulo facere non possum, quin Philippi Mornæi sententiam exponã, ex libro eius Gallice scripto, de veritate religionis Christianæ contra paganos, Iudæos, Mahumetanos, & alios, cui similis in hoc argumẽti genere nullus antehac prodiit. Nam eadem opera de Turcorum etiam origine quiddã non temere reijciendum intelligemus. Ait ergo Mornæus, Israëlitas fuisse transportatos, etiam Herodoto teste, vltra Mediam, ad regiones id temporis inhabitatas: & ab eis partim Colchos originem duxisse, qui Herodoti tempore circumcidebantur: partim Tataros, qui circa annum Christianum 1200 ductu Zingis Chanis velut inundatione quadam orbem terrarum obruerunt, & imperium deinde Chanis illius Chitaini constituerunt. Erant autem, inquit, hi circumcisi prius etiam, quam Mahumetis nomen audissent: eoque procliuiores fuerunt ad amplectendum legem Mahumetis, quod ex parte cum ipsorum religione conueniret. Vox ipsa Tatari siue Totari, lingua Syriaca reliquias siue residuos significat, ait. Inter hordas quoque Tatariæ, versus partem eius magis aquilonarem, nonnulli nomina Dan, Zabulon, Nephtali, retinuerunt. Vnde non est, quod miremur, tantam Hebræorum esse copiã in regionibus Russiæ, Sarmatiæ, Lithuaniæ. Putat etiam, eo plures istic Hebræos inueniri, quo propius ad Tataros accedatur. Equidem vt obiter aliquam de meo velut symbolam his adijciam, adulescens in Liuoniam, necdũ collegio Teutonicorum equitum dissipato, a Cunrado patre missus ad Albertum patruum, quum alia istic animaduertere memini: tum etiam versus Lithuaniam, in vicinia metropolis Rigæ, (quæ in edito Laonico vitiose transpositis litteris scibitur Vcra, pro Ryca: sicut ibidem pro Euphlaste reponendũ Eiflante. Sic enim Germani ceteri vocant Liuoniam, Saxones nostri Liflandam. Gallicus interpres Vcram vult esse Nouogrodiam, puerili errore: quum dicat auctor, suis vrbem legibus & libertate frui: ab optimatibus regi: ad mare sitam esse: Danos, Anglos, Gallos eò commerciorum causa nauigare: quæ de Nouogrodia intelligi nequeunt) in huius ergo Rigæ vicinia, nationem quamdam esse

barbaram Lettorum, a ceteris Liuoniæ barbaris incolis, Curonibus & Estonibus, lingua plane discrepantem: qui perpetuo in ore quasi lamentationem quamdam habent, quam vociferando per agros adsiduo repetunt. Ieru Ieru Masco Lon. quibus verbis Ierusalem & Damascum intelligere creduntur, ceterarum in antiqua patria rerum, tot a sæculis, & in remotissimis ab ea solitudinibus, obliti. Ad Mornæum vt redeamus, putat hoc idem non minus esse vero simile de Turcis, quàm de Tataris: quum nomen ipsum Turcorum Hebraica lingua significet exsules, & contumeliosum apud ipsos habeatur. Viderique Mahumetem non absre, ne populos illos longe numerosissimos offenderet, qui tum temporis incipiebãt se commouere, retinuisse circumcisionẽ, lustrationes, & alias quasdã legis Mosaicæ cærimonias.

GENISCHEHER, GOINVC, CARASI,
Cosri, Bergama, Edremit,
Gelipoli.

23. Opida sunt Isnicæ vicina, Genischeher & Goinuc, vel Guinuc trisyllabũ, vt heic in archetypo scribitur. Illud nouam ciuitatem significat, & in Ortelij Natolia, sicut & Busbequio, Ienisar vocatur, vt supra dictum numero 17. Goinuc in eadem Ortelij Natolia reperitur. De Carasi exposuimus antea numero 13. Cosri cum Caristo Natoliæ puto eadem est. Bargama vetus est illa, celebrisque membranarum nomine Pergamus, Galeni medici patria. Quæ Turcis heic Edremit, olim dicebatur Atramyttium, Leoni Augusto episcopatus Ephesinæ metropoli subditus. Nautæ nostri vocabant nomine magis corrupto, Landemiti: quod propius ad originem suam accederet, si lingua sua, hoc est Italica, dixissent L' Adremiti. Nobis quidem articuli cum ipso nomine confusio perdifficilem reddebat de adpellatione veteri coniecturam. Sunt autem hæc Troadis opida. De Vlubat superius quædam numero 16 notauimus, infra daturi plura. Paullo post Gallipolim dixi, more nautarum nostrorum, quum Turcis Ge-

cis Gelipoli nominetur. Ridicula sunt somnia Nicolai Nicolaidis Delphinatis, de nomine atque origine huius vrbis: quum a C. Caligula conditam, ab eodem nomen accepisse tradit. Mox opinione mutata, quod fuerit a Gallis exstructa, Gallipolim vult dictam, ceu Gallorum ciuitatem: perinde ac Philippopolis sit Philippi ciuitas, Nicopolis quasi Nicolopolis, Nicolai ciuitas: perbelle, ne dum Gallos suos ornat, suimet obliuiscatur. Non enim aliam in Græcia reperimus vllam Nicolopolim, quam hãc: cuius vt auctor est Nicolaus Nicolaides, ita merito nomen hoc ei relinquamus, vt a duplici Nicolao, Nicolopolis adpelletur. Sed omissis iocis, amplius CCCC annis ante C. Caligulam apud Xenophontem nostrum ciuitatis huius fit mentio. Nec a Gallis etiam condita fuit, sed ab Athenienfibus: quorum dux Callias, initio struendæ dato, promeruit: vt ab ipso Calliupolis, (Callioplim fere Latina consuetudine vocamus) ceu Calliæ ciuitas, diceretur. Episcopatum huius ad Heraclienfem Thracię metropolim Leo imperator in Thronis refert.

DE PRIMO TVRCORVM IN EVROPAM transitu. De castellis, Zemenic, Chiridocastro, Maito.

Prius, quam de castro Zemenico dicatur, recitabimus heic verba Laonici de prima Turcorum in Europam transiectione, cum quibus deinde locum hunc annalium conferemus. Capto, inquit Laonicus, præsidio Cherronesi, & Madyto, in Thraciam Turci progressi sunt, vsque ad fluuium Tænarum. Notetur in his verbis interpretis oscitantia, qui præsidium Cherronesi dixit, pro Cherronesi castro. Id castrum accipi non potest de Dardanellis. Nam eas arces, quæ duæ sunt, non vna, Muchemetes II exstruxit post captam Constantinopolim, vel ipso teste Chalcocondyla. Ergo Cherronesi castrum illud intelligitur, quod versus Ægæum mare duobus abest milliaribus Græcis vel Italicis a Maito, versus Propontidem vero duobus & vigintia Calliupoli. 24.

Et Maitos hodie dicitur eiuſdem Cherroneſi opidum, ne Xenophõti quidem ignotum, cui Madytos adpellatur, ſicut & Laonico, tribus dumtaxat a Dardanellis verſus Ægæum diſtans milliaribus. Prætor Græciæ noſter Aſty vel vrbem Madytorum nominat, ſicut & Leõnis Auguſti nouella de Thronis Madyta pariter, & Madytum dixit. Caſtro autem, quo de agimus, nomen eſt apud Græcos Chiridocaſtron. Helleſpontus iſtic vſque adeo in anguſtum cogitur, vt a litore Aſiatico Cherroneſiacum Europæ tantum vno milliari Græco diſiungatur. Hoc igitur in loco Turci primum ex Aſia tranſmiſerunt in Europam, & induſtria quadam Zemenicum, vt ipſi narrant; Chiridocaſtron, vt Græci; a captiuo quodam Chriſtiano ducti, occuparunt. Inde diſſitam ad alterum lapidem adorti Madytum, quam incolarum frequẽtia territi tentare prius auſi non fuerant, quum hodieque ſupra CCC Græcorum domos habeat, & ipſam in poteſtatem redegere. Nos iſtic in itinere noſtro vinum coloris rubri comparabamus, quod menſibus aliquot durante nauigatione, variis in malis, & nauſea perpetua, præcipue nos recreabat. Nicolaides, de quo paullo ante diximus, fabulas vt de Gallipoli, ſic etiã de hoc caſtro, nobis obtrudit. Narrat enim, dici caſtrum viduarum, ex huiuſmodi occaſione. Quum Turci, ait, ope duorum mercatorum Genuenſium Helleſpontum tranſmiſiſſent, pro ſingulis capitibus tranſportandorum ſolutis duobus ducatis: primum omnium in Europa caſtrum hoc ceperunt, in quo mares omnes immani ſæuicie contrucidarunt, vita femillis tantummodo cõdonata. Qua de cauſa nomen ei deinceps manſit, vt caſtrum viduarum adpelletur. Hoc ſi verum eſſet, adpellandum erat Græce Chiron caſtron, vel Chirocaſtron, quod nomen ipſe non poſuit. Sed ſatis animaduertit peritus hiſtoriæ lector, in ipſo fabulæ peccatum initio. Nõ enim ad primum in Europam Turcorum tranſitum pertinet illa de Genuenſibus hiſtoria, ſed ad inſequentia tẽpora, ſicut ſuo loco deinceps numero 87 indicabitur. Deinde Chiridocaſtri nomen exſtitiſſe conſtat etiam prius, quam Turci tranſmiſſo Helleſponto caſtrum ipſum occupaſſent. Erat

in naui

in naui noſtra ſenex multarum rerũ peritus, Antonius Meliẽſis, Græco patre natus in Melo inſula (Milon Græci pronuntiant) conductus a Nauarcho, vt index itineris interdiu noctuque nobis eſſet, quem Podotam Græci nunc dicunt vocabulo peculiari, quod in Pulologo reperitur, vulgus nautarum Pelotã vocat. Is mihi, quum Calliupoli relicta, iam xxii milliaribus emenſis, Chiridocaſtrum præternauigaremus, & ruinoſi caſtri nomen ſignificabat, & hiſtoriam non friuolis de cauſis obſeruandã commemorabat. Quo, inquit, tempore Turci primũ haſce freti Helleſpontici tranſmiſerunt anguſtias, vt Aſia potiti, Europæ regiones inuaderent: hoc ipſo caſtro, quod vides, in poteſtatem redacto, primum in Europa pedem fixerunt. Eius rei nuntio, ſumma celeritate, Conſtantinopolim perlato: tanta Græcorũ, maiorum noſtrorum arrogantia, tanta ſecuritas fuit: vt minime cogitarent de caſtro mox recuperando, & eijciendis prius ex Europa Turcis, quam maiores in ea vires adquiſiuiſſent, altiusq; ſuas egiſſent radices: ſed accepti damni grauitatem verbis eleuando dicerent, eſſe dumtaxat amiſſum ſtabulum porcorum. Ludebant enim, vt Naziãzeni noſtri verbis vtar, in rebus minime ludicris: ridebãt, in rebus minime ridiculis, ſed deplorandis potius: dum ex Chirido caſtro periocum, ſtabulũ porcorum faciebant. Græcis enim Chiridia dicuntur porci. Sed riſus iſte tamdem in amaras cõuerſus fuit lacrumas. Audiamus maiorem nunc ex eiuſdem Antonij narratione Græcorũ inſaniam. Venit inde, non magno temporis interiecto ſpatio, Turcorum in poteſtatem & Calliupolis, vt in his annalibus quoque recitatur: Græcis interim altum dormientibus, nec de rationibus occurrendi conatibus hoſtium vel tantillum ſollicitis. Quid fit? Huius etiã detrimenti accepti nuntius Conſtantinopolim venit. Tum magis vt Græcos dementes cerneres, amiſſam illi Calliupolim flocci facere, iacturam publicam reapſe magnam, verbis ſecordiæ plenis extenuare, non niſi amphoram vini a Turcis ereptam ſibi dicere. Sed eos Turci paucis annis in Thracia fecere progreſſus, vt huius Soleimanis baſſæ, qui Calliupolim tunc eis eripuit, fratris filius Baiaſites, occu-

patis etiam ſuburbanis agris, Conſtantinopolim pluribus annis obſideret: quam quidem omnino redacturus erat in poteſtatem, ni Tatari Temiris interueniſſet expeditio Baiaſiti fatalis: qua proſperrimi Turcorum ſucceſſus aliquamdiu diuino conſilio fuerunt inhibiti, ne ante tempus a Deo deſtinatum, imperij Græci reliquias deuorarent. Hæc narratio licet in hiſtoriis Græcis non exſtet, dignam tamen cenſui, quæ memoriæ proderetur: vt ex ea noſtri homines exemplum capiant, nobis quod ex vſu ſit. Vtinam ne nos etiam modo tam altum, veterno Græcorum correpti, ſterteremus, vix vt expergiſci poſſimus: dum non Chiridocaſtra, porcorumue ſtabula, ſed hactenus inuicta Chriſtianorum propugnacula: non Calliupoles, aut amphoras vini, ſed Pannonias, ſed Cypros, integra regna ſcilicet, amittimus. Sed reprimo me. Nam plura vetat dolor, & ominis infauſti metus.

TRITVRANDI MOS APVD GRAECOS, & Aſiaticos. Bolair. Aſſprolimiona.

25. Arearum in quas meſſis tẽpore ſegetes tam in Græcia, quam in Aſia, colliguntur; & ipſa triturandi ratio, huiuſmodi eſt. Solent illarum regionum incolæ, poſtquam demeſſæ fruges ſunt, non domum eas ex agris, more noſtro, granis necdum excuſſis, in horrea conuehere: ſed in aream quamdam ſub dio comportare. Deinde ſparſis per aream manipulis frugum boues & bubalos immittunt, qui dum pedibus ſubiectas proterunt, ariſtis grana nullo negotio excutiuntur. Et ſolent hæc ſub dio fieri, extra pagos & opida. Semper autem mos hic apud orientales triturandi fuit, inde vſque ab antiquiſſimis temporibus, ſicut & in ſacris libris interdictum vetus reperitur: Os bouitrituranti ne obligator. Secundum hæc mentio fit expeditionis Turcorum, primum mari, nauigiis oram Cherroneſi verſus Ægæum legentibus, & præterito Rumeliæ vel Europæ promontorio, ſinum Magariſium (ſic a fœdis tempeſtatibus ac pluuiis dictum

dictum, quæ illis in regionibus existere boreis flantibus solent, quum apud nos aquilo serenitatem aeris ferat) intrantibus, vbi Cherroneſi latus alterum, longo tractu, in mare se porrigit: deinde terra, missis equitibus, qui cum Edzebego planiciem Cherroneſi versus amnem Maritzam peruagarentur, & Album ad Portum naualibus se cum copiis coniungerent. In his verbis obseruandum, illam Bolairis planiciem Turcis dictam, Prætori Græciæ nostro vocari Bolerum, qua scilicet per ipsam Cherroneſum, Hadrianopoli procul ad dextram relicta, cum Didymoticho, versus Ænum opidum, & Maritzam fluuium, quondam Hebrum dictum, ac longius inde Thessaliam versus itur. Nam a Chiridocastro siue Zemenico, per excurrentis in mare Cherroneſi campos, ad Maritzam fluuium, & illum maris sinum, in quem se Maritza siue Tænarus, vt Laonicus de causa deinceps exponenda vocat, propter Ænum ciuitatem effundit, directum iter non magnum est. Quippe Thracica Cherroneſus instar linguæ se porrigit in Ægæum mare, tam angusto terræ continentis spatio: sex tantum vt milliaribus Græcis distet Hellespontus a sinu Magarisio, qui est ab altera Cherroneſi parte: quibus a sex milliaribus etiam dictum est Hexamilium Cherroneſi, sex tantummodo milliaribus Græcis a Calliupoli dissitum: vt alterum celebrius illud Hexamiliũ Isthmi Corinthiaci totidem patet in latitudinem milliaribus, & vtrimq; gemino similiter a mari alluitur. Begi vocabulum, quod heic Edzi cuidam ex proceribus Turcicis tribuitur, interpretati iam ante sumus. Hoc tantum lector obseruet, planiciem Bolairensem, siue Bolerensem, vt Prætor vocat deinceps apud Turcos Edzeæ vel Ezeæ planiciei nomen ab hoc Edze bego consequutam, vt infra, certis ex locis horum annalium, parebit. Portus Albus denique Græcis est Asprolimiona.

DE OPIDIS CHEREPOLI ET ZORLI. CIVITATES Cherroneſi, ab Europæ promontorio Conſtantinopolim vſque, cum interuallis vnius ab altera.

26. Quæ opida Thraciæ Cherepolim & Zorlum Turci vocant, Græci dixere Chariupolim & Tzurulum. Chariupolis ſiue Chariopolis, perinde ac ſupra de Calliopoli dictum, ab Athenienſi Charia conditore fuit adpellata. Nam præpotens mari populus Athenienſis ante bellum Peloponeſiacum, propter amplitudinem claſſis, & vſum rerum naualium, Cherroneſum cum maiori parte maritimæ Thraciæ ac Macedoniæ, cum Perintho, (nunc Arachlea, quod idem eſt cum Heraclea) cum Selybria, cum ipſo Byzantio, poſſidebat: in eaq; loca, ſemel occupata, colonias deducebat: Thucydide, Xenophonte, atque aliis, teſtibus. Prætor Græciæ noſter Chariopolim cõmemorat, & quo ſita loco ſit, indicat: dũ ordine ciuitates has in Cherroneſo recenſet, Heracleã, Panium, Rhædeſtum, Chariopolim. Meminit & Cedrinus in Conſtantino Monomacho Auguſto, vbi de Patzinacis in Macedoniam profecturis explicat. Leo Sapiens Auguſtus in Nouella de Thronis, Heracleæ metropoli, quam Thraciæ Macedoniæque ſimul adtribuit, velut in confinio ſitam, inter alios epiſcopatus, hos ſubijcit: Madytum, de qua diximus, Rhædeſtum, (nunc Rhodoſtum) Panium, Hexamilium, (nunc Xamili) Calliopolim, Periſtaſim, Chariopolim, Tzurolloën, (nunc Zorli) & Athyra, qui nunc Pons grandis nominatur. Quod ſi lubet intelligendarum hiſtoriarum cauſa noſſe interualla horum opidorum, vt ordine ſita ſunt ad litus Helleſponti ac Propontidis, inde a Dardanellis, vbi fauces Helleſponti ſunt, in Ægæum curſu rapido ſemet exonerantis, ad ipſam vſque regiam vrbem Conſtantinopolim: hæc peraccurate cõputata illius, quem dixi Melienſis Antonij ſtudio, notabis.

A Rumeliæ, vel Romaniæ, Græcięue promontorio, quod extremum eſt in Europa propter Helleſpõti anguſtias, ad arces

ces faucium, siue Dardanellos, milliaria Græca sunt 18
A Dardanellis Maitum vsque, M.3.
Maito Chiridocastrum, M.2.
Chiridocastro Calliupolim, M.22.
Calliupoli Hexamilium, M.6.
Hexamilio ad S. Georgij promontorium, M.6.
A S. Georgio Peristasin, M.6.
Peristasi Arachlizam, M.7.
Arachliza Myriophytum, M.7.
Myriophyto Coram, M.6.
Cora Gainum, M.4.
Gaino Rhodostum, M.25.
Rhodosto Arachleam, M.30.
Arachlea Silyuream, M.20.
Silyurea ad Pontem grandem, M.15.
A Ponte grandi ad Pontem paruum, M.10.
A Ponte paruo ad S. Stephanum, M.10.
A S. Stephano ad Heptapyrgium, siue Iadiculam, vel arcem septem turrium, sitam in extremo vrbis Constantinopoleos ad Propontidem angulo, M.5.
Ab Heptapyrgio ad Sultani saraiū, vbi alter est vrbis angulus ad Bosporum, Propontidi semet infundentem, M.7.

Tzurulus, (Castaldo Chiorli, Busbequio Chiurli) quam Leo imperator Tzurolloën vocat, nonnihil a Propontide versus mediterrānea distat, a Selybria maritima sex plus minus horarum itinere. Nos istic satis commode diem ac noctem egimus. Fallitur in Selime primo Iouius, & auctor annalium Silesiæ Cureus, qui pagum ignobilem & obscurum vocant: quum hodieque sit opidum, & a Prætore dicatur Asty, quod ciuitatem significat, ac in Græcorum historiis etiam Mauricij Augusti temporibus, ante CIↃ scilicet annos, mentio Tzuruli fiat, vbi dicitur, Chagano cum infinita multitudine Thraciam ingresso, Romanorum ducem territum, in castello Tzuruli, tamquam loco munito, se cōclusisse. Nam hæc ipsa leguntur apud Zonaram verba.

EVRENOS, ET CETERI TRES APVD Turcos illustrium quatuor familiarum auctores.

27. Tradunt nostri,& in his Geufræus,Osmanem sibi tres fœderatos adsciuisse,quorum adiutus ope, compluribus opidis subactis,auctoritatem sibi,potentiamque comparauerit. Horũ duos fuisse Græcos,religionis Christianæ desertores, tertiũ vero Turcum. Græcorum vnus, Michaël nominabatur: alter, Marcos. Turco nomen Aurami fuisse scribit. Ab his propagatas esse tres familias apud Turcos,ceteris omnibus, secundum Osmanidas, nobiliores:a Michaële,qui Michalogli,quasi Michalides,dicantur:a Marco,qui Marcozogli,quasi Marcozides:ab Aurami,qui Auramogli,& Auramides. Nos hactenus horum in annalibus hisce mentionem nullam habuimus.Eurenosis nomen heic primum anno Christiano 1357 legimus, quem ex procerum numero fuisse non dubium est,quum begus adpelletur. Et Turcos heic quidem sequi malo,quibus Eurenos;quam Geufræum,cui Aurami vocatur. Vnde posteri quoque non Auramogli cum Geufræo, sed cum Turcis Eurenosogli, velut Eurenosides, sunt adpellandi. Michalogli serius his commemorãtur in annalibus, & nominatim Mechemet beg Michalogli, dux Acanziorũ, sub initium Muchemetis primi, anno Christiano 1414. Malcozogli longe post hos,anno Christiano 1480,quo tempore Bali beg Malcozogli nominatur, sub Muchemete secundo. Quartæ familiæ non fit apud Geufræum mentio, quam Turchan begus propagauit. Hoc nomen in his annalibus reperitur sub Murate II,anno Christiano 1433. Eurenoses apud Laonicum Brenezes scribitur, pro Eurenezes,aut Vrenezes. Idem Michaloglios etiã Michalines alicubi vocat. Malcozzides & Malcozogli cur a Turcis pro Marcozziis & Marcozogliis dicantur,scio:cur a Reineccio Malaconij,nescio. Eurenosis etiam posteri rectius Eurenosij vel Eurenesij vocabũtur,quam Ebrenes. Turchan begus Chalcocondylæ Turachanes nominatur. Nostra ætate nullam horum

rum extra Malcozzios, & Michaloglios, mẽtionem inuenimus: & Michalogliorum sane recentiorem, ex quibus Achmetes Acanziis præfuit in exercitu Soleimanis, ad obsidendam Viennam proficiscentis. Casanen vero Michaloglium triennio post in his annalibus expeditione Soleimanis altera contra Germanos, a nostris cæsum, magnis cum copiis, legimus.

DIMOTVC. BVRGOSINE. BERGAS. Plagiari.

In vicinia Tzuruli, de qua dictum, Didymotichum Prætor cum aliis opidum ponit, a geminis muris sic adpellatum, Turcis mutilate Dimotuc: quod Nicetas Latine versus, Eurũ fluuium ambire tradit, pro quo scribere debuit interpres Hebrũ fluuiũ, cuius nomen in pluribus historiarum Græcarum locis ita corruptum reperitur. Opidi Dimotuci adpellatio ne hodie quidem est obscura, præsertim propter elegantissimos vrceolos, qui ab incolis elaborati, quum alia in loca, tum etiam Constantinopolim deportantur. Solent enim ex eis tam ipse Turcorum Sultanus, quam alij magnates, aquam haurire. Didymotichum nouella Leonis imperatoris Traianopolitanæ montis Rhodopes metropoli subijcit. Andronicus autem Palæologus 11 huius nominis imperator, ab episcopatu ad metropolis dignitatem in synhodo prouexit. Vicina Didymoticho est Burgosine, quæ Castaldo Bergas est, aliis vulgo Bregas, magis etiam vitiose. Nostri comites Turcici, quum istic essemus, Burgos adpellabant. Gerardus Mercator cum aliis ex Bergas facit Bergulam & Bergelen Ptolemæi, Bergulion Cedrini, & Arcadiopolim. Proximum ab hoc opidulum versus Hadrianopolim medij diei distat itinere, quod idem Castaldus Sitibabam nominat, quum a Turcis nostris Eskibaba diceretur: id est, Baba vetus. Soleimanes bassa mortuus eo casu, qui recitatur in annalibus, in pago non procul a Calliupoli sepultus traditur, cui nomen Plagiari. De monumento tamen eius nihil istic intelleximus, licet ad Calliupo-

lim quatuor fere ſeptimanis hæreremus. Obſeruandum in annalibus, mortuum hunc Soleimanem duobus ante patrem Vrchanem menſibus: cui filius Murates natu minor, non Soleimanes ſucceſſerit. Nam plerique Soleimanem inter Sultanos referunt, & primum huius nominis faciunt.

BELEZVG. CHELIL. CADILESCHER, & Cadi Asker.

29. Belezuga locus eſt Anatoliæ, cui nomen a querceto. Significat enim vox ipſa nouellas quercus, vt adnotatum ſupra, numero 19. Zenderlu Chelil eſt is, qui edito Chalcocondylæ corrupta ſcriptura Chatites adpellatur, pro Chaliles, quod ei nomen eſt apud Gregoram. Ex eo qui Halim facit interpres Laonici, errat: quum diuerſa plane nomina ſint Chelil & Ali. Vox Cadi Turcis iudicem ſignificat, qui de cauſis litigantium aliquo in opido, vel vrbe, vel prouincia cognoſcit. In Italia Poteſtatum vocant, cuius officij mentionem Prætor Græciæ noſter facit, quo loco narrat Venetiis miſſum fuiſſe Conſtantinopolim nouum Exuſiaſten, (quo nomine ſignificatur is, qui eſt cum poteſtate, ac iuriſdictionem exercet) quem ipſi, ait, Poteſtatum nominant. Cadi vero Leſcher, ſiue Lesker, ſignificat iudicem ſupremum, qui Arabum Maurorumque lingua dicitur Cadi Asker: qua voce ſolent vti, qui elegantius loquuntur, vulgus altera. Erant autem prius in vniuerſo Turcorum imperio duo tantum Cadileſcheri. Primus Anatoliæ, alter Rumeliæ, hoc eſt Romaniæ vel Europæ. Sed a Selime primo tertius his adiunctus fuit, poſt ſubactos populos principis Aladeulis, & Sultani Cairenſis, videlicet Ægyptios, Syros, Arabes, & Armeniorum partem: quæ regiones quum latiſſime pateant, etiam tertij huius Cadileſcheri officium maioris eſt momenti, quam reliquorum. Habent autem imperium Cadileſcheri ceteros in Cadios ſiue iudices, & Hoggias, & Taliſmanos: velut apud nos ſub iuriſdictione Archiepiſcoporum, epiſcopi, presbyteri, diaconi, conti-

continentur. Iidem & Cadilicatus siue iudicum officia (Potestarias Itali vocant) arbitratu suo conferre solent, sed ea lege tamen, vt constituti ab ipsis iudices, a Sultano confirmentur. Addendum & hoc, duos illos primos iudices maiores accepisse Turcos a Græcis, quorum (vti dictum sæpius) æmulati sunt imperij veterem formam. Quippe Græci etiam Dicastas siue Iudices Anatoles & Helladis habebant. Adeoque magna fuisse istæc officia vel ex eo paret, quod imperatrix Zoë iudicem Græcorum fecerit Cõstantinum Monomachum, cui tamen non multo post ipsa nupsit, & per nuptias imperium tradidit, sicut in eius vita Cedrinus scripsit. Idem in Paralipomenis, quæ necdum habemus edita, Iudicis Hellados (quæ Græcia est) ac Peloponesi, tamquam magno præditi officio siue dignitate, meminit.

SCACHIN. SIS OPIDVM. Meritza flumen.

Qui Turcis heic Lala Scachin, Laonico Saines vocatur. Et prædicat eum valde Laonicus, optimumque virum adpellat. Quænam vero sit illa Sis, cuius captæ fit mentio, videndum. Ponit Marius Niger in Thracia Sissopolim, quę olim dicta fuerit Apollonia: ponit & Pinetus in Macedonia Sissopolim, quæ veteribus fuerit Apollonia Taulantiorum. Vtrius sit opinio melior, ipsi viderint. Equidem neutram harum accipi de Sis opido posse puto, quum Sissopolis Thraciæ versus Euxinum, haud procul ab Anchialo, quam nunc Achelò Græci vocant, collocetur: Macedonia vero remotior etiam sit ab illis locis, quæ huic proxima statuuntur, nimirum a Tzurulo & Burgosine. Restat igitur, vt aliud his vicinius opidum quæramus, quod Sis annalium sit. Hoc vero nobis monstrat Græciæ Prætor esse Cissum, non procul a Tzurulo situm, sicut ex his verbis eius adparet: Cepit Imperator Ioannes Ducas Vatatzes & Cissum castellum, & vsque ad eum fluuium, quem vulgus Maritzam vocat, limites constituit. Potitus est & monte Tugano, & opidulum in eo condidit:

quò Nicolaum Cotertzen ablegauit, vt excubias ibidem ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia facesseret: quod quidem opidum Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis in potestatem redactum fuit. Quibus in verbis obiter & Maritzæ fluminis mentio fit, quod statim heic in annalibus etiam reperitur, & a Turcis Meritza nominatur. Sed Prætor paullo post, hæc de Maritza subijcit: Alij sedes cõstituebant versus inferiores partes, & eum fluuium, quem lingua vulgaris, vt antea dictũ est, Maritzam vocat. Reapse quidem is Hebrus est, qui versus Ænum opidum excurrens, ibidem in Ægæum se pelagus effundit. Sed quia cum hoc & alij se coniungunt amnes, ac maiorem efficiunt: iccirco nomen etiam apud accolas mutat. Flumina vero, quæ Prætor ab Hebro siue Maritza recipi commemorat, alia non est necesse recẽseri, quod Turcicis nostris illustrandis non seruiant: sed duo tantum præterire silentio non possum, quæ Hadrianopoli se in Hebrum exonerant. Vnius fluuioli nomen est Harda, nec olim, nec hodie celebris: alterius Tunsa, cuius faciunda fuit mentio, quod Chalcocondyles sæpe Tænarum nominet, sicut ex vita Muchemetis II, quem Hadrianopoli regiam sedem vltra Tænarum, qua Hebrum illabitur, muniuisse scribit; & ex allegatis supra, numero 24, videre est. Quippe Tænarus fluuius idem est cum Tunsa, videturque nonnumquam Tænari nomen manere flumini, abolita Hebri adpellatione, ad ipsam Ænum vsque ciuitatem, vbi mari Ægæo miscetur. Hebrum denique Valizam nemo vocat, nec Mazeram: vt existimarunt Nicolaus Nicolaides, & Oliuarius.

YPSALA THRACIAE opidum.

31. Post captam Didymotichum tradunt annales, Chazim Elim begum versus Ypsalam cum copiis perrexisse. Huic nomini simillimum est Cypsala, quod opidum ab Antonino in Thracia commemoratur. Alij Cypsella scribunt, vti legitur etiam in Nouella

uella Leonis Augusti de Thronis. Non procul ab Æno ciuitate collocatur, de qua mox dicturi sumus. Chypsala Sophiano dicitur, Chapsilar Bellonio, qui haud scio an non erret, similitudine nominis Chapse vel Chaphse deceptus, qui vicus exiguus est in itinere, quo Constantinopoli Didymotichum itur: vt infra parebit in extremo Baiasite 11. Distat etiam ab Hadrianopoli, qua Selybriam tenditur, non magno itinere diurno quoddam opidulum, cui nomen Hapsala, nobilitatum messita & carauansaraio Mechemetis bassæ, ambobus sane pulcherrimis & sumtuosis. Eo nos in loco pernoctabamus. Sed vti diuersus est ab Ypsala, sic cum Castaldo eumdem esse cum Capsa, statuere non possum.

YGNOS, AD MERITZAE FLVminis ostium.

Hæc ciuitas Græcis dicitur Ænos & Oenos, quorum posterius ipsi pronuntiant Inos, vnde nomen Ygnos, quod heic in annalibus legitur, molli pronuntiatione litteræ N per Gn, Græcis, & Turcis, & Italis, & Hispanis, qui ñ scribunt, familiari. Inter metropoles vel archiepiscopatus Thraciæ refertur ab Imperatore Leone in Nouella de Thronis. Virgilius & alij Ænum ab Ænea post excidium Troiæ conditam in Thracia, sicque nominatam ab eodem, narrant. Propter Ænum fluuius Meritza vel Hebrus in mare semet exonerat, vti paullo ante dictum ex Prætore nostro. Principes aliquando Catelusios Genuates habuit, sicut & Lesbus insula, (de quibus infra dicemus capite 138.) quum illi a ciuibus arcessiti temporibus imperatorum Græcorum inter se discordium, vrbis defensionem suscepissent, sicut apud Laonicum legitur. Castaldus Enio scripsit, quod duabus (vt opinor) syllabis enuntiandum. Antonius Bonfinius in historiis Vngaricis corruptius Eniam vocauit, quum anno 1469 Nicolaum Canalem præfectum Venetæ classis Eniam Thraciæ vrbem direptam incendisse tradit. 32.

ZAGORA, DEBELTVS, Philibe.

33. Zagora Thraciæ prius adpellabatur Debeltus, vt est apud Cedrinum & Zonaram. Debelti episcopatum Leo Sapiens Imperator in Nouella de Thronis metropoli Hadrianopolitanæ montis Hæmi subijcit. In historia Symeonis Magistri officiorum manuscripta legitur, Iustinianum Rinotmetum imperatorem restitutum opera Terbelis Bulgarorum principis, ei quum alia dona dedisse, tum defalcatam ab imperio Romano regionem, quæ postea Zagoria dicta fuerit, possidendam concessisse. Deueltus, quam adhuc ita Græci vocant, siue Zagora, quod ei nomen Bulgari tribuerunt, milliario sexagesimo ab Hadrianopoli distat. Philibe vero Turcis est Philippopolis Thraciæ, Debelto vel Zagoræ vicina: quam vrbem qui a Philippo Macedone, magni Alexandri patre, conditam cum vulgo existimant, falluntur. Nam Philippi Cæsaris opus est, vt aliæ complures in Thracia ciuitates ab imperatoribus fuere conditæ, quod ipsa quoque nomina testantur, vt Traianopolis montis Rhodopes, vt Hadrianopolis Hæmi montis, vt Arcadiopolis, vt Anastasiopolis. De Philippopoli vero expresse scriptum his verbis reperi quodam in historiæ Græcę libro, cuius & principium, & nomen auctoris perierat, quum ceteroqui multa scitu digna contineret: Philippus imperator vrbem in Europa condidit, quam Philippopolim adpellauit. In hac vrbe totum nos triduum commorabamur, dum Turci comites nostri suum Bairam maius, exacto ieiunio triginta dierum, diebus mensis Octobris quinto, sexto, septimo, celebrarent. Est adhuc archiepiscopatus, cui tunc præerat is, qui postea factus est patriarcha nobis Constantinopoli degentibus, Theoliptus: de sententia synhodi Græcorum abdicato Pachomio, viro prophano, & litterarum plane rudi, qui largitionibus & aliis malis artibus dignitatem adeptus fuerat.

GRADVS LEGIS MAHVMETANAE PERITORVM apud Turcos, & qui Talismani dicantur.

Vt Talismani qui sint, commodius intelligatur: sciendum, certos esse gradus Mahumetanis eorum, qui legis apud ipsos periti sunt, & partim ius dicunt, partim legem interpretantur. Ludouicus Bassanus Iadrensis in hunc modum comparat eos cum nostris Ecclesiasticis. Primum Muphtim dicit esse inter ipsos instar vel Papæ nostri, vel Patriarchæ Græcorum. Quippe iuris omnis & sacrorum Rex est, vti veteres etiam Romani loquebantur. Huic proximi sunt Cadilescheri, de quibus dictum numero 29. Bassanus hos cum Archiepiscopis nostris comparat. Sequuntur Cadij, veluti proximum post Archiepiscopos locum obtinent Episcopi. Secundum hos sunt eis Hoggiæ, qui seniores dicuntur, vt Græcis & nostris Presbyteri. Excipiunt Hoggias Talismani, seu Presbyteros Diaconi. Vltimi sunt Deruisij, qui Calogeris Græcorum, monachis nostris respondent. Talismani Mahumetanos ad preces interdiu & noctu quinquies dicendas excitant, de quibus aliâs agemus. Clepsydris, veteri more Græcorum, vtuntur ad distinguenda tam diurna, quam nocturna temporum spatia. Nam quæ a nostris artificiose confecta perueniunt ad Turcos horonomia, longe ipsis gratissima, planeque admiranda, procerum dumtaxat vsibus seruiunt. Quum precum tempus adpetiit, turres adiunctas messitis præaltas conscendunt. Eæ sic factæ sunt, vt in superiori parte, propemodum vbi occipiunt deminui, vt tamdem in acuminatum fastigium desinant, in proiecto quaqua versum obambulari possit. Heic ergo circumeuntes, acutissima voce clamotem tollunt, digitis alteram aurium obstruentes, & homines ad inuocandum numen exhortantur. Vox ipsa longius, quam quisquam nostrum credat, qui ea loca non adierit, pertinet. Communis autem precatio musulmanorum huiusmodi est, au-

ctore Postello: In nomine Dei misericordis, propitij. Laus Deo, regi sæculorum, misericordi & pio, regi diei iudicij. Heus seruiamus illi, & heus adiuuabimur. Dirige nos in punctum rectum, punctum eorum, in quibus tibi beneplacitum est, & quibus non irasceris: & non errabimus. Hæc tam illis est vsitata precatio, quam nobis dominica: & a quibusdam ad battologiam vsque adeo recitatur, vt centies eam repetant. Idem facit in oratione publica Talismanus pro his, qui negligenter orant: aiuntque hac repetitione suppleri aliorum errores ac delicta. Quidam vero tanta repetunt adsiduitate, tamdem vt concidãt: alij corpus ita circumagitando, vt omnino extra se rapiantur.

DE GENIZERIS, VEL GENIZARIS: vnde sic dicti.

35. Nusquam reperi Genizarorum originem verius descriptam, quam heic: ideoque locus est memorabilis, quo plurium alucinationes refutantur. Nam alij volunt institutos ab Othmane vel Osmane Gasi, nonnulli (quos interest Iouius, & Geufræus,) fuisse referunt ordinatam ipsorum militiam primum omnium a Murate II, quem ego numerum potius auxisse dixerim, quam fuisse militiæ ipsius auctorem. Vocis etiam etymon controuersum est. Initio declarationis annalium Spandugini opinionem recitaui, de Sari pago, quem Delus ille ceperit, a quo fuerit ortus Osman. Ea locum habere nequit. Reineccius aliquoties repetit, Ianizarorum nomen ad notionem reuocatum, a Ianua deduci: quum Turcis IANVAM aulam dici constet. Ego vero fateor, adeoque vulgo notum est, aulam Sultani (Romani veteres comitatum Principis adpellabant) a Turcis vocari Portam Osmanicam, quod Portæ nomen idem est fere cum Ianua: sed (quod ipsius pace, citra insectationem vllam, dictum esto) cogitare debebat, Turcis Portam dici sua lingua, CAPI: de quo vocabulo deriuati non Ianizarorum vel Genizarorum nomen potest, sed Capisilarorum, de quibus alibi. Paucis vt verum etymon

mon indicem, nomen Genizeri Turcis nouos homines, seu milites nouos significat, seu Latina voce veteri Tirones: cuius etymi ratio patet ex iis, quæ heic in annalibus expositа leguntur. Geufræi somnium de Cham & Iesser, ceu ridiculum explo-
5 ditor.

CHAIRADIN. BVGA.
Ischeboli.

De Bassarum & Vezirum officio supra diximus, numero 14. 36.

10 Quod Chelili datum fuisse traditur cognomen Chairadin, lingua Turcica significat eum, qui bene strenueque se gessit, vel bene meritus est: vt Græcis Euergetes dicitur, quod sibi cognomentum prisci reges, aliquot Ægypti Syriæque sumserunt. Ex Chairadin Laonicus fecit Charatinem: & in fine libri octaui,
15 Charaitinem: Iouius, Hariadenum. Idem enim nomen nostra memoria datum fuit a Soleimane II piratæ nobili, sed strenuo ceteroqui viro, Barbarossæ: de quo dicturi suo loco sunt annales. Buga Calliupoli transiecto Hellesponto Prusam ituris occurrit. A Geographis recentioribus Iuba, transpositis litteris scri-
20 bitur, vti deinceps repetemus initio Muratis II. Opidum Ischeboli Græcis est Scopelos, Zagoræ vicinum. Leo Sapiens Augustus inter episcopatus metropolitani Hadrianopoleos Hæmi montis, Scopelum refert: vnde situs intelligi potest.

25 ## SERVII, SERBI, SORABI, ZIRFI, ZERFI,
Seruoctonium.

Seruios collocat Laonicus in antiqua regione Triballorum, 37.
Mysiaque superiori: quo nimirum ex septemtrione paullatim
30 cõmigrarunt, debilitatis imperij Romani Græciq; viribus. Nam Serbos circa Mæotidem Plinius collocat, vnde partim profecti fuere versus Danubiũ, & Mysiam hanc superiorẽ: partim itinere diuerso, per Sarmatiæ siue Poloniæ latissime patẽtes cãpos in oram Germaniæ, Polonis vicinã (Lusatia nũc dicitur) infusi, sedes

ibidem, & in vicinia conſtituerunt, inter Salam & Albim fluuios. Hinc Sirbos ibi Dubrauius recte collocat, hinc Miſnia quoque Imperatoris Henrici Aucupis tempore dicta fuit a vicinis Sirbia, hinc in iis locis & Serbi Wenedi, & Serbecum, & Serbeſtum opida. Ne lingua quidem defecit, in vtraque Luſatia Wenedis incolis vſitata. Nec l littera cum E permutata nos moueat, quod in hac voce frequenter fieri notauimus. Nam & annales Auſtriaci Syruiam dixerunt, quorum verba reperies numero 54. Hiſtoriæ Saxonum Sorabos vocant, quos Sorabros apud Laonicum vitioſe legimus. Vocantur & Raſcij vel Razij, quod a Ros ſiue Roſſis deductum puto, cum quibus originem & linguam communem habent. Bonfinius Ratianos dixit, & melius Roxianos, quod eſt a Græcorum illo Ros haud dubie. In actis Concilij Conſtantienſis Sirfi dicuntur, quod nomen eis hodieque datur a vicinis Carniolanis, Carinthiis, Stirienſibus, Croatis, Dalmatis, Vngaris. Ideo locus ille, quem noſtri Annales a Seruiorum clade nomen accepiſſe narrant, in archetypo Annalium Serf vel Zerf Zunguni dictus fuiſſe ſcribitur. Hoc enim Gauderius Cæſaris interpres in verſione ſua non inſeruit, vim ipſius adpellationis explicaſſe contentus. Facit alterius loci mentionem Cedrinus, & alij, qui a Bulgarorum cæde vocatus fuerit Bulgaroctonium. Ad eius vocis imitationem licebit hoc Serf Zunguni Turcicum reddere compoſita voce Græca, Seruoctonium.

GILDERVN BAIASIT. IACVP
Zelebi.

58. Quod Baiaſiti datum fuit cognomen Gilderum ſiue Gilderun, ſignificationem fulminis habet: perinde ac de priſcis illis regibus, Alexandri ſucceſſoribus, quidam Cerauni ſiue fulminis cognomen habuit, eadem ex cauſa celeritatis, & impetus in bellis gerendis ſubiti. Lælapis adpellatio, quam ei quidam ex Laonico tribuunt, ſignificati alterius eſt. Sic enim turbinem Græci vo-

ci vocant. Et Baiasites, quum vehementioris esset ingenij, facile turbini adsimilabatur, vt idem Laonicus inquit. De cognomine Zelebi, quod heic Iacupi tribuitur, dictum superius, esse profectum ex consuetudine Romana, qui Nobilissimos vocabant Augustorum filios natu minores. Iacupem (qui Iagupes Laonico, nostris Iacobus est, non Iosephus, vti putauit Laonicus. Nam Iussuph Turcis dicitur, qui Ioseph nostris: nonnulli temere vocarunt Soleimanem: quum potior habenda sit fides, hac quidem in parte, Turcis & Græcis, quam ipsis.

GERMIANI DITIO. GERmian beg.

Germianum Asiæ minoris pars est, quæ Cariæ veteri, cum parte Lydiæ Mæoniæque respondet, quatenus ad mediterranea Phrygiamque maiorem hæ tendunt. Licet hoc vel ex eo colligere, quod nunc etiam Nisa collocetur in Germiano, quæ veteribus est Nysa Cariæ mediterraneæ ciuitas, versus Mæandrum fluuium. Leo Sapiens imperator in nouella de Thronis adpellat Nyssam, sub Ephesina metropoli. Præterea Germianum fluuius Madre nunc interluit, vt olim Mæander indicatas regiones, qui prorsus idem est cum Madre. Nomen ipsum Germiani vnde factum sit, certo dicere non possum: nisi velimus a Germe deriuare, quod opidi & episcopatus nomen est in Leonis Augusti nouella de Thronis, Cyziceno Hellesponti metropolitano in Asia subditi. Prætor noster, qui cc plus minus annis ante Chalcocondylem suam scripsit historiam, videtur in locis Germiano respondentibus, regionem Celbianum siue Celuianum ponere: quum narrat, Theodorum Lascarim, occepto imperio, Celuianum vniuersum, cum Mæandria regione, cum Philadelphia, & Neocastris, occupasse. Referenda vero sunt hæc ad annum Christianum plus minus 1206. quo tempore necdum seu Germiano, seu Celuiano imperabant Iconienses Sultani, sed erat adhuc ea regio Græci iuris, & a Duce Græ-

co administrabatur. Flandris autem Constantinopoli potitis, Theodorus Lascaris in Asiam minorem profectus, vrbes ad imperium spectantes a Ducibus Græcis, qui se in ista rerum perturbatione dominos earum fecerant, sicuti supra dictum numero 15, repetebat. Atque hoc modo Celuianum quoque redegit in potestatem, Duce Theodoro, quem a stoliditate Morotheodorum adpellabant, ejecto. Postea tamen decrescentibus paullatim Græcorum viribus, Celuianum a Turcis occupatum fuisse, consentaneum est: quippe cuius agri principem Turcum Laonicus Germianum vocet. Reineccius Meleci & Azadini fratrem Aladinem tradit eumdem esse videri cum Laonici Germiano, qui regnarit Iconij, atque hac dignitate exutus, in Ioniam profugerit, ibique vitam priuatam, quietem amplexus, egerit. Ita quidem e verbis Laonici colligi posse fateor, adeoque non abs re videri, Germen eum commigrasse, deque loco domicilij priuati cognomen accepisse. Verum non video, cur hominis priuati, priuatisque parentibus orti filiæ nuptias tantopere Murates pater Baiasiti filio conciliare, pompaque magnificentissima celebrare studuerit, qui præcipue potentiam affinium in deligendis vxoribus spectabat, vti deinceps adparebit ex inito cum illustri Despina Seruiæ, Bulci filia, coniugio. Nec item scire possum, qui fuerint hi Germiani principes ab Iconiensibus orti: quum ejecti a Tataris Iconienses, non in Ionia, sed ad Ænum vrbem in Thracia exsulatint. Velim hoc etiam explicari, quonam modo Germianus ex horum posteris a Baiasite spoliari potuerit ea regione, quam priuatus ipse, priuatis (vt dictum) parentibus natus, non possidebat? quo item modo dici possit a Temirlanco restitutus in id, quod in potestate non habuerat? Hæc enim in annalibus hisce diserte tradita leguntur. Sunt alia quoque plura, quæ de his in medium adferre possem, ac nominatim docere, duos fratres Iathatinem & Aladinem, quos Reineccius in Iconiensium stemmate Caichosrois filios facit, vti commenticios, & qui rerum in natura numquam exstiterint, expungendos esse. Verum hæc aliò pertinent,

nent, futura cuiuis manifesta, quum Prætor aliquando noster in lucem exierit. Quod denique Reineccius ait, videri Chalcocondylem in Thracia collocare regionem Germianum: de hoc quidem Germiano non potest accipi, quum situm in Anatolia sit, & sub Iconiensium imperio Turcos necdum in Europa fixisse pedem constet. Si quis tamen desiderat nosse, quid hoc nomine Laonicus intelligat: is sciat, apud Leonem Augustum mentionem fieri archiepiscopatus Germiorum, siue Germiani, quem inter Maroneam & Arcadiopolim Thraciæ medio ponit loco. Nec in nouella Leonis Cermia, sed Germia legi.

HEMID. ACSCHEHER. CVTAHIGE. SEIdischeher. Geluazi.

Hemid, quæ aliis Emid, Omidie Nigro dicitur, adpellata fuit prisci vrbs Cerasus. Ad Pontum Cappadocicum nostri referunt, Leo Sapiens in Thronis ad Pontum Polemoniacum: subijcitque Cerasuntis episcopum metropolitano Neocæsariæ. Acscheher in Ortelij tabula Natoliæ scriptum legitur Acsara, nonnihil immutato nomine Turcico. Veteribus Græcis dicta fuisset Leucepolis, recentioribus Asprapolis: quorum vtrumq; Turcicæ adpellationi respondet. Sed nulla tali nomine ciuitas in iis locis apud priscos reperitur. Cutahige maioris est ciuitas Phrygiæ, quondam dicta Cotyaium. Leo Sapiens imperator metropolim Phrygię facit, sicut & hodie celebris est in Anatolia, cuius in medio sita est, propter sedem siue domiciliũ Beglerbegi Anatoliæ, qui priscis Romanis erat Præfectus Prætoriorum Oriẽtis, Græcis autem magnus Orientis Domesticus, quod sane propter imperij veteris imitationes Turcicas notandum. Non recte nostrorũ aliis in Galatia ponitur, & Cute nominatur, vt Bellonio: Iouio Cutia, & Cuteia: aliis Chiutai, vel Kiuthai: aliis Chuta vel Chuteo, qui tamen hoc nomine Corycum per errorem accipiunt, de quo in Muchemete II. latius. Seidischeher Turcis, Græcis Hierapolis, ciuitatem sanctam siue sacram significat. Sunt autem

Hierapoles in Anatolia vel Asia minori plures, præter Syriacam & alias, quæ huc non pertinent. Vnam Leo Sapiens Augustus collocat in Phrygia Salutari, sub metropolitano Synadensi. Alteram facit metropolim Phrygiæ Cappatianæ. Sic enim in ipsa Leonis nouella legitur, quum rectius hæc dici Phrygia Pacatiana videatur in libro de vtriusque imperij noticia. Lector vtram volet, accipiat. Geluazi denique reperitur in Anatoliæ tabula, non procul a Cerasunte vel Omidie sita: sed immutatione litterarum exigua, Giuluaza scribitur.

MAGALGARA. BOLINA.

41. Quod opidum Turci Magalgaræ nomine accipiant, scire certo non possum: id quidem dicere licet, quodcumque tamdem sit, in finibus Thraciæ, Thessaliæ, Macedoniæ quæri debere. Gauderius interpres Cæsaris adnotarat videri, quod sit Megalepolis. Sed illa non in his regionibus locum habet, sed in Morea seu Peloponeso: nec Magalgara nunc dicitur, sed Leontari vulgo, Leontarium Laonico & aliis recentioribus. Si quis adpellationem Græcam Magalgaræ proximam requirit, Megalagoram accipiat: qua forum magnum significatur. Ex eodem locorum situ colligo, Bolinam Turcis dictam, quæ Græcis est Apollonia montis Athi, qui nunc Hagion oros, siue mons sanctus adpellatur, a frequentibus (vt opinor) Calogerorum monasteriis, nomine non adeo recenti. Nam Leo quoque Imperator sub Thessalonicensi, metropolitano Thessaliæ, collocat episcopatum Hierissi, quem alia dictum adpellatione tradit episcopatum Montis sancti.

VSCVFIA. TILIA FELIX. TANgri Gictugi.

42. Cassidis formam hodieque retinent Vscufiæ Turcorum instar pileoli rotundi, oualis figuræ, vel rotundi calicis absque peduncu-

dunculo, factæ: cuiusmodi coronas ouales ex auro solido gestare solebant imperatores Græci. Planeque talis etiam imponebatur huic Theolipto Patriarchæ, cum nos Constantinopoli essemus, a duobus aliis tunc ibidem præsentibus Patriarchis, Siluestro Alexandrino, & Michaële Antiocheno, die x Martij mensis, anno Christiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant in thronum collocari. Solent hodieque Genizari & alij ditiores ex auro solido factas vscufias gestare. Pecos ipse vidi sic ornatos, qui Sultani Turcorum cursores sunt, circum ipsum semper obambulantes, quum e saraio prodit. Nomen tiliæ Felicis Turcicum in archetypo legitur, Deuetlu Caba Agaz: quarum vocum prima felicem significat, altera tiliam, arborem tertia. Quæ vero Bolinæ ab euersione diuina mansisse dicitur adpellatio, lingua Turcica Tangri Gictugi pronuntiatur: id est, Deus euertit.

GVMVLZINA. MAROLIA.

Seres.

Hæc opida locis paullo ante nominatis vicina sunt, vlterius in Græciam de die scilicet in diem progredientibus e Thracia Turcis. Sunt enim in finibus Thraciæ Gumulzina & Marolia, non magno disiunctæ interuallo. Gumulzina Castaldo in tabula Græciæ recentiori Culmaza corrupte scripta legitur, pro Cumulza vel Gumulza, quam Turci Gumulzinam vocãt. Marolia Græcis est Maronia, quæ inter archiepiscopatus refertur a Leone Augusto, Geographis nostris iam Marogna dicitur. Sita est vltra ciuitatem Ænum, de qua numero 32 diximus, qua itur in Thessaliam e Thracia. Seres Græcis numero multitudinis Serræ dicuntur, vrbs satis celebris, quam Leonis Augusti nouella refert inter metropoles. Prætor Græcię noster haud procul a Cisso, de qua dictum numero 30, versus Maritzam, vel Hebrum flumen, collocat. 43.

CAVALA. DIRE. SIRVS. MANAstir. Seleruc.

44. Recitantur ordine plures a Turcis captæ ciuitates in confinibus Thraciæ, Macedoniæ, Theſſaliæ. Cauala verſus Philippos Macedoniæ tendit. Bucephalum putauit Bellonius antiquis fuiſſe dictam, ab equo regis Alexandri. Dire videtur eſſe Doari vel Deari, quam eadem in vicinia recentiores Geographi collocant. Sirus, mea quidem opinione, fuerit Hieriſſus: cuius epiſcopatum Theſſalonicenſi nouella Leonis Imperatoris ſubijcit, & Montis quoque ſancti vocat epiſcopatum, vt paullo ante dictum numero 41. Aut Syrus a Turcis dicta pro Sidrus, quæ Sidrocapſa nunc, ad montem ſanctum, velut a nobis adnotatum ſuperius numero 18. Manaſtir opidum Turcis dictum, nomen Græcum habet Monaſtirion, a propinquitate (puto) monaſteriorum montis ſancti, quorum obiter facta numero 17 fuit mentio. Nicetas (ſi recte memini) Leonem quemdam Monaſtirioten nominat, oriundum ex hoc opido. Geographi noſtri Moneſtir aliud in Macedonia ponunt, vltra Theſſalonicam: quod huc pertinere non arbitror, ob mentionem vicinorum locorum, quæ vltra Theſſalonicam ſe non porrigunt. Et Theſſalonica Turci non ſub hoc Murate primo, ſed eius pronepote, Murate ſecundo, potiti ſunt. Seleruc in recentioribus tabulis Geographicis non reperitur, niſi forte ſit illud Slelar aut Selelar, quod non procul a Monte ſancto collocatur.

TEMIR LANC, TEMIR CHAN, TEMIR Cutlu. Sultan Borcuc. Deſtenſes Tatari.

45. Quem noſtri non recte Tamerlanem, & Tamburlanem, Græci Temirem, vocant: is a Turcis plerumque Temir, vel Temur Chan, quod regiæ dignitatis eſt nomen, explicatum ſupra

pra numero 3, dici ſolet: ac ſi nominaretur Hiſpanorum more, Don Temir. Significat autem vox Temir ſiue Temur, ferrum: id eſt, gladium. Tatari, propter ſucceſſus rerum proſperrimos, Temir Cutlu cognominarunt: hoc eſt, ferrum ſeu gladium felicem. Nonnumquam tamen, vt hoc etiam annalium loco, Temir Lanc adpellatur, quod Temirem claudum ſignificat. Quippe claudicabat, vt ipſemet confitetur in primo cum Baiaſite capto congreſſu & colloquio, quod in annalibus longe pulcherrimum, tantoque monarcha dignum, legitur. Et alij claudicationis hanc referunt cauſam, vt Laonicus, quod priuatus adhuc & inops murum, quo cincti pecorum greges erant, furti committendi cauſa conſcenderit: quumque ſe viſum a patrefamilias animaduertiſſet, in terram deſiliens crus fregerit: alij, quod inter pugnandum in pede vulneratus, ex eo tempore claudus fuerit. Is autem, cuius deinde fit mentio, Borcuc vel Bercuc, Ægypti Sultanus fuit. Et nomen huius ex Schiltepergeri Germanico ſcripto, qui tunc temporis Aſiatica peregrinatione ſuſcepta, pugnis Tataricis ac Turcicis interfuit, Reineccius allegat: ita tamen a librariis mutatum, vt Baracloch pro Barakoch, vel Barakock potius ſcribatur. Sic enim ex Annalibus hiſce reſtitui debet. Nomen ipſum Borckuck vel Barackok, diuiſis vocibus, erit Barac Kuk, vel Barac Gog, id eſt, Gog benedictus, ſiue laudatus & inclytus. Et ſtatim ab initio declarationis annalium de Kuk, Guk, & Gog, quædam in Giokelp aut Kukelp, diximus. Deſtenſes autem Tataros, de certa quadam natione Tatarorum accipimus: contra Marij Nigri ſententiam, qui tradit in genere Tataros ipſos ſe Diſt lingua ſua vocare. Sunt enim diuerſi Tatari, priſcis etiam, non hac dumtaxat ætate, cogniti: vt Aythono & aliis Mogli, ſiue Mongli: vt Sumongli, a Tataro fluuio dicti, velut Tatari aquatici: vt Tangori, qui & Tanchari, & Tonchari: vt Chitaini, qui & Chataini: vt Nogaij, vt Caſanij, vt Aſtracanij, vt Præcopitæ, vt Keraij. Reineccium ſane miror ex Sabellico repetere, Tatarorum imperatorem ætate Sabellici vocatum fuiſſe Nogaim. Quippe No-

gai Tatari nationis est nomen, cuius princeps hodieque Nogai Chan dicitur. Sic apud Pachymerium Nogas Scytha legitur, & Cazanes Scytha, pro Nogaiorum vel Nogæorum & Casaniorum Chane siue principe. Qui vero sint hi Destenses, intelligere licet ex iis, quæ deinceps in vita Muchemetis II leguntur de subactis incolis Tauricæ Cherronesi, post captam vrbem Capham. Quippe Destenses cum Kerimiis siue Crimiis Tataris, (Crimski nunc a vicinis dicuntur) eo loco nostrorum annalium coniunguntur: de quibus Crimiis nos in supplemento annalium, vbi bellum hoc decennale Persicum exponimus, luculente.

LAZARI SERVIAE PRINCIPES. BVLCOgli, Bulcouitzij, Bucouitzij. Crateuitzij. Cernouitzij. Karlouitzij.

46. Ex iis, quæ deinceps in his annalibus sequuntur, animaduertere licet: Turcos a Lazaro vel Eleazaro Bulco, sicut adpellatur a Chalcocondyle, qui primus regionem Istro adiacentem siue Seruiam a Stephano rege Bulgaro nanctus fuit, successores omnes, Seruiæ Despotas siue principes, adpellasse Lazaros, vt omnes Constantinopoleos Imperatores itidem dixere Constantinos. Laonicus ipse quodam in loco Georgium Seruiæ Despotam more Turcico Eleazarum siue Lazarum vocare videtur, vbi dicit Eleazarum pro Belgrado multas vrbes in Pannonia consequutũ a Sigismundo. Quippe Thomas Ebendorfus Haselbachius, qui tunc vixit, in Austriacis manu scriptis tradit, hanc permutationem non inter Sigismundum & Eleazarũ, sed inter Albertum II Austriacum & Georgium Seruiæ principem factam: quem quidem ipse norat, quum in aula Friderici IIII Cęsaris exsul honorifice aleretur. Iidem principes a Turcis alicubi etiam Bulcogli nominantur ab hoc primo Lazaro Bulco, tamquam Bulci filij vel posteri, sicut & Michalogli & Malcozogli sunt Michalis & Marci posteri. A Seruiis aũt, ratione prorsus consimili,

Bulco-

Bulcouitzij fuere vocati, velut Bulci filij siue posteri. Nam id lin guæ Slauorum aut Venedorum, qua Seruij vtuntur, familiare est. Sic etiam hodieque Moscouij Basilouitzios, Theodorouitzios, Iuanouitzios, pro filiis Basilij, Theodori, Ioannis, dicunt. Itidem Crateuitzij Bulgarorum principes erant, a Crate, quem Vnglesis fratrem Laonicus celebrat, oriundi. Sic ab auctore generis adpellati Cernouitzij, Catari Dalmatiæ, regionisque vicinæ quondam reguli. Sic Karlouitzij dicebantur in Albania vel Epiro Dyrrhachini vel Durazzij principes, quod a Karulo propagati fuissent, ex regum Galliæ familia. Nam Ludouicus Galliæ rex, quem canonissatum (vt aiunt) a Pontificibus Romanis, Sanctum cognominant, fratrem Karulũ habuit, Andegaui Prouinciæque Comitem, qui Cunradino Friderici II Cæsaris nepoti regnum Neapolitanum cum vita per fas nefas eripuit. Eius filius fuit Karulus II, nepos Petrus Grauinæ Dux, pronepos Karulus Dyrrhachij princeps: a quo Karlouitzij Dyrrachini, posteri. Pronuntiandi tamen diuersitas in causa fuit, cur Geufræus & alij quidam Bulcouichios, Crateuichios, Cernouichios, & Karlouichios scriberent. Ac Geufræus sane non Bulcouichios, sed Vucouichios adpellauit, enũtiatione Græca, qui nõ Bulcos, sed Vulcos; non Bucos, sed Vucos dicunt. Et animaduerti semel etiam apud Laonicum legi Bucus, non Bulcus. Sic in itinere nostro mox, vbi Belgrado a tergo relicto, Seruiam ingressi fuissemus, occurrere nobis opidula vel pagi potius (vti quidem nunc sunt) duo: quorum prior Bucouarum minus, alter Bucouarum maius adpellatur. Ea nomina sunt his locis a Bucis, Seruiæ Despotis, indita. Nam Bucowar ciuitatem Buci significat. Hanc vero regionem possessam fuisse ab illo ipso Lazaro Bulco, qui cum Murate primo bellum hoc gessit, ex his Laonici verbis manifesto paret: Vngleseque Crateque mortuis, Pristinum & Nistram, sic dictam regionem, subigens Eleazarus, vsque ad flumen Sauum progressus est. Huic tamdem bellum intulit Murates propterea, quod ad Pannonios se cõtulerat, & eos in Muratem concitabat. Quibus in verbis quod Pristinũ nominatur, haud procul a Co-

ſobo campo Laonicus ipſe ponit. Obiter hoc etiam adiicitor, a Reineccio Cratis loco Cralem, Vngleſis fratrem, non recte dici: nec minus ab aliis Crateuitziorum adpellationem corrumpi, modo Cratis nomen apud Laonicum recte ſcriptum ſit, quum eos Craiouichios vocant.

CAMPVS COSOVA. CAEDES MVRATIS PRIMI. Sultanorum anni, quibus regnarunt, ad numeros certos reuocati.

47. Quem Chalcocõdyles in huius prœlij deſcriptione campũ Coſobum vocat, noſtri Coſouæ planiciẽ nominant, a copia merularum. Bonfinius eleganter his verbis deſcripſit: Planicies in Raſciæ Bulgariæq; finibus lata, quam Rigomezeu Vngari, Raſciani Coſouam vocant, nos Campum Merulæ. Hunc fluuius interſecat, qui Schitnitza dicitur, & ab Illyrici montibus defluẽs, in Iſtrum fluit. In hac ergo planicie cæſus fraude licita Murates pater ab hoſte, ſceleratо dolo Iacupes filius ab amicis ſtrangulatus fuit. Annales hi Baiaſitem culpa cædis fraternæ liberant, in proceres Turcicos eam conferunt. De Muratis nece Laonicus dubitat, quonam modo cædis auctor arripuerit haſtam, regemque mox inuaſerit, nemine prohibente: tum quo deinde modo Baiaſites acie iam inſtructa, breui temporis ſpatio, fratrem necauerit, & in prœlium illico redierit. Sed ita deſcriptæ ſunt in annalibus facti circumſtãtiæ, nullum vt dubium relinquatur: præſertim, quũ domeſticus ille Lazari Cabilouitzius narretur Muratem nõ hoſtiliter haſta petiiſſe, qui hominis impetus potuiſſet a Genizaris & aliis cuſtodibus corporis inhiberi. ſed prætextu defectionis & transfugij ſic Turcis impoſuiſſe, nemine vt impediente admitteretur, abditamque ſub veſte ſicam letaliter in viſcera Muratis adigeret. Vnde profectus ab illo tẽpore mos Turcorum, deducendi legatos, & alios exteros, ad Sultanum ſuum per cubicularios, qui brachia eorum vtrimque tenent. His maioris illud momenti, quod plerique tradunt, Muratem XXIII annis

annis imperasse: Laonicus editus, LVII: quum Turci recte XXXII regni huius annos Mahumetanos numerent. Item, quod alij notant, hæc in planicie Cosoua cõtigisse anno Christiano 1351, manifesto prorsus errore: alij 1373, quos itidẽ falli, vel hoc argumẽto colligere licet. Ostendimus supra, declarationis initio, principium regni Osmanis rectissime referri ad annum Christianum 1300. Præfuit autem rebus Osman 29 annis, Vrchan filius annis 32, Murates nepos annis itidem 32 Turcicis: qui superius indicata ratione redacti nostros ad annos, in annum Christianum 1390 desinunt: a quo tempore Baiasites Muratis filius annis dũtaxat 14 in imperio fuit, vt Turci vere scribunt. Et quia tanta diuersitas est in annorum notatione, quibus apud Turcos Sultani priores imperarunt: lubet hoc loco, quæ de his a nostris sunt tradita, cum Turcicis ex aduerso collocatis conferre. Sequar autẽ Francisci Sansouini rationes, qui diligenter ab omnibus historicis (quos quidem habere potuit) scripta, quasi fascem in vnum collegit.

Anni Sultanorum, a scriptoribus Christianis prodiri.		Anni Sultanorum, ex annalibus Turcicis excerpti.		Anni Turcici ad Christianos lato modo redacti.
Othoman.	28.	Osman.	29.	28.
Orchan.	22.	Vrchan.	32.	31.
Amorat.	23.	Murat.	32.	31.
Baiazit.	26.	Baiasit.	14.	13 1/2.
*Ciriscelebi.	6.	Soleiman.	7.	7.
Mose.	0.	Musa.	3 1/2.	3 1/2.
Mahomet.	17.	Muchemet.	8.	7 1/4.
Amorat II.	34.	Murat II.	31.	30.
Mahomet II.	31.	Muchemet II.	30.	29.
Baiazit II.	30.	Baiasit II.	33.	32.
Selim.	7.	Selim. an. 8. mẽs.	8.	8 1/4.
Soliman.	48.	Soleiman II.	48.	46 5/6.
Selim II.	8.	Selim II.	8.	7 1/4.
Amorat III. hactenus,	12.	Murat III. hactenus,	12 1/5	12.

Horum annorum, ad præsentem vsque 1587 collectorum, hæc in qualibet serie summa fuerit:

292. 296½ 287¼.

Quum autem anni Turcici 296, Christianos efficiant 287: sequitur omnino, tot annis hactenus imperium Osmanidarum durasse, sumto eius initio, sicut indicatum est, ab anno 1300. Sin aliorum sequi rationes velimus, necessario referẽdum erit principium regni Osmanidarum ad annũm Christianũ 1295, quod omnium Chronographorum & Historicorum illustrium sententiis aduersabitur: aut omnino fatendum, in illa supputatione nostrorum quinque totos annos esse superfluos.

MONVMEMTVM MVRATIS IN campo Cosoua.

48. De sepultura Muratis obiter habeto, tradi a quibusdam, cadauer eius Sophiam fuisse deportatum. Alij cum Turcis cõsentiunt, qui Prusam memorãt auectum, & iuxta thermas Prusæas maiorum monumentis adgregatum: ita tamen, vt prius euisceraretur, & intestina in planicie Cosouana (Cassouianam Sansouinus vbique non recte vocat) terræ mandarentur. Id verum esse colligitur ex his Bonfinij verbis, quibus etiam monumenti, eo loco relicti, hodieq; superstitis, & nobis a comitibus Turcis mõstrati, mentio fit: In media (inquit) fere planicie Cosouæ collis modicus adsurgit, cuius radices Schirniza lambit. Non multo vlterius, ad caput æquoris, quædam turris erat, cuiusdam olim Amuratis tumulus & pyramis: qui profligato exercitu, ibi cæsus & sepultus est. Hactenus Bonfinius, cuius verbis nonnihil inhæreamus. Schirnizam alij Schinitzam temere nominare malunt. An idem fluuius sit cum Morana, videbimus deinceps, numero notarum 124. Amuratis tumulum & sepulturam intelligit, quo loco fuerunt ipsius condita viscera. Quemdam dicit Amuratẽ, indefinite; pro Sultano Murate primo. Profligatũ prius ait exercitum, non exprimens, Turcicusne profligatus fuerit, an hostilis

lis exercitus, ac deinde Muratẽ cæsum: quum cæso Murate, Lazari Seruiæ principis exercitum a Baiasite filio Muratis heic audiamus fuisse prœlio victum.

5 KIRATOVVM. MONS ARGENTI. VIDINA *siue Vidinum. Citros. Bozina. Patzinacæ.*

Kiratouum Turcis adpellatur opidum Seruiæ situm ad mõ- 49.
tem, quem Argentarium vocant, a fodinis argenti. Gallicus in-
10 terpres Laonici Rhodopen hunc esse vult, quum sit Hæmus.
Antonius Bonfinius argenti fodinarum in Seruia mentionem
facit, vt admodũ nobilium. Kiratouum Castaldo scribitur Cra-
touo, quod idem est cum Kiratouo. Vidinam hodie dicunt, quã
Marius Niger olim vult adpellatam fuisse Viminacium. Eius in
15 Iustiniani Augusti amissæ nouellæ titulo fit mentio, cuius epito-
men in Paratitlis meis Græcis reperi. Sambucus noster in Vn-
gariæ chorographia quoddam Viminatz, diuersum a Vidina,
mox infra Belgradum ponit. Chalcocondylis interpres Latinus
Bydenam reddidit, quam Vidynam scribere debuerat: quem-
20 admodum legitur etiam in posteriore nouella de ordine Thro-
norum, quam in Synhodo Andronicus Palæologus II imperator edidit. Eius enim hæc verba sunt: Vidyna, quæ prius erat episcopatus sanctissimi archiepiscopatus Bulgariæ, in metropolim euecta est. Bonfinius Budinum nominat, Michael Ritius Bi-
25 dinum, apud quem tamen male scriptum legitur Biolinium pro Bidino. Vidinẽsis sangiacatus, nunc inter alios Beglerbego Temesuarensi subiectos recensetur, de quo plura suo loco, in Notitia videlicet imperij Osmanici. Citros in nouella Leonis imperatoris episcopatus est Thessaliæ, sub metropolitano Thessalo-
30 nicensi. Bozinæ regionis vulgo quoque notum est nomen. Incolas historici Græci dixere Patzinacas. Origine sunt Venedi, quod ex ipsa lingua, qua vtuntur hodieque Veneda, liquet. Antiquitates horum Cedrinus in Monomacho Augusto luculentæ describsit. Sed eo loco deest in edito Cedrino fragmentum

insigne, quod cum historiæ studiosis aliquando communicabimus. Vir acris iudicij Peucerus, quem adulescens in Geometricis & Astronomicis audire memini, Patzinacarum seu Patzinacorum nomen a Pozina siue Pozinania, nobili Poloniæ municipio, deriuare solebat: quod in iis scilicet finibus aliquando sedes habuisse videantur, antequam versus Triballos commigrarent. Et dicti videntur a Græcis Patzinacæ, nostrorũ more, quibus Bozinachi non aliter adpellantur, ac Slaui, Slauachi: Poloni, Polachi: Bœmi, Bœmachi.

ALASCHEHER, IN CARAMANIA.

50. Alaschcher lingua Turcica significat Altam ciuitatem. Græcis vno vocabulo diceretur Hypsilipolis. Sed eiusmodi nomine nulla reperitur in historiis vrbs, nec apud Geographos, quod equidem sciam. Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis sub metropoli Neocæsariæ Ponti Polemoniaci recensetepiscopatũ Hypsilon, id est, altum vel sublimem. Idem sub Synadensi Phrygiæ Salutaris metropoli collocat episcopatum Hypsu, quod itidem Græce alludit ad altitudinem. Sed an ad Alaschcherim ea nomina congruant, vt existimentur adpellationem Græcam Turci lingua sua reddidisse: iudicio lectoris eruditi relinquo. Quia tamen statim heic sequitur Aidinensis agri mentio, qui versus Cariam Phrygiæ maiori finitimã se porrigit, & Alaschcheri capta venisse Baiasitis in potestatem traditur: facile persuaderi equidem mihi paterer, opidum posterius Hypsu, abolito vocabulo Græco, Turcicùm Alaschcher eiusdẽ significati diuersa in lingua nomen accepisse. De regionibus, Aidinensi & Sarchania, superius a nobis numero 13 tractatum.

CONSTANTINI A TVRCIS ADPELLATI

Græcorum imperatores omnes. Nigeboli. Prælium Nicopolitanum.

51. Ei Græcorum imperatori, cui Baiasites intulisse bellum dicitur, nomen erat Ioannes Palæologus, (Caloioannem vulgo nomina-

minabant,non a pulchritudine,ſed bonitate) qui Manuelem filium,cuius nos præcepta educationis regiæ Latina fecimus,cõſortem imperij viuus deſignauit. Nihilo minus hunc Turci Cõſtantinum vocant,non Ioannem : prorſus eadem ex cauſa, quã ſupra,numero 46, de Seruiæ Deſpotis expoſuimus, qui ſimiliter eis Lazari vocantur omnes, & Bulcogli. Quamquam hoc quoque verum,videri Græcos ipſos imperatores adfectaſſe Cõſtantini nomen, vt noſtri Cæſaris & Auguſti, tamquam primi Conſtantinopoleos & orientalis imperij conditoris. Sic Heraclius Auguſtus in Nouellis ſuis,quas aliquot habemus necdum editas, Heraclium filium cognominat NEON ſiue nouum, aut iuniorem,aut alterum Conſtantinum. Sic in monaſterio Conſtantinopoli,quod Græci Suluna vulgo vocant,adpellatũ quondam Peribleptæ ſiue ſpectatiſſimæ Deiperæ,Armeniorumq; ſacris nunc dicatum,verſus occidentalem templi partem Michaël Palæologus imperator cum Theodora Auguſta pictus conſpicitur, inter vtrumque parentem collocato Conſtantino filio, cũ inſcriptione triplici. Primæ verba ſunt hæc,quæ Latine proferã, Græca cum aliis daturus alibi:

MICHAEL IN CHRISTO DEO
FIDELIS REX ET IMPERATOR,
DVCAS, ANGELVS, COMNENVS,
ET NOVVS CONSTANTINVS.

Quod ille cognomen Cõſtantini magis profecto mereri videbatur,quam alij,propter recuperatam,expulſis Flandris, Cõſtantinopolim. Vrbem vero Nigebolim Turci vocant,quæ priſcis a victoria Traiani Auguſti de Dacorum rege Decebalo dicta fuit Nicopolis. Ea duplex eſt, maior & minor : quas medius rex fluuiorum Danubius interlabitur. Hodie Sangiacatus Nigebolẽſis ſub Rumeliæ ſiue Græciæ Beglerbego cenſetur. Nomine regis Vngarorum intelligitur Sigiſmundus, qui poſtea factus fuit imperator. Is anno Chriſtiano 1392 Nicopolim obſedit, vti Bonfinius commemorat. Geufreus, & alij quidam, pugnatum volunt anno 1396,profeſto Michaëlino. Sed vero

similius est, quod a Turcis etiam traditur, quum a Sigismundo Nicopolis oppugnaretur, eo se cum exercitu Baiasitem obsidione Constantinopoleos soluta contulisse: dumque suis obsessis succurrere niteretur, anno proximo 1393 prœlium fuisse commissum. Et annus iste Christianus Mahumetano 794, quo pugnatum annales aiunt, respondet. Impressionis nocturnæ nulla mentio nostros apud historicos. Froissardus, Bonfinius, Geufræus, prœlij tam infeliciter pugnati culpam in Gallorum proteruiam conferunt, sicut ex ipsorum narrationibus cognoscere, qui volet, potest.

PAX INTER BAIASITEM ET GRAECOS.

52. Nusquam nostris in historiis legitur, Baiasitem cum obsessis Cõstantinopoli toto vel octennio, vel decennio, Græcis principibus pacem feciſſe: minus etiam, quod expressa in annalibus condicione, de recipiendis in vrbem Turcis, ea pax facta fuerit: sed vrbe iamiam peritura, nec opinatum superueniſſe tradunt auxilium, mouente contra Baiasitem maximis cum copiis Temire Chane Tatarorum. At vero quum apud Laonicum legatur, ingratum erga patrem filium Andronicum, dum a Baiasite regno præfici cuperet, eiecto patre Caloioanne, cum Manuele filio regni consorte, verbis inter alia talibus vsum: Habebo in vrbe iudicem siue præfectum Turcum: non absimile vero fuerit, adigente Baiasite Græcos ad extremam desperationem, tamdem eorum imperatores, Caloioannem & Manuelem, in id etiam adsensos, quod vltro de Turcis in vrbem admittendis Andronicus obtulerat. Cur enim habiturum se iudicem Turcum promittebat, si nulli erant in vrbe domicilium habituri Turci, quibus ille Cadius siue iudex in occurrentibus controuersiis ius diceret?

MELA-

MELATIGE. SILISTRA. EMPOLI.

Quæ ſit vrbs Melatige, de his Laonici verbis intelligitur: Poſt 53.
Ertzicam (rectius ſcripſiſſet interpres Ertzincam, vel Ertzingã, duplici gamma) captam, progreſſus Baiaſites, Melitinen vrbem, Euphrati impoſitã, in deditionẽ accepit. Hinc. n. paret, Melatigẽ Turcos dicere, quæ olim vocata fuerit Melitine. Prothyſteron dũtaxat animaduertendũ, quod prius Ertzingam a Baiaſite captam fuiſſe commemorat, quàm Melitinen: quum a Turcis cõtrarium ſcribatur. Eſt autem Melitine Leoni Auguſto in nouella de Thronis Armeniæ ſecundæ metropolis. In Anatoliæ deſcriptione Geographica reperire eſt Malatiam ad Euphratem fluuium, quæ Turcorum eſt illa ſiue Melatige, ſiue Melatie, Græcorum Melitine, collocante hanc etiam Laonico ſuper Euphratem fluuium. Siliſtræ nomen hodieque Turcis notum, ciuitatis in Macedonia, vbi Siliſtrenſis Sangiaci ſedes, Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubiecti. Empolis haud ſcio an non ſit Amphipolis, vicina Serris, de qua dictum capite 43. Lembalo quidem reperitur in Græcia Caſtaldi, ſita verſus Theſſalonicam, Emboli fortaſſe Turcica, cum articulo Italico. Niſi quis malit, datum loco nomen ab Embolo, propter ſimilitudinem cum roſtro nauis. Sed Amphipolim potius heic arbitror intelligi.

DESPOTARVM DIGNITAS. CRALES,
Cralæna. Quiſnam Turcis Bulcus Deſpota.
Bulcouitziorum genealogia.

In Græcorum imperio prima, ſecundum regiam vel imperatoriam maieſtatem, dignitas erat eorum, quos ipſi vocabant Deſpotas: vti videre licet in Officiorum Palatij catalogo, paſſimq; Græcis in hiſtoriis. Vicini principes Græcorum exemplum imitati, ſe quoque Deſpotas nominarunt, præſerim Bulgari, Seruiique: licet eoſdem videamus in Græcorum hiſtoriis interdum regio quoque cenſeri titulo, quum Crales pro Deſpotis 54.

adpellantur,& ipſorum coniuges Cralænæ,pro Deſpinis. Idem in noſtris etiam obſeruauimus. Sic enim Thomas Ebendorfus in Auſtriacis annalibus manu ſcriptis: Eliſabet, inquit, filia Friderici Auſtriaci regis Romanorum deſponſata fuit aliquando Ioanni Bohemo regi Lucelburgico,qui eam reliquit, impotentiæ mendacio prætenſo.Solicitata quoque,vt regi Syruiæ nuberet, torum ſchiſmatici(hoc eſt,religioni Græcæ addicti)recuſauit. Enimundus Bonefidius I. C.putabat Cralis vocabulum a Karulo deriuari,& apud has gentes in honore habitum,propter Karuli magni noſtri ſingularem virtutem, & famam rerum geſtarum ill uſtrem: vt a Karulo ſcilicet omnibus eorum populorum regibus nomẽ velut auſpicatum inderetur. Sed ignorabat Vngaris, Bulgaris, Seruiis Kiral, aut contractius enuntiando Cral,vocari regem:Cralna,reginam: quæ Polonis ſunt Crol,& Crolna.Chalcocondylis etiam interpretes ambo in hac voce allucinati ſunt. Ad Seruiorum principes,& hunc annalium locũ vt redeamus,narratur Bulcus Deſpota Baiaſiti filiam ſuam dediſſe vxorem.Monuimus ſupra,Seruiæ principes omnes a Turcis fuiſſe dictos aut Lazaros,aut Bulcos,aut Bulcoglios: eiuſque rei cauſam reddidimus.Interim tamen ipſi peculiare quoddam ſinguli nomen, ritu Chriſtiano in baptiſmi cærimoniis ſibi datum habebant. Hocigitur loco Bulcus Deſpota nominatur a Turcis,quem Stephanum Bulcouitzium,Seruiæ Deſpotam,ſui vocabant.Id vel ex hiſce Laonici verbis intelligitur: Poſtquam Eleazarus vitam finiit,principatum Stephanus Eleazari, cui Bulco nomen erat,Triballorum Dux,quorum metropolis Spenderobe dicitur,arripuit: Baiaſiti ſtrenue nauans operam, quandocumque auxilium eius imploraſſet. Quæ verba rectius vt intelligantur,obiter addo, Stephanum Eleazari filium, debuiſſe interprete n dicere. Tum etiam nomine Triballorum intelligi Seruios,quorum regia ſiue metropolis Spenderobe dicitur,hoc eſt,Senderouia.Nihilominus & hic Stephanus,& filius Stephani Georgius,deinceps in Muratis II vita Lazari nominãtur.Quũ autem frequens horum Seruiæ Deſpotarum, quos ſupra diximus

mus adpellatos fuiſſe Bulcouitzios, mẽtio fiat tam aliis in hiſtoriis, quam hiſce noſtris annalibus: lubet hoc loco genealogiam ipſorum ſubiicere, de Turcicis, Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis, Vngaricis expoſitionibus, ac præſertim Bonfiniani, excerptam: quæ nonnullis, vt ſpero, locis hiſtoriarum lucis aliquid adferet. Sumemus autem principium ab eo vel Lazaro, vel Eleazaro Bulco, quẽ Laonicus ſcripſit a Stephano rege Bulgaro nanctum regionem Iſtro adiacentem, ac deinde redactis in poteſtatem ditionibus aliis, ad Sauum flumen vſque progreſſum fuiſſe. quibus verbis haud dubie Deſpotatus Seruiæ fines deſcribuntur.

LAZARVS BVLCVS, Seruiæ Deſpotes, in prœlio captus anno Chriſtiano 1390, & vindicandæ Muratis I mortis cauſa, coram Baiaſite filio fruſtulatim conciſus. Annal. Turc.

STEPHANVS Bulcouitzius, a Murate II ditione ſua ſpoliatus, anno Chriſtiano 1427. Annal. Turc.

GEORGIVS Bulcouitzius, Baiaſiti militauit contra Temirem Chanem. a Murate II reſtitutus in paternum Deſpotatũ, anno 1442. Annal. Turc.

N. Deſpina, Baiaſiti Gilderuni nupta.

Stephanus candẽti ferro cæcatus a Murate II.

Georgius, Laonico Gurgurus, abeodẽ Murate viſu priuatus.

Lazarus, ſucceſſor patris in regno.

Maria, Sultani Muratis II vxor. Sic eam Spãdugin⁹, nõ Irenẽ, vocat.

Lupus, vir fortiſſ. cui Matthias Vngariæ rex, ob rem bello Bohemico ſtrenue geſtam, caſtellum Feiezco donauit.

Ioannes, cum aliquot fratribus.

N. Deſpina, nupta Stephano Bozinæ regi, qui ſoceri quoque principatum cõſequutus, tãdem e caſtello Iaitzæ Muchemetis II blãditiis euocat⁹, cute viuus exuitur: vitamque cum regno, quod patri dolo ſurripuerat, amittit.

CARA RVSTEM. ALI.

Cauſa prohibitæ monetæ veteris apud Turcos.

55. Nomen hoc, Cara Ruſtem, ſignificat Ruſtemem nigrũ. Ruſtemes vero Turcis dicitur, quem noſtri vocant Roſtanem, quo nomine Sultanus Soleimanes memoria noſtra Vezirem & generũ habuit. Ali Turcis eſt ſine aſpiratione, qui Laonico dicitur Alies, aut Halies, vt interpres ſcripſit. Cauſa, vel prætextus cauſę potius, cur Taliſmani, velut admodum religioſi & accurati Mahumetanæ legis obſeruatores, vſum nummorũ veterũ e medio tollendum cenſerent, explicationem minime difficilem habet. Quippe nota lex Mahumetis, qua ſtatuas, ſimulacra, ſculptas & pictas imagines, ex interdicti diuini pręſcripto ſeuere prohibuit: notum, quanto zelo Muſulmani Chriſtianorum in templis imagines mutilare, frangere, deſtruere ſoleant. Itaque quum Romanorum & Græcorum imperatorum imagines in nummis & aſpris expreſſæ cõſpicerentur, violari Prophetæ legem clamabãt, & abolendæ monetæ veteris auctores erãt. Sed interim ſub prætextu religionis impoſtores nequiſſimi quæſtum faciebant, vt ipſimet Turci ſatis ingenue fatẽtur. Hodie non amplius animos Turcorum illa religio tantopere tangit, vt ſignatos Chriſtianorũ principum charactere nummos auerſentur. Immo nummos ſiue ducatos Venetos, quibus vetitæ lege Mahumetis impreſſæ ſunt imagines, Sultaninis ſuis, qui nihil habent legi contrarium,

Ara-

Arabicis dumtaxat insigniti litteris, longe præferunt. Taleris autem Germanicis, præsertim quibus aut ipsius Imperatoris, aut Ferdinandi Archiducis, aut Septemuiri Saxonis insculpti sunt vultus, vsque adeo non infesti sunt, vt ex illis ipsis sibi prohibitis adgnitos imaginibus expetant auidissime: nec dubitent, modo se pro mercibus suis eos habituros intelligant, de communi pretio trientem vel quadrantem remittere. Ne pondus quidem horum explorant, quod tamen in Sultani sui, ceterisque monetis vsitatis, scrupulose facere solent.

Cur Imperatores Græcorum a Turcis dicti Teggiures.

Teggiures supra, numero 15, diximus a Turcis adpellatos Gręcorum tam in vrbibus, quam prouinciis, præsides. Nomẽ ipsum a sollertia militari deducunt. Et scimus hos a Græcis non duces modo, qui sunt eis Higemones; verum etiam Stratigos & Stratilatas dictos, vocabulis duces militares significãtibus. Quod autem Turci Teggiurum nomen etiam Græcorum Imperatorib⁹ tribuerunt, ex alia nulla factum est causa, quam irrisionis & cõtemtus: quasi scilicet Imperatorum nomine digni nõ essent, qui perangustis inclusi finibus, ipsiusque propemodum Constantinopoleos mœnibus circumscripti, præsides vrbis potius, quam augusti Romanorum imperij reges dici mererentur. Laonici locus est in historiæ principio, quo paucis exponit, quam in artum redacti tamdẽ fuerint imperij Græci limites. Animaduerti Græcos, inquit, & regnum eorum primo sub Thracibus exstitisse. Postea reliquo regno a barbaris exutos, paruum quoddã regnũ gubernasse: videlicet Byzantium, Byzantiique maritimam regionem inferiorem, Heracleam vsque: ac iuxta Pontum Euxinum maritimam regionem superiorem, Mesembriam vsque: præterea Peloponesum totam, extra tres aut quatuor vrbes Venetorum. Ad hæc, Lemnum & Imbrum, & insulas ibidem in Ægæo sitas. Hactenus Laonicus. Baiasitis vero tempore ceteris exuti, cum ipsis etiam suburbanis agris, vix intra muros vrbis se tuebantur. Propterea per ignominiam Teggiures a Turcis audiebant. 56.

CARAMANIAE BEGVS ALISVRIVS.

Tekienſis regio.

57. De Caramania quære notata ſuperius numero 13. Saltim hoc indicare nunc lubet, eum Caramaniæ Principem, cuius heic mentio fit, a Laonico nominari Aliſurium. Narrat autem hūc, quum ceteros Aſiæ regulos Baiaſites ditionibus exueret, pacem cum eo feciſſe: atque ita ſuis ipſum, licet aliqua cum iactura, cōſuluiſſe rebus, ne regno prorſus exturbaretur, annales addunt. Nomē diuerſe ſcriptum legitur, Aliſurius, Alidurius, Aliderius, Aluris, ex Laonici deprauatis exemplaribus. Notandū hoc quoque, quem Aliderium Caramanum a Murate II bello petitum ſcribat Laonicus, in his annalibus Ibrahimem vocari: ſicut videre eſt in iis, quæ anno Chriſtiano 1437 geſta referuntur. Hemidam eſſe Ceraſuntem, oſtendimus numero 40. Tekienſis regio Phrygia maiori continetur, quatenus in mediterraneis ea verſus Cappadociam, Armeniā, & Ciliciam ſe porrigit. Interpres Laonici Tecien pro Tekie ſcripſit. Et alicubi Laonicus ait, Tekien eſſe regionem vt Bithyniæ, ſic etiam Ciliciæ vicinam: id eſt, a Bithyniæ finibus, ad Ciliciæ fines vſque pertinere. Coniunctas vero, Bithyniam Tekienſemq; regionem, Othmaniam fuiſſe vocatas vno nomine: ſupra, numero 13, docuimus. Coniam eſſe priſcum illud Iconium, prius dictum fuit numero 12. Triturandi quoque modus, explicatus numero 25.

ACSERAI. NIGDE. CAISARIA. BORLI.

58. Caſtrum album Turcis Acſerai, ſiue domus alba dicitur. Vetus aliquod hoc nomine caſtrum vel opidum in iis locis nullum reperitur. In Ortelij tabula Natoliæ legitur Acſara. Ibidem quæ Turcis heic Nigde, Nigdia ſcribitur. Vtraque non magno a Conia vel Iconio diſtat interuallo. Vincentius Beluacenſis Acſerai vocabulum mutat in Hacſar, quum ait: Apud Hacſar inuenitur coctus & aluminis minera. Caiſaria Ciliciæ, quā ſic etiam Marcus Paulus Venetus nominat, dicta priſcis Cæſaria fuit. Apud Belua-

Beluacenſem Gazaria corrupte ſcribitur. Borli duplex in Natoliæ deſcriptione conſpicitur, vna Borli ſimpliciter adpellata, nõ procul ab Enguri vel Ancyra ſita: altera cum cognomento, Tarachi Borli, nõ procul a Caſtamona & Sinope. Ad Ponti prouinciam vtraque pertinet, quæ regio principum erat Iſuendiarum, quibus intuliſſe Baiaſites bellum dicitur. Et quinam principes hi fuerint, explicatũ abunde ſuperius. Sinopen nouella de Thronis ad Amaſianam metropolim Helenoponticam refert.

CASI BVRCHAN. ORTHOBVLES, ET MVLſumanes, & Cyriſcelebis, an iidem cum Emire Soleimane.

Quis begus ille Turcicus fuerit, cui Baiaſites Sebaſtiam ade- 59.
mit, propter annalium narrationes nimis ſuccinctas ſciri nõ poteſt. Hoc tamen minime diſſimulandum, Sebaſtiam fuiſſe primam Turcorũ in Aſia ſub Aladine regiam, ſicut annales ab initio teſtantur, & Laonicus, qui progreſſos ex hac Turcos ait Aſiã ſubegiſſe totam, vſque ad Helleſpontum. Quapropter ſi hoc tẽpore ſuperſtites erant Aladinis poſteri, vero ſimile eſt, eos Sebaſtiæ præfectum habuiſſe quemdam: cui ab æquitate ſumma inditum nomen Caſi Burchan, lingua Turcica iudicem Dei ſignificabat. Ad Sebaſtiam annales noſtri a patre relictum fuiſſe tradunt Emirem Soleimanem filium, qui tamen a Temire Chane nuſquam occiſus legitur, ſed imperaſſe poſt Iſam fratrem a Muſa necatum, totis ſeptem annis. Laonicus autem Sebaſtiæ præfectum a patre memorat Orthobulẽ, qui captus ibidem a Temire, ac poſt aliquot dies interfectus fuerit. Vnde Baiaſites accepto de morte filij nuntio, cuidam paſtori tibia canenti dixerit: Cane carmen, cuius argumentum ſit: Nec Sebaſtiam, nec filium Orthobulem amittas. Equidem ſæpe multumque cogitans de cõciliandis annalibus Turcicis cum Chalcocondylis & noſtrorum expoſitionibus, quorum illi maximum natu filium Baiaſitis vnũ faciunt Emirem Soleimanem, hic duos diuerſos ceteris maiores.

ponit,, Orthobulem & Mulſumanem, noſtris Cyriſcelebim fi-
cticium ingerentibus: in eam denique ſententiam veni, vt Cyri-
ſcelebi citra controuerſiam excluſo, veluti quem nec Turci, nec
Græci adgnoſcant; reliquos duos, Orthobulē Mulſumanem-
que, pro vno & eodem Baiaſitis filio Soleimane ſtatuam habē- 5
dum, quem tamen interfectum a Temire, capta Sebaſtia, per er-
rorem Græci crediderint. Eius opinionis meæ cauſam hanc ha-
beo, quod nomen Orthobulis non Turcicum eſſe, ſed Græcum
arbitrer: & idem ſignificare Græcis, quod Turcis Muſulman.
Quippe quum in Turcia verſarer, interrogatū a me virum ma- 10
gnificum & ampliſſimum, D. Bartholomæum Pezzenum, Cæſ.
Mai. a conſiliis, & nuper ad Portam Oſmanicam cum munere
Legati miſſum, quidnam vox Muſulman Turcis ſignificaret,
reſpondere memini, vim illius eamdem eſſe cum Orthodoxi no
mine Græco. Vixerat autem ille totos octo reipublicæ cauſa tūc 15
annos inter barbaros, eorumq; linguā norat. Quū igitur Græcis
Orthodoxus ſit, qui rectam ſententiam tenet, idemq; ſignificet
vocabulum Turcicum Muſulman: ſequitur, Orthobulis quoq;
nomen idem eſſe cum Muſulmano, quando ſic Græcis adpella-
tur is, cuius rectum conſilium, recta voluntas eſt. Hoc modo ma 20
nifeſto paret, vnde Chalcocondylis error manarit, duos ex vno
Baiaſitis filios faciuntis: ex eo nimirū, quod vnum in duos diſtin
gueret, cui diuerſis in linguis diuerſum, ſed vnius tamen ſignifi-
cati, nomen erat. Nec mihi quiſquā obiecerit, aliud eſſe Muſul-
man, & aliud Mulſuman. Quippe vocem Muſulman a Græcis 25
enuntiari Mulſuman, & in hiſtoriis, & aliis ipſorum libris ſæpiſ-
ſime depræhendi. Quinetiam verbum Muſulmaniſſare, de quo
ſuperius dictum numero 22, multis in locis apud Græcos ita mu
tatum reperi trāſpoſitis litteris, vt Mulſumaniſſare legeretur. Ne
hoc quidem tacendum, quæcumque Turci de Soleimane me- 30
morant, a Laonico ad Muſulmanem referri. Quis ergo fieri poſ-
ſe non exiſtimet, vt nomen Mir Sulman ab exteris commutare-
tur in Muſulman? Sic certe Mirchan alicubi ſcriptū legere me-
mini, qui nomine integro diceretur Emir Chan. Quod vero

necem

necem Orthobulis adtinet, quæ recenſetur a Græcis, a Turcis ſilentio præteritur: nihil ea noſtris rationibus officit, quum vicevverſa Turci Temiriano prœlio Muſtapham Baiaſitis filium occubuiſſe memorent, quem Græci tam certo non periiſſe credebant, vt alium quemdam mentientẽ hoc nomen, velut ſuppoſiticium fratrem poſcenti Muchemeti dedere nollent, mortuoq; Muchemete contra Muratem II, Muchemetis filium, ſua cum pernicie fouerent. Præterea non abs re mirum alicui videatur, Laonicum dicere, necatum a Temire Baiaſitis filium Orthobulem: quum is auctori belli & iniuriarum, patri pepercerit; & expreſſe Laonicus idem poſtea ſcribat, (fide licet dubia) Mulſumanem, Moſem, Ieſum, Mechmetem, & reliquos filios Baiaſitis in poteſtatem Temiris veniſſe. Quid optatius accidere Temiri poterat, quam præter ipſum patrem filios habere in poteſtate, quibus occiſis, Oſmanidarum in Aſia regno, nemine repugnãte perpetuo frueretur? At tantum abfuit, vt id faceret, vt etiam diſerte Laonicus initio libri 4 fateatur, Moſem a rege Temire annonas in caſtris habuiſſe, tamdemque dimiſſum ex captiuitate, mari ad regionem patriam rediiſſe. Qui plurium, vel omnium potius vitæ pepercit, cur in vnum ſæuiiſſe credatur? Adde teſtimonium hoſtis. Nuſquam Turci ſcripſerunt in annalibus, interemtum a Temire Baiaſitis aliquem fuiſſe filium: ſed ſperaſſe Temirem potius, quempiam filiorum Gilderunis ſe conuenturum, quod illi formidine non neceſſaria trepidi, omiſerint. Immo ferociam potius, & iracundiam ſui Baiaſitis, vituperant; Temiris humanitatem ac modeſtiam laudant. Supereſt vnũ, quod obiici poſſit, de Ziche Orthobulis filio quem Laonicus ait bellũ intuliſſe Ioanni Comneno, Trapezuntino Imperatori. Sed heic mihi reſpondeat aliquis, vnde tamdem Ziches ille poſt mortẽ patris Orthobulis anno denique ſexageſimo primum in ſcenã prodiit? quoue modo ſaluus euaſit e tot parricidiis & lanienis horum temporũ in Oſmanidarum familia, ſub Muſa, Muchemete I, Murate II, Muchemete II, qui omnes parricidæ fuerunt? Cur huic tam diu ſęuus ille Muchemetes II pepercit, qui vix mortuo

patre, sanguinem statim fraternum sitiit? An huic credidit exercitum suspicioſissimus omnium tyrannus? Denique constat ex Turcicis annalibus, id temporis viciniæ Trapezuntis præfectũ a Muchemete fuisse maximum natu filium Mustapham, qui tãtum decennio post illa cum Trapezuntinis bella, Parthis in Armenam & Caramaniam infusis occurrit, eisque cæsis, Iusufzem begum ducem viuum cepit, & patri misit: quod argumentum est euidens, fuisse tum Mustapham virilis ætatis, nec Zichem Osmanidam in iis locis vel imperium aliquod, vel exercitũ habuisse. Quæ quum ita sint, restat vt statuamus quatuor omnino nomina, Orthobulis & Mulsumanis, quæ Græci tradiderunt; Cyriscelebis, quod nostri; Soleimanis, quod Turci; tamdem in vnum conferenda Soleimanem Baiasitis germanum filium, natu maximum: cuius si Ziches ille filius non fuit, nusquam ne nomine quidem tenus Turcis notus; cum Orthobule ficticio patre, suppositicius filius Græcis defendendus relinquitor. Habẽt lectores eruditi rationes meas, quas vel adprobandi, vel confutandi, liberam eis potestatem facio. Neutrum tamen ex duobus illis a Laonico memoratis, in Osmanidarum omisi familia, ne quis nimiæ me temeritatis arcessat: qui præter hos, necdum auditis aliorum iudiciis, pluribus etiam Baiasitis filiis, Iesu minori, Ali, Dusmi Mustaphæ, natalium controuersiam mouere non dubitauerim.

TECHRIN BEGVS, ERZINGAE princeps. Diorryge.

60. Qui Turcis est Techrin begus, Erzingæ vel Erzinzanis princeps, a Laonico vocatur Scender, rex Armeniorum: cui Baiazitem illato bello, Ertzingam ademisse, cum annalibus hisce consentiens, narrat. Postea tradit Tezetinem, virum regio sanguine ortum ab Ertziganis rege, puero Mustaphæ, Muratis II fratri, auxilio venisse. Hoc ego nomen, siue Tezetinis, siue Tezerinis, idẽ esse puto cum Techtine nostrorum annalium. Diorryges opidi nomen Græcũ a fossis ab Euphrate perductis factum arbitor.

QVI TVRCOMANI. SVLTANVS ALcairensis. Cair. Miszir. Mizraim.

Turcomanos vocat auctor annalium Turcos omnes in Asia, ceteris subiectos begis, extra Osmanidas. Sic Turquia Beluacensi regnum Iconiense dicitur, Aythono minor Asia. Prætor Græciæ noster subditos Iconiensi Sultano duplices facit, partim Musulmanos adpellans, partim Turcomanos. De Musulmanorum nomine dictum antea, quod haud dubie tunc etiam paret habitum velut honestius. Turcomanos ait esse gentem, quæ Persarum (sic Turcos Iconienses vocat, velut e Perside oriũdos) extremos fines insidebat, & implacabili odio Romanos (id est, Græcos) persequens, agendis prædis ex horum agris delectabatur, præsertim illo tempore, quo res Iconienses fluctuabant, mirificeque Tancharorum impressionibus turbabantur. Ergo Turcomani tunc erant infami vocabulo instar illorum prædonum, quos nunc Marteloſos & Vscochos (vnde Scacchorum siue latrunculorum nomen) vocamus. Prætor quidem tunc Michaëlem Palæologum, ad Iathatinem Sultanum Musulmanorum se conferentem, ab his Turcomanis omni comitatu & supellectile spoliatum fuisse narrat, nec quidquam suorum ab eis potuisse recipere, licet hinc inde dimissis mandatis, Sultanus impetrasset: vt spoliato tam corpora, quàm res ademtæ restituerentur. Alcairensem Sultanum annales more Turcico nominãt Ægypti Syriæque Sultanum, ab aulæ siue regiæ loco. Cairum Laonicus antiquam Memphim facit. Al, vt articulus, additur. Vox ipsa significat vrbem, excellentiæ causa: quod vrbiũ maxima sit. Hodie Turcis & Arabibus incolis Miszir adpellatur, a vetustissimo tam Ægypti, quàm Ægyptiorum nomine, Mizraim. 61.

CHEMES. MVEIGE. Bealbec.

Ciuitas Syrię Chemes, olim dicta fuit Emisa: Gregorio Emiseno 62.

alumno clara, cuius extant octo libri de homine, qui nonnullis in exemplaribus non recte Gregorij Nysseni nostri nomẽ præferũt. Ortelius notauit, quod Turcis & Arabibus sit Hamsa. Sed heic Chemes legitur, quod aliorum scripturæ vicinius, quibus Hames vocatur. Fit eius apud Aythonum his verbis mentio: Ciuitas Syriæ Hames, quæ Camela hodie adpellatur a pluribus. vbi videndum, an non pro Camela, scribi debeat Camesa. Mucige Turcis est, qui Græcis historiis nominatur Moauia & Mauia. Cursorem dixi, quem Turci Pec aut Peic, nostri lacqueium dicunt. Bealbec Syriæ cauæ ciuitas, Postello Balbec, priscis Heliopolis fuit.

CARABAG. VNCRA.

63. Ad Carabagum hibernasse Temirem tradunt annales, vrbẽ siue Parthiæ, siue Persiæ: quibus nominib⁹ indifferenter vtimur, pro ea regione, quæ Turcis est Aiem, vel Aiem vilaget, de qua superius dictum numero notarum secundo. Vox Carabag significat lingua Turcica vineam nigram. Chalcocondyles scripsit, Temirem solitũ se recipere Cheriam: quod primum Sebastia, quod itidem Chalepia (sic interpres scripsit) Damascoque captis, fecerit. Ergo veri fit simile, Cheriã a Laonico dici, quæ heic Carabag nominatur, nonnihil mutato vel a Græcis vel Turcis vocabulo. Engurim supra, numero notarum 10, diximus Ancyram esse. Tantum heic addendum putauimus obiter, hanc etiã in edito Chalcocondyle Vncram nominari: quod quum Græci mollius enuntient Vngra, propius accedit ad Turcicam adpellationem Enguri.

BVLCI FILIVS. DERVISLAR. MVSTAphæ mors. Græcorum de Baiasitis filijs errores.

64. De Bulcis & Bulcouitziis prolixe tractauimus ad notarum numeros, 46, & 54. Heic tantum hoc moneamus, istum Bulci filium (qui Turcis est Bulcogli) expresse nominari a Spãdugino Geor-

Georgium, Seruiæ Despotæ filium: cuius maiores & posteros continuato superius stemmate complexi sumus. Ac temporum sane ratio Spandugini sententiæ nequaquam aduersatur. Deruisij seu Deruislari sunt illi quidem apud Turcos aliqua ex parte Calogeris Græcis, monachis nostris adfines, vti superius indicatum: sed aliis tamen de causis (modo Paulum Tomorreum, fratrem Georgium Vngariæ perniciem, & alios de nostris excipias) ea comparatio, quod vulgo solet dici, claudicat. Quippe quum vniuersa lex & religionis professio Mahumetana sanguinaria sit, speciem Turci quidem religiosæ pietatis in legis peritis ac Deruisiis suis requirunt: at interim ab agendis eos rebus, tam pace, quam bello, præsertim contra Christianos, & hostes reipublicæ suæ, nequaquam arcent: sed magis etiam, quam ceteros, deuouere vitam suam pro religione, proque lege patria, suos illos religiosos volunt. Hinc aliquot in Vngaricis finibus captos a nostris recordor, viros ceteroquin alicuius auctoritatis & existimationis, qui Deruislaros se profitebantur. Hinc in vita Muchemetis primi seditionem Torlacis monachi Turcici, & in vita Baiasitis II, Scachoculis eremitæ sanguinarij pugnas, & cædes, & grassationes immanes, quibus multa millia hominum absumta fuerunt; & in vita denique Soleimanis, ad annum Christianum, 1526, Calēderis Zelebis & Deruislariorum motus ac prœlia legimus. Hac ergo de causa Seruianos illos fortissime pro Baiasite dimicantes Bulci milites, truculentos ac feroces Deruisios adpellabat Temir, qui se vitamque suam pro salute suorum animo se deuouissent. Germanum vero Baiasitis filium Mustaphā hoc prœlio periisse diximus ex fide horum annalium antehac aliquoties, idque licet Sultanus Muchemetes primus, itemque Murates II post mortem patris sæpius verum esse protestarētur: tamen vsque adeo Græcis impressa de hoc diuersa erat opinio, Mustapham vt alium, pro legitimo se venditantem, obuiis vlnis exciperent, & armis contra Muratem magna cum imprudētia, maloque suo, tuerentur: offerente amplissima quæque Murate, modo neutrius a partibus starent, ac ipsos inter se rem armis

decernere paterentur. Consimilis huic Græcorum est error de Baiasitis filio, quem fidium (sic enim chordas interpres reddidit) opifex Prusæus incolumem Byzantium perduxerit: quum tamen nulla fiat in annalibus Alis cuiuspiam, Baiasitis filij, mẽtio; nec ab ipso quidem Laonico, quum alibi Baiasitis filios recenset. Notandum magis, quod etiam Mulsumane regnante narrat a Mose Iesuque fratribus occultatum fuisse Prusæ puerum Muchemetem apud illum ipsum opificem chordarum, a quo Muchemetes hoc opificium didicerit. Et factum id scilicet a Mose, omnium crudelissimo, vel ipso Laonico teste, ne ab aliis carus sibi puer occideretur. Muchemetẽ vero iam grandiusculũ inde profugisse ad Alurim Caramanum, a quo adiutus, seruatori suo Mosi bellum intulerit: sed victum confugisse ad Alim fratrem, exsulem ac inopem, & quidem Constantinopolim: vbi nonnihil respirauerit, collectisque suorum reliquiis, denuo tentare beli fortunam decreuerit. Hæc Laonicus de puero Muchemete, chordarum opificis discipulo, pæne pueriliter, nec vero multas ob causas consentanea. Magis idonei rerum Turcicarum scriptores, ipsi Turci, tradunt; rebus Temiriano prœlio desperatis, Bassas abduxisse secũ, arrepta fuga, maximũ natu Baiasitis filiũ Soleimanem, veluti legitimum patris in imperio successorem: & illorum exemplo Muchemetem, non puerum, (vt Laonicus putauit) sed copiarum ex imperio paterno quarumdam ducem, suis itidem rebus vti consuleret, Amasiam cum suis se cõtulisse: quo loco deinceps eum vixisse, non semel annales tradunt: & indidem cum exercitu contra Musam fratrem mouisse, postquam interfecto Soleimane, vindicem necis ipsius se professus esset. Quæ res, meo sane iudicio, dignæ sunt hominum historiæ studiosorum obseruatione: quum in publicatis hactenus scriptis historicis, nihil intricatius de Turcicis rebus reperiamus, quàm quæ de hoc ipso tempore summæ Turcorum infelicitatis, memoriæ prodita legimus.

SEMER-

SEMERCANT. BAIASITIS MORS.

Annorum ratio.

Regionis Zacatainæ, cuius incolæ id temporis imperio Te- 65.
miris parentes, Laonico Tzachataides nominantur, caput est vrbs Semercant, hodie mercium Indicarum emporio celeberrimo Septemtrionalibus etiam nota. Samarcanda plerumque vocatur, edito Laonico Samrachanta, litteris transpositis, pro Samarchanta. Sunt qui dictam putant a Sem, Nohæ filio, quorum opinioni Turcorum pronuntiatio Semercant adstipulatur. Maracandam Sogdianæ veteribus adpellatam existimant aliqui. Ceterum Baiasitem ex animi ægritudine doloreque mortuum scripsit Chalcocondyles, cui Turcicæ narrationes nõ aduersantur: sed addunt, hoc mœrore velut ad desperationem adactum, mortem sibimet ipsi consciuisse. Quod dilucidius exponens Theodorus Spanduginus, ait Baiasitem, spe libertatis amissa, cõstituisse cum animo suo seipsum occidere. Sed quum nullũ eius peragendæ rei modum inueniret, tam denique diu caput allisisse illi caueæ de ferro factæ, qua tenebatur inclusus: donec præ furore fremens ac frendens, misere sibi mortem adferret, tyrannique vita, secundum poëtam, indignata sub vmbras fugeret. Interpres Laonici pugnatum notat inter Baiasitem & Temirem anno Christiano 1397. Mortuum Baiasitem scribit Franciscus Sansouinus anno 1398, Geufræus anno 1400. quos equidem falli opinor. Quippe secũdum rationes accuratas annalium deprehẽdimus, cõmissum fuisse prœlium anno vel 1399, vel 1400. Gilderunem vero mortuum anno 1403. Similiter in annis regni huius erratum a Laonico, qui 25 numerat, pro solis 14: de quo vide supra, numero 47, notata.

CASTAMONI. CONGERI, CONGI.

Claudiopolis ciuitas est Honoriadis, in Ponto prouincia, quã 66
nou. Leonis Aug. metropolim facit, eiq; preter alios episcopat⁹,

Heracliam quoque Ponticam ſubiicit. Hanc Marius Niger recenti nomine dici putat Caſtamenam, ſiue Caſtamonam: ſed fallitur, quum rectius Caſtromena ſit Claudiopolis. Caſtamona vero ſita longius eſt, verſus Sinopen opidũ Helenoponti, & Paphlagoniam. Tam Sinopes, quam Caſtamonæ nomina, cum ipſis opidis, ſuperſunt: vti videre eſt in annalium ſupplemento noſtro, ad annum Chriſtianum 1584. Iſtic enim tũc Oſman baſſa Vezirazemes contra Perſas iturus, militem in hibernis habuit. Menauinus alicubi Caſtemolen nominauit. Cedrinus in Michaële Stratiotico ſiue militari, Caſtamonem adpellat, & in Paphlagonia collocat his verbis: Caſtamonem in Paphlagonia ſitam veniunt, quæ ſane Caſtamon domiciliũ erat Magiſtri [Officiorum] Iſaacij Comneni. Prætor Græciæ noſter Caſtamonã vocat in hiſtoria ſua, de Michaële Palæologo, poſt victos a Tataris Iconienſes, hæc commemorans: Michaël Comnenus, hoc prœlij euentu, cum maximo Perſicorum exercituum duce, quẽ Peclarpacem Perſæ (hoc eſt, Iconienſes Turci) vocare ſolent, in viam ſeſe dabat: adeoque pluribus vnà diebus iter faciebãt, quũ hoſtem ſibi a tergo inhærentem haberent, horiſq; ſingulis cum eo dimicarẽt. Tamdem feſtinabundi Caſtamonam perueniũt, iuxta quam domus indicati Peclarpacis erat. Hactenus Prætor. Quæ vero heic Congeri nominatur, eam ipſam eſſe puto, quam in Anatoliæ tabula Congi ſcriptam legimus, haud procul a Caſtamona diſſitam.

GENVINI BAIASITIS FILII SECRETI A COMMENTICIIS.

67. Quæ de Baiaſitis liberis hoc loco non multis verbis exponũtur, diligenti conſideratione memoriaque digna ſunt. Quippe quum illi de Turcorum ſententia, nõ plures numero, quam ſex omnino fuerint: quid aliud ſtatuamus, quàm reliquos hactenus nobis obtruſos, velut in iudicio ſtatus ab ipſis Turcis cõdemnatos, pro genuinis deinceps adgnoſci nõ debere? Neque vero vel vnum,

vnum, vel alterum dumtaxat hoc iudicium tangit, sed reiiciendi omnino totidem veniunt, quot extra controuersiam legitimi censentur: nimirum hi sex, Orthobules, Mulsumanes, Cyriscelebis, Alis, Iesus minor, Mustaphas cognomento Dusmes: cum primi ex his Orthobulis filio Ziche, quem ipsum quoque Turci ceu cretum Osmanidarum sanguine non adgnoscunt. Interim vero pro duobus explosis, duo succedunt hactenus quidem ignoti, sed a Turcis pro legitimis adgniti Gilderunis filij pro Dusme Mustapha, Mustaphas Zelebis, amissus in pugna contra Temirem: pro Iesu minore, Casanes Zelebis.

A QVO NECATVS FVERIT ISA. CONstantinus, pro Manuele Græcorum imperatore.

Scripsit Laonicus, inter Mulsumanem Iesumque maiorem 68. gesta fuisse de imperio bella, quorum tamẽ annales hi non meminere, tamdemque Iesum a Mulsumane peremtum. Eius parricidij culpa Mulsumanem, hoc est, Soleimanem profecto immerentem onerat, cuius auctorem Turci Musam produnt, quibus cum ipsa rerum gestarum series consentit. De nomine Cõstantini, quo Turcos Græcorum imperatores omnes adpellasse, numero notarum 51 diximus, exemplum heic aliud habes. Is enim Græcus imperator, ad quem narratur Emir Soleimanes obsidum loco misisse sororem suam, fratremque natu minimum, non Constantini nomen habebat: sed Manuelis, ex Palæologina familia, cuius & superius facta mentio.

SEDES IMPERII TVRCICI DIVERSAE.

Quanam cærimonia Sultani Turcici regnum auspicari con- 69.
sueuerint, expositum a nobis est prolixe in annalium supplemẽto, initio regni Selimis II, quod incidit in annum Christianum 1566. Solebat autem hoc in ea fieri ciuitate, quæ sedes esset imperij. Principio Turcis ea fuit Prusa Bithyniæ, paullo ante mor-

tem Osmanis ab Vrchane filio capta : quæ licet honorem hunc non diu retinuit,ex pristina tamen prærogatiua meruit, vt longissimi temporis spatio Sultani Turcorum mortui paternis & auitis istic monumentis,etiam diu post captam Constantinopolim,sicut in vita Sultani Selimis II de Achmete Corcuteque fratribus ibidem sepultis videre licet,inferrentur. Postquam vero transuectis in Europam copiis,Murates I, Vrchanis F. Osmanis N.Hadrianopolim cepisset: eodem & regni sedes ex Asia commigrasse videtur,quod recte se facturos Sultani ducerent, si rebus Anatolicis iam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur Hadrianopoli velut in excubiis haberent: vnde, momentis rerũ ex vsu suo gerendarum animaduersis,progredi paullatim latius, & in Europæ viscera grassari possent. Sansouinus existimat, primum omnium Muchemetem, Gilderunis filium, huc imperij sui sedem transtulisse, quod vrbium Thraciæ facile caput esset Hadrianopolis. Sed ante Muchemetis etiam tempora certum siue regiæ,siue Portæ Osmanicæ locũ,Sultanos priores Hadrianopoli constituisse: pluribus ex locis Laonici manifestum est. Quippe de Mulsumane loquens: Profectus, inquit,Hadrianopolim,regni sedem,(hoc est,quæ regni sedes erat) regnum ordinauit. Et paullo ante de Mose:Hadrianopolim,ait,quæ regni sedes est,profectus;ibidem rex declaratur. Quam vero ad vrbem translata tertium fuerit Porta,nemo non nouit.

GERLE. DOLAP. SOLEImanis mores.

70. De Isuendiarum ditione superius explicatum numero notarum 13,qua & Gerle compræhendebatur opidum. Id nota 19 diximus in tabulis Geographicis corrupte scriptum inueniri Gerede,pro Gerele. Narrãt vero annales, Soleimanem castra propter Gerlen, ad ripam fluminis, locasse. Non exprimitur eius fluminis heic nomen, sed in Anatoliæ descriptione Dolap vocatur. Soleimanis indolem Chalcocondyles quoque ceu bonam

mam prædicat, eique magnas virtutes tribuit: sed eadẽ cum Turcis de perpetuis eius potationibus & luxu commemorat, quæ homini minus rerum suarum prouido sollicitoque, tamdẽ exitium adtulerunt.

VALACHIA CARABOGDANIA. NEmetsaßij. Iflach. Gallicia. Vaiuoda. Murze. Bogdan.

Dacia quondam adpellabatur ampliſſima regio, quæ Tranſ- 71.
ſiluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cinguntambæ Valachiæ Tranſſiluaniam, quarum vna maioris nomen habet, altera minoris. Maior ad Euxinum mare ſe porrigit, & noſtris Moldauia, Turcis Carabogdania, quaſi nigra Bogdania, ſiue Bogdani regio, dicitur: a frumento nigro, cuius eſt ager ille feraciſſimus. Gallicus, & alter Chalcocondylis interpres, Podoliam perin ſcite faciunt, regionem iuris Polonici. Minor propter Danubij ripas extenditur, & plerumq; Tranſalpina, Bonfinio Mõtana quoque, ſicut & aliis, nominatur. Vlachiam vocauere Græci, & incolas Vlachos: pro quibus interpretes Zonaræ, Cedrini, & aliorum hiſtoricorum reddidere Blachiam & Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum: quos imitantes Turci, non Iblach, ſed Iflach, dicunt. Nomen Valachorum non a Flaccis Romanis, origine fabuloſa, quæ pluribus tamen placuit: ſed a Germanis noſtris profectum arbitror. Habuerũt enim vicinos Daci Germanos, puta Quados, Gothos, Gepidas; in quorum agro, qui nunc Cepiſienſis dicitur, incolæ præſertim Caſemarco vicini ſe Nemetſaſſios hodieq; nominãt, voce de Nemetis (ſic Vngari Germanos adpellant, vt Venedæ nationes Nemitzos) & Saſſiis compoſita, quæ Saſſios ſiue Saxones Germanos ſignificat. Germani vero pleriq; tã Italos, quam Gallos, (qui Germanis ſunt Walli, ſicut Gilimer nomẽ Gothicũ

eſt Wilmer. Et in Anglia quoque Wallorum nomen priſcis incolis prouincialibus, ab Angloſaxonibus noſtris inditum, manet) vocare ſolent Walchos & Waliſchos: quorum linguæ prouinciali quum lingua Daciæ, quæ ipſa quoque Romanorũ prouincia quondam fuit, adfinis eſſet: idem a noſtris Walchorum ſ nomen accepere, quod enuntiatione molliori mutatum in Walachos. Suffragatur huic opinioni meæ vetus etiam Galliciæ nomen, frequens in antiquis Vngariæ regum titulis, quo Valachia ſignificabatur, eadem cum Gallis & Italis vtens lingua, ſicut & nunc adfinitatem aliquam cum eorum lingua prouinciali retinet. Vaiuodæ vero nomen generaliter ſignificat præfectũ militum, quem capitaneum vulgo vocant. Sed apud Vngaros vt olim, ſic etiam hodie, duæ ſunt adpellationes adminiſtrationum maximarum: vna Bani, de qua ſuo locò, nimirum capite 174, plenius dicturi ſumus, altera Vaiuodæ. Banus eſt præſes regius in aliquo ex regnis Vngariæ adiunctis. Vaiuoda vero præſes dicitur, loco regis adminiſtrationem habens in aliqua prouincia, puta Tranſſiluania, Valachia maiori, Valachia minori: ſed ea lege tamen, vt gubernatore ſit inferior. Vaiuodæ Valachi, poſtquã ab Vngariæ regum obœdientia ſe ſubtraxiſſent, more Græcorũ Deſpotæ, de qua dignitate ſuperius numero notarum 54 prolixe dictum, pro Vaiuodis audire maluerunt, quaſi ſi principes eſſent abſoluti: nec regibus ſubiecti, ſed potius dignitate regibus proximi. Verum vſuuenit eis, quod Græcis accidiſſe cõſtat, qui maximas ad anguſtias redacto imperio, titulos ampliores excogitarunt: vti nunc etiam apud Auſones nonnullos in ipſo propemodum amittendæ libertatis articulo conſimilia quædã affectare, præter morem maiorum, videmus. Deſpotarum certe nunc illorum ea ſub Turcica ſeruitute condicio eſt, mancipiorũ vt nomine potius, quam principum, cenſendi veniant. Sed pergendum ad alia. Valachorũ ille Vaiuoda, quem annales hi Murzen vocant, Laonico Mirxes dicitur, Bonfinio Merches, hoc eſt, Marcus. Reperitur apud eumdem Laonicum & Mirdan, Valachiæ principis nomẽ, compoſitum ex hoc ipſo Mirx & Dan ſiue Gdan.

Gdan. Nam & ipſa regio Bogdaniæ nomen accepit a Bogdanis ſiue principibus ſuis, qui vocabulo ſane pio dicuntur Bogdani, tamquam Dei munus, vel Theodoſij, vel Theodori, vel Dorothei. Meminit huius vocis & Cedrinus in Baſilio Bulgaroctono, quum ait. Occurrit etiam imperatori Bogdanus, caſtrorum interioris regionis toparcha ſiue regulus.

SAMOBVNOGLI. AZAPI VEL AZEPI.

Laonici locus emendatus. Emir Halem.

Quem heic annales Samobunogli, ſiue filiũ Samobunæ vocant, infra Scheich Bedredin adpellatur, vbi de ſeditione per ipſum mota prolixæ ſunt narrationes. Stipendiariorum nomine intelligunt Azapos vel Azepos. Laonicus alicubi peregrinos dixit, more Græco, quibus Xeni vocantur, id eſt, peregrini, qui ſtipendiis conducti militant, hoc eſt, qui ſunt miſthophori, ſicut iidem adpellant. Idem alibi: Turcorũ pedites, ait, quos Azapidas vocant. Et omnino militiam hi pedeſtrem obeunt, licet alio libri octaui loco legantur hæc verba in vita Muchemetis II tunc Belgradum oppugnantis: Azapides (quos Huſſarones noſtri vocãt) diripuerunt forum. Rex clamabat, vt eximerent eorum puellas. Heic primum lector obſeruet, Azapidum nomine pedites Vngarorum ab auctore intelligi, qui regis ſiue Sultani Muchemetis forum, ſcilicet caſtrẽſe rerum in exercitu venalium, diripuerint. Ergo quæ interiecta verba ſunt, Quos Huſſarones noſtri vocãt, gloſſema ſunt interpretis imperiti, Azapidas pro Huſſaronibus accipientis: quũ Azapidæ pedites ſint, Huſſarones equites. Deinde puellas eximere dixit, quum Græci Laonici verba ſignificent, oculorum coras ſiue pupulas aut pupillas eruere, vel effodere quod paullo melius adiectis margini verbis redditum, Vt hoſtium oculos exſculperent. Præfectus autem ſigniferorum Turcis eſt Emir Halem, cuius ſupra, numero notarum 14, facta fuit mẽtio. Sane magnum huius officium eſt, & fructuoſum, dignitateque proximum ab Aga Genizarorum. Sed Officiorum

72.

Portæ,tam eorum,quæ intra ſaraium,quam quæ foris ordinata ſunt,expoſitio plena,locum poſcit alium.

MVSAE SIVE MOSIS CRVDELITAS.

Lazarus, pro Stephano Seruiæ Deſpota, Lazari filio.

73. De Vidina dictum numero notarũ 49, de Buruuada & Matera deinceps,loco magis idoneo, ad annum Chriſtianũ 1444, dicetur. Muſæ ſiue Moſis crudelitatem,& iracundiam,ac tyrannidem in ſuos,Laonicus etiam commemorat,partim hisverbis: Moſes iræ imperare non poterat,ſed præceps in eam ferebatur, quidquid illa dictaſſet,faciens: partim alio loco,verbis conſimilibus: Optimus quiſque indignabatur, ob Moſis violentiam & tyrannidem. Cauſam vero,cur bello Seruiæ Deſpotam perſequeretur,Laonicus expoſuit: quum recitat, eum a Deſpota deſertum fuiſſe,Græcorum perſuaſionibus adducto, Mulſumanis vt partibus ſemet adgregaret,quod Moſes ægerrime tulerit. Et Deſpotam hunc annales vocant Lazarum, quum tamen ex hiſtoria conſtet,hæc a Stephano geſta,Lazari filio, Georgij patre: quo de ſuperius numero notarum 54 tractauimus.

GEIVISE, GEBISE. LIBYSSA, LEBVSA.

Aſtacus. Sinus Aſtacenus. Int Zu.

74. Geiuiſe opidulum eſt Bithyniæ, ſitum ad Nicomedienſem, vel Aſtacenum potius antiquitus dictum ſinum, in ipſa via, qua Conſtantinopoli,quæ hinc itinere bidui abeſt ,Nicomediam itur. Ea vero vlterius a Geiuiſe diſtat vnius itinere diei. Geographica Natoliæ deſcriptio Abrahami Ortelij Geiecen habet, voce nõnihil mutata: Busbequius in itinerario Gebiſen ſcribit, addit que putari, hanc olim fuiſſe Libyſſam, Hannibalis ſepulcro celebrem. Ego pace tanti viri Geiuiſen hanc,ſiue Gebiſen, non Libyſſæ reliquias arbitror,ſed Aſtaci. Nam Libyſſa lõgius a ſinu

remota

remota eſt, verſus Bithyniæ mediterranea, & vrbem Nicæam: hodieque vocabulo propius ad Libyſſam accedente, Lebuſa dicitur. Aſtacum vero propterea puto nunc eſſe Geiuiſen, quod heic in amœniſſimum illum maris ſinum proſpectus pateat, quẽ ab Aſtaco, quondam hoc loco ſita, veteres adpellauerunt Aſtacenum: vt paullo vlterius idem, mutato nomine, Nicomedienſis dicitur. Aſtacus ipſa, cum Aſtaceno ſinu, ſic ab aſtacorum copia, quæ cancrorum marinorum ſpecies eſt, nomine vulgo Græcis hodieque Conſtantinopoli noto, mihi quidem videtur adpellata. Quæ paullo poſt nominatur Intzua, pagus aut vicus eſt ignobilis, haud procula Tzurulo ſitus in itinere, quo Conſtantinopoli Selybriam, & vlterius Hadrianopolim itur. Eius deinceps quoque fit mentio in extremo Selime I, qui correptus iſtic peſtilenti morbo fuit, quo ſubito periit.

AKENZI, VEL ACANZII.

Sine ſtipẽdio militant apud Turcos Akenzi, ruſticum genus hominum, ſicut apud Vngaros Haiduchi. Quidquid conſequi prædæ poſſunt, ſibi retinent: non totum tamen. Quippe non aliarum dumtaxat rerum ſuarum, quas poſſident; verumetiam omnis tum prædæ, tum lucri, quod in bellis percipiunt, decumas Sultano ſuo ſoluere cogũtur. Itali genus hoc militum ſua lingua Ventureros adpellant, priſcis Volones dicti fuiſſe videntur: vnde Callimachus Experiens non inelegãter noſtros Cruce ſignatos, Volones nominauit. 75.

MICHALOGLI. TOCAT.

Prima nominis Michalinorum, ſiue Michalogliorum, ſiue Michalidum mentio, in his quidem annalibus, hoc loco reperitur. De his dictum a nobis antea numero notatũ 27. Vrbs Tocat, quo relegatus fuiſſe dicitur Mechemetes Michaloglius, exiſtimatur a pleriſque, quos inter & Marius Niger eſt, reſpondere 76.

veteri Neocæſariæ, quam in Cappadocia collocant, ipſam quoque prouinciam Cappadociæ Toccatum adpellãte Pineto: quũ Leonis Auguſti Nouella de Thronis, Neocæſariam faciat metropolim Põti Polemoniaci. Tocatam hanc noſtram Laonicus Tocharam ſcripſit, nec deſunt, qui malint eam referre ad Armeniam. Bellonio certe Niſar eſt Neocæſaria, nomine recentiori, quod paullo propius ad priſcum illud videtur accedere. Pediteſ, quorum dux in Valachiam profugiſſe dicitur, paullo ante dicti fuere ſtipendiarij, Turcis Azepi, de quibus numero 72.

VARSAC, SIVE VERSAC. CONIAE BEGVS.

77. Opidum Caramaniæ ſiue Ciliciæ, quod annales Varſac & Verſac adpellant, in Anatoliæ tabula Geographica Verſageli ſcribitur. Coniæ princeps, ſiue begus Iconij, Caramaniæ princeps dicitur, ab aula ſiue regia Iconienſi. Et bello petiit hunc Muchemetes, propter ſocietatem cum Muſa: cuius adiuuãdi cauſa Pruſam Caramanus obſederat, dum Muchemetes abſens, in Europa rem contra ipſum Muſam fratrem gereret.

SAMPSONIS OPIDVM.

78. Huius ciuitatis Cedrinus & alij meminere, tamquam in Põto prouincia ſitæ. Prætor Græciæ noſter ait, in illa regni vel imperij Græci confuſione, quæ a Flandris capta Cõſtantinopoli exſtitit, Sabam quemdam pro ſe hanc vrbem Sampſonis occupaſſe cum tota vicinia, cui prius imperatoris Græci nomine præerat: ſtatimque ſubiicit mentionem Cappadociæ ſiue regni Trapezuntij, velut huic vicini, quod in poteſtate Dauidis Comneni tunc fuerit.

ROMANIA. CVNVZA, CONOZVS. TATARBAſAR. TATARGOI.

79. Quum Tatari dicuntur in Romaniam ex Aſia migrare iuſſi,

Romaniæ

Romaniæ nomine Thraciam accipito, cuius hoc annalium loco expressum castrum Cunuza, non procul abest ab vrbe Philippopoli, & Conozos Græcis nominatur. Castaldus in hodiernæ Græciæ tabula Geographica vocat Cognuzam, Italica § Græcaque pronuntiatione. Nos in itinere nostro per hæc ipsa loca proficiscebamur, & in opidulo quodam pernoctantes, ibidem deprehendebamus ex ipso nomine loci, fuisse regiõnẽ hãc olim Tataris, huc velut in coloniam deductis, ad inhabitandum concessam. Nam opiduli nomen incolæ dicebant esse Tatarbasar, quæ vox emporium siue forum Tatarorum significat. Nec longius, quam sex aut septem horarum itinere, distat a Philippopoli. Ponitur ibidem a Castaldo Tartagi, prorsus vbi Tatarbasar viatoribus ab Hæmi iugis altissimis in plana Thraciæ descendẽtibus occurrit, in æquore spatiosissimo, longeque pulcherrimo sita: quod nomen a Tataris itidem videtur deriuatum, fortasse Tatargoi scribendum, quod Tatarorum est pagus, & idem scilicet cum Tatarbasar.

MANISSA. TORLAC.

Turci Manissam vocant vrbem Asiaticam, quæ Græcis est 80. Magnisia, Latinis Magnesia. Sansouinus & alij non recte Mangresiam putant hodie nominari. Sunt autem in Asia minori ciuitates huius nominis duæ, quarum vna dicitur ad amnem Męandrum sita Magnesia. Hanc Ephesinæ metropoli nouella Leonis Augusti subiicit. Alteram ad Smyrnensem metropolim refert, ameniissimo sitam versus Ægæum mare loco. Supercst etiam nunc vtraque, sed posteriorem illam puta, quam Sultani Turcici filiis suis inhabitandam adsignare solent inueterata cõsuetudine: sicut ibidẽ diximus supra, iussu paterno iam Muchemetem, vnicum Sultani Muratis III filium, degere. Torlac, nomen est apud Turcos certi generis religiosorum, diuersa quædã a Calenderum & Deruisiorum professione sequentis institura: de quibus omnibus suo dicendum aliquando loco. Et hic ille Torlaces monachus siue religiosus est, cuius obiter mentionem

ſupra fecimus numero notarum 64. De Serris antea dictum numero 43. Salonicam vulgo notum priſcis dictam fuiſſe Theſſalonicam.

SCHEICHE. SOPHI. PRIMA SOphilariorum ſeditio.

81. Sunt hæc quoque nomina ſiue ſacerdotum, ſiue peritorum Mahumetanæ legis, & eiuſdem interpretum. Scheiches apud Turcos pæne pro viris ſanctis habentur, veluti qui animarum curam gerant. Ex horum numero quemdam ſibi deligit etiam ipſe Turcorum Sultanus, quem in omnibus, quæ ad ſalutem animæ ſuæ pertinere putat, conſulit. Ceterum hoc loco prima notanda Sophilariorum in annalibus hiſce mentio, de quibus infra ſuo dicturi loco ſumus. Eorum nomen non a Græco Sophos, quod ſapientem ſignificat, ſed a Sophi, voce Arabica deriuatum eſt, qua denotatur lana. Nam hi Sophi profitentur religionem ceteris Mahumetanis nouam, quæ præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis ſpiris inuoluatur, quod Turci factitare ſolent: ſed vti capitum tegumenta dumtaxat humilitatis modeſtiæque declarandæ cauſa, de lana conficiantur. Plura de his, vbi deinceps ad Sophinorum mentionem peruentum fuerit, expoſituri capite 188 ſumus.

ANNI MVCHEMETIS. ISMYR IN ANATOLIA.

82. Redegimus ſupra, numero notarum 47, Sultanorum annos, quibus regnarunt, ad certos numeros. Ibi traditum inter alia, Muchemetem primum octo dumtaxat annis imperaſſe. Licet hoc colligere de Turcicis annalibus, qui principium regni Muchemetis ad annum Mahumetanum 816 referunt, anno Chriſtiano 1414 reſpondentem: mortuum vero notant eum dē Muchemetem anno ſuo 824, qui noſter eſt 1422. Ergo dumtaxat annis octo rebus præfuit. Hoc ideo ſignificandum putaui, quod

loco

loco prius indicato scripserim ex Sansouino, regnasse Muchemetem annis 17, pro quibus 12 annos Chalcocondyles posuit: quum accuratior sit annalium Turcicorum computatio. Ciuitas Ismyr a Turcis dicitur, quæ Græcis est in Asiæ minoris Ionia nobilis illa Smyrna.

MVSTAPHAS ALIENVS, IN OSMANIdarum se familiam ingerit. Exemplum huic simile de Voldemaro Brandeburgico.

Ne mirum aliquibus videatur, potuisse Dusmen Mustaphã, pro Mustapha Zelebi, dudum amisso Baiasitis filio, se tanto vẽditare artificio, vt eius patrocinium non Græcus dumtaxat imperator, sed etiam magni Turcorum principes, Smyrnæus ille Chuseines begus, Aidinensis, Sarchanensis, Mentesianus, Chemidensis, susciperent: libet heic ex annalibus manuscriptis exẽplum subiicere simillimum de quodam, qui 60 plus minus ante hos Dusmis Mustaphæ motus annis, se principem Brandeburgicum, Imperij Romani septemuirum, mentitus fuit. Et ipsis hæc annalium verbis, e lingua Germanica Latine redditis, exponemus. Anno (inquiũt) 1348 Rudolphus Saxoniæ Dux secũ ipse dispiciebat, qua via Ludouicum Bauarum, Ludouici Augusti Bauari filium, principatu Brãdeburgensi pellere posset: quod quidem parum abfuit, quin perficeret. Diuulgabat enim, Marchionem Voldemarum Brandeburgensem, qui ante triginta & vnum annos amissus, peregrinationes varias priuati hominis habitu susceptas obiuisset, nunc tamdem inuentum esse. Hoc modo productum in scenam molitorem quemdam, verum adserebat esse Voldemarum Marchionem Brandeburgicum. Ille vero molitor in Saxonia secreto pluribus annis habitus, ea signa corporisque notas, quibuscumque fieri potuerat artibus & astu, acceperat: vt confidenter profiteretur, certis se probaturum documentis, vere se Marchionem Voldemarum esse. Mox ergo reperti denuo Voldemari Marchionis,

83.

tot ab annis amissi, fama per omnes regiones dida fuit: eoque rumore permotis multorum animis, complura castella, cum ciuitatibus & opidis, molitori deditionem faciebant. Si qui vero dedere se nollent, tam auxiliaribus Karuli Bohemiæ regis, & Imperatoris Septemuirûm quorumdam suffragiis electi, qui Bauaro infestus erat, quàm Saxonis Rudolphi copiis, ad accipiendum molitoris imperium, adigebantur: adeo quidem, minor vt Brandeburgici principatus pars in potestate Bauari maneret. Tamdem intellectum, molitorem esse, qui se pro Marchione Voldemaro gereret. Qua de causa Daniæ rex, & Ludouicus Romanus, alter imperatoris Ludouici Bauari filius, Ludouici Brandeburgici frater, itemque Cracouiæ rex, & Stetinensium Dux, ac plures Poloniæ Silesiæque tunc ad Poloniæ iura spectantis proceres, cum Bauaro se coniungebant: quorum auxiliis adiutus, varias rerum difficultates vtcumque superabat. Committebantur & diuersa prœlia, nonnumquam vincentibus molitoris illius copiis, qui Marchionem se Voldemarum adserebat: ac vicissim Bauari militibus aliquando sua quoque tropæa statuentibus. Vna tamen in pugna quadam dimicatum a Bauari partibus sane quam infeliciter, Ludouici Romani, qui Bauari frater erat, auspiciis parum auspicatis. Nam is vix saluus euasit, captusq; magna cum ficticij Voldemari gloria fuit ex partibus Bauari, Dux Rudolphus Palatinus Rhenensis cum LXXIX nobilibus galeatis: quos inter XL Poloni numerabantur, & in his XIIII tum fratres, tum adgnati, qui easdem gestabant galeas, & gente Zetlizia nati erant. Ea clades tantum de Bauari opinione deminuit, vt aliquot ab eo ciuitates deficerent, quæ prius ab ipso steterãt. Hoc modo totum triennium durante bello, tranquilla principatus Brandeburgici possessione Bauarus potiri non potuit: donec tãdem redactus in potestatem molitor ille, cõmẽticius princeps, & adignis supplicium damnatus exureretur. Non ouum ouo magis simile, quàm hic Voldemari molitoris motus, illi Mustaphæ suppositicij conatui similis erat. Ac ne quis inæqualẽ Dusmi fuisse Voldemarum, ratione potestatis & imperij, quod adfectabat,

fectabat, suspicetur: vt nihil de labefactatis Osmanidarum viribus post calamitatem Baiasitis dicam, saltim videamus ex ipsis aliorum annalium manu exaratorum Latinis verbis, quam potenti principi molitor ille succedere voluerit. Anno, inquiunt, 1310 Voldemarus Brandeburgensis Marchio, mortuis fratruelibus & patruis, diuisum in multas partes totum solus illius tituli obtinuit principatum: & glorians in fortitudine ac magnitudine potentiæ suæ, curiam celebrem & famosam indixit regibus & principibus, prope lõgeque positis: habiturum se nuptias cum filia patrui sui significans, & omnes missis veredariis ad huius sollemnitatis gaudium inuitans. Eam tenuit in ciuitate maritima Rostochio, sita maris ad portũ, vnde versus Daniam, Suetiam, Noruegiam, & ad partes alias nauigatur: in quem etiam nauigia mercium diuersarum de diuersis & remotis regionibus adpellunt. In hac curia fuit rex Daniæ, cum duobus ducibus, fratribus suis, & immensa multitudine populi terræ suæ: Duces, Comites, Liberi Barones innumerabiles de Saxonia: Marchiones & magnates tam de illis, quàm de exteris partibus, quorum numerus vix poterat æstimari. Marchio manibus regis Daniæ miles cum magno decore insignitur. Mille septingenti nobiles, in hoc tirocinio, nouæ militiæ cingulo per Marchionem cum pompa maxima decorantur. Ibi Dominarum de diuersis partibus formosarum, sicut & militum, innuberabilis exstitit copia. Tentoria per campos erecta, scarlato circumdata, cum opperimentis, subsellijs, & stratoriis, velut aurum micantia videbãtur. Putei pleni vino, cereusia, & medone, ad potãdum: specus repletæ carnibus, piscibus, & frumento: naues onustæ speciebus aromaticis, ad corporales explendas delicias, habebantur. Quæ quidem gloria post hæc in fauillam breui est redacta, propter nuptias illicitas, & fastum gloriæ temporalis. Nam ipse Voldemarus Marchio sine hærede decessit, & ad Imperiũ totus ille principatus amplissimus deuolutus fuit. Hactenus Annalium verba, quorum lectionẽ Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldstorf, vt alia plura, debemus. Ex his autem liquido

paret, non minoris fuisse momenti Voldemarianum hoc negotium, quàm illud Mustaphæum. Recenseamus & alia, quæ in comparationem vtrimque venire possunt. A Mustapha stabat Imperator Græcus istic, a Voldemaro stabat Germanus Imperator heic: & tanto quidem potentior, quanto Græcum imperium id temporis Germanico debilius erat. Præter Imperatorẽ cum Mustapha coniunctiprincipes illic erant, heic Voldemarũ quoque principes præpotentes fouebant. Debilitatam Muratis potentiam Græcus imperator, & Turcici volebant principes, quod a Murate sibi metuerent, suaque tueri pariter, & priusab Osmanidis sibi per vim erepta recuperare niterentur: itidem volebat deminutas Bauari vires Karulus imperator Occidentis electus, quod illum velut æmulum, qui patrem habuisset imperatorem, non abs re sibi suisque rebus formidabilem putaret: volebat eumdem ditione Brandeburgica pulsum Rudolphus Saxo, stirpe Anhaltinorum ex Alberti Vrs. posteris editus, vt aliqua ratione principatum illum sibi suisq; repetere tamdem aliquando posset, quem iure propinquitatis & adgnationis cum Brandeburgicis principibus exstinctis, ad se pertinere putabat. Triẽnio toto Murates imperio potiri quieto non potuit, defendente se istic Mustapha, resque turbante Turcicas: heic triennio nec Bauarus vti frui Brandeburgica regione, nec vinci potuit Voldemarus. Mustaphæ tristis fuit illic exitus, heic infelicior molitoris Voldemari. Mustapham neci dedit istic laqueus, heic Voldomarum rogus absumsit. Hoc modo causas, consilia, personarũ rationes, & rerum euenta fuisse consimilia, respondentibus etiã temporibus ipsis, videmus: ideoque tam sibi rebus omnibus gemina, tam illustria duo sæculi vnius exempla, iucunda lectu, consideratione digna, libenter heic ob oculos ponere studiosis historiarum voluimus.

VARDA-

VARDARIVM OPIDVM. VARDARIVS amnis. Vardariotæ. Vardari. Verdari.

Quod legitur in annalibus Vardarium, Theſſaliæ opidũ eſt, 84.
eſt, ad Vardarium flumen, quod Axium priſcos dixiſſe, Prætor noſter & alij notant, ad ſeptimum a Theſſalonica lapidem ſitũ: licet foſſæ Vardariæ 100 milliaribus Græcis abſint a Theſſalonica, de quibus alibi. Meminit Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis epiſcopatus Vardariotarum, quẽ metropoli Theſſalonicenſi ſubiicit. Et hoſce Vardariotas etiam Turcos nominat, tranſlatos aliunde ſcilicet huc, ad Vardarium fluuium. Scribimus autem Vardarium, more Græco: quum alij Bardarium malint, contra pronuntiationem incolarum, quibus eſt Vardari, & Verdari.

CHVSEIN BEG, GRAECIS ZVNAITES.

Quem Turcici annales Chuſeinem begum, Iſmyræ princi- 85.
pem nominant, Laonicus Zunaitem vocat Smyrnæum principem: qui cum Duſme Muſtapha captiuus a Græcis cuſtoditus fuerit in Epidauri arce, nunc Monemuaſia ſiue Maluaſia, & in Imbro Lemnoq; inſulis, quàm diu Sultanus Muchemetes vixerit, cui quidem hac in re gratificati ſint. At Muchemete mortuo, Muſtaphas cum hoc liberatus, & Murati Muchemetis filio fuit oppoſitus, præſenti cum rerum Græcarum diſcrimine, ſicut idem prolixe commemorat. Obiter hoc etiam adiicitor, Zuanitem hunc dici Sanſouino, non Zunaitem: per oſcitantiam ſcriptoris, vt puto,

VLVBAT. LOPADIVM. LVPADI. Rhyndacus. Michalizi.

Monuimus ſupra, numero notarum 16, quod Turcis opidum 86
minoris Aſiæ dicatur Vlubat, Laonico Lopadium eſſe, nunc vulgo Lupadi nomen habere. Melienſis Antonius, Podota

noſter, cuius ſupra meminimus numero notarum 24, Lapidum quoque dici volebat. Sed heic addendum, non opidum dumtaxat eſſe Lopadium: ſed etiam lacum Lopadium & profluentem e lacu Lopadium amnem, eodem conſpici loco, & iiſdem adpellari nominibus. Licet hoc etiam perſpicue de Laonici verbis intelligere, quum res eaſdem referens, ait: Eo tempore caſtra Muratæi metabãtur prope Lopadium lacum, & regionem Michalicij vaſtabant: vbi lacus multis ambagibus per anguſtias in mare ſemet effundit, & ibidem pons eſt. Muſtaphas autẽ accedens, caſtra locauit iuxta oſtium fluuij, qui ex lacu promanat. Quibus in verbis quæ Michalicij regio vocatur, nunc Michalizi, tam ab huius nominis fluuio, quam ab opido dicitur: quod a Lapido ſiue Lopadio milliaribus Græcis 10 diſtat. Addendum & hoc, amnem Lopadium priſcis dictum fuiſſe Rhyndacum.

Falſo rumore dicto, res magni momenti confecta.

87 Præter illud ſtrategema, quo Mechemetes begus Michaloglius Muſtaphæos proceres ac milites in partes Muratis adtraxit; aliud etiam a Laonico memoriæ proditum eſt, quo ſingularis vafriciei commẽto res pariter ac ſpes omnes Muſtaphæ funditus euerſæ corruerunt. Ait enim, miſſis ad Græcorum imperatorẽ ac proceres, tam a Murate, quàm Muſtapha legatis, Græcos tamdem re deliberata Muſtaphæis adſenſos, Murataeorum poſtulata reiecciſſe. Tum vero Murataeos ſuorum in caſtra, maxima cum feſtinatione reuerſos, mox falſum ſparſiſſe rumorẽ, quo Græcos adfirmabant Muratis partes amplexos. Ea re per transfugas, vt fit, in hoſtium quoque caſtris dicta, ſummopere perturbatos Muſtaphæos, quorum legati cum peroptato Græcorum reſponſo necdum adpulerant, abiectis animis vel Muratis ſe gratiæ ac fidei permiſiſſe, vel fuga ſaluti cõſuluiſſe: quod ab ipſo quoque Muſtapha factum, Zunaite patritium ad principatũ ſe recipiente. Memorabile profecto exemplum, quo pacto nõnumquam in bellis res maximæ rumoribus vel proſperis, vel aduerſis, cum dexteritate ſparſis, perficiantur.

BVGA.

BVGA. GVBA, PRO BVGA.

Quo loco ſita ſit Buga, ſatis intelligi poteſt de notatis ſuperius ad numerum 24. A Lopadio non longe diſtat, habetque lacum, ex quo promanat amnis Buga, ciuitati cognominis. Recentioribus Iuba vel Guba ſcribitur, litteris tranſpoſitis. Amnis Buga, quem diximus, Lopadio flumini miſcetur: quod itidem Græcos olim Rhyndacum adpellaſſe, paullo ante notauimus. 88.

GENVENSES QVIDAM IN EVROPAM MVratis II copias trans Helleſpontum, accepta mercede maxima, tranſportant.

Referunt Turci, Muratem, vt Muſtapham fugientem oppri meret, quum omnes ad Helleſpontum propter Calliopolitanũ traiectum naues in terram ille ſubduxiſſet, mercatorum impoſitas nauigiis copias ſuas trans Helleſpontum vehi curaſſe. Quibus in verbis, quinam illi mercatores fuerint, nõ exprimitur. Sed Laonicus, rem diſertius exponens: Præuerterat, inquit, Amuratem Muſtaphas, Callipolim transfretando. Amurates vero natus Ianuenſium nauim maximam, quæ forte adpulerat, cum gubernatore paciſcitur, vt ſe cum Peregrinis & militibus Ianuę, (ſtipendiarios & Portæ milites vertere debuit interpres) reliquiſque copiis, in Europam tranſueheret. Mercedem gubernatori ſoluit maximam, quantam pollicitus pecuniam fuerat, impigre numerando. Hinc ergo iam cognoſcitur, mercatores illos fuiſſe Genuenſes, quibus alij Muratem in ſingula tranſuehendorum capita ducatos ſingulos, alij binos ſoluiſſe memorant. Et notandus hic locus tam Laonici, quam annalium, propter noſtrorum alucinationes, quorum alij nauatam hanc Turcis aiunt a Genuenſibus operam tempore primæ Turcorum tranſectionis in Europam, in quibus eſt Nicolaides, de quo ſupra dictum numero notarum 24: alij referunt ad id tempus, quo reſciſſis auctoritate Pontificis indutiis, quas Vladiſlaus Polonus Vngariæ rex cum Murate pactus fuerat, Eugenius IIII Pontifex, & Ita- 89.

liæ principes, Vngaro promiserunt, se triremibus obsessuros Hellespontum: quo minus ex Asia Murates, vbi bellum contra Caramanum gerebat, in Europam transmittere, conatusque Vladislai regis, Europa Turcos eiecturi, posset impedire. Quo sane tempore, si Genuenses transportandis Turcis operam Murati nauassent: ceu pessime de tota meriti republica Christiana, diris omnium deuoti fuissent. Sed hoc quidem eos Laonicus & annales hi crimine liberant, quum interim negari nequeat, hanc Genuensium, priuatorum tamen hominum operam, in hoc tẽpore contra Mustapham Murati præstitam, nõ leue Græcorum rebus adtulisse damnum, ac proinde ceteris etiam totius Europæ populis Christianis fuisse noxiam. Bolairis & Ezeæ planiciei loca superius exposita sunt numero 25. Tantum heic obseruandum, nomine Boleri siue Bolairis, etiam opidum heic situm intelligi. Mortis genus, quo Mustapham Murates adfici iusserit, nimirum vt de pinna quadam murorum vrbis Hadrianopolitanæ suspenderetur; a Chalcocondyle silentio præteritũ, a Turcis memoriæ proditur.

LAZARI DVO, SERVIAE DESPOTAE, simul.

90. His annis Bonfinius cum vno Georgio, Despota Roxianorũ siue Razianorum, qui & Seruij, Muratem bella gessisse scripsit. Annales vero Turcici tradunt, anno Christiano 1427 Lazarum Despotam senem ditione sua prorsus exutum: nihiloq; minus anno sequenti proximo Muratem, instaurato bello, Lazari regionem vniuersam populatum esse. Quibus ex verbis equidem colligo, nomine Lazari senis intelligi Stephanum, Lazari primi filium, quem Murates regno eiecerit: sed ab eius filio receptam mox ditionem, a Murate direptam anno proximo fuisse: Lazarum vero iuniorem hunc, Georgij nomen habuisse perspicit ex horum Despotarum stemmate lector, quod supra, numero notarum 54, dedimus.

IBRAHIM

IBRAHIM, PRAIMES, ET MPRAIMES.

Qui Turcis Ibrahim bassa, Chelilis bassæ pater dicitur, Lao- 91.
nico Praimes est, Aliis filius: quo loco notauit ad libri marginē
interpres, hunc eumdē esse cum Chaiambego. in quo sane falli-
tur. Nam hic Chaiambegus interpretis, Laonico libro sexto Ca-
rambes dicitur, Priami filius, Chelilis frater. Vbi nota, Priamum
vocari nomine corrupto, loco Praimis, quem Græci Mpraimem
scribunt, ob difficilem ipsis pronuntiationem litteræ nostræ
B, pro qua MP ponunt: vt Mpaiasites, pro Baiasites: Romper-
tus, pro Robertus: Mpiperius, pro Biberius, cognomine Tiberij:
Mpaiulus, pro Baiulo: quæ posteriora duo reperiuntur apud Ce-
drinum & Gregoram. Laonicus libro deinde octauo etiam Prei-
mem, siue rectius Mpreimem dixit. Et Græcum Praimes siue
Preimes, Turcicū Ibrahim, facta sunt ex Hebræo Abraham.

MVRATES SALONICAM EXPVGNAT.

Annales hi quidem non indicant, cuinam Murates Salonicā 92.
siue Thessalonicam ademerit: sed res sic habet. Anno Christia-
no 1423 Thessaliæ ciuitas Thessalonica vendita reipublicæ Ve-
netæ fuit ab Andronico Palæologo, Manuelis Imperatoris Græ
corum antepęnultimi filio, pænultimi Ioannis, & vltimi Con-
stātini fratre: cui lege permutationis, annui reditus ciuitatis Tar
uisinæ cesserunt. Sed mortuus fuit Andronicus in itinere, dum
Venetias nauigaret. Nihilo minus vrbe potiti Veneti, suos eò
Rectores misere: quorum primus fuit Marinus Bondomerius,
cum titulo Comitis Thessalonicæ. Vēditio propterea facta fuit,
quod Græci nullo se modo Thessalonicam aduersus Turcorum
vim posse tueri viderent: licet vrbs ipsa magnitudine insignis, co
piis locuples, Thermaici sinus portu nobilis, nec vlli Græcarum
ciuitatum ceteris ornamentis inferior esset. Anno deinde 1431
Sultanus Murates eam obsedit, ac multoties oppugnatā, Vene-
tis tamdē eripuit: cæsis defensoribus, ac præsidij Veneti reliquiis
naues ingressis, quæ in portu stabant, earumque subsidio Tur-
corum e manibus dilapsis.

MONS ZOGA, QVI ET TOganus, & Tuganus.

93. Quæ Turci montana Zogæ vocant, Græci vel Toganũ mon tem, vt Laonicus; vel Tuganum, vt Prætor noſter, dixerũt. Laonici locus hic eſt. Muſtaphas, inquit, tamdem nuſquam tutus, fu ga ſe contulit in montem, quem incolæ Toganum vocãt. Prætoris autem hæc verba ſunt: Imperator etiam montem Tuganũ in poteſtatem redegit, & opidulum in eo condidit: quo Nicolaũ Cotertzen ablegauit, vt excubias illic ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia faceſſeret: quod quidem opidũ Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis occupatum fuit. Quibus e verbis intelligitur, Thraciæ mõtem eſſe Tuganum vel Toganum, vicinum Tzurulo, de qua ſuperius dictum, numero notarum 26. Zoga vero Turcicum, eam ad Toganum rationem habet, quod pronuntiationem adtinet, quam Ozman vel Oſman, ad Othman.

ARBANIA. ALBANVM. ARNAVTLAR.

94. Quam Græci veteres Epirum dixere, nunc Arbaniam vocant, & Albaniam. Nomen Arbaniæ reperitur in libro Græca lingua vulgari ſcripto, cui nomen Portolanus. Albanum Prætor Græciæ noſter hanc regionem indigetat. Incolæ Turcis Arnautlari nominantur, a quibus iam maiori ex parte Morea quoque, ſiue Peloponeſus, inhabitatur.

HERZEC, HERZEGOVINA. BOZINA duplex. Sandalis regio. Dux Sancti Sabæ.

95. Regia Bozinæ ſuperioris, verſus Iadram ſiue Zaram, & Epidaurum, nunc Raguſam ſe porrigentis, Herzec a Turcis adpellatur, a Caſtaldo, Cherſec: ab aliis Orzega, a Bozinacis & Croatis Herzegouina: quod Ducis ſiue Principis ſedes eſſet, quem Bozinaci Croatique, cum Vngaris, Germanico vocabulo nominant:

nominant Herzog. Quippe duplex erat olim Bozina, ſuperior & inferior: quarum hæc regem habebat, quem Illyricorum regem nuncupat Chalcocondyles: illa principem ſiue Ducem, quem etiam Sancti Sabæ Ducem vocabant. Laonico Sandalis regio dicitur, & incolæ Cuduergi ab eodem adpellantur, haud ſcio an non corruptis vocabulis, vno ex Sanſaba, ſicut Itali pronuntiant, altero ex Herzecoui. Sed plura de his infra, quum in Baiaſitis II vita de Achmete baſſa Cherſeogli ſiue Cherſecogli tractabimus, notarum 161 & 162 capitibus. In tabulis chorographicis pro Hercego ciuitate reperias alicubi ſcriptum Sercico, ſed corrupte.

BVLCI FILIA MVRATI NVPTA.

Nomine Bulci accipe Georgium Bulcouitzium, Seruiæ Deſpotam, & vide notata ſuperius ad numeros notarum 46 & 54. 96.

Filiam huius, Murati nuptam, plerique vocant Irenen, cognomento Cantacuzenam, in quibus eſt Geufræus, quem Reineccius ſequitur. Sed hi quidem errant. Nam recte ſcripſit Spandu-ginus hanc Mariam fuiſſe dictam, quæ nata fuerit non Cantacuzino, ſed Iurgo (ſic Seruij Georgium vocant) Deſpota patre, Cantacuzina tamen Irene matre, quæ ſoror fuerit Georgij Cantacuzini. Georgius autem, quod Spanduginus non addidit, nepos erat imperatoris Ioannis Cantacuzini, ex Matthæo filio, Albanenſium principe. Quapropter hæc etiam Maria neptis fuit eiuſdem Ioannis Imperatoris Græci. Fallitur & Bonfinius, qui Deſpinam hanc Synderouia capta Turcorum in manus veniſſe ſcribit: quum ex annalibus his conſtet, illam vrbem anno demũ poſt initum hoc matrimonium tertio fuiſſe occupatam. Et notandum, hanc Murati nupſiſſe anno Chriſtiano 1435, vel Mahumetano 838. poſt biennium vero, circumciſum fuiſſe Muchemetem Muratis filium. Hinc enim intelligitur, non fuiſſe natum ex Maria Deſpina Muchemetem, quod vulgo magnis etiam a viris memoriæ proditur. Quippe bimuli apud Turcos circumcidi non ſolent. Et tradunt annales, Muchemetem natum anno Mahumetano 833, circumciſum anno 841. vnde colligitur, o-

ætennem fuisse, quum circumcideretur. Adde testimonia Græcorum, Chalcocondylis & Spandugini; quorum ille Georgij Despotæ filiam, Muchemetis nouercam expresse vocat: hic vero Muratem ex Maria Despina nullam suscepisse subolem, disertis itidem verbis tradit. Habes etiam initio declarationis huius, prima statim nota, de hoc quædam a nobis exposita.

BVRVZ, BARAZ, CIBVRA.

97. Castrum (hoc nomine ciuitates etiam Turci vocant) Buruz, in Anatoliæ tabula chorographica Baraz nominatur, & ad fluuium Madren collocatur, qui veteribus est Mæander. Olim Cibura dicebatur, vnde per aphæresin Buruz fecere barbari, quod verum huius nunc opidi nomen est, non Baraz. Græci veteres Cibyren nominarunt, & allui a Mæandro flumine scripserunt. Leo sapiens imperator hanc primo loco refert inter episcopatus Stauropolitanæ metropoleos in Caria.

RITVS PONENDI PRIMVM IN SACRIS ædificiis lapidem.

98. Inter alia, quæ Græcorum imitatione Turcos factitare solitos, aliquoties monuimus: hoc etiam refertor, quod heic narratur, Muratem nouum templum Hadrianopoli cõditurum, quodam die Veneris (quo Turci festum suũ hebdomadariũ celebrãt) summo mane, primum templi lapidem manibus suis posuisse. Nam is quoque ritus a Græcis imperatoribus ad Turcos manauit. Recitabo dumtaxat vnum exemplum de omnium illustrissimo totius orbis ædificio templi Constantinopolitani sacræ sanctæ Dei sapientiæ, qui Christus est. Id quo conditum modo, quantis sumtibus, quot annis fuerit: expositum a Græcis est libello quodam manu exarato. Leguntur autem in eo quædam huc pertinentia de Iustiniano Augusto, tanti operis auctore, quę Latinis verbis fere totidem lectori dabimus. Quum ponendo, inquit,

inquit,fundamento principium daret imperator,Eutychium patriarcham aduocauit,qui preces ecclesiæ struendæ causa concepit.Imperator autem manibus ipse suis calcem testa præhendit, ac primus omnium in fundamentum proiecit.& cetera. Quib' sane verbis,quonam modo primus lapis in structuris talibus poni soleat, declaratur. Nam quum maxima fundamentis eiusmodi saxa sint adhibenda,quę vix plures operarij simul, nedum vnus aliquis princeps,loco mouere possunt:amplissimus scilicet lapis ipso præsente,manumque nonnihil admouente,ad inchoandum opus ab his suo loco ponitur: cui deinde primus imperator,aut princeps auctor ædificij,calcem iniicit: atque ita struēdo ædificio principium dedisse intelligitur.

OPIDI SEMENDRIAE DIVERSA NOMINA.

Georgij Despotæ Seruiorum varij casus.

Quod opidum Seruiæ,non procul a Belgrado ad ripam Danubij situm,Semender Turcis adpellatur,aut Semendre: diuersis est nominatum vocabulis ab historiarum scriptoribus. Synderouiam vocat Bonfinius,Spenderoben & Spenderouiā Laonicus, Simandriam Busbequius, Iouius Samandrium, Smendrouum Spanduginus: ex quo Laonici Spenderoben arbitror equidem mutandam in Smenderouen. Vngaris est Zendrew aut Sendrew, nomine a vulgo corrupto ex Sancto Andrea,cuius hoc cognomen habet & aliud castellum in Vngaria superiori,quod hodieq; nostri iuris est. Seruiana Semēdria siue Sendreuia nunc Sangiacatus est,Budensi Beglerbego subditus.Obsessa tunc a Murate,defendebatur a Georgij Despotæ maiorib' natu filiis,Stephano(qui per errorem a Laonico iunior creditus fuit) & Georgio,sicut ait Bonfinius. Laonicus enim in eo quoq; fallitur,quod Stephanū id temporis in castris ad Semendriā Murateis fuisse scripsit,obsessumq; dūtaxat Georgiū,tamdē fecisse deditionē. Quippe fratres ambo deditione facta a Muratis in potestatem venerūt,& eamdem sustinuere pœnam, oculis adhibito 99

candēti ferro visu spoliati propterea, quod patrem instigasse filij ad defectionem putarentur. Is autem cum filio minimo natu Lazaro profugerat ad Albertum II Imperatorem Austriacum, & Vngariæ Bohemiæque regem, Sigismundi Augusti generum & successorem, vt ab eo contra Muratis vires auxilia postularet: quæ quidē impetrata fuere, sed nihilominus succursum tardius, & interim dedita Murati Semendria. Quapropter Georgius cū Lazaro filio, suisque thesauris, qui ducatorum quinquies centena millia continebant, ad Ragusæos se recepit, & ibidem in exsilio priuatus aliquamdiu vixit. Sed quum Murates non desineret agere cum Ragusæis, vt ipsi dederetur, quo quidem nomine maxima quæque Ragusæis offerebat ac pollicebatur: præmonitus ab eis Despota, cum thesauris ad Alberti successorem Vladislaū Polonum, Vngariæ regem, se contulit: eiusque tamdem ope restitutus in integrum fuit, vti deinceps suo loco dicetur.

ALBA GRAECA. BELGRADVM CHRIESCH.

Permutatio Georgij Despotæ cum Alberto II Augusto, nomine Belgradi.

100. Huius etiam vrbis varia nomina sunt, Alba Græca, Nandor alba, Beligrada numero multitudinis Cedrino, Belgradū, quod Seruiorum lingua significat arcem albam, (Poloni Bialogrod dicerent) Geufræus denique Chriesch etiam dici vult, quod mutilatū est ex integro nomine Germanico, Griechisch Weissenburg, id est, arx alba Græca. Priscis Taurunum fuit, vti Busbequius ex antiquis numismatibus recte docet. Propugnauit eam hoc tempore contra vim Muratis Ioannes Auranes. Obsidionē, quæ septem mensibus durauit, decadis II libro IIII descripsit Bonfinius. Erat tunc in Vngarorum potestate Belgradum, quorum rex Albertus Austriacus eam munitionem a Georgio Despota Seruiorū iure donationis, vt Lazius; lege permutationis, vt alij scripserunt; consequutus fuerat. In Austriacis genealogiis Lazianis hæc legimus: Alberto II vix regni gubernacula ingresso, Amurates Seruiæ Despotā adortus, Albā Græcā ad cōfluentes Danubij & Saui positā, natura & opere munitam, obsidione

cingere

eingere cogitabat, omni genere adparatus terra & aqua instructus. Quam vim ac potentiam hostis Despota considerans, quo in ceteris tuendis auxilio sibi rex Albertus esset, munimentum illud ei donauit. Ab hoc Huniades illi loco præficitur, ob eius singulare momentum: quippe qui ad trium fluminum cõfluentes situs, Sauo in Italiam, Histro in Austriam atque Germaniam, Tibisco denique in Transsiluaniam, Poloniam, & Morauiam, hosti potentissimo viam ostentaret. Aduentu Alberti cum copiis, Albæ obsidio soluitur. Hactenus Laziana, quæ errore nõ carent, quum donationem interuenisse, non permutationem, tradunt. Audiamus & Laonicum. Erat, inquit, huic in Pannonia non contemnenda regio, cum vrbibus multis & opulentis, quas permutatione facta cum Sigismundo, pro Belgrado Eleazarus acceperat. Hęc enim vrbs mire placebat regi, vt opportuna, propter portus commoditatem. Quippe Belgradum duobus circumfluitur fluuiis. Ab vno Ister, ab altero latere Sauus fluit, qui istic in Istrum effunditur. Ergo Lazius ex Chalcocondyle corrigendus, vt permutationem factam sciamus, non donationem: ac vicissim Chalcocondyles emendandus ex Lazio, pro Sigismundo vt Albertus, pro Eleazaro Georgius ponatur. Bonfinius etiam ipsa loca recenset, quæ pro Belgrado hac permutatione Georgius acceperit: castella nimirum hæc, Zalonkemen, (Salankemen vocabant nostri comites. situm est supra Belgradum, ad ripam Danubij, e regione ipsius ostij Tibisci, qui se in Danubium heic exonerat) Bechien, Kelpen, (Vngari Kerpen dicunt) Vilagosuarum, Tocaium, Moncachum, (Vngari Muncazium nominant) Thaalliam, Regezum: opida vero hæc, Zathmarum, Bezermem, Debrezen, Thurum, Varsanum, & alia.

NOVA. NOVOGROD.

Quæ Turcis & Croatis Noue dicitur, arcis nouæ significationem habet, in Seruiæ finibus sita. Nunc ibidẽ sangiacus est Turcicus, Budẽsi subiectus beglerbego, cum nomine Nouogroden- 101.

sis. Primus hanc Murates cepit, sed Christiani recuperarunt: & sub Muchemete II rursus eam amiserunt: in cuius vita de hac quædam adijciemus alia, capite notarum 132.

SCACH ABEDIN BASSA. Sabatines.

102. Quia Turcis heic nominatur Scach Abedin, Italis historicis Sciabadin, ex Bonfinio, Chalcocondyli Sabatines eunuchus est, quasi Sa Badines. Sic Busbequio Sagtamas Persarum rex est, qui & nobis, & ipsis dicitur Scach Tamas, vel recti⁹ Scach Techmas: & idem Bagtamas eidem, qui nobis Beg Tamas, vel Techmas beg, id est, Dominus vel princeps Techmas. Sic & Tzanisa Philippo Bergomati est Scach Tzanorum. Edzis begi natales ad illum Edzem begum refero, qui sub Vrchane, Soleimani Vrchanis filio militauit: & propterea begos hos Edzeos ipsis etiam Eurenosiis, & aliis nobilioribus Turcorum familiis, secundum Osmanidas, præferendos puto.

MESID BEG INTERFECTVS. PANNODACIA. Ardelium. Erdel, seu Ertel. Tosibinium. Laonici Cudunidas.

103. Narrant annales Turcici, mandato Muratis Mesitem begum per Valachiam in Vngariam, cum exercitu, penetrasse: sed omnibus ibi cum copiis fuisse cæsum. Heic primum notabit lector, Mesitem Laonico dici Mezetem, Europæ præfectum, hoc est, Romaniæ beglerbegum, Bonfinio Mezethum. Valachiæ vero nomine, Transalpinam heic intelligi, auctore Bonfinio, de qua superius numero 71 dictum. Quod aũt iussum referant Mesitem ingredi Vngariam, accipiendum de Transsiluania: quam hoc loco, sicut alibi quoq;, Pannodaciam Laonicus a Pannonibus siue Pæonibus, & Dacis, qui Valachi gemini sunt, a quibus Trãssiluania circũdatur, adpellat. Idem mox subijcit hæc verba:

Panno-

Pannodaciæ regio, Ardelium nominatur. Addit etiam, metropolim huius esse Tosibinium: quæ vox quomodo ab interprete corrupta sit ex Cibinio, quod nũc manet apud Vngaros nomen, & Germanis est Hermestadium, supra capite notarum 12 docuimus. Et sunt profecto corrupta mirifice in edito Laonico vocabula propria. Quis Cudunidã cogitaret esse Culionidem, nisi valde peritus eorum temporum historiæ? Bartholomæus is certe Collionus erat, nobilis dux Bergomas: cuis etiam gentiles si natos quis dicat ex familia de Collisionibus, quis diuinare mox posset, hos ortos familia nobilium Bergomatum, quibus nomen sit a Collionibus? Ita nimirum corrupta vox legitur in vita Karuli IIII Augusti, quam Reineccius noster publicauit. Ad annalium nostrorum seriem vt redeamus, erat id temporis Ardelij regio (nunc Vngaris Ertel dicitur) Iango Choniati commissa creditaque, sicut Laonicus ait: id est, Ioanni Huniadi, longe illustrissimo duci, Matthiæ regis Vngariæ patri: quem Geufræus Iancũ Banum adpellat, vocabulis infra declarandis. Hic Mesitem Romaniæ beglerbegum, auctore Bonfinio, cum XXCIↃ Turcorum fudit, cæcidit, interemit.

SOPHIA. TIBISCA. SCOPIA. SARDACIA.
Sardica. Triaditza.

Satis notum est Sophiæ nomen, opidi Bulgariæ magni & po- 104.
pulosi, licet nulla sit ex parte munitum. Ibi diem nos vnum & alterum hęsimus. Ad marginem Chalcocondylis hæc adscripsit interpres verba: Sophia, nunc Scopia. manifestus hic error est, quum vrbem Scopia diserte Laonicus in Macedonia collocet. Vide notata inferius capite 169. Marius Niger Sophiam veteribus adpellatam putat Tibiscam. Bonfinius ait, vrbem a templo, quod magnifico sumtu Iustinianus exstruxerit, nomen accepisse. Atqui nullum heic templum tale vel olim fuit, vel hodie saltim ex aliquibus ruinis adgnosci potest: & a templo Constantinopolitano, quod Iustinianus Sanctæ Sophiæ siue Dei sapientię

nomine ſplendidiſſimum condidit, hoc opidum, 14, vel 15 dierum itinere diſſitum a Conſtantinopoli, vocatum fuiſſe, quis credat? Idem addit, Sardaciam hanc olim fuiſſe dictam, a Sardis & Dacis: hoc eſt, a gentibus longiſſimo terrarum ſpatio, & ipſo quoque mari diſcretis. Subijcit deinde, celebratam ibi fuiſſe quondam ſynhodum Sardacienſem vel Sardaicenſem. Hinc vero tamdem intelligitur, de Sardica loqui Bonfinium, vbi Sardicenſis habita ſynhodus fuit, ſub imperio filiorum Conſtantini Magni. Ea vero non heic quærenda, nec hodie Sophia dicitur, ſed Triaditza: quod ei nomen etiam ætate ſua fuiſſe, Glycas noſter ſcripſit.

SCACHI ABEDINIS EXPEDITIO INFELIX.

Iancus Turcos cædit.

105. Quum heic dicatur ablegatus fuiſſe beglerbegus Romaniæ, hoc eſt Europę, Scachus Abedines, cum vniuerſis Romaniæ copiis, & Acanziis, & Genizaris: haud dubie magnus illi a Murate datus fuit exercitus, quem Bonfinius æſtimatum fuiſſe ſcribit octuaginta Turcorum millibus: quod equidem annalium verba conſiderans, vero conſentaneum puto: quamuis adijciat Bonfinius, id non facile fidem admittere. Cæſorum certe numerus ei fidem facere debebat, quum fateatur triginta Turcorum millia fuiſſe tunc interfecta, capta quinque millia. Expeditioni cauſam præbuit tum Meſitis baſſæ calamitas, paullo ante cum ſuis ad internicionem deleti: tum vtriuſque Valachiæ defectio, quæ auctore Ioanne Huniade, Turcorum a fide diſceſſerat. Hunc enim annales intelligunt Ianci nomine, quo gentibus illis Ioannes dicitur. Laonicus (vt indicatum) Iangum Choniatem, Spanduginus recte Iancum Vaiuodam adpellat, videlicet Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ, Geufræus Iancũ Banum: de quibus officiorum ac dignitatum in Vngariæ regno præcipuarum nominibus, partim capite notarum 71 diximus, partim infra dicturi ſumus.

VLA-

VLADISLAI REGIS VNGARIAE PRIMA contra Turcos expeditio.

§ Ante omnia declaremus heic positarum in annalibus perso- 106.
narum aliquot nomina. Rex Vngarorũ, expeditionis huius auctor Vladislaus erat, ex Poloniæ regum, Iagelloniæ stirpis, familia: quem Vngari plerique, deserto Ladislao Austriaco, Alberti II Augusti postumo regni administrationi præfecerant. Iancus qui nominatur, Ioannes est Huniades: Lazarogli, siue filius Lazari, Seruię Despota Georgius, Græcis & nostris Stephani filius, Lazari nepos. Casan vel Casam bassa Turcis scribitur, quẽ Geufræus Carambegum nominat, & nigrum dominum siue ducem interpretatur: Philippus Callimachus magis corrupte Carambum vocat, Laonicus Chasanem, sicut & Turci: quod verum ei nomen fuisse crediderim, & alterũ cognomen, a nigredine: sicut & aliud Celepini cognomen eidem tribuit Bonfinius, a nobilitate. Turci tradunt, Romaniæ siue Græciæ beglerbegum hunc fuisse, Laonicus Europæ ducem, quod idem est. Bonfinius vero Natoliæ facit beglerbegum, & copias huc e Natolia traduxisse memorat, quod vero non sit simile. Nam, vt nihil de consensu horum annalium cum Laonico dicam, sane credibilius est, hũc Græciæ vel Europæ beglerbegum fuisse, qui occiso ab Huniade Scacho Abedini Romaniæ beglerbego successerit, & e propinquo cum Europæ copiis hosti occurrerit: quum Anatoliæ beglerbegus ab hisce regionibus longius remotus esset, nec cum exercitu tam facili momento posset Hellespontum transmittere: vt interim taceam, quantum periculi rebus Anatoliæ creaturus fuisset beglerbegi discessus in Europam, necdum ab Osmanidis oppressa Caramani, hostis perpetui, & aliorum potentia. Quod cæsus fuisse cum suis Casanes in annalibus legitur, non sic accipiendum, ac si fuerit interfectus. Tradunt enim scriptores historiarum magno cõsensu, (præsertim Bonfinius, & Callimachus, qui aut tunc, aut non multo post vixit, & Poloniæ regibus, Ioan-

ni præſertim Alberto, familiaris fuit) hunc baſſam non occiſum fuiſſe, ſed captum.

CLISVRAE ISLADINAE. SLADITZA, PRISCIS Oſmus fluuius. Capi Derbent.

107. Cliſuras dixi, nomine Græcis hiſtoriis noto, vias ſiue tranſitus anguſtos admodum, per loca montuoſa, quæ Latinis olim furcæ nominabantur, & fauces. Sic Iuſtiniano Rinotmito Cedrinus: in reditu eius obſederant Bulgari vias in anguſtia cliſuræ. Expoſuit & reſtituit alicubi vocem Cuiacius, Iureconſultus clariſſimus, deriuatam a verbo Græco, quod occludendi ſignificationem habet. Iſladinas vero cliſuras heic intelligunt Turci, quæ in Thraciam ex Bulgaria profecturis in Hæmo monte occurrunt eo loco, quo paruus amnis Sladitza ſubter cliſuras Hæmi labitur. Nam vti Bonfinius ſcripſit, a Sophia duplex iter eſt, ad ſuperandum Hæmum, in Thraciam & Macedoniam euntibus. Vnus aditus a Traiano pleriſque putatur factus, vbi adhuc quadrato lapide porta maxima ſpectatur. Alter ad paruũ eſt amnẽ, quem Sladitzam Bulgari vocant. Prius iter nos tenebamus, in quo portam illam reperimus, ad pagum Bulgaricum ſitam. Et locum hunc Turci comites noſtri nominabant Capi Derbent, hoc eſt, portam faueciũ vel anguſtiarum. Alter aditus eſt ille, de quo heic agimus, & quem Iſladinum annales vocant, a Sladitza fluuiolo. Cedrinus heic amnem Oſmũ ponit, quem arbitror eſſe Sladitzam. Locus eſt in vita Conſtantini Monomachi ſiue Gladiatoris. Baſilitzæ nomen apud Laonicum, in expoſitione cladis huius Turcorũ, vitioſe ſcriptum vix dubito: licet non ignorem, velle Geufræum, Baſilitzen nouo vocabulo nunc Hæmum dici: cuius opinionis penes ipſum fides eſto.

GEORGIVS DESPOTA CVM LAZARO filio reſtitutus a Murate.

108. Lazarogli, ſiue Lazarides, Georgius ſcilicet Deſpota, poſt primam hãc expeditionem Vladiſlai regis, in gratiam rediiſſe cum Murate

Murate traditur heic in annalibus, idem & Laonico referente, sed addit hic, fuisse tunc restitutum cum patre Georgio Lazarum quoque minorem natu filium, cum tributi quotannis soluendi onere, quod erat definitum parte dimidia redituum totius Seruiani Despotatus. Hinc ergo Cureus Silesiorum chronographus refutatur, qui scripsit, Georgium post cladem Varnensem Amurati reconciliatum, sua recuperasse: hoc est, anno post hanc Vladislai victoriam tertio: quum omnino constet, ante Varnensem expeditionem inuitatum a Vladislao rege Despotam ad belli contra Muratem suscipiendi societatem, id nullo modo facere voluisse: regemque cum Huniade propterea sibi reddidisse infestum. Capita pacis inter Vladislaum & Muratem, post cæsos ad Isladinas fauces Turcos, apud Laonicum, Bonfinium, & alios, leguntur.

CHELILIS BASSAE NOMEN corruptum.

Adtigimus de hoc quædam numero notarum 29, & rursum 91. 109.
Apud editum certe Laonicum tam filij Chelilis, quam patris Ibraimis heic corrupta leguntur nomina. Sunt enim hæc eius verba: Potentiam maximam tenebat Chatites Priami filius, quo in ianuis regis vir prudentior non erat. Primum in his Chatites, mutandum in Chaliles, & Priamus in Praimem vel Mpraimem: quibus litteris Mp Græci nostrum B conantur exprimere, sicuti cap. 91 dictum: prorsus vt Mpraimes sit Braim vel Ibraim. Geufræus etiam nomen eius corrupit, cui Chaly bacha scribitur, & Haly bacha, pro Chalil vel Chelil bassa. Laonico sane Chaliles, & Alies, vel Halies, (qui Turcis Ali) diuersa nomina sunt.

EXPEDITIO SECVNDA VLADISLAI REGIS, post violatas decennales indutias.

Causas expeditionis secundæ Vladislai regis annales hi Tur- 110.
corum nõ exposuerunt, sed apud nostros, Laonicum, Callimachum, Bonfinium, plene cõmemoratas legimus. Tradunt enim,

Eugenium IIII Pontificem, vbi decennales Muratem indutias cum Vladislao rege pactũ accepisset: tantum opera Iuliani Cardinalis Cæsarini legati a latere, apud iuuenem & auidum gloriæ regem, aduersantibus interim magnis viris, qui religionem pacis ac fœderis, interuenientibus sanctissimis iurisiurandi vinculis icti, minime violandam adsererent, perficere potuisse: tamdem vt auctoritate pontificia rescissis indutiarum pactis, arma contra Muratem rursus capiẽda decerneretur. Aiebat enim Pontifex, initam cum infidelibus pacem, non consulta prius Apostolica sede, ratam haberi non posse: præsertim, quod ea videretur in perniciem ac detrimentum reipublicæ Christianæ facta. Sic redintegratum temere fuit bellum, de cuius exitu plerique viri sapientes male tunc etiam ominabantur. Quippe Murates bona fide præstiterat, quæcumq; mutuæ pacis tabulis ad se pertinentia continebantur, & præstiturum se fuerat policitus: nihil minus fore veritus, quam vt Christianus rex, tantæ virtutis ac fidei, cum Huniade, ceterisque præstantibus viris, tam infami perfidiæ scelere semet obstringeret. Sedenim lectorem ad eos, quos dixi, Callimachum præsertim, ac Bonfinium, remitto.

MATERA. SCHVLI. NIGEBOLI. Buruuad.

111. Pro Matera Callimachus & Bonfinius nominant Pezechiũ, pro Schulio Callimachus Sumium, Bonfinius Sunium: quę Sulio respondere arbitror, molliori pronuntiatione, verioriq; scriptura. Bonfinio Macrapolis etiã recitatur, quæ Matera sit, necne, videãt alij. Vi quidem capta fuisse Pezechium & Sulium, annales innuunt, Callimachus & Bonfinius adfirmant: quumque neminis vitæ parceretur, interfecta Turcorum ibidem quinque millia periisse. Nigebolim supra diximus capite notarũ 51 Turcis esse dictam, quam nos vocamus Nicopolim. Buruuadam annales occupatam, præsidium accepisse narrant. Ergo illa sponte se dedidit, nec vastata fuit. Vnde colligitur a Turcis Buruuadam vocari.

vocari, quam Callimachus Tauarnam, Bonfinius Cauarnam dixit. Hanc enim vltro deditionem feciſſe commemorant, exemplo Pezechij Sulijque territam.

DIVERSAE DE ALTERA MVRATIS *in Europam tranſiectione cum exercitu opiniones.*

Diximus ſupra, numero notarum 89, Muratem bello contra 112. Muſtapham ſuppoſiticium fratrem, Genuenſium quorumdam opera, numerato his maximo pretio, trans Helleſpontum peruenisſe cum copiis: idque verum eſſe, teſtimonio Laonici docuimus. A quibus autem hoc bello contra Vladiſlaum Vngariæ regem, Muratis exercitus in Europam tranſuectus fuerit, equidem hactenus intelligere non potui. Non auſos id tunc facere Genuenſes, facile crediderim, propter Italiæ totius conſenſum: quæ maxima Turcorum ex Europa pellendorum, ac radicitus exſtirpandorum ſpe concepta, claſſem ad anguſtias Helleſponti miſerat: qua fatentur ipſi Turcorum annales impeditum fuiſſe Muratem, quo minus in Europam tranſijcere cum ſuis per Helleſpontum poſſet. Nec diſſimulaturus tanti ſceleris auctores erat Cardinalis Florentinus, Italicæ claſſis præfectus: ſiquidem illius adſines eſſe culpæ Genuenſes, conſtitiſſet: minus eis parſurus Eugenius, Papa Venetus, exitiali Genuatibus odio cum aliis Venetis infeſtus. Dumtaxat in litteris ſuis, quarū Bonfinius meminit, Muratem Cardinalis ſcribit, eluſis aſtu vel largitione ſpeculatoribus, ad Calliopolim tranſieciſſe. Quæ verba quonam modo cum verbis annalium concilianda ſint, aut aliter intelligi poſſint, quam cum ipſius Cardinalis ignominia, negligentiæ ſemet arguentis, equidem non video. Cur enim Italicæ claſſi præfectus, nō impediebat, quo minus vel ad Calliopolim, vel alium Helleſponti locum ille tranſijceret? cur in ſe culpam tacite confert? cur oſcitantiæ ſemetipſum accuſat? Ait enim, ad Calliopolim tranſmiſiſſe Muratem, a quo trāſiectu ipſe Muratem arcere

iussus fuerat. Ex aduerso scribũt Turci, classem Italicam in tempore Calliopolim adpulisse, Muratem que præpediisse, quo minus illic transmittere potuerit. Audiamus & Laonicum, qui per otium traiecisse Muratem narrat, quum aduerso vento diebus aliquot durante, impedirentur Itali, quo minus ex Propõtide in Hellespontum contra Muratem venire possent. Interea vero Muratem ad turrim sacram, quæ in Asiatico litore sita sit ad angustissimũ in Propontide locum, transmisisse. Excusat hic quoq; Cardinalem classis præfectum, & vbi transiecerit, sua quidem opinione, Murates, indicat: nisi quod per errorẽ scribit interpres, factum hoc ad angustissimum in Propontide locum: pro quo, in Hellesponto, dicere debebat. Bosporus enim angustias habet, commodas ad transijciendum: Propontis vero nullas, nisi qua in Ægæum mare per Hellespontum erumpens, a Calliopoli vsque ad arces, quas Dardanellos vocant, spatio 27 milliarium, in artum cogitur, vt antea capite notarum 24 diximus. In hac ergo narrationum diuersitate, nihil inuenio probabilius, quam quod annalibus his memoriæ proditur: Muratem scilicet ab Italis impeditum ad Calliopolim, ea relicta, sursum (non deorsum, vbi situm erat illud Dianæ fanum vel Hieron, quod male turrim sacram reddidit interpres) cum exercitu per Bithyniam profectũ, e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ structura cernatur, mercatorum nauigiis in Romaniam siue Thraciam transiecisse. Nam hinc manifesto paret, eum nec ad Calliopolim, nec ad Dardanellos, nec ad vllas alias Hellespontiangustias transuectum: sed supra Constantinopolim, versus Pontum Euxinum, in ea Bospori parte, qua is artissimus est inter Asiam & Europam, & vbi propterea nouam arcem (Neocastron Græci vocant, vt paullo post dicetur capite 128, ad vnum supra Constantinopolim milliare Germanicum) Muratis filius Mechemetes exstruxit, vt heic ex Asia in Europam, vel vicissim ex Europa in Asiam, transiectu facili ac breui, quoties libuisset, nemine prohibente, cum exercitu posset transmittere. Quidquid dicat Laonicus, quidquid scripsisse Cardinalem, male fortassis ab explo-

exploratoribus instructum, Bonfinius adserat; hæc potius ego vera puto.

VARNA. STAGNVM VARNENSE.

Caliacra.

Ciuitas est ad Pontum Euxinum Varna, quam Ortelius Odessum priscis, vel Odyssum dictam tradit, alij Dionysopolim faciunt. Anchialus esse de Curei sententia nequit, quum ea superstes Achelo nunc dicatur, nomine non admodum recenti. Nam & Cedrino Acheloum vocatur, & apud Symeonem magistrum Officiorum in historia necdum edita legitur, Anchialum recentiori vocabulo nominari Achelo. Barnam scribunt Chalcocondylis interpretes, & apud Cedrinum tum Barnam, tum Barnas numero multitudinis, doctissimus Xylander, nobis, dum viueret, amicissimus. Ad Varnas, ait Cedrinus, castra Bulgari posuerunt. Item, Catacalo (inquit idem Cedrinus) sitarum ad Istrum vrbium locorumque prę ses, quum Rossis occurrisset iuxta litus Varnæ, quam ita vocant, manumque conseruisset: eos in fugam egit. Heic litoris Varnensis fit mentio, Callimachus etiam sinum maris, & stagnum, Bonfinius paludem nominat. Hæc pactionibus regi Vladislao dedita fuit, vt scripsit Laonicus: Caliacra vero vi capta, cuius heic in annalibus nulla mentio. Bonfinius tamen eam silentio non præteriit, & male Callacrium scripsit: nomen hoc addens opido datum, a Gallis ex Asia, re infeliciter gesta, reuersis: vt Callacrium quasi Gallacrium diceretur. Atqui Caliacra significat Græcis bonum vel elegans promontorium. Mario Nigro, hodiernam Græcorum pronuntiationem sequuto, Chaliacra vocatur. 1130

PVGNA VARNENSIS. CARA Michail.

Hoc prœlio Vladislaus rex pugnasse dicitur ab vno latere, vel secundū Laonicum, in dextro cornu: Cara siue Niger Michaël 1134

in siniſtro, de quo tamen aliud præterea nihil memoriæ proditum reperio. Bonfinius eadem de Nigro Michaële commemorat, ac diſerte profitetur, ex Turcorum ſe narrationibus illa repetere: ne verbulo quidem adtingēs, quis fuerit iſte Michael. Laonicus ait, Dacos in ſiniſtro curaſſe cornu, quibus fortaſſe Michael Zilagius pręerat, cuius ſororem Huniades habebat in matrimonio. Equidem alium diuinare Michaëlem, id temporis apud Vngaros celebrem, non poſſum.

LAONICI LOCVS EMENDATVS ET EXpoſitus. Chazilar. Vitezi.

115. In primo conflictu cæſus fuiſſe refertur ex parte Muratis Anatoliæ beglerbegus. Hanc interemti Anatoliæ beglerbegi gloriam Laonicus Huniadi, fortiſſimo duci, tribuit. Hoc autem loco facturum me pretium operæ ſpero, ſi verba quædam Laonici partim corrupta, partim obſcura, reſtituero & illuſtrauero. Ea vero tam apud Latinum, quam Gallicum interpretem, huiuſmodi ſunt: Ioannes Choniates habēs Phazen, id eſt eos, qui Bitaxides vocantur, ibat in Aſiæ ducem. Opinor aliis hæc legentibus idem accidere, quod initio mihi contigiſſe memini. Nimirum monſtrum quoddam arbitrabar eſſe Phazen, ex quo vno mox plures neſcio qui Bitaxides, velut ex equo Troiano, prodierint. Ne diutius auidum lectoris animum detineam, dico ſic iſta legenda: Ioannes Choniates habens ſecum Chazes, id eſt eos, qui Vitezides vocantur, ibat in Aſiæ ducem. Quæ verba lector vt intelligat, Turcis Chazi norit ſignificare ſtrenuum militem, quæ vox numero multitudinis Chazilar eis effertur, Græcis Chazes, hoc eſt, ſtrenui milites. Iidem vero lingua Vngarica dicuntur Vitez, vt Germanica *Rittersleut*. Ex hoc autem Vitez, Chalcocondyles more Græco formauit Vitezides. Hoc modo nihil in Laonici verbis obſcuri reſtat. Gallicus interpres Vngaricarum rerum imperitus, alio loco Bitezides cum Huſſaris confundit, qui leuis apud Vngaros armaturæ ſunt equites. Solent autem

autem huiuſmodi Chazilari & Vitezi tam apud Turcos, quam Vngaros, habere certas quaſdam notas, quibus ipſi præ ceteris militibus cõſpicui ſunt: & in primis tot geſtant ardearum in capite pennas, quot hoſtes vel in prœliis, vel duellis, quæ vtrique genti frequentiſſima ſunt, occiderunt. His ergo militibus ſtrenuis ſtipatus Huniades, Anatoliæ beglerbegum inuaſit, & cum ſuis occidit.

PRECIBVS MVRATIS MVTATA PROELII facies. Inauditum pignus fidei cauſa Murati datum.

116. Non a Turcis tantummodo memoriæ proditum eſt, conſtitutum in maximo diſcrimine Muratem auxiliũ cælitus implorasſe: verumetiam ab hiſtoricis Chriſtianis idem relatum in literas, quorum aliqui rem non temere ſilentio prætereundam produnt. Quippe commemorant, poſcente Murate certum aliquod a Vladiſlao rege pacis inuiolabiliter obſeruãdæ documentum, profano quorumdam conſilio traditam ei fuiſſe hoſtiam, eccleſiaſtico ritu conſecratam: ne ſcilicet vllo modo de fide voluntateque regis, accepto tam auguſto pignore, dubitaret. Poſtea vero perturbatis (vt dictum) indutiis, quum ad arma deducta res eſſet, ac prœlio Varnenſi cæſis in vtroque cornu Muratæis, in extremo res Turcorum diſcrimine verſarentur: Muratem e ſinu prolata Chriſtianorum hoſtia, & erectis ad cælum oculis, in huiuſmodi quædam prorupiſſe verba: Chriſte, ſi Deus es, vt Chriſtiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui te mihi dedere pignori, nihiloque minus adeo religioſe ſancitam pacem per ſummum ſcelus violarunt. Quibus in hunc modum ab ipſo prolatis, ea ſcilicet euenerint, quæ tam ab hoſtibus, quam a noſtris recitantur. Philippus tamen Callimachus hanc rem tam ſecreto referre videtur actam, nihil vt certi de tradito tali pignore vulgo conſtaret.

CHESER, ET CHETER BEG, IDEM.

Vladislao regi caput amputat. Elpiorum familia.

117. Narrant annales ei, qui Vladislao regi prostrato caput amputarit, & Murati obtulerit, nomen fuisse Chesser beg, eumdemque natum ex Elpia fuisse familia. Chalcocondyles autem scripsit, nomen peregrino, qui Murati caput interemti Pannonum regis adtulerit, fuisse Therizes: qui virtutis insigne præmium a rege consequutus sit. Heic inter se diuersa duo recitari videmus. Primum est, peregrinum Laonico fuisse, qui caput regis adtulerit, hoc est Azepum siue peditem stipendiarium, pro quo begum posuerunt annales. Et begorum nomine proceres apud Turcos adpellantur. Alterum, nominis ipsius discrepãtia, quum ille Therizem dictum fuisse velit: Turci vero Chesserem nominent. Quod prius adtinet, potius equidem Turcis habendam fidem arbitror, vt ex procerum numero fuisse credatur, qui Elpiorum familia natus erat. Hanc enim initio declarationis huius videri eamdem esse cum Oguzia, monuimus. Is ergo regi caput amputauit, quum alius quidam ex Azeporum siue peditum numero, incisis equi regij tendinibus, eum cum ipso rege humi prostrauisset, vt Turci referunt. In nomine non magna diuersitas est, nisi quod Laonicus vulgo notum & mutilatum posuit. Quippe Chesser elegantius apud Turcos loquentibus idem est cum eo, qui a vulgo pronuntiatur Cheter, ex quo Cheteris nomen Laonicus sub finem octaui libri fecit: heic Therizem mutilate scripsit, pro Cheterize. De ipso Vladislai regis amputato capite quid factum postea fuerit, paucis Thomas Ebendorfus in Austriacis suis exposuit. Caput, inquit, Vladislai, cum armis, & dextra, fertur pro iocalibus (id est, cimeliorum loco) regi Tatarorum oblatum. Nimirum in vindictam perfidiæ dextra quoque mortuo præcisa fuit, qua fidem dederat.

INTER-

INTEREMTORVM VTRIMQVE PROELIO Varnenſi numerus, & alia.

Dies ille, quo pugnatum ad Varnam, traditur a noſtris fuiſſe 118.
decimus mẽſis Nouembris, anno 1444. Geufræus vndecimum
ſtatuit. Bonfinius cæſa prodidit Chriſtianorum ad XCIↃ, Turco-
rum ad XXXCIↃ. Numerus militum, qui regis in exercitu fuerit, a
Bonfinio poſitus plurimum diſcrepat ab eo, quem Turci memo
rant. Nam hi de LXXXCIↃ loquuntur, ille tantũmodo de XVICIↃ.

CHADVM BASSA. SEMISSE ASPRI AVctum Genizarorum ſtipendium.

Quem heic annales noſtri Chadumem baſſam vocant, Lao- 119.
nico Phatumes eſt, regiæ domus iudex. Hoc ideo duxi notan-
dum, quia confirmat id, quod paullo ante ſcripſi numero 115,
Phazen alibi mutandum in Chazes, vt heic Phatumes in Cha-
tumes, quod idem eſt cum Chadumes. Id vero nomen Cha-
dum vel Hadum, caſtratum vel eunuchũ ſignificat. Inde quod
dicitur, adieciſſe Muchemetem ſtipendio Genizarorum ſemiſ-
ſem aſpri: ex more Turcorum intelligi debet, qui a Sultano ſuo
diurnas annonas accipiunt: non menſtrua, nec annua ſalaria,
quæ principes noſtri dare ſolent. Cauſas reuocati a baſſis ad gu-
bernationem Muratis, Chalcocondyles expoſuit.

MOREAS. GEREME. TZACONIA.

Moreas, genere maſculo, dicitur a Græcis hodie, quæ Pelo- 120.
poneſus olim vocabatur. Nomen ipſum, quod apud Damaſce-
num Studitam reperitur, deriuant Græci nunc ab arbore mo-
ro, quod tota regione ſcilicet arbor hæc frequens ſit. Heic expu-
gnatam a Murate Geremen, excidioque datam, tradunt anna-
les: quam arbitror eſſe veterem Gereniam Peloponeſi, quod o-

pidum Ptolemæus in ea Peloponesi parte collocat, quæ Laconia dicebatur olim, nunc Tzaconia, non Sacania, sicut Ortelius praue scripsit.

IBANIS SEV IOANNIS DITIO. COTZIACUM, siue Getia. Iscodar, Scodra, Scutarium. Ischender beg.

121. Annales hi ditionem Ioannis vocãt, quam Ibanis regionẽ dixit Laonicus. Iuanẽ vero scribere debuit interpres. Etenim Seruianis Iwan, vt hodie Rossis quoq;, Ioannes vocatur. Intelligitur aũt Ioannes Castriotes vel Castriotus, partis Albaniæ princeps, pater Georgij Castriotis, qui nominabatur a Turcis Ischender beg, id est dominus Alexander, ex quo Schanderbogum fecerunt alij, magnumque Alexandrum non recte interpretati sunt. Corruptius eumdẽ Bonfinius Sandorobechum adpellauit. Laonicus Scenderem scripsit, qui puer in ianuas regis venerit, hoc est, ad Portam Osmanidæ principis: & hoc tempore Muratem ei bellum feciſſe commemorat. Chalcocondylis interpres hoc loco margini Calcioli nomen adscripsit, pro nomine Castrioti. Cotziacum in huius belli narratione, libro VII Laonici, Getia vocatur: vicina Cruæ, (Croiam nostri dicunt, de qua plura paullo post) quam post Getiam, licet frustra, Murates adortus fuit. Iscodarbeg Turcis est Scodræ dominus siue princeps, videlicet hic ipse Georgius Castriotus, de quo dictum. Scodra vero Græcis est integra voce Scutarium. Plinius tamen alicubi Scodram vocat, & in nouella Leonis Augusti de Thronis etiam Scodrarum episcopatus sub Dyrrachina metropoli reperitur, qui sane non diuersus est ab eius ciuitatis episcopatu, cuius heic fit mentio. Fallitur Barletius, quum Turcis Scandriam dici putat, quasi Alexandriam. Nam Iscodar non est Scandria, nec Alexandria vocatur eis Scandria, sed Ischendrie.

SAXONES IN HVNIADIS EXERCITV.

Sazij. Saßij. Saßia.

Mirum alicui videatur, cur annales mentionem Saxonũ heic 122.
seorsum faciant, quum statim in genere Germanorum nomen subijciant, quo Saxones etiam continentur. Eius eximendi scrupuli causa dico, non heic nostros in Germania Saxones intelligi: sed Saxones Transsiluaniæ, vel Erdelij, vel Septemcastrensis in Vngaria regionis incolas, qui Saßios siue Saxones hodieque se profitentur, & a Ceculis, eiusdem regionis incolis, tam lingua, quam aliis rebus omnibus, differunt. Hinc Bonfinius in Transsiluania sitæ Saxobaniæ mentionem facit, pagina 612 postremæ Francofurtensis editionis, quam Sambuco nostro clarissimo debemus: cuius equidem mortui memoriam cum beneuolentia vsurpo, & præter meritum a quodam excellentis ingenij doctrinæque viro, nobis itidem amico, mox a morte paullo tactam inclementius, doleo. Et ibidem Sambucus margini nomen Saz, ad Saxobaniam adscripsit: quo significare voluit, hanc a Saziis siue Saßziis sic dictam. Notum vero, Saxones a Germanis, quos superiores vocant, ita nominari: quum ipsi patriam suam Saßiam, seque Saßios indigetent. His coniũge, quæ supra de Nemetsaßiis capite 71 exposuimus. An autem victi Saxones nostri a Karulo magno Augusto, quemadmodũ in Flandriam, sic etiam in hæc Erdelij loca translati fuerint, quod aliquibus persuasum video: non huius est loci, prolixius discutere. Mihi quidem vix vero fit simile, qui sciam non vno sæculo Saxones ante Karulum magnum in Pannonia cum ipsis fuisse ciuibus suis Longobardis; vt omittam alia, quæ sane plurima possent in medium adferri. Copiæ nostrorum, quas Turci maximas fuisse dicunt, hominum viginti duo millia continebant: præter Valachos tamen, vti Bonfinius meminit.

VALACHI A TVRCIS CAESI. IVSTO IVDICIO vindicatum in transfugas.

123. Aiunt annales, cæsos a limitotrophis aliquot proceribus Turcicis fuisse Valachos ante cõmissum in planicie Cosouana prœlium. Chalcocondyles vero tradit, Valachos ab Vngaris, & ceteris Christianis, ad Muratem sub ipsam defeciſſe Cosouanam dimicationem: deque sententia Muratis arma ponere iussos, in exercitus vtriusque conspectu, summa cum omnium admiratione, ceu perfidos transfugas ac desertores, trucidatos fuisse. Quod equidem exemplum singularis in Murate seueritatis ac iusticiæ, præteritum a Turcis esse silentio, non abs re miror.

ANNVS PROELII COSAVANI. NVMERVS vtrimque cæsorum. An Morava fluuius idem cum Schitniza.

124. Notauimus in margine libri annum Mahumetanum 853, quo pugnatum in Cosouana planicie, respondere Christiano 1448: quo Bonfinius etiam dimicatum scripsit. Idem addit, periisse continuis hisce conflictibus Turcorum ad XXXIIIICIↃ, Christianorum vero dumtaxat VIIICIↃ, quemadmodum Murates ipse suis in litteris ad Corinthios fassus fuerit. Ceterum hoc loco præterire silentio non possum, me superius numero notarum 48 policitum explicationem quæstionis, an Schitniza fluuius idem sit cum Moraua. Sic enim hunc cum incolis voco, qui Chalcocondylis interpreti Morabas scribitur. Cedrinus alicubi Morauen tam fluuium, quam castellum ad eius ripam positum, non procul a Beligradis, nominare videtur. Peruenit, inquit, vsque ad Morauen & Belegrada, quæ castra sunt Pannoniæ, in Transistriana regione sita, & Crali Turciæ vicina. Quibus verbis vltimis Crales Turciæ significat Vngariæ regem. Sæpius enim repetit Cedrinus, Vnnos & Vngros dici Turcos. Idem hos in Pannonia Turcos occidentales discernit a positis in vicinia Persa-

Persarum Turcis orientalibus. Et Turci a Persis hodieque dicuntur Mogores, quod nomen genti suæ nunc etiiam tribuunt Vngari, sicut Eginhartus quoq; Karuli magni tempore scripsit, Vgros vel Vngros & Magores eosdem esse. Nota vox Vngarorum, Maggior mudra. Sed redeamus ad Morauam. Geufræus Morauam olim Moschum fuisse nominatum putat. Meminit autem Laonicus, sepultos fuisse Turcos, hoc prœlio cæsos, ad ripam Morauæ fluminis. Bonfinius vero proceres ait ibidem sepultos, gregarios in profluentem Schitnizam coniectos. Hinc parere videtur, idem esse flumen, Schitnizam & Morauam. Sed quum equidem recordari videar, comites nostros istic vnum Morauam nominasse: restat vt concludamus, Schitnizam hactenus conseruato nomine, postquam se Morauæ miscuit, amisso priori vocabulo deinceps solo Morauæ nomine censeri, donec ita coniunctus vterque fluuius in Danubium labatur. Memini vado nos transire Morauam, magna mensium aliquot siccitate plurimum deminutis eius aquis: sed nusquam ab incolis Schitniza, vbiq; Moraua nominabatur, contra interpretis Gallici opinionem.

FERIS BEG. GERGONI SIVE CHRYSONICUM. Anatoliæ montana.

Nomen beglerbegi Romaniæ, qui Gergonim arcem vel opidum instaurare iussu Muratis debebat, annales ipsi non expressserunt. Bonfinius autem scripsit, hunc adpellatum fuisse Frigibechum, quod Italica pronuntiatione tantumdem valet, ac Frisibeg. Turci Ferisi beg, aut Feris beg enuntiant. Reperitur enim superius tale begi cuiusdam alterius nomen, initio vitæ Baiasitis primi, qui progressus cum copiis ad Danubium vsque, primus istic Vidinam occupasse traditur. Opidum Gergoni Turcis dictum, Bonfinius Chrysonicum nominat. Situm est in Roxiana siue Rasciana Seruianaue regione, ad Morauam fluuium. Anatoliæ montana Turci vocant hoc loco, sicut alibi quoq; sæpius, 125.

montem Olympum, siue Calogerorum, in Bithynia, prope ciuitatem Prusam: de quo dictum antea, capite notarum 17.

BELIGRADVM ALBANIAE. CRVA, CROA, Croæ, Croia. Principum Croianorum in Belgio familia.

126. Idem cum superiori, ad Saui Danubijque confluentes sito Belgrado Seruiæ, nomen habet hoc Albaniæ vel Arbaniæ (sicut vulgus Græcorum vocat) Beligradum, hoc est arx alba. Quippe coniuncta cum opido arx est, quæ a Valona, celeberrima nunc etiam Epiri ciuitate, (Leo Imperator Auloniam, veteres Aulonem dixerunt) vnius itinere diei distat. Ceterum dissimulare nõ debeo, nullam obsessi a Murate paullo ante mortem Beligradi mentionem reperiri vel apud Martinum Barletium Scodrensem, rerum a Scanderbego gestarum scriptorem, vel apud Bonfinium, vel Geufræum: sed obsidium Croiæ dumtaxat ab his exponi, quam prius etiam capto Cotziaco siue Getia, quatuor ante hoc tempus annis, irrito conatu tentauerat: vt scripsit Laonicus, qui Cruam nominat, vrbem Albanorum primariam. Nouella Leonis Augusti, quam toties citamus, velut alteram quamdam imperij Constantinopolitani Noticiam, numero multitudinis Croas adpellat, & harum episcopum Dyrrachino subijcit. Idem ei nomen est apud Prætorem Græciæ nostrum. Barletius Croiam vocat, idque nomen Epirotarum lingua fontem significare dicit: quod intra munitionem iugis aquæ fontes sint. Primus hanc Murates bis obsedit, quo de nunc agimus: & quum ea potiri secunda oppugnatione non posset, in morbum letalem præ indignatione lapsus, rabidam exhalauit animam. Imitatus est patrem persequendo Castriote, vexandaque Croia, Muchemetes II filius: qui continuis munitionibus vndique circumdatam, & artissime clausam, capere tamen non potuit. Scanderbegus tamdem sponte Venetis eam donauit ante mortem, ne tantæ reipublicæ destituta præsidio, Turcorum in manus mox a

morte

morte defensoris veniret. Obiter hoc adijcitor, ab hac Croia nomen tulisse nobilissimos Belgij proceres Croianos, qui Croiam aliquando possedisse traduntur: sicut in iisdem Albaniæ locis & Karlouitzij principes, origine Galli, de quibus dictum cap. 46, Dyrrachium suo cum agro tenuerunt: & Achaiæ principes in eadem vicinia rerum aliquando fuerunt potiti, Sabaudosaxonica nati familia. Ex Croianis regulis summæ fuit auctoritatis apud Karulum V Augustum Hadrianus, Chiurij dominus. Eadem editus gente fuit Antonius Princeps Portianus in Gallia. Nunc apud Belgas superstites sunt duo fratres, Dux Arescotanus, & Haurechius Marchio, cum principe Chimæo, Arescotani filio.

GALATA. CERAS. SINVS CERATINVS. PERA. Sycæ. Scala Sycena.

Vrbs Galata vulgo etiam nota est, e regione Constantinopoleos sita, trans sinum, quem Ceras siue Cornu, & Ceratinum siue Cornutum, veteres etiam vocarunt: quod instar cornu ceruini sparsim ramis quasi quibusdam litus vtrumque amplectatur. Patet in ambitu totus hic sinus milliaribus Græcis 20. Galatas hodie masculo genere Græcis effertur, sicut & Prætori Græciæ nostro, qui Phrurion siue castellum vocat. Eadem & Pera dicitur, & Peræa Nicetæ historico, quod vltra sinum posita sit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, quæ vox apud Zosimum quoque nostrum legitur. Xylander apud Cedrinum Ficus interpretatur, & suburbium esse dicit Byzantij: quum tamen intermedio mari ab vrbe disiungatur. Qua Constantinopoli Galatam transijcitur, Scalam Sycenam ponit vetus vrbis Constantinopolitanæ descriptio, quæ libro Noticiæ vtriusque imperij adiecta est. Et scalam in Portolano suo Græci hodieque dicunt eum locum, quo naues adpellunt, & vbi exscenditur. Vsus est hac voce Cedrinus in Copronymo, quum narrat, vnum glaciei fragmentum cum impetu delatum & impactum in scalam Acropoleos, (id est, arcis Byzantinæ, de qua 127.

capite 139) eam comminuisse. Latitudo sinus inter hanc scalam & opidum Galatam, vel inter ambas potius scalas, e regione positas, ad passus 300 patet. Galata Genuensium colonia est, etiam hodie maiori ex parte a Christianis inhabitata, præsertim mercatoribus.

NEOCASTRON, RVMELI CHISAR. ANATOLI Chisar. Castellum Lethes. Turres nigræ. Hermæum promontorium. Læmus. Læmocopia. Bogazi. Bogazi Chisar. Bosporus. Brachium S. Georgij. Loca Bosporana tam Europæi, quam Asiatici litoris, a Constantinopoli vsque ad Euxini maris ostium. Cyaneæ. Symplegades. Planctæ.

128. Arcem munitissimam, quam a tergo Galatæ Muchemetes II. ad mare, id est, ad Bosporum e mari Euxino profluentem, cõdidisse narratur; Græci Neocastron, hoc est, castrum nouum vocarunt, vt & Turci Geni Chisar, cuius & supra mentio facta capite notarum 112. Iidem tamen nobis etiam Rumeli Chisar adpellari dicebant, quum hac præterueheremur ad Pontum Euxinum, quod arcem Romaniæ vel Europæ significat: sicut alteram huic oppositam in Asiatico litore, nunc ruinosam, Anadoli Chisar, id est arcem Anatoliæ vel Asiæ nuncupabant. Neocastron vulgus occidentalium Christianorum, præsertimque Germani, Turres nigras dicunt. Abest a Constantinopoli ad vnum milliare maius Germanicum, locus sane munitus, & formidabilis admodum miseris captiuis, præsertim lautioris fortunæ: qui hos intra carceres concluſi, numquam fere libertatem recipiunt: eaq; de causa castellum hoc Lethes vel obliuionis olim quoque vocatum fuisse puto, cuius in Bosporo positi Gregoras meminit, ab eo dicti, quod perpetuos ad carceres damnatorum nulla exstet amplius memoria. Cõstat autem, fuisse istic etiam ante Muchemetem II. illa, quæ diximus, in vtroque litore castella: sed imperatorum Græcorum incuria sic neglecta, nulli vt vsui seruirent alij, quam custodiendis captiuis. Causas condendi Neocastri Muchemetes habuit, vt transijcere tam in Asiam, quam Europam,

pam libere posset: ne Christiani nauibus suis transuectionem exercitus prohiberent: vt denique Constantinopoli capiendæ seruiret. Laonicus arcem ita descripsit, vt hodie cõspicitur. Ait eam constare tribus turribus magnis, quarum vna superior in acclui colle prominet: reliquæ duæ consistunt inferius ad ipsum litus Bospori: quo videlicet hinc in naues præterlegentes impetus fieri possit. Harum duarum vna maxima est. Tecta sunt plumbea. Murus ambit arcem crassus pedes XXII. Turrium crassicies ad XXX pedes extenditur. Petrus Gyllius, illustrator vrbis & Bospori diligens, antiquis Hermæum hoc loco promontorium fuisse statuit. Bosporo datum nomen est a transnatatu bouis, aut buculæ vel iuuencæ potius, videlicet Iûs, Inachi regis Argiuorũ filiæ, de qua est in fabulis historicis. Ita nimirum in Originibus Byzantij Græcis manuscriptis legimus. Nullibi Bosporus angustior est, quam inter Neocastrum & Anatoli Chisar. Idem Gyllius auctor est, Bosporum Græcis vocari Læmon, Turcis Bogazi, quæ nostris sunt fauces, vel angustiæ maris, vt etiam in homine fauces adpellantur Læmos. Hinc Læmocopiam Laonicus hoc loco posuit. Nostri Bosporum etiam S. Georgij brachium nominarunt, velut angustum maris meatum, propter monasterium & ædem S. Georgij Manganorum dictam Propontidi se miscentis. Id propterea notandum, quia complures in hoc alucinantur, dum S. Georgij brachium ad Sestum & Abydum collocant: vt Volaterranus, quem citat Ortelius in voce Hellespontus, vt Geufræus, vt Thomas Porcacchius, vt alij. Saltim rectius hoc vel ex hisce Vincentij Beluacensis verbis didicissent: Hoc est mare magnum, (id est Pontus Euxinus, nunc etiam Italis mare maius) de quo brachiũ S. Georgij exit, (id est Bosporus) quod in Constantinopolim vadit. Ergo S. Georgij brachium est supra Constantinopolim, ad cuius orientalem angulum, subter ipsam Sultanorum arcem, in Propontidem Bosporus illabitur. Adeoque a S. Georgij brachio siue Bosporo, per Propontidem & Hellespontum, Sestum & Abydum vsque, 180 milliarium Græcorum est iter. Gallicus interpres Laonici mirifice profecto cæcu-

tit,ac ſibimetipſi contradicens,ait: Mechemetes arcem Læmocopiæ condere cepit in ora Propontidis, ex parte Europæ, in eo proprie loco, qui Boſporus adpellatur. Et adſcripſit margini, verbis his locum ſignificari,quo Seſtus olim ſita fuerit: eumque Turcica lingua dici Bagazaſar,ſiue præciſionem faucium.Quid magis abſurde dici potuiſſet, quam conditam ad Boſporum arcem,intelligi debere ſitam eodem loco,quo Seſtus olim exſtiterit?Certe Neocaſtrum hoc Muchemetis a Seſti veteris loco prope ducentis milliaribus Græcis diſtat, totumque Propontidis & Helleſponti ſpatium his interiectum eſt.Quod autem dicit,eum locum lingua Turcica vocari Bagazaſar, ſiue præciſionem faucium:in eo quoq; fallitur,& vocabulum corruptum ponit.Nam ſcribere debuit Bogazi Chiſar, & interpretari arcem faucium. Læmocopiæ quidem Græca vox, qua Laonicus vtitur, inciſuram faucium ſignificat, hoc eſt locum, vbi finis eſt harum Boſpori faucium, qui deinceps in multo capaciorem Propontidis ſinum magna cum vndarum violentia ſemet effundit. Quum autem ſuperius capite notarum 26 loca totius Helleſponti & Propontidis, inde vſque a Dardanellis vel arcibus, hoc eſt,a cadaueribus Seſti & Abydi, ad vrbem Conſtantinopolim, & ad ipſum adeo Sultani ſaraium, vbi Boſporus in Propontidem præcipiti maxime curſu illabitur, enumerauerimus: libet a ſaraio Sultani rurſus incipiẽdo, ſurſum quaſi mentis nauigatione quadam ad ipſum vſque maris Euxini oſtium progredi,& vtrimque ſita loca, quum ad dextram in Aſiatico litore, tum ad ſiniſtram in Europæo, nominibus partim priſcis, partim nunc vſitatis, ordine recenſere: ſic tamen, vt nimis ſcrupuloſe, more Gylliano, vetuſta, cognitu parum neceſſaria, non inſeramus.

Igitur angulo Sultanini ſaraii reſpondet e regione Scutarium in Aſia, diſiunctis a ſe inuicem locis hiſce dumtaxat vno milliari Græco. Ante vero, quam traiectus hic ſuperetur, occurrit in ipſis aquis exſtructa quædam arx parua, quam Turrim Scutarinam Græci vocant, Turci Kiſculam, hoc eſt arcem virginis, ex cauſa quadam alibi exponenda. De hac arce ſunt intelligenda Niceţ verba,

verba, libro quarto, quum ait: Ab hoc imperatore Manuele turris illa (potuisset arcem vertere) non procul a continente in mari exstructa est, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris e regione, iuxta Manganium monasterium, (scilicet S. Georgij) eo consilio, vt ferrea cathena vtrimque extensa, barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem, vsque ad Blacherniam regiam, intercluderetur. Quibus in verbis Arculæ nomen significare puto paruam arcem. Idem post inquit: Imperator in palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, versabatur. Distat a continenti Asiana Scutarium centum passibus. Nomen opido vicino dedit, vt Græcis hodie Scutarium, Turcis Iscodar dicatur: olim non Chalcedon, vti Iouius, Peucerus, Busbequius, alijque magni viri putarunt, (Chalcedonis enim rudera 10 milliaribus ab angulo Sultanini saraij versus Astacenũ sinum, ad promontorium Damalicum, iuxta portum Eutropij, sita sunt:) sed Chrysopolis. Id autem opido nomen inditum aliqui putant, vt auri ciuitas diceretur, ab auro, quod olim antiquissimis temporibus pro Persarum regibus heic tributi nomine congeri ex Asia tota solitum fuerit. Sed Origines vrbis Byzantinæ aliam nominis rationem, verbis Græcis, in hanc fere sententiam, referunt. Conspecta (inquiunt) confestim aquila, cor victimæ rapit, & in promontorium Bosporij litoris defert, e regione Chrysopoleos, cui Chryses Agamemnonis ex Chryseidæ filius, post necem patris, Clytæmnestræ fugiẽs insidias, & ad quærendum Iphigeniam properans, nomen hoc apud incolas reliquit, sepulturæ suæ monumentum, quum istic viuendi finem feciisset. Quibus in verbis promontorium Bosporij litoris, illud ipsum intelligitur, in quo nunc saraium Sultaninum orientale situm est.

A Chrysopoli siue Scutario, litus Asiaticum legentibus, occurrit primũ pagus, qui Stauros Græcis dicitur, ab aurea cruce, quam in templi ab se ibidem conditi vertice Constantinus magnus insigniter ornatam constituisse perhibetur. Sic enim audire de Theodosio Zygomala, patriarchali Protonotario, valde

docto viro, memini. Et ipsius tẽpli ruinas amplissimas aliquando cum admiratione, comitibus Hieronymo Arconato, & Paulo Rosa, ex eo tempore pie mortuo, viris optimis & amicissimis, inspexi: quum nauigio trãsuecti Chalcedonem, in Eutropij portum, terra deinde promontorium Damalicum pedibus emetiremur, in quo rudera templi S. Euphemiæ, concilio Chalcedonensi nobilis, in horto quodam superant: & ad hunc deinde pagum Staurum, aliaque loca, progrederemur.

A Stauro, locus in Anaplo (sic enim frequẽter historici Græci vocant hæc ab vtroque latere loca, quæ sursum ad Euxinum mare nauigantibus conspiciuntur) proximus est in eodem Asiatico litore, monasterio quondam insigni celebris, qui nunc Akimitos Græcis dicitur. Olim Akimiti vocabantur, hoc est, monachi peruigiles, totasq; noctes sine somno, precibus & hymnis dicendis, exigentes.

Ab Akimito pergitur ad Chrysokerama, locum ab æde sacra dictum, tegulis olim inauratis ornata.

Chrysokeramis vicinum est Anatolis Castelli. Sic Græci nũc mutile vocant, quod integre diceretur Anatolis (hoc est Asiæ) Castellion. Et paullo ante meminimus, idem Turcis eodem significatu vocari Anadoli Chisar.

Vltra Castellion Anatolis, est Megalocarya, magnis a nucibus auellanis dicta: quam rectius Græci volunt ad sanctos Angelos nominari.

Supra Megalocaryam conspicitur vetus Hieron, (sic & Turci cum Græcis vocant) id est Fanum siue templum, a Constantino Magno conditum: quo tempore confecto bello Gothico, reuersus fuit, vt Græci nunc aiunt. Cõstat tamen, hoc olim quoque loco fuisse temporibus antiquissimis templum Argonautarum, quod adpellatum fuit Hieron siue fanũ Iouis Vrij, hoc est, largientis ventos secundos. Et notum est, solitos imperatores Christianos mutare templa paganorum in nostri ritus ecclesias.

Vlterius castellum Argyron situm est, quod Castaldus etiam posuit, Algyrum vocans.

Hacte-

Hactenus in Asiatico', siue dextro Anapli latere, sita loca numerauimus. Nunc idem iter ab imo repetituri, litus Europæum legamus ad læuam, donec itidem ad ostium Ponti Euxini perueniamus.

Itaque Galata Ceratinum ad sinum relicta, transeundum primo promontorium, saraio Sultanino, e regione trans sinum cornutum sito, respõdens: & mox offeret sese Carauoli, locus omni variorum ædificiorum & hortorum cultura, ne templis quidem Turcicis deficientibus, amenissimus: vbi diuersorium Anglicanæ reginæ legato adsignatum erat, quum nos istic essemus. Ibidem Iuliæ Pescenniæ marmor Græcum est elegantissimum, cuius inscriptionem habemus.

Carauoli proximus est locus a S. Phocæ templo Christianis adpellatus, Ortachioi Turcis. Archion priscis dictum refert Gyllius.

Vltra S. Phocam, Archangelus est, locus sic ab Archangelo Michaële dictus. Veteres Catascepen nominasse, patet ex his Nicetæ verbis: Monasterium in Ponti faucibus loco, qui Catascepe dicitur, exstruxit archiducis Michaëlis nomine. Vocant nunc etiam Græci Asomaton, propterea quod angeli corporis expertes sint.

Inde peruenitur ad Diplokionion, sic dictum a geminis columnis, quod Turci Besictas, veluti lapidem cunarum vocant. Ibi monumentum est sepulturæ Chairadinis bassæ, cui ab Italis nomen Barbarossæ datum fuit. Meminit heic eum sepultum liber ipse annalium, ad annum Christianum 1547. Diplokionion priscis dictũ erat Iasonium. Ortelius non recte Diplociana scripsit, pro Diplokionio: & Bisitas, pro Besictas.

Vltra Diplokionion est id, de quo prolixe nunc egimus, Neocastron.

Hinc itur ad locum, Stenia nunc dictum, nomine corrupto de Sosthenio, ni fallor. Aut hoc illud est Stenon, Cedrino & aliis frequenter nominatum.

Sequitur Neochori, quod sic enuntiatur a Græcis hodie, quũ

Neochorion. Significat autem locum vel agrum prædiumue nouum.

Supra Neochorion pagus est Pharapia. Sic enim a Græcis effertur, a nostris Therapia.

Peruenitur hinc ad Panagian sto mauro molo, id est ad sanctissimam Deiperam virginem, sitam ad nigram molem portus. Quidam e vulgo nominant, ad sanctissimam Deiperam die xv Augusti.

Vltima Turris est, ad ipsum Ponti ostium, cum pago a Græcis inhabitato, sita: sicut & hactenus indicatorum vtriusque litoris locorum incolæ fere Græci sunt. Eam turrim Busbequius Pharum vocabulo veteri nominat, sed accolę Phanarion adpellant, a Græco verbo deriuata voce, quod lucẽdi significationem habet. Quippe noctu faces accenduntur in suprema turris parte, quam animi causa conscendimus, vt ad ostium Ponti nauigantium incolumitati consulatur. A Constantinopoli distat hoc ostium maris Euxini milliaribus Græcis plus minus 35. Scopuli saxo viuo siti duo sunt ante Ponti ostium, quo in Bosporum magna vi semet exonerat. Hæ scilicet illæ Cyaneæ siue Symplegades, siue Planctæ sunt, quas ipse Busbequius pæne putauit fabulosas, aut inuenire se saltim, velut alio deuolutas, potuisse negauit. Insulæ priscis hæ dicebantur, non quod sint magnę, sed quod vndique mari velut insulillæ vel nisidia, sicut Græci vocant, alluantur: Cyaneæ, quod ex interuallo magno adnauigantibus cęruleum de se colorem præbeant: Symplegades & Planctæ, a cõquassatione mutua, qua spectantibus ex remoto spatio non tangere se tantum existimãtur, verumetiam loco moueri, & ita coire: dumtaxat vnus vt esse scopulus, vnum nisidion, videantur. Hãc opinionem de Cyaneis meam Gregoræ verba hæc, e libro historiarum IIII, cõfirmant: Promontorium, inquit, templi Argonautarum, quod Os Ponti adpellatur: vbi Cyaneas & Planctas esse Græci quondam dixerunt: nimirum in ipso Ponti ostio. Hæc omnia sane diligenter inspicere bis memini, præsente Hieronymo Arconato, præstãtis ingenij viro: qui rem memoria dignam

gnam heic mihi primus ſuggerebat. Altera Symplegadũ, quam ſimpliciter ſaxum Busbequius adpellauit, habet columnam veterem ex albo marmore, quam vulgus iſtic Pompeij columnam falſo vocat. In hac præter alia, quæ Gyllius diligenter obſeruauit & deſcripſit, Auguſti Sphingem mihi monſtrabat Arconatus, a Gyllio non animaduerſam. Sphingi reſpondet inſcriptio, quam ab aliis omiſſam ponere libuit.

DIVO CÆSARI AVGVSTO
L. CLANNIDIVS
L. F. CLA. . PONTO.

Nec tamen defuerunt heic olim etiam Cn. Pompeij monumenta, relicta in his locis inde ab illis vſque temporibus, quum imperator Populi Romani, contra Mithradatem, Ponti regem, bellum gereret. Exſtat vnum adhuc liberti cuiuſdam Pompeiani marmor, quod non procul a Caſanis baſſę meſſita, (quondam illuſtri S. Theodoſiæ templo) ſupra nauale Sultaninum ſita, conſpicitur. Id pulcherrimis exaratum litteris Romanis, hæc verba continet.

V. CN. POMPEIVS. PHILINVS.
POMPEIAE. PHILVMENAE
FILIAE
ET SIBI

Habet lector vno compræhẽſa capite non pauca, quibus tam prolixe recenſendis ſi præter officium & inſtitutum alicui feciſſe videbor: excuſabit apud æquos me iudices infixũ animo feruens explicandi res Græcas & Turcicas ſtudium, cum rerum ipſarum varietate tam vtili, quam minime tædioſa.

TEMPVS CERTVM CAPTAE Conſtantinopoleos.

Certum eſt, captam Conſtantinopolim a Muchemete II, die 29. 29, menſis Maij, quem IIII kal. Iunias vocamus, anno Chriſtia-

no 1453, non 1452, quemadmodum apud Æneam Siluium per errorem librarij fortasse scriptum legitur. Potest hoc etiam ex collatione Mahumetanorum annorum ad Christianos colligi. Cetera de vrbis tam obsidione, quam occupatione, licet paucis exposita sint verbis, vt in annalibus fieri solet; iis tamen consentanea sunt, quæ Chalcocondyles prolixius, vt in historia, memoriæ prodidit.

ATMINDAN. COLVMNA SERPENTINA.

Statuarum stichioses.

130. Atmindan significat Turcis eum Constantinopoli locum, quem ab equorum cursu Græci dixerunt Hippodromum. Nam si verbum verbo reddas, At & Mindan, significant equorum locum capacem & amplum. Columna serpentina nunc etiam supereſt, ex ære facta, sic ab imo conuolutis inter se spiris serpentis triplicis, vt in parte superiori tamdem sese tres ceruices, triaq; serpentina capita, diuidant ac separent in formam triquetram: quibus quondam accepimus impositũ ab vrbis conditore Constantino magno fuisse plurium scriptis celebratum illum tripodem Apollinis Delphicum. Quod ait, effectum fuisse per hoc simulacrum, vt eo durante nullus esset in vrbe serpens: ex opinionibus Græcorum Muchemeti relatum fuit: quorũ in libro manuscripto de vrbis ædificiis, quem habemus, Stichioses eiusmodi (sic enim adpellant) statuarum variæ leguntur, & quidem ab Apollonio Tyaneo profectæ, si quidem vera narrãt. Certe quod statim sequitur de statua equestri ahenea destructa, qua pesti præclusus fuerit in vrbem aditus: superstitiosis videri posset aliquam mereri fidem, quum singulis annis ea nunc fœde mensibus æstiuis calidioribus grassetur. Qua nos istuc æstate venimus, absumsisse credebatur intra quatuor menses hominum ad CLCIↃ. Nec anno sequenti pauciores interierunt.

SIVRI-

SIVRIGE. SPHETIGRADVM.
Sphetia.

Duxit in Albaniam copias Muchemetes aduerſus Iſchende- 131.
rem begum, ſiue Georgium Caſtriotem. Siurige lingua Turcica ſignificat arcem acutam. Græci dicerent Oxypyrgion. Laonicus Sphetiam vocat, adpellatam a Barletio Sphetigradum, lingua Slauonica, quam idem a Croia diſtare 58 milliaribus ait.

NOVE. NOVA. NOVOGRAD. NOVVS MONS
Raſciæ. Neopyrgium.

Noue Croatis & Seruianis dicitur, quæ heic noua nomina- 132.
tur, opidum Seruiæ, cuius tunc Deſpota Georgius adhuc ſuperſtes erat: ſed non multo poſt moritur, impetrata pace a Sultano Muchemete, filioque minimo natu Lazaro, ſucceſſore poſt ſe relicto. Notauimus ſupra, capite 101, Nouogradum nunc vulgo dici, quod arcem nouam ſignificat, non nouum montem, vt Bonfinius interpretatur, dum Nouum montem Raſciæ vocat. Apud Laonicum Nouopyrgum legimus, pro quo Neopyrgum reponemus, nomen id Græcis ſonãs, quod Venedis Nouograd. Ibidem margini adſcriptum Nouobardum, mutabimus in Nouogardum, vel potius Nouogradum. Ait heic Laonicus magnũ eſſe metalli prouentum, & alluentem opidum Morauam, Iſtro miſceri. Sangiaci nunc ſedes eſt, Budæ beglerbego ſubditi.

BELGRADI VEL ALBAE GRAECAE
ſecunda obſidio.

De Belgrado, & Muratis obſidione, dictũ antea numero 100. 133.
Nunc iterũ obſeſſa fuit a Muchemete Muratis filio, qui eam repetebat ab Vngaris, vt membrum Seruiæ nunc ſui iuris effectæ, de quo prolixe tractatum indicato capite. De hac obſidione ſecunda Thomas Ebendorfus, in Auſtriacis annalibus ſuis, hæc

retulit. Anno 1455, Turcus Machumet fecundis elatus fortunis, Deſpotam Georgium, Ratziæ principem, in ſuis terris hoſtiliter inuaſit, & plura hominũ millia crudeliter abduxit. Hinc & Deſpota verſus Vngariam, ad Albam Græcam, cum ſuis ſecretis ſe contulit, terramque ſuam gubernandam Ioanni de Huniad, Vngariæ Gubernatori, dum Viennam (ad Friderícum IIII Imperatorem) pergeret, commẽdauit. Inde Nandoralba, ianua & clauſura regni Vngariæ, obſidetur a Machumeto, anno 1456, oppugnatione acerrima facta die 21 Iulij: quum prius hoc in itinere caſtrũ etiam S. Andreæ, (Nota margini adſcriptum nomen Senderouiæ) quod erat Georgij Deſpotæ, adgreſſus incaſſum fuiſſet. Soluta obſidione, mortuus Ioãnes de Huniad, Comes Biſtricenſis, xi die Auguſti. Eum deplorauit Fr. Ioannes de Capiſtrano, Huniadis commilito: Salue aureola cæli, quæ cecidiſti, corona. Regni exſtincta es lucerna. Orbis corruptum es ſpeculum, in quo nos diutius inſpicere ſperabamus, & alij. Nunc tu deuicto inimico triumphas coram Deo & angelis, o bone Ioannes. Sane quam fortiter, & immortali cum laude ſua, hi duo ſe geſſerunt, hoc propugnaculo Chriſtianorum defendendo, Huniades & Capiſtranus, monachus ordinis prædicatorum, clarus in hiſtoriis Volonum cruce ſignatorum dux, qui mortuum Huniadem paucos intra dies ſequutus fuit. Muchemetes in oppugnatione diei 21 Iulij, cuius Ebendorfus meminit, letali accepto vulnere, vix incolumis euaſit. Obſidio ſoluta fuit die 6. Auguſti, quẽ Calixtus III Pontifex haberi feſtum ex eo tẽpore voluit, ſub nomine Transfigurationis Chriſti: quod tamen feſtum illo die, multis ante ſæculis, Græci celebrare conſueuerant, adpellantes id Sacram ſanctam metamorphoſin Domini & Dei, Seruatorisq; noſtri, Ieſu Chriſti.

DAI CARATZE BASSA. BONFINIVS ET Chalcocondyles emendati.

134. Hic Baſſa Bonfinio Caracia vocatur, Chalcocondyli Caratzies. Europæ ne beglerbegus fuerit, an Anatoliæ, nõ exprimitur in an-

in annalibus. Laonicus tamen diſerte Ducem Europæ nominat, ex quo corrigendus Bonfinius, qui Aſiæ ducem fecit; errore conſimili cum eo, quem ſupra numero 106 de Chaſane baſſa notauimus. Verba Laonici hæc ſunt: Europæ dux Caratzies, qui gloria & virtute excellebat omnes, qui regiis in ianuis militabant, ab opidanis bombardæ globo ictus occubuit. Eum rex (Muchemetes) multum lugebat. His verbis etiam mortis genus indicatur, quo periit. In obſidione vero Conſtantinopolitana corrupte nomen huius Saratzies legitur, pro quo reponendum, Caratzies. Huc etiam pertinet ille Laonici locus de oppugnatione Belgradi, excerptus & emendatus ſupra, capite 72.

REX BOZINAE STEPHANVS.

De Semendria diximus capite 99. Bozinacorum origo de- 135.
clarata legitur capite 49. Duplicem eſſe Bozinam, docuimus capite 95. Qui Bozinæ rex heic memoratur, Stephanus erat, de quo plura non multo poſt. Is ſponte ſua deditionem Semendriæ feciſſe narratur, quam a morte ſoceri occupauerat. Erat autem vxor huic, Lazari Bulcouitzij filia, Georgij Deſpotæ neptis, quẽadmodum in genealogia Bulcouitziorum, capite 54, indicauimus. Et adparet hinc, Lazarum Seruiæ Deſpotam, Georgio patri, qui diutiſſime regnauit, non diu ſuperſtitem fuiſſe.

TARABOSANIS IMPERATOR A MVchemete II victus.

De Caſtamone dictum capite 66. Sinopes etiam frequens 136.
hactenus facta mentio. Nouella Leonis imperatoris, cognomine Sapientis, epiſcopatum Sinopenſem Amaſianæ metropoli ſubijcit in Helenoponto. Pordapam dici tradit Laonicus, nouo vocabulo, licet heic in annalibus parum mutato veteri, Sinap ſcribatur. Taraboſan Turcis eſt Trapezus, nota ſedes Comnenorum principum, qui audire volebant imperatores. Vltimus eius gentis, a Muchemete victus, fuit Dauides Comnenus.

DRACOL WEIDA. BLADVS. VLADA.
Matthias Vngariæ rex.

137. Hic Valachiæ Vaiuoda, qui Turcis Dracol nominatur, Laonico Bladus dicitur, Draculæ filius, ex immanitate celebris, de quo plurima commemorantur, huc non pertinentia. Bladi nomen ex ratione pronuntiandi Græcis familiari, Vladum scribere debuerat interpres. Vladam Bonfinius adpellat, & post etiam Draculam, paterno nomine. Callimachus integre Vladislaum Draculam scripsit. Hunc qui coniecisse dicitur in carcerem rex Vngarus, Matthias Huniades fuit, Ioannis filius, Austriaci Ladislai, Pragæ subito exstincti, Vngarico in regno successor. Muchemetes, hoc ab Vngaris capto, Valachiam sibi subiecisse narratur. Id vero factum potius existimandum a Dracula iuniore, Vladislai fratre: qui tamen postea se, cum ipsa regione, Muchemetis imperio summisit, accepta soluendi annui tributi condicione: nihiloque minus a Matthia rege confirmatus in principatu, teste Bonfinio, fuit; tamquam ab Vngariæ rege, directo Valachicæ ditionis domino. Sic nimirum prius etiam conuenerat inter Muratem II & Vladislaum regem anno Christiano 1441, post victos ad Isladinas fauces Turcos: vt Valachi Turcorum quidem essent tributarij, sed nihilo minus ad Vngariæ regnum, velut antea, pertinerent.

MITYLIN. CATALVSII, VEL CATELVSII,
Lesbi principes, origine Genuenses.

138. Mitylin, pronuntiatione Græca, quæ Mitylene nostris est, vocatur a Turcis insula Lesbus, ipsis etiam Græcis hanc ita nominantibus. Cedrinus certe Lesbum alicubi Mitylenen dixit, ab vrbe totius insulæ primaria. Vulgus Italicorum nautarum Metellino nunc adpellat. Habebat insula, quum oppugnaretur a Muchemete, principem Dominicum Catalusium vel Catelusium, quem Græci Kyriacon vocabant. Interpres Laonici Nicolaum Catelusium, pro Dominico, haud scio cuius auctoritate fretus

fretus

fretus ex historicis antiquioribus margini adscripsit. Nam Geufræus, qui nomen idem habet, recentior est, & alios sequens falli potuit. Ipsa Catelusiorum gens origine Genuensis erat. Oriundus ex ea Franciscus Catelusius, quum Ioannem Palæologum Imperatorem, a bonitate Caloioannem vulgo dictum, Andronici II filium, Michaëlis II nepotem, Andronici I pronepotem, Michaëlis primi, qui Flandris Constantinopolim eripuit, abnepotem bello contra Ioannem Cantacuzenum, tutorem & socerum, & vsurpatorem imperij, iuuisset: insula Lesbo donatus, etiam Caloioannis sororem in matrimonium accipere promeruit. Acciderunt hæc anno 1355. De quo colligitur, non totos 100 annos in eorum potestate Lesbũ fuisse. Lucij Catelusij, qui Æni princeps in Thracia fuerit, apud Laonicum fit mẽtio: sicut obiter etiam principes Æni supra memorantur, capite notarum 32. Idem Chalcocondyles Dominici fratrem facit Luciũ, quem rectius a Sansouino Turcicis in annalibus Dominici huius propinquum vel adgnatum nominari arbitror.

MVCHEMETIS AEDIFICIA CONSTANTINOpolitana. Genisarai. Eskisarai. Iedicula.

Non exprimunt annales, quænam ædificia Constantinopoli Muchemetes exstruxerit. Ideo lubet hæc de Laonico & aliis promere. Statim enim proxima post Lesbum captã hieme, narrat eum quieuisse Laonicus, intentum ædificiis vrbanis, templis, nauali, arce Byzantina, quam condidit iuxta portam a Græcis Auream vocatam, vbi & turres maximas excitauit, spectatuque dignas, & ipsam regiam interius eleganter ornauit. Hactenus Chalcocondyles paullo commodius redditus, in cuius verbis notãdum, intelligi templorum structuram, de cõmutato Christi Dei sapientiæ templo Iustinianeo in messitam Mahumetanam, deque diruto antiquissimo Christianorum templo, quod ædificatum a Cõstantino magno Sanctorum Apostolorum nomen habebat, cuius ipse loco suam struxit cum imareto messitam, Turcicarum omnium in vrbe primam, & operis magnifici, 139.

quemadmodum hodieque conſpicitur. Nauale Chriſtianis ab imperatoribus neglectũ inſtaurauit, ornatum & extenſum a poſteris ea cura, nunc vt ampliſſimum ſit. Supra Galatam ſitum eſt in ſinu cornuto, verſus aquas dulces, vbi nimirũ celebrati a priſcis fluuioli, Cydarus nunc Machleua, & Barbyſes, nunc Chartaricon, & a vico vicino Pectinachorion dictus, in ſinum hunc influunt. Continet iam nauale loca concamerata 187, exporrecta longa ſerie, magniq; triremium numeri capax eſt: licet aliud Sanſouinus ex antiqua relatione quadam Veneta, parum præſenti rerum formæ conſentaneum tradat. Fuit & illo quondam loco regia, quo loco dicit Laonicus eum ſtruxiſſe Byzantinã arcem, propter Auream portam, quę ab vna parte meridiẽ ac Propontidem, ab altera ſolem occidentẽ reſpicit. Hæc ædificia Muchemetem cõdidiſſe, Laonicus ſcripſit. Menauinus aũt, ſicut & alij, tres ait arces a Muchemete Conſtantinopoli ſtructas: Geniſaraiũ, Eskiſaraium, & Iadiculam. Ad orientem ſolem, e regione Scutarij, ſiue Damalici promontorij, ſitum eſt Geniſaraium, (ſic dictum, quod nouũ ſit) in extremo vrbis angulo, qui a templo vicino, ſancti Demetrij vocatur: vbi Boſporus impetu maximo, ad ipſam crepidinem collis, in quo ſaraiũ vel arx poſita eſt, in Propontidem irruit. Olim Palatium Byzantinum, & Acropolis Byzantina dicebatur, velut arx in vno de tribus extremis angulis vrbis ſita, quo loco Byzas initio Byzantium cõdere ceperit. Hæc Sultanorum Oſmanidarum ſedes, hoc domicilium & aula eſt, quam Capi ſiue Portam Oſmanicam vocant. Vndiq; muris (de quibus infra, capite 149) ac turribus incluſa, tribus in circuitum milliaribus Græcis patet. Voluit huius ſaraij noui nomine Muchemetes poſteros & ſucceſſores in imperio ſuos obligatos eſſe ſoluendis meſſitæ ſuæ nouæ, ſingulos indies, aſpris mille: quæ ſumma, computatis pro vno talero Germanico aſpris quadraginta, cottidie ad 25 taleros excreſcit: in annos vero ſingulos, ſupra nouies mille, centum taleros efficit. quibus alios annuos reditus ad ſummam CLCIↃ ducatorum, adiecit. *Eskiſaraium*, voce ſignificante ſaraium vetus, in vrbis meditullio ſitum eſt: ſicut

& olim

& olim ibidem in vrbis omphalo vel vmbilico, priſcorum erat imperatorum regia. Vaſilia ta megala Gręci quondam nominabant. Nunc illa gynæconitidi Sultaninæ præcipue ſeruit, ſpatio ſaraij, ratione circuitus, ad duo paſſuum millia exporrecto. Iadicula deniq; Propontidis in litore condita eſt, ad meridionalem & occidentalẽ partim vrbis angulum, verſus Auream portam, nunc quidem ſuperſtitem, ſed obſtructã tamen, ac verſus vrbis terreſtres muros: qua in Thraciam, Macedoniã, vniuerſam deniq; Gręciam, itur. Sic autem adpellata Turcis eſt a Iedi & Cula, quorũ illud eſt ſeptem, hoc turrium ſignificationem habet. Græci nunc Heptapyrgion dicunt, aut Heptapyrgon, puro puto vocabulo Græco: ſemiturcico, vel hybride potius, Hepta gulades: ex quo etiã obiter intelligi poteſt, quod Aphricanæ Guletæ ſit etymon ſiue notio. Ipſa quidem arx cuſtodiæ regiorum theſaurorum eſt adſignata, perpetuasque militum excubias habet, qui feruntur eſſe numero quingenti, de quibus alio loco.

MACHMVT BASSA. VARIA SCRIPTVra vocis vnius.

De hoc Machmute Laonicus hæc: Mechumetes, inquit, regij palatij dux, (poſtea ducem ianuarũ vocat) & Europæ præfectus, filius Michaëlis, Græcus. Et addit, Græcos pueros (Græcorũ filios dicere debuit interpres, id eſt Græcos) qui abducti Byzantio, cum rege cõmorabantur, magnam potentiã ſibi peperiſſe. Nominis ſcripturam, tam in hoc, quam aliis locis, ab interprete Cæſaris acceptã Galderio, retinui. Triplicem ſane reperi, noſtris his in annalibus: Muchemet, Mechęmet, Machmut. Hiſtoriæ Græcorum & noſtrorũ hominum præterea diuerſitates alias habẽt, vt Muchumet, Mahumet, Machomet, Mahomet, Mohamed, quod Moamed Græcis eſt, abſq; aſpiratione. Stephanus Vngarus, ſane peritus interpres linguarum plurium, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæ quem nobis impetrante magnifico domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, conſulere de multis licuit, recte putabat in genere tum ſcribi, tum enuntiari, Mohammet. 140.

FINIS REGNI BOZINENSIS. OBSERVANDA diuersitatis annorum ratio. Stephani regis excoriati calamitas. Matthias Vngariæ rex Bozinam recipit. & Muchemetem fama sola fugat.

Couadza.

141. Bellum hoc, quod Bozinẽsi tam regno, quam ducatui finem adtulit, Bonfinius refert ad annum Christianũ 1463. Turci vero tradunt, hoc annis XI post captam Constantinopolim fuisse gestum. De quo sequitur, ad annum Christianum 1464 referendũ esse. Solet etiam vsuuenire plerumque, vt nostri numeros annorum ad initia bellorum referant. Annales vero Turcici finem rerum gestarum respiciunt, ideoque fere iam rebus ipsis expositis, annorum numeros adijciunt. Hoc diligenter obseruare lectorem velim, ne me putet alicubi temere mutasse numeros ab aliis positos. Hertzegouinæ sub iugum missæ nomine, Ducatus Bozinensis intelligitur, alius a regno: cuius interitum deinceps numero notarum 162 exponemus. Quod autem dicitur, Muchemetem Bozinæ regem captum occidisse: paullo explicandũ latius, vt plenum tam barbaræ perfidiæ Muchemetis, quam immanitatis horrendæ facinus cognoscatur. Stephanus ergo rex Bozinensis, & vxorio iure (ceu dictum paullo ante) Seruiæ Rasciæue Despota, bello petitus a Sultano Muchemete II, & obsessus Iaitzæ, blanditiis tyranni per quosdam de industria subornatos e castello Iaitzano euocatur, & ad colloquium arcessitur. Quum barbaro temere fidem habuisset, manuque capita pacis inter se ac Muchemetem initæ gestãs, in castra venisset, capitur: cute, iussu Muchemetis, viuus exuitur: iusto denique Dei iudicio cum vita regnũ, quo fraude patrem filius sceleratus excusserat, amittit. Hoc modo tum Bozina, Rascia, Seruiæ magna pars, Turcorum in potestatem venit. Matthias tamen rex Vngarus Iaitzam, cum XXVII Bozinæ opidis, recepit: quam militum corona deinde rursum Muchemetes circumdedit, & oppugnauit: irritoque conatu, fama dumtaxat aduentantis Matthiæ territus, ab ob-

ab obsidione, Bozinæque finibus, discessit. De opido Hertzegouina dictum superius, capite 95. Couadzam Turci cum Bozinacis & Croatis adpellant, quæ Iaitza Bonfinio, Chalcocondyli Gaitia, paulloque rectius Gaitza nominatur.

PLVRES IN ALBANIA PRINCIPVM DITIONES. *Giolchisar. Egripos.*

Erant in Albania plures reguli, qui suas singuli ditiones habe- 142.
bant. Inter has erat Ibanis, siue Ioannis Castriotæ regio, de qua superius dictum capite 121. Hanc armis nunc imperio Muchemetis cessisse referunt annales, quod alij factum deditione narrant. Laonicus hac serie ditiones enumerat. Primum ait Sandalis in Epiri vicinia sitam esse regionem, cui finitimæ sint Venetorum aliquot vrbes, Albaniæ proximæ. Ioannis inde Castriotis agrum succedere, cui sit adnexa regio Comneniadarum. Hinc sitam vlterius Arianitæ, Comneni filij, ditionem asperã & montuosam. Eius regiam vocabulo nunc etiam noto, Cannina dicebant, numero multitudinis: quæ supra Valonam vel Auloniam in sublimi posita conspicitur. Arx Caramaniæ Giolchisar, cuius paullo post mentio fit, in Anatoliæ tabula chorographica scribitur Culchisar. Egripos insula Turcis dicitur, quã vulgo iam Negropontum adpellãt, sicut & primariam insulæ ciuitatem: quæ ponte, cui castellum adiunctum est, cum Achaiæ cõtinenti cohæret. Vrbi nomen apud priscos erat Chalcis, insulæ vero, Eubœa: quam Euripi fluxus nobilitauit, vt Euripum princeps ille philosophorum Aristoteles. Nam si vera sunt, quæ de ipso, causas motus Euripi perueſtigante, referuntur: quum tamdem Aristoteles Euripum capere non posset, cepit Euripus Aristotelem. Erat Eubœa, quum a Muchemete bello peteretur, Venetorum in potestate. Defendebant eam contra Turcos acriter nomine reipublicæ, Ludouicus Calbus, & Paulus Erizzus, vel Ericcius, prætor Chalcidis, quem Potestatum Veneti nominãt. Sed classe Veneta suis succurrere non ausa, tamdem opido per vim potiti

fuere Turci. Filia Pauli Prætoris, vrbe capta, propter insignem formæ venustatem ad Sultanum Muchemetem deducta, memorabili exemplo pudicitiæ mori maluit, quam eius se libidini prostituere.

VSVN CHASAN. IVSVFZE BEG. MVSTAPHAM filium Muchemetes strangulari iussit.

143. De huius Chasanis origine Reineccius exquisite differit. Vsun a Turcis ob staturam corporis eximiam dicebatur. Nam Vsun eis significat longum siue procerum, qui Persica lingua Diras diceretur. Laonicus quoque Chasanem Longum adpellat. Ioachimus Cureus, Silesiorum historicus, nominat Hussancanum, vel corrupta voce, vel in Hassan Chan mutanda, quod esset Hispanico more, Don Hasan vel Chasan. Sed ipsos Persicos reges eo nomine vsos non memini vel legere, vel audire: quod tamen proceribus eidem regi subditis tribui scio, & antea notasse recordor. Iusufze vel Iusufge nomen itidem factum est a statura, forma deminuta. Significat enim Iosephulum. Iouius simpliciter Iosephum nominat. De Tocata superius quædam habes capite 75. Quum dicitur a patre Mustaphas fuisse præfectus iis locis, intelligitur Amasia: de qua dictum initio declarationis, cap. notarum 6. Mustaphas hic ante patrem exstinctus fuit, aliis venationi causam mortis adscribentibus, aliis nimiæ Veneri. Nobis ea lubet interpretando adijcere, quæ digna memoratu de ipsius interitu prodidit Spanduginus. Ait enim, Achmetem bassam, cognomento Bidicem, de quo statim plura dicturi sumus, habuisse feminam forma præstantem, cuius amore captus fuerit Mustaphas hic, Muchemetis filius: quum aliquando in aulam, officij causa, manum patris exosculaturus, venisset. Inde factum, vt illa quodam tempore balineum (pro more Turcico) ingressa, Mustaphas eodem se conferret, & nudam (vt erat) nulla pudoris habita ratione, violaret. Indignum hoc facinus quum Achmetes ad Sultanum Muchemetem deferret, laceratisq; vestibus ac tulipanto, de tam graui quereretur iniuria, vindictam sceleris exposcens:

poſcens: reſpondiſſe Muchemetem, cur iis querelis vteretur? an neſciret, Sultani ſe mancipium eſſe? Si maxime filius, inquit, meus Muſtaphas in vxoris tuæ complexus venit, an non meo cum mancipio rem habuit? Nihilo tamen minus patrem de tali patrato facinore filium ſecreto quam acerrime increpaſſe, iuſſiſſeque, ſuo vt e conſpectu ilico diſcederet. Et quia deeſſe non ſoleret officio, in obſeruatione iuris & æqui, ſi quidem ita libitum ei fuiſſet: miſiſſe poſt triduum quemdam e ſuis, qui Muſtaphæ neruo iniecto fauces iuſſu patris eliſerit. Hæc Spanduginus. quæ ſane ſi vera ſunt, vt pluribus ex cauſis eſſe videntur: memorabile nobis exemplum paterni rigoris erga filium, ceteroqui præſtantem virum, in ea gente præbent: cuius Sultani ſuos in ſubditos, velut in viliſſima mancipia, ne maxima quidem dignitate viris ſecundũ ipſos principes repugnantibus, quiduis ſibi licere putãt.

CARACHISAR. CHAS MVRAT.

Clauſerus in Chalcocondylis conuerſione ſua nomen vrbis, quam Muchemetes in Chaſanis regionem pergens occuparit, non repertum (vt arbitror) in ſuo codice, omiſit. Adſcriptum tamen eſt margini de libro Gundeliano Coryci nomen, ac recte quidem. Nam Corycum cepit, quam Turci ſuam ad linguam nonnihil accõmodarunt, & Charachiſar dixerunt. Monuimus enim ſupra, cap. 15, Turcis eſſe in more, ſic antiqua mutare nomina ciuitatum, caſtrorum, ſtagnorum, fluminum, regionum: vt priſcorum adfinitatem retinentia, nihilominus in ſua lingua quiddam ſignificent. Ita de Coryco factum Carachiſar, quod Turcice ſonat arcem nigram. Apud Ortelium in Synonymia Geographica Curcu Nigri, & Corcos ex itinerario Beniaminis, admitto: Mercatoris vero Chutam, cum Chuteo Ioſephi Barbari, nihil ad Corycum pertinere puto. Murates ille, Romaniæ vel Europæ beglerbegus, cuius nomen heic ſubijcitur, cognominatus fuit Chas, hoc eſt, elegans aut venuſtus. 144.

VSVMCHASANIS FILIVS ZEINELI CAEsus in prælio contra Muchemetem.

145. Qui hoc prœlio fuit interfectus Chasanis Longi filius, nullum heic in annalibus nomen habet. Secretarius aũt Sigismundi Malatestæ, reguli Ariminensis, qui tunc vixit, & plerisq; rebus id temporis in Græcia & Anatolia gestis cum hero suo, magnæ virtutis, & nominis clari duce, interfuit; Zenialem vocat, qui Iouio Zeynal dicitur. Is vero Turcis est Zeineli, vocabulo significante hominem, cui dentes aut maxillæ prægrandes sunt. Illum Latini Dentatum vocarunt, hunc Græci Gnathonem, opinor: qui an Latine Maxillatus dici possit, alij viderint.

MOLDAVIAE VAIVODA TVRCOS ingenti clade adficit.

146. Moldauiæ Vaiuodam quum dicimus, semper illum intelligimus, quem a Turcis principem Carabogdaniæ nominari, monuimus supra, cap. 71. Qui vero cædem hanc Turcorum insignem edidit, adpellatur a Bõfinio & Cureo Stephanus, magnus sane vir, & bello felix: qui non Turcos modo cæcidit, verumetiam illustri de Tataris potitus est victoria. Quæ Turcis Iscodara sit, explicatum ante, numero 121.

GEDVC, ACHMETIS BASSAE COGNOMEN, varie corruptum. Achmetis fortuna, non minus varia.

147. Magni nominis vir fuit Achmetes hic bassa, tam apud Sultanum Muchemetem II patrem, quam apud Baiasitem filium: de cuius origine Geufræus errat, quum tradit, eum fuisse filium Stephani, non regis, sed Despotæ Bozinensis. Nam Bozinæ Ducis filius fuit alius ab hoc Achmetes bassa, cui cognomen erat non Geduc, sed Cherseogles, vt eum nostri vocant, de quo infra, suo loco, dicetur. Hic autem Achmetes, Albanensis erat origine, vel Epirota. Sigismundi Malatestæ secretarius scripsit, eum

eum fuisse virtute militari parem antiquis ducibus: adeo quidem, vt sola nominis sui fama, quocumque se conferret, omnibus formidinem ac trepidationem inijceret. Addit, cognominatum vulgo Gendich propterea, quod ei dens vnus deesset. Quam vero a tenui fortuna maximam ad dignitatem subito peruenerit, Spanduginus his propemodum verbis exposuit. Erat, inquit, Sultano Muchemeti satelles, (Solacos Turci vocant) qui Bidic Acmat ex eo nominabatur, quod in oris antica dentium serie, dentem vnum amisisset. Hic quum aliquando cum principe suo colloqueretur, vt fieri nonnumquam solet, adserebat inter alia: non posse principem reuera se magnum prædicare, si non ex paruo magnum, & vicissim ex magno paruum facere posset. Hæc eius verba tantum in animo Muchemetis habuerunt efficaciæ, vt Achmetes hactenus satelles, ab ipso supremum ad primarij bassæ gradum proueheretur. Quid ei post hæc euenerit, quum ipsius vxori a Mustapha, Muchemetis filio, stuprum inferretur: paullo ante narratum, capite 143. Mortis genus, consentaneum fortunæ subitæ, nimiumque blandienti, suo loco deinceps commemorabitur, numero notarum 156. Nunc diuersitas indicanda cognominis, & verum cognomen ostendendum. Diximus eum a Spandugino vocari Bidic, & alibi Vidich, a secretario Malatestæ Ghendich: quam scripturam Geufræus retinet. Nominis notionem priores duo pæne rectam adtingunt, quum ita fuisse vocatum ab amisso dente referũt: Geufræus in expositione vocis fallitur, quum sic ait ipsum a magno dente nominatum. Sciptura hoc modo mutanda, vt apud Spanduginum pro Bidic & Vidich, legatur Gidic: apud reliquos duos pro Ghendich, Gedic: quod idem est cum Geduc. Peritiores Arabicæ linguæ Gutuc enuntiant per V Gallicum, quod parum abest a Gidic siue Gitic. Significat autem vocabulum hoc truncum alicuius rei fractæ. de quo animaduertitur, hoc ei datum fuisse cognomen a trunco dentis, qui adhuc in ore scilicet reliquus hæreret.

MARE NIGRVM, ET MARE maius. Cofé.

148. Pontus olim dictus Euxinus vel hoſpitalis, per contrarium ſenſum, velut Axenos & inhoſpitalis, nunc a Turcis Caradenizi vocatur, a Græcis Maura thalaſſa, idem vtroque nomine ſignificante, videlicet mare nigrum. Vſus eſt hac adpellatione Damaſcenus Studites in theſauro concionum ſuarum, ſcripto lingua Græca vulgari. Nomen hoc ei datum perhibent, non quod aquas habeat nigras, quæ profecto limpidiſſimæ ſunt: ſed a ſubitis fœdisque tempeſtatibus, quæ prius placidum ac ſerenum, paullo momento nigris tenebris inuoluunt. Ediuerſo mediterraneum mare, non tantis obnoxium mutationibus, ſed longe ſerenius, illis Acdenizi dicitur, his Aſpra thalaſſa, id eſt album mare. Itali diſſentiunt ab vtriſque, ac a nobis etiam Germanis, qui hos ſequentes & ipſi nigrum mare nominamus. Etenim adpellare ſolẽt mare maius, quod idem eſt cum mari magno. Id ei nomen dat Vincentius Beluacenſis, vti ſupra notatum capite 128. Cofé Turcis ſcribitur, quæ Capha noſtris eſt, in Taurica Cherſoneſo trans mare nigrum ſita, Genuenſium quondam colonia. Notum eſt, olim dictam fuiſſe Theodoſiam. De Kerimis, Crimiis, Keraiis, (ſic diuerſis iidem nominibus adpellantur) Deſtenſibusque Tataris, dictum ſuperius, numero notarum 45.

MVCHEMETES OBSESSAE SEmendriæ ſuccurrit.

149. Obſcuriuſcule quædam heic dicuntur, quæ ſic intelligenda. Muchemetes ad Morauam fluuium profectus eſt, hoc eſt, in Seruiam ſiue Raſciam, ad metropolim eius regionis Semendriam, vel Senderouiam, obſidione liberandam. Quippe Matthias Vngariæ rex, vti Bonfinius refert, hieme anni 1476, ad Semendriam, vndique militibus cinctam, exſtrui caſtella tria curauerat: vt artiſſime clauſam in poteſtatem redigeret. Iis vero caſtellis

eastellis potitus Muchemetes, obsidionem soluit. Obiter heic lector obseruet, a Turcis etiam Morauæ nomen retineri, non Schitnizam cum Moraua confundi, de quo superius actum, capite 124. Quum deinde muro nouam arcem cinxisse dicitur, intelligendum illud Genisaraium, in vrbis orientali angulo conditum, de quo paullo ante, numero 139. Præterea nomen Soleimanis Romaniæ beglerbegi, quod statim subijcitur, Bonfinius ignorauit, Basseum modo vocans.

10 *INSIGNIS TVRCORVM CLADES in Vngaria.*

Bonfinius vnum hac expeditione Turcorum ducem nominauit Halibechum, qui annalibus est Aii beg Michalogli: de reliquis duobus, Isa bego Chuseinogli, & Bali bego Malcozogli, nihil compertum habuit. Turcorum exercitum LXCIↃ æstimat. Vngarorum duces fuere, Stephanus Batorius, Vaiuoda Transsiluanien sis, & Paulus Kinisius, Comes Temesuarensis. Numerum cæsorum Bonfinius idem in litteras retulit, Turcorum XXXCIↃ, Vngarorum VIIICIↃ dumtaxat. Annum quoque posuit 1480. Vnde corrigendi captæ superiori anno Scodræ numeri apud secretarium Malatestæ, proque 1477, reponendi 1479. 150.

RHODVS A TVRCIS PRIMVM OBSIDEtur. Amadeus cognomento Viridis, Comes Sabaudiæ.

Sæpenumero quidē tentata fuerat hactenus, & obsessa Rhodus a Saracenis, etiam ab illo tempore, quo ab equitibus Hierosolymitanis S. Ioannis Baptistę (Frerios vocari scribit Nicetas, Gallica nimirum voce, significante fratres) possidebatur: & ante hanc obsidione proxima liberauerat eam Comes Sabaudus Amadeus, cognomento Viridis, immortali cum laude sui nominis. Ideoque cum alba cruce, in campo rubro defixa, quæ ipsius ordinis equitum Rhodiorum insignia sunt, perpetuum 151.

ea familia symbolum FERT huius Amadei virtute promeruit. Nam eæ litteræ plenius explicatæ significant, Fortitudinem Eius Rhodum Tenuisse. Sed Turci nihil ad hoc vsque tempus in eam moliri fuerant ausi, licet Asiæ quietam prope possessionem interturbari ab equitibus illis Rhodiis, ægerrime ferrent. Nunc tamdem Rhodum iussu Muchemetis adgressus est Mesites vezir bassa, gente Palæologa natus. Erat tunc princeps ordinis, quem Græci Megalon Mastora vocabant, nostri Magnum Magistrum, Petrus Albussonius, natione Gallus, qui postea Cardinalis ecclesiæ Romanæ creatus fuisse traditur. Is tam fortiter hac obsidione cum suis se gessit, vt non solum infectare, verumetiam damnis acceptis grauissimis, inde discedere Mesites cogeretur. Quippe non reuocatis ad calculum detrimentis ceteris, cæsa periere Turcorum XXXCIↃ, vt quidam aiunt, Geufræo longe minorem ponente numerum.

OTRANTVM A TVRCIS CAPTVM, ET a Christianis receptum.

152. Otrantum Turcis & Italis dicitur extremo in angulo Apuliæ sita ciuitas, e regione Albaniæ vel Epiri: cuius ab opido Velona siue Valona, quondam Aulonia, sexaginta dumtaxat iecto mari milliaribus Græcis distat. Imperator Leo metropolim facit, & Hydruntem vocat, vnde corruptum nomen Otranti. Leone quidem regnante pars vt isthæc Italiæ, cum Calabria, Byzantino parebat imperatori: sic & metropoles Romæ Nouæ patriarcham, non veteris Papam adgnoscebant. Inter alia post captam Hydruntem a barbaris edita crudelitatis exempla, refertur & illud, quod vrbis archiepiscopum ad aram serra dissecuerint. Nos e Corcyra soluentes, deficientibus idoneis ventis, heic subsistere coacti fuimus, in non exiguo, propter immanes piratas Turcicos, discrimine constituti: qui ob interfectam cum familia non ita dudum Ramadanis bassæ Tripolitani coniugem, vt in supplemento annalium narrauimus, in Venetos rabiose

biose grassabantur. Nec Hispanus gubernator Hydruntinus minori vsus est erga nos barbarie, qui per nauclerum cum periculo ablegatum rogantibus, vt aliquanto propius ad portum accedendi potestatem faceret: quo portus & vrbis vicinia tutiores a piratarum iniuriis essemus, non solum id negauit: verum etiam denuntiari iussit, se nos omni genere tormentorum bellicorum ex arce, si propius accederemus, excepturum. Id fiebat propterea, quod Constantinopoli veniremus: vbi superiori æstate, veluti paullo ante dictum, grauissime morbus pestilens sæuierat. Amplius tamen quinque mensibus, ante nostrum discessum, ea grassari desierat; ac nos quarto iam mense a Constantinopoli aberamus. Ita nimirum exuere quasdam belluas omnem non dico caritatis Christianæ, quæ frustra in eis quæritur, sed humanitatis sensum videmus, de hac vita quam diutissime conseruanda sollicitos, quum æternam & cælestem nullam exspectent. Hydruntem a morte Muchemetis, quum Baiasites patris in imperio successor, bello contra Zemem fratrem implicatus, Achmetem Geducem bassam ad se anno proximo (sicut in annalibus paullo post sequitur) reuocasset; Neapolitani reges obsessam & expugnatam recuperarunt, ab Vngaro rege Matthia copiis auxiliaribus impetratis: quæ pugnis aduersus vicinos Turcos adsuetæ, præcipuam hoc bello, superandis barbaris, operam nauasse prædicantur.

MORS SVLTANI MVCHEMETIS II.

Teggiur Zair. Clyzomene. Nymphæum.

Commode mors consilia Muchemetis interrupit, futura rei- 153.
publicæ Christianæ pernicioſa. Nam Otranto capta, progressurus erat haud dubie: præsertim quum Roma Noua potitus, etiam de Roma veteri subijcienda perpetuo nescio quid somniaret. In Asiam transmisisse cum exercitu dicitur, inuasurus Ægypti Sultanũ, tum quod legatos suos, ab Vsumchasane Persarum

rege cum muneribus reuertentes, violasset: tum etiam, quod pedaneum vectigal a Turcis, Mechien, per imperij sui fines, religionis ergo proficiscentibus, exigeret. Exstinctum tradit Bonfinius anno Christiano 1481. v Non. Maias. Addunt annales, in Teggiurum prato mortuum. Hoc loci nomen Turcis Teggiur Zair effertur. Et exposita superius est causa, numero notarum 56, quamobrem Turci Græcorum Imperatores nominauerint Teggiures. Secretarius Malatestæ refert, Muchemetem cum exercitu transiecisse Scutarium, indeque profectum ad Chisiuichen, cuius planicies ab vna parte ad mare pertineat, in morbum incidisse. Quibus in verbis pro Chisiuiche putarim equidem aliud nomen reponendum, adeoque Geiuisen illam, de qua dictum capite notarum 74. Quippe fatentur omnes historici, Muchemetem iter hoc Nicomediam versus tenuisse: a qua non longe cum abesset, mortuus fuerit. Notatum vero supra, Geiuisen vnius itinere diei non magno dissitam a Nicomedia. Dictum ibidem, maris istic esse sinum, quem veteres Astacenum vocarint. Eum secretarius etiam Malatestanus ipse digito quasi commonstrat. Prætor Græciæ noster cuiusdam regij vel imperatorij palatij meminit, cui nomen dat Nymphæum. Ab eo non procul dissitum describit locum, tali Teggiurum vel Imperatorum prato rebus omnibus simillimum. Alicubi de Nymphæo: Michaël, ait, Palæologus imperator Nymphæum peruenerat, quo loco recreare se solebant imperatores, postquam Constantinopoli (a Flandris) in exsilium electi fuerant. Alibi vero planiciem vel pratum ipsum describit his verbis: Quum dies aliquot (imperator Ioannes scilicet Ducas Vatatzes) Phlebiis exegisset, Clyzomenen profectus, (hoc loco nomen est) ibidem tentoria figi iussit. Nam istic imperatores e Nymphæo digressi, cõmorari solent, maioremq; veris partem trãsigere. Quippe totus ille locus mera planicies est, quæ graminis copiam, compluribus equis sufficientem, producit. Aquis etiã irrigatur, ac in propinquo multos pagos & ciuitates habet, a quibus ad victum necessariæ res copiose subministrantur.

Hacte-

Hactenus Prætor, qui Nicæa profectum ad hanc Clyzomenen scribit imperatorem. Ea vero si non est illud Teggiurum vel Imperatorum pratum, in quo mortuus, de annalium sententia, fuit Muchemetes: equidem alium, quem indicem, sic adpellatum locum, nullum inuenio.

SVLTANI ZEMIS, ALTERIVS FILII *Muchemetis historia.*

Principio monendus lector, huic apud Turcos nomen esse, Sultan Zemi, vel Gemi, puntiatione Italica. Geufræus, & alij, nõ recte Zizimum & Zizimen adpellant: peius etiam Bonfinius Czaliabum, quod ex Zelebi corruptum arbitror, de quo vocabulo dictum initio declarationis huius. V triusque pugnæ narratio, qua bis Achmetis Geducis bassæ ductu superatus a fratre fuit, heic in annalibus exstat. Reliquæ post fugam vitæ fortuna breuiter e nostris exponitor, quando Turci eam, vt parum sibi cognitam, in litteras referre non potuerunt. Igitur altero prœlio victus, desperatis rebus suis, in Rhodum profugit: seque magno equitum Rhodiorũ Magistro, qui tunc erat Petrus Albussonius Gallus, tradidit. Agebat tunc ætatis annum vigesimum octauũ. Id vbi Baiasites accepisset, amplissimis Magnum Magistrum, eiusque consiliarios, muneribus demulcens, vti diligenter adseruaretur, petiit: simul ad eius alimenta se quadraginta millia ducatorum singulis annis, quam quidem diu frater superstes futurus esset, numeraturum promisit: pacem denique cum Christianis perpetuam culturum spopondit. Accepit eas condiciones magnus Magister, quas quidem bona fide Baiasites impleuit. Zemes vero, tum plenioris securitatis causa, tum vti Baiasites tanto magis in metu perpetuo contineretur, in Galliam fuit abductus: vbi diu vixit in quadam Rhodiorum equitum arce, cui nomen Burgonouo. Deductus inde Romam fuit, ad Innocentium eius nominis VIII, Pontificem. Ibi, quam diu vixit Innocẽtius, ac post mortem illius, sub Alexandri VI pontificatu, mansit:

donec occupaturus regnum Neapolitanum Karulus VIII Galliæ rex, Romam veniſſet. Nam is Zemen ab Alexandro impetrauit, vſurus eo, quemadmodum quidem aiebat, ad recuperãdum imperium Conſtantinopolitanum. Pontifex autem Zemii venenum propinaſſe lentum traditur, quo certum ad termi- 5
nuum paullatim cõfectus expiraret. Itaque poſt aliquot dies Terracinam perductus, ibidem rebus humanis exceſſit.

MEKIE. MEDINA ALNABI. FILII nepotumque Zemis hiſtoria.

155 Victus priori prœlio Zemes, dicis cauſa, quod aiunt, quaſi voti reus, Mekien ſe contulit. Ea noſtris Mecha eſt, Achmeti onirocritæ Mecca, Saracenis Medina Alnabi, hoc eſt, ciuitas prophetæ. Reapſe vero ad Alcairenſem Sultanum confugit, a quo 15
Gaufræus eum copiis & pecuniis adiutum ſcribit: ſed negat hoc Malateſtæ ſecretarius, tantũmodo referens Zemen Sultani Alcairenſis fidei vxorem cum filio commendaſſe. De hoc eius filio quid factum fuerit, paucis Spãduginus expoſuit. Quippe narrat eum, quum in Rhodum inſulam peruenisſet, amplexum re- 20
ligionem Chriſtianam, & baptiſſatum. Ibidem, ſuſceptis ex cõiuge quatuor liberis, duobus maſculis, totidemque femillis, velut in latebris vixiſſe: donec Rhodo capta, percunctãti de eo ſollicite Solcimani proditus, quum religionem Chriſtianam deſerturum ſe conſtanter negaſſet, duobus cum filiis occideretur: iu- 25
bente Soleimane, vt filiæ Conſtantinopolim aueherentur.

MORS GEDVCIS ACHMETIS BASSAE.

156. Qui a condicione humillima ſubito ſupremam ad dignitatẽ 30
& opes emerſerat, & imperatoriis tamen artibus præſtans, magnas pro Sultanis ſuis, Muchemete Baiaſiteque, res geſſerat, inſigni ſua cum gloria: quam indigna tamdem morte vitam hanc clauſerit, annales hoc loco paucis commemorant. Cauſas tamẽ

nullas

nullas adiiciunt, cur ita ſubito peremtus fuerit, iuſſu Baiaſitis, vt Geufræus; ipſius manu Baiaſitis, vt Malateſtæ ſecretarius ſcripſit. Geufræus ait, teſtatum fuiſſe Baiaſitem, nimiam ſerui magnitudinem ac virtutem domino formidinem incutere. Malateſtæ vero ſecretarius huiuſmodi quædam paullo prodidit explicatius, quæ cõmutatis verbis ipſius Italicis cum Latinis, heic inſeremus. Erant, inquit, pertinaces animi Genizarorum, quos ſane nonnumquam dicere non eſt veritum, quando Baiaſite domino parum propitio vterẽtur, arceſſituros ſe Sultanũ Zemem, qui eis imperaret. Quinetiam armati aliquando, magna cum rabie ad ipſas Sultanini palatij portas adcurrerunt. Tum vero Baiaſites lenibus eos verbis mitigare, cunctiſque poſtulatis ipſorũ ſane quam indulgenter adnuere. Sopitis autem furentium iris, auctores ſeditionis e medio ſuſtulit. Et quia ſæpenumero Genizari ad Achmetis Chendicis veziris baſſæ domum itabant, Baiaſites Hadrianopoli tamdem, qua in vrbe tunc agebat, ad conuiuium Vezires ſuos omnes inuitauit: ibique Achmetem baſſam manu propria confecit. Hæc ille, quibus Arateum hoc epiphonema rectiſſime quis adiecerit: eiuſmodi ſcilicet amoris ac beneuolentiæ tyrannorum eſſe præmia.

FAMILIA CARAMANIAE PRINCIPVM exſtincta. Pirametus, pro Ibrahime. Caramania in formam beglerbegatus redacta.

Vltimus eſt Caſanes ille, cuius heic nomen prodiderunt annales, qui de Caramanorum familia principum in hiſtoriis reperitur. Nam Geufræum errare videmus, qui tradit exſtinctam horum familiam ſub Muchemetis imperio, duodecim vel tredecim ante hoc tempus annis: & aliud vltimo dat nomẽ, Abrahamum vocans. Ait enim, Muchemetem liberatum. Vſumchaſane (Aſſambegum ipſe nominat) aduerſario, poſt obitum Pirameti Caramani reuerſum in Caramaniam, Abrahamo filio eius impoſuiſſe neceſſitatem implorandi auxilia Chriſtianorum, 157.

maxime Pij II Pontificis: qui profectione in Caramaniam cõstituta, Anconam, vbi classem adornari curauerat, profectus; ibidem mortuus sit, dum aduentum Venetorum sociorum exspectaret. Hinc euenisse, vt classe diuisa, & occupatis Vngarico bello Germanis, Caramanus minime ad resistẽdum Turcis sufficiens, interfectus fuerit: atque ita familiam Caramanicam defeciſſe, cuius ditio cesserit Osmanidis. Non temporibus hæc dũtaxat, sed rebus etiam confusa sunt. Ait occisum Abrahamum, Pirameti filium, in ea familia postremum, post Vsumchasanicũ bellum, quod pertinet ad annum Christianum 1474. Voluisse vero Pium II Pontificem huic opem ferre paullo ante, quàm ipse vitam cum morte commutaret, & alter a Turcis opprimeretur. Atqui decem plus minus ante hoc tempus annis, Pium Papam mortuum fuisse constat. Præterea tradunt annales, a Muchemete II ereptam Caramano Giolchisarem, anno Christiano 1469. nec tamen ipsum principem, qui tunc Ibrahimes erat, interfectum fuisse. Quem etiam dicit Abrahamum, Pirameti filium, bella cum Muchemete gessisse; Bonfinius Pirametum appellat, Turci nominant Ibrahimem, qui scilicet idem est cum Abrahamo. De quo equidem colligo, quodnam sit illud Pirameti nomen. Arbitror enim, litterarum metathesi Pirametum eumdem esse cum Praimeto vel Praime, siue Turcico Ibraime. Sic & supra notauimus, ex eadem voce Praime factum apud Chalcocondylem Priamum, trãspositis itidem litteris. Ibraimis vero filius Casanes, quum in Baiasitis Porta educaretur, anno tamdem Christiano vel 1483, vel sequenti mortuus, Caramanidarum familiæ finem imposuit: ex quo tempore Caramania beglerbegatus Osmanidarum esse cepit.

IMARETVM BAIASITIS, AD FLVMEN Hadrianopoli conditum.

158. Sunt Hadrianopoli trium confluentes amnium, Hebri siue Marizæ, Tunsæ siue Tænari, & Hardæ, de quibus ante dictum capite

capite 30. Postquam hi fluuij coiere, Marizæ nomen superat, in cuius ripa scilicet imaretum suum Baiasites exstruere cepisse dicitur.

KILI. CILIVM. CELIVM. CHELIA. ACHILlea. Nestoralba. Bessarabia. Kermen, Aherman. Moncastrum. Stephanus Vaiuoda Carabogdaniæ.

Quę heic de arce Kili capta leguntur, huiusmodi fere verbis a secretario Malatestæ sunt exposita, quæ vertendo adscribere libuit. Baiasites, ait, in otio triennium exegit, post superatum videlicet, expulsumque fratrem Zemem: ac deinde Tataris in societatem adscitis, classem 350 nauium, cum magnis terrestribus copiis instruxit: vt bello Carabogdaniæ Vaiuodam inuaderet, eiusque vires euerteret. Regionem huius ingressus, omnia flammis & ferro vastauit, ciuitatemque Chilium cepit, etiam arcem dedẽte Mamalacco Castellano, patriæ proditore. Profecti sunt deinde Turci Tatariq; maximo cum exercitu ad opidum Mõcastrum. Quumque sibi eam quoque ciuitatem dedi postulassent, ac interueniente pacto relinquendi cum vita facultates incolis saluas, voti compotes facti fuissent: nihil eorum, quæ promiserant, præstiterunt. Baiasites etiam familias plus minusue quingentas eorum ciuium Constantinopolim abduci iussit. Bõfinius eodem tempore gestas ibidem res commemorans, Achilleam ait, nunc Cheliam, & Nestoralbã, ad Istri ostia sitas, a Turcis tunc obsessas fuisse: Stephanum vero Mysiæ inferioris (Moldauiam dicere vult) principem, ab Vngaro rege Matthia petiisse opem ex fœderis societatisque lege. Sed ante missa subsidia, ciuitates illas in hostium potestatem venisse. Conferamus hæc inter se, Turcicisq; cum annalibus. Primus ait, a Baiasite capta fuisse cum arcibus opida, Chilium & Moncastrum: alter, Cheliam & Nestoralbam: annales denique, Kilim & Chermen. Consentiunt igitur omnes, de capto priori opido, nisi quod est quædam in nomine diuersitas: sicut idem a Laonico Celium quoque di-

citur,a Cureo Cilium.Iouius,per errorem puto,Lithoſtomum adpellat,in ripa Danubij,vel ad oſtium Danubij potius. In alterius autem ciuitatis vocabulo diſſentire videntur, primo nominante Moncaſtrum,altero Neſtoralbam, tertiis denique Chermen.Secretarij Moncaſtrum,& Chermen Turcorum,idem eſſe puto: diuerſam ab vtraque Neſtoralbam. Quippe Kermen ſeu Chermen ſitum eſt in Moldauiæ Tatariæque finibus, verſus Pontum Euxinum,vbi ſcilicet in hunc ſe Danubius effundit.Et Sangiacatus eſt hodieque Chermen vel Aherman,Beglerbego Romaniæ ſiue Græciæ ſubiectus. Bonfinij vero Neſtoralba, nõ Moncaſtrum,aut Chermen,ſed vrbs eſt hodie Bialogrod dicta, quod arcem albam ſignificat, ad profluentis in Euxinum, non Iſtri,ſicut Bõfinius ſcripſit,ſed Neſteris amnis oſtium ſita. Quapropter non Neſtoralba,ſed Neſteralba ſcribi debuit. Et Neſter priſcis vocatus fuit Tyras fluuius. Hiſtorici Græci recentiores ab annis 500 Danaſtrin adpellarunt,vti Neperem vicinum,Danaprin: qui mihi quidẽ non eſt Boryſthenes ante,quàm Beriſnam a Roſſiæ vel Ruſſiæ finibus venientem recipiat, ad qũam Boryſthenis etiam vetus nomẽ propius accedit. Cureus ſcripſit,hoc ipſo anno Chriſtiano 1485,Stephanum Valachũ, de quo diſceptabant inter ſe reges, Vngarus Matthias,& Caſimirus Polonus, vtrius eſſet cliens, tamdem in verba Caſimiri regis in caſtris iuraſſe: nihiloque minus deſertum a Polonis, amiſiſſe Beſſarabiã. Hæc nimirum eſt illa regio extrema in ora Valachiæ, Nigrũ ad mare ſita,quæ Kilim & Chermen,ſiue Moncaſtrum,opida continet,ſic a Beſſis Thracibus adpellata. Noui aliquãdo in aula Maximiliani II Auguſti,Spiræ comitia celebrantis, Nicolaum, patre Beſſarabiæ principe natum, vti quidem credebatur: documentis quibuſdam,ac teſtimoniis, præſertim Venetorum plumbeis bullis,hanc eius originem adprobantibus.

BELLVM INTER SVLTANOS, CAIRENSEM ET Oſmanidam. Vſun Vsbeg. Terſis.

160. Huius belli cauſæ referendæ veniunt ad ſuperiorum tempo-

rum

rum offensas. Diximus enim, Muchemetem II, Baiasitis patrẽ, paullo ante mortem in Asiam transmisisse, bellum vt faceret Alcairensi Sultano, qui hostes eius iuuerat, præsertim Caramanũ: & alioqui se gerebat erga Turcos insolenter, vti dictum capite 153. Prosequitur ergo bellum a patre inchoatum Baiasites, nouis insuper iritatus iniuriis, quod Zemis partibus Sultanus Alcairensis fauisset. Is a Iouio, Geufræo, ceteris, Caitheus non recte nominatur; melius a Petro Martyre Mediolanensi Caitbeus, quasi Caitbegus, Sultani Mahumetis pater, dicitur. Vide caput 237. Ab eodem Zemis vxorem & filium tradi sibi Baiasites postulabat. Quis autem fuerit inter ceteros hoc bello socius Sultani Alcairensis Vsun Vsbeg, non exprimitur. Nomen Vsun, longum significat: Vs, callidum & astutum. Amicus meus Nicolaus Haunoltus, ait Vsbeg Han vocari regem quemdam Tatarum, longius etiam dissitum quam sit Chitainus. Adanorũ ciuitas in Cilicia satis est nota, de Grecorum etiam, Zonaræ, Cedrinique historiis. Tersis est illa diui Pauli patria Tarsus, quam Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Græcis etiam vult adpellatam fuisse Tersum & Tersiã. Bellonio nunc Hama putatur, & Hamsa dici, per errorem: quum ea sit Emissa Phœnicum. Tam Adana, quàm Tarsum fluuius alluit, qui priscis Cydnus erat, iam Carasu dicitur, ab aquæ profundæ nigro admodum colore.

NON SEMEL, SED BIS PVGNATVM INTER SVLtaninos & Osmanicos. Diuersa nomina, Cheserogli, Cherseogli, Herceogli, Herzecogli, Cherzecogli.

Ceperunt hactenus a Muratis vsque secundi temporibus, a Turcis memoriæ prodita, nonnihil habere pluribus in explicãdis rebus gestis plenius, q̃ nostris in historiis reperiri videamus. Indicio est, plerorũq; nostrorũ error de prœlio, quod vnũ tradũt inter Sultaninos & Osmanicos longe grauissimum fuisse commissum, tanta cum Turcorum strage, quantam ab alia natione orbis vmquam perpessi fuerint. In his est Geufræus, quitum 161.

nomina ducum, tum geminam pugnam confundens, exercitu Turcico in fugam conuerso, Cherseolum generum Baiasitis captum, Alcairum ad Sultanum Caitheum fuisse deductum ait. Annales autem Turcici duces expeditionis primæ faciunt, Ferhatem begum, Baiasitis generum: Caragosamque, beglerbegum Caramaniæ: quibus e duobus alter fuerit cæsus, nimirum Ferhates Baiasitis gener. Expeditioni vero secundæ præfectos fuisse memorant, Muchemetem Cheseroglim, & Achmetem Ducis filium, Romaniæ beglerbegum. Nesciuit ergo Geufræus, cæsum priori prœlio Ferhatem, Baiasitis generum: nesciuit altero prœlio duos fuisse duces, Cheseroglim & Herzecoglim. Itaque non pugnas modo duas in vnam confundit, verumetiam e tribus, Ferhate Baiasitis genero, Cheserogli, ac Herzecogli, qui & ipse Baiasitis gener fuit, vnum quasi conflat Cherseolũ suum. Eius vero nomen hoc haud dubie corruptum est ex Cheserogli, qui Cheseris est filius, de quo Chesere bego, Elpia familia nato, tractatum superius capite 117. Non tamen hic Cheserogli Baiasitis gener, aut captus secundo prœlio fuit, sed Herzecogli siue Ducis filius, Achmetes bassa: quem antea quoq; Geufræus cõfudit cum Achmete Geduce, sicut expositum supra, numero notarum 147. Nomen habuit Herzecogli Turcogermanum. Nam supra notatum capite 95, plures populos Ducem nominare vocabulo a Germanis accepto, Hertzog. Indidem lector intelligit, Bozinam duplicem, duos habuisse principes: quorum vnus regium, alter Ducis titulum habuerit. Ex vltimo Bozinensi Duce natus fuit hic Ducis filius, vel Herzecogli, cuius nomẽ hoc varie scriptum legitur apud historiarum auctores. Spanduginus habet vocabulum Cherzecogli, quod idẽ est cum voce recte scripta Herzecogli. Sed errat idem, quum Anatoliæ beglerbegum facit, qui Turcis auctoribus Romaniæ beglerbegus fuerit. Apud Malatestæ secretarium Herceogle reperitur, apud Iouium Cherseogle. Sed hæc omnia deprauata sunt ex illo Turcogermano, quod diximus.

FINIS

FINIS DVCATVS BOZINENSIS, VEL HERZEGOuinæ, vel Herzegæ, vel Orzegæ, vel S. Sabæ, vel Montis Nigri. Achmetis Herzecoglis bassæ historia.

Recensuimus supra, capite notarum 141, regni Bozinensis interitum: nunc qui Ducatus Bozinensis exitus fuerit, itidem cõmemoremus; ita promisso nostro, & huius Ducis filij, vel Herzecoglis historia poscente. Nam annales aiunt, Achmetem bassam Herzecoglim, prœlio contra Sultaninos secũdo, cum equo prolapsum, in Sultaninorum manus venisse, deductumq; fuisse ad Vsbegum, & custodiæ traditum. Secretarius autem Malatestanus, eadem narrans: Baiasites, inquit, nuntio cladis suorum accepto, indignatione nimium quãta succensus, denuo præpotentem instruxit exercitum, eique supremo cum imperio præfecit Herceoglim, Stephani quondam S. Sauæ Ducis filium: qui aduersa quadam fortuna superatus, & vniuersis cum copiis cæsus fuit, etiam tribus ei dextræ manus digitis amputatis. Videamus ergo, quæ fuerit huius tam origo, quàm familia: quæ ad Turcos deficiendi occasio: qui denique totius gentis, e qua natus erat, interitus. Diuersa vero referuntur a duobus auctoribus, Spandugino & Iouio: quos quidem ambos, & primo Græcum illum, audiamus. Narratis, ante hæc tempora Sultanum Muchemetem II decreuisse cum animo suo, sub iugum mittere Ducatum Bozinensem, cuius princeps Stephanus, S. Sabæ Dux, & Herzechus (animaduertit lector Germanicam vocẽ Hertzog) vulgo fuerit adpellatus. Ipsam regionem Ragusæis esse finitimã, inter quos, & principem Stephanum, simultates interceserint, ex causa quadam huiusmodi. Erat Duci legitima coniux, e qua tres liberos mares susceperat: Ladislaum natu maximum, cui nupsit Anna Cantacuzena: Stephanũ, secundogenitum: & vltimum, Vaticum. Accidit autem, vt Florentina quædam mulier, excellentis formæ, sed nimium corporis sui prodiga, sese in hanc Ducatus Bozinensis regionem, relicta patria, conferret. Dux

162.

Stephanus,qui sæpius accepisset ex aliorum sermonibus,mulieres Florentinas ob formæ venustatem,animique indolẽ,& morum elegantiam,facile primas inter alias omnes Italiæ feminas ferre: quum primum de huius aduentu intellexisset,eius videndæ cupidus,misit qui ad se mulierem arcesserent. Conspectam mox adamare cepit,adeo quidem,nihili suam vti legitimam cõiugem faceret,cuius eum ceperat satietas. Vxor vero principis, eam quum ferre diutius non posset iniuriam, Ragusam cum filio natu maximo fuga secreta se contulit. Maritus missis ad eam certis internuntiis, vti domum rediret, orabat:neue discessu & absentia sua causam præberet, vnde sua diuulgaretur infamia. Vicissim illa respondebat,se redituram, si Florentinam ab se dimisisset. Dux Stephanus id vti faceret, imperare non poterat animo suo. Nihilo minus suis ad Ragusæos hominibus ablegatis, vxorem cum filio repetebat. Illis voluntati principis non obtẽperantibus,bellum infertur. Ragusæi vicissim se defensuri, copiis suis Stephani filium Ladislaũ cum imperio præficiunt,eumque rebus omnibus adiuuant. Filius prœlio cum patre congressus,victoria potitus est,ac patrem fuga sibi consulere coëgit:magno paternorum militum numero interfecto. Tum vero fugitiuus Dux Stephanus ad Sultanum Muchemetem mittit,qui eius opem & auxiliares copias aduersus filium suppliciter implorarent. Simul obsidem Muchemeti filium secũdogenitum offert. Is erat Stephanus,qui deinceps musulmanissauit. Muchemetes non postulatis dumtaxat adnuit, verum etiam propriis auspiciis id bellum se gesturum promisit. Aduentante vero cum exercitu Muchemete, moritur pater: Ladislaus, filius primigena, Venetias cum vxore ac liberis se confert: indeque profugiens in Vngariam,rebus ibidem excedit humanis. Muchemetes occupata regione,quoddam tertio filio Ducis Stephani Vatico reliquit opidum,cui nomen Valacca, cum Castello Dalmatiæ Nouo,& aliis locis,vnde victitaret: viciſſimque Vaticus pro domino siue patrono,Muchemetem adgnoscebat. Mortuo vero Muchemete, Baiasites huius Vatici,Stephani S. Sabæ Ducis filij, regionem

in

in poteſtatem redegit: qui non multo poſt Arbæ mortuus fuit. Id opidulum eſt inſulæ cognominis, in Hadriatico ſinu propter Dalmatinum litus ſecundæ poſt Veghiam, quam Ortelius non recte Vechiam ſcripſit, & peius interpretatus eſt Vetulam, quũ Vegla ſeu Vigla dicenda ſit, & a Bonfinio Corycia veteribus vocata putetur. Hæc de fine Ducatus Bozinenſis, & ipſorum Ducum familiæ, Spanduginus memoriæ prodidit. Iouius autem refert ex Iani Laſcaris ſermonibus, hominis apud Græcos illuſtri familia nati, cui notiſſimus Achmetes baſſa fuerit, Cherſeoglim matura iam, & virili ætate, religionem Chriſtianam deſeruiſſe: ſic tamen, vt in pectoris ſinu veræ fidei non obliuiſceretur. Fuiſſe vero filium Cherſecchij, Nigri Montis in Slauonia reguli: cui quum data eſſet in matrimonium, iamque domum ad celebrandas nuptias deduceretur, puella nata de ſtirpe Deſpotica Seruiana; ſceleratum patrem, motum admirabili nurus elegantia, coniectis in eam oculis, amore correptum fuiſſe: quumque luxuria pudorem omnem vinceret, ſibi eam accepiſſe vxorem, contra voluntatem cognatorum, qui reprehenderent facinus, filio contumelioſum, infame patri. Commotum dedecore tantæ iniuriæ, præcipitique nimis impulſum deſperatione, Conſtantinopolim ſe contuliſſe: quumque Sultano Baiaſiti fœdum patris facinus dolenter expoſuiſſet, eius ſe fidei totum, & clientelæ tradidiſſe. Baiaſitem, auditis Stephani querelis, bono vt eſſet animo, iuſſiſſe. Virtutem ipſius maiora fortunis paternis promereri. Habiturum loco ereptæ ſponſæ, quæ cognata ſit exſulis reguli, filiam maximi Sultani, rara formæ venuſtate præditam. Secundum hæc eum, deſerta religione Chriſtiana, Stephaniq; nomine poſito, vocatum fuiſſe Achmetem & Cherſeoglim, nuptiaſque filiæ Baiaſitis impetraſſe: cui fidus perpetuo manſerit, adeo quidem vt inſidianti deinceps imperio paterno Selimi ſummopere ſit aduerſatus. Hæc Iouiana de Cherſeogle narratio num præferẽda Spandugineæ veniat, equidem aliis diiudicandum relinquo. Solum hoc, quod de morte Stephani patris Spanduginus tradit, ſub aduentum Muchemetis (vt ait) ex-

ſtincti, ſcrupulum quemdam nobis iniicit. Referũt annales Turcici, Muchemetem Herzegouinam, ſiue Bozinẽſem Ducatum, occupaſſe anno Chriſtiano 1464, a quo tempore vixit ipſe quatuordecim adhuc annis, & fortaſſe ſuperſtes etiam Dux Stephanus manſit. Non enim legitur in Annalibus, hunc id temporis a Muchemete cum filiis e medio ſublatum, vel omnino ditione ſua ſpoliatum, quemadmodum de Bozinenſi rege dicto loco proditum videmus expreſſe: ſed tantum a Muchemete ſub iugũ fuiſſe miſſam Herzegouinam, quæ Bozina ſuperior eſt, & S. Sauæ (ſicuti Malateſtanus actuarius ille Græca pronuntiatione ſcripſit) vel Sabæ ducatus. Hoc modo ſi diutius ſuperſtes Dux Stephanus pater, & Turcis ſubditus, eiſque tributum pendens, non modo Florentinæ mulieris adulterio ſe polluit, verumetiã deinceps ſub Baiaſitis imperio ſponſam Stephano filio ſecundogenito per ſcelus eripuit: non mirum eſt, adaucto plenam ad menſuram flagitiorum cumulo, finem Bozinenſi ducatui numen iratum impoſuiſſe. Solent enim vel in primis eiuſmodi principũ vagæ libidines excidia regnis eorum arceſſere.

DVLGADIR ET ALADEVLE. DAVD baſſa. Turgut regio.

163. Prouincia ſiue regio Dulgadir, aut Dulcadir, a noſtris partim Anadoule, & Alalulie, non recte dicitur, partim Aladoule. Turcici vero annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cuius princeps ab eis dicitur Aladeule, vocabulo tetraſyllabo. Limites ditionis, Cappadociæ mõtibus incluſæ, quos Munzari voce Cedrinus in Paralipomenis noſtris complectitur, tunc temporis erant hi: verſus Syriam Sultano Cairenſi parentem, Berrhœa, nunc Chalep vel Halep Turcis, noſtris Halepo: verſus imperiũ Perſici vel Sophini regis, Armenia minor: verſus imperium Oſmanidæ principis, Amaſia: verſus Caramaniam, Adana & Tarſus. Aladeules ipſe Turcomanus erat princeps, nõ Chriſtianus: vt etiam Malateſtanus actuarius teſtatum reliquit. Daudis nomen

men Turcis idem est, quod Hebræis Dauid. Nicolaides depraua te scribit Daat. Magnus & celebris apud suos fuit, qui Constãtinopoli messitam, hodieque sartam tectam, struxit: & filio suo Sultani Baiasitis filiæ nuptias promeruit. De Varsaco Caramaniæ dictum capite notarum 77. Erat illa tunc quidem, post obitum Casanis begi, quem supra capite 157, diximus e Caramanidarum familia fuisse postremum, in formam redacta prouincię vel beglerbegatus, vt Turci vocant, qui primum Caramaniæ beglerbegum Caragosam hoc ipso bello nominant: sed habebat quosdam adhuc minorum gentium proceres, quibus haud dubie necdum Osmanidarum placebat imperium, licet eiusdẽ nationis essent, eiusdemque sectæ. Turgutensem regionem a Turcis nominari Phrygiam maiorem, qua versus Ciliciam pertinet, ex Laonico paret: qui primi Baiasitis vitam describens, Turgetum Phrygiæ Ducem nominat, & postea Turgaturij de gente principem. Rursus autem in Murate secundo: Caramanus, inquit, vicinus est Turgutæ. Turgutes autem Phrygiæ imperat, & Cappadociam Armeniamq; regio eius adtingit. Quibus in verbis, nisi Turgut a Dulgadir, ab ipsis etiam Turcis distingueretur, propemodum quis eiuraret, nullum esse discrimẽ inter Turgaturij nomen, & Dulgadir. Sed suspendenda scilicet sententia, donec correctior se nobis Laonici codex offerat. Nota quidem est permutatio litterarũ R & L frequens, vti quum phulkizin Græci pro phurkizin dicunt, id est, in furcam agere.

IACHOSCHICIVS. IACHSOGLI.

Quem nos, interpretẽ Cæsaris Ferdinandi Spiglium sequuti, Iachoschitzium diximus, eum in ipso annaliũ archetypo Iachsoglim nominari, minime dissimulandum duximus. Nusquam sane nomen hoc, nec ipsum licet memorabile facinus, apud Vngarorum historicum Bonfinium reperitur, nec legationis huius a Matthia rege, qui tunc Vngaris suis imperabat, ad Sultanum Baiasitem missæ fit mentio. Significat autem Iachsogli, filium 164.

Iachsi, vel Iachsidem. Et Iachs Turcica lingua significat hominem rebus omnibus elegantem & aulicum, quod a Turcis ei fortasse cognomen tunc, obita cum laude legatione, fuit inditũ. Fieri tamen etiam potest, vt potius hoc Iachschitz originis sit Vngaricæ.

AREB. ARABIA, PRO IMPERIO SVLTANI CAIrensis. Isingi. Singani Zingani. Sultanus AEthiopum Pachymerio.

165. Quum annales exercitum a Baiasite missum aiunt versus Arabiam, intelligẽdi sunt fines aut limites imperij Sultanici, quod Syriam Caramaniæ conterminam, quæ tunc in Osmanidarum potestatem venerat, & Ægyptum Arabiamq; complectebatur. Sic in iis, quæ sequuntur, initio regni Selimis, Sultanus Achmetes, eius frater, ad fines Arabicos profugisse narratur, hoc est, ad limites imperij Sultanini, Ægyptiaci Syriacique. Rursus in eodẽ Selime traduntur Arabes, qui & Æthiopes sint, itinera fugienti Sultano Tommambai præclusisse. Quo Arabum Æthiopumq; siue Maurorum, hoc est nigrorum Sultano Cairensi parentium nomine, lector alios non accipiat, quàm ipsos Ægyptios, qui & Arabes, & nunc etiam Æthiopes a colore vocantur, & Issingi Turcis, nostris Singani vel Zingani, vocabulo tam Arabibus, q̃ Ægyptiis communi. Non enim hi Zigeuni dicendi, nec Cianiganij Tatari, quod Reineccius putauit. Idem Pachymerium temere arguit erroris, quod in tertio Bendecarem Cairensem vocarit Æthiopum Soldanum. Addit enim, hoc ab eo factum perperam. Immo recte loquutus est Pachymerius, quum Ægyptios vocat Æthiopas, qui reuera facie colorata sunt. Cepit enim nomen Æthiopum veteris linguæ Græcæ lata significatione, sicut hodie Græci Mauros, vnde Mori nostri, nigros in genere dicũt, siue sint Arabes, vel Ægyptij, vel Aphri, vel Æthiopes illi proprie sic adpellati. Denique doctissimus Eustathius, & antiquior hoc Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Ægyptum perhibent Æthiopiam vocatam, propter habitantes in ea nigros homines.

GENERI

GENERI BAIASITIS TRES SIMVL FACTI.

Diximus capite notarum 161 de duobus generis Sultani Ba- 166.
iasitis, de Ferhate a Mamelucis occiso, & Herzecogli ab iisdem capto. Nunc tres alij commemorãtur, eiusdem filiarum nuptias consequuti. Primus horum filius Vsumchasanis adpellatur, & paullo post, Iacupes begus: qui expeditione anni proximi contra eosdem Mamelucos periit. Alter, Vsgurlis ex filio nepos. Fortassis autẽ Vsgurles hic idem est cum Vsgure bego, cuius supra mentio fit, ante prœlium Cosouanum secundum, sub annum Christianũ 1448. Tertius, Daudis fuit bassæ filius, de quo Daude paullo ante dictum, capite 163. Ceterum obiter hoc quoque notandũ, necessario fuisse duos Vsumchasani filios Iacupes: quorum alter Baiasitis gener, a Mamelucis cæsus fuisse narratur: alter in regno patri successit, vt adparebit ex iis, quæ capite 188 sequentur.

LARENDE CARAMANIAE, SIVE LARANDA.

Quæ capta fuit a Mamelucis Larende, Chalcocondyli Larã- 167.
da scribitur, quum ait: Muratem secundũ bello petiisse Caramanum Aliderium, Cariæ Ducem, cuius duæ sint vrbes, Larandа & Toconeium, pro quo Iconium reponendum docuimus. Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis, Larandorum (sic enim vocat numero multitudinis) episcopatũ non in Caria collocat, sed in Lycaonia, sub metropolitano Iconiensi, quod equidem magis probo. Nunc quoque Laranda nominatur, & in Natoliæ tabula non procul a Cogna conspicitur, in Caramaniæ siue Ciliciæ mediterraneis. De Gumulzina capite 43, de Ypsala 31, dictum.

PAX INTER SVLTANINOS ET OSMANIDAS. Matthiæregis Vngari mors.

Quod Sultanus Alcairensis in transactione Baiasiti Tar- 168.
sum & Adana restituisse dicitur, verius esse puto; quàm quod

Malateſtæ ſecretarius ait, Baiaſitem Soldano Adana Terſumq; reddidiſſe. Nam hæc opida Ciliciæ ſunt, ſiue Caramaniæ, quam Caramanidarum exſtincta familia Baiaſites, vt antea dictum, ſibi vindicauerat. Poſtremos etiam Sultaninos Adana cepiſſe, paullo ante legimus. Itaque reddita potius ab his ciuitas Baiaſiti fuit, qui eam cum Tarſo, ceu Caramaniæ membra, repetebat. Nomine deinde mortui regis Vngariæ, Matthias intelligitur, Ioannis Huniadis filius: ſucceſſoris autem, Vladiſlaus Polonus, Caſimiri Iagellonidæ Polonorum regis filius, pater eius Ludouici regis, qui ad Mohatzium cæſus a Sultano Soleimane, iuuenis admodum periit.

BAIASITES VNGARIAM NON AVDET INGREDI, Vſcopia. Manaſtir, Moneſtir.

169. Hæc de vano Baiaſitis conatu inuadendæ Vngariæ narrat etiam Bonfinius, & accidiſſe refert a morte Matthiæ regis, Turcorum terroris, ſub initiũ regni Vladiſlai, anno Chriſtiano 1492. De Scopiorum vrbe nonnihil adtigimus ſupra, notarum capite 104. Videt autẽ lector ex hoc ipſo annalium loco, recte me monuiſſe, diuerſas eſſe voces opidorum, Sophiam & Scopia. Nam prior heic Sophia nominatur, altera more Turcorum Vſcopia. Solent enim vocabulis a gemina conſonante incipientibus pręponere vel I vel V Gallicum, vt alibi quoque notauimus. Laonicus Scopia collocat in Macedonia, facitque regiam priſci regni Bulgarici, quod in ipſam pertinebat late Macedoniam & Epirũ: ideoque Cedrinus etiam Scupia (reponendum Scopia) metropolim Bulgariæ nominat. Diſertus interpres aliquot hiſtoricorũ Græciæ recentium, Hieronymus Wolfius, alicubi pro euerſione Scopiorum dixit euerſas ſpeculas. Recentioribus geographis Scopi ſcribitur. Manaſtiri nomine non heic intelligitur locus ille, de quo ſuprà dictũ capite 44, ſitus in confiniis Thracię, Theſſaliæque: ſed Monaſterium penitioris Macedoniæ, verſus Epirũ vel Albaniam, quod Moneſtir a Caſtaldo adpellatur. Huius

in

in Albaniã expeditionis Baiasiticæ meminit & Bonfinius, qui dicit eum profectum contra montanos Albanenses, quos Spanduginus Cimariotas dixit, ab opido monteque Chimara de quo deinceps latius in vita Sultani Soleimanis.

BAIASITES A MONACHO TVRCICO pæne fuit occisus.

Quod heic de periculo Baiasitis, propemodum a Deruisio quodam siue monacho Turcico interfecti, narratur: fere totidem verbis a Spandugino quoque memoriæ proditum legitur, quæ interpretari lubet, vt expositionis consensus adpareat. Torlaces, ait, quidam in Baiasitem irruit, simulans eleemosynam ab eo se petere. Solent autem hanc Dei nomine petentes, Allahitschi dicere. Quum acinacem strinxisset, quem sub filtro gestabat, exterruit equum, cui Baiasites insidebat. Ideoque cedente retro Baiasitis equo, nonnihil euitatus fuit ictus hominis: ac nihilo tamen minus Baiasites vulnus accepit. Tum vero bassa quidam, cui nomen erat Schender, massam ferream, quam busdoganum vocant, eo cum impetu capiti hominis impegit: vt cranio perfracto, cerebrum emanaret. Indignatus huius facinoris causa Baiasites, edicto proposito, Torlaces vniuersos proscripsit, & extra Constantinopolim & imperij sui fines eiecit. Animaduertit lector eadem narrari, nisi quod annales aiunt, deruisium hunc, & Calenderem fuisse: Spanduginus, Torlacem: de quibus iam vocabulis hominum, superstitiosos quosdam ordines vel instituta sectantium apud Turcos, quàm fieri breuissime poterit, explicandum.

170.

ORDINES MONACHORVM SEV RELIGIOSO-rum quorumdam apud Turcos. Deruislar. Calenderlar. Huggiemallar. Torlaclar. Muchemetes bassa Vezir azemes a Deruislaro publice confoditur. Quid Turcis Diuanum.

171. Nomen Deruiſiorum, quos ipſi numero multitudinis Deruiſlar adpellant, ex hac ipſa narratione noſtrorum annaliũ perſpicitur eſſe quaſi generale: quo ſcilicet ordines & ſectæ religioſorum ceteræ compræhendantur, ſicut apud nos in genere monachi dicuntur, qui tamen inter ſe diuerſis diſtincti ſunt ordinibus. Vocant autem annales hunc initio Deruiſium, ſtatimque ſubiiciunt, eum fuiſſe ſectatorem inſtituti vel ordinis Calenderum, & auribus, collo, brachiis adpenſos geſtaſſe ferreos anulos. Id in more Calenderum ordini eſſe, mox adparebit. Qui vero ceteroquin apud Turcos Deruiſlar adpellantur, nullos in capite pilos, nullas comas habent, vbique tonſi. Conſpiciuntur in eorũ frontibus & temporibus cauteria, vel ignito ferro, vel accenſa ſpongia, vel linea faſcia quadam, inuſta. Aures perforatæ ſunt, quibus iaſpidum geſtant enotidas, & anulos ſane non paruos. Amictus, ouillæ vel caprinæ pelles. his ita corpus cingunt, vt pelis vna partem anticam, altera poſticam tegat. cetera nudi ſunt, tam æſtiuo, quàm hiberno tempore. Paſſim in ſuburbanis & in pagis habitant. Vernis & æſtiuis menſibus peruagantur quaſi uis regiones, ac prætextu religioſæ vitæ perpetrant infinita flagitia. Fures ſunt, adulteri, prædones, latrunculi: nec horum ſcelerum vlla tangit eos conſcientia. Quas quidem ob cauſas cauendum ab eis, præſertim in itineribus. Quippe nemini parcunt, cuiuſcuiuſmodi tamdem ſit nationis aut religionis, ſi ſuperiores ſe fore confidant. Præterea ſunt infames ceu fœdi pædicones, eoque flagitio ſe mutuo polluunt, ne quidem a iumentis abſtinentes. Nequitias vt ſuas tegant, ac ſanctiores videantur, maſlaco & oppio veſcuntur. Hinc enim quaſi phrenetici redduntur, iſq; dum durat furor, ipſimet vel forfice, vel cultello ſe vulnerant, in collo, pectore, brachiis, lateribus: donec vulneribus & cruore deformati

formati conſpiciantur. His deinde vulneribus tam diu ſpongiã accenſam imponunt, donec in cineres redacta tamdem exſtinguatur. Eum dolorem patienter ſe tolerare ſimulant. Hinc illis & honos a dementato vulgo, & veneratio non leuis exhibetur, quod Deo cari exiſtimentur: hinc & largiores eleemoſynas impetrant, e quibus victitare ſolent. Habent in Anatolia quemdã ordinis ſui priorem ſiue præſidem, quem non Aſſam baba, ſicuti Nicolaides ſcripſit, ſed Azem baba nominant: voce non proprie patrem patrum ſignificante, ſed patrem ſupremum, vel Protopapam, vt Græcos adpellaſſe, de Cedrino paret: vnde Moſchouij ſuos etiam Protopoppos fecerunt. Et imitatos eſſe Turcos Græcorum ordines eccleſiaſticos, ordinumque gradus, ſatis adparet ex iis, quæ capite 34 expoſuimus.

Calenderes continentiæ præcipuam ſibi laudem vindicant, inſignem præ ſe ferentes ſanctimoniam. Sacella quædam inhabitant admodum exigua. Tunicas geſtant ſtrictas & curtas, abſque manicis, inſtar ſaccorum; tum e lana, tum pilis equorum cõtextas. Crines penitus abradunt. Pilei ſunt ex albo filtro, ſimiles iis, quos Græcorum ſacerdotes & epiſcopi nigros & latos admodum geſtant: niſi quod oris adfixi dependent vndique longiuſculi crines equini. Ferreos ſatis craſſos anulos auribus, collo, brachiis geſtant. Etiam cuti penis perforatæ ferreus vel æreus anulus inſeritur, ne coire, vel ſi maximopere cupiant, poſſint. Atque hoc vltimum in vno tantum Calendere vidiſſe nos recordor, qui Sophiæ propter imaretum, in quo nos ad biduum hærebamus, vnam ex pluribus cellulam incolebat.

Huggiemales plerique iuuenes, robuſti, diuites, Aphricam, Ægyptum, Arabiam, Perſiam, Turciam omnem, alieno ſumtu, ſub prætextu religionis peruagantur: regionum & vrbium ſitus & interualla notant, cum iis, quæ ipſis in itineribus occurrunt. Amictus, ſtricta quædam, vſque ad genua pertinens, tunicula. Zona lata cinguntur, cuius oras auro & ſerico exornant. Eidem cimbala quædam adpendunt, cuiuſmodi & ſubter genua geſtant alligata. Supra tuniculam vel leonis vel pardalidis pellem

iniiciunt, vngulis ab antica parte colligatam. cetera nudi sunt, nisi quod etiam calceos funiculis constrictos gestant. Inaures argenteæ sunt, vel æreæ, vel alio quouis ex metallo. Capillos in humeros vsque promittunt, & oleis quibusdam, vt terebinthino, vt iuniperino, perungunt: quo magis scilicet crescant. Manu librū tenent. Amatorias quasdam odas, quibus mirifice Turci, Arabica, Persica, sua lingua compositis delectantur, cantillant. Si venustus aliquis puer occurrat, medium mox amplectuntur, cantando saltandoque cymbala pulsant. Hinc concursus hominū, a quibus deinde munusculum aliquod petunt. Hi quoque prætextu religionis non fœmineos dumtaxat, sed magis etiam masculos amores consectantur: quibus sane spurca gens nimium quantum est dedita.

Torlaces ouillis caprinisque pellibus, perinde ac deruisij, se vestiunt. His vrsinam, pilis extrinsecus versis, vnguibus ad pectus colligatam, iniiciunt; eaque pallij loco semet inuoluunt. Acuminato pileo præalto, plures habente plicas, ex albo filtro, vtuntur. cetera nudi prorsus incedunt. Adhibent & ipsi temporibus cauteria. Litterarum plane rudes sunt. Plerumque conspiciuntur ad tabernas, fora publica, balinea: quibus scilicet locis multi conueniunt, a quibus aliquid petere possint. Veniebant ad nos Constantinopolim ex Ægypto, Sebastianus ab Haunsperg, & Ioannes a Salagasto, viri nobiles. Horum alter Salagastius nobis narrabat Alexandriæ, quum istic ipse degeret, huiusmodi quemdam sanctum virum opinione Mahumetanorum, quum præ foribus balinei muliebris stans, exeuntem e balineo feminam quamdam attentius intuitus esset: in eam furore quasi quodam correptū inuolasse, ac protinus humi prostratam, nec admodum fortasse repugnantem, in oculis omnium compressisse. Maritum eo facto se beatum duxisse, quod vir sanctus, impulsu diuino, præ aliis cum vxore sua coiuisset. Vide cæcitatem gentis, ac præsertim Ægyptiorum. Nam alibi vix aliquid eiusmodi factum, nobis illic degentibus, comperi. Sunt æque rapaces in itineribus & viis publicis, ac Deruisios esse diximus.

Plebe-

Plebeculæ, præsertim rusticæ, se chiromantices gnaros esse persuadent Hinc ingens ad impostores hominum concursus, qui pro vatibus eos habent, præsertim mulierculæ. Hinc ad eos omnis generis cibi, cum aliis rebus necessariis, adferuntur. Interdum senem ex suis aliquem circumducunt, quem pæne diuinis honoribus adorabundi adficiunt. Cum hoc vel opidum, vel pagum ingressi, præcipuum in aliquod hospitium, vel carauansaraium, vel imaretum diuertunt: illumque non tam annis, quàm malitia vetulum, magna, sed simulata humilitate circumstantes obseruant. Is nescio quos enthusiasmos præ se fert, ac subinde quædam, veluti diuinitus sibi reuelata, serio maxime vultu profert: nunc instar mortui iacet, nunc oculos vicissim aperit, & ad se redire simulat. Inde conuersus ad ficticios & subornatos discipulos: Corripite me, inquit, filij carissimi, & extra locũ hunc deportate. Nam reuelatum mihi diuinitus est, quæ pœnæ his hominibus immineant. Quibus auditis, obsecrant impostorem nebulones, Deum velut auerruncando deprecetur, ne pœnas illas exigat. Ille se simulat adsentiri, preces ad Deum concipit, vt iram suam expiari, seque placari propitius patiatur, orat. Hac ira diuinæ comminatione misella plebecula, mirum in modum expauefacta, trepidat. Postea vero consolationis aliquid ex huius intercessione vicissim hauriens, turmatim ad impostorem nequissimum adcurrit. Omnes eam rem prodigij loco ducũt, seque diuinitus moneri putant. Simul animis deuotis, & accepti beneficij causa gratis, tot eleemosynas ad planos hosce defe-runt: vt eis onusti suas ad speluncas reuertantur, hominesque superstitiosos ac stolide simplices irrideant, qui tam fœde sibi patiantur imponi. Vescuntur & hi maslaco, vel oppio; & humi cubantes, libidinibus abominandis mutuo se polluunt. Hæc de nefandis horum apud Turcos specie tenus religiosorum institutis breuiter exponenda duximus, licet ab aliis quoque prodita, tum ad illustrandam annalium historiam, tum vti secum lector ipse perpendat quanto nunc illos necesse sit esse factos deteriores, quũ ante centum plus minus annos vnus ex eis necem Sul-

tano ſuo, totius in oculis exercitus, intentare fuerit auſus. Noſtro quidem tempore, nimirum anno Chriſtiano 1579, conſimile quoddam huic facinus accidit, ſaneque memorabile. Nam deruiſio cuidam concepta cædes animo, pari auſu tentata, ſucceſſu feliciore perpetrata fuit. Multa ſunt a nobis in annalium ſupplemento commemorata de Mechemete baſſa vezirazeme, Selimis II genero, ſummæ ſecundum Sultanum apud Turcos auctoritatis viro. Is quum pro more domi ſuæ ius dicturus, adeundi ſe copiam faceret vniuerſis, in ſynhedrio, vel conſeſſu, vel conſilio, vel audientia publica: (diuanum Turci dicunt, quã vocem Beluacenſis libro 31, cap. 145, Douanam corrupte ſcripſit, horridiuſcule typhanum Porſius) ingrediẽtem ad ſe magno niſu, per mediam hominum turbã, notum ſibi deruiſium quẽdam conſpicatus, manum exporrigit, eleemoſynam ſcilicet homini daturus. Itaque ab aliis ei ceditur, vt adire baſſam poſſet: ad quem vbi propius acceſſiſſet, ſicam e ſinu profert, & ea vi Mechemetis in pectus adigit, vt illico letale vulnus acciperet, quo exſpirauit: ipſo mox etiam deruiſio ab aſtantibus in fruſta conciſo. Vide quam a deceſſoribus ſuis homines ſcelerati necdum degenerarint.

SCARAMANGIVM, GIAMVRLIKION, GEPENEC. Seife, Kilitſch, acinax, copis. Zauſij. Puſdigan.

172. Quod Spanduginus filtrum dixit, annalibus eſt gepenecũ. Sic & Vngari veſtem militarem adpellant, quæ tunicis, pænulis, aliiſque veſtibus ſuperiniici, pluuio præſertim cælo, ſolet. Vulgus hanc geſtat e filtro factam, ideoque materiæ nomen ei Spãduginus dedit, quam equidem quo Latino vocabulo debeam exprimere, non video. Slauina dici non poteſt, minus gauſape, cum Reineccio: propter diuerſitatem tum materiæ, tum formæ. Reperitur apud Cedrinum, & Symeonem Magiſtrum Officiorum, & Achmetem onirocriten, Scaramangij vox: de cuius ſignifi-

ſignificato conſultus a me Theodoſius Zygomalas Nauplienſis e Peloponeſo, patriarchalis Protonotarius, aiebat in vſu Græcis eſſe nunc Agarenicam vocem Giamurlikion, qua veſtis ea ſignificetur, quam viri militares geſtent ſupra veſtes alias interiores, ad arcendas pluuias, niues, gelu, cetera denique aëris incommoda. Perſas autem inuentores, ei nomen dediſſe ſcaramangij, quod ab eis ad Græcos deinde cum ipſo veſtis vſu manauerit. Hoc igitur eſt id, de quo nunc loquimur, gepenecum. De Scaramangio locum etiam capitis 199 conſule. Arabibus Seife, Kilitſch Turcis dicitur is gladius, quem nos acinacem reddidimus. Leuiter eſt incuruus, & quia non pungit, ſed cæſim ferit, apud Xenophontem, Græcoſque ceteros, Perſica tractantes, nomen Copidis inuenit. Et conſtat ex eodem Xenophonte noſtro, genus hoc gladiorum a Perſis alias itidem nationes, præſertim Aſiaticas, accepiſſe. Zauſij, ſicut antea quoque diximus obiter in ſupplemento annalium, comparandi veniunt cum noſtris nobilibus aulicis, iiſque præſertim, quorum opera principes vtuntur in expediundis variis negotiis, quas commiſſiones vocare conſueuimus. Habent hi præfectum, quem Zauſiorum baſſam adpellant. Ab eo nos excipiebamur, obuiam nobis ad primum lapidem extra Conſtantinopolim, inſigni cum comitatu Zauſiorum progreſſo, & longiſſimo tractu per vrbem ad carauanſaraium, legatis Cæſareis adſignatũ, deducebamur. Inter dignitates Palatij Græcorum imperatorum recentiores, inuenitur etiam Megas ſiue magnus Tzauſius, quod officium vel mutuati ſunt ab Agarenis Græci, vel a Græcis Agareni acceperunt, & idem eſt haud dubie cum Zauſiorum baſſa. Numerus Zauſiorum fere nunc apud Oſmanidas ad ſeptingentos excreuit. Puſdigani denique nomen Agarenicum retinui, ſicut & ſuperius in narratione de capta Conſtantinopoli, quo claua maſſaue ferrea, Turcis vſitata ſignificatur. Græci recentiores hanc vocem vſuceperunt, ac ſuam reddidere:

quum olim Κορυνὴν dicere

ſoliti fuerint.

CLADES VNGARORVM, AB IACVPE AGA cæsorum. Frangepani. Agalari. Turci Græcos in multis imitati. Sceptra sine baculi Græcorum. Druncarij. Drunci. Banda. Bandophori.

173. Iacupis Agæ nomen in historia Bonfinij desideratur. Iouio Cadum bassa dicitur. Idem nomen habet Wolfgangus Dresserus. Verum hoc ei non erat proprium, sed ab accidente inditũ. quippe Chadum vel Hadum significat cuiratum, cui testes scilicet exsecti. Huic Vngarorum cladi causam præbuit Ioannes Frangepanus, ex illustri & Romæ quondam clara Frangepanorum familia natus, quibus in Croatiam Dalmatiamque commigrantibus datum hoc erat ab incolis nomen, vt Franc Pani dicerentur, hoc est domini Franci. Defecerat autem Frangepanus post Matthiæ regis obitum, a rege Vladislao, & Duce Ioanne Coruino, Matthiæ regis filio notho, qui ad Iaitzam Banus earum regionum erat. Quumque in arce Breuia ceu rebellis obsideretur, proximi bassæ auxilium implorauerat. Ingressus est Vngariæ fines Iacupes Aga cum octo vel nouem millibus equitum, vti Bonfinius scripsit. Agarum vel Agalariorum nomen apud Turcos a baculo deductum est, qui scilicet magistratus est symbolum: sicut etiam ante Turcos Græcorum imperatorum officiales sua quædam gestabant sceptra, quæ nihil erant aliud, quàm baculi. Et quidem in more Græcis erat, vt quoties nouus fieret imperator, omnes officiales sceptra seu baculos suos deponerent, nec nisi iubente nouo imperatore resumerent in manus: quo ritu significabatur, eos in officiis suis ab ipso confirmari. Meminit eius moris antiqui, Symeonis Magistri Officiorum historia manuscripta, cuius verba reperies capite 199, meminerunt & alij quidam: isque nunc etiam retinetur a Turcis, quos imitatores esse Græcorum, præsertim in rebus ad imperij formam rituſque publicos spectantibus, iam sępenumero diximus. Quamquam alij putant, ab ipsis pleraque profecta Saracenis:

qui

qui post defectionem a Romanis, eorum nihilo minus tam ciuilem, quam militarem imperij gubernationem fuerint æmulati. Sic igitur & Agalarij dicti sunt ab aga, quod baculum significat. Adeoque propius vt ostendam similitudinem Officiorum Palatij atque imperij Græci, cum Officiis Portæ Osmanicæ: dico, Turcis Agalarios esse sua lingua, qui Græcis erant vel Drungarij, vel Druncarij potius. Eos Leo Sapiens Augustus in libro suo de adparatibus bellicis olim dictos fuisse tradit Chiliarchos, quod militibus mille præessent; & Druncum, Chiliarchiam. Latini Chiliarchos vocabant Tribunos, qui nunc Colonelli sunt. Druncum (sic enim pronuntiabat Zygomalas, & Druncarium: non Drungum, vel Drungarium, quod vulgo fieri solet) sic adpellatum arbitror a trunco, siue baculo, siue sceptro; quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipsius tribuni baculum, (vitem dixere puto Romani) quem ceu magistratus insigne gestat, quàm illum signorum militumque numerum, qui ad constituendum regimentum requiritur. Ideoque Druncus est regimentum militum, cuius caput est Druncarius, olim Tribunus, nunc Colonellus aut regimenti præfectus. Conueniunt & alia militiæ nostræ cum illis, quæ Leo tradit Imperator. Vandon adpellat signum equitum vel peditũ, vt nostri Vanen & Vandlin, aut Vændlin: Vandophoron, qui vexillum Vandi gestat, & nostris est Vandrich. Addit, Vandum constare militibus 300, aut saltim non paucioribus, quàm 200: nec pluribus, quàm 400. Sic & Druncum siue regimentum habere vult non pauciores mille, non plures tribus millibus. Ceterorum apud Leonem collatio cum nostris, alterius loci fuerit, ac fortassis in hoc genere nonnihil aliquando moliemur: quum aliquam non antiquæ dumtaxat militiæ noticiam, verum etiam præsentis vsum adsequuti videamur. Itidem de Viglæ Stolique magnis Druncariis alibi. Plurimum certe faciunt hæc ad illustrandas Græcorum recentiores historias. Ad Druncariorum ergo similitudinem Turcis sunt Agalari, velut tribuni, puta, Genizar Aga, Capi-

zilar Aga, Spahoglan Aga, Silichtar Aga: de quibus omnibus conuenienti loco tractabitur.

BANI REGNORVM APVD VNGAros. Chrobatæ. Choruatæ. Direnſil Ban.

174. Promiſimus ſupra capite ſeptuageſimo primo, nos de Banis & Banatibus in regnis Vngariæ adiunctis aliquid dicturos plenius. Id igitur vt hoc præſtem loco, quo Bani Vngarici mentio fit: dico, Banum apud Vngaros vocari, non gubernatorem, vel Locumtenentem (ποποτηρητὴν Græcis, & ἔξαρχον, vnde nomen Exarchorum Italiæ Rauennatium) ſiue Vicarium regis in ipſa Vngaria: ſed alicuius ad Vngariæ iura ſpectantis regni præſidem. Pertinent vero partim antiquitus, partim etiam nunc, hæc ad Vngariam regna: Dalmatia, Croatia, Slauonia, (id eſt, Illyricum) Ramia vel Rama, (quo nomine in Vngarorum regum titulis intelligitur Bozina) Seruia, Gallicia ſiue Valachia, Lodomeria, Comania, Bulgaria. Præter hos Banos, mentio fit in hiſtoriis Banatuum, Machouienſis, & Zeuerinenſis, (Sueverinum iam vulgo vocant in Tranſalpina Valachia propter Danubium, a Seuero Auguſto ædificatum opidum) & Erdelij, Turcicis in hiſtoriis; quæ Ioannem de Zapolia, Comitem Cepiſienſem, regni vſurpatorem, & patriæ peſtem, Ertel Ban adpellant: licet a noſtris Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ Vaiuoda tantummodo nominaretur. Ipſimet Vngari Banum ſeu Wanum vocare ſe dicunt eum, qui vexillo aliis præit. vnde paret, diſcrimen hoc inter Gubernatorem & Banum eſſe: quod illi tam pace, quàm bello, cura regni omnis incumbat: hic bellicis tantum negotiis præſit. Ipſum etiam nomen a Bando factum perſpicitur, quod regiis ipſorum conſtitutionibus dicitur Banderium: eſtque Banus Græcis Flamularis, φλαμυλάρης, Sanzacbeg ſeu Flambular, Turcis. Nunc ad annales vt redeamus, quem

heic

heic Vngaricum Banum generaliter adpellãt, Bonfinius Croatiæ tantummodo Banum fuiſſe tradit, regni videlicet Vngariæ regno adiuncti. Croatarum vero nomen hodieque notiſſimum. Gens eſt pertinax in retinenda religione ſua Chriſtiana. Propterea Turcis eſſe ſubdita cum eius amittendæ periculo recuſans, ad vicinos migrat: magnamque nunc Auſtriæ Morauiæque partem, agris colendis dedita, complet. Cedrinus in Baſilio Bulgaroctono, Choruatas adpellans: Finitimi ſunt, inquit, Bulgaris Choruatarum populi. quod nomen Choruat, vel Horuat, aſpiratione forti, nunc eis eſt etiam in vſu. Ceteri Græci Chrobatas ſiue Chrouatas nominant. Et alicubi ſcriptum apud ipſos legere memini, Seruios & Chrouatas eoſdem eſſe reſpectu nimirum eiuſdem originis & linguæ Venedæ: quam in Seruiis demonſtrauimus capite trigeſimo quinto. Rurſus ab annalibus his Banus Vngaricus etiam Direnzil Ban nominatur, veluti Drenz Cili Ban: hoc eſt, Drenzius Ciliæ Banus. Quippe celeberrimus Ciliæ Comitatus ad Croatiæ Banatum antiquitus pertinebat. Et Bonfinius expreſſe tradit, Baſſam (quo nomine Iacupem Agam intelligit) primum omnium hoc bello Cilianum agrum populatione deformaſſe. Bani proprium nomen apud eum legitur, Emericus Drenzenus, vir (vt ipſe fatetur) ſummæ tam induſtriæ, quàm conſilij: qui ſuffectus in locum Ioannis Coruini Ducis a Vladiſlao rege fuerat. Habuit, auctore Bonfinio, ſecum Banus ſeptem militum tantummodo millia: reliqui ruſticæ plebis inconditæ, nec armis adſuetæ, cohortibus conſtabant. Accidit aliud etiam malum, quod Drenzenus cõtra ſententiam animi ſui coactus a Bernardino Frangepano, pugnauit: qui tamen e prœlio fuga ſe ſubduxit. Hæc ſcilicet erat illa tum diſcordia, tum fuga, quam innuere volunt annales, quum aiunt; Vngaros ipſos inter ſe diſſentientes, fugiſſe. Bernardinus pater erat Ioannis illius Frangepani, quem obſeſſum fuiſſe Breuiæ diximus. Filius, vir fortis, hoſtis antea, vel rebellis potius, hac pugna cæſus occubuit.

OCCASIO, ET CAVSA BELLI BAIASITIS ADuersus Venetos in Peloponeso. Ludouicus Maurus, Dux Mediolanensis Turcum in Venetos concitat. Inebechti a Turcis obsessa.

175. Naupactus Achaiæ maritima ciuitas est, opinione quorumdam, Ætoliæ Leoni Augusto, ad sinum quondam Corinthiacum vocatum sita. Nautis vulgo iam Lepanto dicitur, Inebechti Turcis, quod a Nepanto Marij Nigri nō procul recedit: Achaia, Liuadia: Ætolia, Despotatus: sinus Corinthiacus, Colpo siue Golfo di Lepanto. Erat hoc tempore, nimirum anno Christiano 1498, Naupactus in potestate Venetorum a 70, plus minus, annis: qui misso ad Baiasitem Andrea Zantano, legato suo, pacem in annos 25 cum eo fecerāt, cuius tabulas Baiasites scriptura manus suæ, pro more confirmarat. Nihilominus vix adpellere Venetias legatus potuit, quum datam Venetis fidem Baiasites violat. Quippe sibi lege sua Mahumetana permitti volunt Agareni & Osmanidæ, vt in rebus ad imperium spectantibus, ex vsu suo fidem datam flocci faciant, nec vllam promissorum Christianis factorum rationem habeant. Bellum igitur in eos molitur, & prætextus causa cupide occasiunculam arripit, quod Veneti protegendum suscepissent Comitem Ioannem Cernouichium, (Cernouitzios dicendos ostendimus supra, capite 46, & hunc alij Georgium vocant) vicinæ Cataro ditionis regulum, cui pleraque Baiasites ademerat. Sed alia reapse suberat causa, quæ pæne certā ei spem faciebat eiiciēdi Venetos e Morea siue Peloponeso, in qua multas sane magnas & munitas vrbes arcesque possidebāt. Etenim Galliæ rex Ludouicus XII, Ludouicū Sphortiam, cognomento Maurum, a nigredine vultus, Ducatu Mediolanensi spoliaturus, quem sui iuris adserebat, fœdus contra Sphortiam cum republica Veneta percusserat Ea Gallorum cum Venetis coniunctione territus Sphortia, legatum ad Baiasitem mittit, qui tum muneribus ei, tum variis rationibus persuaderet, vt bellum Venetis inferret. Quippe futurum aiebat, vt

occu-

occupatis Italico bello Venetis, ipſe nullo negotio Græcis vrbibus,& caſtris,& inſulis eos exueret. Hac ille ctus ſpe Baiaſites,a pace cum Venetis ſancita diſceſſit. Ac fuit profecto noxium Venetis id Mauri facinus,ſed tamdem hæc in ipſum, quod dici ſolet,cuſa faba iuſto Dei iudicio fuit. Nam & ambitionis,& iniuriarum multiplicium erga Ioannem Galeacium fratris filium,& funeſtorum patriæ conſiliorum, quibus Gallos aduerſus Neopolitanos reges, Turcos aduerſus Venetos commouit, acerbas denique pœnas luit. Quod quidem ei ſubtilis & arguti vir ingenij,legatus Florentinæ reipublicæ,futurum aliquando prædixerat. Quippe quum huic ad ſe miſſo ſuas arroganter oſtentaret, vti plerumque ſolebat, & opes,& ingenij vires: inter alia quodã in conclaui depictum ei monſtrat ſimulacrum mulieris amictu pulcherrimo veſtitæ, in quo expreſſa mirifico artificio tota cõſpiciebatur Italia. Propter hanc mulierẽ adſtabat Æthiops cum peniculo, quo ſe ipſum innuere volebat, qui & Maurus vulgo vel Æthiops audiret, & emblematum loco ſoleret vti vel peniculo, cum inſcriptione Latina, ET MERITO ET TEMPORE, vel ramuſculo tres complexo roſas, cum inſcriptione Germanica, MIT ZEIT, id eſt, CVM TEMPORE. quæ quidem ipſius emblemata ſymbolaque paſſim in parietibus & aulæis Mediolani, Ticini, Taurini, apud doctiſſimum & illuſtrem eius vrbis archiepiſcopum, Hieronymum Rouereum, & aliis in locis videre memini. Erat hic Æthiops ita pictus, vt peniculo mulieris e veſte puluerem cum ſordibus aliis extergeret. Ea pictura legato monſtrata, quid ipſi de hac videretur, interrogat. Tum is: Vt mihi quidem videtur, inquit, hic Æthiops puluerem omnem in ſe ipſum conuerrit. Quod hominis acuti de Ludouico Mauro vaticinium deinceps euentu comprobatum fuit.

INEBECHTINIS FRVSTRA VENETI succurrere cum Gallis & Hispanis confœderatis nituntur.

176. Quæ de infelici conatu remouẽdi Baiasitis ab obsidione Naupacti narrant annales, paullo dilucidius his fere verbis Spanduginus expositit. Anno, inquit, millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, Ferdinandus rex Hispanus, occupatis Naupactio bello Venetis, ex lege fœderis subsidia misit; auspiciis Consalui sui, quem Magnũ capitaneum vocabant. Is adiunctus classi Venetæ, Cephalleniam insulam Turcis ereptam recuperauit, cum S. Maura: quod opidum in insula cognomine, (prisci Leucadem vocarunt) non procul a Naupacto Patrisque situm, ab Augusto post Actiacam victoriam, Nicopolis dictum fuit. Adaucta quoque tunc Veneta classis fuit auxiliaribus nauigiis a confœderato rege Francorum Ludouico XII ductu reguli Rauestani, Philippi Cliuensis, qui Genuam pro rege tunc administrabat. Is prœlio cum Turcis congressus, quum Venetorum triremes nullum nauigiis suis ferre subsidium vidisset: indignatus, vela ventis dedit, & inde discedens, Massiliam reuersus est. Erat autem Venetæ classis imperator Antonius Grimanus, qui propterea, quod pugnanti Rauestano non succurrerat, & alioquin etiam se gessserat segniter, ferreis in compedibus Venetias missus fuit. Nihilo tamen minus idem postea Ducis dignitatem obtinuit.

METHONE CORONEQVE Baiasitis in potestatem veniunt.

177. Nobiles in primis Peloponesi sunt vrbes in Messenia maritimæ, Methone & Corone, quæ vulgo nunc Modon & Coron adpellantur. Vtramque non sine periculo vidimus. Methonen Nicolaides per errorem scripsit olim dictam fuisse Manti-

Mantineam. Quippe vetus Methonæ nomen est, & ipsa ciuitas a duplici Mantinea, tam sinus Argolici, (nunc Mandigna) quàm Arcadiæ, (nunc Mandi) longe diuersa. Leonis Augusti nouella de Thronis, Methonen & Coronen facit episcopatus, eosque Patrensi metropolitano in Peloponeso subiicit. Ceterum paullo aliter a Iouio narratur a Turcis occupata Methone, quàm heic in annalibus. Quippe tradit eam incuria præsidiariorum in hostis potestatem venisse, qui rumore de subsidiis quatuor aut sex triremibus aduectis per vrbem dicto, relictis stationibus suis ad portum concurrerint. Id vero conspicatos hostes, spe prædæ commotos, accedente Baiasitis incitatione, cum variis præmiorum promissis, in vrbem desertasque stationes irrupisse, captamque diripuisse. Quod deinde subiicitur, a Turcis preces in vrbe capta fuisse concedptas, quæ die Veneris haberi soleant: his a Spandugino verbis itidem narratur, quæ reddita lubuit inserere. Memoriæ proditum est, inquit, postridie quàm capta fuisset Methone, Baiasitem omnino voluisse vrbem ingredi ad agendas Deo gratias in ipso Christianorum templo. Quumque iam peruenisset in pontem, quo transeundæ vrbis erant fossæ, conspicatum fossarum altitudinem, dixisse: Tam munitam ciuitatem mihi Tangri Vereris per virtutem Sinanis bassæ, beglerbegi mei, violentamque Genizarorum meorum expugnationem, concessit. Quibus in verbis illa Turcica, Tangri Vereris, aut Vererſi potius, Deum propitium significant. Sinan vero bassa, cuius heic mentio sic, initio expugnati Cairi ductu Selimis, Baiasitis filij, cæsus a Mamelucis occubuit, vt in annalibus suo loco sequetur.

MITYLI-

MITYLINE A VENETIS ET CONFOEDERAtis, irrito conatu, tentata. Philippi Raueſtani reguli naufragium.

178. Annales Turcici dumtaxat Hiſpanicorum auxiliorum meminere, quæ ſcilicet a Ferdinando Aragonum & Caſtellæ rege, Karuli V Cæſaris auo materno, ſuppeditata fuere Venetis, Duce Conſaluo, de quo diximus. Sed conſtat hoc etiam bello Gallica Venetis a rege Ludouico veniſſe ſubſidia, duce Philippo regulo Raueſtano, Cliuenſium in Germania principum familia nato, qui hac expeditione ſecum adduxerat Albaniæ Ducem Scotum, quem Albignium vel Obignium hiſtoriæ vocant, & Infantem Nauarrenum, (ſic Hiſpano more ſecundogeniti regũ filij nominantur) cum magno aliorum nobilium e Gallia numero. Tota claſſis hominum bello idoneorum ad XCIↃ continebat, vt Spanduginus refert. Ab his obſeſſa fuit vrbs Lesbi Mityline, captiſque ſuburbiis oppugnati terribilem in modum muri, ſed fruſtra. Regulus Raueſtanus, poſtquam obſidione ſoluta diſceſſum ex inſula, Magnum Rhodi Magiſtrũ cum XXIX nauigiis exſpectare nolens, naufragium propter inſulam Cerigum, quam veteres Citheram dixere, fecit: adeoque pauci ex iis, qui nauibus hiſce vehebantur, incolumes euaſerunt. Ad ea, quæ tradunt annales de placato a Venetis, impetrãdæ pacis cauſa, muneribus Baiaſitis animo: addendum, eos per Andream Grittum, poſt hæc ipſorum Ducem, Baiaſiti S. Mauram quoque reſtituiſſe, locum hodieque Turcorum in poteſtate conſtitutum, longeque munitiſſimum. Leucadem alij priſcis dictam volunt, alij Neritum. Sententiam priorum ex Prætore Græciæ noſtro probare liquido licet.

SECVNDVS

SECVNDVS SOPHILARIORVM MOTVS ADVERSVS Osmanicos. Scach Culi. Scitan Culi. Kisel bassa.

De regione Tekie siue Teke dictum superius, capite 57. Alte- 179.
ra fuit hæc aduersus Osmanidas, & sectam Osmanicorum seditio, ab iis excitata, quos Sophilarios & Kiseles bassas dixerunt. Quippe de prima superius indicatum capite 81. Iouius auctorem seditionis adpellat Techellem, a patria, puto: Dresslerus cum aliis Eliam, nulla ratione: Turcorũ annalibus Scach Culi nominatus fuisse refertur, voce significante Scachi seruum. Et Scachi adpellatione intelligitur Scach Ismail, recens Persarũ regno potitus, de quo paullo post exposituri prolixe sumus. Ait Iouius, eũ fuisse discipulum Arduelis, de quo itidem mox dicendum: post cuius cædem, Euphrate transmisso, venerit in Armeniam minorem, & in spelunca quadam ad radices Antitauri montis habitauerit. Ea parum vero videntur consentanea, tum quod Teke regio minime sit Armenia minor, sed Phrygia maior, vt aperte lector ex ipsis annalium verbis numero 57 notatis perspicit: tum etiam, quod e Persia venienti minime Baiasites munera quotãnis missurus fuerit. Vtut sese res habeat, Scachi quidem Ismailis partes amplexus fuit, ideoque Scach Culi nominatus: ex quo Turci, partibus Osmanidarum adhærentes, fecere Scitan Culi, voce significante Satanæ vel Diaboli seruum mancipiumue. Geufræus alicubi pro Culi scripsit Coullet. Spanduginus ei suppeditata fuisse tradit ab Ismaile Scacho XXCIↃ hominum, quod equidem verum non arbitror, ex iis, quæ heic in annalibus sequuntur. Magis est vero consentaneum, quod Iouius ait, per internuntios ab Ismaile confirmatum in proposito fuisse. Kisel bassa significat rubrum caput. Id nomen Osmanici dederunt hoc ipso tempore sectatoribus Ismailis Scachi Persarum, a rubro capitis tegumento:

quo de plenius agendum paullo post.

ANTALI, CIVITAS ANATOLIAE. GRAECORVM anni a mundo condito, quonam modo cum nostris conueniant. Nomina quædam vetusta cum recentioribus collata.

180. Quæ Turcis heic Antali vocatur, priscis erat Attalia, quondam ab Attalo rege, vno de successoribus Alexandri magni, cõdita. Leonis Imperatoris nouella de Thronis eam collocat in Pamphylia secunda, sub metropoli Sylæo siue Perga. Græci posteriores adnotant, factam metropolim anno mundi 6592, sub Eustratio sanctissimo patriarcha, imperatoris Alexij Comneni auctoritate. Quod quidem accidisse constabit anno Christiano 1084, si de sententia Græcorum anni a condito mundo 5508 statuantur vsque ad Christum natum elapsi, secundum editionem LXXII interpretum. Aythonus Nataliam, transpositis a librario primis litteris adpellat, pro Antalia: quo loco Reineccius notat, scribendum pro Natalia Nacoliam. Atqui Nacolia longe distat ab Antalia, Phrygiæ nimirum maioris mediterranea ciuitas, ad Sangarium flumen sita: quum de Antalia sua statim subiiciat Aythonus, eam supra mare Græciæ (Gallice loquitur, pro, ad mare) sitam. Et maris Græciæ vocabulo intelligitur Ægæum mare, vel Archipelagus. Addit enim, quod hæc ciuitas respiciat regnum Cypri. Quippe verum hoc est, & ab Attalia, quam Setteliam modo vocant, totus ille sinus obiectus Cypro, nunc Golfo di Settelia nominatur. Beluacensis Satteliam scripsit, eidemq; sinus ille maris adpellatur Gaufra Satteliæ, vocabulo Gallico Goufre, quod hodie Græcis est Corpho, priscis Κόλπος, Italis Golfo, Latinis sinus. Quia vero in hunc Aythoni locum incidimus, explicemus obiter & alia quædam ibidem posita regionum & ciuitatum nomina. Primam Turquiæ (Sultanorum Iconij regnum, vel Asiam minorem intelligit) prouinciam initio vocat Lygoniam, deinde rectius Lyquoniam (pronuntiatione Gallorum effertur Lyconia, id est Lycaonia) quæ famosam ciuitatem habeat Coni, hoc est Iconium. Rectius hanc collocat in Lycaonia, quàm Laonicus in Caria; de quo supra, numero 12, dictum.

Addit,

Addit,hanc esse maiorem totius Turquiæ regni,hoc est metropolim. Briquiam Reineccius interpretatur Lyciam, quum Briquia seu Bryquia sit Phrygia. Facit autem Bryquiæ metropolim Aythonus Zichiam Græciæ. Sic enim scripsit, nomine Græciæ Romaniam intelligens Asiaticam, de qua dictum capite 6. Zichiam hanc Reineccius interpretatur Cydnam. Atqui Zicchiæ Cedrinus quoque mẽtionem fecit velut ciuitatis in Asia minori sitæ: quum in Copronymo frigus inauditum memoriæ prodit,quo congelatis amnibus & ipso mari, potuisse narrat itinere pedestri a Zicchia transiri mare ad ipsum vsque Danubium,id est ad ostia Danubij,quæ in Thracia sunt. Bithyniæ metropolis apud Aythonum scribitur esse Nichor, quam Nicæam puto, Turcis Isnic; non Nicomediam,quæ Turcis est Ismid: quum Reineccius ex Nichor faciat Nicomediam. Nec apud Leonem Augustum minus est metropolis Bithyniæ Nicæa quàm Nicomedia. Genech Aythoni Reineccius interpretatur Pontum, quum magis proprie sic dicatur, quæ olim Colchis erat, postea Lazorum adpellata regio, siue Lazice: cuius metropolis est Leoni Augusto Trapezus, quam in Genech ponit Aythonus. Paphlagoniæ ciuitatem vocat Aythonus Ginapolim, ex qua Reineccius fecit Germanopolim. Atqui Ginapolis Aythoni, vel Ginopolis potius,ad Pontum Euxinum sita, hodieq; Ginopoli nominatur. Apud Leonem Augustum Innopolis dicitur, & episcopatus eius ad Gangram Paphlagoniæ refertur. Sed desino plura.

GARAGOS BASSA, BEGLERbegus Anatoliæ, viuus palo transfigitur.

Habes heic insigne crudelitatis exemplum in religiosis Turcorum,cuius obiter mentionem supra fecimus, cap.64. Transfixus a Scachoculi palo fuit Anatoliæ beglerbegus, vt annales referunt. Ei nomen dant Turci Caragos, vt nostro quoque 181.

tempore celebris fuit Caragos Rais, quem in Supplementi narratione de bello Cyprio commemorauimus. vulgo noſtri Caracoſſam dixere. Iouio Cargius baſſa nominatur, & eidem alibi Caraius eſt. Diſſentit etiam in expoſitione hiſtoriæ nonnihil ab annalibus, qui Caragoſam captum fuiſſe narrant, & Cutaigen adductum, & ſuis in opido commonſtratum : quumque deditionem opidani facere nollent, in eorum conſpectu palo tranſfixum. Iouius autem prope dicit abfuiſſe, vt caperetur: ſed ſubtractum a ſuis, Cuteiam euaſiſſe: qua deinceps a ſeditioſis expugnata, etiam ipſe hoſtium in manus venerit. Poſtea vero ad Cara eſſar, (Carachiſar ſcribere debuit) in media via, qua tranſeundum erat Alibaſſæ, cum exercitu rebelles perſequenti, viuum ab eis palo transfixum: vt a tergo ſequentibus tam fœdo tanti viri ſupplicio formidinem & horrorem incuterent. De Cutahige ſupra dictum, capite 40.

CORCVT A SEDITIOSIS VINCITVR.

Diuerſæ Turcorum narrationes a noſtris.

182. Corcutem in Oſmanidarum genealogia quintum ordine Baiaſitis filium fecimus, & germanum Selimis fratrem, qui deinceps imperauit. Etenim eamdem cum Selime matrem habuit. Hunc referunt annales a rebellibus in pugna fuiſſe ſuperatum. Iouius vero pugnatum ait in hos aduerſo prœlio duobus a nepotibus Baiaſitis, Muchemete Sciemſciaj, (Sinan Scach rectius adpellatur) & Orcane Alempſaci, filiis: (pater Alem vel Allama Scach, filius Vrchan nobis eſt in genealogia) Corcutem expreſſe tradit, non auſum fuiſſe cum Techelle congredi. Quæ ſane vera ſint, nec ne, mihi quidem diſceptare non lubet: indicanda tamen putaui, ceu ſuſpecta propter ætatem nepotum. Quæ ditio

ſit Aidinenſis, oſtenſum numero 13. Ducis filius eſt Herzecogli baſſa, de quo dictum capite 161, & 162.

ALIS

ALIS BASSAE CONTRA rebelles expeditio,

Quantopere creuerint perduellium vires, vel ex eo colligi 183.
poteſt: quod in hos proficiſcentem Alim baſſam duxiſſe Spandugi-
nus ait equitum ex Anatolia XLCIↃ, quibus Genizarorum
IIII CIↃ Baiaſites adiunxerit. Nihiloqueminus Achmetem
quoque Baiaſitis filium, ex Amaſiana ſua prouincia collectis
copiis, ei ſubſidio veniſſe.

CHEIDER BASSA CVM ZINDI KEMALE SANgiacbego, victus & occiſus a ſeditioſis. Zonchium. Nauarinum

Cheider baſſa, Caramaniæ beglerbegus, a Spandugino Cai- 184.
dir adpellatur, & domicilium in vrbe Cogno, vel Iconij habuiſſe dicitur. Zindi Kemal beg eidem Camali nominatur, & vir admodum militaris fuiſſe prædicatur. Tradit enim Spandugi-
nus, hunc bello Baiaſitis contra Venetos cepiſſe caſtellum Mo-
reæ ſiue Peloponeſi maritimum, hodieque munitiſſimum, nec
procul a Methone diſſitũ, 15 videlicet milliaribus Græcis, quod
a nautis Italis Zonchium, Spandugino Gionchium, Græcis no-
ſtri temporis Nauarinum vocatur, priſcis Coryphaſium Meſſe-
niæ fuiſſe creditur: Iouio tamen Pylum, regna Neſtoris, adpellãte. Neq; caſtellum hoc Kemales ſeu Camales dumtaxat expugnauit, verumetiam oppreſſas inopinato quatuor triremes Venetas, cum ipſis militibus & ſociis naualibus, ibidem in poteſtatem redegit.

PLANICIES ZIBVC, ET SIVAC, EADEM.

Quam heic annales planiciem Zibuc vocant, Spanduginus 185.
adpellat campum Siuac, tametſi corrupte legatur in edito, Cam
pagna detta Siuas. Quippe ciuitas quidem eſt Siuas, de qua dictum capite 5: ſed hoc nomine campus aut planicies nobilis in
Anatolia, quod equidẽ ſciam, nulla. Quapropter ex Annalibus

Siuac reponendum, quod idem est fere cum Zibuc. Iouius hæc ad Galatiæ campos retulit, vbi sitam ait Caraëssar. Ea Turcis est Carachissar, hoc est arx nigra, quæ in beglerbegatibus collocatur in Amasiæ Tocatique prouincia, complectente Paphlagoniam, Galatiam, & Cappadociam: vbi sangiacatus hi coniungũtur, Carachisar, (vide caput 144, & eodem numero textum annalium, hanc a Muchemete II captam referentium, quum aduersus Vsumchasanem pergeret) Sasum, (priscis Sasima, de Nazianzeni nostri libris nota) Taraboſan siue Trapezus. Addit Iouius hoc loco mentionem montis, cui nomen dat Olinga, nec eum magno ab Ancyra distare tradit interuallo.

KIHAIA. PROTOGEROS. PRIMIKIRIOS. Vlofedzi. Vlefe. Timarion. Timariotæ. Ramasan.

186. Qui præfectus Vlofeziorum heic dicitur, vocabulo Turcico Kihaia nominatur. Id proprie vicarium seu locumtenẽtem, seu legatum, atque etiam præfectum aulæ significat. Ideoque Kihaia Vlofeziorum est vicarius seu legatus illius, quem Vlofeziorũ bassam adpellant. Græci Ptotogeron nunc dicunt, qui catalogo dignitatum vel officiorum Palatij πριμικήριος ipsis est, nostris primicerius, adpellatione vetusta. Ex Protogero Geufræus Protortz corruptum ponit, & superintendentem interpretatur. Nomen Vlofeziorum significat stipendiarios, quibus Vlofe vel Vlefe numeratur. Sunt enim duo stipendiorum apud Turcos genera, quorum vnum vocatur Vlefe, Timar alterum. Vlefe stipendium est, quod more nostro militibus vel aulicis soluitur a rationalibus vel quæstoribus: apud nos menstruum vel annuũ, apud Turcos in singulos dies. Hoc qui fruuntur, Vlefedziorum nomen habent. Geufræo & Sansouino sunt Olophagi. Timar est pensio, vel stipendium, vel reditus adsignatus in prædiis, & possessionibus castrorum, opidorum, pagorum, agrorum: vel in percipiendis decumis, aliisue fructibus. Græci timarion adpellant,

lant, a quibus ad Turcos manasse vocem hanc arbitror. Reperitur apud Damascenum Studitam in martyrio Theodori tribuni militum, cui virtutis & rerum fortiter gestarum nomine narrat a Licinio Augusto datum fuisse pro timario castrum Heracleæ. Videturque vox a Græca τιμὴ, qua significatur honor, deriuata: quod huiusmodi timaria, velut honoraria, siue beneficia, siue reditus, siue pensiones, honoratis beneq; de republica meritis concederentur. Timariis donati vocantur Timariotæ, vel Timarati, etiam apud Chalcocondylem. Caramuses significat nigrum Mosem. Ramasanis nomen idem est cum Ramadane: sicut Otman, vel Odman idem cum Osmane.

TEBRISIVM, TAVRISIVM. CARAVANA.

Tebrisium, nunc Tauris, admodum his annis innotuit, etiam 187. vulgo, Turcorum stragibus aliquot nobilitatum inde vsq; a Sultani Soleimanis II temporibus. Qui Ecbatana Mediæ vocãt, errare puto: quum Cedrinus eam Taurezium adpellans, in Persarmenia collocet, quam hodieque maiorem dicunt Armeniam. In huius meditullio Tebrisium recte Iouius ponit, vt male Chalcocondyles vrbem fecit Assyriorum: cuius interpres Tabrezen, vt Cedrinianus Tabrezium, scripsit. Iouij sententiam hæc Aythoni verba confirmant: In Armenia maiore ciuitas Taurisij famosior est, & plus aliis opulenta. Vide quædam alia de hac infra, capite 204 notata. Carauanæ Turcis & aliis oriẽtalibus populis sunt hominum agmina nonnumquam maxima, propter itinerum discrimina se coniungentium. Neque tantum hoc fieri solet ab iis, qui mercium vel distrahẽdarum causa, vel comparandarum, aliò proficiscuntur: verumetiam ab illis, qui per solitudines Arabũ, ad visitandam voti vel religionis ergo Meccham peregrinantur. Excrescunt hæc agmina, pro magnitudine periculi, nõnumquam ad 20 vel 30 hominum millia: iustus vt exercitus esse, præsertim ob camelorum multitudinem, & aliorũ iumentorum, quæ sagmaria sagmatariaq; Græci vocãt, videãtur.

SCACH SIVE REX PESRARVM ISMAIL, COGNOMENto Sophimus. Sophilar. Enasserlar. Kesil bassa. An hoc primum tempore secta Sophilariorum extiterit.

183. Licet in annalium adpendice nostra, de discidiis sectarum Mahumetanarũ, Osmanicæ Sophinæque, decennalis initio belli, quod inter eos geritur, quædam rara, nec ab aliis ante nos memoriæ prodita complexi sumus: hoc tamen loco, quo primã Ismailis Sophini mentionem annales faciunt, paucis ea consignare libet, quę ad ipsius Ismailis originẽ, principatus initia, progressus, res gestas illustrandas pertinere putabimus. Pater Ismailis Sophini fuit Erdebil, quẽ Iouius & alij vocãt Arduelem vel Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt a loco quodã Persiæ, cuius dominus aut regulus fuerit: ipsum vero nomen eius tradũt fuisse Secaider. Aiunt præterea sectatum vitam religiosam, instar eremitarum vel monachorum nostrorum. Ideoque Sec interpretatur Spanduginus nũc abbatem, nunc plebanum siue curatum, vt vulgo loquuntur, hoc est, animarum curam gerentem. Ego vero in opinione mea persisto, quam initio belli Persici superius in Supplemẽto annalium exposui, & cuius auctorẽ habeo Matthiam de Faro, Cæsareum Constantinopoli ad Portam Osmanicam Dragomanũ vel interpretẽ: diuersa scilicet hæc esse nomina diuersarum personarum, quorũ vnus fuerit Erdebil pater Ismailis, familia natus apud Persas illustri, ditionisque cuiusdam regulus: alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, sed reuera id, quod audiebat; nimirum Scheiche, vel Imam: quorum illud hominem religiosum gentibus illis significat, ab innocentia sanctimoniaque vitæ: hoc vero, Doctorem. Etenim ex opinione vitæ religiose ac duriter actæ, consequutus aliquid apud vulgum auctoritatis; tribus Mahumetis Prophetæ sociis, Ebubẽkire, Omere, Osmaneque reiectis, Alim quartum Prophetæ socium, eiusdemque consanguineum & generum sequendum in omnibus adfirmabat, si salui esse vellent.

Docebat

Docebat aũt hæc, & alia, quodã in opido Perſarum, cui nomen Reza. Fama noui doctoris, nouæque diſciplinæ, longe lateq; dicta, confluxit ad Scheichem vel Imamum Haidarem ingens e Perſia vicinisque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis Erdebil non hanc dumtaxat Haidaris ſententiam doctrinamque probauit, verumetiam ex eius præſcripto ſe gerens, patrocinium cauſæ ſuſcepit, eaque re multitudinis animos ſibi mirifice deuinxit. Ita nimirum aliàs quoq; conſtat homines ingenioſos, nouæ religionis vſos prætextu, inſignem ad potentiam peruenisſe. Tantopere quidem Erdebil, ceteroqui non magni nominis opumue regulus, hac noui dogmatis profeſſione creuit: vt ei filiam ſuam rex Perſarum Chaſanes, quem a proceritate ſtaturæ nominatum Vſun Chaſan ſuperius indicauimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Æcaterina Comnenia ſuſceperat, quam Camit de Cami fuiſſe dictam, non recte ſcriptum apud Spandugi-num legitur. Etenim gentibus iis Catum de Comnini vocabatur: priore nomine corrupto de Græco Æcaterine, altero vero familiæ. Nam Caloioannis Comneni, penultimi Trapezuntiorum imperatoris, erat filia: quã Caloioanne mortuo, frater Caloioannis Dauid, vltimus imperator Trapezuntius, Vſumchaſani dedit vxorem, vt eius præſidio contra nimium vicinas & infeſtas ſibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior eſſet. Ex hac Vſumchaſanis filia Martha, natus fuit Erdebili filius Iſmail, de quo nũc agimus. Habuit in regno ſucceſſorem mortuus Vſumchaſanes Iacupem filium, qui vulgo ab hiſtoricis Iacobbeg, ab annalibus hiſce Sultan Iacup deinceps in vita Sultani Soleimanis nominatur. Is protectorem nouæ ſectæ ſororium ſuum Erdebilem, mirifice ſibi ſuſpectum, quod vereretur, ne regius adfinis, & tantæ multitudinis deuotione fretus, ſibi regnum eriperet, interfici curauit. Euaſit crudelis auunculi manus Iſmail admodum aduleſcens, octodecim (vt pleriq; tradunt) id temporis natus annos: ſeque, Martha matre comite, contulit ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & caſtellorum quorumdam

ad mare Caſpium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus adpellatum, quo clauſum mare ſignificatur. Iſtic educatus Iſmail ex præſcripto religionis paternæ, tamdem exſtincto per venenum a coniuge datum Sultano Iacupe auunculo, domum reuerti, paternæque ditionis hereditatem, cum opidis & prædiis maternæ dotis nomine ſibi debitis, adire ſtatuit. Dominio paterno potitus, mox vlterius progreditur: & CCC tantummodo ſtipatus militibus, Somakiam pæne prodigioſum in modum occupat. Ea ciuitas eſt Mediæ, quam modo Siruanum vocant, ac verſus Armeniæ maioris fines ſeſe porrigit, & Laonico Samachia, Spandugino Sumachies adpellatur: tanti quidem momenti, vt anno Chriſtiano 1583 ei captæ beglerbegum Oſman baſſa præfecerit. Hinc copiis non parum adauctis & inſtructis, Tebriſium, extimam Perſarum regiam, ſeſe confert: eamq; ſuperato rege Aluante, Sultani Iacupis filio & ſucceſſore, victor in poteſtatem redigit. Iterum cum Aluante congreſſus, non modo ſuperior euadit: verumetiã ipſum, cum exercitus maiori parte, trucidat. Inde Muratem Chanem, (Morat Chan, & Morat beg, aliis nominatur: Auguſtino Curioni noſtro Marabeg, quod longius ab origine recedit) Aluantis occiſi fratrem perſequutus, pari proſperitate ſuperat. Is victus ab Iſmaile, Bagadatim verſus aufugit, hodiernam ſcilicet Babylonem, propter ruinas priſcæ Babylonis ſitam. Victor vrbem Sciras, armorum omnis generis officinam, a Tebriſio XX dierum itinere diſtantem, cum victricibus copiis adit & occupat. Ibi demum inſigniter ſuum armauit exercitum. Poſtea negotium ei fuit cum Vlu Chane Tatarorum Sicheco, quem inſtructum exercitu trecentorum millium equitum, adgredi prœlio nõ dubitauit: quo ſingulari virtute fortunaque victor euaſit, hoſte cæſo, vel in turba (quod alij tradunt) a ſuis oppreſſo, ſuffocatoque. Tamdem ad tot illuſtres de pluribus partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus acceſſit: vt moriente in exſilio Murate Chane, Iacupis filio, & vltimo herede, non modo Perſici regni poſſeſſione, ſublatis æmulis, quieta potiretur; verumetiam vicinos quoſdã populos, ac præſertim Bagadati-

gadatinos, in deditionem acciperet. Hæc de Ismailis Sophini origine, prosperoque rerum successu, quo sibi suisque regnum Persicum peperit & cõstabiliuit, hactenus heic exponenda duximus. Nam bella deinceps cum Osmanidis, ac Selime præsertim gesta, suo loco nobis annales ipsi dabunt. Ab Osmanidis ei Sophi cognomentum, & Kiselis bassæ, per ignominiam fuit inditum. Prioris notionem adtigimus supra, capite 81. Nõ a Græco Sophos deductum est, quod tamen existimare quosdam video, qui a Persarum Magis & Sophis antiquissimis sumtum nomen vsurpasse Sophinos volunt: sed a Sophi, Arabica voce, quæ lanam significat. Quippe quum Mahumetani, & præsertim Osmanici, more veteri, tulipanto lineo subtilissimi operis caput inuoluant, noua isthæc Sophilariorum religio præcipit inter alia, ne caput fastu quodam lineis eiusmodi spiris ornetur: sed vt tegumenta capitum e lana, non magni re pretij, conficiantur. Et quia laneum hoc tegumentum capitis, quo præter aliorum Mahumetanorũ morem hi nunc vtuntur, plicas habet duodecim, & Arabica vox Enasser, duodecim significat: etiam aliud nomen Enasserlariorum consequuti sunt, ac si Græco vocabulo dicas Dodecaptychos, aut Latino Duodecimplices. Quum denique tegmen eiusmodi rubro dumtaxat colore tinctum gestare soleant, Kiselbassilarij quoque dicti sunt, veluti capita rubra. Solebant autem ante hæc vocari tempora Persæ Turcis Aiemini vel Azemini, sicut & ipsa regio Persarum iisdem est Aiem, quod supra notatum capite secundo. Scachus igitur Ismail ab æmulis Osmanicis, aliisque Mahumetanis, velut horum antesignanus, tam Sophi, quam Kisel bassa vocatus fuit: ac mansit etiam apud nos in hodiernum vsque diem nomen hoc posteris ipsius, vt Sophini adpellentur. Nec tamen in ea sum opinione cum aliis, vt tunc primum natum hoc Sophilariorum vocabulum putem. Quippe vetustius esse temporibus Ismailis, ex annalibus Turcis paret: qui regnante Muchemete primo, Baiasitis proauo, nonaginta scilicet annis ante Scachoculis seditionem, & Ismailis imperium, Sophilarios itidem tumultuatos cõmemorant. Itaq;

vero est simile, Scheichem Haidarem nõ noui dogmatis auctorem fuisse, sed reliquas potius ex incendio veteri, quasique sopitas hactenus scintillas, denuo suscitasse: prorsusque similiratione Scachum Ismailem Sophi nomen ab inimicis tulisse, frequẽs antea plebeis, sed ante ipsum nulli datum regi.

QVI CORIZZI VEL CORIDSCHI, QVI TVRcomani Persici. Supplicium Scachoculis.

189. Tria sunt apud Persas genera militantiũm. Primi vocantur ab eis Turcomani, quorum ea condicio est, quæ vasallorum apud nos, quos feudatarios adpellamus. Et sunt apud eos feuda perpetua, quę a parentibus ad liberos & posteros deuoluuntur, sequius ac Turcis est in vsu. Quoties igitur hi iussu regis euocantur, eo cum equitum numero se regi sistunt, quem ratione feudorum adducere tenentur. Alteri dicuntur Corizzi vel Coridschi, qui stipendiis militant. Et alia stipendia reapse non sunt apud Persas, quam quæ Græcis σιτηρήσια, Romanis annonæ militares nominabantur: res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, vestibus, armis, tentoriis, ceteris. Tertij constant e copiis auxiliaribus confœderatarum finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet, ac Georgianorum: qui religionem Christianam profitentur, in Persas propensi, Turcis infesti. Vulgus igitur istorum, qui Scachoculim sequuti ducem, tam crudeliter hactenus grassati passim fuerant, Scachus Ismail ceu mancipia distribuit inter proceres suos, quo nomine Sultani, Chanes, Turcomani Persis veniunt: capita vero seditiosorum trucidanda Corizzis, hoc est, stipendiariis militibus suis, obiecit. Hoc memorabile, quod apud Spanduginum legitur, auctorem tam fœdæ tragœdiæ, qui se Scachoculim, velut Scachi mancipium adpellauerat, ab aliis vero nominatus ob immanitatem fuerat Scitan Culi, siue Satanæ mancipium, laudabili seueritatis exemplo viuum, de sententia regis Ismailis, in flammas coniectum, & exustum fuisse.

MOTVS

MOTVS SELIMIS ADVERSVS PATREM BAIASITEM. Precopij Tatari. Chan Precopiorum Poloniæ regnum ambit. Beligrad ad amnem Neſterem. Seguan baſſa.

5 Deiecturus imperio patrem Selimes, non Trapezunte per 190. Aſiam minorem profectus fuit, quod futurum videret, vt a fratribus, Achmete Corcuteque, hoc in itinere impediretur: ſed Cofen, quæ noſtris eſt Capha, ceu dictum capite 148, trans ma-
10 re nigrum nauigauit: quo loco tunc Mechemetis Tatarorum Chanis filiam non duxit vxorem, vti Geufræus ſcripſit, quum ex ea filium Soleimanem, hoc ipſo tempore 19 plus minus annos natum, haberet: ſed auxiliares a ſocero copias impetrauit, quibus Mechemet Tatar Chan pater filium præfecit, Chanoglim
15 ab hiſtoricis adpellatũ, hoc eſt, Chanis ſiue regis Tatari filium. Hi vero Tatari peculiari adpellatione Precopij nominantur, a voce Precop, ſignificãte foſſam. Quippe ductis in Iſthmo a mari ad mare foſſis, a continenti Tauricam Cherſoneſum velut abſcindere conati ſunt. Qui nunc Precopiis imperat Chan, nuper
20 ad comitia Polonicorum ordinum, creando rege poſt obitum Stephani regis indicta, ſuos & ipſe legatos miſit, qui regnum ſuo nomine ambirent. His in mandatis dederat, primum vti potentiam ſuam Polonis oſtenderent, qui myriades aliquot equitum ſuis e terris poſſet ad Poloniæ defenſionem educere. Deinde
25 proponi iuſſit, frugalem habituros regem, qui ſpretis aliis ſumtuoſis epulis, ad ſedandam famem dumtaxat equinam æqui bonique faciat. Quod denique religionem adtineret: Pontifex (inquit) tuus, Pontifex meus: Lutherus tuus, Lutherus meus eſto. Quæ legatio magno cum riſu fuit excepta. Sed ad Selimem vt
30 redeamus, is Capha diſcedens, Chilim adiit, de qua dictum capite 159: hinc Beligradum venit. Hæc vero non eſt Vngarica Nandor Alba, vel Beligradum, quæ necdum hoc tempore Turcorum in poteſtatem venerat, ab Soleimane primum, Selimis filio, nouem decemue poſt annis occupata: ſed illa Neſteralba,

quam Nesteris ad amnis ostium sitam Goreccius Polonice Bialogrod indigetat, vti prolixius expositum indicato capite 159. Seguan bassa Turcis est præfectus iumentorum sagmatariorum in exercitu maximus, quorum aliquoties facta iam mentio.

CVR SEMENDRIAE SANGIACATVM Selimi filio Baiasites obtulerit.

191. Causa, cur pater Semendriæ sangiacatū concesserit filio, non est in annalibus expressa. Nimirum impedire Selimem volebat, ne progrederetur vlterius, & ad Portam veniens, Genizarorum animos fluctuantes & alienos a patre, mox ad se transferret. Vsus enim fuerat astute captato prætextu filius ad palliandum hoc iter suum, quod hinc inde publicarat, adire se patrem, eius honorandi causa, quod Turci quoque vocant osculari manum: indeq; mox arma conuersurum in Christianos, præsertim Vngaros. Id vero plausibile futurum erat apud Genizaros, & alios Portæ milites, qui mox Selimi, ceu propagandi regni cupido, se totos haud dubie daturi erant. Itaque Semendriam ei pater offert, Vngaris proximam, quasi si diceret: Non est, quod ad Portam progrediare. Contra Christianos pugnare vis? Do tibi vicinam Vngaris Semendriam. Heic Rhodus, heic salta. Dictum vero superius de Semendria, capite 99. Perrexit inde Zagoram Selimes, quam capite 33 diximus sexagesimo ab Hadrianopoli distare milliario Græco. Heic eum Malcozoglis, & alij quidam adierunt, excitati rumore per ipsum sparso, de bello Christianis inferendo, suamque Selimi operam obtulerunt. Is vero secretas vt animi sui cogitationes nonnihil eis aperiret, grata sibi respondit ipsorum esse studia. Siquidem ad imperium peruenisset, non modo fines Osmanici regni prolataturum: verum ipsos etiam vniuersos maximis beaturum dignitatibus & opibus. Hac vafricie sibi animos eorum conciliabat, qui ceteroqui more

hominum mallent orientem adorare solem,
quam occidentem.

CVR

CVR BAIASITES CONSTANTINOPOlim properarit.

Putat ea de cauſa Spanduginus Baiaſitem, intellecto Selimis 192.
aduentu, Hadrianopoli relicta, Conſtantinopolim properaſſe: ne filius præceptis regiis theſauris, quos capite 139 Conſtantinopoli cuſtodiri diximus in arce Iedicula vel Heptapyrgio, neruis ſcilicet belli gerendarumque rerum potitus, regno patrem exueret. Ad hanc cauſam accedit & illa, quod amiſſa imperij ſede, de ſuis rebus actum Baiaſites eſſe videbat.

LOCVS, VBI PROELIO CONGRESSVS EST cum patre Selimes. Zorli. Saranta Eccliſies. Kirc Cliſſe. Carabulyc, Selimis equus.

Narrant annales, & alij, non procul a Zorlo concurriſſe pa- 193.
tris, qui podagra laborans curru vehebatur, & filij copias. Zorli vero Turcis eſt opidum vetus Tzurolloë vel Tzurulus, de quo dictum cap. 26. Iouius ait, ab hac memorabili pugna pagũ hunc, prius obſcurũ & ignobilem, (id ſupra dicto capite refutauimus) nomen aliquod, & ſplendorem fuiſſe conſequutum. Spanduginus addit, eumdem locum pertinere verſus Quadraginta eccleſias. Id etiam opidum eſt Thraciæ, nunc Græcis Saranta eccliſies adpellatum, (priſci πεσσαράκοντα ἐκκλησίας dixiſſent) Kirc Cliſſe Turcis, eodem ſignificato: vbi ſangiaci Kirccliſſienſis hodie ſedes eſt, Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubditi. Selimes denique prœlio victus, equi beneficio ſaluus euaſit: cuius ſi nomen etiam ſciri refert, vt illius Alexandrei Bucephali, notandũ e Buſbequio, dictum fuiſſe Carabulyc, voce nubem nigram ſignificante.

SELIMES VICTVS COFEN AVFVGIT. MIDge pagus. Niſchanzi baſſa.

Pagi Migdæ nomen annales ſoli referunt, ceteris ad Nigrum 194.
mare Selimem profugiſſe narrantibus. Migdæ vero ſitus ex eo

colligitur', pagi ceteroquin ignoti, & nuſquam proditi, quod Spanduginus ait, Selimem per Thraciam fugiẽdo Varnam verſus, Euxinum petiiſſe. Quapropter Midge non procul aberit a Varna, de qua ſuperius dictum, capite 113. Quod paullo poſt ſequitur Cadileſcheri nomen, declaratũ ſupra, cap. 29. Niſchanzibaſſa dicitur apud Turcos is, qui litteras omnes, & inſtrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obſignat: adeoq; gerit officium, ſupremi Cancellarij noſtris in aulis officio ſimile.

ACHMETIS AMBIENTIS ET INVADENTIS imperium duricies erga Genizaros, crudelitas in legatos. Corcutes fratrum competitor.

195. Oſtẽdimus in Oſmanidarum genealogia, Sinanem Scachũ, & Allamam Scachum, primogenitos Baiaſitis filios, ante patrẽ exſtinctos fuiſſe: quorum vnius, maioris ſcilicet natu, Sinanis obitum peracerbe pater ac diu luxit. Tertius e filiis erat Achmetes, Amaſiæ præfectus; qui accepta motus Selimiani fama cum XXCIↃ armatorum per Aſiam minorem Scutarium, e regione Conſtantinopoli ſitum, contendit: & audita Genizarorum legatione, qui ſe accepturos ipſius imperium nuntiabant, ſi maiores annonas policeri vellet: durius reſpondit, nolle ſe, iam deſignatum a patre ſucceſſorem, ab ipſis imperium pretio redimere, quibus vel inuitis eo ſit potiturus. His verbis animos Genizarorum ab ſe prorſus alienauit, & imprudens æmulo Selimi adiunxit. Quod vbi pater animaduerteret, iiſdem Achmeti reconciliãdis LCIↃ Sultaninorum, filij nomine, promiſit. Hæc ſcilicet illa pecunia fuit, quam annales Achmetem patri miſiſſe referunt. Hinc Aſiam vi ſubacturus Achmetes, mortui fratris ſui primogeniti Sinanis filios, Muchemetem & Aladinem, Larendæ, Caramaniæ opido, de quo capite 167 dictum, obſedit & cepit. Eius rei cauſa quum grauiter a patre per legatos obiurgaretur, legationis principem capite truncari iuſſit, ceteris nares & aures præcidit. Id facinus omnium odia mirifice in Achmetem accendit.

Ac

Ac videamus obsecro, quæ rerum id temporis confusio fuerit in Osmanico imperio. Quintus ordine nascendi filius Baiasitis, raro in Osmanidarum familia exemplo Selimis ex vtroque parente frater, Corcutes erat. Quartus enim Muchemetes, ante hoc tempus a suspicaci patre, quum incognitus & patrem, & fratres suos adiisset, metu motus alicuius secreti veneno sublatus e medio fuerat. Is Corcutes, moriente auo Muchemete secundo, ab amicis paternis, absente patre, collocatus in regium fuerat solium: ne frater Baiasitis Zemes, prior inauguratus, Baiasiti regnũ præriperet. Aduenienti deinde Constantinopolim patri, & abdicato filio, imperium in se transferenti, cesserat tenero quodam amore pietateque motus Corcutes: quum hoc nomine vicissim pater illi promisisset, se rationem ipsius, in constituendo successore, supra filios ceteros habiturum. Eidem Castamonam post obtinenti, de qua dictum capite 66, a morte fratris Muchemetis prouinciam Magnesiam adtribuerat, non exigua Lyciæ Cariæque parte adauctam. Hic ergo Corcutes, ceteroqui studiis Mahumetanorum philosophicis, & quieti deditus, seditiones fraternas conspicatus, & ipse stimulos ambitionis, alienos a professione philosophi, sensit: quod iure sibi putaret imperium deberi, cui fuisset ante patrem inauguratus. Quid autem effecerit, ab ipsis expositum legitur annalibus.

ZECME MINOR. RHEGIVM SIVE ῥήγιον, MAius & minus. Melantias & Melitias. Athyras fluuius. Glykynero. Votum Soleimanis. Athyrorum episcopatus.

Nomen Zecme significationem in lingua Turcica nullam habet. Quapropter a Græcis ad Turcos velut vsuscapione quadam peruenisse arbitror, a Zeugma vel Zeugmin deriuatum: id est, a iuncturis pontium, quibus elegantes duo Propontidis sinus illic sternũtur, in quorum alterum ad Zecmen minorem se fluuius Athyras effundit. Est enim Zecme minor, vel comepolich- 196.

nion, vel opidulum illud, multis cinctum mœnibus; cui nunc Ponto piccolo nomen est Italicum, a minori ponte. Facta fuit eius mentio supra, capite 26. Minor autem Zecme, sicut & pons minor, ad discrimen maioris dicitur, longius ab vrbe versus Siliuriam distantis. Theodosius Zygomalas putabat antiquis temporibus dictum fuisse ῥήγιον siue Rhegium, maius & minus: & vtrumque Constantini Magni opus fuisse. Quod si verum est, vt equidem non dubito, intelligetur Rhegij nomine Parui Pontis opidulum, siue Zecmę minoris, in historia Græca manuscripta, titulo carente, cuius obiter meminimus capite 10: quum narrat, imperante Iustiniano primo, graui terræ motu non vrbem modo deformatam, sed ipsa quoque suburbia cum Rhegio subuersa & abolita fuisse. Non enim alia suburbia Cõstantinopolis habuit, aut habere potuit: quam quæ versus duplex hoc Rhegium, pontem minorem & maiorem pertinuerunt, vt hodieq; testantur ædificiorum suburbanorum maximæ vel ruinæ, vel rudera. Græcus etiam scriptor historiæ Agathias noster, libro 5 mentionem Rhegij facit, in descriptione terræ motus eiusdem, vbi Rhegium addit ὄπτιον vrbis esse, id est opidum suburbanum, quod stationem pro nauibus habet. Apud Cosmographorum principem Ortelium ex Procopio Suidaque reperitur Melantias & Melitias, pagi nomen in Thracia, 102 stadiis a Byzantio dissiti, quẽ Athyras amnis alluat. Prorsus hoc de Zecme vel Põte minori accipiendum, a Cõstantinopoli 15 milliaribus Græcis disiuncto; quæ a 102 stadiis nihil, aut parum absunt. Athyræ fluuij nomen heic in Aqua dolce nunc Italis est mutatum, Græcis in Glyky neró. Pontes ambos, tam maiorem, quam minorem, milliaribus 10 ab se inuicem dissitos, Sultanus Soleimanes, auus huius Muratis III, maximo sumtu refecit: cuius quidẽ memorabile votum fuit, quo tria sibi concedi diuinitus optabat, vt ante mortem perficeret. Primum instaurationem aquæductus maximi, quem ab auctore Valentem, aut Valentianum, nõ Valentinianum, vt vulgo corruptis in libris legitur, historici dixerunt: deinde horum pontium in vtroque sinu maris, sane quam

lato,

lato, refectionem: vrbis denique Viennensis Austriacæ occupationem, quam maximis duabus expeditionibus ab se frustra tentatam, summa cum indignatione recordari solebat. Prioris vtriusque voti factus est compos, regio prorsus opere per xx plus minus milliaria deductis in vrbem ex ipso Danubio copiosis aquis, & ambobus exstructis pontibus: tertio numen Christianis propitium, ne tyrannus in intima Germaniæ viscera penetraret, fauere noluit. Athyrorum quoque meminit episcopi Leo Sapiens imperator in nouella de thronis, eumque subijcit Heraclensi metropolitano in Thracia. Quæ quidem Athyra diuersa non sunt ab hisce duobus opidis, quæ diximus. Et Zygomalas ἄθυρα dicta, velut ἄπυλα, volebat ex eo; quod vti nunc, ita superioribus etiam sæculis, opida fuerint nullis portis clausa, nec mœnibus cincta. Vulgo denique Græcorum illud, πὸ ζυμέγας: hoc, πόρτος μικρὸς, adpellatur: vt paullo peritioribus χφύρα μεγάλη, & χφύρα μικρά.

PRATVM GENIBAXEVM. GENIZARORVM DOmicilium. Excubita. Excubitoria. Loca certa pascendis felibus, ex Turcorum instituto, Cusluc & Ikindi, statæ pascendis iisdem horæ.

Diuertisse traditur Selimes, haud dubie magno cum comitatu, in locum vrbis, ab annalibus Genibaxe vel Genibaczе nominatum, id est in hortum nouum; cuius in prato, multorum tentoriorum capaci, Turcico more commorari sub dio poterat. Idem nomen & Spanduginus memoriæ prodidit, Selimem referens hospitium cepisse in loco, cui nomen sit Ianibacza, non procul a Genizarorum domicilio. Dictum paullo ante, Corcutem quoque Constantinopolim ingressum, haud procul a domicilio Genizarorum delegisse sibi locum hospitij: quod sane quo factum consilio fuerit, nemo non animaduertit. Hoc Genizarorum domicilium messitæ proximum est, quam memoriæ carissimi sibi filij Muchemetis Soleimanes secundus exstruxit. Is natus ex Rossa coniuge, ceu dictum in annalium supplemen- 197.

to, Selimis II frater natu maior, haud dubie patri succeſſurus erat, ſi ſuperſtes ei fuiſſet. Nec item procul abeſt a meſſita Turcorum prima Conſtantinopoli, quam in locum ædis ſanctorum Apoſtolorum Muchemetes II, vrbe capta, condidit. Ipſum hoc ædificium pro Genizaris exſtructum arbitror ad imitationem veteris tam in vrbe priſca, quam noua, Prætorianarum cohortium excubitorij, quod hiſtorici Græci recentiores Excubitum & Excubita dixerunt. Erant enim vt in vrbe veteri, ſic etiã in noua Conſtantiniana, Cohortium Prætorianarum, quibus Genizari ſucceſſerunt, itemque Cohortium vrbanarum, & Vigilum excubitoria. Nec locum equidem excubitorij Prætorianorum veteris mutatum arbitror, ob commoditatem ſitus; quem norunt, qui Conſtantinopolim viderunt. Sunt ibidem horti longe ampliſſimi, circumdati muris, in quos inſilire feles ſolent, quoties alimenta ſtatis horis a prætereuntibus Turcis exſpectant. Quippe ſibi perſuadent homines ſuperſtitioſi ac barbari, ſe neſcio quid apud Deum promereri gratiæ, ſi brutas etiam animantes, feles, canes, piſces, auiculas, eleemoſynam conferant. Itaque volucres eis necare captas ad victum religio eſt, easque pretio potius ſuo redemtas libertati naturali reſtituunt: piſcibus deuoranda fruſtula panis obijciunt: canes & feles in plateis publicis, ad certa loca cottidie, ſtatis horis gregatim conuenientes, pane, carnibus, cibis ceteris paſcunt. Et obſeruari a felibus in his ipſis muris hortorũ, de quibus loquimur, horas ſtatas tam Cuſluci, quod medium eſt inter exortum ſolis & meridiem temporis interuallum, quàm Ikindi, quod meridiem ab occaſu ſolis æquo ſpatio diuidit, equidem frequenter illac ad patriarchium, viſitandi Zygomalæ noſtri cauſa tranſiens, animaduerti: coramque vidi mulierculas humilioris ſtaturæ, carnes aſſas, ex opſopoliis proximis emtas, & perticis oblongis adfixas, felibus hoſce muros inſidentibus porrigere, quum neſcio quid precularum admurmurarent. In hos igitur hortos, Excubitorio Genizarorum proximos, Sultanus Selimes diuertit.

DE

DE MVSTAPHA BASSA, BAIASITIS VEzirazeme, Ducaginogli Boſtangi baſſa, Aigas Agà.

Erat hic Muſtaphas natus in vrbe Serrenſi, propter Amphi- 198.
polim ſita, de quibus ambabus dictum capite 43 & 53. Patrem habuit ſacerdotem Chriſtiani ritus Græcum. Et Græcos ſacerdotes in coniugio viuere nemo non nouit. Fuit hic Muſtaphas vir aſtutus, malitioſus, vindictæ tenax. Statim poſt mortem Baiaſitis a Sultano Selime fuit interfectus, vti non multo poſt in annalibus ſequitur. Iouius Selimem non huius dumtaxat vſum opera ſcribit in opprimendo patre, ſed etiam Ducaginoglis Boſtangis baſſæ, ſiue hortulanorum præfecti, cui ſecreto Selimes pro perfidiæ præmio filiam nubilem promiſit & dedit; & Aiacis Genizarorum Agæ, quod Turci nomen non Aiax, ſed Aigas enuntiant. De Ducaginogli paullo poſt dicetur, capite 206.

CVR DIMOTVCVM SECEDERE BAIASITES, imperio dimiſſo, voluerit. Inaugurandi Sultani cærimonia. Imperatorum inſignia vel ſymbola. Coronandi alterius imperatoris ritus apud Græcos, priori ſuperſtite. Παρακοιμώμενοι. *Scaramangium. Tzohadari.* ἄμβων. Δικηπήσιον. *Tzankia.*

Dimotucum a Turcis vocari ciuitatem, quæ Græcis Didy- 199.
motichon dicatur, indicatum ſupra, capite 28, nõnullis ibidem adiectis, ad hanc quæ pertinent. Voluit autem eò ſe cõferre Baiaſites, abdicato imperio, quod eius eſſet patria. Quippe natus illic fuerat. Et nemo non occulto quodam inſtinctu naturæ delectatur iis præcipue locis, in quibus exiſtendi principium habuit. Ea quoq; de cauſa Baiaſites, quum ante triennium, videlicet anno Chriſtiano 1509, terræmotus horribilis, de quo paullo ante legimus, in his annalibus, Cõſtantinopolim & Didymotichum pæne totas diruiſſet: non Conſtantinopolim modo refecit, ve-

rumetiam decem ſarchorum, id eſt mercenariorum & opificum millia, Didymotichum miſit: qui patriæ ſuæ mœnia collapſa, cum ædificiis inſtaurarent, vti Spanduginus memoriæ prodidit. Quo autem ritu Sultani Oſmanidæ, mortuis patribus, imperium auſpicari ſoleant: expoſitum in ſupplemento annalium noſtro, ad annum Chriſtianũ 1566. Heic quibus cærimoniis ſuperſtes pater filium ſibi ſubſtituerit, indicatur. Quippe filio tradi ciſtas iuſſit, quibus imperatorij theſauri continebantur. Eorum vero nomine non illi veniunt, quos adſeruari diximus in Iedicula: ſed quæ Græci vocabant imperatoria, vel κειμήλια, vel βήϊσμα, vel σύμβολα. Sic Græciæ Prætor ait, veniſſe capta Conſtantinopoli Græcorum in manus imperatoria Balduini II ſymbola, quæ quidem hæc fuerint: Calyptra, formæ Latinis vſitatæ, (Latinos Græci vocabant populos ad imperium Romæ veteris pertinentes, quum ſibi Romanorum adpellationem adrogarent) & vnionibus diſtincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis: calceamenta, cocco tincta: gladius vagina, de coccinei coloris ſerico facta, veſtitus. Inde patrem Selimes adiit, eiq; manum, vt annalium liber; pedes, vt Iouius narrat, oſculatus eſt. Idem addit, hoc ab eo factum maxima, ſed ſimulata cum ſummiſſione; quum temeritatis obiter ſuæ veniam poſceret. Mox ei pater adſurgens gladio latus cinxit, vt Iouius memorat: vt annales, ſolio ſedere ſuo iuſſit. Calyptram ei nullam impoſuit, quod ea Turcorum Sultanis in vſu non ſit, tulipanto dumtaxat caput inuoluentibus: vti ne Sultanæ quidem ipſorum calyptra coronaue regibus noſtris vſitata, caput ornant: ſed vera tænia, ſiue faſcia, ſiue diademate, variis & exquiſiti pretij gemmis diſtincto, quod ad ſinciput colligatur. Eiuſmodi diadema cõficiebat Germanus aurifaber in opido Galata, Ioãnes Saxo, natus apud Holſatos, huic Sultanæ, Muratis III coniugi, quum filius Mucheme-
tes circumcidẽdus eſſet. Addere libet hoc loco ritum coronandi apud Græcos imperatoris, priori adhuc ſuperſtite, quem de Græco hiſtorię libro manu exarato Symeonis Magiſtri Officiorũ exſcribemus. Loquitur autem Symeon de Michaële, Theophili

philí F. Auguſto, quem temulentum ſiue μέθυσον vocant hiſtoriç, poſt Bardæ Cæſaris auunculi cædẽ, Baſilium Macedonẽ ad imperij ſocietatẽ cooptante. Verba ſunt huiuſmodi. Quum imperator, ait, in proceſſione prodiret, ſequebatur a tergo Baſilius, ge ſtans imperatoris ſcaramangium, quod pro more παρακοιμώμενοι faciunt. Ad auguſtales autem fores vbi peruenisſet imperator, coronam pro imperatorum conſuetudine non depoſuit: ſed intra ianuas ſacras cum ea Michaël ingreſſus eſt. Et corpore conuerſo, tres gradus ambonis coronatus adſcendit, ſtante inferius Baſilio Parakimomeno. Infra Baſilium ſtabat Leo Caſtor, qui a ſecretis erat, ſententiam ſcriptam (tomum Græci vocant) manu tenens, & Michaël Anurius Præpoſitus, & tribuni plebis, vna cum tribulibus. Cepit ergo ſecretarius hæc ex imperatoris decreto verba legere: Bardas Cæſar aduerſum me conſpirauit, vt vitam mihi adimeret: eaque de cauſa extra vrbem me abduxit. Quod niſi Symbatius ac Baſilius indiciũ eius rei mihi feciſſent, equidem non amplius in numero viuorum exiſterem. Ac periit ille ſua ſane culpa. Baſiliũ vero Parakimomenon, ceu fidum mihi, meique ſeruatorem imperij, quique me liberauit ab hoſte, ac ſingulari adfectu complectitur, eſſe volo cuſtodem & curatorem imperij mei; fauſtisque, velut imperatorem, adclamationibus ſalutari. Tum vero Baſilius oppleri lacrumis. Et imperator demtam e capite ſuo coronam Photio patriarchæ porrexit: qui ea ſacram ad menſam deportata, preces ſuper illam concepit. Inde paludamentum adtulere præpoſiti, & calceamentis Baſilium induerunt. Is abiecta chlamyde, ad imperatoris pedes procidit. Mox autem egreſſus Patriarcha, demtam prius e capite imperatoris coronam, ipſimet imperatori reddidit. Quumque ſceptra, de more, humi procidiſſent: coronauit Baſiliũ Michael, omnibus fauſta voce adclamantibus: MICHAELI ET BASILIO AVGVSTIS, MVLTI ANNI. Hæc non abs re putauimus exponẽda, quo ſtudioſis antiquorum rituum rem gratam faceremus. Adijciamus & difficilium intellectu quorundam explicationem. Scaramangium, quid ſit, indicatum capi-

te 172. Παραχοιμώμενοι sunt intimi cubicularij, qui augustalibus in cubiculis & ipsi propter imperatores dormiebant, vti Symeon hic noster haud multo post declarat in descriptione cædis Michaëlis Augusti. Tale nunc officium est apud Turcorum Sultanum eius cubicularij, qui Chiohadar aut Tzohadar adpellatur. Is enim & intra Sultani cubiculum noctu excubias agit, & pluuiam Sultani vestem gestat, vt Parakimomenos, quę scaramangium heic vocatur. Ac norunt omnes, qui Portam viderunt Osmanicam, non Sultanum modo comitari cubicularium, qui sereno quoque cælo scaramangium eius gestat: sed omnes etiam cottidie bassas ac begos, quotiescumque per vrbem ad Portam equitãt, habere pedisequum vnum, qui vestem huiusmodi portat, ceteris superinijciendam vestimentis, si aëre mutato forte pluat. Ambonis nomen in templis Græcorum ab adscendendo factum est, quod gradus complures habeat. Et extra secretum a reliquo templo sacrarium vel θυσιαστήριον est, quo mensa sacra cõtinetur, sacerdoti dumtaxat adeunda. Quod paludamentum dixi, Symeoni δικητήσιον adpellatur. Scio paludamẽtum esse vestem imperatorum castrensem, quæ exprimendo Dikitisio non satisfaciat: sed quum aliud inuenire nomen non possem, hoc vti libuit. Δικητήσιον vero sic mihi sunt interpretati Græci, vt eo significari dicerent ὑπομάνδυον, siue supramantellum, (adhibeamus enim voces barbaras, vt intelligamur) quale superinijci Patriarchis in solium pontificale collocandis solet: vt intelligatur, hoc indutos, iam factos esse Pontifices. Casiolam memoriæ prodidit Isidorus, quæ huc puto quadrat. Tali vestimenti genere nostros etiam imperatores indui, quum inaugurantur, ipsimet vidimus. Estque notabilis apud Zozimum nostrum locus, vbi tradit hoc propterea factum apud Romanos, vt intelligeretur, imperatores etiam esse Pontifices Maximos: quemadmodum in nummismatis quoq; se nominabant. Calceos siue calceamenta, Tzankia dixit Symeon: quibus imperatores vti coccinei coloris solebant. Præpositi simpliciter heic vocantur, quos apud antiquiores sacrorum vel augustalium cubiculorum prępositos dici vide-

videmus in Iustinianei codicis, & historiarum libris. Sceptra sunt baculi, magistratus symbola. Nec intelliguntur heic ipsius imperatoris sceptra, sed officialium: quæ apud Græcos deponi solita, quum nouus imperator inauguraretur, superius cap. 173 monuimus: idemque mos apud Turcos hodie retinetur, quorum Genizari, & alij officiales, quum nouus Sultanus Portæ saraium ingrediens, regnum suum auspicatur; baculos suos deponunt ex causa, quam indicato capite declarauimus.

PORTAE XXIII VRBIS CONSTANTINOPOLITANÆ, cum multis memorabilibus, & ad historias intelligendas necessariis.

Quia non tantum heic Hadrianopolitanæ portę, sed aliarum quoque deinceps, in vita Soleimanis II, fit mentio: placet vno loco simul enumerare portas vrbis omnes, ac singulas velut ob oculos ordine collocare: quod operæpretium nos his exponendis facturos existimemus, qui sæpenumero legẽdis historiis, ob harum tam adpellationum, quam situs ignorationem, mirifice nos torqueri meminimus. Nec ipsum Gyllium recensendis his omnibus, & recte adpellandis, vel ex semisse lectori fecisse satis; fatebuntur ij, qui nostra cum Gyllianis conferre voluerint. Incipiemus autem ab angulo vrbis orientali, in quo situm esse Genisaraium, siue palatium, arcemue Sultaninam, superius 139 capite ostendimus: & in litore sinus Ceratini, Constantinopolim a Galata intersecantis, de quo dictum cap. 127, propter vrbis orientale partim, partim septemtrionale latus progrediendo, pergemus ad angulum Pentapyrgij, qui recta versus aquilonem spectat, & a quo muri portæque terrestres incipientes, ad angulum se tertium porrigunt, arcis Heptapyrgij vel lediculę structuras complexum: vnde versus angulum primum in litore Propontidis reflectendo, totam scilicet vrbem circumibimus, portisque suis includemus. 200.

Est igitur prima secundum radices promontorij arcis Sulta- *Porta I.*

ninæ porta, quæ Græcis, quotquot videri peritiores volunt, Porta Horæa, (ὡραία) vulgo Heuræa dicitur. Illud a pulchritudine factum nomen est, hoc a vicis & ædificiis Hebræorum, huic portæ proximis. Neutrum tamen verum eius est nomen, quũ Porta Neorij sit adpellanda: quod istic νεώριον siue nauale quondã fuerit, vti Gyllius etiam probat. Leonardus Chiensis Imperialem portam vocat in obsidionis vltimæ historia, velut arci Augustali proximam. Iuxta portam hanc est scala Sycena, traiectusq; Sycenus, vel Galatæ perama, sicut Græci vocant. In toto sinu multa nauicularum millia reperiuntur, & plura quidem opinione quorumdam, quam Gundularum Venetiis: quibus ingens hominum multitudo singulis momentis trans sinum Ceratinum, & trans Bosporum ab vrbe vehitur, ac in vrbem reuehitur. Ipsæ nauiculæ tam Turcis, quam Græcis & aliis, ab vsu, quem in trãsijciendo præstant, Peramæ vulgo nominantur.

II. Secunda Turcis Balucbazar vocatur, a foro piscario. Græci, licet altera dictione vulgo nunc vtantur, & Pazarion siue Pazari forum adpellent, voce Damasceno Studitæ familiari: tamen nomine magis originem Græcam sapiente, ψαροπωλεῖα quoque nuncupant, a distractione piscium. Quippe ψαρία pisces adpellant.

III. Tertia Gemiscle vulgo, Gyllio Gemicapi nominatur, nõ recte tamen. Nam Gemisi Schele, quasi scala fructuum, dici debebat. Et scalam diximus adpellari locũ, vbi de nauigiis exscenditur. Adpellunt autem heic naues onustæ omnis generis fructibus, prout anni tempora ferunt: vuis scilicet, pomis, piris, ficis, oriza, ceteris. Gyllij Gemicapi mutatum in Gemisi Capi, significat portam fructuum. Græci quoque Carauiorum portam vocant, quibus καράβια sunt naues, vocabulo Basilicorum etiam epitomæ nostræ vsitato, præsertim ad legem Rhodiam de iactu.

IV. Quarta Turcis est vel Ontun capisi, vel Ontum schele: quorum illud denotat lignorum portam, hoc lignorũ scalam. Græci vel ξύλων πόρται, disiuncte, vel ξυλοπόρται cõposite vocant. Dicta vero fuit hæc lignorum siue porta, siue scala, non quod ipsa sit lignea,

quam

quam reliquis ſimilem per omnia vidimus, id eſt, lapideam: ſed quod huc nauigia lignis onuſta ſoleant adpellere. Quo nobis ineptior videri debet interpres Laonici Gallicus, qui non modo portam, ſed etiam palatium ligneum in illa quondam marmorea Conſtantinopoli fingere fuit auſus. Quodnam vero palatium illud Xyloportæ fuerit, de quo Laonicus loquitur: in vndecima porta declarabimus.

Quinta Turcis dicitur Vnkabani, quod Græci ſcribunt Vnkampani, eadem tamen cum Turcis pronuntiatione. Ἀλευροπωλεῖον quoque Græcis ſua lingua vocatur, quod ibi farinæ vendantur. Gyllio ſcribitur Vmcapi. v.

Sexta nominatur a Turcis Tzubali Capiſi, quod Græcis ſcribitur Tzumpali capiſi, nec tamen aliter, quam a Turcis enuntiatur; ob difficilem ipſis prolationem litteræ B, de qua dictum capite 91. Gyllio adpellatur Iubalica, pro Iubali Capi, enuntiatione Gallica; quæ Italicæ Chiubali vel Ziubali reſpondet, modo tribus ſyllabis efferatur. Ipſa vox ſignificat portam vitriariam. Quippe vidimus iſtic officinas, in quibus vitra cõficiuntur. Fuit in vrbe Roma veteri vicus vitriarius, vbi ſcilicet tabernæ vitriariorum erant: vt ex vrbis antiqua deſcriptione paret. Talis vicus adhuc Conſtantinopoli quoque ſupereſt, cuius infra mentio fit in illo magno ſub Soleimane incendio, quod accidit anno Chriſtiano 1540. Sed vero eſt ſimile, vitriarias officinas Conſtantinopoli fuiſſe conſtitutas ob incendiorum metum extra vrbem, & hoc præcipue loco; qui ad ſinum Ceratinum poſitus, abundat aquis ad exſtinguenda, ſi quæ forte orirentur, incendia. VI.

Septima vocatur Hagia capiſi, quod hybride voce Turcograeca ſignificat portam ſanctam. Ego tamen in ea ſum opinione, vt exiſtimem rectius adpellari ἁγίας καπισὴ, hoc eſt, portam ſanctæ, videlicet Theodoſiæ: cuius templum e regione trans ſinum vidi, vetus & elegantis ſtructuræ, nunc commutatum in meſſitam, quæ Caſanis baſſæ dicitur, vt ſupra expoſitum capite 128. Per hanc enim portam ingrediuntur vrbem, qui a S. Theodoſia veniunt, vbi frequentia cum vicis ædificia ſunt. VII.

IIX. Octaua diciitur Phanarij porta, vel ſimpliciter Phanarion: cuius vocis notionem ſupra, 128 capite, ſub finem, oſtendimus.

IX. Nona Diplophanarion adpellatur, & vti geminas (a quibus nomen accepit) turres, ſic etiam portas duas habet.

X. Decima vulgo Græcis Porta Κωνηγοῦ ſiue Kynigi, ſed rectius porta Κωνηγίου vocatur. Et Κωνήγιον in Baſilicis ſuis Græci verterunt eum locum vrbis, qui Romanis temporibus Arena dicebatur: vbi videlicet vel homines cum feris, vel inter ſe feræ committebantur. Kynigion ad Vlachernas refertur, locus ſcilicet depreſſus & cõcauus, vbi Patriarchion erat meæ peregrinationis tempore, quod hoc anno 1587 pecunia redemit a Græcis Sultanus Murates III, vt iſtic meſſitam, ſui nominis monumentum, condat. Id hactenus ſæpe tentatum, impediuit Turcorum Muphtis; qui debere Muratem diceret prius ex ereptis Scacho terrarum terris annuos meſſitæ ſtruendæ reditus conſtituere. Græcis ruinoſum Conſtantini palatium viciſſim conceſſit ædificandum in vſum tam patriarchij, quam patriarchalis eccleſiæ, de quo mox aliquid indicabimus.

XI. Vndecima nominatur veteribus Xylokerkos, cauſa paullo poſt exponenda, nunc autem Hagiobazari porta, per quam ſcilicet ingrediũtur vrbem Hagiobazariotæ, trans ſinum habitantes, e regione huius portæ. Nomen Hagiobazari ſignificat vel ſancti, vel ſanctum emporium. Et emporij voce Symeon quoq; Magiſter cum aliis Græcis vtitur pro nullis clauſo portis, aut nullis cincto muris opidulo. Sancti potius exiſtimem dicẽdum emporium, vt intelligatur emporium ſancti Mamantis, quod olim monaſterium inſigne, palatium auguſtale celeberrimum in hiſtoriis, pontem deniq; non minus nobilem, S. Mamantis adpellatum habuit. Heic enim effundunt ſeſe in extremũ Ceratinum ſinũ celebres illi priſcis fluuioli Cydarus & Barbyſes, nũc Machleua & Chartaricon, vt indicatum ſupra, cap. 139, qui quidem ad S. Mamantem ponte iunguntur. Hagiobazariotarum vox denotat incolas emporij S. Mamantis. Ceterum ad hanc portam Hagiobazari ſecundus eſt vrbis angulus verſus terram cõtinentem,

tem, vbi ſcilicet incipiunt portæ murique terreſtres; ſic dicti, quod nec a ſinu Ceratino, nec a Propontide alluantur, ſed verſus Thraciam porrecti ſint. Veteres heic alteram poſuerunt vrbis Acropolim, velut in eius extremitate ſitam ſecunda, reſpectu primæ, quæ Byzantis arcem continet, vt oſtenſum cap. 139. Et habebat hic angulus olim arcem, dictã Pentepyrgion, a quinque turribus, vel Magnauram, vel τῆς ξυλοκέρκου, & palatium Xylinæ portæ apud Chalcocondylem, cuius interpretes vitioſe ſcripſerunt Xyllæ palatium, & peius interpretati ſunt ligneum. Hæc autem nomina frequenter in hiſtoriis Græcorum, Zonaræ, cedrini, aliorum, occurrunt. Explicatio prolixior alterius loci fuerit. Apud Leonardum archiepiſcopum Chienſem leguntur in epiſtola, de capta Conſtantinopoli, turres Aueniades: de quibus interrogatus a me Zygomalas, quænam ſcilicet eſſent: reſpondebat, dicendas eſſe non Aueniadas, ſed turres Anemanis, cuius eſt in hiſtoriis Græcorum mentio: planeq; volebat, has illas eſſe quinque turres, in altera vrbis acropoli, quas diximus Pentepyrgij nomen habere. Id autem verum eſſe, vel ex hoc intelligitur, quod Chienſis turribus adiungit Xyloportam, quæ a Xyloporta priori diuerſa, veteribus ξυλόκερκος dicta fuit propterea, quod artifices eam ſtruentes, magna in fundamento aquæ reperta copia, tignis plurimis ac palis in aqua defixis lapides iniecerint, atq; ita demum ædificij fundamentum firmum effecerint, vt eſt in libro de ædificiis vrbis. Nec abs re quis dixerit, videri palatium Xyloportæ potius ſcribendum Xylokerki palatium: ſcriptore librario vocem obſcuriorem hãc, cum notiori Xyloportæ commutante.

Duodecima Turcis eſt Egri capi, quæ vox obliquam portam ſignificat. Et reapſe ſic exſtructam vidimus, vt in eam non directo, ſed ex obliquo pateat aditus. Leonardi Chienſis epiſtola, quam diximus, Caligaream vocat: Græci, Caligariorum. Sic aũt a Caligariis ſiue ſutoribus eſt adpellata, qui calceamenta faciũt, a Turcis nominata Paſſumaggia. Inter hanc & proxime ſequentem portam, ſitum eſt ad ipſos muros, alto loco, palatium vetus. XII.

Blachernianum, quod Conſtantini iam vulgo vocant, vbi ſolebant elephanti hactenus ali. Hoc iam præterito anno Murates III Græcis loco patriarchij cõceſſit, vt paullo ante diximus. Ceterum reperitur in Græcis hiſtoriis huius portæ Caligariorũ nomen antiquius, Porta Καρσία, ſiue obliqua: quod interpretati Turci videntur per Egri capi. Vrbis tamen ædificiorum liber Charſiæ portam voluit dictam, ab auctore vel conditore Charſia, qui vtentis colore Veneto factionis fuerit. Nam factiones olim quatuor erant in hippodromo decertantium equis, quos κέλητας Pindarus dixit, ſingulis bigis, trigis, quadrigis; ita diſtinctæ coloribus, vt βένετοι vel cærulei, λευκοὶ vel albi, πράσινοι ſeu virides, ῥούσιοι ſeu rubri, dicerentur.

XIII. Decimatertia eſt illa, cuius hoc annaliũ loco fit mentio, quæque nobis occaſionem primam recẽſendi portas vrbis præbuit. Vocatur autem Hadrianopolitana, quod Hadrianopoli recta venientes, vrbem ingredi per eam ſoleãt. In hac porta periit oppreſſus in hominum turba Cõſtantinus Dragaſes, vltimus Græcorum imperator.

XIV. Sequitur decimaquarta, recenti vocabulo Turcico dicta Top capiſi, quo ſignificatur porta bombardaria, ſiue tormentorum bellicorũ. Græci ante captam a barbaris vrbem nominabant S. Romani portam, ſicut & Leonardus Chienſis, & Chalcocõdyles teſtantur: cuius tamen interpres Gallicus ex S. Romani porta facere portam Romanam fuit auſus. A bombardis eam Turcos arbitror adpellaſſe, quod obſidionis tempore tormenta bellica præcipue fuerint huic oppoſita.

XV. Proxima ſecundum hanc eſt decimaquinta, Turcis Geni capi, Græcis νέα πύρτα, quod portam nouam ſignificat.

XVI. Inde peruenitur ad decimamſextã, videlicet Silyuriæ vel Selybriæ portam, quę a priſcis χρυσῆ πόρτα, vel aurea porta nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc eſt hodieque fons, qui χρυσοπηγὴ vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum hiſtoriis, quæ ſæpenumero palatij πηγῆς ſiue fontis mentionem faciunt, & templi Deiperæ virginis ad πηγὴν

ſiue

ſiue fontem. Interpres Cedrini plerumq; Pegen, & in Pege reddidit. Ædificia nunc diruta ſunt, fundamentis adhuc exſtantibus, & ipſo fonte: quem hodieque Græcorum vulgus χρυσοπηγὴν adpellat, & inuiſere magno concurſu, certo anni tempore, veluti ſi Deiperæ templum adhuc incolume ſtaret, conſueuit. Aurea porta nunc etiam reliqua conſpicitur, ſed obſtructa, nec id quod audit, aurea: ſatis elegans tamen, expreſſos e marmore continẽs agonas ſiue labores Herculis, artificio non vulgari.

Hoc iam loco peruentum eſt, ab angulo vrbis ſecundo, propter muros vrbis terreſtres circumambulando, ad oppoſitum huic angulum vrbis tertium: qui, ſicut ſecũdus ille ad ſinum Ceratinum extremum ſitus eſt, ita & ipſe pertinet ad Propontidem: vbi deinceps latus vrbis reliquum mari alluitur, vſq; ad promontorium Byzantis, vel vrbis angulum primum. Ab hoc enim angulo primo latus vrbis vnum, videlicet aquilonale, a mari Ceratini ſinus efficitur, vſque ad angulum ſecundum Pentepyrgianum: rurſus ab altera parte mare Propontidis ſecundum latus vrbis, & meridionale quidem efficit, vſque ad tertium vrbis angulum Heptapyrgianum: occidentale vero tertium latus ab omnibus aquis immune, terreſtri muro claudit vrbem, qui iuxta ſinum Ceratinum a Pentepyrgio incipiens, ad Heptapyrgium iuxta Propontidem deſinit.

Igitur Heptapyrgianum iam angulum nauigio circumuectis, prima propter arcem in latere meridionali porta ſe nobis offert, ceteroqui numero decimaſeptima, quam ab arce vicina portam ἑπτὰ γυναῖκαν, id eſt, ſeptem turrium, voce mixtobarbara nominant. Obſeruauimus in hac Græcam inſcriptionem, quam dabimus alibi. XVII.

Secundum hãc proxima ſequitur octaua decima porta, Turcico vocabulo Narli capi dicta: quo nimirum adpellunt ex inſulis nauigia malis aureis, ſeu granatis, (ῥοιδία nunc Græci vocant) onuſta. XIIX.

Decimanona vocatur Pſomatiorũ porta. Liber exſtat apud Græcos manuſcriptus, de ædificiis vrbis, quem habemus. In eo XIX.

nomen portæ Psamatij reperitur,& Palatium Psamatij, & γηροκομεῖον Psamatij, quo domus significatur exstructa curãdis & alendis senibus. Originem vero nominis Psamatij legimus hanc in eodem libro, stetisse scilicet olim hoc in loco Psamatij, quoddam simulacrum,quod deastrorum cultor quispiam ceu deum coluerit. Christianos vero frequenter hominem ab eo colendo dehortantes, adpellasse simulacrum illud, quod ipse veneraretur,deum ψευμαπίνον,id est,falsum & ficticium, quique nomen illud mentiretur. Ab hoc igitur idolo dei ficticij volunt ipsi loco nomen inditũ, vt Psamatij diceretur,id est ficticij dei locus: vulgo Psama dicente,pro ψεῦμα,quod est mendacium. Propter hanc vero portam Psamatij quondam & palatiũ erat, & γηροκομεῖον, vt diximus: vtrumque Psamatij nomen ob viciniam habens,& ab Helena Augusta,matre Constantini magni,vrbis conditoris,exstructum. Christianorum vulgus hanc portam nunc etiam San Marthia vocat,nomine corrupto ex Psamatia.

xx. Vigesima Græcis Contoscalij porta dicitur. In libro de vrbis ædificiis locus hic Contoscalinon adpellatur, & causa nominis adijcitur. Etenim ipsa porta velut intra sinum quemdam abscedit versus vrbem, & ab altera parte proximum sibi portũ habet pro triremibus,in mare se porrigentem,& muro circumdatum. Is portus olim quum pararetur,præfectum fuisse tradunt operis, velut ἐργοδιώκτιν, Agallianum Turmarchum, (id Turmæ ducem significat, hoc est legionis, sex hominum millia complectentis, vt est apud Leonem Augustum in libro de bellicis adparatibus) qui cognomen Contoscelis habuerit,a breuibus tibiis. Gambacurtam Itali dicerent. Ab hoc adpellatam aiunt portam Contoscalinam,veluti contoscelinam. Ego vero pace Græcorum dixerim potius Contoscalinam vel Contoscalij vocatam a conta scala. Κοντὸς enim Græcis nunc paruus, vti quum Cedrinus ait, quemdam fuisse nominatum ab exiguitate staturæ Κονδολέοντα prętorem Cephalleniæ, & alium Κοντοστέφανον, ceu Leonem paruum, & Stephanum paruum. Scalæ nomen iam ante declaratum.

xxi. Vigesima prima Catergolimenis porta nuncupatur, a portu trire-

triremium, quæ vulgo sunt Græcis Κάπργα, sicut & Καπργάδες nunc adpellantur classiarij vel nauales socij triremium.

Vigesima secunda vulgo nunc Græcis est πόρτα παῖς ἀρκούδες, id est, vel vrsarum, vel vrsina, Turcis Tschatlati capsi, a mactatione pecudum. Sunt qui nouam litoris portam nominant. Equidem crediderim esse antiquam. Ædificium rotundum extra muros in ipso mari, vicinum ac vetus habet, vndique circumfluum, nisi qua terræ iungitur; in quo mactantur, excoriantur, & exenterantur pecudes: itemque fenestras habet hæc porta marmoreas a latere, cuiusdam ædificij vel palatij veteris, quod ipsis muris vrbanis incumbit. Heic aliquando pæne naufragium fecisse recordor, quum animi gratia Wolfius Vngnadius Baro Sonneccianus, & Hieronymus Arconatus, & ego, Saraium Sultaninũ, e Ceratino sinu profecti, cælo primum sereno, marique placido, circumnauigaremus: & oborta subito tempestate, non sine periculo huc reijceremur. XXII.

Vigesima tertia & vltima porta vocabulo Turcico nominatur Achur capisi, quod Achurij portam significat. Achurium vero Turcis est ædificium capax, aream habẽs in medio, cuiusmodi solent esse stabula pro regiis equis. Et arbitror esse Græcam origine vocem, vsucaptam a Turcis. Etenim ἀχυρεῖον vocãt Græci stabulum, a reponendis scilicet paleis. Sic Emir Achur, stabuli præfectus est in aula Sultanina, veluti capite 14 diximus. Itaq; propterea nomen hoc isti portæ datũ, quod per eam saraio Sultanino contiguam, inuehantur omnia curandis & pascendis equis ac iumentis Sultani necessaria, quotquot intra saraium scilicet aluntur. Ab hac vltima porta, sarai Sultanini murus trium in ambitu milliarium Græcorum incipit, iuxta quem ab altero saraij latere primam quoque portam vrbis collocauimus. Nec inter Achurij portam, & Horæam illam primam, vlla reperitur alia, quam qua secreto soli Sultano licet e saraij septis ad angulũ S. Demetrij prodire quoties ei sic visum est. Ac solet hoc facere multoties, quum eleganter ornatam marmoreis columnis domunculam ibidem habeat, intra quam velis obductam sedens, XXIII.

tam e sinu Ceratino, quam secundo Bosspori fluxu in Propontidem præternauigantes intueri cum voluptate potest, ipse conspectus a nemine.

Sed enim ante, quam hanc portarum enumerationem claudamus, libet ex allegato sæpius libro, de ædificiis vrbis, ordine recensere veteres portas vrbis terrestres, quæ illic solæ leguntur; ceteris ad sinum Ceratinum Propõtidemque sitis, silentio præteritis. Recitantur autem dumtaxat hæ quinque, sumto ab extremitate Pentepyrgiana initio.

Prima vocatur ξυλόκερκος, ob eius fundamentum, defixis in imo palis factum. Nunc Hagiobazari portam dici notauimus.

Altera Charsiæ, qui scilicet ei condendæ præfuit. Turcis est Egri capi, siue porta obliqua.

Tertia πολύανδρος, ab hominum multitudine dicta. Quippe traditum in historiis legimus, & in hoc ipso de ædificiis vrbis libro, Theodosium minorem Augustum terræmotu collapsos vrbis muros terrestres curasse per Cyrum præfectum vrbanum instaurari: cuius quidem ea fuerit in opere maturando & vrgendo sedulitas, vt intra sexagesimum diem absolutum fuerit. Hoc autem in opere, quum vna populi pars ab angulo Pentepyrgiano, altera vero ab angulo aduerso Heptapyrgiano muros condere cepisset: ad hanc demum portam pars vtraque suis perfectis operis conuenit, eaq; de causa Porta πολύανδρος, adpellata fuit, ab hominum multitudine, qui tunc istic cõuenerunt. Nunc Hadrianopolitanam vocari diximus. Et est illius is profecto situs, vt medium in muro terrestri locum occupet, id quod equidem diligenter obseruaui. Nam quum ab acropoli Pentepyrgiana, propter fossas muri terrestris, ad angulum vel acropolim Heptapyrgianam ituro, necesse sit vnius horæ spatium impendere: tantumdem temporis a Pentepyrgio requiritur ad portam Hadrianopolitanam, quantum ab eadem ad portam Heptapyrgio proximam. Apud Leonardum Chiensem reperitur hac ipsa in vrbis ac murorum parte locus arduus (vt adpellat) Miliandri. Non alibi quærat hunc lector, quam ad portam Hadrianopolitanam

tanam vel πολύανδρον, correcto tamen prius vel enuntiationis, vel scripturæ vitio. Nam pro Miliandro equidem minime dubito reponendum μυριάνδρον, quod idem est cum πολυάνδρῳ: siue adeo per inscitiam vulgi factam fuisse dicamus Miliandron ex Myriandro, siue per oscitantiam scriptoris librarij corruptum nomen existimemus.

Quarta Καπιγαία, siue subterranea; cuius tamen nominis ratio nulla redditur. Respondet iam Topcapisi vel bombardarię portæ, quondam S. Romani.

Quinta Græcis πέμπτη fuisse dicta narratur, quod numero quinta scilicet inter portas esset terrestres. Olim auream portam vocauere, nunc Silyurianam adpellari ostendimus. Quod autem Geni capi siue noua porta non commemoratur, inter portas S. Romani & auream sita propterea fit: quod nulla tunc fuerit, posterioribus scilicet exstructa temporibus, vt ipsum quoque nomen innuit.

Habes iam, benigne lector, insignem non portarum dumtaxat vrbis explicationem: verumetiam multarum præterea rerum declarationem, quæ mihi quidem aliquando Græcas & Turcicas historias lectitanti visæ fuere difficiles intellectu, ac perobscuræ. Tibi sane, remotis non paucis iam quasi salebris, iter idem ingressuro, minus pleraque tædij paritura confido. Vel ipsi tam a Turcis obsessæ, quam expugnatæ Constantinopoleos historiæ Chalcocondylis & Leonardi Chiensis, mirum quantum hæc expositio nostra lucis adferet.

MORS SVLTANI BAIASITIS, A FILIO *Selime veneno sublati.*

Non meminerunt annales dati a filio Selime Baiasiti per alios veneni, quod a nostris constanter adfirmatur: ipsis tamen expositionibus horum inter se non parum dissidentibus. Nos plerorumque narrationes sic recitabimus, vt integrum tamen lectori iudicium relinquamus. Spanduginus ait, Selimem patri 201.

adiunxisse Ionuzem bassam, qui curam eius gereret, omnesque res patris administraret. Interim tamen secreto cum Ionuze transegisse, venenum vt patri propinaretur. Itaque Baiasitem prius, quam Dimotucum perueniisset, vi veneni dati exstinctum fuisse. Iouius addit, venenum ei præbitum ab Hamone Iudæo medico. Alij commemorant, Selimem metuentem, ne se bello in Anatolia contra fratres, Achmetem & Corcutem, occupato, rursus imperium sibi vindicaret pater: corrupisse medicum patris Vstarabim, promissis ei singulos in dies annonis asprorum mille, qui reditus esset annuus 9000 talerorum, aspris 40 pro vno talero computatis. Itaque recepisse medicum, se Baiasiti venenum pharmaco mistum propinaturum. Ac tradidere quidam, venenum hoc fuisse comminutum pulueris instar adamantem. Vstarabim in opido Tzurulo Baiasiti auctorem fuisse sumendi pharmaci, quo mirificus seni vigor totius corporis & animi rediturus esset. Adnuente Baiasite, medicum altero mane Sultaninum ad cubiculum venisse: quumque dormientem adhuc reperisset, exspectabundum ibidem hæsisse, donec euigilaret. Elapso temporis aliquo spatio, quum non expergisceretur: excitari iussisse, iamque experrectum interrogasse, pharmacone vti vellet. Illo adsentiente, Vstarabim antipharmacis multo ante munitum, prægustatam ab se medicinam Baiasiti præbuisse hauriendam: simul cubiculariis mandasse, ne quid ei potus subministrarent prius, quam bene cooperto corpore sudasset. Inde medicum se Constantinopolim ad Selimem contulisse, qui promissi præmij loco iusserit ei caput amputari: quod diceret, hominem sceleratum ac infidum Sultano patri, eadem vsurum erga se quoque perfidia, siquidem hoc vti faceret, ab alio quopiam compellatus esset.

CRVEN-

CRVENTVM ET PARICIDIALE *Selimis imperium.*

Sublato de medio patre, progressus est Selimes ad immanem 202.
sæuiciam, fœdaque paricidia, solus vt rerum potiri posset. Frater eius natu maior Achmetes ad Arabicos fines profugisse dicitur, hoc est in Caramaniam, regno Sultani Cairensis finitimam. Quippe non multo post sequitur, eum suis tamdem e latebris cum milite Caramano contra Selimem prodiisse. Arabes etiam vocari Ægyptios, & Ægyptiorum Sultano subiectos, indicauimus capite 165. Mustaphæ bassæ mentionem paullo ante fecimus cap. 198. Fuit interfectus propterea, quod Achmetis eum filios, Muratem & Aladinem, de imminente sibi a patruo Selime periculo, monuisse per celeres internuntios compertum fuisset. Meritas luit pœnas, ob perfidiam erga Sultanum Baiasitem, herum suum, contra quem Selimi filio studuerat. Fratrum filij, quos Selimes strangulari iussisse traditur, more Osmanidis recepto, qui nefas esse putant, Osmanidarum sanguine terrã concepto, qui nefas esse putant, Osmanidarum sanguine terrã conspergi, numero fuere quinque: Muchemetes & Aladines, Sinanis Scachi filij: cum tribus filiis Sultani Muchemetis, vt est videre nostra in Osmanidarum genealogia. De Tekiensi prouincia dictum capite 57. Qui primus e ianitoribus regiis, & Azem Aga vocatur in annalibus, integre dicẽdus est Capizilar Azem Aga. Nomina iam aliquoties exposita sunt, & suo loco de Capizilariis agemus, qui Sultani Osmanidæ ianitores sunt. His præfecti solent esse vel quatuor, vel sex, prout ipsi visum Sultano. Vocantur autem vel Capizilar Bassi, vel Capizilar Aga. De vocabulo Bassa, capite 14: de Aga, 173 diximus. Qui primus aut supremus inter hos est, Capizilar Azem Aga nominatur. Etenim Azem supremum significat. Notandum heic Casanis Azemis Capizilariorum Agæ nomen. Quippe Geufræus ait, Corcutem incidisse in manus Bostangis bassæ, qui Selimis gener fuerit. Ostendimus autem supra, capite 198, Bostangim bassam, Selimis filiæ nuptias cõsequutum in præmium perfidiæ, cognomen habuisse

Ducaginoglis, ex cauſa paullo poſt aperiẽda. Nomen vero proprium huius Ducaginoglis erat, non Caſam vel Caſan, ſed Achmet, quemadmodum ex ipſis annalibus deinceps adparebit. Et omnino Capizilar Aga diuerſus eſt a Boſtangi baſſa. Quapropter in his Geufræus errauit. Opidum Egrigos Bellonio Grigos eſt, ad mare ſitum, verſus ſinum Aiaſſicũ, qui priſcis erat Iſſicus.

SELIMIS STATVRA. PROELIO VICTVS ET occiſus Achmetes, eiusque filiorum exſilia.

203. Quod pumilionis Selimi nomen tribuitur, ſic de ſententia Spandugini eſt accipiendum: vt intelligamus, eum reliquo corpore fuiſſe oblongo, ſed tibias habuiſſe breues. Eaque de cauſa ſpectabilior erat in equo, quam ſi pedes incederet. Neapolis Caramaniæ Turcis ſua lingua vocatur Geniſchcher. Et annalium heic notanda verba ſunt, quæ ſæpius repetunt, has res in Caramania fuiſſe geſtas, quo ſe contulerat Achmetes, vt auxiliis Sultani Ægyptij ſiue Cairenſis e propinquo cõtra Selimem vti poſſet. Leonis quidem Auguſti nouella de thronis Neapoleos meminit, epiſcopatus metropoli Stauropolitanæ in Caria ſubditi. Hinc adparet, errare Iouium, qui pugnatum ait prope Pruſam in ampliſſima planicie, quæ nouæ terræ, Cliugua Italica, vel nouæ ciuitatis adpelletur. Et proficiſcitur hæc eius inde alucinatio, quod alia ſit haud procul a Pruſa, vel Nicæa potius Neapolis ſiue Geniſcheher, de qua ſuperius capite 17 & 23 dictum. Ea tamen procul admodum diſtat a Neapoli Caramaniæ. Nec video, quo poſſit eſſe loco tanta planicies, ac tãtorum exercituum capax, in vicinia vel Pruſæ, vel Nicææ, vel Geniſcheheris ſiue Neapoleos, huic proximæ: quum iſtic perpetua vel iuga ſint, vel cliui ſaltim montis Olympi. Taceo, ſuperius aliquoties in annalibus hiſce reperiri, Caramaniæ begos cum Oſmanidis bella gerentes, ſi hoſtibus impares ſe viderent, in montuoſa regionis ſuæ loca ſe recepiſſe: quæ quidem illæ ipſæ latebræ ſunt, in quas ſo cum milite ſuo Sultanus Achmetes, Selimi fratri copiis impar, abdidit;

abdidit; & quales in vicinia Prusæ nullas habere potuisset. Ideoque non abs re dicitur Achmetes ab initio belli, transeunte cum copiis in Asiam Selime, veluti fratre debilior ad Arabicos profugisse limites, hoc est, in Caramaniam: vnde nusquam hactenus prodiisse legitur, multoque minus præsenti cum discrimine rerum suarum in Bithyniam fratri subditam se contulisse. Filiorum, quos duos reliquit superstites, Muratem & Aladinem, in his quidem annalibus nulla exstat mentio: sed ab aliis, præsertim Menauino, teste oculato, commemorantur. Aladinem euasisse fuga, narrat Iouius; & in itinere, quo se conferebat ad Ægypti Syriæque Sultanum, amicum paternum, febri exstinctum. Muratem vero referunt omnes ad Ismailem Sophinum, Scachum Persarum, se recepisse: qui filiam ei suam dederit vxorem. Quippe constat, vtrumque principem tam Achmeti patri, quam filiis, aduersus Selimem fauisse: quod esse sibi propemodum ante fores cernerent formidabilem illam Osmanidarum potentiam, quam bellis ciuilibus debilitatam cupiebant, ne cum vtriusque detrimento longius serperet: vti sane mox ab hisce motibus Sultanos Ægyptios cum Mamelucis suis ad interneicionem deleuit, Sophinos tum primum exortos grauiter adflixit: tametsi nihil hactenus in hos, arcano quodam Dei iudicio, summis licet vsi viribus, efficere potuerint Osmanidæ, quod spem eis opprimendi regni Persici certam præbere queat. Id eo maiori dignum admiratione, quod insolentiores perpetuis hactenus, & infinitis prope contra quosuis populos facti victoriis, nihil non vi sola præpotentis imperij tum prosternere, tum diruere se posse iactitant. Ergo Romani tamdem illius Pindari verum esse, suo cum interitu, discant oraculum:

Vis consili expers mole ruit sua.
Vim temperatam Dij quoque prouehunt
In maius. Idem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

SELIMIS ADVERSVS ISMAILEM SOPHINVM expeditio. Prælium in planicie Zalderana. Iouius emendatus. Ordu. Orda. Foſſatum. Tuldum. Tebris. Sultania. Kemach.

204. Huius belli cauſæ intelliguntur ex indicatis capite præcedenti, de recepto præſertim hoſpitio Murate, Achmetis F. Iouius exercitum Selimis habuiſſe tradit hominum ducenta millia, duplo maiorem numerum faciũt annales. Idem vocat Iſmailis primarium ducem Vſtaoglim, qui noſtris annalibus Vſtagelu ogli, vel Vſtazelu ogli, rectius quidem haud dubie, nominatur. Id filium Vſtageluis ſignificat. Quis autem fuerit hic Vſtagelues, non exprimitur in annalibus. Iouius ſtatim poſt expoſitum prælium Selimis contra Perſas, & occupatum Tauriſium, narrationem belli Turcorum aduerſus Coſtageluem Aladuliorum principem ſubijcit. Idem bellum Turci quoque mox geſtum referunt, ſed aduerſus Aladeulem Dulgadiris prouinciæ Ducem. Ergo iam animaduertiſſe videmur, huius Dulgadirenſis regionis principes habuiſſe nomen Aladeulis in genere, cuius ſupra facta mentio capite 163, ſed ſingulis tamen præterea peculiare quoddam fuiſſe nomen; adeoque deuictum hunc ab exercitu Selimis Vſtazeluem fuiſſe vocatum, cuius filius fuerit Vſtazelu ogli, ſupremus belli dux apud Iſmailem Sophinum, qui Zalderanis in campis occubuit. Hinc igitur emendandus Iouius, & pro Vſtaogli reponendus Vſtazelu ogli: rurſumque pro Coſtagelu, ſcribendus Vſtagelu. Planicies Zalderan legitur in annalibus, qui Iouio ſunt campi Calderani. Situs horum ex eo percipitur, quod dimicatum tradit idem non procul a ciuitate Choi, quæ priſcis Artaxata fuerit dicta. Malcozoglis ſiue Malcozides prior, Turcis eſt Thur Ali beg, Iouio Thurabeus, vocabulo hinc itidem corrigendo: alter Mahomet, quem annales non nominant. Turci vulnus inflictum fuiſſe Scacho tradunt a Malcozide, Iouius ictu ſclopeti læſum ait ſub humero ſiniſtro, non grauiter tamen, & incerto vulneris auctore. Orda Turcis eſt Ordu.

Proprie

Proprie quidem hoc vti vocabulo ſolent pro foro caſtrenſi rerum venalium, ſed interim generaliter etiam pro caſtris ſeu foſſato potius, vt adpellat Leo Sapiens Auguſtus, accipitur: itemq; pro tuldo, quæ Græcis vox in hiſtoriis reperitur, & in Leonis Auguſti libro de bellicis adparatibus ſic definitur, vt impedimẽta vaſaque militum, & omnes res neceſſarias complectatur; nimirum famulicia ſiue pueros, & iumenta, ſiue ſagmaria, reliquaque animalia, & ſi quid præterea rei ad vſum foſſati milites ſecum vehunt, trahunt. Germani Troſſum adpellant. Hæc proprie vox hoc in loco Turcicæ Ordu reſpondet. Notum, apud Tataros aulam, ſeu caſtra, ſeu comitatum Chanum ſiue regum adpellari ordam. Apud Beluacenſem Ioannes de Plano Carpi, legatus Pontificis ad Tataros, curiam regis interpretatur, & ſtationem imperatoris ac principum, itemq; territorium ducis. Sed heic, vt diximus, tuldum Perſici regis in prædam ceſſiſſe Turcis intelligitur: vti mox etiam ſequitur, vnam ex Iſmailis vxoribus in orda fuiſſe captam. Solent enim mulieres, ſi quæ ſequuntur caſtra, tuldi pars eſſe. De Tebriſio ſupra quædam expoſuimus cap. 187. Ptolemæi Teruam eſſe, plerique putant, & tranſpoſitis fortaſſe litteris Teure ſcribetur rectius: Hebræorum Suſam, Iouius autumat. Id quidem hoc loco minime ſilentio prætereundum, quod a Choi propter quam vrbem pugnatum fuiſſe diximus, 80 milliaribus Aſiaticis vel Romanis Tauriſium diſtet. Addendum & hoc, commiſſum fuiſſe prœlium die 26 menſis Auguſti, anno Chriſtiano 1514. Sultaniam denique Iouius idem fuiſſe putat exſtructam e ruinis Tigranocertæ. Fiet eius infra quoque mentio, in expeditione prima Sultani Soleimanis aduerſus Perſas. De Carabago explicatum capite 63, de Amaſia capite 6. Ciuitas hodie dicta Kemach in Armenia, quondã metropolis erat Armeniæ Camachus, vt eam Leonis Auguſti nouella de thronis adpellat, & indicatum a nobis eſt ſuperius capite 5. Peucerus corrupto vocabulo Ciamaſſum nominauit. Sanſouinus quoq; Iamacam vitioſe, pro Camaca vel Camaco, ſcripſit: errorem Laoniceni ſequutus interpretis.

BELLVM DVLGADIRENSE. MORS DVCIS Vstageluis vel Aladeulis.

205. De Dulgadiris prouinciæ finibus dictum supra, capite 163. Duces eius, siue reguli, Turcomani erant, non Christiani: regio ipsa tota montuosa, Tauro & Antitauro inclusa. Dreslerus simpliciter Cappadociam vocat, sed non recte. Bello causam præbuit, quod huius regionis Ducis Vstazeluis filius, vt dictum, hosti Selimis & Osmanidarum Ismaili Sophino militasset: quodq; pater, occiso Calderanis in campis filio, Taurisio proficiscentem versus Amasiam Selimis exercitum, in clisuris montium, & impeditis itinerum angustiis, fluminumque transiectionibus, adfixisset. Sinanis bassæ meminimus supra, capite 177. Vstazeluis a Sinane capti, eiusque iussu necati caput, a Selime Venetias, pro Turcorum more, missum fuit. Substitutus huic Alis begus, infra nominatur Scachi Suarensis filius, initio regni Soleimanis, ad annum Christianum 1522, vbi plura de hoc exponemus, capite 219.

SELIMIS IN BASSAS SVOS SAEVICIA. Ducaginogli. Ducagini reguli. Catalogus paricidiorum & cædium Selimis.

206. Piri bassa Turcis est is, quem historia belli Rhodij Pyrrhum Græco nomine vocat, vt Aiacem Iouius itidem adpellatione Græca dixit, qui Turcis est Aigas. Ducagini filius Turcis est Achmet bassa Ducaginogli, cuius obiter facta mentio, capite 198. Natus fuit Ducagina familia, quam Iouius ait illustrem fuisse in regione Naupactia siue Lepantina, sicut iam dicitur. Ego vero hanc fuisse celebrem inuenio apud Epirotas vel Albanenses, in quorum regione Barletius Ducagini meminit, loci vel opidi cuiusdam, cui cum imperio præfuerunt olim, & a quo familiæ nomen hoc inditum fuit. Annales Venetorum tradũt, anno Christiano 1444 Paulum & Leccam Ducaginos fratres, Tamusij filios, cum ditionibus suis in Albania, Venetæ se reipublicæ fidei permisisse. Iouius hunc Ducaginoglim ait infamem fuisse pluribus

ribus vitiis,auaricia,ambitione,perfidia. Filio Selimi patrẽ Baiasitem prodendo,nuptias filiæ ipsius impetrauit, vt ante diximus. Causa mortis heic verius est expositа, quam ab aliis, qui necatũ volunt ob expilatas prouincias, quibus præfuisset. Atqui Vezirazem bassa, quo munere dicunt annales functum fuisse Ducaginoglim, quum occideretur, nõ prouinciam quamdam administrat: sed ad Portam suprema cum potestate, velut ad clauum totius Osmanidarum imperij sedet, nec nisi grauissimis de causis aliò solet ablegari: quod in Sinane prius, deinceps accidisse meminimus in Osmane Vezirazeme contra Persas misso, cuius loco tunc Prouezirazemes ad Portã cõstitutus fuit Mesites bassa, spado vetulus, nunc saluis annonis rude donatus. Oturaziacũ Turci dicunt. Præter Ducaginoglim, referũt annales ab Selime necatũ Ischenderẽ bassam, qui & ipse gener ipsius erat, & Tazisadem Cadilescherũ, & Seguanem bassam, (officij vocabulũ est, explicatũ cap. 190) qui nomen habuerit Bal Gemes. Id hominẽ significat melle non vescentem. Hæc de procerũ Selimis cædibus hoc tantum loco memorantur. Addamus & alias, aliis temporibus ac locis perpetratas. Mustaphæ necẽ prodidimus supra, cap. 202. Chendenũ bassam Iouius trucidatũ refert ante, quam contra Sophinũ Ismailem in Persiam progrederetur: quod vir magno rerũ vsu præditus, iter hoc grauibus de causis ei dissuasisset. Chuseinem bassam, Vezirẽ suũ, simili de causa deinceps iussit interfici, quod ei per solitudines Arabię Cairũ petituro cum maximis copiis, auctor esset, ne temere tãto cũ exercitu tam periculosum iter ingrederetur, vt in annalib. expositũ legimus. Ægypto potitus, Ionuzem bassam, (Ianũ male Geufræus & alij vocant) a Cheire bego per calumniã delatũ, seu furore quodã impulsus, e medio sustulit, vt est in annalib. Colligamus immanis iam belluę diritatis inauditæ facinora. Primũ octo paricidia, prorsus enormia, quibus patrẽ veneno peremit, Achmeti Corcutiq; fratribus 2, & 5 fratrũ filiis laqueo fauces elisit: procerũ deinde maximorũ cædes totidẽ, Mustaphę bassę Vezirazemis, Cheudeni bassę, Ducaginoglis Vezirazemis bassæ generi sui, Ischenderis itidẽ bassæ

generi, Taziſadis Cadileſcheri, Balis Gemis Seguanis baſſæ, Chuſeinis baſſæ Veziris,& Ionuzis baſſæ: quæ ſane omnia quonam modo legatus Venetus, Aloyſius Mocenicus, vſque adeo eleuare potuerit, vt nihil fuiſſe barbarum in hoc tyranno dicere ſit auſus, mihi quidem mirari ſubit.

SELIMIS ADVERSVS AEGYPTI SYRIAEQVE Sultanum expeditio. Canſaui Gauri. Mameluci. Circaſſi, ſiue Quinquemontani.

207. Simulaſſe dicitur Selimes, alteram aduerſus Iſmailem Sophinum expeditionem ſe ſuſcepturum, quum reapſe Sultanũ Cairenſem inuaſurus eſſet. Id aſtu fecit, ne præpotentes duos hoſtes ſimul in ſe concitaret: qui quidem inter ſe reconciliati fuerant, animaduerſo Selimis inſtituto, non minus Ægyptij, quam Perſæ interitum quærẽtis. Præterea ſtimulos addebat Selimi Cheir begus Halepi, (Iouius & alij Caiarbeium non recte vocant) qui ſuo cum Sultano inimicitias exercens, defecturum ab eo ſe nuntiabat, ſi propius ad Halepum cum exercitu Selimes acceſſiſſet. Canſaui Gauri nomen eſt Sultani Cairenſis in annalibus hiſce Turcicis, qui noſtris corrupta voce nominatur Campſon Gaurius. Hũc Selimes prœlio vicit, in quo Sultanus ipſe cæſus occubuit. Cairbeium quoque, vel Cheirem begum, hoc prœlio cecidiſſe, Geufreus tradidit: cui tamen deinceps Ægypto capta Selimem commendaſſe Cairum, in his annalibus expreſſe legitur. De Mamelucis abunde Iouius & alij ſcripſere, quæ paucis dumtaxat adtingamus. Cepere ſub Friderico II Auguſto. Durauit eorum ſocietas vel ordo cum imperio CCC plus minus annis. Nomen ipſum ſignificat militem, qui ſtipendia facit. Et militabant Sultano, perpetuisque bellis exercebantur, equeſtris rei præſertim peritiſſimi. Moriente Sultano deligebant alium e corpore ſiue collegio ſuo, liberis ſuffragiis. Plerumq; tamen Emirũ maiorum, qui numero quatuor erant, auctoritate dignitateq; Sultano proximi, ratio haberi ſolebat. Electus cuique Mameluco

centum

centum Seraphinos pro felicibus auſpiciis imperij donabat. Omnes neceſſatio vel Chriſtiani erant, vel ex Chriſtianis parentibus nati; nec in ordinem ſuum vel Arabes, vel Saracenos, ſiue Mauros, vel Hebræos, vel Turcos admittebant. Maior eorum pars e Circaſſis conſtabat, in pueritia captis, aut pretio diſtractis. Eam ob cauſam Zercas ſiue Cercas quoque vocantur a Turcis, ob Circaſſorum inter Mamelucos præcipuum numerum: quæ natio nomen Quinquemontanorum habet, Iberis ſiue Georgianis vicina.

TOMMANBAI, SVLTANVS VLTIMVS AEgypti. Vlu Duueidar. Emir Quibir.

Quem noſtrorum hiſtoriæ Tomumbeium vocant, Turcis 208.
eſt Tommanbai, nomine non vitiato. Quod officium, quæue dignitas fuerit eius, qui dicitur heic Vlu Duueidar, ex ipſo annalium contextu intelligitur. Initio commentationis huius, capite tertio, Vlu ſignificare notauimus excelſum. Petro Martyri Mediolanenſi in deſcriptione legationis Babyloniæ, non Vlu Duueidar, ſed Emir Chebir adpellatur, quod Arabibus eſt Emir Quibir, id eſt, magnus Emir. Ea vox a nobis capite primo & 14 ſuperius eſt explicata. Martyr adijcit, Emir Quibir eſſe magiſtratum primum poſt Soldanum, idque propterea, quod exercitibus præſit. Ergo Sanſouinus & alij falluntur, qui huius in hiſtoriæ narrationibus ex Tommanbai Vlu Duueidare, vel Emire Quibire, fecerunt Admiralium Alexandriæ. Reperitur etiam apud Geufræum Derdar Quibir, vt apud Andream Cambrinium Florentinum, & alios, Magnus Diadarrus. Vtrumque mutilatum ex Duueidare. Nec Geufræus ſibi conſtat in hoc explicando, quum modo magnum Mariſcallum, modo Præfectum vel Admiralium, modo magnum ſtabuli comitem interpretatur, qui Græcorum in aulis erat ὁ μέγας κονοσταῦλος. Si Petro Martyri, vt oculato teſti, fides habenda, qui hunc præfuiſſe dicit exercitibus: fuerit ſcilicet is apud Ægyptios Vlu Duueidar, qui Serasker nunc apud Turcos eſt, aut qui μέγας δοὺξ apud Græ-

cos imperatores olim dicebatur. Nam μέγας στρατοπεδάρχης esse non potest, quem Prætor Græciæ noster cum Beglerbego cõparat. Eius verba superius exscripta leguntur, capite 66.

MELICVL VMERA. ZAMBERDI GASALI. GAZA. Zozimus Gazæus. Remle. Rama. Rammola.

209. Vocabulum Melicul Vmera, nomen eius Officij siue dignitatis denotat Arabica lingua, quondam Mamelucis vsitata, quæ apud Turcos est vel Beglarbegi, vel (vti vulgo pronũtiatur) Beglerbegi, hoc est, domini dominorũ, qui sangiacos scilicet, aliosq; begos sub se habet. Vide prolixius explicata cap. 14. Zamberdi Gasali, nostris est Iamburdus Gazzelles. Equidẽ hactenus operã dedi, vt minime corrupta nomina, præsertim propria, singulis in linguis ederem. Gaza, cuius in his annalibus paullo ante mentio fit, nota est Palæstinæ ciuitas, quæ viros illustres aliquot dedit: & inter alios, Zosimum Gazæum, oratorem eloquentem, licet paganum, qui necatus ab imperatore Zenone fuit, homine crudeli & malitioso. Is est editus a nobis auctor historiæ Zosimus Comes, & ἀπὸ φισκοσυνήγορος, quod nomen illum significat, qui fisci aliquando fuit aduocatus. Eum Karulus Sigonius V. C. singulis septimanis pagellatim, quum ederetur, a me per veredarios, opera Petri Pernæ Boloniam Basilæa missum, historiæ suæ de imperio occidentis inseruit, nulla beneficij mei vel vnico verbo mentione facta: cui tamen anno 1581 se Boloniæ inuisenti, quum ex Sabaudi Ducis aula discedens, ad Ferrariensem cum Ducis Augusti Septemuiri Saxonis legato, Andrea Paullo, viro amplissimo, & amico singulari, comitandi eius causa proficisceretur, magnas sane gratias agebat, ingenue fatendo, minime se suũ illud opus absq; mea communicatione Zosimi, cum laude publicaturum fuisse. Nec dissimulabat se, quum in sepulcrum suũ (sic enim adpellabat bibliothecam) me deduceret, Romam profectum petiisse copiam sibi fieri pellegendi Zosimi, qui esse ferebatur

rebatur in Vaticana: nec tamen id a Gregorio XIII P. M. licet adhibitis interceſſoribus illuſtriſſimis ac primi nominis & loci Cardinalibus, Farneſio & Eſtenſi, certis de cauſis impetrare potuiſſe. Quo plus, ore tunc quidem rotundo, mihi ſe debere profitebatur. Sedenim ad annales vt redeamus, quod heic memoratur Remle, opidũ Palæſtinæ, varias adpellationes habet. Nam & Remle, ſicut heic, & Ramma, & Rama, & Rammola Mauris, qui Arabes ſunt, ac finitimis nominatur: quod vocabulum terram arenoſam ſignificat, & a Turcis eſt mutatum in Remle. Diſtat x, vel xii, plus minus, milliaribus Aſiaticis a Giaffa, quæ ſacris eſt litteris Ioppe, ſic ab Iapeto vel Iapheto dicta, quod verſus Europam, ab Iapheti filiis inhabitatam, portus eius celeberrimus ſpectet.

CVDSIMVBAREC. IKINDI. MESSIT AXA.
Iadſunamaſi. Cubei Sahara. Cuba. Trulla.
Naos dromicos.

Selimes in Ægyptum cum exercitu profecturus, quum ab Hieroſolymis non procul abeſſet, morem tyrannorum ſequutus, quibus in ore preces hæ perpetuo ſunt, 210.

Da mihi fallere, da iuſtum ſanctumq; videri, ciuitatẽ Muſulmanorũ etiam opinione ſacram ſanctam inuiſere voluit. Hæret enim hodieq; Turcorũ in animis ea ſiue religio, ſiue ſuperſtitio: vt voti rei, Meccha ſua viſitata, non ſe legitime ſoluiſſe votum arbitrentur, niſi Bethlehemam quoque, Chriſti cunis nobilem, & Hieruſalemam adierint. Vocant autem Hieroſolyma, vel Hieruſalemam, lingua ſua Cudſimabarec, quod nomen ſignificat locum benedictum vel inclytum. Veſpertinæ preces Turcis ſunt Ikindi nemas, quæ nimirum medio concipiuntur inter meridiẽ & occaſum ſolis ſpatio. Concepit has in meſſit axa, id eſt in alba meſſita, ſiue templo Turcico. Nocturnas, quæ Iadſunamaſi Turcis adpellantur, & interuallo medio dici ſolent inter occaſum

ſolis & mediã noctem, peregit in Cubei Sahara, ſiue Sehara: vocabulo denotante templum in ſpatioſa ſitum area, & cui faſtigiũ impoſitum eſt formæ rotundæ. Tale faſtigium Euagrio, ſcriptori eccleſiaſticæ hiſtoriæ, κόνος dicitur: Græci recentiores, vt Zonaras, Cedrinus, alij, Trullum & Trullam nominant: vti quum Cedrinus ait alicubi, Trullam ſanctæ maioris eccleſiæ furnicam corruiſſe: quibus in verbis furnica ſignificat habentem formam furni, hoc eſt rotundam, non in longum porrectam, cuiuſmodi tectis cooperta templa Græcis ναοὶ δρομικοὶ vocantur. Vox Cubei ne Italis quidem eſt ignota, veluti quum Venetorum in annalibus legitur, anno 1416 ignem exuſſiſſe cubas templi S. Marci, plumbo tectas. Intelligitur autem hoc annalium loco per Cubei Sahara, templum Solomonium hodiernũ Hieroſolymis, quod & cubam habet eiuſmodi, Turcicis templis familiarem, & ampliſſimam circa ſe complectitur aream.

RVRSVS AETHIOPES SIVE MAVRI, PRO Aegyptiis & Arabibus.

211. Cur Ægyptij & Arabes, olim Sultani Cairenſis ſubditi, nominentur Æthiopes ac Mauri, a nigro colore corporum, diximus ſupra, capite 165. Sanſouinus expreſſe hac in hiſtoria, Cairi ſiue Misziris (vt nunc adpellari, capite 61 notauimus) incolas Mauros vocat, vulgari conſuetudine. Paullo etiam poſt ſequitur heic in annalibus, interceptum ab Arabibus & Æthiopibus Tommanbain, Selimi fuiſſe proditum. Ceterum transfugæ dumtaxat heic vnius meminerũt annales Turcici, ſed hiſtorici noſtri duorum, qui Mameluci fuerint, natione Albanenſes vel Epirotæ. Feciſſe tradunt hos transfugium ad ciuem popularemque ſuum, Sinanem baſſam, eiq; conſilia Sultani Ægyptij cum inſidiis detexiſſe.

REGIO

REGIO SAIT, ÆGYPTI PARS.

Aythonus emendatus.

Quod vrbem Cairum ingressi dicuntur Selimiani milites, id factum aiunt alij per eam portam, quam nostri Bassuellam vocant, & de qua paullo post amplius agemus. Regio Sahid Ioanni Leoni Aphricano superior Ægyptus est, quam Thebaidis prouinciã dixere veteres. Aythonus cap. 54, vt etiam annales hi Turcici, non Sahid, sed Sait, hanc adpellat; & primam ac maiorem (id est maximam) Ægypti prouinciam facit: quo loco notandũ obiter, secundam prouinciam eiusdem Ægypti vitiose scriptam Demesor, pro quo reponendum sine dubio diuisis vocibus, De Meser: quod Gallica phrasi denotat prouinciam Meserensem, hoc est vicinam vrbi Meser, quam rectius capite præcedenti diximus nominari Miszir, aut Missir. Ibidẽ quinta prouincia cum vrbe Damiata, non est Æliopolis, ab Ælio Pertinace Augusto sic vocata, quod auctori Platinæ credidit Reineccius: sed Heliopolis, quasi solis ciuitas, vt in eadem Ægypto quondam erat Hermopolis, Mercurij ciuitas; Panopolis, Panis ciuitas: & aliis a Diis aliæ nominatæ reperiuntur, etiam a ridiculis illis Ægyptiorum numinibus quædam, vt a canibus Cynopolis: a lupis, Lycopolis: a felibus, Æluropolis. Plures Elias noster Cretensis in Nazianzenum, quodam loco recitat. Corrigitor hoc etiam in illo ipso Aythoni capite, quũ dicit, haberi carnes crastinas, hædinas, gallinaceas: vt lector malit carnes castronias, id est, veruccinas, quam crastinas. 212.

MESSITA DICTA CHASANIS ZAMI.

Auctorem huius messitæ siue tẽpli Cairensis Chasanem vocant annales hi Turcici, rectius proculdubio, quàm vel Ioannes Fraxineus, apud quem Hessin legitur, vel Helferichus in itinerario, cui scribitur Hessen, pro Chasan. 213.

TOMMANBAIS SVSPENDITVR. FINIS REGNI Sultanini & Mamelucorum. Bab Suuveile.

214. Memorabilis est fœdus hic Tommanbais interitus, & Ægypti Syriæq; Sultanorũ regni finis. Suspẽsus fuit Tommanbais XI die mensis Aprilis, anno Christiano 1517, vt Sansouinus adnotauit. Sumtum hoc de ipso supplicium ad portam Bassuellam, vt idem retulit, quum prius ignominiæ causa laqueo ad collũ adpenso, per vrbem mulo insidens circumductus fuisset. Peucerus Basuelam Syrię portam nominat. Sed melius annales indicauere locum in vrbis vmbilico, cui nomen Bab Subeile vel Suweile, quorum illud significat portam, hoc plateam.

MORBVS ET MORS SELIMIS, IN LOCO FATALI. Dephterdarlar. Bairam maius & minus.

215. De pago Inzua dictum superius, numero 74. Non procul abest a Zorlo, siue Zurulo, siue Ciurlo Iouij, de quo dictum itidem cap. 26 & 193. Nec longe a Zurulo distat is locus, qui Selimi fatalis propter impietatem erga patrem bis exercitam, prœlio cõmittendo, venenoq; præbibendo, de quo dictum cap. 201, fuit. Et bis hoc loco Turcici quoq; fatentur annales, fatali Selimẽ loco diem suum obiisse. Causam mortis adtulit ei pustula siue carbunculus pestilens, vt Turci memoriæ produnt. Sansouinus ex aliis refert, plagam fuisse corrosiuam, instar gangrænæ: quod equidem non puto, propter interitum Selimis subitum, quũ gangræna tardiores plerumque progressus faciat. Dephterdari siue Dephterdarlari, sunt vel Rationales, vel quæstores, vel (vti nunc adpellamus) præsides & consiliarij cameræ. Bairam, maximum Turcis festum est, instar paschatis nostri, quod mense Ramazane celebrant, quo & ieiunium suum seruant, integro mense 30 dierum, a crepusculo matutino, vsq; ad solis occasum, nihil cibi potusue sumentes: & absoluto ieiunio, suũ hoc Bairam, paschatis in morem, peragunt. Duplex aũt Bairam Turcis in vsu est. Vnum, mense Ramazane, de quo nunc agimus; & quod Buiuc, siue

siue maius, aut mgnum adpellant. Eius supra meminimus, cap. 11 & 33. Alterũ, sexaginta plus minus ab hoc diebus celebratur, & Chazilariorum Bairam dicitur, hoc est religiosorum, qui peregrinationem voti ergo suscipiunt, ad visitandum Mahumetis Prophetæ sui sepulcrum Mecchanum, vt indulgentias peccatorum suorum istic impetrent. Quippe ceteri ad huius obseruationem Bairani non tenentur. Ideoq; Cutzug Bairam ab eis adpellatur, vti festũ minus, aut paruum. Neq; vero sibi quidquam ad impetrandum veniam admissorum facinorum, prodesse putant solam Mecchani templi visitationem: in Bethlehemã quoque, cum Hierosolymis adeant, vti paullo ante significabamus. Hinc vero certum mortis Sultani Selimis tẽpus colligitur alioqui controuersum. Quippe legitur apud Iouium, exstinctũ Selimem anno Christiano 1519, die 14 mensis Februarij: quũ Sansouinus, & alij, verius omnino tradãt, id accidisse mẽse Septembri, anno 1520. Quippe Buiuc Bairam tunc instabat, quod Selimes celebraturus erat Hadrianopoli, si superstes fuisset.

SOLEIMANES INITIO REGNI BELGRADVM obsidet. Burgurdelen cum ea capit. Sabacz. Sabatia.

Causa, cur regnum auspicatus Soleimanes, Vngaris mox bellum inferret, non erat alia reapse, quam certa spes occupandi Belgradi, cum ceteris eius regni prouinciis & opidis, rege Ludouico, Vladislai F. necdum per ætatem ad gubernandum idoneo, & procerum suorum, tam sæcularium, quam ecclesiasticorum contemtui exposito: qui posthabita dignitate regis, & salute reipublicæ, suis dumtaxat commodis, ambitioni, luxui, fastuiq; ab hominum memoria inaudito, studebant. Occasionem vero pacis abrumpendæ, Spanduginus hanc exposuit: quod legatus Soleimanis, ad denuntiandum Vngaris bellum missus, ni tributum Soleimani soluissent; non modo non exceptus ab eis honorifice, verumetiam tractatus præter legatorum ius fuerat: idq; propterea, quod vindicare se de Sultano Turcico vellent, ob igno- 216.

minioſe ac inſolenter habitos a Selime prius legatos ſuos. Burgurdelen vero Soleimanes præcipiendam putauit, ne qua Sauo ſecundo Belgradẽſibus obſeſſis, ad quorum is mœnia Danubio iungitur, venire ſubſidia poſſent. Quippe Burgurdelen Turci vocãt illud in ripa Saui fluminis opidum, quod Vngaris Sabacz adpellatur, cinctum vndique Sauo, in quem Drinus ibidem, ac Baconſius amnes, influunt. Bonfinius refert, anno Chriſtiano 1470 initam fuiſſe vel occeptã ædificari molem Sabaz, cui nomen Turcus indiderit, vti Sabaz vocaretur, quod Turcica lingua mirabile quid ſignificet. Intelligit autem Turci nomine Sultanum Muchemetem, Baiaſitis patrem, Selimis auum, Soleimanis proauum. Quippe Muchemetes, a Belgradi obſidione, anno Chriſtiano 1456, inuicti ducis Huniadis virtute turpiter reiectus, hanc exſtruere 14 poſt annis arcem voluit ad Sauum, e regione Sirmienſis agri: vt inde fines Vngaricos inuadere pro lubitu poſſet. Hinc nouæ munitioni ſuperbum nomen datũ Bonfinius putauit. Sed poſtea tamen Sabatiam, veluti Sauatiã, a Sauo flumine potius dictam fatetur. Rex autem Matthias, Huniadis filius, anno Chriſtiano 1475, Muchemete adhuc ſuperſtite, Sabatiam vi expugnatam recepit: a quo tempore noſtrorum in poteſtate manſit ad hoc vſq; bellum Soleimanicum. Alba Græca potitos Turcos notauere noſtri anno 1521, die 24 Iunij.

RHODI OBSIDIO. MERMERE. MARMORA. Portus Phyſicus.

217. De Menteſiana ditione dictum ſupra, cap. 13. Videnda quoque Natoliæ tabula Geographorum principis Ortelij. Mermere Turcis adpellatur opidum Anatoliæ maritimum, a cuius portu diſtat interuallo non magno Rhodus. Opidi nomen Græcis eſt Marmora, portus autem, Phiſco, pro quo legitur in Ortelij Natolia Fiſchio, non recte tamen, quãdo Phyſcus etiam Sophiano ſcribitur. Situs eſt e regione portus Rhodij, qui ab hoc dumtaxat XVIII milliaribus Græcis diſiungitur.

MEGA-

MEGALO MASTOR RHODI.
Stankoi. Bedrum.

Græca voce Turci quoq; μεγάλου μάστορα vocant magnũ Rho- 218.
di Magiſtrum, vel ordinis equitum Rhodiorum principem. Is erat id temporis Philippus Villerius Liladamus, natione Gallus: qui Fabricio de Caretto nato e familia Marchionum Finarienſium in Liguria Saxonicæ ſtirpis, nec ita dudum mortuo, ſucceſſerat. Deditio Rhodi facta fuit anno Chriſtiano 1522, die 25 menſis Decembris, videlicet natalicio Chriſti, quo etiam Soleimanes vrbem ingredi voluit. Erat in poteſtate Rhodiorum equitum nobilis quoque Cos inſula, Hippocratis medici patria, quam Itali nautæ Lango nominant, Græci ſtὼ Κῶ, velut εἰς πλὼ κῶν, Turci Stankoi. Hæc itidem Soleimanis in manus, amiſſa Rhodo, venit. Arcem quoque Bedrum ſequutam mox aiunt annales horum exemplum. Eam Marius Niger exiſtimauit eſſe Branchidas Cariæ Strabonis, & Petrum vocat. Idem Halicarnaſum veterem putat reſpondere Caſtello S. Petri, quo de nunc annales hi loquuntur. Notus quidem eſt ſinus S. Petri, ſic a Caſtello S. Petri dictus: ſed vtrum referendus ſit ad Halicarnaſum, an ad Iaſum Cariæ, ſinus vt Iaſius ille Plinianus ſit, equidem aliis definiendum relinquo.

FINIS DVCATVS DVLGADIRENSIS. SCACH
Suvvar. Zuiria. Tzaniſas.

Quemadmodum antea, capite 157, quoſdam oſtendimus an- 219.
ticipaſſe finem regni familiæque Caramanicæ: ſic etiam factum in Aladeuliorum familia, fineque principatus Dulgadirenſis, videmus. Quippe noſtri volunt, eam deſiiſſe ſub imperio Selimis, anno Chriſtiano 1514, quo tempore captus & occiſus fuit Vſtezalues, vti ſupra declaratum. Turci vero tradunt illi fuiſſe ſubſtitutum a Selime fratris filium, Alim begum, qui Schachi Suarenſis filius heic adpellatur. Is ſeptem annis a morte

patrui potitus imperio, nunc tamdem ſub Soleimane ſceleratis inſidiis e medio tollitur. Scachi nomen iis gentibus eſt familiare, de quo commentationis huius initio diximus. Sic in adpendice Reineccij ad caput 8 Aythoni, Siruanſa non pro alio debet accipi, quam pro Scacho Siruani, qui Mediæ Scachus ſiue rex eſt: ſic & Philippo Bergomati quidam nominatur Tzaniſas, vocabulo corrupto ex Tzani Scach, qui Tzanorum Scachus eſt, gentis itidem Ponticæ, ſicut & Suarenſes ad Pontum Colchidemue pertinent, vel Lazi, vel eis proximi. Ac ſunt iidem hi Suarenſes, quorum regionem Ortelius ex Alphõſo Hadriano Zuiriam nominauit.

AIGAS BASSA. CHASNADAR BASSI. APOchryſiarius Bonſinij. Apocriſiarius.

220. Habet heic lector illum Aigaſem baſſam, quem ſupra indicauimus a Iouio voce Græca nominari Aiacem. Oriundus erat e Cimera, non procul a Corcyra, trans ſinum ſita, quam Leo Sapiens Auguſtus Chimaram in nouella de thronis adpellat, & cum Buthroto, ibidem ad quintum a Corcyræ opido & arcibus milliare ſito, Naupacti metropolitano ſubijcit. Supremus theſaurarius in Officiis Portæ Oſmanicæ Chaſnadar baſſi dicitur. Eorũ explicatio ſuum, non multo poſt, locum inueniet. Et ſunt in omnibus regnis Theſaurarij, quos Bonfinius dici Romanis Quæſtores, Græcis Apochryſiarios exiſtimans, fallitur. Non enim apud hos Apochryſiarij reperiuntur vſquam, ſed Apocriſiarij: longe diuerſi nomen officij, quo fungentes, A reſponſis aliqui Latine vocarunt. Græci hodie ſic internuntios & legatos adpellant.

PETROVAR. SIRMIVM. FRANCOCHORION. Interitus Ludouici regis Vngariæ prædicti aſpectro.

221. Quod Varadinum Petri dicitur, Vngari Petrouar adpellant, hoc eſt, ciuitatem Petri, vel πρόπολιν. Sitam in libero colle vidimus

ad

ad Danubium, in ea parte regni Vngariæ, quæ a Salankemene, Tibiſci oſtiis obuerſa,(dictum de hac capite 10c) vſque ad Varadinum hoc Petri. Sirmium vocatur. Græci, Francorum a cæde, φραγκοχωρίον recentioribus in hiſtoriis dixere. Quod annales aiũt, pugnatum inter Soleimanem & Ludouicũ circa tempus Ikindi, de notatis capite 210 lector intelligit. Etenim quod Chriſtiadnis veſpertinarum precum tempus eſt, hora nimirum tertia poſt meridiem: Turcis Ikindi nemas adpellari notauimus. Stephanus Broderithus in hiſtoria de hac Ludouici regis Vngari clade, dimicari ceptum refert hora poſt meridiem fere tertia, quæ ſcilicet a Turcis etiam memoratur. Hic autem Ludouicus, eius nominis apud Vngaros ſecundus, Vngariæ Bohemiæque rex, ad opidum Mohatzium, (Mugacium libuit aliis nominare) proſtratis vndique copiis ſuis, prœlio ſemet eripiens, in vicina palude, quum in altiorem paullo ripam euadere conaretur, & equus regius poſterioribus pedibus inſiſtens, fruſtraque ſaltum in ripam aduerſam moliens, in dorſum vna cum vectore corrueret; ita vt erat armatus, ſeſquipalmis in aquæ lutulento gurgite depreſſus & ſuffocatus interiit, anno Chriſtiano 1526, die menſis Sextilis 29, Ioannis Baptiſtæ decollationis memoriæ dicato, pro quo natalem alij non recte ponunt, id eſt 24 Iunij. Filius erat Vladiſlai Iagellonij, Caſimiri Poloniæ regis nepos. Matrem habuit Annam Candalenſem, regiæ Nauarrenæ ſtirpis apud Vaſcones, in Gallia; quæ nulla cute vel pelle tectum in lucem edidit, quam poſtea medicis arte naturam iuuantibus, eſt conſequutus. Habitum hoc infelicis ominis loco. Pater baptiſſando pro more Chriſtiano, Iulij nomen indere decreuerat: ſed aliud ſuadente matre, Ludouicus fuit adpellatus. Hoc itidem ominoſum pleriſque viſum, quod vnus hoc nomine rex quondam apud Vngaros pariter & Polonos rerum potitus fuiſſet, Sigiſmundi regis, & poſt Imperatoris ſocer, e Gallica familia regum Neapolitanorum ortus, ideoque Loiſus vulgo dictus, qui moriens maſculum heredem poſt ſe nullum reliquerat. Narrantur & alia, quæ infelici iuueni (quippe vigeſimum primum ætatis age-

bat annum, quum interiret) triſtiſſima quæque portendere credebantur. Retulit aliquando mihi generoſus & illuſtris Baro Kitlizianus Ioannes, quem honoris cauſa nomino, ſibi notam fuiſſe matronam honeſtiſſimam, gente Bocciana nobili cum primis apud Sileſios editam, & equiti Sueuo Stainanæ familiæ nuptam. Ea iuuencula miſſa fuerat in aulam Ludouici regis, vt eſſet in gynæcio reginæ Mariæ, Karuli V & Ferdinandi Augg. ſororis, Ludouici coniugis: & quidem a morte regis omnium conſternatis animis, & ob metum aduentantium barbarorum trepide gynæcio præſertim fugiente, coronam regiam, ab aliis præ formidine neglectam, conſeruaſſe dicitur. Commemorabat hanc Baro noſter recitare ſolitam, non multo ante regis interitum, quum Budæ rex ageret, ac pro more clauſis arcis foribus pranderet: (miſere quidem certe victitaſſe regem hunc, defraudatum & contemtim habitum a proceribus Vngaris, regio interim luxu diffluentibus, teſtis oculatus Herberſtainus Baro memoriæ prodidit) acceſſiſſe ad arcis portam ſpectrum quoddam, vt euentus docuit, in forma hominis fœdum in modum diſtorti & claudicantis: altaq; voce flagitaſſe colloquium regis, cui neceſſario quædam indicaturus eſſet, ad regiam regniq; ſalutem pertinentia. Quumque neglectus initio, quod in aulis fieri ſolet, nunc altiori clamore, nūc eiulatu adhibito, id vti quamprimum regi ſignificaretur, peteret: tamdem hominis importunitate commotos quoſdam, quum extra regem ipſum nemini ſecretum hoc ſe patefacturum diceret, rem ad regem detuliſſe: qui mox abire quemdam e ſplendidioribus aulicis, & ſimulata perſona regia, quid iſtuc arcani eſſet, quærere iuſſerit. Tum vero claudum illum de arcano reuelando velut a rege præſente adpellatum, negaſſe primum, hunc eſſe regem: deinde ſubieciſſe, regem, qui ſe audire nollet, breui periturum: atque his prolatis, in oculis omnium euanuiſſe. Memorabilis ſane plures ob cauſas hiſtoria, quam equidem loco tam idoneo, minime putaui ſilentio prætereundam.

NOVVS

NOVVS DERVISLARIORVM MOTVS.

Qui Calenderes Turcis dicantur, qui Deruiſlarij, declaratum 222.
ſuperius capite 171. Deruiſlarios quidem eſſe nomen generale, quo Calenderes & alij capite dicto recenſiti compræhendantur, vel hoc etiam ex loco perſpicitur. Calender autem Zelebi, ſignificat Calenderem ſiue religioſum nobilem, ex cauſa in ipſis annalibus expoſita, quod originem generis ſcilicet ad Chazim Bectaſem referret; cuius, vt auctoritatis olim ſummæ viri, mentio facta fuit in vita Vrchanis Gaſis, Oſmanis filij, non procul ab annalium initio.

BANVM ERDELII SOLEIMANES VNGARIAE REgem creat. Cauſæ progreſſuum, quos Turci fecerunt in Vngaria.

De Bani dignitate tractauimus capite 174, de Ardelio vel Er- 223.
delio, capite 103. Banum heic Erdelij vocant annales, quem noſtri non Banum, ſed Vaiuodam Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ, perpetuo dixerunt. Is tunc temporis erat Ioannes de Zapolia, Comes Cepiſienſis, Vngariæ peſtis: qui ante prœlium de induſtria tardius ad Ludouicum regem copias auxiliares ducens, regem cum ſuis in extremũ illud diſcrimen cõieciſſe creditur, vt ambitu nefario peruenire, cæſo Ludouico, genuinus ſcilicet Vngarus, ad regnum poſſet. Eam ob cauſam dudum quoque Ludouici ſororem Annam, Ferdinando, magni Maximiliani Cæſaris nepoti deſpõſam a Vladiſlao patre paullo ante, quàm e viuis excederet, fruſtra licet ambiuerat: vt eo plus iuris ad regnũ, ſiquidem ſororius regis fuiſſet factus, haberet. Ipſius autem Ioannis Zapolienſis ſororem primo ſibi matrimonio iunxit Sigiſmundus Poloniæ rex, e qua tamẽ nullos ſuſcepit liberos mares. Poſtea ſuam Ioanni filiam Iſabellam, ex altero coniugio natam, Sigiſmundus vxorem dedit, vt infra dicturi prolixius ſumus. Credũtur Ioannis cauſæ fauiſſe Poloni, eamq; ſtudiis maximis quũ per alios, tum per Hieronymum Laſcum, Alberti patrem, Solei-

mani Osmanidæ, ac Francisco Valesio Gallorum regi, bonis scilicet illis confœderatis ac sociis, in detrimentũ reipublicæ Christianæ commendasse: ne quieta totius Vngarici regni possessione potiti principes Austriaci, formidabiles ipsis etiam Polonis fierent: qui sane stimulus æmulationis Francisci quoque regis animum perpetuo pungens, eum ad consilia nefanda, reique publicæ perniciosa, cum indelebili ad omnem memoriam posteritatis infamia sua, perpulit. Ita nimirum per ambitionem & inuidiam fuit adtractus in viscera nostra sæuus & iuratus hostis. Vtinam ne nunc etiam fucata libertas electionis, & fœderis Osmanidarũ cum vicina Sarmatia prætextus, ac detestabilis quorumdam ambitio, malum aliquod Europæ pariant; quod Deus tamen optumus maxumus omen auortat. Notari quidem annalium verba debent, quibus Iohannes hic Turcis non electus ab Vngaris rex, sed Banus Transsiluaniæ nominatur ante, quàm Soleimanis beneficio scilicet regnum obtineret. Idem Banus detulisse sua dicitur Soleimani obsequia. Quid aliud hoc, quàm factum fuisse clientem, vel mancipium potius Soleimanis? Magis id etiam paret ex eo, quod sequitur: Soleimanis imperio Banum se summisisse, vel subditum Soleimanis factum esse, sicut ipsa verba Turcorum sonant. Hæc scilicet illa libertas est, quam ore iactitant, qui Turcis semet adiungunt. Fructus autem bonæ protectionis huius & patrocinij Turcici, paullo post ex capite 250, & ipsis ex annalibus, vbi de morte Ioannis, & filij matrisque in Transsiluaniam relegatione narratur, luce meridiana clarius adparebunt: itemque de supplemento annalium nostro, vbi tãdem videmus, ambitiosi patris, & reipublicæ noxij filium, Arianæ sectæ patronum, quæ Mahumetanis fores aperit, sine liberis, in ipso ætatis flore, iusto Dei iudicio, rebus humanis exemtum fuisse. Notum vetus, ac verissimum quidem oraculum illud:

Εὐσεβέων παίδεσσι τὰ λώϊα, δυσεβέων δ' οὔ.

Fausta piorum posteritas, infausta scelestûm.

VIENNÆ

VIENNAM AVSTRIAE SOLEIMANES OBSIDET.

Wetsch. Vindoniana. Ostrikion.

Huius obsidionis auctor Soleimani fuit Ioannes Zapoliẽsis, 224. hostis Germanorum, cum Vngaris suis, parum æquis nationi bene de se meritæ. Nec in illa cæcitate sua dementes perspiciebãt, si Soleimani licuisset in Germania pedẽ figere, (quod sane quominus fieret, per ipsos non stetit, solo benigni numinis fauore pestem illam nostris a finibus auertente) non minus Vngarorũ libertatem oppressurum fuisse barbarum, quàm nostram: a fronte scilicet, & a tergo iam ipsis intra septa sua conclusis. Vienna Turcis est Wetsch. Vetus adpellatio Vindomana legitur in Noticia vtriusq; imperij, quam equidem integriorem puto, quàm Vindobonæ: præsertim si diuisa littera M in N & I, dicatur Vindoniana: sicut obiter superius etiam capite primo commentationis huis indicauimus. Regioni nomen non ab Austro datũ, quod ab Austris perflari crebro soleat, vt Lazius scripsit, sed ab oriẽtali situ, respectu reliquæ Germaniæ, vel e Prætore Græcię nostro paret, qui Græcis ὀσπίκιον suo quoque tempore dictã ostẽdit. Id enim nomen Ostrich, vel Ost Reich, Germanis simpliciter sonat regnum orientis, vel ad orientem situm. Quod frigoris vi narrant Turci Soleimanẽ ab obsidione discedere coactum, excusandi Sultani sui, suorumque causa faciunt. Quippe constat, Turcos vicies muros vrbis subiisse: vicies a mœnibus virtute propugnatorum fuisse repulsos: adeoque tamdem, frameis licet ac fustibus adhibitis, adigere suos amplius ad oppugnationem redintegrandam nulla vi potuisse. Hinc vrbis capiẽdæ desperatio Soleimanis animum subiit, vt adparebit ex ipsa Viennensis obsidij descriptione, quam ad finem libri huius lector inueniet. Cepit in morem fugæ Soleimanes reliquis cum copiis abscedere, die 14 Octobris, anno Christiano 1529. Atmindanis nomen, cuius mentio sequitur, exposuimus supra, capite 130.

ALTERA SOLEIMANIS CONTRA GERMANOS EXpeditio. Casan Michaloglicum suis a Friderico principe Palatino cæsus. Palatinorum in rempublicam merita.

225. Intelligunt annales Hispani nomine Karulum V Augustum, Hispaniarum regem: quem Imperatorem Romanorum infitiari solebat Soleimanes, quod se belli iure successorem Constantini magni diceret, qui tam occidentis, quàm orientis fuisset imperator. Casanis Michaloglis nomen apud Soiterum, qui ex nostris hoc bellum eleganter descripsit, non legitur. Vaiuodæ appellatio, quæ Casani tribuitur, capitaneum significat. Cæsus cũ suis memorabili clade fuit a Friderico principe Palatino Rhenensi, auxiliorum imperij supremo duce, qui post Septemuirali dignitate fulgẽs, honorata grauique senecta vitam in terris clausit suam. Serenissima sane Palatinorum principum familia tam superiori, quàm hoc contra Soleimanem bello, perutilem immortali cum laude sua reipublicæ Christianæ nauauit operam: quum obsessa Vienna Philippus, e Friderici fratre Ruperto natus, in loco nihilid temporis munito, contra vim potentissimi hostis defendendo, suum pro salute patriæ caput deuoueret: Fridericus & Wolfgangus fratres Crembsij, ad decimum a Vienna lapidem, cum copiis in omnem bene gerendæ rei occasionẽ intenti subsisterent: ac nunc demum anno tertio redeunte Soleimane, primus Fridericus ad defendendam Austriam aduolaret, & paratus ipse barbaros imparatos & imprudentes inuaderet, cæderet, profligaret. Hostis quidem ellogium, de cæso ab Alamanis Casane Michalogli, ad huius familiæ laudẽ pertinet.

CORONE, INSVLA BALV, BADRA, captæ a nostris.

226. De Corone dictum capite 177. Insula Balu, locus est ad ipsam Coronen, litori proximus, quem incolũt Græci, Turcis in vrbe habitantibus. Hinc intelligi potest, quod apud Ortelium legimus,

mus, Corónen in Messenia Peloponesi, Sophiano dici Coron, Mario Nigro Nisi. Quippe μοι Græcis insulã significat, integreque dici debebat μοιον. Ac toti nomen vrbi a parte Niger dedit. Badra Turcis effertur, Peloponesi vrbs: Patrasso vocant Itali: Patræ quondam Græcis, numero multitudinis, enuntiabatur.

CHAIRADIN BARBAROSSA. CESAIR.

Notionem vocabuli Chairadin capite 36 dedimus. Heic 227.
nulla fit Horuccij mentio propterea, quod perierit ante, quàm pro Turcis aliquid insignis rei gessisset, priuatis contentus commodis. Maior is natu frater Chairadinis, sub archipirata Kemale nomen & rem consequutus e piratica, Selimem Arabem, regni Algeriensis heredem, cui rogatus suppetias tulerat, per insidias in balineo necauit, & vrbem cum regno sibi per vim adseruit. Exstincto deinde Horuccio, cuius interitum Iouius describsit, Chairadines frater, & ipse pirata nobilis, in possessione regni successit: tamdemque Soleimani factus lõge carissimus, ea gessit, quæ deinceps in annalibus exponuntur. Ad hunc per errorẽ omnia referuntur heic, de capta præsertim Cesaire, quæ a fratre, dum viueret, gesta fuerant. Cesair Numidiæ metropolis, Algerium vulgo dicitur. Prisci erat Iulia Cęsarea. Nicolaides a Mauris Gezeir, Arabibus Elgezair dici putat, nomine significante insulam, propter Balearium & aliarum insularum viciniam, sane ridicule: quum vtrumque sit idem, nisi quod alteri additus est EL vel AL articulus Arabicus: & vtrumque corruptum sit ex Cæsarea, sicut & Cesair. Barbariam vocari maritimam Aphricam, initio supplementi annalium nostri monuimus. Asprorum quadragies centum millia faciunt centum millia talerorum, pretio taleri vnius ad 40 aspros reuocato, sicut ostensum est capite 18.

OFFICIA PORTAE OSMANICAE PRAECIPUA, cuiuſmodi ſunt hodie.

228. Prius, quàm accedamus ad explicationẽ officij, quod Chairadines heic conſequutus traditur, ſupremi videlicet beglerbegi maris: vno tamdem complectamur loco totius aulæ, vel Portæ potius Oſmanicæ officia præcipua, rebuſque Turcicis explicandis & intelligendis neceſſaria.

Primum hæc ſciri oportet eſſe duûm plane generum, aliis intra ſaraium deputatis ipſiuſmet Sultani miniſteriis, ac rurſus aliis extra ſaraium ſua obeuntibus munera.

Intra ſaraium hi Sultano ſeruiunt.

Capi Aga, vel Capi Agaſi. Præfectus aut Capitaneus Portæ.

Oda Baſſi, cubicularius maximus, & præfectus Itzoglanis ſaraij. Adoleſcentes ſunt, qui ab ætatis octauo, ad vigeſimum annum vſque, pro Sultano aluntur & educantur intra ſaraium, varieque pro indole ſua inſtituuntur, præſertim vt legere diſcant, & ſcribere, & iaculari, & equitare: legumque Mahumetanarum ſummam percipiant.

Chaſnadar baſſi. Theſaurarius maximus.

Kilertzi baſſi. Diſpenſator maximus.

Serai Dar Agaſi, vel Serai baſſi. Supremus ſaraij præfectus, abſente Sultano.

Et hi quidem omnes ſpadones vel caſtrati ſunt, ac ſinguli ſub ſe plures alios, itidem caſtratos vel eunuchos, habent.

Secundum hos, tres inprimis adoleſcentes ſunt, ipſius Sultani miniſteriis inſeruientes, quorum hæc nomina:

Silichtar, qui arcum, ſagittas, arma cetera Sultani portat.

Tzohadar, qui veſtium Sultani curam gerit, eiuſq; ſcaramangium portat, ad arcendam pluuiam factum. De hoc plenius dictum capite 199.

Kiuptar, cui potus Sultani commendatus eſt, & qui ſemper eques etiam pro Sultano fert aquam ſecum in lagena.

Pertinet huc etiam, id eſt, refertur inter officia ſaraij, Boſtangi baſſi, præfectus hortulanis: cui delectorum e Chriſtianorum liberis

liberis Atzamoglanorum ſupra quatuor millia parent.

Sunt autem his omnibus ſui tam vicarij, quàm alij officiales adtributi, qui pro antiquo more gradatim ad dignitates ſupremas adſcendunt. Inſeruiunt autem recenſiti hactenus ipſi Sultano intra ſaraium, ac ſiquidem eques e ſaraio prodit, omnes eum comitantur: ſin aliquò ſe mari confert, ipſe Boſtangis baſſa clauũ caicæ, ſiue nauigij, quo Sultanus vehitur, tenet ac gubernat.

Ad ſaraium quoque pertinent hi, quorum nomina ſequũtur:

Zeſchnegir baſſi, præguſtator maximus, & prægustatoribus ceteris, plus minus centum, præfectus.

Mutpac Emini, præfectus culinæ, vel rei çocinariæ.

Achſi baſſi, coquus maximus.

Extra ſaraium hæc officia numerantur.

Primus omnium locus eſt Muphti, qui ſupremus eſt Alcorani ſiue Mahumetanæ legis interpres: & auctoritatem apud Turcos eam obtinet, quam Papa ſiue Pontifex maximus apud Latinos; apud Græcos, Patriarcha.

Huic proximi ſunt Cadileſcheri vel Cadiaſcheri', ſupremi & ordinarij militarium ciuiliumque cauſarum iudices: vnus per Græciam vel Europam, dictus Rumeli Cadileſcher: alter per Aſiam, Anatoli Cadilescher: quibus tertium Selimes primus adiunxit, poſt ſubactos Armenios quoſdam, Dulgadirenſes, Ægyptios, Syros, Arabes: ideoque maius eſt huius officium, propter multitudinem populorum, & ipſarum regionum amplitudinẽ. Plura de his diximus ſupra cap. 29.

Sequũtur Vezir baſſæ, capita ſcilicet conſilij Sultanini. Quondam non niſi tres aut quatuor Vezires erant, vti paullo poſt exponemus. Sed nunc vel plures, vel pauciores, prout viſum fuerit Sultano, deliguntur. Supremus, qui Vezir azem Turcis adpellatur, ſolus vniuerſum maxima cum poteſtate adminiſtrat imperium, ceteris in diuano (quod explicatum nomen eſt ſub finem 171 capitis) ſic adſidentibus, nihil vt ipſi proloquantur. Ex his etiam deligitur iudicio Sultani, qui Ser Asker, & Ser Dar adpellatur, explicandis paullo poſt vocabulis. Quum nos Conſtã-

tinopoli ageremus, Vezirum dignitas, a Sultano Murate, nouo ceteroqui exemplo, nouem bassis erat tributa, quorum subiicere nomina libet.

1. Osman bassa, Vezirazem, & Ser Dar cõtra Persas.
2. Messich bassa.
3. Mechemet bassa.
4. Ali Capitan bassa, beglerbegus maris: nostris Vlutz Ali, hoc est, Ali apostata.
5. Ibrahim bassa, beglerbegus Cairi vel Ægypti.
6. Ferhat bassa, belli dux contra Persas.
7. Giaffer bassa.
8. Ali bassa, sororis Sultani maritus.
9. Cigalogli bassa, beglerbegus Reuani.

Post vezires, auctoritate maxima sunt tres Beglerbegi, quorum hic ordo.

Rumeli beglerbeg, hoc est Romaniæ siue Græciæ.

Anatoli beglerbeg, hoc est, Anatoliæ vel Asiæ.

Denizi beglerbeg, hoc est, maris: qui vulgo Turcis nunc recepto vocabulo, Capitan bassa quoque nominatur.

Hi tres parem in sedendo locum & honorem obtinent cum ipsis bassis veziribus, quoties in diuanum publicum veniunt.

Sequitur Nischanzi vel Nissanzi bassa, qui litteras omnes, omniaque mandata, & instrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obsignat: veluti supremus Portæ Cancellarius.

Tres Dephterdari, quorum primus, nostro more loquendo, Præses Cameræ, vel præfectus est ærarij maximus: duo reliqui, velut collegæ ipsius, & consiliarij fiscales.

Rais Kiutap, cuius in manibus sunt omnes libri, commentarij, res ad Archiua pertinentes. Ideoque gradum Vicecancellarij tenet, aut primi vel maximi secretarij.

Omnes autem, hactenus enumerati, suam in diuano publico sessionem habent.

In eodem diuano sedent etiam XL plus minus Iasitschi, siue secretarij, vel actuarij: qui scripturas absque mora perficiunt & expediunt. Ac tanta quidem sedulitate geruntur omnia, vt ipsa negoria

negotia propemodum eodem tempote proponantur, consultationi subiiciantur,& exsequutioni mandentur.

Sequuntur Agæ, Turcis Agalari dicti, numero multitudinis, vel Officiales,siue Tribuni, qui non habent sessionem in diuano,vel Synhedrio,siue cõsilij publici loco: nihiloque minus obligati sunt, vti cottidie compareant in saraio, sibique deputatis in locis aliis sedeant. Notionem vocis Aga,lectori capite 173 dedimus.

Principem vero inter hos Agalarios locum obtinet, Genizarorum Aga siue Tribunus, qui Kihaiam siue vicarium suum, & Capitaneos, & cohortium duces, & alios officiis præfectos habet. Adeoque sub eius vexillo tam Genizarorum, quàm Solacchorum,viginti circiter hominum millia militant.

Proximus huic Emir Halem, qui supremus est vexillifer,& in expeditionib⁹ vexillum Sultaninum gestat, & alioqui vexilla Beglerbegis,in mortuorum loca substitutis, itidemq; Sangiacbegis,offert. Quippe quum quis horum a bassis in defuncti locũ electus est,mox Emir Halem symbolum ei dignitatis, vexillum tradit: simul tympanistas & tibicines ad domum vel tentorium electi sub vesperam mittit,& istic pulsare tympana, tibias ac fistulas inflare iubet. Officium fructuosum est,& primi, secũdum Genizarorum Agam,nominis ac loci.

Capitzi bassæ,modo quatuor, modo sex, pro arbitrio Sultani creantur. Et præfecti sunt Capitzilariis,id est,ianitoribus: habentque singuli sub se trecentos, aut quadringentos Capitzilarios,quorum est inseruire ipsius personæ Sultani, eumque circumstare,quoties publice facultatem adeundi se præbet, quod audientiam dare dicunt: & belli tempore, quando Sultanus in castris est,circum ipsum excubias, instar cubiculariorum agũt.

Duo Præfecti stabulo, maior & minor. Primus ipsis Buiuc Emir Ahor,vel Achor, vel Achur: alter, Cutzug Emir Achur, adpellatur. Vulgo vterque dicitur Imbrahor bassi. Apud Græciæ Prætorem nostrum vox est ἀμυραχούρης,ex Emir & Achur itidem facta. Vide a nobis explicata capite 14, & capite 200, ad

XXIII portam Constantinopoleos. Habent hi suos etiam Kihaias, id est vicarios, & aliis præfectos officiis: eorumque parent imperiis hominum ad duo millia.

Tzaus bassi, capitaneus siue præfectus Tzausiorum, qui numero plus minus sunt septingenti, & cum nobilibus aulicis comparari possunt, quorum scilicet opera variis principes in commissionibus & mãdatis expediundis, & deducendis exterorum principum legatis, vtuntur.

Capitzilariorum Kihaia, maximus vicarius quasiq; suppræfectus omnium Capitzilariorum siue ianitorum. Eius officium poscit, vt vna cum Tzausiorum bassa pedes in diuano corã Bassis adstet, argẽteum manu baculum tenẽs, quem Græcos dixisse σκῆπτρον siue sceptrum, capite 173 notauimus: vt introducat eos, qui audiri postulant: vt scripturas e diuano, quum vsus exigit, ad Sultanum ferat: eiusque vicissim sententias (resolutiones vulgo dicunt) Vezirazemi referat.

Mutapheraki bassi, capitaneus Baronum ac præcipuorum begorum aulæ, qui nõ tenentur in militiam proficisci, nisi aliquam in expeditionem Sultanus ipse prodeat. Ideoque nostrorum ad Baronum similitudinem, liberi esse volunt. Maiori etiam ex parte filij sunt Bassarum, procerum, beneque meritorum virorum de Osmanidis.

Sex Agalari siue Tribuni Spachiorum, id est, equitatus immediate deputati custodiæ Sultani. Horum hæc nomina sunt.

1. Spahoglan Aga, vel Agasi.
2. Silichtar Agasi.
3. Sag Vlefetzi bassi.
4. Sol Vlefetzi bassi.
5. Sag Garib Agasi.
6. Sol Garib Agasi.

Horum vero Tribunorum vnusquisque duobus aut tribus equitum millibus præest.

Sequuntur nõ pauci, quorum adpellationes simpliciter heic ponemus, in cõmodiorem dilaturi locũ tam prolixiorem de his, quàm

quàm de plurimis præterea nũc silẽtio prętereũdis explicationẽ.

Topzi bassi, præfectus Artilliariæ, siue rebus ad torměta bellica spectantibus.

Tzegebetzi bassi, præfectus armis, vel armaturæ.

Tzader Mecter bassi, præfectus tentoriis.

Tzalitzi Mecter bassi, præfectus tubicinibus, & musicæ Sultaninæ castrensi.

Autzi bassi, supremus rei venatoriæ præfectus.

Doganzi bassi, præfectus accipitrariis, siue Falconariis.

Tzagerschi bassi, præfectus nisis, quos sparaueros vocamus.

Samsontzi bassi, præfectus canibus venaticis. Hoc officium inter præcipua numeratur. Et quondam ex iis, qui huic præerãt, deligi Genizarorum Agalarij, siue Tribuni, solebant.

Seguan bassi, pręfectus iumẽtis sagmatariis in exercitu, vel in Comitatu Sultani. Iumenta vero sagmataria, vel sagmaria, vel samatia, (pro quibus summaria non recte scribi apud Beluacẽsem, ostendimus capite 20) Græci vocare solẽt, quæ nostri clitellaria. Sunt in his equi, muli, cameli: rariores tamen apud Turcos ad hunc vsum equi, plures muli & cameli. Quapropter a Seguane recensendi veniunt.

Deuetzi bassi, præfectus iis, qui camelos agunt.

Catertzi bassi, præfectus agasonibus, vel mulos agentibus.

Harpa Emini, præfectus equorum pabulo.

Præter hos, non exigui nominis ad portam sunt:

Dephter Emini, pręfectus libris, quibus Timaria continẽtur. Et supra copiosè dictũ, capite 186, de timariis & timariotis, siue timaratis. Et Emini generaliter alioqui significat eum, qui prouentus siue reditus aliquos recipit & administrat.

Kihat Emini, superintendẽs Cãcellariæ, veluti Taxator quispiam, nostro more: qui regalia Cancellariæ, quæ vocant, exigit: eorumque curam necessariam gerit. Hoc officium comparari pretio decem, vel etiam quindecim millium ducatorum, singulos in annos, solet: quo potiri qui potest, maximas opes colligit.

Tersane Emini, superintendens Arsenalis: id est, c

ναυείας φροντιστὴς est, siue ναυφύλαξ, vt Græci dicunt, siue qui naualis curam gerit.

Sunt alia quoque tam officia, quàm officiales Osmanicæ Portæ, minorum tamen illi (quod dici solet) gentium: & eo quidem numero, magis vt idoneum sibi locum poscunt, vbi plenius explicentur. Interea vero, dum luculentiora paramus, & quidem horum collationem cum Palatij & imperij Græci dignitatibus, hæc beneuoli lectores æqui bonique faciant.

PRIMVS DENIZI BEGLERBEGVS FActus Chairadines. Sangiacus Gallipolis. Sultani Muratis huius iusticia. στρατηγὸς *siue Prætor Calliopolitanus, &* δωδεκάπους. *Cedrini correcta versio.*

229. Solebat ante illa tempora classis Sultaninæ præfectus esse maximus & ordinarius is, qui Calliopolis Sangiacus erat. Hoc ex Laonici quoque pluribus locis intelligere licet, vti quum in Muchemete II mentionem facit Ionuzis præfecti (Sangiacum interpretatur) Calliopolis, itemque Zogani præfecti Calliopolis: & postea tamen regiæ classis imperatorem facit eumdem cum præfecto Calliopolitano. Nunc etiam Sangiacatus est Calliopolis, sed maris siue Denizi beglerbego, tamquam maiori, subditus: & ibidem huius beglerbegi sedes est ordinaria, quam residentiam vulgo vocant. Fuit igitur a Soleimane noua reperta dignitas, vt maris prætor non amplius esset sangiacus, sed beglerbegus. Huic officio tunc Chairadinem cum titulo veziris præfecit: vti nũc Vlutzalis quoque maris est beglerbegus, & vezir bassa. Præerat ipsius nomine Calliopoli, quum istic vno, plus minus, mense nos hæreremus, Subassa quidã, natione Genuẽsis, vir humanus; &, quod in apostata mirere, nobis in causa quadam nostra perquàm addictus & vtilis. Quippe mortuo ad Calliopolim, vt in supplemento annalium narrauimus, Henrico Barone de Lichtestain, Cadius siue Potestatus vrbis Calliopolitanę, relictas eo res, veluti bona caduca, & ad se, qui cadilicatum a Sultano pecunia

pecunia,pro more Turcico redemisset,deuoluta repetebat a nobis,& animo iam deuorarat. Nos autem ab ipso ad subassam adpellantes, fuisse Baronem defunctum Cæsaris nostri legatum, adeoque personam publicã, replicabamus: cuius bona nec pro caducis haberi,nec adplicari fisco,nisi violato iure gentium,possent. Quum auarus Cadius a sententia ne litteris quidem amplissimis salui cõmeatus prolatis & inspectis,dimoueri vellet: Subassa, cõpellatis nobis Italica lingua, prẹsente Caddio cum adsessoribus suis,id consilij dabat, vt Constantinopolim ad Oratorem Cẹsaris nostri rem omnem perscriberemus,& aliquem e nostris eodem ablegaremus, cui veredarium vltro se adiuncturum policebatur. Ita re Constantinopoli cognita,&ad diuanum delata, confestim Sultani Muratis iussu missus ad nos fuit Tzausius quidam Murates, natione Circassus, qui non solum hac lite nos liberaret Calliopoli,verumetiam extra Dardanellos, a Calliopoli 27 milliaribus Græcis dissitas arces,vbi naues perquiri solent,ne mancipia vetitæue merces exportẽtur,deduceret. Simul remissa Cadij,nobis iniurij,pœna fuit ad arbitrium Oratoris Cæsarei, Pauli Baronis Eitzingani,collaudataq; Subassę prudẽtia,qui pro nobis aduersus Cadium stetisset. Missum quoque diploma nouum salui commeatus, priori longe seuerius: quo interdicebat, ne qua nobis a quoquam suorum exhiberetur molestia: sed vt omnibus rebus nos potius omnes vbiuis locorũ in imperio suo, iuuarent. Tzausius ipse cum Sultano se loquutum, & audisse referebat ex ipsius ore,quum diceret,nullo modo se permissurum, vt vlla re,vel minima,pactæ cum imperatore Christianorum indutiæ violarentur. Ideoque quum aliquando nobis Hebræus quidam publicanus,(sunt enim in Hebræorum manibus omnia per imperium Turcicum telonia, quæ nummis a Sultano redimunt)ipso præsente,nescio quid molestiæ nauicula, qua vehebamur ad arcem Asiaticam,perquirenda exhibere vellet,ei tanta vi pusdiganum siue clauam ferream in caput impegit: vt quasi mortuus humi collaberetur, & moribundus a suis domum deportaretur. Sed enim ad rem vt redeamus, hoc Sangiaci Callio-

politani officium præturæ maritimæ Turci a Græcis acceperũt, quos iam toties diximus eos multis in rebus æmulatos. Apud Cedrinum aliquoties is, qui στρατηγὸς siue prætor Calliopolitanus erat, etiam τῆς δωδεκανήσου præturam gessisse traditur, quo vocabulo non tam duodecim insularum, quam maris imperium significatur. Etenim hodieq; Sangiacatus insularum, Mitylenæ, Chij, Naxi, Negroponti vel Eubœæ, Rhodi, Leucadis siue S. Mauræ, cum aliis, ad imperium eius, qui maris est beglerbegus, pertinẽt. Alicubi Xylander, ceteroqui doctus vir, & Græcæ perquàm peritus, apud Cedrinum insulas Dodecanesi vertens, ita duodecim insularum ciuitatem vocari adiicit, errore manifesto. Quis enim audiuit vnquam in Ægæo vel Archipelago, sicuti nũc vocat, ciuitatem insularum duodecim? Locus est in eius Nicephori vita, qui feminam proteruam, & nimiopere crudelem in Constantinum filium, cui oculos eruit, Irenen imperio deiecit. Habitantes in duodecim insulis, dicere debuit interpres. Et intelligit Cedrinus insulas extra Dardanellos vel arces Hellespõti, vel extra Sestum & Abydum, in Ægæo mari sitas; quarum hæc, si requiris, habeto nomina: sicut a Græcis olim vocari solebant, & nunc iisdem, nautarumque vulgo, & Latinis enuntiantur.

Ex Hellesponto ad dextram, versus occasum solis nauigantibus, occurrunt:

1. Λῆμνος. στὴν λῆμνον. nautis Stalimnes. Lemnus, terra sigillata nobilis.
2. Εὔβοια. Negroponto, Eubœa.
3. Νάξος. Nexia. Nixia. Naxus.
4. Πάρος. Paro. Parus.
5. Μῆλος. Milo. Melus, Thucydidea nobilis historia.
6. Ζάκυνθος. Zanthe. Zacynthus.
7. Λευκὰς. ἁγία μαύρα. S. Maura.
8. Κεφαλληνία. Cefalonia. Cephallenia.

Ex Hellesponto ad læuam, versus ortum solis nauigantibus, hæ sese offerunt:

9. Λέσβος. μιτυλήνη. Metellino. Lesbus.

Chios.

10. Χίος. Sio. Chius.
11. Σάμος. Samo. Samus.
12. Ῥόδος. Rodi. Rhodus.

Vt autem aliæ minores inter has insulas duodecim Dodecanesi non numerabãtur, veluti quæ tunc præfectos nullos, vti sangiacos nullos nunc, habebant: ita nec ampliſſimæ duæ, Cyprus & Creta, nunc Candia: quod instar magnarum illæ prouinciarum suos singulæ prætores haberent. Nec Cypro capta, Sangiacatum ex ea Selimes secundus fecit: sed beglerbegatum, velut ex insula regni ius antiquitus habente.

EXPEDITIO SOLEIMANIS *prima contra Persas, ex historiis Theodori Spandugini.*

Qui ab annalibus Vluma begus nominatur, apud Spandugi- 230.
num Zilama legitur, apud Iouium Vlamanus, vtroque vocabulo vitiato. Depræhendet etiam lector, si Iouiana cum Turcicis conferre voluerit, a Iouio res Persico bello gestas tradi confuse, mutilate, tenuiter: heic nõ ordine tantum, verumetiam integrius ac plenius omnia referri. Aliquanto meliora sunt Spanduginea, quæ cum Turcicis vt conferri possint, lectoris gratia sane interpretando describamus. Erat, inquit, id temporis regulus Bitilisij Serefes begus, beneficio tamen Sultani Osmanidæ, cuius imperio parebat. Forte vero quidam, cui nomen erat Vlama, (Zilama corrupte legitur) vir vsu belli maximus, quum res insignes pro Scacho Sophino gessisset, eaque de causa Wanum, (Ziam non recte scriptum in edito Spandugino reperitur) ditionem pulcherrimam, ab eo beneficij loco (feudum vulgo vocamus. & vsitatæ sunt apud Persas quoque feudorum concessiones) impetrasset: tamdem in eam sententiam venit, vt deficiendum a Sophino, & Turci partes sequendas statueret. Erant tunc inter Osmanidam & Sophinum indutiæ.

Turcus intellecta hominis voluntate, mox datis ad Serefem begum litteris, ei mandat, vt Vlamæ ſuorum aliquam manum adiungeret, quorum præſidio munitus aduerſus impedimenta Sophini, ſecurius ad Portam perueniret. Vlama Wano digreſſus, Bitiliſium ſe contulit. Ea loca diſtanta ſe inuicem dierum quatuor itinere. Serefes aduentantem Vlamam corripi iuſſit, & vinctum Soleimani miſit. Sophinus Vlamæ diſceſſu cognito, Wanum vna cum coniuge ac liberis Vlamæ in poteſtatem redegit. Hoc initium belli fuit, inter Soleimanem & Scachum Tamaſem geſti. Turcus Vlamam vinculis liberat, eique centum millia Sultaninorum reditus annui donat, atque vnde venerat, remittit: Serefe bego, ceu perduellionis reo, proſcripto. Simul imperat Vlamæ, captum vti Bitiliſium timarij loco ſibi retineret. Hoc modo ceptum inter eos belligerari. Serefes begus ſub Sophini ſignis militabat, Vlama ſub Oſmanicis. Pluribus pugnis & velitationibus commiſſis, tamdem Vlama Serefem begum interfecit, & occiſi caput Soleimani miſit. Is deinde quemdam ex ſuis ad Scachum Tamaſem ablegauit, qui ab eo coniugem & liberos Vlamæ repoſceret. Tamaſes mulierem, vno cum filio remiſit. Et acciderunt hæc anno Chriſtiano 1533. Vlama cum vxore ac filio mox intra Soleimanis fines ſe cõtulit, tantumque perfecit: vt ipſius exhortatione factus animoſior Soleimanes, Ibrahimem baſſam cum exercitu Halepum ablegaret. Illic in hibernis Ibrahimes ſubſtitit, & Halepi caſtellum exſtruxit. Eodem ſe contulerunt ad Ibrahimem baſſam cæſi Serefis begi cõiux & liberi, laqueum collo geſtantes, & admiſſorum veniam petentes. Is eis benigniter exceptis, ad Soleimanem litteras dedit, quid de ipſis fieri iuberet, interrogans. Reſpondit Soleimanes, adiungendos Serefis begi filio 400 Genizaros, qui eum cum matre Bitiliſium comitarentur, vt auferre ſuos inde theſauros, & quocumque lubitum eſſet, proficiſci poſſent. Si tamen ſtare ſuis a partibus, ac ſecum manere vellent, donare ſe ipſis timarij nomine Halepum. Ex hoc Sultani reſponſo quum ſatis perſpiceret Serefis filius, ſuum ſe patrimonium non recuperaturum:

turum: Bitilisium cum matre profectus, thesauros inde suos auexit, & ad Scachum Sophinum se contulit. Ibrahimes vero bassa Carahemidam progressus, Vlamam cum xxxc1ↄ Turcorum Taurisium misit, intra quam vrbem Musa Sultanus, Scachi Tamasis adfinis, se tenebat. Is quum fugæ se dedisset, deserta nudataque præsidiis ciuitas, Turcorum se fidei permisit. Cõfestim per litteras Ibrahimi significat Vlama, quàm celerrimo gradu se Taurisium conferret. Ibrahimes Carahemida digressus, & Taurisium properans, Soleimanem litteris hortatur, vti versus fines Persicos maturaret. Ipse Taurisium quum venisset, ædificium quoddam antiquum ibi reperit: quod muniturus, commodum istic architectos Georgianos inuenit, qui munitionem egregiam struxerunt, cui tormenta bellica 350 Ibrahimes imposuit. Hoc tempore Turci Taurisio potiti sex fuere mensibus, & vicinæ ciuitates eorum imperium acceperunt. Soleimanes etiam, quum primum ad Carahemidam accessisset, mox illinc abiit, & Taurisium profectus, ibidem xx diebus hæsit. Inde relicto Taurisio, Sophinum instituit quærere. Sed is perpetuo prœlium detrectans, tamdiu Soleimanem distinuit, donec hibernum frigus ingrueret. Eam ob causam Soleimanes Bagadatim se recipere coactus fuit. Hoc autem frigus vsque adeo vehemens erat, vt neque progredi, neque regredi posset exercitus. Scachus etiam Sophinus omnem eis annonam ab omni parte præcluserat. Vnde factum, vt fame partim, partim frigore dimidius Turcorum exercitus periret. Absque nonnullorum quidem Armeniorum fuisset opera, regionis illius admodum peritorum, qui maximo pretio Turcis annonam vendebant, actum adhuc peius cum ipsis fuisset. Conspicatus in his constitutum difficultatibus Osmanidam Scachus Tamases, e Corasane cum pauciorib⁹, quàm decem suorum millibus, mouens; Taurisium adiit, vbi triginta Turcorũ millia tribus sub ducib⁹ erant, sub Vlama, Siruanogli, & Iadigiare bego: quorũ quisque decem millibus equitum præerat. Hi quum accepissent, Sophinum Taurisij fines ingressum esse: prodierunt extra vrbem, seque dimicaturos in hostem pro-

profesſi, Taurisio deserto fugam arripuerunt. Sophinus vrbem ingressus, munitionem a Turcis fabricatam diruit, aheneisque tormentis comminutis, monetam ex ære signauit. Posteaquam Soleimanes ad Bagadatim hiemem vniuersam exegisset, abductis inde copiis, Tauristium versus abiit: & vrbem ingressus, diebus ibi quindecim mansit, ac laqueo suspendi Iadigiarem begum Eminem iussit, cuius culpa factum fuerat, quod a Turcis contra Persas non erat dimicatum. Hoc enim nomine accusauerat ipsum Vlama cum Siruanogli. Sophinus intellecto, Soleimanem motis Bagadatæ copiis, Tauristium tendere: in regionẽ Corasanis se recepit. Tamdem Soleimanes Constantinopolim reuersus est, firmo Bagadati præsidio contra Sophinum imposito, cui Soleimanem bassam cum beglerbegi titulo præfecit, Albanensem vel Epirotam natione, adiunctis ei triginta duobus Turcorum millibus. Tauristium vero, quia relictum ab eo fuerat absque præsidio, reuersus Sophinus nullo negotio recuperauit. Et hactenus hæc Spanduginus, cuius interpretari & exscribere locum voluimus; vt cum annalium narratione cõferri possit. Libenter tamen æqui lectores fatebuntur, a Turcis pleraque tradita rectius ac plenius.

BELLI PERSICI CAVSA, OCCASIO, prætextus.

231. Solemus exemplo Thucydideo bellorum αἰτία siue causas, ab occasionibus & prætextibus distinguere, (πρόφασις & ἀφορμὰς ipse vocat, & πρόφασις πολέμων) quæ quum magnis se principibus, ceteroqui bellorum aduersus finitimos gerendorum auidis, offerunt: numquam eis prætextus desunt, quos adfectibus suis, & cupiditatibus iniustis, obtendant. Ita suscipiendi contra Persas belli vera causa Soleimanis erat in animo, decessorum suorum, Muchemetis II proaui, Baiasitis aui, Selimisque patris æmulatio: qui cum Persarum Scachis acerrimas inimicitias exercuerant, & aliquoties æquo fere Marte cum eis conflixerant. Sibi fortunam magis propitiã Persis opprimendis, & adiungendis imperio suo, po-

policebatur. Hoc cum animo ſſuo conſtitutum habenti, nec occaſio defuit; Vluma bego, geſtiis bello rebus, & adfinitate Scachi, cuius ei ſoror nupſerat, illuſtri viro ad Soleimanẽ a Scacho deficiente, magnoſque ſe duce ſucceſſus ei promittente: nec præ-
5 textus longe quærendus erat, quum præ manibus eſſet Perſarũ a ceteris Mahumetanis diſſidentium noua ſuperſtitio, ab Erdebile cepta, Techmaſis auo, ab Iſmaile Sophino patre defenſa propagataque, Techmaſis etiam patrocinio ſubnixa. De hac & annalium in adpendice, ſub initium belli Perſici, prolixe diſſe-
10 ruimus: & adiunximus alia, capite 188 Pandectis huius. Indidẽ lector intelligere poteſt, quod heic traditur obieciſſe Techmaſi, Perſiſque ceteris, Soleimanes: nimirum eos debito quatuor Mahumetis prophetas honore non proſequi. Quatuor enim hi Mahumetis tum ſocij, tum ſucceſſores, fuerunt. Ebubekir, Omer,
15 Oſman, & Ali: quorum prioribus ordine tribus reiectis, quartum Alim, Mahumetis propinquum & generum, Perſæ probãt ac venerantur.

CVRDISTAN. CVRDI. KELdan. Cordyna. Curti.

20

Reineccius in adpendice ad octauum Aythoni caput, Cor- 232.
dos & Cordinos nimis late Turcicam gentem eſſe prodidit ex Ioanne Leone Aphricano. Et adiecit alia de Corduenis & Car-
25 duchis, quæ heic minime repetenda. Nec Curdiſtanum equidẽ admiſerim eſſe Mediam, quæ verius nũc Siruan adpellatur. Vox Curdiſtan ſignificat regnum Curdorum. Et habitant hodieque Curdi, ſicut his ex annalibus etiam manifeſto paret, in regione Bagadatis, quæ Babylonia priſcis eſt, & in vicinia Carahemidæ,
30 quę quõdã erat Amida Meſopotamię, nũc Diarbekir adpellatę. Quib⁹ in locis quũ olim Chaldęorũ ſedes fuerint, equidẽ ſuperi⁹ in annaliũ ſuppleměto cõcluſi, Curdos eſſe Chaldęos: preſertim quũ a vicinis Perſis & Turcis ea regio Curdiſtan adpelletur, quã nunc quoque Keldan vocant Arabes, id eſt Chaldæam. Liber

ἀνέφαλος historiæ Græcæ, cuius aliquoties mentionem feci, posteros Semis, Nohæ filij, regiones has sortitos refert: Persiam, Bactrianam, Hyrcaniam, Babyloniam, Cordynam, Syriam, Mesopotamiam, cum aliis, quæ sequuntur. Quis heic Cordynam, positam inter Babyloniam & Syriam Mesopotamiamque, non animaduertit recentiori vocabulo nominatam, pro Chaldæa? Idem situs, iidē fines hodie sunt Curdistani, de quo agimus. Adde Cedrini locum e Basilio Macedone, quum ait; Basilium e Mesopotamia victoriæ nuntios accepisse: cum quibus adlata quoq; fuerint ei multa spolia, multaque mancipia Curtorum & Saracenorum. Hi Curti plane non alij sunt, quàm hodierni Curdi, & Curdistaniæ regionis incolæ.

SER ASKER SVLTANVM. SERDAR.

μέγας δοὺξ.

233. Hoc officij siue dignitatis apud Turcos non ciuilis, sed militaris est nomen: quo significatur supremus imperator exercitus Sultani, siue capitaneus generalis (vti nunc loquimur) supra ceteros omnes capitaneos exercitus. Asker Arabice supremum significat, pro quo Turcorum vulgus Lesker solet dicere: veluti quum Cadi Lesker effert iudicem maximum, qui Arabibus est Cadi Asker. Sultanum gignendi casus est apud Turcos. Persis Serdar, non Ser Asker vocatur, nomine Turcis etiam vsu capto. Græci denique μέγαν δοῦκα nominabant hoc apud se fungentem officio, quod magnum ducem denotat, ac primariæ vocabulum dignitatis est inter alia magni palatij munera.

KETZIE BASSA. CACEba. Chorasan.

234. Annales Kezien bassam, familiari Turcis nomine, Chanem illum adpellant Chitainum; qui, ceu capite tertio diximus, Vlu Chan discriminis causa vocatur, id est, excelsus aut summus Chan siue rex Tatatorum. Ketzie bassa, si verbum verbo reddas,

reddas, filtrinum caput significat. Ita tum in genere Tatari Chitaini nominantur, a capitum tegumentis e filtro factis; tum peculiariter ipsorum Chan, vel princeps maximus: perinde ac Persas in genere dicimus Kesilbassilarios, a rubris capitum tegumẽtis, & ipsi peculiariter eorum Scacho nomen Kesilbassæ tribuimus. Apud Iouium, & alios corruptum nomen Caceba reperitur, pro integro Kezie bassa. Tegumenta vero capitum hæc Tatarica viridis in vniuersum coloris sunt, quo singulari quodam iure siue priuilegio se vti adserunt omnes propterea, quod ortã a prophetagentem vniuersam glorientur. Quippe non vtuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos vestitu viridi, nisi qui genus suum ad Mahumetem referunt: ac præsertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum ingens fuerit. De Chorasane, siue Chorosane, dicto capite tertio sub finem. Recte Cedrinus Persidem interiorem nominauit. Sane si Taurisium occupãtibus Turcis, in Chorosane Techmases bellum gerebat: vt minimum ab eis XX dierum aberat itinere.

SVLTANIA, QVONDAM TIGRANOCERTA.

Origo Sultanici nominis apud Persas, ex Cedrino.

Notauimus e Iouio supra, capite 204, videri Sultuniam vrbẽ olim fuisse Tigranocertam, nobilem Græcis & Romanis in historiis: aut saltim e Tigranocertæ ruinis exstructam fuisse Sultaniã. Nomen hoc a Sultanis est cõsequuta, quod Persiæ quõdam fuerit regia, Sultaniq; sedes ac domicilium. Et a 500 plus minus annis, postquam Turci Persis ac Saracenis oppressis, potiti Persidefuerunt, principes regionis adpellari cepisse Sultanos: ex his Cedrini verbis liquido cõstat. Turci post Muchemetis (inquit) mortem, deiectis imperio Persis ac Saracenis, domini Persidis facti sunt: & Tangrolipicem Sultanum adpellarũt, hoc est principem vniuersum imperium habentem, & regem regum. A Temirlanco denique Sultania fuisse diruta vastataque perhibetur. 235.

FLVVIVS PERSIDIS DOCVS GEZID.

236. A nouenario numero nomen hoc fluuius accepit. Quippe Docus', nouen significat. Nominis ea ratio, quod hac in parte regionis iter faciuntibus nouies hic amnis omnino sit vel transeundus, vel transiiciendus.

BAGADATINA REGIO IN FORMAM BEGLERbegatus redigitur. Bagadatinus Chalipha. Soleimanes a Chalipha voluit inaugurari. Chalipha Cairensis. Inaugurationis cærimonia.

237. De vrbe Bagdat, siue Bagdet, dictum initio Pandectis nostri, capite 4. Heic notandum, eodem nomine regionem & vrbem censeri: sicut & Babyloniæ regionis mentionem paullo ante, capite 232 habuimus. Addendum obiter, hodieque Chaliphen siue Cheliphen quemdam Bagadate reliquum esse, qui tamẽ dũtaxat nomine tenus dignitatem pristinam tuetur. Quondam enim præpotens erat princeps, vt ex Prętoris quoque nostri paret historia, licet recentiori. Nam suo tempore commemorat Tancharos, bellicosam nationem Tataricam, omissis inimicitiis & bellis aduersus Sultanum Iconiẽsem, Babylonio arma intulisse, quem Caliphan Musulmanorum gentes adpellare consueuerint. Notionem vocabuli supra, capite tertio, dedimus. Magnæ adhuc est auctoritatis apud Musulmanos, quo Mahumetani se nomine salutari auẽt. Iouius etiam fatetur, in Bagdat Chaliphæ siue sacrorum principis sedem esse, qui a cunctis Mahumetanis regibus, inquit, excolitur: & veterem adoptandi prærogatiuam retinet, ex certaque coëmtionis cærimonia confirmandi Assyriorum regis. Ab hoc Soleimanes, veteris superstitionis instituta sequutus, insignia & ornamenta suscepit. Cærimoniam inaugurationis Iouius non exposuit. Itaque repetemus eam ex commentariis Petri Martyris Mediolanensis, ita tamen, vt prius lectorem moneamus; non Asiaticæ dumtaxat Babyloni, siue Bagadati,

Bagadati, Chalipham olim præfuiſſe, qui dicis adhuc cauſa ſcilicet retinetur: ſed etiam Babyloni Ægyptiacæ, quæ Memphis eſt, & Cairus, vti ſæpe notauimus. Etenim Sultani Ægyptij ſiue Cairenſes, excuſſo Bagadatini Chaliphæ iugo, ne confirmationem vel inaugurationem ſaltim ab eo petentes, imperium & auctoritatem ipſius adgnoſcere viderentur: ſuum ſibi Chalipham delegerunt, titulo tenus id nominis ferentem, qui certo venditionis imaginariæ ritu, ſummum Sultanis imperium, accepta nõ magna pecunia, traderet. Iam igitur ipſius verba Martyris audiamus. Habent, inquit, & Ægyptij ſummum ponrificem, (id eſt, Chalipham) ad quem regnum, ſiquidem viri eſſent, pertineret. Is ius ſuum trium millium auri drachmarum pretio regiam tenenti vendit. E tribunali Soldano, ſtanti pedibus, vitæ neciſque liberam poteſtatem dat. Ipſe deſcendit, ſeipſum ſpoliat, Soldanum imperaturũ induit, abit priuatus. Permanet in imperio Mahumetes, Caitbei filius & ſucceſſor. Quæ vltima verba de ſui temporis Sultano protulit, tunc iſto ritu inaugurato. Regiam tenenti ius ſuum a Chalipha vendi dicit, Cairẽſem Sultanorum regiam intelligẽs, quam annales in Selime ſaraium vel palatium Sultaninum adpellant.

SVLTAN IACVP. HESTE BEHISTE.

Hunc Sultanum Iacupem, Scachum Perſarum, vſumchaſanis fuiſſe filium, notatum ſuperius 166, & amplius etiam 188, capitibus. Ædificium, cui nomen Heſte Behiſte, ſic a paradiſis octo Perſica lingua dictũ fuit, iſtic excultis a Sultano Iacupe, voluptatis cauſa. Notum ex Herodoto, Xenophonte, ceteris, quãti voluptarios hortos regios, & paradiſos Perſæ priſcis etiam ſæculis fecerint. 238.

QVID DVNDAR APVD TVRCOS.

Solent exeuntes in hoſticum Turci prædæ faciundæ cauſa, 239.
numerũ aliquem ſuorũ militum, cũ vexillo, maxime cõmodo

quodam conſtituere loco: quo nimirum & præda conuehatur, & ſparſi per hoſticum milites ceteri confluant, ſi forte copias aliquas hoſtiles in procinctu eſſe cognouerint. Huic in hunc vſum deputato ſuorum numero, Dundaris nomẽ dare ſolent. Talem igitur a tergo ſelectorum militum manum Soleimanes reliquit, hoſtium motus omnes obſeruaturam: ne quam in ſuos ex improuiſo facerent impreſſionem, vti reipſa contigit. De Corizzis dictum capite 189.

CHAIRADINES TVNISIM AMITTIT.

Rais. Tulipantum. φακιόλιον, *ſymbolum fortitudinis.*

240. Mauribegi nomine qui pulſus a Chairadine fuerat, Mule Aſſan intelligitur, quem noſtri Muleaſſem vocant, & cuius hiſtoriam expoſuimus in annalium ſupplemento, ad annum Chriſtianum 1573. Begus Hiſpanus eſt Turcis Karulus V imperator, ita dictus ex cauſa ſuperius explicata capite 225. Raiſlari, ſiue Raiſi, qui ſequuntur, præfecti ſunt triremium ac nauium. Tulipantum eſt lineum illud tegmen, quo capita Turci candidis inuoluere ſpiris ſolent. Græci nunc φακιόλιον adpellant, quod vocabulum extare puto in Onirocriticis Achmetis noſtri. Zygomalas aiebat, ab Agarenis haberi pro ſymbolo fortitudinis, quo admonẽatur in bellum ituri, ne de reditu, ſed morte potius viriliter oppetenda cogitent: quando mortuorum cadauera linteis inuolui ſolent.

INDICVM DIENSE BELLVM. ADENIS rex a Turcis, violata fide, ſuſpenditur.

241. Hoc loco prius, quàm ad res geſtas anno Chriſtiano 1538 progrediamur, exponamus ſane paucis Indicum de Dio ciuitate (Deu barbaris, Dio Luſitanis nominatur) bellum inter Luſitanos ac Turcos. quando nulla fit eius in annalibus hiſce mẽtio,

tio, nec Iouianæ, vel Surianæ, vel aliorum narrationes integræ sunt, & Pandectis a nobis habenda ratio. Memorabile quidem in primis esse fatebitur lector, ob nefariam Turcorum erga regem Adenis perfidiam & immanitatem, qui tamen Musulmanus erat, & ipsorum superstitioni addictus. Auctor expositionis, Georgius Hustius Rassinensis ex Illyrico, nunc Sclauonia, rebus ipsis, quum gererentur, interfuit, & consignatas Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldstorf obtulit, qui nobis legendas exhibuit. Igitur anno 1538 Nugnas Acugnanus, orientalis Indiæ prorex, quem prouinciis illis Ioannes rex Lusitaniæ præfecerat, ciuitatem Diensem metropolim ac præcipuam munitionem regni Zambri, quod Cambaiam nostri vocant, in potestatem redegit. Rex autem Zãbrius & paganus erat, deastrorumque cultor, & infestissimus hostis Lusitanorum. Is quum Lusitanis imparem viribus se videret, legatos ad Soleimanem bassam, Cairensem beglerbegum, misit; qui hoc prius adito, muneribusque conciliato, Sultanum inde Soleimanem ipsum conuenirent; oblataque pecunia maxima, contra Lusitanos opem eius implorarent; simulque policerentur, herum suum cum pluribus aliis regibus Indicis, eius se summissurum imperio, modo subsidium aduersus hostes Lusitanos impetrasset. Placuit ea Soleimani legatio, qui per hanc se sperabat occasionem imperium Osmanidarum in ipsas longe lateque propagaturum Indias, & auri gemmarumque feracissima regna sui iuris effecturum. Itaque legatis prolixe policetur omnia, classemque mox adfuturam auxilio spondet. Mittitur non multo post Soleimanes bassa, beglerbegus Ægypti, cum machinis bellicis, & iusto exercitu, anno eodem 1538, mense Iunio propemodum exeunte, bellum vt hoc conficeret. Quippe Turcis hæc arridebat occasio, quos non tam in oppressos commiseratio, vel officium erga cõfœderatos; quàm spoliorum ac prædæ cupiditas, ad bella plerũque pertrahit. Classe ventis vela dante, primum ad Thoron itũ, quod est terræ Madianitidis (vt creditur) opidum, in Arabiæ solitudinibus, haud procul a montibus, Orebo & Sina: quo loco

tam exponendis,quàm auehendis terra,camelorum opera, mercibus,Ægypti,Arabiæ felicis,Indiæ reſpectu,commodiſſimum eſt emporium. Poſt aliquot inde dies adpulerunt ad vrbem Giden in Arabia Petræa,(Ziden alij vocant) quæ ipſa quoque maritima ciuitas eſt,Turcorum imperio ſubiecta,nec minus nobile,quàm Thoron,emporium. Tamdem in Arabiam felicem,& ad portum vrbis Adenis peruentum,circa menſem Octobrem. Eſt Aden primaria felicis Arabiæ ciuitas, non ſitu ſolum, ſed etiam opere munita. Quippe nec propugnaculis caret,& ipſe locus per ſe tutiſſimus eſt. Ab ortu ſolis,adiacent ei prærupti & excelſi montes;ab occidente,clauſum maris portum habet:a meridiei latere,validum in alto proximo ſcopulo propugnaculum eminet; in quo noctu Arabes ante, quàm a Turcis Aden caperetur,ignes excitabant:qui magno ex interuallo conſpecti, Turcicæ claſſis aduentum indicabant vicinis Arabibus, vti ſcilicet vrbis ad defenſionem concurrerent. Subſtitit ibi claſſis,cunctantibus Turcis,& conſilia variantibus. Rex quibuſdam e numero ſuorum ad eos ablegatis,cur illuc veniſſent armati, ſcire ſe cupere ſignificabat. Tum baſſa, perbenigno regiis dato reſponſo, ac ſuis ad regem viciſſim miſſis internuntiis, cum muneribus, ne quid hoſtile moliri videretur, blandiciis & arte perſuadet, ſub prætextu comparãdi pretio commeatus, vt claſſem Sultani Oſmanici cum milite portũ interiorem pateretur ingredi. Cohercituru m ſe ſuos, vt ab omni maleficio, præſertim erga religionis conſenſu ſibi deuinctos, abſtinerent. Quippe rex Adenis, vniuerſa cum gente ſua, Mahumetis ſacra colebat. Intellectis hiſce poſtulatis,in portum Oſmanici admittuntur. Eodem aſtu vafricieque beglerbegi,ad colloquia rex,& conuiuia pellicitur. Quũque poſt aliquot dies in nauim prætoriam, tribus dumtaxat e ſuis comitatus,veniret:peramanter ſalutatur, excipitur blande,menſæ & epulis adhibetur. Sed poſt conuiuium, neſcio qua occaſione captata,corripitur:ac tum demum ſentire miſer cepit, improborum munera cum fucata blandicie, fraudis eſſe plena, prorſuſque reſpuenda circumſpectis. Nec mora,dum rex in prætoria

deti-

netur, milites complures de induſtria, victus comparandi prætextu, ciuitatem ingrediuntur. Solent enim Turci, quod vi non poſſunt, aut abſque multa ſanguinis effuſione, dolis & perfidia conſequi. Mox Soleimani baſſæ per ſecretos indices nuntiant, Arabibus reſiſti, & vrbem defendi poſſe, licet adueniſſent illæ quoque copiæ, quas fama iam aduentare ferebat. Tum baſſa maturandum ſtatuit, & Arabum anticipanda conſilia. Portis per abſentiam regis occupatis, miles immittitur: oppreſſiſque Turcorum numero ciuibus, Aden in poteſtatem redigitur. Mox & ipſe rex productus, ad malum prætoriæ nauis in ſublimi, tribus illis cum comitibus, ſuſpenditur; & ad terrorem, fœdo ſpectaculo, ciuibus ſuis oſtentatur. Opidani tam indigne regi ſibique videntes illuſum, velut in re ſubita trepidare: capite deſtituti, hoſtibus impares numero, conſilij denique inopes, nihil omnino moliri. Sic in ſeruitutem redactæ ciuitati præſidium firmum imponitur, prouido ſcilicet baſſæ conſilio: ne, ſi quis aduerſus ei caſus Indico bello accideret, vicinum deeſſet perfugium. Nec enim a tergo Turci relinquere ſolent aliquem vel ſuſpectum, vel aduerſarium, qui quemuis in euentum eſſe ſibi poſſit impedimento. Quippe genus hoc barbarorum longe omnium vaferrimum eſt, & tam præſentibus, quàm futuris circumſpiciundis ac penſitandis ſollertiſſimum. Præterea potitus Adene baſſa, ſiquidem reliqua non ſuccederet ex animi ſententia expeditio, feciſſe tamen operæ pretiũ videri poterat, ac viã aperuiſſe tentãdis apud Indos aliquãdo maioribus. Captam ciuitatem ingreſſus Soleimanes, dato ſigno, proclamari iuſſit: ne ciuiũ bona, neue merces diriperẽtur: & quẽdã e ſuis, vilioris hominẽ cõdicionis, in ipſa vbis porta terrẽdis ceteris, capite plecti iuſſit. Aromatũ nãq; magna huc copia deferri ex India ſolet. Præterea ſinus Arabicus ſiue Perſicus heic incipit, & Abyſſinorum Æthiopũ, quorũ rex Præteianus vulgo nominatur, montes atq; limites ibidẽ conſpiciuntur. Oſmanici, Adene relicta quũ annona copioſa naues oneraſſent: Occano ſe cõmiſerunt, ac decẽ nouemq; dies ac noctes itinere maritimo conſumſere. Tãdem

ad ea,quæ petebant, loca quum peruenissent: Bassa Lusitanos adgredi cepit,& vrbem Dion siue Deuon,à Lusitanis Zambrio regi ereptam, obsidione cingi iussit. Itaque machinis bellicis e nauibus in terrã expositis, oppugnata ciuitas quadraginta diebus continuis, tam terra, quàm mari: sed irrito plane conatu. Turris dumtaxat quędam,instar castelli seu propugnaculi facta, quæ vno ac dimidio aberat ab vrbe stadio, & cui præsidij causa LXXX Lusitani milites impositi fuerant, Turcorum in potestatem venit: præsidiariis ipsis sese dedentibus, & mox in naues perductis. Duobus elapsis mensibus,auditum de classe Lusitanica,quæ suis succursum veniret. Itaque territus bassa, machinas bellicas nauibus imponi iussit,ac noctu soluens,profugit. Quàm enim animose suas in speciem instituunt, & ordiuntur expeditiones, Turci; tam leui momento territi, rebus, ex animi voto non succedentibus,honoris omni respectu postposito,ceu timidæ diffugiunt damæ. Quumque iam bassa non procul a Zebetho esset opido, interfici captiuos in littore iussit. Durauit annũ integrum hæc expeditio,fuitque Zebethum etiam, Arabiæ felicis opidum,a Turcis in reditu expugnatum. Tam Adeni,quàm Zebetho, beglerbegi cum Dephterdaris, singuli singulis præfecti fuere, de quibus non multo post, in beglerbegatuum catalogo.

BELLVM CONTRA CHIMERIOTAS.

Ceraunia. Chimara. Auelona. Lutsi bassa.

242. Chimeriotę sunt Arnautlari, vel Albani, vel Epirothæ,trãs sinum ex aduerso Corcyræ siti:qua in regione continua mõtium series est, quam vno vocabulo nautæ iam dicunt Chimeram. Iouius, & alij, volunt olim hæc fuisse montana vel ὄρη Ceraunia, itemque Acroceraunia, pro quibus dicere malim equidem Acra Ceraunia. Leo tamen Augustus in nouella de thronis, vt obiter adtigimus antea, sub Ætoliæ metropoli Nau-

li Naupacto, tam Buthroti, quàm Chimaræ collocat episcopatus: quæ loca sibi inuicem vicina, Butintro & Chimera, quum illic hæreremus, a nautis nostris adpellabãtur. Iisdem Auelona, cuius heic mentio fit, enuntiabatur adiecto articulo Italico Lauelona, vel disiuncte, La Velona: quum quidem vulgaris linguæ Græcæ periti adderent, eo nomine βελώνη, significari arcum. Sed ignorabant homines & antiquitatis & litterarum rudes, adpellationem recentiorem hanc ex veteri Aulone factam. Sita est in Albania vel Epiro, ex aduerso extremæ illius oræ Italiæ, quæ in Apulia promontorium S. Mariæ nunc habet, Iapygiam quondam dictum: vbi ciuitas Hydrus posita, dumtaxat intermedio maris Hadriatici sinu, LX milliaribus Græcis ab Aulone disiungitur, vti capite 152 notauimus. Leonis Augusti nouella de thronis Auloniam recensetinter episcopatus metropoli Dyrrhachinæ subditos, & proximo post episcopatum Glauinitzæ vel Acrocerauniæ commemorat loco. Ceterum qui annalibus heic adpellatur Lutsi bassa, corruptum apud historicos nostros, Iouium & alios, nomen habet, Luftibeus aut Luphtibeus. Spandugini de hoc notabilis est locus, quem interpretãdo lubet inserere. Sultanus, inquit, Soleimanes Lutsi, perquàm humili condicione nato, suis ex sororibus vnam dedit vxorem, eumque primum bassam creauit, a quo tamen officio nunc dejectus est. Quippe quum vxor mariti concubitus cum masculis ægerrime ferret, eoque nomine cum ipso expostulans, diceret: fratrem suum, Sultanum Soleimanem, illi se iunxisse matrimonio, secum vti cubaret: excandescens Lutsi bassa, mulieri colaphum impegit. Hoc vbi rescitum a Soleimane, sororem ei protinus ademit, ac recepto Sultanino sigillo, dignitate supremi Vezirismhominem exuit. Est enim in more apud Osmanidas, vt qui auctoritate quatuor inter bassas est maxima, Vezirazem siue supremus consiliarius nominetur, & in manu sua sigillum Sultaninum habeat. Hæc Spanduginus. quæ sane si vera sunt, vt esse videntur: conueniens fœdis ac dissolutis moribus homini datum nomen fuit. Quippe Lutsi lingua Turcica significat eum,

qui non nisi de venere cogitat: qualem Græcus aliquis dixerit ἐρωτικὸν vel ῥωπομανῆ.

BESICTASI. ΔΙΠΛΟΚΙΟ'ΝΙΟΝ.

243. Besictasi, locus est ad Bosporum Thracium in Europa situs, qua Constantinopoli sursum tenditur, aduerso Bospori fluxu, versus os Ponti Euxini. Plus minus quatuor abest a Galata miliaribus Græcis, aut vno Germanico. Nomen lingua Turcica lapidem siue saxum cunarum, significat: a distractione, puto, Christianorum mancipiorum, ac matrum præsertim, liberos etiam teneros in cunis habentium. Sepultus heic est Chairadines, qui messita quoque noua suo sumtu ibidem exstructa, nobilitare locum & excolere voluit. Διπλοκιόνιον Græcis hodie vocari, priscis Iasonium, notatum reperies supra, capite 128. Hoc tempore, de quo scilicet annales modo loquuntur, aducta fuerunt istuc capitum Christianorũ, e Corcyra dumtaxat in seruitutem abreptorum, cuiusuis sexus & ætatis, ad sexdecim millia: quemadmodum Iouius memoriæ prodidit. De Sultaninis, & eorum pretio, dictum 18. capite.

CARABOGDANIAE FLVVIVS BERVT.

244. De Carabogdania consule caput 71. Eius amnis est, quem Berut annales hi nominant. Vngari tamen, & Valachi, siue Moldaui, partim cõtractius & durius Prut, partim paullo mollius Brut, enuntiant.

NEPTVNI DORIAE, VICTI A *Chairadine, fuga.*

245. Doriam Turci, more Italico, pronuntiant; quem Iouius dixit Auriam, magis consuetudini Latinæ respondente vocabulo, velut ipse quidem existimauit. Is & vsu rerum marigerẽdarum, & felicitate singulari, tantam adeptus gloriam fuit: vt vulgo Neptunus, ceu maximus quispiam maris deus, adpellaretur. Hunc

tamen

tamen a Chairadine prœlio nauali, & artibus imperatoriis ſuperatum, fugiſſe; non inſolenti, ſed modeſta memorant annales oratione. Quo commendabiliores nobis eſſe debent, vti non ad gratiam ſuorum, nec ad inſectationem noſtrorum; ſed ad veritatem quæ anima eſt hiſtoriæ, ſcripti. Iouianum quidem epiphonema, quo clauſit hanc narrationem, quàm acres habet aculeos? Auria, inquit, tanti vſus, tantæ peritiæ, tantæ exiſtimationis mari dux eo die nullus imperator exſtitit. Atqui cogitare de illo veteri verbo debebat Iouius, quo Demoſthenes etiam fugiens, excuſaſſe ſe fertur:

ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Qui ſe fugæ dat, dimicabit denuo.

Nec ineleganter Alexius Angelus imperator, vt apud Græciæ Prætorem noſtrum memoriæ proditum legitur, quum perditis rebus non modo fruſtra, ſed etiam cum periculo ſe diutius hæſurum Conſtantinopoli animaduerteret, omnibus valere iuſſis, & arrepta ſponte, nolenti tamen animo, fuga: Dauidem quoque dixit beneficio fugæ ſaluti atque incolumitati ſuæ conſuluiſſe. Non minus certe magni & ſapientis eſt imperatoris, ſummam rerum incertæ Martis aleæ non temere committere: quàm proſpere cedentibus omnibus, victoria prudenter vti.

PVBLICANORVM CARCER Conſtantinopoli.

Vendit omnia per imperium ſuum telonia maximo pretio, 246.
vel paucos, vel plures in annos, Sultanus Oſmanidarum: ideoque ſi maiores aliqui pecuniæ ſummas ei vectigalium nomine policeantur, quàm reapſe deinceps exhibere poſſint: in carcerem, veluti qui non ſoluendo ſint, & fraudem Sultano facere voluerint, coniiciuntur. Hic carcer publicanorum Conſtãtinopoli dicitur. Et ſunt in vniuerſo Oſmanidarum regno publicani fere Iudęi, gẽs exactionib⁹ & vſuris nimiũ quãtũ ſupra mortales ceteros dedita: quũ ipſi etiã Turci vel muſulmani, paullo ſincerioris

homines conſcientiæ, nolint audire publicani: non aliter, ac ſi cum infamia coniuncto propter aliorum nequitiam nomine, virum bonum adpellari nefas ſit, etiamſi præter officium nihil ipſe faciat.

ONTVN CAPISI. XYLOPORTA. PORTA lignaria. Carauanſerai.

247. Oſtendimus ſupra, capite 200, quæ porta ſit hæc lignaria, videlicet ad quam nauigia lignis onerata ſolent adpellere: Græciſque dictam ξυλοπόρτα, ab iisdem lignis, quæ huc aduehuntur, non quod ipſa lignea ſit, quemadmodum credidit vterque Chalcocondylis interpres. De voce Caranauſerai, dictum capite 14, ſignificari ſcilicet hac, ædificia carauanis exſtructa. Carauanas vero more Turcico ſe coniungentium eſſe agmina, quum loca minus a latrociniis tuta peragrãda ſunt. In hæc ergo carauanſaraia, quæ ampliſſima plerumque ſunt, diuertere cum equis, iumẽtis ſagmatariis, mulis, & camelis, hæ carauanæ ſolent. Vaſta ſunt ædificia quemadmodum Busbequius deſcripſit: aliquanto longiora, quàm latiora, ceteroqui quadr. tam ad formam accedentia: quorum in medio patet area ponendis ſarcinis & camelis, mulis carriſque collocandis. Hanc aream plerumque circumcirca murus ambit interius, tres plus minus pedes altus; parietibus illis quatuor, quibus totum ædificium clauditur, adiunctus. Eius muri ſuperficies æqua eſt, patetque in latitudinem pedes quatuor. Heic Turcorum cubilia ſunt, heic cenacula, heic rem expediũt culinariam. Nam ad parietes, quibus totum ædificium continetur, foci frequentes cum fumariis vel infumibulis ſunt inædificati. Hoſpites ipſi nulla re a camelis, mulis, equis alia ſeiuncti ſunt, quàm eius muri ſpatio. Quinimmo ad muri pedem ita ligatos habent equos, vt capite ac tota ceruice ſũpra murum emineant, dominiſque ſe calfacientibus aut etiam cenãtibus adſtent, velut miniſtri: & interdum panem, vel malum, ſiue quid aliud, de manu eorum capiant. In eodem muro lectos ſibi ſternũt. Tapetem in primis explicant, quẽ ea de cauſa ephippiis aptatum fere

fere circumferunt. Huic iniiciunt vulgo penulam, ditiores Valentinam, quam vocant: quæ mollibus e pilis contexta candidaque, linteaminum loco mihi quidem ipsorum exemplo fuit. Ceruical præbet equestris sella. Veste talari, pellibus suffulta, qua § vestiuntur interdiu, teguntur noctu. Sic somnum capiunt, nullis lacessitum, extra naturalem iumentorum mandentium strepitum, blandimentis. Ipsorum saraiorum, pro carauanis exstructorum, tecta plerumque plumbea sunt.

AREA VEL FORVM TACHTAL CALA.

Tampezim. Chalcocondylis locus emendatus & expositus. Chalcopratia. Chartopratia. Vicus vitriarius.

Areã, quæ Tachtal Cala nominatur, Laonicus in octauo forũ 248. adpellauit, & Tactalem vocari addidit. Apud actuarium Malatestanum Tectalaca scribitur. Pro illius Tactale, huius Tectalaca, repone Tachtal cala: quæ voces Turcicæ sunt, & aream tabernas ligneas habentem significant. Quippe Cala denotat tabernulam vel tentoriolum, & Tachtal asseres sunt: vt intelligantur ex asseribus factæ tabernulæ. Hæc area fere vi bis est in meditullio, non procul ab Eskisaraio, vel a saraio veteri mulierc[u]larum Sultani, de quo capite 139. Est eadem in area Sultani Baiasitis secundi messita, cuius supra fecere mentionem annales, in eius Sultani funeris descriptione. Hoc autem loco ludicra cottidie omnis generis exhibentur, quæcumque homini venire in mentem possunt. Et adhibentur pueri, equi, asini, canes, feles, cerui, leones, vrsi, leopardi, vulpes, & nulla non alia, peregrina præsertim, animalia. Sunt istic qui chiromanticen profitentur, sunt præstigiatores varij, funambuli, luctatores, saltatores, alij propemodum innumerabiles. Ideo Laonicus inquit: Hæc ludicra quis cottidie cernat in foro, quod Tactalem vocant. Sequitur ibidem vocabulum Tampezim, quo nonnullos ex his ait adpellari. Neminem hoc declarasse arbitror hactenus, quum bar-

barum ſit,& ignotum,addo etiam corruptum. Quippe non Tã-
pezim Turci dicunt,ſed Ziampas,quæ duabus ſyllabis vox enũ-
tiatur. Significat autem χειροβάπτας, vt Græci vocant, qui Latinis
funambuli ſunt. Ad vnum huius areæ latus incipiunt illorum
tabernæ, qui Perſicas operis excellentis, & Turcicas itidem pi-
ctas,Greçcas & alias coloris niuei læuigataſque chartas vendunt.
Ideoque Græcis hæc χαρτοπρατεῖα dicuntur. His a tergo proximus
eſt vicus fabrorum, ex ære vaſa quæuis elaborantium, qui hoc
annalium loco memoratur. Is vicus in hiſtoriis Græcorum re-
centioribus Cedrini & aliorum celeberrimus,nominatur χαλκο-
πρατεῖα, nimirum a diſtractione vaſorum ex ære factorum. Lo-
cus inſignis eſt Cedrini de Chalcopratiis in Theodoſio maiore,
puto. Vici quoque vitriarij, Challopratiis proximi, fit heic men-
tio: quo tabernæ vitriariorum, vt olim erant in vrbe Conſtanti-
niana, veteris ad imitationem Romæ, ſic etiam hodie conſpi-
ciuntur. Diuerſus tamen hic vicus eſt, ab illa vitriariorum porta,
de qua dictum ſuperius,capite 200. De porta fori piſcarij, quæ
Bolucbazar capiſi Turcis eſt, expoſitum eodem capite 200: ſic
ut & de porta Hebræa, Turcis Schifutlar capiſi. Sitæ vero extra
muros vrbis a foro piſcario ædes,in litore matis; intelliguntur il-
læ,quæ muris vrbanis excluduntur ab vrbe,ſecundum litus Ce-
ratini ſinus exſtructę,verſus ſeptemtrionem,id eſt,e regione Ga-
latani litoris.

NOVA CAIRADINIS AVSPICIIS recepta.

249. Noua Turcis eſt, quam Caſtellum nouum noſtri vocant, in Dalmatiæ ſitũ finibus. Id auſpiciis Karuli V Auguſti receptũ fuerat. Quos eius prouinciæ ſangiacos ad obſidionem hãc euocatos fuiſſe tradunt annales, de prouincia Bozinenſi accipito, deque præfectis huic: quorum princeps id temporis erat Vlumas ille Perſa, de quo dictum capite 231. Tranſlatus enim fuerat a Perſicis ad hos fines, more Turcorum, non nimium transfugis fidẽtium: ac deinceps quoque fit eius mentio in obſidione Agrienſi,

anno

anno Christiano 1552 a Turcis frustra tentata. Præerat Bozinẽsi prouinciæ ceu beglerbegatus, & ad Castelli noui obsidionem secũ sangiacos suos septem adduxit. Virtutis eximiæ præsidiarij milites, quos hostes ipsi commendant, Hispani fuerunt, & Germani, numero ad IIIICIↃ.

SOLEIMANES SVB PRAETEXTV defendendi pupilli, a Bano Erdeliano relicti, matrem cum pupillo Vngaria spoliat.

De Ioanne Zapoliensi, Bano Erdeliano, dictum capite 223. 250. Hic moriens pupillum reliquit heredem, tutelæque Soleimanis commendauit, Ioannem Sigismundum, quem sustulerat ex Isabella Polona, cuius heic mentio fit nomine tamen non expresso, velut Turcis ignoto. Habuerat Ioannis sororem Barbaram, ni fallor, primo matrimonio coniugem Sigismundus maior, Poloniæ rex: qua mortua, Bonam duxit, Ioannis Galeacij Ducis Mediolanẽsis, ex Isabella Aragonia Neapolitana, filiam. Bona partu primo Isabellam hanc edidit, Ioannis Zapoliensis coniugem, Ioannis Sigismundi matrem. Ceterum nulla fit heic in Turcicis mentio Ferdinandi Cæsaris, Vngarię Bohemiæque regis; qui tamen hoc bellum, Perenio & Rogendorfo ducibus, gerebat. Id equidem fieri propterea crediderim, quod Ferdinandum Soleimanes, hostem suum, pro Vngariæ rege non adgnosceret. Notanda vero Isabellæ oratio, quam Turci reginæ nomine non dignantur, quum Budam adfirmat non suam esse, sed Sultani Osmanidæ ciuitatem. Nimis in hoc veram se vatem experta paullo post fuit bellua, quum Soleimanes ipsa cum filio per summam perfidiam eiecta, Budæ pariter & Vngariæ reliquæ, velut in prouinciam redactę, beglerbegum præficeret, bonus ille scilicet tutor: matre, tam Turcis addicta, cum filio pupillo, in Trãssiluaniam vel Erdelium relegata. Huiusmodi nimirũ esse præmia societatis & amicitiæ barbaræ solent, vt de tyranno suo moriturus aiebat Aratus: πιαῦτα τὰ ἐπίχειρα τῆς τυραννικῆς φιλίας.

VALPOVM. STRIGONIVM.

Granus fluuius.

251. Walpou Turcis est arx, Vngaris dicta Walpo, Valponiũ Iouio. Vltra fluuiũ Drauam sita est. Post tertium obsidionis mensem a præsidiariis dedita fuit, præfecto ab iisdẽ capto, & hosti prodito. Strigoniũ nunc Granum vulgo dicunt, ab amne Grano, qui defluens a Carpathiis montibus, vbi montanæ nunc ciuitates celebres sunt, ad radices arcis Strigoniensis siue Granẽsis, Danubio miscetur: vnde ciuitati quoque Strigonium nomen inditum putatur, velut Istrigranium, ab Istri & Grani cõfluentibus. Alba regalis non tam a regum Vngariæ sepulturis sic adpellata fuit, quarum meminerunt annales: quàm a regum inauguratione, quæ hoc fieri loco priscis temporibus solebat. Istic etiam rex Ferdinandus, cum Anna coniuge, Vladislai regis filia, Ludouici sorore, XIII die Februarij, anno 1527, adhibita S. Stephani vera corona, fuit inauguratus.

SCHIRVVAN. SIRVAN. SERBAN.

Error Iouij.

252. Si lector ab aliis de hoc bello memoriæ prodita leget, nusquã ita descriptum inueniet. Vt Techmas Spandugino Tamas, Sansouino Tolcas etiam: sic Ercas eidem Spandugino nominatur Algas, mirifice vitiatis adpellationibus. Regio Schiruuã aut Siruan, haud dubie nunc est illa, quam prisci dixere Mediam, posteriores etiam Vaaspracan, vt apud Cedrinum in Constantino Monomacho legimus. Fallitur Iouius, quum ait, Albaniam hodie vocari Serban, vicinam Mediæ, propterque Caspium mare sitam. Quippe regio Georgianorum est Albania, qui numquam vel ipsi regi Persarum, vel regio fratri paruerunt hactenus: sed Christiani, & liberi, suos principes habent; Persis dumtaxat cõfœderati, sicut expositum capite 189. Siruanum vero, siue Media, regni Persici membrum est: quod tametsi Mustaphas bassa vezir imperio subiecit Osmanidarum, anno Christiano 1578, &

beglerbegatus in formam redegit: mox tamẽ a Persis receptum, ab iisdem hodieque retinetur.

VVAN. VVASTAN. IBANVM CEDRINI.

Vrbs hæc cum arce sic ad Persici regni limites pertinet, vt etiã maiori finitima sit Armeniæ. Cedrinus in eodem Monomacho Augusto vocat ἰβὰν, πόλιν τῦ βαασπρακὰν. Id Latine reddẽs interpres, Ibanum & Baaspracan scripsit. Ego simpliciter exprimerem, vt tanto melius intelligerer: Iuuan, aut Iuan, vrbs regionis Vaaspracan. Et quia capite præcedenti Vaaspracan, ex eiusdem Cedrini auctoritate, Mediam esse docuimus: intelligere iam licet, Wanũ ad eamdem Mediam referri debere: vel ea si non contineatur, saltim finitimam videri. Wastanum significat regionem circa Wanum sitam, ceu Wani territorium: siquidem Istan, siue Stã, Turcis regnum vel regionem significat. 253.

NOTICIA BEGLERBEGATVVM TOTIVS *Osmanidarum imperij, quos hodie possident.*

Quia Persicis in finibus extremus hic a Soleimane Wani beglerbegatus id temporis institutus fuit, libet hoc loco quamdam quasi Noticiam regni Osmanici lectoribus exhibere, descriptis ordine prouinciis ei⁹ siue beglerbegatib⁹, quos in Asia, Aphrica, & Europa nũc Murates hic terti⁹, vnici Muchemetis Osmanidę pater, possidet: vt ita denique Pandecten historiæ Turcicæ nostrum claudamus, visuri deinceps latiús ne permissu numinis fines suos propagaturi sint, an vastissimam illam molem imperij, cunctis hactenus formidabilem populis, secundum ipsorum-met oracula tamdem aliquando Deus Opt. Max. suæ declarandæ maiestatis ac gloriæ causa sit euersurus, vel in ordinem, subq; iugum filij sui sic redacturus; vt Gogi Magogique sub cælo nullum amplius nomen exstet. Id enim postremis se facturum diebus, per suos indubitatæ fidei vates nobis denuntiauit. Ordiamur autem ab oriente Sole. 254.

ASIAE BEGLERBEGATVS.

I. Anatoli beglerbeg. Eius ſedes eſt in ciuitate Cutaige Phrygiæ maioris, quam olim Cotyaium Græci nominabant, ſicut expoſitum capite 40. Sangiacos habet ſub ſe duodecim.

II. Caraman beglerbeg. domicilium habet ad Caiſariam Ciliciæ, de qua ſuo dictum loco. Septem ſub hoc ſangiacatus ſunt.

III. Siuas beglerbeg. ad Sebaſtiã, de qua conſule caput quintum Pandectis huius.

IV. Tocatun beglerbeg. Reſidet ad vrbem Amaſiam. Sub eo ſunt quinque ſangiacatus.

V. Dulgadir beglerbeg. de hac prouincia conſule caput 163 Pandectis huius. Quatuor ſub ſe ſangiacatus habet.

VI. Halep beglerbeg. ad Halepum ſiue Berrhœam Syriæ, de qua capite 6.

VII. Scham beglerbeg. ad Damaſcum Syriæ.

VIII. Tarapolos vel Trapolos beglerbeg. ad Tripolim Syrię.

IX. Maras beglerbeg. ad Maraſſum, propter Euphratem ſitum, inter Halepum & Meſopotamiam.

X. Diarbekir beglerbeg. in Meſopotamia, ad vrbẽ Amidã, quã Turci nũc Carahemid nominãt. Sãgiaci parent huic duodecim.

XI. Bagdat beglerbeg. ad Bagdatim ſiue nouam Babylonem, de qua capite 4.

XII. Balſara beglerbeg. ad ſinum Perſicum, non procul a Bagdat ſiue Babylone.

XIII. Laxa beglerbeg. Antiquitus Carmania. tendit ad limites Ormuz, & Perſis eſt finitima.

XIIII. Gemẽ, Aden beglerbeg. in Arabia felici, ad litus rubri maris. vide caput 241. Diuerſa loca ſunt, vno tamen beglerbegatu comprehenſa.

XV. Chebetz, Huſtio Zebet beglerbeg, vt eodem capite dictum. Locus ſitus in litore ſinus Arabici, finitimus eſt imperio regis Æthiopum Præteiani.

XVI. Maſſir beglerbeg. Cairo pręeſt, & toti Ægypto. Sãgiaci ſub eo ſexdecim.

XVII. Cy-

XVII. Cypri beglerbeg. Nicosiæ vel Famagustæ degit.

XVIII. Scheherezul beglerbeg. in Assyria, Persis finitimus.

XIX. Wan beglerbeg. respicit Persarũ fines, versus Siruanũ siue Mediã, & Armeniã maiorem, ceu dictũ capite præcedenti.

XX. Arzerũ vel Erzrum beglerbeg. in Armenia maiori, ad limites Siruani siue Mediæ, & Georgianorum. Distat a Tarabosane siue Trapezunte, sex dierum itinere.

XXI. Tiphlis beglerbeg. finitim⁹ Georgianis siue Curgginis, vt nunc adpellãtur. Institutus fuit a Mustapha bassa Serdare anno Christiano 1578, mẽse Septẽbri. Loc⁹ etiã priscis notus, apud Cedrinum reperitur in Cõstãtino Monomacho, verbis huiusmodi: Asã, (is erat e Tãgrolipicis fratre nat⁹) a Sultano Tãgrolipice missus cõtra Romanos, quũ Taurezium, & opidum nominatũ Tephlis, præteriissет: Vaaspracaniam ingressus est, id est, Mediam.

XXII. Siruan beglerbeg. Hoc nomine Media nunc adpellatur, a metropoli Siruan, quam eodem anno Mustaphas idem cepit, & primum istic beglerbegum cõstituit Osmanem bassam famosum: sed a Persis non multo post eiectus fuit. Nihilo tamen minus hic beglerbegatus Osmanidarũ inscript⁹ est libro, qui nisi restituatur, numquam se pacem facturos cum Persis profitẽtur.

XXIII. Temircapi beglerbeg. Locus est ad mare Caspium, porta ferrea dictus, & Capi derbent, porta faucium vel angustiarum. Cepit hunc Osman bassa eodem anno 1578, & in formam beglerbegatus, necato Schemhali Chane, socero suo redegit.

XXIIII Cars beglerbeg. Cedrin⁹ Carse nominat, & in Persarmenia collocat, quę nunc Armenia maior est. Distat Cars ab Arzerum quatuor dierũ itinere. Beglerbegatus cepit anno Christiano 1579, auctore Mustapha bassa.

XXV. Tschildir aut Tzildir beglerbeg. ad fines Georgianorum, ab eodem Mustapha bassa institutus, anno 1579. Porsius Tschaldung perperam scripsit.

XXVI. Fassa beglerbeg. in Mengrelia. Munitio structa per Vluzalim Capitan bassam fuit anno 1579, & ibidem institutus beglerbegatus. Sed paullo post discessũ ei⁹ captã vicissim Geor-

giani diruerunt. Ciuitatis Phasianæ mentionem facit Leonis Augusti nouella de thronis, & episcopum eius refert sub metropolim Trapezuntis. Hæc eadem cum hodierna scilicet Phassa fuerit.

XXVII. Sochum beglerbeg. in Georgianorum finibus, a Sinane bassa vezirazeme institutus, anno Christiano 1580.

XXVIII. Batin beglerbeg. ibidem a Sinane tunc institutus.

XXVIIII. Reuan beglerbeg. Hunc locũ Ferhates bassa cepit & muniuit anno Christiano 1582, ereptum Tocmaci Sultano, Persicarum parrium principi. Beglerbegus istic primus fuit Cigaloglis bassa, Genuas.

XXX. Somakie beglerbeg. De Somakia, que Chalcocondyli Samachia nominatur, dictum supra, capite 188. Beglerbegatus auctor fuit Osman bassa, anno Christiano 1583.

Posteriores autem beglerbegatus hi, bello decennali Persico, quod adhuc geritur, instituti; quemadmodum noui sunt, ita potius nomine tenus sic adpellandi veniunt, nec cum antiquis cõparandi. Nunc ordinem naturæ sequendo, prouinciis Asiæ recensitis meridiem versus ab oriente progrediamur.

APHRICAE BEGLERBEGATVS.

I. Cesair beglerbeg. Sedem habet in Algesair, quæ nostris est Algerium, sicuti capite 227 notatum.

II. Tunisi beglerbeg. residet ibidem.

III. Tripoli beglerbeg. domicilium ibidem habet.

Sunt autem Aphricæ duo præterea regna, libro Turcorum vel Osmanidarum (vt ipsi loquuntur inscripta) quæ tamen necdum inter beglerbegatus referuntur, sed potius tributariorum seu feudorum nomine veniunt; Fessa nimirum, cum Marocco.

Nunc ad occidentem, & aquilonem, quæ restent prouinciæ, videamus.

EVRO-

EVROPAE BEGLERBEGATVS.

I. Rumeli Beglerbeg, quem Græciæ vocant. Sedes eius est Sophię. Sub eiusdē vexillo sangiacatus infra scripti continentur.

1. Sophia Seruiæ.
2. Nigeboli siue Nicopolis. vide caput 51.
3. Kirckliſſe. vide cap. 193.
4. Vyza, Thraciæ.
5. Kirmen, Macedoniæ.
6. Siliſtra. ibidem.
7. Giuſtandil. ibidem.
8. Bender, verſus Euxinum Keraiosque Tataros.
9. Acherman. vide cap. 159.
10. Vſcopia. vide cap. 169.
11. Priſrem, Theſſaliæ.
12. Salonichi, Theſſaliæ.
13. Trichala, ibidem.
14. Miſitra, quondam Sparta, Moreæ.
15. Palæopatra, ibidem.
16. Iagnia, Ioannina Ætoliæ.
17. Deluina } Achaiæ.
18. Elbaſſan }
19. Auelona. vide cap. 242.
20. Ducaggin. vide caput 206.
21. Iſcodar, in Albania. vide cap. 121.

II. Denizi beglerbeg, qui & Capitan baſſa vulgo, pro maris capitaneo siue prætore. Sedes ipſius est Gallipoli. Sangiacatus ei ſubiecti ſunt:

1. Gallipolis. vide cap. 23.
2. Galata. cap. 127.
3. Nicomedia. c. 74.
4. Limnos. c. 229.
5. Mitylinc. c. 138.
6. Chios. c. 229.
7. Nexia. ibidem.
8. Negroponto. c. 142.
9. Rhodi. c. 229.
10. Cauala. c. 44.
11. Napoli di Romania.
12. Lepanto. c. 175.
13. S. Maura. c. 178.
14. Alexandria.

III. Budun beglerbeg. Sedes eius ibidem. Subiecti ſunt ipſius iuriſdictioni ſangiacatus hi fere:

1. Nouigrad.
2. Filek.
3. Zetſchen, siue Zetzen.
4. Zolnok.
5. Gran.
6. Segedin.
7. Alba regalis.
8. Sexard.
9. Simontorna.
10. Copan.
11. Muhatz.
12. Ziget, siue Saſwar.

13. Petſcheu, vel Quinque ecclesiæ.
14. Sirmium.
15. Semendria.

IIII. Temeſwar beglerbeg. reſidet ibidem. Subiecti ſunt eius adminiſtrationi ſangiacatus hi.

1. Temeſwar.
2. Mudaua.
3. Vilaoswar.
4. Tſchianad.
5. Vutſchitirni.
6. Giula.
7. Vidin.
8. Lipa.

V. Bozna beglerbeg. Sedes ipſius in Bagnialuca. Sangiacatus hi ſubditi ſunt.

1. Bagnialuca.
2. Poſchega.
3. Cliſſa.
4. Herzegouina.
5. Lika.
6. Sazeſchna.
7. Iswornik.
8. Briſrem.
9. Allatſchia chiſſar.

VI. Coffe beglerbeg. Eius ſedes eſt ad vrbem Capham in Taurica Cherſoneſo. Sangiacatus dumtaxat erat initio, beglerbego Græciæ ſubiectus. Præter Capham, & ei vicina loca, ſangiacatus omnes ditione ſua complectitur, ad Tanaim paludemque Mæotidem ſitos. Sed verum ſi fateri volumus, beglerbegi nomen potius titulo, quam poteſtatis amplitudine tuetur.

Hæc meta regni barbari, noſtrique laboris eſto, quam Dei propitij nutu feliciter adtigiſſe gaudemus: & eumdem ſupplicater oramus, tamdem vt abolere ſanguinariam & impiam tyrannidem velit, ac veteris oraculi veritatem euentu comprobare; quo creditum pluribus a ſæculis, Coranum legemue Mahumetis gladio ceptam, gladio propagatam, gladio denique terminandam: vt obſtupeſcens ad operis diuini magnitudinem, & effuſus in hymnos orbis vniuerſus, accinat:

IMMORTALI ET
OPTVMO MAXVMO
DEO SOLI HONOS
OMNIS ET OMNIS
GLORIA SÆCVLIS
INFINITIS.

AD

AD LECTOREM.

ABSOLVTO *tamdem operi Turcico visum est adiungere narrationem de obsidione Viennensi, qua Sultanus Soleimanes anno* M. D. XXIX *hanc vrbem grauissime quidem, sed irrito conatu, pressit & oppugnauit. Nam etsi post solutam obsidionem typis excusa prodiit, & inserta denuo fuit tomo secundo libri, cuius titulus est, Opus historicum D. Simonis Schardij I. C. anno* M. D. LXXIIII *Basileæ impressum: tamen quum exemplaria seorsum nulla nunc amplius exstent, nec cuiusuis sit, tanta volumina tomorum quatuor comparare: facturum me putaui rem publice vtilem, priuatim bonis gratam, si locum in hisce Turcicis idoneum, maximeque proprium, libello darem. Quippe conseruari studiose debet memoria maximi erga Germanos vniuersos beneficij diuini, quo liberatam Viennam e tyranni faucibus eripuit; qui ceteroquin ea capta, late grassaturus in intima Germaniæ viscera, præsentissimo cum reipublicæ discrimine, fuerat. Nec permittendum, vt illustria ducum, militumque fortium nomina, qui suis vrbem, valde tunc debilem, propugnauere consiliis, & ipsorum obiectu corporum; temporis iniuria, quod humanis in rebus fieri videmus, aboleantur.*

HISTORIA VIENNAE AVSTRIACÆ A TVRCIS OBSESSÆ, CONVERSA DVDVM E LINGUA *Germanica.*

ANNO post Christum natum M. D. XXIX. die decima mensis Aprilis, immanissimus Turcarum tyrannus Sultanus Saloymanus, maximo cum exercitu, pedestribus equestribusque copiis, aqua terraque instructissimis: incredibili omnium rerum, quæ belli vsus exigit apparatu, e Cõstantinopoli mouit, quo Hungaria domita, Austriam, cui auidissime inhiabat, vna cum finitimis circumquaq; regionibus in potestatem redigeret, eaq; potitus, auctis prospero rerum successu animis, Viennæ, quæ magna est, ac præpotens Austriæ ciuitas, aut alicubi per Hungariæ vasta loca hybernaret, refectis postea hominibus, iumẽtisq;, recens, appetente vere, liberis Germaniæ populis, indignum fœdæ seruitutis iugum, imponeret, cui rei gerendæ triennium integrum destinauerat: proinde aduersus finitimorum circumquaque hostium insidias quibus visum est locis valida præsidia imposuit. Authorem Cepusiẽsem ferunt comitem Ioannem, quondam Transsyluaniæ Vaiuodam, quẽ rege Ludouico, miserandum in modum vna cum exercitu trucidato, dira regnandi libido inuaserat: quocirca malis artibus ambire, callidis consiliis potentes quosdam Hungariæ proceres sollicitare non acquieuit,

quieuit, donec a ſuæ factionis hominibus adiutus, regiam coronam, contra ius, phasque inuolauit. Rei indignitate commotus inclytus Auſtriæ Dux Ferdinandus, ad quem ius regni legitime pertinebat, non magno quidem, ſed bene inſtructo, ornatoque exercitu Hungariam ingreſſus, hoſte profligato, & propriis etiã poſſeſſionibus pro iure belli exuto corona de more regni ſolenniter, legitimeq; potitus eſt. Hinc Comes Cepiſiẽſis reſpeq; bona deſtitutus, deſperatis rebus, inexpiabili ſeſe ſcelere obſtringere non dubitauit. Patriam prodere, vt exitiabilem Chriſti nominis hoſtem, Germaniæ immitteret, auſus eſt. Turca itaq; cum exercitu ad Albam Græcam, quæ portæ inſtar Chriſtianis nationibus ſemper habita cum veniſſet, Comes Cepiſienſis, fatale patriæ malum, peſſimis artibus nunquam non deditus, natiuo Germani ſanguinis odio præceps, legatos mittit, qui crudeliſſimo hoſti tutum per Hungariam iter indicarent, rationem ac viam affligendæ, vaſtandæq; Germaniæ præſcriberent: quos tantæ proditionis authores, cum Turcarum Cæſar ſumma cum voluptate audiiſſet, inito vtrinq; nephario fœdere, teſtis ingẽtis ac nouæ lætitiæ vlulatus per Turcarum agmina exortus eſt. Ter humum proni deoſculabantur: omnibus ignearijs tormentis, quas bombardas vocant, lætitiæ ſignum dabant. Ipſorum numini fuſis precibus, gratias agebant, quod ea hora Hungariæ regnum, ac populi cum Turcis fœdus amicitiamque coierint: deinde Turcarum Cæſar exercitum recta ad Budam duxit, cui in itinere Cepiſienſis Comes, haud ita magna cum militum manu ſe coniunxit, ſe, regnumque patriæ proditor conſceleratus, in hoſtis fidem ac manus commendauit, recepitque vniuerſam Hungarorum nationem auxiliaria arma, aduerſus Teutonum populos, vltro laturam. Quæ Turcarum tyrannus in eam partẽ accepit, vt quoniam ſatis ſciuerat, illius technis Ludouicum regem trucidatum, nephariasin regno actiones non ſemel agitatas, a proditoris quaſi aſpectu refugeret, abhorreretque: neque ita magno plauſu acceptum, Budam vſque a tergo exercitum ſequi compulerit, a ſuis diſiunctum. Et quo facilius Hungariæ

regno, cui inhiabat, potiretur: edicto publico promulgauit. Quicunque Ioanni Cepiensi Comiti, quem regem appellabat, cuius in regnum vindicandi gratia, sese venisse prædicabat, se non dederet, obtemperaretque, cum sese ferro, flammaque aboliturum. Qui vero dicto audirent, regique parere in animum inducerent, iis pristina iura, immunitates, libertatemque pollicebatur. Quibus minis coactæ ciuitates, Quinqueecclesiensis, Alba regalis Pestensis, aliæque præterea multæ sese, nihil reluctatæ, hosti dedidere.

Sola Buda, præsidio duorum vexillorum, quæ Christophorus Pesserer, & Ioannes Traubinger, Capitanei ducebant, freta, hostis minas contemnere ausa: circumfusa Turcarum agmina, aliquot dies fortiter repugnando, remorata est tam diu, quoad iugi hostium oppugnatione debilitati, fracti, spequecontra tantos impetus tuendæ vrbis, destituti milites Germani, ad arcem refugere, vltro vrbe hosti relicta. Arx porro ad voluptatem magis, quam vim instructa erat, neque natura, neque hominum opera satis munita, proinde factum, vt de ea seruanda diffidentes, de salute quæ in vltimum discrimen vocata videbatur, cogitarent. Ideo conditiones quas, si arcem vltro dederent, Turcarum tyrannus tulerat, accepere, arcem in hostium potestatem dedere. Erat autem in conditionibus, Turcarum Cæsarem, si arcem traderent, omnium saluti, vitæque parcere decreuisse, comites insuper daturum, qui saluos eos ad suos perducerent. Firmatis itaque, signatisque propria Turcarum Cæsaris manu literis, fidentes milites, relicta arce prodiere, acceptisque conductoribus, abitum parabant, sed infelices qui perfidi hostis datam fidem, tutam existimarint. Vix portas vrbis egressi, a Ianizeris, (sic illi Prætorianos milites vocant, rei militaris expertissimos, in quibus spes omnes rerum gerendarum sitas habent) excepti, circumuentique, armis primum, bonisque exuti, nudique dimissi, deinde haud ita longe a Buda crudelem in modum trucidati: ægre ex omnibus sexaginta dilapsi, seruatique, perfidiæ plus quam Punicæ testes euasere. Occupata

Buda,

Buda, Turcarum Cæsar recta exercitum ad Viennam adducere properauit. Budæ Cepisiensem Comitem, & Ludouicum Gritti Veneti ducis filium nothum, cum quinque millibus peditum, tribus equitum, reliquit. Quæ ad Danubium sitæ arces, castella, oppida, vrbes, vltro hosti paruerunt; in quibus Paintenburgium, Strigonium, Comaronum, Altenburgium, ita munitæ arces existunt; vt si ea, quæ debuerat, in earum præfectis fides, probitasque fuisset, & præcipue, si Strigoniensis Archiepiscopus, fœderum sacramentorumque oblitus, sui saltem officij, nominisque memor esse voluisset, arcem situ, arteq; munitissimam, & adhibendum, crudelissimi tyranni imperum appositissimam, non vltro apertam, præsul Christianus, exitiali Christi nomini hosti obtruisset, adque illius partes desciuisset. dierum aliquot moram sane Turcarum Cæsari obiecisset, quoad regia maiestas vndique contracto, quam poterat validissimo exercitu, aduersus hostium immanes copias sese armasset, firmassetque: tantam cladem respub. Christiana non accepisset, Austria, ferro, ignique vasta non iaceret, tot hominum millia, per summam crudelitatem interfecta, non desiderarentur; irreparabilia damna declinassemus.

Hic nihil cessans Turcarum Cæsar, mira celeritate Viennam versus contendit, eamque vicesima secunda die Septembris, nona hora, ante meridiem, aliquot millibus equitum, absque vlla intermissione, quoad reliqua immensi exercitus moles confluceret, obequitari tentariq; fecit. In vrbe sæpe ad arma signum datum, quo securi militum animi, ad obeunda, sustinendaq; futura prœlia, acriores vigilantioresq; deinceps concurrerent. Quæ cum insperata omnium animis accidissent, militiæ præfecti, & a consiliis, de vrbe tenenda consiliũ inierunt: cumq; vndiquaq; suburbiis cincta esset, quæ hostium insidiis opportuna vrbi defendendæ obstare videbantur; decreuere incendenda, diruendaq;. quod cum non segniter milites effecissent, atq; adeo perpetuo quatriduo, effractis foribus ædium, direptis, hostilẽ in morem, infœliciũ ciuium bonis, vino, quo ea vrbs abundat, partim

excepto, partim in terram effuso, pulsatis dominis, si qui sua seruare studebant, octingentas domus subruerunt. Deinde militiæ præfecti, a consiliis, tribuni, milites, vnanimi cõsensu, sacramento fœdus pepigere, sese vrbem pro virili tueri velle, seruareque tormenta, quæ amissa, magno hosti adiumento forent, ad reliquias Germanicæ nationis superandas. Et omnino pro Christi fide religioneque, si quis casus vocaret, vna strenue pugnando aut vincere, aut fortiter occumbere.

Hinc ad hostem ab vrbe depellendum, versa consilia; munita variis operis mœnia: sua, quam tueretur, cuiq; Duci designata vrbis regio est. Illustrissimus Princeps, Comes Palatinus Rheni Philippus, Bauariæ dux &c. qui vltro præsentibus periculis caput suum obiicere non dubitauit, centum equitum turma tempestiue Viennam ingressus, quod eius patruus Fridericus, comitiis Spirensibus, aduersus Turcas omnium principum consensu, supremus capitaneus ac Dux electus, subito hostium aduentu excluſus, Crembsij resedisset, in eius locum nepos suffectus, cum reliquis sacri Imperij ducibus, qui XIIII vexillis peditum præfuerunt, eam vrbis partem, quæ a porta est, quæ Hungariam versus patet, & Stubarum nomen sortita est, ad turrim vsque Rubeam, quam vocant, defendendam suscepit. Eck a Reischach, cuius ductui tria millia peditum paruerunt, portam Carinthiam, quæ ad hostium vim minus munita, fidelius præsidium exigebat, ad Augustini ædem suorum robore vallauit. A quo Abellus ab Holeneck, qui Stiriæ auxilia ductabat, duo vexilla peditum, regionem Vrbis, quæ ad arcem vsque sita est, cum suis insedit. Arcem Leonhardus a Vels, cui imperatori Veterani per Hungariam variis casibus exerciti, obtemperarunt: hortorum arcis Maximilianus Leisser partem tuebatur. Arcis item portam, ad vsque Scotorum portam, & Iudæorum turrim occupauit.

His in subsidium, si qui casus vocaret, quatuor Vrbis areis, quingenti equites Austriaci subornati: vtrinque præterea ad Scotorum portam Ioannes a Greisneck, & Ioannes Hauser duarum

rum vrbis regionum, ciues subſtituerunt: reliqui ciues præfecto ciuium, & iudici parere iussi, quibus restinguendi incendij, si quod exortum esset, partes datæ. Reiprechto ab Eberstorff, qui duobus vexillis præfuit Austriacis, regio vrbis, quæ a Iudæorum turri tenet, & *im Ellendt* germanice appellatur, concredita. Inde Hispani milites ad Carinthiorum portam, vbi maius periculum vrbi imminebat, virtutis ergo, & ob tormentorum, quos arcobusos appellant, copiam accersiti sunt. Reliquam vrbis partem, qua Danubius præterlabitur, ad turrim vsque Rubeam, & Imperij auxilia, Ernestus a Brandenstein, quem duo millia Bohemorum secuta sunt, vna cum Wilhelmo a Wartenburg, & Comite Ioanne ab Hardeck, qui ducentos equites ducebat, insederunt. Duces, militiæ præfecti, & a consiliis, nobiliſſimi atque optimi quique, quod magnus metus animos omnium inuaserat, vtrinque ad Carinthiorum turrim pulueribus submotis, mœnia subrutum, diuulsumque iri, vbi summum periculum erat, ibi summopere excubandum rati: inter quos Ioannes Cacianer fuit, Stiriæ & Carinthiæ auxilia: Caspar item Ritschan, & Sigismundus Leysser cum duobus vexillis militum, a Carinthiorum porta ad diui Augustini ædem in omnem euentum instructi paratique consistebant. Cum porro descripta munia, quisque obiissent, delegatasque vrbis regiones occupassent, tormenta ænea producta, perque vrbem, mœnia ac turres distributa, præcipue autem super Carinthiorum turri collocata instructaque sunt, quorum aliqua crebro iaculandi impetu puluerum vi rupta dissilierunt, neque vllus sane locus ad vniuersum Turcarum exercitum circumquaque impetendum vexandumque oportunior fuit. Indeque adeo maxima damna Turcis illata plærique ex captiuis affirmarunt. Portæ vrbis omnes clausæ, communitæque fuere, vna Salis porta, qua ad Danubium itur, aperta, vnde eruptio, si qui casus tulisset, fieri posset. Nauigia bellica celocesque optimi regis Ferdinandi prouidentia, maximis impensis a fabris Italis, aduersus Turcarum Nassadistas instructa armata-

que, in naualibus exusta, concisa, ac submersa sunt. nautæ enim Itali, qui in spe erant, frustra expectabantur. Ad murum proxima ædificia, quæ gerendis rebus obstare videbantur, solo æquata. Ligneæ tegulæ, ne exceptis malleolis, ac sulphuratis iaculis, incendium alerent, circumquaque deturbatæ. Iacti præterea aggeres ab ea vrbis parte, qua hostis præcipue timebatur, vt si etiam mœnia subruta forent, vnde se defenderent, haberent.

Interea dum hæc fierent, qui Turcæ exercitum præcurrerunt, pernicibus equis freti, nostros assiduis incursibus exercebant, quibuscum toto triduo acriter nostrates equites congressi, quosdam captiuos trahere, cæsorumque capita in vrbem referre: nulla ab armis quies, nulla intermissio fuit, donec immanibus hostium copiis, campi circumquaque completi sunt. Vicesima tertia die Septembris, equitatus nostri circiter quingenti, per Stubarum portam, quæ nondum clausa erat, progressi: cum hoste ad diui Marci ædem concurrerunt, & cum hostium ingruentium impetum non ferrent, auersi sese ad mœnia proripuerunt. Eo prœlio tres e nostris cæsi, septem capti fuere, in quibus Comitis Ioannis ab Hardeck vexillifer Christophorus Zetliz fuit, qui ab equo deturbatus, vexillum alij, qui ad vrbem referret, commisisse fertur. Turcæ, tribus, qui ex nostris cæsi, capita abscidere, tribus item ex iis, qui quatuordecim, ad Diui Marci ædem, mille passus pro Stubarum porta in ptochodochio leprosi ægrotabant, interfectique sunt, capita ademerunt, quæ pilis totidem præfixa, captiuos equites ad Turcarum Cæsarem ferre coegerunt: qui cum ad Cæsarem Turcarum perducti constitissent, eos interrogauit, an non essent principes, ac gerendarum rerum, militiæque præfecti, vrbem dedituri: cui responderunt captiui, obfirmatum esse apud omnium animos, obsidionem tam diu tolerare velle, quoad vitam, spiritumque ducere queant: quo sermone Turca perculsus, deinde quanta hominum vis intra mœnia esset, item interrogauit. Responderunt, Doryphoros xx millia esse, equites duo millia. Tum

vbi

vbi Rex eorum esset, quæsiuit. Lincij eum agere respondérunt, idque oppidum ad ripam Danubij XXIIII milliaria longe a Vienna situm esse. Ad hæc Cæsar, Quæram illum etiam si in medio sit Imperio, ac reliquos Germaniæ populos inuisam. § Percontatus præterea est, suburbia quamobrem exusserint. Fieri enim non posse, vt vrbem seruent. se nihil dubitare, quin potiturus sit. Ad quæ illi, se nescire respondérunt. Interim nostri, duobus e captiuis Turcis, velatis oculis, per ciuitatem ductis, liberam ad suos redeundi potestatem fecerunt. Quo facto vexilliferum, cuius ante mentionem fecimus, egregie aurata sericiaque veste adornatum, cum tribus e captiuis, quibus trinos ducatos dono dedit, salu os XIIII die Octobris ad vrbem remisit, in mandatisque dedit, quo dicerent militiæ præfectis se, si vltro ciuitatem dederent, cum eis pro mœnibus pacisci velle, oblatis bonis conditionibus: neminem ex suis intra ciuitatem intromissurum: nullius rem, salutemue offensurum, eorum qui in vrbe essent: quod si facere recusarent, negauit se inde discessurum, quoad vi armisque expugnatam occupet, ex omni ætate minores, maioresque natu trucidet, vrbem igni in cineres redactam, solo æquet. Subiunxit præterea, vt dicerent, quando vnus Deus sit, qui cœlestia moderetur, æquum esse, vnum caput, vnum principem orbi terrarum imperare. Eum sese esse velle, vitamque acerbam habiturum, quoad illos, vniuersamque Christianorum nationem armis subegerit, suæque ditioni parere coegerit. Ad quæ cum nihil prorsus responderetur, instructis ordinibus exercitus robur Viennæ admouit. Oppidum Pruck & arcem Trautmansdorff, quod resistere tantis viribus desperabant, iustis rationibus nihil reluctantes, in deditionem accepit, nemini quicquam damni fecit, inque discessu etiam ab omnium bonis temperauit. Quibus locis occupatis, ex infinita multitudine prædonum exercitum, circiter triginta millia, Michaloglio Bassa duce, (Hi nullis stipendiis militant, ab reliquo exercitu pernicibus equis

effusi, oppida, pagosque incendunt, & prædam agunt) longe lateque amandauit. Quocirca Stiriam penetrantes, & ex altera Danubij ripa, ad Laureacum vsque, peruetustum superioris Austriæ, supra Onasum flumen oppidum, peruadentes; inaudita efferatæ immanitatis exempla edidere, dies, noctesque, iugibus incendiis continuarunt: prædam ex hominibus, iumentis, pecudibus, reque familiari egerunt, nullum crudelitatis genus interim omittentes, cæsis crudelem in modum, quos captiuos ducere posse desperabant: in mulieres, ac teneram ætatem omni libidine intẽperantissime abusi: prægnantibus excisо vtero fœtus eripientes, partim terræ allisérunt, partim hastis præfixos sanguine rorantibus deferebant: ex præda quæ ferre non poterant perdiderunt.

Obsessa autem Vienna est XXVI die Septembris, aqua terraque circumcirca, immanibus Turcarum agminibus, vt ex edita Diui Stephani, elegantis, vetusti ac rari operis pyramide, vndelongissime prospectus patet, humani oculi acies, exercitus magnitudinem superare, comprehendere, metiriue nequiuerit. Ad decem millia passuum densa tentoria, circiter viginti quinque millia numero (sic enim fere compertum est) posita tenebant. Ipse Turcarum Cæsar, ad Diui Marci, quæ ædes in via, qua itur in Hungariam, sita est, castra metatus vsque ad Schuechat, & arcem Trautmansdorff; Imbraim Bassa supremus Turcarum Cæsaris a secretis, & capitaneus, ac rerum pene omnium gubernator, a Danubio ad vsque Viennæ montana, castra habuit. In medio Turcarum Cæsaris exercitu, quemadmodum verissimis authoribus didicimus, tercentum ænea tormenta, quas bombardas vocant, collocata: vallo, fossaque circum castra munita, & ad prœlium parata, instructaque omnia. Cæsaris castra, magnifice intus, de gentis more, auleis, aureis puluinaribus adornata, foris auratis fastigiis collucebant, quæ quingenti circumstipabant satellites, arcubus armati: ante tormenta mediocri relicto spacio, robur exercitus, quos Ianizaros vocant, consistebat. Hi feruntur magna

apud

apud Turcarum Tyrannum authoritate esse, in quibus spes omnis victoriæ pendeat, quique eligendi Imperatoris potestatem habeant. Numero XII millia fuere. Deinde Bassæ, duces, & capitanei, ex Natolia, id est minore Asia, Bossena, aliisque Turcæ subiectis prouinciis, post mœnia ad Cecium montem vsque obsidebant. Nassadistæ, qui celocibus, actuariisue nauibus freti, aduerso flumine, Danubium tenerent, ripam fluminis ad Nusdorff vsque V millia passuum a Vienna occupabant. Vbi porro Turca animaduertit, eam vrbis partem, qua Carinthiorum prostat turris, vt infirmiorem, nostrum præsidium fortiter insedisse, indeque tormentis suos milites præcipue impeti, vexarique: eo vim omnem contulit exercitus sui, turrim expugnare conatus: in suburbiis, quæ exusta a nostris militibus; solo, ob subitum hostium aduentum, nondum prorsus æquata erant, magnam vim tormentariorum exercitatissimorum collocauit, qui perfossis muris, post quos latebant, tuti, nostros e mœnibus eminentes, certissimis ictibus impetiuerunt, multosque adeo insidiarum rudes confecerunt; quoad damno icti cauerunt, ne quis appareret. Grandiora tormenta post suburbia constituit, quibus aduersam Carinthiorum turrim vehementissime impugnauit. tanta interim, ad grandinis speciem, sagittarum vis effusa est, vt proxima muro tecta, densa iaculorum segete completa horrerent. Vicesima deinde septima die Septembris Nassadistæ quingentis celocibus Danubij pontem inuasere, occupatum exussere: (etsi non vanum est, nostros quoque priores, partem pontis subruisse) ibique in ripa castrametati, iter aduchendi commeatus, intercluserunt. quod vbi a nostris animaduersum, equitatus cum tribus millibus peditum vrbem egressus, prœlio hostem lacessiuit. sed cum nostri tormentorum grandiorum parum secum produxissent, hosti in fugam verso haud ita magnum damnum intulere. Eadem die Fridericus Rheni Palatinus, cum Wolfgango item Palatino, ad Crembsium appulit; qui si maturius venisset, magnum nostris consilio & armis subsidium adiun-

xisset. Cum autem certis authoribus pontem exustum diruiumque cognouisset, cum plerisque aliis Crembsij inuitus resedit. Intercluſis itaque aqua terraque itineribus, vt nihil neque inferri, neque efferri potuerit, circumquaque omnibus hostium copiis refertis viis, reliquum fuit, vt in vltimum discrimen vocati, nostris corporibus, qui pro hostium ingentibus copiis sane parua manus fuimus, hostilem impetum in omnem casum sustineremus. Quantus autem strenuissimi cuiusque animum timor, quanta denique vitæ ac sanguinis vilitas inuaserit, qui vtrinque res ex æquo æstimauerit, facile considerabit; præsertim si expenderit, Viennam neque natura loci, neque arte hominum satis munitam, muro tantum aggeri imposito, veteri ac vix sex pedes denso, vallatam; ad quem sicco pede aditus militi pateat. Accedit, quod vrbs bene magna, vndique imminenti hosti præsidia varia opponere necesse habebat. Erant autem qui in vrbe tuenda occupabantur milites, non plures XVI millia. Accedebant ciues, quorum multi non comparebant. Nam cum inutilem militiæ sexum, vxores, paruos liberos, matres, propinquos, senio ac morbo confectos, pie prosequerentur, iis ereptis ad communes fortunas defendendas redituri; hostis inusitata celeritas illorum consilio obstitit. Turcarum vero, cum exploratores nostri, tum illorum captiui, pro vero retulere, ter centum millia fuisse; qui si, vt solent, vno impetu vndiquaque ad mœnia successissent, tam pauci ne sustinerent oppugnationem, magnus metus inuaserat. Qua re nihil deterriti, generosi animi Principes, Philippus Comes Palatinus, & qui vices Regis agens, summus Imperator designatus erat, Comes Nicolaus a Salm natu grandior; Wilhelmus a Rogendorff, ac cæteri militiæ præfecti, & a consiliis tam paucorum militum virtuti non diffisi, intra vrbem ita affectam strenue perseuerandum decreuere.

XXIX autem die Septembris, qui Diuo Michaeli festus fuit, duo millia quingenti milites per Carinthiorum portam, eruptio-

eruptione facta, Turcarum circiter ducentos, Duces item duos interfecere, cum e noſtris non plures tribus deſiderarentur: quod ſi dimidia hora antè vrbem exiuiſſent noſtri, Imbrahim Ducem, quem Baſſam vocant, vrbis ſitum ſpeculantem, comprehendiſſent; qui omnium Turcarum Imperatoris actionum, conſiliorumque gnarus, non pœnitenda prædа veniſſet. Hiſpani interim, aliique milites, aliquoties pauci numero, plus minus quinquaginta vrbe egreſſi, per vineas pleroſque hoſtium ex inſidiis imprudentes oppreſſerunt, ac ſpolia tulerunt: non raro ipſi tamen temeritatis ſuæ pœnas dedere.

Iam ſpe vrbem Turca deuorauerat; quippe qui terrori fore omnibus tam immanem potentiam putarat: quibus in fugam coniectis, vrbem deſertum iri, aut certe minis coactum iri, ſibi certò perſuaſerat: ideoque tormenta ænea, quibus tentata mœnia ſubrui ſolent, in naues impoſita, a tergo dimiſit. Cum autem præter opinionem præſidia vrbis impauide hoſti reſiſterent, alia via aggrediendum duxit: cuniculis actis, magnam vim puluerum muro ſubiecit; malleorum atq; ignitarum ſagittarum magnum numerum in vrbis faſtigia effudit. immiſit præterea Germanos quoſdam pecunia corruptos, qui vrbem (quod tres deprehenſi in quæſtione confeſſi, qui decimo ſeptimo die Octobris iuſto ſupplicio, in quatuor partes laniati ſunt) variis locis, præſcripto tempore incenderent. quo, cum omnia incendio miſcerentur, ipſe diſiecto muro, aditu facto, perturbatos opprimeret. Quod conſilium haud eos clam fuit, qui rebus gerendis, in vrbe inuigilarunt. Neque enim niſi mediocribus tormentis impetebat hoſtis, ac manuariis, quos arcubuſos appellant, ad omnium admirationem, diu noctuque, nulla intermiſſione certiſſimis ictibus imminebat. quæ muros labefacere, ſubruereue poſſent, nulla audiebantur. facilis itaque coniectura fuit, more ſuo Turcam variis locis, actis cuniculis, perfoſſoque muri funda-

mento, pulueribus adhibitis, ruinam aditumque moliturum. Qua vero vrbis parte penetraret hostis, nesciebatur; quoad Turca quidam ad mœnia, prope Fibri quam vocant turrim, vltro se offerens, prima Octobris die bene mane deprehensus indicium fecit. quo edocti Duces, aduersus hostium cuniculos, fodere instituerunt: neque infelici successu, ad Carinthiorum turrim, quam summopere Turcæ solo æquare conabantur, Turcarum operas nostri excepere; iisque propulsatis, magnam vim pulueris, vt quidam autumant, ademere. quæ res Turcarum Imperatori, magnæ admirationi mixtum terrorem attulit. Christianis parentibus se natum index fassus, de variis rebus interrogatus, verissime respondisse repertus est. Nam a pueris inter Turcas eductus, plurima eorum consilia callide imbiberat. De Turcæ consilio interrogatus, respondit, decreuisse vrbem, disiectis puluerum submotorum vi turribus, violenter derepente capere: docuit loca, quibus perfodere pararet: de tormentis respondit: terra quadringenta ænea tormenta aduecta esse, quæ pugni magnitudine globos iacularentur, ac maiora etiam quædam: aduerso autem Danubio, non plura subornata decem prægrandibus x x pedum longitudine. De nauigiis Turcæ respondit: Imbrahim Bassæ sexaginta naues parere: Turcarum Cæsaris nauium, se numerum nescire: Nassadistarum autem, quadringentos esse: omnibus porro nauigiis quinque armatorum millia ascripta: prægrandia quædam aliquot retro a Vienna milliaribus, relicta. De numero militum ait, ferendis armis idoneorum centum millia esse; in quibus x i i millia Ianizarorum, qui Imperatorem Turcarum stipent; sex item millia, qui Imbrahim Bassæ adsint: horum armaturam esse, tormenta manuaria, arcus Parthicos, & pila non admodum longa; reliquos equestres esse. De summa mortalium, Turcarum exercitus interrogatus, circiter ter centum millia, numerari affirmauit. De camelis deinde, viginti millia agi respondit, pabulo, farina, armisque onusta: neque vltra milliare vnum, vniuerso cum

exercitu,

exercitu, hominibus, iumentisque defatigatis, proficiſci poſſe Turcam aſſeruit. Multi captiui Turcæ quæſtioni adhibiti fuerunt: ſed hoc diuinitus (ſic enim credere phas eſt) oblato indice, nihil veracius, præſentiq; rerum diſcrimini ſalubrius fuit. Ideoque virtutis ergo Generoſus Heros Guilelmus a Rogendorff, quoad viueret, homini victum amictumque pollicitus eſt. Huius porro indicium ſecuti Duces noſtri, quibuſcunque locis hoſtium operæ cuniculos agere parabant, diu noctuque ſuos in contra fodiendi opere continuere; ita vt vtrinque quatuor pedum ſpatio aliquando concurrere viderentur.

Quarta Octobris die, Turcæ adeo vehementibus omnis generis tormentorum fulminibus vrbem concuſſerunt, vt in ſtuporem veteranos, ac multo rerum vſu peritiſſimos exercitatiſſimosque milites coniicerent; qui ſe tantum tamque horribilem fragorem, nullis bellorum caſibus vnquam expertos affirmarunt. Interea temporis hoſte in agendis cuniculis occupato, noſtri circiter octo millia rei ſeſe bene gerendæ occaſionem nactos rati, ſexta die Octobris, quo hoſtem ſuburbiis arcerent, & agentes cuniculos explorarent, per Salis turrim erupere: multos e Turcis in ſuburbiis pro arcis porta, & Carinthiorum turri trucidarunt. Extitit interea quidam inauſpicato clamore, ſtrenue aduerſus hoſtes irruentes reuocans, quod ordines componere, & aciem inſtruere conſilium eſſe diceret. quo clamore, ceu panico terrore externatis repente militibus, receptu fugæ ſimillimo ad vrbem trepidabatur: adeo vt denſo fugientium agmine, multi in vallum foſſamque deuoluti, propriis armis, alij grauiter ſaucij, alij occiſi fuerint. Ea eruptione Wolfgangus Hag, qui Dux, vexillo vni præerat, cum quibuſdam primi ordinis militibus, & Hiſpanis, (qui primi ſeſe omnibus periculis offerre auſi fuerunt) cum reliquos a fuga dehortatus, ſeſe vt ſequerentur Germani animi, ac fugæ neſciæ virtutis memores obteſtaretur, longius in hoſtium inſidias præcipitatus, deſtitutusque, fortiter pugnando oppetiit. Eadem die circa meridiem Turcæ camelos, ſarmentis onuſtos, ipſi quoque onera baiulan-

tes, ad mœnia adegere. fossas impleturi videbantur, quo facilius aggerem exuperarent: sed nescio quomodo hosti certe consilium displicuit. Nihilo secius nostri instructa acie, suo quisque ordine, locoque hostem opperiebantur. Eck a Reischach strenuus miles, tres ea die glandes plumbeas, aduerso pectore excepit. summi Dei beneficio, ac ferrei thoracis, loricæque bonitate tectus, incolumis seruatus est.

Octaua porro Octobris die, ac pridie ante vtrinque ad Carinthiorum turrim per murum cuniculos egere, fundamentaque muri incidere; hac arte rati, mœnia suppositis excussa pulueribus, intra ciuitatem prolapsura nostri, rerum non ignari; prætualidas trabes circumquaque muro admouerunt. quo facto vt incensis pulueribus dissecta mœnia, nostris indemnia foras prolaberentur. Dirutam muri partem subinde qui in vrbe erant, vt res ferebat, sarmentis ac trabibus, refecerunt. curæ omnium, magis ac magis ad vigilandum intentæ. Duces ipsi ad laborantem vrbis partem excubarunt. nulla quies, nullus oculis somnus capitur: perpetuus hostis amoliendi animos defatigat labor: iam proditionis suspicio, iam incendiorum metus, ducum vexat mentes. Eadem die, quidam e Turcis captus est; qui capitis periculo affirmauit, Turcarum Cæsarem non vltra decem dies ad Viennam fore, quod verum esse euentus docuit. Postero deinde die mane infra Carinthiorum portam hostes per foramen in vrbem summa vi penetrare conati; tandem a nostris propulsati. A meridie circiter tertiam horam iterum tormentis æneis fulminare cœperunt; & murum prope Carinthiorum turrim, e regione Diuæ Claræ, duobus locis pulueruum vi subruerunt. in ipsa interim muri ruina magno conatu aggerem superare, & per apertum murum inuadere parabant. Fortiter nostri hostem sustinuerunt, multi Turcarum occisi: Hispani quidam, Germanique milites, vna cum muri parte, cui insistebant, eiecti, deuolutique, fere salui euasere. Hîc raro casu, quidam tormento ictus, pro mortuo habitus; deinde illæso corpore in illius marsupio, plumbeus globus inuentus est. A nona Octo-

na Octobris die ad duodecimum, nulla intermissione, tormentorum assiduis ictibus cuncta personant: subinde ad mœnia euaditur; neque in vrbe cessatur: vehemens vtrinque certatio; ab vrbe omnis generis tormenta in hostes effunduntur. Musicis interim instrumentis, tubis, tibiis, cornibus, fistulis ac tympanis, infractum imperterritumque animum nostri significabant.

Duodecima deinde die Octobris, ad Carinthiorum portam ex altera parte, Stubarum versus quam vocant portam, iterum Turcæ magnam muri partem deiecere; neque vno tantum loco fumus apparuit. quod indicio fuit, pluribus locis, subiectis pulueribus, hostem simul mœnia subruere conatum. Sublato illico vexillo, Hispani Germanique milites, fortiter sese hosti ostentant. sed Turcæ terrore perculsi, neque diu, neque ita magna vi, nostris negotium facessebant: ad oppugnandumque, quod e speculis ac turribus quidam in vrbe viderunt, Turcarum Duces frameis fustibusque suos milites pulsatos, adigere nequaquam potuerunt: si qui ad fossam adacti, illico fugam retro arripuerunt. quam nos potentem manum summi Dei fuisse interpretamur; qui cor virtutemque adimit, quando, quibusq; voluerit. Statim post subruta mœnia, Turca, Carinthiorum turrim prægrandi ac violento tormento aggressus, certissimis ictibus, lapideis globeis, fastigia turris impetiuit, deiecitque; sicq; nostris Bombardarum præfectis, defendendę vrbis, ex ea parte, quæ sola igniariorum tormentorum capax erat, & vnde magnam cladem hosti obtulerant, facultatem ademere. Quamquam per noctem, quoad fieri potuit, admissa damna refecere: completa fimo vasa muri instar oppositere, sub quibus tuti hostem vexarent: quorum tamen multi insigniter petiti a Turcis, manuariis tormentis icti, occubuere. Continenter interim Turca oppugnationem vrgere, suos animare, cohortari, impellere, vt superato muro vrbem (quod facillimum factu erat) caperent. Decreuerat enim Turca, antequam infectis rebus, se in Hungariam reciperet, id quod e captiuis cognouimus, omnibus viribus, vndiquaque vrbem aggredi, atque

vltimam oppugnationem experiri. quod noſtris magnum metum attulit; fecitque veriſimile, quod a decimoſecundo Octobris ad XIIII ab oppugnatione temperabatur. *Hic* varij vulgo, vt in magno metu, rumores ſpargebantur. Certum erat, Turcam, antequam infectis rebus diſcederet, omnia molituru; quando ſubrutis in immanem aditum muris, diurnis nocturnisque oppugnationibus, nihil prorſus profeciſſet, per cuniculos in vrbem inuaſurum; derepente ex inſperato noſtros oppreſſurum, vndiquaque emergentibus e cellis vinariis, per inſidias, hoſtibus, plerique ſuſpicabantur: timebatur præterea, ne ſtationes militum, ſubiectis pulueribus diſſicerentur, non ſine magna noſtrorum clade. *Sed* pro ſui populi ſalute, ſi vmquam aliâs, hoc tempore ſane excubauit ſummus Deus; qui animos noſtrorum auxit, atque hoſtium audaciam repreſſit; monitumque hoc exemplo Chriſtianum populum maluit, quã funditus perditum. Nam XIIII Octobris, contra omnium expectationem, hoſtes iterum, igniariis manuariis, ac item grandioribus inſtare, ac magnam plumbeorum globulorum vim, ad glandium ſpeciem, oblongorum, in vrbem iaculari. Decima deinde hora noctis, incenſis caſtris (quod e quibuſdam Chriſtianis, qui effugerant, percepimus) magno vlulatu, (quem fuiſſe captiuorum exiſtimabamus, generis ac nominis noſtri Chriſtianorum, qui ſpem magnam fouebant, ſe tandem aliquando liberatum iri: ſed valde ſua miſeros fefellit opinio: ſiquidem in fuga partim arrepti, in perpetuam ſeruitutem; partim crudelem in modum conciſi, ac laniati, oppetiere) fugæ ſimillimum diſceſſum properarunt. Merito itaque generoſis ac fortibus militibus ſummi quique honores haberi debent; qui gratia ſummi Dei, ſuo robore, Chriſtiani ſanguinis ſitientiſſimum hoſtem remorati, & a Germania, quæ firmiſſima eſt Chriſtianæ Reipubl. pars, ſuis corporibus excluſerunt. Quod ſi Viennam Turca cepiſſet, igniariorum tormentorum ornatiſſimam inſtructiſſimamque copiam in ſuam poteſtatem redegiſſet; eo ipſo anno, per autumnum in ſuperiorem Germaniam facile

facile penetrasset. quam si occupauerit, quod Deus nolit, actum est de Christiana libertate; sub omnium grauissimo tyranno, durissimam Christi fideles seruitutem tolerabimus. Atque adeo, vt longius progressurus non fuerit, Viennam certe ita aggeribus muroque communiisset, vt per hyemem ibi refecto exercitu, primo vere, iusto bello Germaniam lacessere expeditissime potuerit. Constat enim, eo consilio Turcam Viennam venisse, vt ea occupata, toto triennio Germaniæ bellum faceret, in eaque cruentam tyrannidem, pro libidine, innumerabili hominum ex omni ætate iactura expleret, omnia igni ferroque vasta redderet: quod proh dolor iam nimium sæpe experti sumus, ac iam recenti vicinoque magis Austriæ periculo ac clade moniti, e somno vel veterno potius, expergefieri debemus. Vidimus his oculis, oppleta omnia loca cadaueribus, fœdis vulneribus crudelissime consauciatos; nulli sexui, nulli ætati temperatum. Exempti matrum aluo fœtus allisi, parui pueri frameis dissecti, hastis transfixi: virginibus mixtæ matres, post abominabilem execrabilemque abusum, horret mens dicere, a ceruice resectis capitibus, toto corpore deformatæ. nulla omnino exempla immanitatis extare, nec excogitari quidem posse existimo, quæ non ediderit in nostri sanguinis fratres truculenta belua.

Tempus itaque est, Viri Christiani, vbicunque terrarum Christo viuitis; tempus inquam est, nos e somno excitari, hanc irati ob nostra scelera, numinis plagam agnoscere, vnanimiter ad Deum conuerti, resipiscere; omisso vanæ gloriæ studio, odium mutuum ponere; monstrosas de fide Catholica dissensiones, & nunquam finiendas disputationes abiicere; in vnum Catholicæ Ecclesiæ sacrosanctum corpus coalescere; & in amore proximi, ac bonis operibus simul, totis viribus, in Christo, qui caput est, vnanimes viuere, orareque vt nobis gratiam suam concedere dignetur, qua armati, immanem hostem, a ceruicibus nostris propulsemus, & deinde oppressis hostibus, quieti, in pace, pie sancteque viuere queamus. Quod si editum in infelices Austriæ Christi fideles exemplum nihil nos moue-

bit, hancque præsentem Dei plagam, ad nos nihil pertinere putabimus, quid aliud quam præsens exitium toti Germaniæ, ac orbi Christiano, pronunciemus? Non, mihi credite, didicit modum habere hostis: circuit omnia, leo rugiens, impotenti animi libidine, inexplebili regnorum cupiditate, insatiabili sanguinis nostri siti: longius semper longiusque progredietur, quoad vnus omnia occupabit. quod eum hactenus fecisse, multorum Regum, Principum, populorum, vrbium exitio edocti, tandem scire debemus.

Cum itaque per noctem (vt diximus) magna pars exercitus discessisset, Veneris die, Imbrahim Bassa, vna cum reliquis ducibus, mane instructis ordinibus, circiter LX mille equitum, in procinctu constitit: nihil tamen ea die gestum. venit in mentem ducibus nostris, quod ante e captiuis audierant, esse hostium voluntatem, vt de redimendis captiuis ageretur, & vtrinque fieret permutatio. Sic enim Imbrahim Bassæ videri illi affirmauerant. mittunt itaque nuncium cum litteris, sibi quoque placere, cum belli ius ita ferret, vt captiuorum ratio vtrinque haberetur. Ad quæ Imbrahim Bassa, suo signo confirmatas literas dedit: quarum exemplum ascribere, visum est operæprecium esse.

Imbrahim Bassa Dei gratia supremus secretarius, supremus consiliarius, potentissimi inuictissimique Cæsaris Sultani, Soleimani dux, & vniuersi imperij, ac rerum gerendarum gubernator. Visis literis, quas nuntius vester nobis reddidit, generosi duces, ac rerum gerendarum præfecti illustres, de voluntate vestra cognouimus. Scitote nos non venisse, vestras vt ciuitates occuparemus; sed vt Archiducem vestrum Ferdinandum quæreremus: quem tamen non inuenimus. etsi pluribus diebus in illius expectatione hic morati sumus; non tamen ad hunc vsque diem comparuit. heri tres e vestris captiuos libere ad vos dimisimus: simili ratione vos cum nostris agere æquum est, quomodo nuntium vestrum iussimus ad vos referre. Integrum porro vobis est, mittere quem vobis visum fuerit, qui de captiuis

priuis cognoscat: neque tali in casu de fide nostra quicquam dubitare debetis. Quod vero iis qui Budæ in præsidio fuere, fidem non seruasse insimulamur, illorum, non nostra culpa, factum est. Datæ pro Vienna XVII *Octobris, Anno* MDXXIX.

In mandatis præterea nuncio dedere, sese, vt militares homines decet, iuxta ius belli facere, constitutum habere, quando eo res deuenerit, vt plurima inter eos agenda restent. Tabellario e Damascena purpura, vestem rubeam dono dedere. Eodem die Christophorum Zetlitz, de quo antea meminimus, Comitis Ioannis ab Hardeck vexilliferum captiuum, egregie aureis purpureisque vestibus ornatum, libere ad vrbem remisere; eademque de re, ei mandata dedere.

Postridie porro Cæsarem, qui cum exercitu præcesserat, persequutus ea celeritate, vt quinque diebus Budam venerint, quæ XXXII prælongis Germanicis milliaribus a Vienna abest; innumeri equi ex fuga mortui corruerunt; nec non e Turcis, captiuisque Christianis, passim in viis plurimi, cum assequi non possent, mortui reperti sunt. Paulus Backitsch, Sigismundus Weixelberger, & Ioannes Cazianer, leui armatura fugientes persecuti, multos ceperunt, plurimos interfecerunt; e captiuis etiam Christianis non paucos liberauerunt: Nassadistæ quoque ad Posonium, ex vrbe, arceque, cui præfectus fuit Wolfgangus Oder, impugnati, quibusdam demersis nauibus, magnam iacturam fecerunt. Captiui Turcæ, pro certo affirmarunt, Turcarum Cæsarem maxima damna accepisse, tum quod plurimi ex illius militibus cæsi, igniariorumque vi confecti sunt, multi fame enecti: tum quod equorum camelorumque ingentem numerum amiserit; tum quod singulari virtute præditum Bassam, Ducem e Natolia, id est minori Asia, quod certis authoribus accepimus, pro Carinthiorum porta catapulta igniaria ictum desiderarit. Causæ discessus, fuisse perhibentur, quod pro tanto exercitu commeatus non suppeditauerint;

indeque intolerabili fame vexatos hoſtes, diutius durare nequiuiſſe, & quod cœli immitioris inclementiam, appetente hyeme, molles Aſiæ gentes, & transmarini milites, non ferendam experiebantur. Ianizeri præcipue militiam diutius ferre recuſabant; etſi centum in dies ſingulis aſperi (ſic nummi vocantur Turcici argentei; qui ſinguli ſex noſtratibus, id eſt crucifero vno cum dimidio, commutantur) numerentur: quamquam negauerat ſeſe Cæſar a Viennæ oppugnatione, niſi vrbe capta diſceſſurum; etiamſi tantum niuis cælitus decideret, vt ad genu vſque pertingeret. Adhæc Turca pro comperto habebat, Ferdinandum regem, iuſtum exercitum in Bohemia contraxiſſe: ab Imperio non contemnenda auxilia mitti, paratumque prœlio cum eo decernere: & cum ſuos fame laboribusque fatigatos ſentiret, cum recentibus congredi noluit. Recta itaque, fugienti ſimilis, ad Albam vſque properauit, magna præda onuſtus. Tam lentum Turcæ diſceſſum, Duces, militiæ præfecti, & a conſiliis, aliquandiu ſuſpectum habuere; in inſidiis alicubi aliquot millia ſubornata, latere rati, inſtructa acie pro vrbe egreſſi, Iouis diem integram armati conſtitere: cumque hoſtis nullus compareret, iterum ad vrbem ſeſe receperunt. XVIII. Octob. Fridericus ad Rhenum Palatinus, vna cum reliquis Principibus, quos Crembſij per obſidionis pericula fuiſſe oſtendimus, Viennam venit. Haud ita multis poſt diebus, cum ab hoſte iam ſummi Dei ac bonorum virtute ſecuri agerent ciues, grauior ab amicis terror obiicitur. Germani milites, & Imperij præcipue auxilia, plus quam barbarica truculentia, iuris humani diuinique obliti, hoſtilibus animis, neglecta maiorum diſciplina, indigniſſimis iniuriis contumeliisque ciues affecere. Nam quidam non cõtenti vina exhauſiſſe, in quo perdendo magis, quã hoſte arcendo occupati, ſic inebriabantur, vt cum ad arma ſignum daretur, alij arma vbi inuenirent, ignorarent, alij vacillantes per plateas offenderent: hoſpitium ſuorum, etiam præſentium, refractis ſeris, corruptis arcis, armariis, menſis; direptis, quæ reliquæ erant, facultatibus, animos ſuos manusque

expleuerunt: necdum illorũ libidini satis factum; vitra, fornaces, tabulas pictas comminuerunt: (tantum non vitam miseris ciuibus eripuerunt) vina, carnes, panes, copiose suppeditata, ac regis optimi benignitate gratuito condonata, nihil importunos animos flectebãt. Nã XIIII vexillorũ ab Imperio auxilia XXIII Octobris, a prima luce vsque ad vesperum, frequentes coiêre; conuentúque habito, trium oppugnationum stipendia, de more militari flagitarunt; quæ nisi numerarentur, præsentem ducibus ac ciuibus cædem denunciabant: omnia denique acerba minati. Conradum Gosman, & Iacobum a Werdenau, capitaneos, per integram diem, conuentui interesse coegerunt. Qui cum docerent, quam iniusta eorum petita essent, si quid iure deberetur, sese offerre aiebant; quos tam diu in vinculis ac custodia seruarent, quoad satisfieret. simúlque copiose ad eos ac fortiter Eck a Reischach verba fecit, cum petenti libera quæ vellet dicendi copia facta esset. Sed nullius oratione, humanitate, admonitione, quicquam profectum: vno ore omnes sublata voce, pecuniam flagitare, cædem, prædam minari. Quem tumultum grauiter ferebat inclytus Princeps Fridericus: atqui indomitum vulgus, nisi suæ libidini satisfieret, cõpesci posse desperabat. quid facerent? de oppugnatione stipendium coactum, ac vi magis quam merito extortum vnum promiserunt: sed nondum placati milites, duobus supra dictis ducibus hastas vndiquaque intentarunt: quoad inclinato iam die, magni Michaelis vexillifer, prolato signo progressus, Commilitones, ait; Quicunque emeritis duob. stipendiis, & vno, oppugnationis gratia oblato, contenti esse volunt, me sequantur. Ægre hic a vexillifero cruentas manus abstinuerunt. Eum deinde per densum circulum perrumpentem, vexilliferi reliqui, & antesignani secuti, conuentum diremêre. Cum porro Imperij auxilia duobus emeritis stipendiis, item vno oppugnationis prætextu extorto, dissolutis deliniti essent: ecce ibi alia exoritur dissensio. Veterani milites, qui plures annos Duce Leonhardo a Vels in Hungaria militauerant, & Eckij a Reischach imperio subiecti, quod debita stipendia non

continuo, & ex sententia numerabantur, se vrbem direpturos minati: propter tumultum magnus iterum metus ciues occupauerat: qui maturo Ducum, militiæ præfectorum, & consiliariorum, sanóque consilio discussus, tandem conquieuit. Sic res vtrinq; gestas, breuiter quàm verissime complexi sumus, ne longa narratione hominum aures oneraremus. Deo sanè Opt. Max. merito gratias agere debemus, qui immanem efferatúmque tyrannum longius sæuire vetuit; oraréque vt aduersus incredulos, nobis in fide vera consentientibus animos robúrque ministret, quo simul ex hoste crudelissimo victoriam, simúlque pacem aliquando tandem reportemus.

CATALOGVS VIRORVM ILLVSTRIVM, DVCVM MILITIÆ, PRÆFECTORVM, LEGATORVM, cæterorúmque, quorum virtute & consilio secundum Deum Vienna seruata fuit.

Primi ordinis officia militaria.

Illustrissimus Princeps, Philippus Palatinus ad Rhenum Bauariæ Dux, Friderici patrui loco supremus auxiliorum Imperij Dux, seu Capitaneus.

Comes Nicolaus a Salm, natu grandior, inclyti Regis Ferdinandi a consiliis, ac cubicularius, supremus totius exercitus Regij Capitaneus; de cuius fato obiter paucis perstringam. Iam inde a prima ætate, & ipso tirocinio, maximis bellorum casibus exercitus, omnibus fere memorabilibus prœliis interfuit. Et nuper Viennæ, cum murus vi pulueris subiecti labefactatus corrueret, lapide ictus altero pede vulnus accepit: quod vix dum obductum, soluta obsidione, cum Strigonium cum exercitu aliquot millium profectus esset, recruduit: adeo, vt inualescente malo, imbecillior, quàm qui militiam ferre posset, amicorum consilio, ad suos domum redierit; quo per quietem pristinam valetudinẽ reciperet. Deinde in Marcheck, Austriæ castello, in suo-

rum

rum luctu & lachrymis e vita discessit. Felix post tot emerita decora heros, si (quod vnum in votis habebat) pro patria, ac Christi fide, saltem fortiter pugnanti oppetere, & parta suis victoria, generosum spiritum reddere licuisset. Obiit anno a nato Christo M. D. XXX, IIII Mens. Maij, ætatis suæ anno LXXII.

Gulielmus a Rogendorff, &c. Inuictissimi Imperatoris Caroli consiliarius ac cubicularius, & inclyti, Regis Ferdinandi itẽ consiliatius, ac magister equitum; quem hodie dicũt Marescalcum, & Magistrum de campo.

Marcus Beck a Leopolsdorf, eques auratus, & iurisconsultus, cõsiliarius Regius, & Vicedominus terræ Austrię infra Onasum flumen supremus annonæ præfectus; quem vocant magistrum munitionum.

Vlricus Leisser, Regius legatus, quem hodie dicunt Consiliarium campi, siue de la Guerra; & supremus tormentorum ac machinarum bellicarũ præfectus, quẽ vocãt capitaneũ *de l'artelaria.*

Legati siue commissarij rerum bellicarum, & a consiliis.

Georgius a Bucha, consiliarius regius, & locum tenens Austriæ infra Onasum.

Leonhardus a Vels, consiliarius & cubicularius regius, dux siue capitaneus septem vexillorum veteranorum.

Nicolaus Rabenhaubt, a Suchen, eques auratus, consiliarius regius, Austriæ infra Onasum cancellarius.

Eck a Reischach, eques auratus, consiliarius regius, capitaneus sex vexillorum. (sum.

Rudolphus ab Hochẽfelt, consiliarius regius Austrię infra Onasum.

Nicolaus a Turri, consiliarius regius, dux copiarum quæ aduersus Sagrabiensem Episcopum, ex Hispano Germanóque milite conscriptæ fuêre.

Felicianus a Potschach, cõsiliarius regius Austrię infra Onasum.

Ioannes Catzianer, eques auratus, Carniolæ præfectus, leuis armaturæ equestrium turmarum dux.

Ioannes ab Eibesuuald, eques auratus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Ioannes a Greiſneck, eques auratus, regius cubicularius hereditarius Carinthiæ, capitaneus peditatus ac ciuitatis Viennæ.
Melchior a Lamberg, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.
Vuolfgangus Matſcheber, Archiducatus Auſtriæ legatus, ſiue conſiliarius campi.
Troianus ab Aursberg, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.
Bernhardinus Ritſchan, eques auratus, Regius legatus ſiue conſiliarius campi.
Helfrichus a Meckau, eques auratus, cõſiliarius Regius, Auſtriæ ſupra Onaſum legatus.
Eraſmus ab Obritſchan, conſiliarius campi Carniolæ.
Raimundus a Dornberg, eques auratus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.
Michael Otho ab Achterdingen, conſiliarius campi, præfectus machinarum bellicarum Auſtriæ ſupra Onaſum.
Ioannes Apholter, conſiliarius & Mariſcalcus campi.
Sigfridus Collenitſch, Iuriſconſultus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.
Ioannes Kauffman, Iuriſconſultus, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Officiorum militarium præfecti.

Vitus a Walenburg, ſupremus a numerandis ſtipendiis, vel præfectus nummorum.
Leonhardus Kuttenfelder, ſupremus cenſor, ſiue luſtrator exercitus; *el Veador.*
Michael Sturzel, Petrus Stern, Ioannes Weisberger, ſecretarij militares, ſiue campi.
Iodocus Lilgenberger, annonæ præfectus.
Ioannes Gamper, præpoſitus iudiciorum veterani exercitus, *el Alcaldo de la Iuſticia.*
Ioannes Eberle, Præpoſitus caſtrorum veterani exercitus, *el Preuoſt*; qui tormento ictus occubuit. Huic ſuffectus Valentinus a Gerada.

Georgius

Georgius Stockel a Lindau, ſupremus præfectus excubiarum veterani exercitus, *Maiſtro de la garda.*

Wolfgangus Gabaij tribunus, ſiue quartarum Magiſter veterani exercitus.

Caſpar Schnaiter, Præpoſitus caſtrorum Eckij à Reiſchach: *el Preuoſt.*

Ioannes a Berneck, cenſor ſiue luſtrator exercitus Nicolai a Turri, *el Veador.*

Ducum catalogus, & copiarum quas quiſque duxerit, numerus.

Wolfgangus a Rogendorff, conſiliarius Regius, Mariſcalcus terræ Auſtriæ, infra Onaſum flumẽ, quingentos equites duxit; inter quos nobiles recenſentur:

Longinus a Bucham.
Sigiſmundus à Bucham.
Ioannes a Lappitz.
Sebaſtianus Hager.
Eraſmus a Starhenberg.
Leopoldus a Mainburg.
Martinus a Bucham.
Ioannes a Bucham.
Ioannes a Lamberg iunior.
Ernrichus Kœnigsberger.
Vitus Kœnigsberger.
Leopoldus Lembacher.
Wolfgangus Eſmaiſter.
Rudolphus Freiſchlag.
Ioannes Lasberger.
Andreas Waltinger.
Georgius Grabner.
Marcus Mamainger.
Gebhardus Weltzer.
Godhardus Vellendorffer.
Hieronymus Geier.
Wolfgangus Span.
Ludouicus Schonbrunner.
Ioannes Roſenhart.
Chriſtophor⁹ Rauchenecker.
Vitalis Kalter.
Ioannes Lob.
Chriſtophorus Haritzer.
Achatius Meſtenbeck.
Chriſtophorus Schonburg.
Georgius Dietrichinger.
Chriſtophorus Auſer.
Chriſtophorus Redler.
Ioannes Wallen.
Stephanus Polchinger.
Chriſtophorus Randecker.
Reinprechtus ab Eberſdorff.

Capitaneus Ciuitatũ Auſtrię, ſuper vnum vexillum peditum.

Ioannes Fintzenſeiſer, & Richardus Infaner, capitanei ſuper delectum denorum militum, terræ Auſtriæ infra Onaſum.

Sub Nicolao a Turri capitaneo meruerunt:

Stephanus Graſuuein, eques auratus, conſiliarius, capitaneus, CCL equitibus Stiris præfectus, præſto non fuit: cuius loco ſucceſſit Bartholomæus Weiſnecker.
Otho a Paen, ſignifer.
Gothardus a Lamberg.
Chilianus Zuch.
Martinus a Mallentein.
Caſpar Schrampf.
Zacharias Hymberger.
Andreas Rindſcheit.
Martinus a Flednitz.
Rochus a Trautmanſdorff.
Chriſtophorus Hebenſtreit.
Vlricus Mazeber.
Dauid Hunberger.
Iob Gams.
Chriſtophorus a Lindeck.
Andreas Lamiſdorffer.
Erhardus Mindorffer.
Andreas Wintzrer.
Clemens Prunhaimer.
Heinrichus Prantner.
Ioannes Mulhauſer.
Gulielmus Freitag.
Martinus Semenitſch.
Ioachimus Freitag.
N. . . Edlinger.
Ioannes Pernecker.
Leonhardus Pandorffer.

Abelo ab Holeneck capitaneo, vexillum paruit peditatus Stiriæ, ſub quo nobiles fuerunt:

Hartmannus ab Holeneck.
Paulus Stainacher ſignifer.
Georgius Steinbeiſſ: qui tormento ictus occubuit.
Andreas Stadler, &c.

Sub Antonio Rud a Kolnburg, Stiriæ peditatus vexillum vnum meruit: ſub quo nobiles

Georgius Wildēſteiner, ſignifer.
Wolfgangus a Lamberg.
Adamus & Sebaſtianus Sultzbacher, fratres.

Mel-

Melchior Stadler.
Melchior Schramph.
Sebastianus Rósenberger.

Leonhardus Lochner Carinthiæ capitaneus, duas centurias equitum duxit; in quibus nobiles:

Ioannes a Neunhauſ.
Christophorus Doſch.
Christophorus Brunhaimer.
Wolfgãgus & Christophorus ab Eckenburg.
Leonhardus a Malentein.
Ioannes Brunhoffer.
Ioannes Rhenner, &c.

Christophorus Saler, capitaneus, vexillum duxit peditum Carinthiæ; ſub quo nobiles:

Christophorus Mardachs, ſignifer.
Ioannes Hauts.
Caſpar Kienberger.
Christophorus Keller.
Hans Reiſchberger.

Hiſpani Capitanei; Ludouicus de Aualos, Magiſter campi. Ioannes de Anguilera, Ioannes de Salinas, Melchior de Villaruel, circiter ſeptingentos Hiſpanos pedites duxerunt: qui ſtrenue pro Ferdinandi regis optimi ſalute excubantes, omnibus periculis vltro ſeſe primi obtulete: adeo vt audierim neminem tam maleuolum, qui non ſingulare illorum virtuti teſtimonium dederit. In his nobiles numerantur:

Ciros ſignifer.
Antonius Comargo, ſignifer: occubuit.
Petrus Nauares, ſignifer.
Cardenes, item ſignifer.
Georgius Manriquez.
Christophorus de Aranda.
Ludouicus de Calathauit: occubuit.
Alfonſus de Eredia.
Zapata.
Val de Rama.
Balacurs.
Iuanus de Argolio.

Ferdinandus de Roza.
Iacobus Garzias de Guſman, occubuit. Gueuara, &c.

Didacus Seraua, Regię Maieſtatis puerorũ nobilium præfectus, vnde reliqui ſe effugiſſe facile patiebantur, Viennam iam aqua terraque, hoſtium innumeris copiis circumſeptã, conducta celoce, decoris demerendi ſpe incenſus, ſecundo Danubio properauit: in oppugnatione primus in hoſtem ſulphurata iaculatus, aduerſo thorace tria ſpicula excepit. Multa memorabilia Hiſpanos patraſſe audiui, ſed quia incerto autore ferebantur, malui bonos milites ſuis laudibus fraudare, quam nimium laudandi ſtudio, palpum obtrudere voluiſſe videri.

Sub Ioanne Cacianer, Capitaneo, Nicolaus Schnitzenbaumer CLX equitibus præfuit; in quibus nobiles:

Ioãnes Leiſſer, præfectus excubiarũ, vel magiſter *de lagarda*.
Ioannes Gall, ſignifer.
Alexius Flaſchberger.
Chriſtophorus Mindorffer.
Ioannes Globits, Præfectus excubiarum.
Ioannes Leble, &c.

Sub Ioanne Comite ab Hardeck, a poculis hereditario Auſtriæ infra Onaſum, Capitaneo, militarunt CCL equites; in quibus nobiles:

Ioannes a Schelnberg.
Heinrichus a Schelnberg.
Chriſtophorus Zetlits ſignifer.
Eraſmus Deuffel.
Gulielmus ab Oberbeck. is, excuſſo ab equo ad Diui Marci ædem ſignifero, fertur ſignum arreptũ, vt ante meminimus, ſeruaſſe, & ad vrbem retuliſſe.
Nicolaus Rechenberger.
Conradus Phrior, Vratiſlauienſis.
Ioannes Reibnits.
Melchior Panquuits.
Valentinus Longus à Procat.
Sebaſtianus Hofuuits.

Baltha-

Balthasar Seidlitz.
Conradus Seidlitz.
Ioãnes Haubitz a Ruperſdorf.
Laurentius Magnus.
Balthaſſar Knobloſdorff a Berndorff.
Georgius Scheredi: item Georgius Hatalinij, Adamus Honorij, Ioannes Norouusky: qui quatuor, Epiſcopo Strigonienſi cum ſeruirent, impijs & conſceleratis illius cum Turcis conſpirationibus offenſi, cum XXVIII equitum turma, ad Ferdinandum Regem ſese receperunt.

Sub Leonhardo a Vels, capitaneo, ſingulis vexillis, Præfecti fuêre capitanei infra ſcripti.

Ægidius a Vels.
Ioannes ab Altenhauſen.
Thomas Flaſchberger, ſignifer.
Chriſtophorus Reiſchacher.
Hainrichus Wundershofer.
Ioachimus ab Helmſtorff.
Thomas ab Armſtorff.
Petrus a Vels.
Nicodemus Sinckmoſer.
Ioachimus ab Roſenau.
Hainrichus Sendroffzky.
Albertus ab Kodſan.
Georgius Weſtualin.

Caſpar Ritſchan, capitaneus Regius, vexillum peditum duxit; inter quos nobiles fuêre:

Chriſtophorus & Ioannes Amſteter.
Ioannes Lochner.
Ludouicus Gall.
Guilielmus Waltinger.
Gregorius a Faulach.
Georgius Seidlitz.
Caſpar Carlouitz. &c.
Wolfgangus Hagen, capitaneus Regius, vexillo peditum vni præfuit. longius in hoſtem progreſſus, atque a noſtris (vt oſtendimus) deſtitutus, fortiter pugnando oppetijt. cui ſucceſſit Ioannes Altenhauſer; ſub quo nobiles militárunt:
Albertus Peltzky, ſignifer.
Ioannes Parnsbruner.
Chriſtophorus a Sinzndorff.
Georgius Straſſer.
Ioannes Werder, &c.

Sigismundo Leisser, capitaneo Regio, vnum vexillum peditum paruit; sub quo,

Guntherus ab Herberstain, signifer.
Matthias Fux.
Iacobus Tranner.
Andreas Hoffer, &c.

Sub Maximiliano Leysser, capitaneo Regio super vnum vexillum peditum, militarunt:

Sebastianus a Weisseneck, signifer.
Petrus a Weisseneck.
Christophorus Leisser.
Seifridus a Ratmansdorff.
Andreas a Mallentein. Caspar & Ioannes Ottvvein. Balthassar Schramph. Hieronymus a Rechberg. Caspar Purcksdorffer.

Ioannes Surg, a Surgenstain, capitaneus Regius, vexillo vni præfectus; sub quo meruerunt:

Erhardus a Perlingen, signifer.
Georgius Waldner.
Ioannes Brenner.
Georgius Gluck.

Ioannes Grummoser, capitaneus Regius, duo vexilla peditum tenuit; sub quibus militârunt:

Guilielmus a Bibrach.
Michael Wildmair, signifer.

Sub Eck a Reischach capitaneo, sex capitanei, qui singulis vexillis præfuerunt; militârunt:

Ioãnes Vlrichus a Rotenburg.
Ioannes Dietrichus ab Hocheneck, capitaneus.
Schvveickhardus Thum a Neuburg.
Iodocus a Grienstain, signifer.
Ludouic⁹ Wolff ab Habsberg.
Ioannes ab Hochenfeldt.
Ioannes a Seiboldstorff.
Rupertus a Grana, Burgundus.

Maximilianus Auer, ab Hernkirchen, capitaneus Regius vnius vexilli peditum.

Ioannes Georgius a Burckstal capitaneus Regius vnius vexilli; sub quo militârunt:

Heinrichus ab Raubenſtein.
Siebaldus a Bolckenſtain.
Wolfgangus Sigiſmundus a Stain.
Ioachimus Schonfelder.
Wolfgangus Gultinger.
Guilielmus Füller.
Conrad Zeller.
Georgius Gurtler, ſignifer.

Eitel Ioannes a Faulach, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Christophorus a Schina, ſignifer.
Fridericus ab Eintzberg.
Wenceslaus ab Homburg.
Ioannes Reibitz.

Chriſtophorus a Neuenfels, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Michael a Landenburg, ſignifer.
Ioannes Ottmair.
Ioannes a Logau.

Wolfgangus Pfaffenlap, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Ioãnes Eberhardus a Reinach.
Iacob⁹ Sigiſmũdus a Reinach.
Heinrichus a Mandach, &c.
Erneſtus a Brandenſtain, Regiæ Maieſtatis ſatellitum, quos Trabandos vocant, capitaneus, quatuor ſignis prę-fuit peditum Bohœmorum; in quibus nobiles fuerunt:
Guilelmus Zuſirzetitzky a Wartenberg, capitaneus Regius vnius vexilli.
Sebaſtianus Knoblſtorffer, ſignifer.
Petrus a Proſez, capitaneus Regius, vnum vexillum duxit.
Petrus a Wopith, Ginackh, Perzina, capitaneus Regius duorum vexillorum.
Achatius Schlusky, a Clunna, ſignifer.
Venceslaus a Landa, ſignifer.

Nobiles quidam, qui nulli duci addicti militarunt.

Rupertus Comes a Manderſchiet.
Wolfgangus Comes ab Ottingen, q proprio ęre militauit.

Guilielmus ab Herberſtain, eques auratus.

Ioannes Salamanca, egregia virtute iuuenis Hiſpanus. hic vna cum alijs quibuſdã, Cacianero Duce, excurſione facta ad Viennæ montana, cæſis fugatisq; Turcis, fortiter ſeſe geſsit.

Chriſtophor⁹ a Lamberg Gaurini præfectus, Turca aduenιente, arcem minime munitam incendit, ſeruatisque tormentis Viennam venit.

Georgius Wolfframſtorffer, Regiæ Maieſtatis venationum præfectus.

Leonhardus Hauſer, vir ſtrenuus, capitaneus Ciuitatis Viennæ; cuius ædes ærumnoſarum mulierum puerorumq; perfugium fuerunt: tormento ictus conualuit.

Eraſmus Scheürer.

Ioannes Haug a Frainſtain.

Hieronymus Ruck.

Sigiſmundus Guntheshauſer, &c.

Auxiliorum Imperij Catalogus.

Philippus Palatinus ad Rhenum, de quo antea mentionem fecimus, centuriam equitum vnam duxit.

Silueſter a Schaumburg, &

Ludouicus a Graueneck, tribuni.

Thomas Marſchalcus a Pappenhaim.

Georgius a Rechberg.

Georgius Hund, &c.

Conradus Gotzman, dux ab Electoribus Principibus præfectus ſeptem capitaneis; ipſe in obſidione Viennæ nõ fuit. nam Crembſij reſedit.

Georgius a Lauffenholtz, capitaneus vnius vexilli auxiliorum Imperij.

Ioãnes a Mortlingen, ſignifer.

Ioannes a Feſtenberg.

Martinus & Vitus ab Eglofſtain.

Gundelius & Ambroſius a Schamberg.

Ioannes Taubentantz, capitaneus Imperij vnius vexilli.

Balthaſar a Bock, ſignifer.

Wolfgangus a Creutzen.

Eraſmus ab Haid, &c.

Ioannes a Gundelfingen, capitaneus Imperij, vexilli vnius.

Chriſtophorus Groland, ſignifer.

Caſpar Altmulſtainer, Zammacher, Norimbergenſis, capita-

capitaneus Imperij, vnius vexilli.
Pancratius Zolner, signifer.
Christophorus Stramer.
§ Nicolaus Rosenberger.
Friderichus Haner.
Ioannes a Riedlingen, capitaneus Imperij vnius vexilli.
Georgius Schmid Hornbergensis, signifer.
Iodocus ab Haid, &c.
Magnus Michael ab Ansbach, capitaneus vnius vexilli.
Paulus Hartumb, signifer, &c.
Michael a Bamberg, capitaneus vexilli vnius.
Melchior Schaid, signifer, &c.
Ioannes Hablutzel, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Burghartus Faber, signifer.
Guilelmus Talhamer, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Eysen, signifer.
Christophorus Iud, capitaneus vexilli vnius.

Iacobus a Werdnau, dux ab Electoribus principibus, septem signis præfectus, in obsidione non fuit, sed Crembsij cum Friderico Palatino egit.

Ludouicus a Graueneck, capitaneus Imperij auxiliorum vexilli vnius.
Guilelmus Guss a Gussenberg, signifer.
Rudolphus a Pappenhaim, Mariscalcus Romani Imperij hereditarius, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Sigismũdus ab Ellerbach, signifer.
Georgius Lamparter a Greiffenstain, capitaneus vexilli vnius.
Georgius a Fechingen, signifer.
Ioannes Mergel Memmingensis, capitaneus vexilli vnius.

Sacri Romani Imperij officia militaria.

Ernestus a Brandenstain, sacri Romani Imperij supremus censor militaris, siue lustrator exercitus; *el veador*.
Michael Beheim, Præfectus tormentorum, & machinarum bellicarum; *capitaneus de l' artelaria*.
Georgius de Myndelhaim, præpositus iudiciorum; *el alcaldo della Iustitia*.

Bartholomæus Aman, præpositus castrorum; *el preuost.*
Philippus a Gelnhausen, præfectus excubiarum septem signorum, quæ sub Cunrado Gotzman meruerunt; *el maſtro della Garda.*
Sebastianus a Schorndorff, præfectus excubiarum septem signorum, quibus præfuit Iacobus a Werdenau.
Ioannes Smidel tribunus, magister quartarum.

FINIS OBSIDIONIS.

LECTORI S.

Quia paullo ante, sub initium catalogi huius, illustri Comiti Nicolao Salmensi, Nicolai Iunioris patri; Egonis, Iulij nunc adhuc superstitis, Nicolai III, auo; magnæ, veræque tributæ sunt laudes, ab auctore commentationis huius: visum est vel auctarij, vel plenioris ellogij grauiorisue testimonij loco, monumentum insigne subiicere, quod æternandæ viri maximi memoriæ, Diuus Ferdinandus Cæsar in æde Dorotheana Viennensi, opere marmoreo, posuit. Lector lege, relege, viue, ac vale.

DIS MAN. S.

INCOMPARABILIS HEROS, NICOLAVS
COMES A SALM, DIVI FERDINANDI,
ROMANORVM, VNGARIÆ, BOHEMIÆQ.
REGIS, ARCHIDVCIS AVSTRIÆ,
AB ARCANIS CONSILIIS, CVBICVLAR.
ET SVPREMVS PROVINCIARVM
TERRÆ AVSTRIÆ CAPITANEVS,
QVVM DIVVS FRIDERICHVS ROM.
IMPERATOR, DVX SIGISMVNDVS,
DIVVS MAXIMILLIANVS ROM. IMP.
PHILIPPVS REX, KAROLVS V ROM.

IMP. ET FERDINANDVS ROM. CÆSAR,
AVGG. FRATRES, RERVM POTIRENTVR,
EORVM AVSPICIIS REIP. ANNIS XLVI
FORTEM ATQVE STRENVAM OPERAM
DOMI MILITIÆQ. NAVAVIT.
ANNO PORRO DOMINI M. D. XXIX.
SOLYMANO TVRCARVM TYRANNO
VIENNAM OBSESSAM ATROCITER
OPPVGNANTE, DVM DIRVTIS MOENIB.
INVICTVM GENEROSI ANIMI ROBVR
PRO MVRO HOSTIVM MINIS OPPONIT,
SAXO PERCVSSVS LETALE
VVLNVS ACCEPIT.
DIVVS FERDINAND. PATRIÆ PATER.
VIRTVTIS RERVMQVE GESTARVM
GLORIÆ ERGO HOC EI MONVMENTVM
FIERI CVRAVIT.
Θ IIII DIE MENSIS MAII, ANNO
DOMINI IESV SERVATORIS
M. D. XXX.
VIRTVTEM POSTERI IMITANTOR.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 32, li. 31 lege Inter Sultani Muchemetis milites. His 48, 7 Turchaniſq; begi filius, Omer begus 51,3, recuperarunt: Turcis 65,27 pater, Accede &c. 178,4,11 Cigaloglis 274,5 Armeniam.

Bayerische Staatsbibliothek München

BSB

BSB